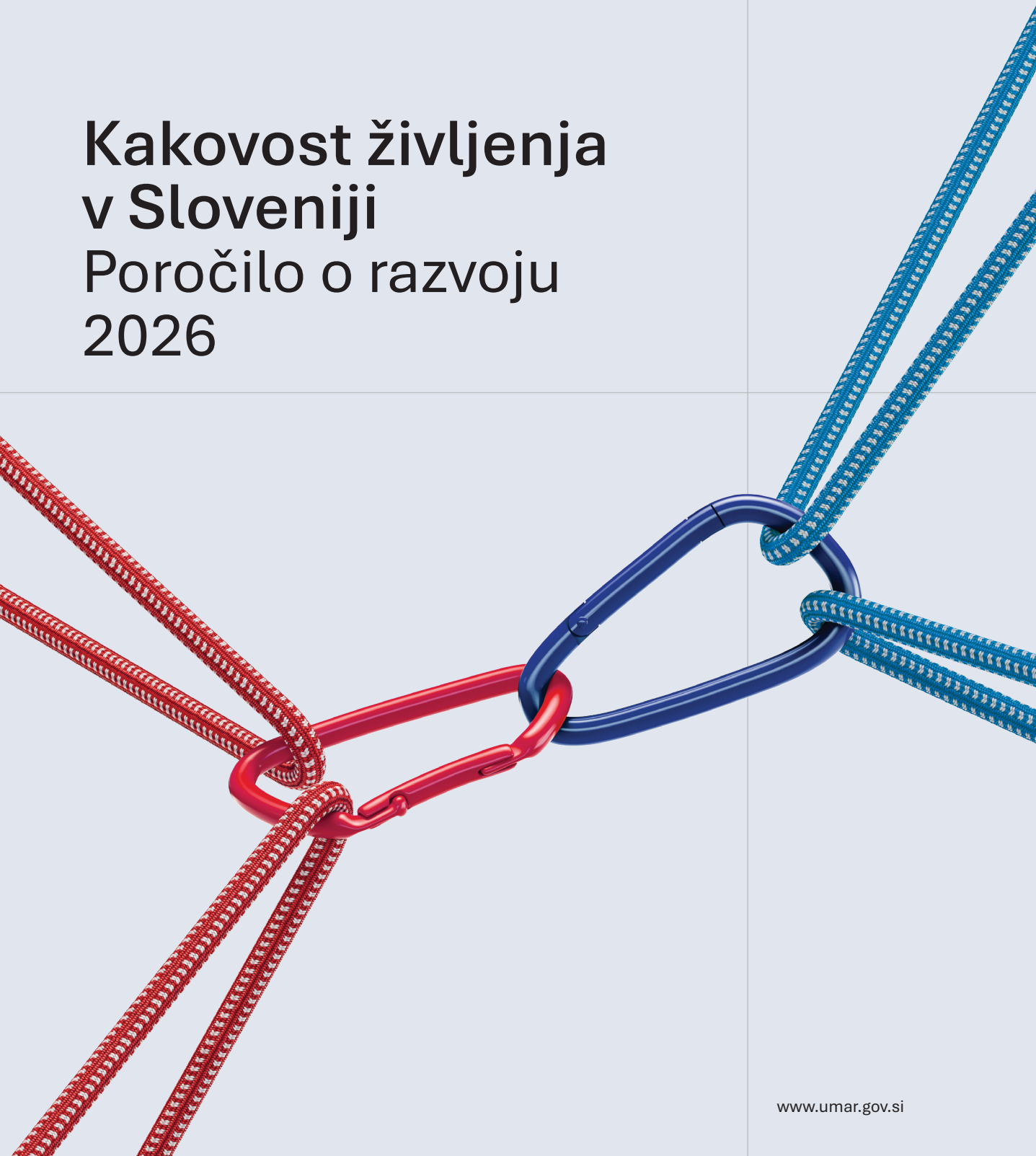

Kakovost življenja v Sloveniji

Poročilo o razvoju 2026

Kakovost življenja v Sloveniji – Poročilo o razvoju 2026

Izdajatelj: UMAR, Ljubljana, Gregorčičeva 27

Odgovarja: dr. Alenka Kajzer, v. d. direktorja

Uredniki:

dr. Marta Gregorčič, mag. Matevž Hribernik, mag. Rotija Kmet Zupančič,
dr. Peter Wostner

Avtorji:

mag. Marijana Bednaš, mag. Barbara Bratuž Ferk, dr. Lidija Breskvar Žaucer,
Urška Brodar, mag. Urška Čede, mag. Tanja Čelebič, dr. Matej Černe
(Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani), Lejla Fajić, Dejan Guduraš,
mag. Marjan Hafner, dr. Marta Gregorčič, mag. Matevž Hribernik,
dr. Alenka Kajzer, mag. Rotija Kmet Zupančič, dr. Tina Kocjančič,
Andreja Kokalj, Mojca Koprivnikar Šušteršič, dr. Valerija Korošec,
mag. Janez Kušar, dr. Andrej Kuštrin, Urška Lušina, mag., dr. Jože Markič,
Helena Mervic, Feliks Možina, mag. Tina Nenadič Senica, Janja Pečar,
Mitja Perko, mag., Jure Povšnar, Urška Sodja, mag. Eva Šarec, mag. Ana Vidrih,
dr. Peter Wostner.

Uredniški odbor:

mag. Marijana Bednaš, Lejla Fajić, dr. Marta Gregorčič, mag. Matevž Hribernik,
dr. Alenka Kajzer, mag. Rotija Kmet Zupančič, dr. Tina Kocjančič, mag. Janez Kušar,
dr. Peter Wostner.

Tehnično urejanje in prelom: Mojca Bizjak, dr. Maja Založnik

Tisk: Eurograf d.o.o.

Naklada: 500 izvodov

Ljubljana, maj 2026

ISSN 1581-6567 (tisk)

ISSN 2464-0492 (pdf)

Publikacija je brezplačna.

© 2026, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj

Razmnoževanje publikacije ali njenih delov ni dovoljeno.

Objava besedila in podatkov v celoti ali deloma je dovoljena le z navedbo vira.

Kazalo

	Ključna sporočila in priporočila	15
1	Uvodna pojasnila	29
2	Kakovost življenja v Sloveniji glede na mednarodne sintezne indekse in oceno zadovoljstva z življenjem	31
3	Ustvarjalna, vključujoča in dolgoživa družba	35
3.1	Življenjski pogoji in blaginja prebivalstva	35
3.1.1	Subjektivne ocene življenjskih pogojev	35
3.1.2	Materialna blaginja in družbene neenakosti	37
3.1.2.1	<i>Dostojno življenje za vse</i>	<i>39</i>
3.1.2.2	<i>Bivanjske razmere</i>	<i>43</i>
3.1.2.3	<i>Neenakost spolov in diskriminacija</i>	<i>47</i>
3.1.3	Znanje in ustvarjalnost.....	54
3.1.4	Zdravo in aktivno življenje za dolgoživo družbo	66
3.1.5	Sistemi socialne zaščite	75
3.2	Upravljanje trga dela in razvoj človeškega kapitala	80
3.2.1	Vključenost v trg dela in kakovost delovnih mest	80
3.2.2	Upravljanje trga dela in razvoj človeškega kapitala.....	90
4	Prehod v inovacijsko podprto rast	98
4.1	Makroekonomska stabilnost.....	98
4.2	Produktivnost in konkurenčnost.....	102
4.3	Finančno stanje podjetniškega sektorja	119
4.4	Investicije.....	124
4.4.1	Investicije v osnovna sredstva	124
4.4.2	Investicije v inovacijsko podprto rast	126
4.5	Uspešnost inovacijske preobrazbe.....	131
4.5.1	Inovacijska aktivnost	131
4.5.2	Digitalna in trajnostna preobrazba	135
4.5.3	Organizacijsko-trženjsko inoviranje	141
5	Ohranjanje naravnega okolja s prehodom v nizkoogljično krožno gospodarstvo	148
5.1	Breme podnebnih sprememb in nujnost ukrepanja	148
5.2	Ohranjenost naravnega okolja.....	150
5.2.1	Kakovost zraka	150
5.2.2	Razpoložljivost in kakovost vodnih virov	152
5.2.3	Tla kot temelj trajnosti	154
5.2.4	Prostor in raba prostora	156
5.3	Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo	159
5.3.1	Nizkoogljično gospodarstvo	159
5.3.2	Krožno gospodarstvo	169
5.3.3	Financiranje varstva okolja in zelenega prehoda.....	180
6	Odgovorno in učinkovito institucionalno okolje	185
6.1	Odgovornost, preglednost in socialni dialog.....	186
6.2	Pravna država.....	189
6.3	Poslovno okolje	192
6.3.1	Dostop do financiranja	195
6.4	Strateško upravljanje države	198
6.4.1	Izvršna sposobnost in učinkovitost države	198

6.4.2	Varnost in obramba	203
6.4.3	Globalna odgovornost	205
6.5	Regionalna politika in upravljanje prostora	207
6.6	Razvojna vloga javnih financ	210
7	Doseganje ciljnih vrednosti kazalnikov Strategije razvoja Slovenije 2030	217
	Literatura in viri	220
	Seznam uporabljenih kratic	238

Kazalo slik in tabel

Slika 1	Zadovoljstvo z življenjem je najvišje doslej, stopnja tveganja revščine je močno porasla, a ostaja pod povprečjem EU; stopnja resne materiale in socialne prikrasnosti ostaja stabilna in ena najnižjih v EU.....	16
Slika 2	Sprejemanje drugačnih oseb in skupin je med najmanjšimi v EU, prav tako dosežki mladih pri ustvarjalnem mišljenju	17
Slika 3	Zmanjševanje obsega delovno sposobnega prebivalstva lahko srednjeročno omili le velik selitveni prirast; izobraženost prebivalstva se počasi izboljšuje, delež terciarno izobraženih še nekoliko zaostaja za povprečjem EU, bolniške odsotnosti se zelo hitro povečujejo zlasti pri starejših zaposlenih	18
Slika 4	Skromna rast produktivnosti zavira hitrejšo gospodarsko dohitevanje razvitejših držav; izstopata vrzel in neustrezna struktura podjetniških investicij	19
Slika 5	Slovenija inovacijsko uspešno napreduje, med njenimi šibkostmi pa poleg investicij v zadnjih dveh letih močno negativno izstopa tudi digitalizacija.....	20
Slika 6	Slovenska podjetja se na nove priložnosti strukturno in organizacijsko prepočasi in premalo ambiciozno odzivajo, digitalizacije pa ne izkoriščajo dovolj za diferenciacijo proizvodov in uvajanje novih poslovnih modelov	21
Slika 7	Ekološki odtis in pritiski na naravne vire v Sloveniji v zadnjem desetletju naraščajo, narodnogospodarske izgube zaradi podnebnih sprememb na prebivalca so izjemno visoke, izzivi pri kakovosti zraka pa so povezani predvsem z izpusti zdravju škodljivih delcev PM _{2,5}	22
Slika 8	Izpusti TGP in raba energije, ki se v daljšem obdobju zmanjšujejo podobno kot v EU, so se v letu 2024 povečali, poraba snovi, ki večinoma niha glede na gradbene aktivnosti, pa je upadla	23
Slika 9	Slovenija pri kazalnikih institucionalne konkurenčnosti, ki pretežno temeljijo na mnenju gospodarstvenikov, tudi v letu 2025 zaostaja za vodilnimi inovatorkami in povprečjem EU; indeks zaznave korupcije v zadnjem obdobju kaže poslabšanje, kar vpliva tudi na zaupanje v večino političnih institucij države in sodstvo, ki je relativno majhno in pod povprečjem EU	24
Slika 10	Javnofinančni primanjkljaj se je leta 2025 precej povečal, vendar ostal med manjšimi v EU, v primerjavi z letom pred številnimi šoki (2019) so višji predvsem izdatki za investicije in sredstva za zaposlene, povečujejo se izdatki za prometno infrastrukturo in zdravstvo, v prihodnje pa bodo dodatno pozornost zahtevali tudi izdatki za pospešitev prehoda v inovacijsko podprto rast.....	25
Slika 11	Zadovoljstvo z življenjem, tj. subjektivna percepcija kakovosti življenja, in objektivni sintezni indeksi razvoja kažejo primerjalno visoko raven kakovosti življenja v Sloveniji.....	32
Slika 12	Izboljšanje uvrstitve Slovenije v EU po indeksu trajnostne in vključujoče blaginje (SIWB), ob relativno nespremenjeni ekonomski uspešnosti in manj vzpodbudnem institucionalnem okolju, temelji predvsem na uspešnejšem zmanjševanju neenakosti, varstvu naravnega okolja in krepitvi sedanje blaginje, ob hkratnem izrazitem poslabševanju družbene odpornosti in zaostajanju pri virih za prihodnost	33
Slika 13	Zadovoljstvo z življenjem je na najvišji ravni doslej, ocena lastnega zdravja je nekoliko pod povprečjem, medosebno zaupanje pa med najmanjšimi v EU.....	36
Slika 14	Zdravstvo, stanovanja in pokojnine ostajajo nadpovprečno poudarjene težave na osebni in državni ravni; zadovoljstvo z gospodarskim stanjem je višje kot v povprečju EU.....	37
Slika 15	Rast bruto razpoložljivega dohodka je po letu 2015 v Sloveniji preseгла rast EU, kar ob eni najnižjih dohodkovnih neenakosti povečuje mediano ekvivalentnega razpoložljivega dohodka	38
Slika 16	Mediana ekvivalentnega razpoložljivega dohodka v SKM na prebivalca je tik nad povprečjem EU; dohodki iz pokojnin so manjši, iz socialnih transferjev pa večji kot v povprečju EU.....	38

Slika 17	Manj premožna gospodinjstva največji del svojih izdatkov namenijo za stanovanje, premožnejša pa za prevoz; finančni položaj gospodinjstev je veliko boljši kot v povprečju EU, manj kot v povprečju EU je tudi gospodinjstev, ki ne morejo pokriti večjih nepričakovanih mesečnih izdatkov	39
Slika 18	Stopnja tveganja socialne izključenosti kljub povečanju ostaja med nižjimi v EU, za starejše visoka, za otroke najnižja v EU	40
Slika 19	Izrazito je porasla stopnja tveganja revščine, stopnja resne materialne in socialne prikrajšanosti in stopnja zelo nizke delovne intenzivnosti pa ostajata med najnižjimi v EU	40
Slika 20	Nekatere skupine prebivalcev so že vrsto let bolj izpostavljene tveganju revščine kot v povprečju EU, razmeroma velik je delež prebivalcev tik nad pragom tveganja revščine	42
Slika 21	Socialni transferji so revščino otrok zmanjšali za 12,5 o. t., pri starejših pa le za 2,3 o. t., razkorak med prejetimi socialnimi transferji in pragom tveganja revščine je izrazitejši pri enočlanskih gospodinjstvih	43
Slika 22	V stanovanju v slabem stanju živi podoben delež prebivalcev kot v povprečju EU; najemnine zadnja leta rastejo hitreje kot v povprečju EU; najemniki se pri iskanju stanovanj pogosto spoprijemajo z diskriminacijo	44
Slika 23	Cene stanovanjskih nepremičnin rasejo hitreje kot dohodki prebivalcev, teritorialne razlike v cenovni dostopnosti stanovanj so velike	45
Slika 24	Indeks enakosti spolov je pod povprečjem EU, prav tako delež žensk v upravnih odborih	47
Slika 25	Plačna vrzel med spoloma dolgoletno vztraja pri približno 11 %; prisotna je že na začetku karijerne poti žensk, največja pa v obdobju, ki sovпада z materinstvom.....	48
Slika 26	V obdobju 2011–2025 se je najbolj povečala socialna distanca do Romov, v zadnjem letu pa do homoseksualnih oseb, sprejemanje manjšinskih skupnosti je med manjšimi v EU (desno in spodaj)	50
Slika 27	Velika socialna distanca v javni in zasebni (ter intimni) sferi; nizka politična toleranca in podpora ozaveščanju se zrcali v majhnem ukrepanju proti diskriminaciji	51
Slika 28	Delež terciarno izobraženih je nekoliko pod povprečjem EU; delež vsaj srednješolsko izobraženih med večjimi; delež NEET je podoben kot pri vodilnih inovatorkah, največji pri osebah z oviranostjo	54
Slika 29	Petnajstletniki so leta 2022 pri naravoslovju dosegli dobre rezultate, pri matematiki so bili povprečni, pri bralni pismenosti pa so precej zaostali za vodilnimi državami sveta.....	56
Slika 30	Samooocene petnajstletnikov na področju ustvarjalnosti in digitalnih kompetenc so nizke.....	57
Slika 31	Ustvarjalno mišljenje je med petnajstletniki nizko vrednoteno, nizki so tudi njihovi dosežki.....	57
Slika 32	Spodbujanje višjih miselnih procesov med učenci, razvijanje njihovih socialnih in čustvenih veščin ter izvajanje inkluzije so pri slovenskih učiteljih manj pogosti kot v povprečju EU.....	58
Slika 33	Po oceni učiteljev je njihova avtonomija pri pedagoškem delu majhna, velik delež jih namerava zapustiti pedagoški poklic	59
Slika 34	Vključenost odraslih v vseživljenjsko učenje je razmeroma velika, z ljubiteljsko kulturno dejavnostjo se ukvarja manj prebivalcev kot pred dobrim desetletjem	60
Slika 35	Delež mladih, ki čezmerno uporabljajo družbene medije in digitalne naprave, je najmanjši v EU; na nizki ravni je tudi na raziskovanju temelječe učenje s pomočjo novih tehnologij	62
Slika 36	Pri delu za šolo učenci redko uporabljajo svetovni splet, pri učiteljih je podpovprečna uporaba novih tehnologij za krepitev učenja učencev.....	62
Slika 37	Pedagoški proces teče s šibko podporo digitalnih virov in orodij, učenci v šoli usvojijo manj digitalnih spretnosti kot njihovi sovrstniki v povprečju EU.....	63

Slika 38	Odnos učiteljev v osnovnih šolah do umetne inteligence je razmeroma pozitiven, nadpovprečen delež zaznava prednosti njene rabe, UI pri poučevanju uporablja dobra tretjina učiteljev	64
Slika 39	Učenci pripisujejo majhen pomen učenju rabe IKT in programiranja v šoli; problematična uporaba spletnih omrežij je pri trinajstletnikih podobna kot v povprečju EU	65
Slika 40	Trpinčenje na spletu je med trinajstletniki bolj razširjeno kot v povprečju EU, trpinčijo pogosteje fantje, med žrtvami trpinčenja pa je podoben delež fantov in deklet.....	65
Slika 41	Ženske lahko pričakujejo 5,5 leta življenja več v dobrem zdravju kot v povprečju EU, moški pa 1,8 leta; stari 65 let 2,1 leta; tudi delež PTŽ, ki ga preživimo v dobrem zdravju, ostaja velik	67
Slika 42	Delež oseb z vsaj eno kronično boleznijo med osebami, starejšimi od 65 let, se je v desetih letih zmanjšal bolj kot v večini držav EU; na razlike v samooceni zdravja najbolj vpliva dohodkovna in socialna varnost	68
Slika 43	Delež tistih z neizpolnjeno potrebo po zdravstveni oskrbi kljub zmanjšanju v zadnjih letih ostaja med večjimi v EU, delež neenakosti v dostopnosti glede na dohodek pa majhen; število čakajočih pacientov na sekundarni ravni se je leta 2025 še povečalo, delež čakajočih nad dopustno mejo pa zmanjšal.....	69
Slika 44	Po preoblikovanju dopolnilnega zavarovanja je delež javnih izdatkov za zdravstvo največji v EU, glede na BDP pa že na ravni vodilnih inovatork.....	70
Slika 45	Skupna umrljivost, ki bi jo lahko preprečili, je od leta 2020 pod povprečjem EU; umrljivost, povezana z življenjskim slogom, je še relativno velika, zelo uspešno pa je zmanjševanje umrljivosti zaradi ozdravljivih vzrokov	71
Slika 46	Število izdanih receptov za antidepresive in anksiolitike je zelo veliko, zlasti pri dekletih; čezmerna hranjenost in debelost mladoletnikov je med največjimi v EU; telesna aktivnost odraslih je med boljšimi v EU.....	73
Slika 47	V zadnjem desetletju se je občutno povečal delež gospodinjestev, v katerih je živela oseba, ki je prejela pomoč pri osnovnih ali podpornih dnevniških aktivnostih; delež neizpoljenih potreb po formalni oskrbi na domu za osebe, ki so zelo ali zmerno ovirane, je bil leta 2024 med najmanjšimi v EU	74
Slika 48	Za socialno zaščito je namenjen manjši delež BDP kot v povprečju EU; v strukturi teh izdatkov povprečje EU najbolj presega delež izdatkov za bolezni in zdravstveno varstvo	75
Slika 49	Delež izdatkov za pokojnine se zadnja leta giblje okoli 10 % BDP, leta 2025 je minimalne življenjske stroške preseгла le starostna pokojnina, vidneje pa povprečne pokojnine za pokojninsko dobo nad 40 let; razmerje med številom starejših in delovno sposobnih prebivalcev se bo še povečevalo.....	77
Slika 50	Javni izdatki za DO glede na BDP so se od leta 2019 povečali predvsem zaradi uvedbe osebne asistencije in so bili leta 2023 še pod povprečjem EU; izdatki iz žepa za oskrbo na domu pa so leta 2024, kljub prejemanju formalne oskrbe, močno posegali v razpoložljivi dohodek upravičencev	78
Slika 51	Že pred uvedbo obveznega zdravstvenega prispevka in prispevka za dolgotrajno oskrbo se je več kot 70 % izdatkov za socialno zaščito financiralo iz socialnih prispevkov; njihov delež se je v obdobju 2016–2023 povečal, v povprečju EU pa zmanjšal	79
Slika 52	Po projekcijah bo v Sloveniji število prebivalcev v aktivni dobi še naprej upadalo, povečevalo pa se bo število starejših; naravni prirast bo negativen; pričakovano trajanje življenja se bo še povečevalo	80
Slika 53	Stopnja delovno aktivnih, starih 30–54 let, je najvišja v EU, med najnižjimi pa za stare 55–64 let, pasti neaktivnosti in nizkih plač sta visoki.....	81
Slika 54	Brezposelnost ostaja nizka; stopnja delovne aktivnosti se že dlje časa povišuje kljub negativnemu učinku staranja delovne sile; vključenost starejših, nizko izobraženih in oseb z invalidnostmi je nižja kot v povprečju EU	82
Slika 55	Porazdelitev plač je močno zgoščena pri nizkih plačah, na kar je med drugim vplivala hitrejša rast minimalne plače v primerjavi s povprečno plačo	83

Slika 56	Tveganje revščine zaposlenih je razmeroma nizko, nadpovprečno pa pri samozaposlenih, materialni položaj priseljenih prebivalcev je veliko slabši kot pri državljanih Slovenije.....	84
Slika 57	Uporaba algoritemskega upravljanja zaposlenih je manj pogosta kot v povprečju EU, najpogosteje se uporablja za spremljanje delovne uspešnosti, najredkeje pa za določanje delovnega časa zaposlenih	86
Slika 58	Najpomembnejši vidik dela je varno delovno okolje za duševno in telesno zdravje, delež zaposlenih, ki ocenjujejo, da delo negativno vpliva na njihovo zdravje, je pod povprečjem EU	87
Slika 59	Zavzetost zaposlenih je razmeroma visoka, poplačilo za vloženi trud je podpovprečno, med največjimi v EU je delež zaposlenih, ki ima znanje za zahtevnejše delovne naloge, kot jih opravljajo	88
Slika 60	V primerjavi s povprečjem EU zaposleni poročajo o večji intenzivnosti dela, a imajo manj težav z usklajevanjem poklicnega in družinskega življenja ter manj pogoste zdravstvene težave, povezane z delom.....	88
Slika 61	Bolniške odsotnosti so se v zadnjih letih povečevale bistveno hitreje kot v povprečju EU, zelo hitra je rast pri starejših od 60 let in zaradi bolezni mišično-skeletnega sistema	90
Slika 62	Povprečna starost delovno aktivnih je v obdobju 2005–2025 zrasla z 39,6 na 43,4 leta, delovna aktivnost mladih se počasi izboljšuje, spreminjajo se preference glede obsega delovnega časa	91
Slika 63	Zmanjševanje deleža delovno sposobnega prebivalstva lahko srednjeročno omili le visok selitveni prirast; starostna struktura priseljencev izboljšuje demografsko sliko; za povečanje družbene in socialne vključenosti priseljencev je treba vlagati tudi v njihovo izobraževanje in prepoznavanje kvalifikacij	92
Slika 64	Slovenija ima med državami OECD največji delež terciarno izobraženih inženirjev ter najmanjši delež terciarno izobraženih na področju zdravstva in socialnega varstva; vertikalna neskladja so velika, izrazitejša pri priseljencih.....	93
Slika 65	Delež vseh strokovnjakov med delovno aktivnimi je podoben kot v povprečju EU, delež IKT strokovnjakov pa med najmanjšimi v EU	94
Slika 66	Po številu raziskovalcev se Slovenija uvršča nad povprečje EU, vendar s precejšnjo vrzeljo do vodilnih inovatork, izjemno majhen je delež zaposlenih z naprednimi digitalnimi spretnostmi.....	95
Slika 67	Vključenost v usposabljanje na delovnem mestu je razmeroma dobra, okrepiti je treba spretnosti, ključne za tehnološko preobrazbo gospodarstva.....	96
Slika 68	Upočasnjevanje gospodarske rasti v zadnjih treh letih, zlasti v izvoznem sektorju	99
Slika 69	Zaposlenost se je v letu 2025 povečala v javnih storitvah, zlasti v zdravstvu in izobraževanju, upadla pa v drugih dejavnostih; kljub temu se velik delež podjetij v teh dejavnostih še naprej spoprijema s pomanjkanjem delovne sile, kar omejuje njihovo poslovanje	99
Slika 70	Javnofinančni primanjkljaj se je leta 2025 povečal, dolg pa še zmanjšal in vrnil na raven iz leta 2019, s čimer je Slovenija v manjši skupini držav EU z dolgom blizu tistemu iz leta 2019 (leto pred številnimi šoki) ali nižjim	100
Slika 71	K zvišanju inflacije v letu 2025 so prispevale predvsem cene hrane	101
Slika 72	Možnosti za rast bruto domačega proizvoda na prebivalca se ob že doseženi visoki delovni aktivnosti prebivalstva in demografskih spremembah, ki zmanjšujejo obseg za delo sposobnega prebivalstva, zožujejo na sposobnost zvišanja produktivnosti	102
Slika 73	Slovenija se je po BDP na prebivalca in po produktivnosti (v SKM) leta 2025 uvrstila na 16. mesto v EU	103
Slika 74	Upočasnitev rasti produktivnosti v obdobju 2000–2024 v Sloveniji, EU, vodilnih inovatorkah in višegrajski skupini.....	104
Slika 75	Predelovalne dejavnosti so tudi v obdobju 2020–2024 ostale glavno gonilo rasti produktivnosti in zmanjševanja vrzeli za povprečno produktivnostjo EU, tržne storitve pa so (z izjemo storitev IKT) v rasti zaostale ne le za V4, ampak nekoliko tudi za povprečjem EU.....	104

Slika 76	Rast produktivnosti Slovenije je od svetovne finančne krize temeljila predvsem na izboljšanju skupne faktorske produktivnosti (približek tehničnega napredka) in spremembi sestave zaposlenih, prispevek kapitala (oprijemljivega in neoprijemljivega) pa je bil med nižjimi v EU	106
Slika 77	V obdobju 2020–2024 je delo prehajalo od manj k bolj produktivnim sektorjem, realokacija dela med podjetji istih sektorjev (prispevek kovariance) pa ni prispevala k povečanju produktivnosti.....	107
Slika 78	Število novonastalih podjetij se v pokovidnem obdobju povečuje le v storitvenih dejavnostih, krepitev zgodnje podjetniške aktivnosti je po pokovidnem odboju zadnja leta zastala.....	109
Slika 79	Razkorak med rastjo stroškov dela in produktivnosti se v letu 2025 nadaljuje, kar se kaže v poslabšanih kazalnikih stroškovne in cenovne konkurenčnosti ter dobičkonosnosti (merjene s kazalnikom RULC).....	110
Slika 80	Izvozni tržni delež blaga se je v letu 2025 nekoliko zmanjšal, storitveni pa upada že od leta 2022.....	111
Slika 81	Vse slovenske regije po produktivnosti zaostajajo za povprečjem EU, kot vodilna po višini in rasti produktivnosti izstopa osrednjeslovenska regija	112
Tabela 1	Razlike v dejavnih produktivnosti kažejo na neizkoriščene razvojne potenciale posameznih regij	113
Slika 82	Regionalne razlike v BDP na prebivalca so se po epidemiji povečale, razlike v produktivnosti in razpoložljivem dohodku na prebivalca pa ostajajo majhne	114
Slika 83	Osrednjeslovenska regija po višini BDP na prebivalca izstopa med slovenskimi regijami, ne pa tudi med metropolitanskimi regijami z glavnimi mesti držav EU, kjer primerjalno izkazuje tudi relativno nizko raven produktivnosti.....	114
Slika 84	Število prebivalcev se povečuje v suburbanih naseljih in v širšem koridorju ob avtocestnem križu, zmanjšuje pa v slabše dostopnih naseljih, pretežno v obmejnih, gorskih in hribovitih območjih	116
Tabela 2	Na kakovost življenja v regijah pomembno vplivajo tudi socialni, okoljski in prostorski dejavniki	117
Slika 85	Kazalniki likvidnosti, donosnosti in zadolženosti so bili tudi leta 2024 razmeroma ugodni	120
Slika 86	Sposobnost podjetij za odplačevanje dolga je leta 2024 po večini kazalnikov dosegala najugodnejše ravni po letu 2006; delež vseh podjetij z razmeroma močno izpostavljenostjo tveganju plačilne nesposobnosti je bil manjši kot med svetovno finančno krizo (2008–2009)	121
Slika 87	Kakovost bančnih terjatev do podjetij se je nekoliko poslabšala; število začelih stečajnih postopkov se od leta 2024 pri vseh poslovnih subjektih povečuje, še vedno pa je nižje kot leta 2019 (pred epidemijo).....	122
Slika 88	S povečanjem deleža investicij v BDP bi se v letu 2025 položaj Slovenije med državami EU lahko nekoliko izboljšal.....	124
Slika 89	Investicije podjetniškega sektorja in prebivalstva ostajajo podpovprečne	125
Slika 90	Investicije v inovacijsko podprto rast se v Sloveniji nominalno povečujejo, relativno glede na BDP pa stagnirajo, zato se vrzel do vodilnih inovatorik povečuje, še posebej pri investicijah v IKT	127
Slika 91	Pri izdatkih za raziskovalno-razvojno dejavnost javnega sektorja je Slovenija med letoma 2019 in 2024 močno napredovala, poslovni sektor pa ostaja okoli povprečja EU, kar ga zaradi napredka drugih držav še bolj oddaljuje od vodilnih inovatorik EU in svetovnih inovacijskih voditeljic	128
Slika 92	Kljub nekaterim premikom slovenska podjetja po vlaganjih v IKT, organizacijski kapital in usposabljanje zaposlenih z enim najnižjih deležev v EU zaostajajo za vsemi, tudi konkurenčnimi skupinami držav.....	129
Slika 93	Slovenija pri terciarnem izobraževanju zaostaja le pri izdatkih za raziskovalno-razvojno dejavnost, pri javnih vlaganjih v usposabljanje zaposlenih in brezposelnih pa je med zadnjimi v EU	130

Slika 94	Slovenija po evropskem inovacijskem indeksu napreduje in ohranja prednost pred konkurenčnimi državami v EU, vendar za uvrstitev med vodilne inovatorke (cilj SRS za 2030) poleg pospešitve investicij in digitalizacije potrebuje celovit in sistemski pristop	131
Slika 95	Struktura inovacijskih profilov slovenskih podjetij je v veliki meri že primerljiva s Švedsko, izziv pa ostaja predvsem ambicioznost poslovnih modelov in hitrost uvajanja novih produktov za trg, s katerimi slovenska podjetja ustvarjajo znatno manjši delež prihodkov	134
Slika 96	Podjetja iz baltskih in višegrajskih držav se v primerjavi s slovenskimi bistveno hitreje digitalizirajo, zato predvsem mala in srednje velika slovenska podjetja po digitalni intenzivnosti (DI) vse bolj zaostajajo	136
Slika 97	Po digitalni intenzivnosti za vodilnimi inovatorkami zaostajajo vse dejavnosti, med posameznimi panogami predelovalnih dejavnosti pa so znatne razlike, tako po digitalni intenzivnosti kot širše po uspešnosti prehoda v inovacijsko podprto rast	137
Slika 98	Slovenija na področju industrijske robotizacije ohranja položaj ene vodilnih držav v EU in na svetu, vendar ob opazni upočasnitvi uvajanja robotov v letu 2024	137
Slika 99	Prehod v podatkovno podprto poslovanje je, zlasti za mala in srednje velika podjetja, velik izziv, vendar primera Češke in Estonije kažeta, da je tudi v zelo kratkem obdobju mogoče doseči velik napredek	138
Slika 100	Slovenska podjetja pri uporabi UI za proizvodne procese izgubljajo konkurenčni položaj predvsem med malimi podjetji, pri uporabi UI za avtomatizacijo procesov pa izrazito zaostajajo v vseh velikostnih razredih	139
Slika 101	Delež podjetij, ki so ali še nameravajo investirati v projekte, povezane s podnebnimi spremembami, je primerljiv s povprečjem EU, vendar podjetja te naložbe le redko prepoznavajo kot razvojno priložnost	140
Slika 102	Podjetja okoljsko inovirajo predvsem zaradi višjih stroškov, izboljšane uglede in zakonodaje, medtem ko imajo tržno povpraševanje in tudi finančne spodbude manj pomembno vlogo	140
Slika 103	Slovenska podjetja pri vlaganjih v organizacijske in procesne inovacije nazadujejo in svoj zaostanek še povečujejo, ostajajo pa visoko aktivna pri krepitvi blagovnih znamk	141
Slika 104	Shematski prikaz povezave med vodenjem in organizacijo, ustvarjalnostjo, inovativnostjo ter ekonomsko uspešnostjo podjetij	142
Slika 105	Pri upravljanju odnosov s strankami in še posebej pri izvajanju podatkovne analitike strank slovenska mala in srednje velika podjetja zaostajajo	146
Slika 106	Največ tržne vrednosti podjetij izhaja iz neopredmetenih sredstev, kar še posebej velja za ZDA, a tudi za evropska podjetja in države	146
Slika 107	Srednje velika in velika podjetja so na področju inovacijskega sodelovanja (s podjetji in drugimi institucijami) med vodilnimi, mala pa za zdaj ostajajo v skupini povprečnih držav EU	147
Slika 108	Evropa se segreva hitro, ob tem so skupne narodnogospodarske izgube še posebej v Sloveniji ocenjene kot visoke, po letu 2023 pa zaradi obsežnih poplav kot izjemne	149
Slika 109	Ekološki odtis ostaja visok, k temu največ prispeva naraščanje ogljičnega odtisa	150
Slika 110	Izpusti onesnaževal zraka so se v zadnjih petnajstih letih zelo zmanjšali, tudi izpusti prašnih delcev se zmanjšujejo, predvsem zdravju najbolj škodljivih delcev PM _{2,5}	151
Slika 111	Drobni delci PM _{2,5} so veliko tveganje za zdravje prebivalcev, onesnaženosti zraka so še posebej izpostavljeni prebivalci nekaterih evropskih prestolnic, tudi Ljubljane	152
Slika 112	Razpoložljivi sladkovodni viri na prebivalca so več kot dvakrat tolikšni kot v povprečju EU, še večji pa le v nekaterih severnih državah; posledično je delež njihove porabe v skupnem pretoku majhen	153

Slika 113	Delež prebivalstva, priključenega vsaj na sekundarno čiščenje odpadne vode, je manjši kot v povprečju EU, slovenski vodotoki pa so zelo kakovostni	154
Slika 114	Površina kmetijskih zemljišč, na kateri prevladuje trajno travinje, se je po upadu ustalila, obdelovalnih površin, ki so najkakovostnejša tla za kmetijsko pridelavo, pa je malo tudi v primerjavi s stanjem v drugih državah	155
Slika 115	V gozdovih, ki v Sloveniji zavzemajo velik del površine, je shranjenega razmeroma veliko ogljika	157
Slika 116	Gozdni prostor ima pomembno vlogo v zelenem prehodu, nadaljnje trajnostno gospodarjenje z njim pa je ključno za doseg podnebnih ciljev	157
Slika 117	Razhajanje med BDP ter rabo virov, izpusti in odpadki je bilo v letu 2024 skromno; izrazitejši razklop je bil dosežen le pri porabi snovi, raba energije in izpusti pa so presegli rast BDP	159
Slika 118	Izpusti TGP so se v energetiki in prometu v letu 2024 povečali in k skupnim izpustom prispevali že več kot 60 %	161
Slika 119	Izpusti na prebivalca so v Sloveniji nekoliko nižji od povprečja EU; izpusti v sektorju neETS, ki obsegajo večino vseh izpustov, pa so se zmanjševali počasneje kot v večini držav EU	161
Slika 120	Zmanjševanje izpustov TGP je dolgoročno podobno kot v EU, emisijska produktivnost raste hitreje, a zaostanek za povprečjem EU ostaja izrazit	162
Slika 121	V največjih porabniških skupinah (I4 in ID) so imeli slovenski odjemalci v prvi polovici leta 2025 pri zemeljskem plinu za 5 %, pri električni energiji pa za 11 % nižjo ceno od povprečja EU	164
Slika 122	Leta 2024 se je raba energije (predvsem v prometu) povečala, zaostanek v energetski produktivnosti za povprečjem EU se je s tem povečal, v predelovalnih dejavnostih pa se je presežek še nekoliko povečal	165
Slika 123	Število avtomobilov na prebivalca je v Sloveniji nad povprečjem EU, delež železniškega v skupnem potniškem prometu pa med najmanjšimi v EU	166
Slika 124	Delež električnih cestnih vozil je v Sloveniji polovico manjši kot v EU, podobno zaostaja tudi mreža javnih električnih polnilnic; elektrifikacija cestnega prometa po državah je sicer zelo različna	167
Slika 125	Delež OVE je bil leta 2024 v Sloveniji blizu povprečja EU, a se je v zadnjih dveh desetletjih zelo skromno povečal, manj le na Hrvaškem, v EU pa se je več kot podvojil	168
Slika 126	Poraba snovi je v zadnjem desetletju večinoma naraščala, v letu 2024 pa se je občutno zmanjšala, kar je pomenilo izboljšanje snovne produktivnosti, a zaostanek za EU ostaja izrazit	170
Slika 127	Nihanja v rabi snovi so močno povezana z rabo nekovinskih mineralov (v gradbeništvu), ki se je po dokončanju avtocestnega križa in med svetovno finančno krizo v obdobju 2007–2012 občutno zmanjšala; delež predelane snovi ostaja majhen	170
Slika 128	Intenzivnost nastajanja nemineralnih odpadkov (nastali odpadki/BDP) se je v zadnjem desetletju izboljšala, izziv pa ostaja količina zasipanih mineralnih odpadkov, ki hkrati opozarja na veliko neizkoriščenih možnosti za krožno gospodarstvo	171
Slika 129	Količina komunalnih odpadkov na prebivalca je podobna kot v EU, tri četrtine se zberejo ločeno, stopnja njihovega recikliranja pa je med najvišjimi v EU	172
Slika 130	V Sloveniji je zavržene razmeroma malo hrane na prebivalca; največ odpadne hrane nastane v gospodinjstvih ter gostinstvu in strežbi, njeno predelavo pa v večini izvajajo v bioplinarnah in kompostarnah	173
Slika 131	Dodana vrednost na zaposlenega v biogospodarstvu je v Sloveniji izrazito nizka, v primerjavi z EU to velja predvsem za kmetijstvo in proizvodnjo električne energije	174
Slika 132	Ekološka usmerjenost kmetovanja se povečuje, a prepočasi, ob tem se zmanjšuje tudi raba mineralnih gnojil in sredstev za zaščito rastlin pred škodljivci, ki pa se je leta 2024 povečala	175
Slika 133	Produktivnost v kmetijstvu je nizka in se od leta 2015 skoraj ni povečala, ob tem je nizka tudi preskrba s hrano, zlasti pri rastlinskih proizvodih	176

Slika 134	Tehnična učinkovitost po tipih kmetij: primerjava ocen med metodama DEA in SFA	178
Slika 135	Tekoči izdatki za varstvo okolja so se v letu 2024 ponovno povečali in dosegli najvišjo raven glede na BDP doslej, okoljevarstvene investicije pa se po večjem investicijskem valu zmanjšujejo.....	180
Slika 136	Zasebne naložbe v blaženje podnebnih sprememb v odstotku BDP so razmeroma nizke in se ne povečujejo	181
Slika 137	Spodbude, ki so v nasprotju s ciljem zmanjšanja TGP, so se v letu 2024 še zvišale, prihodki od okoljskih davkov (2023) v odstotku BDP pa ostajajo med najvišjimi v EU	182
Slika 138	Prilivi v podnebni sklad in izplačila iz njega v obdobju 2020–2024 ter predvidena poraba sredstev v obdobju 2025–2028	183
Slika 139	Institucionalna konkurenčnost je nižja kot v povprečju EU in v vodilnih inovatorkah, izstopajo predvsem nizke ocene gospodarstvenikov glede birokracije ter prilagodljivosti in preglednosti vladnih politik	186
Slika 140	Zaupanje v politične institucije se je leta 2025 povečalo; med nacionalnimi javnimi službami, vejami oblasti in mednarodnimi institucijami je prebivalstvo najbolj zaupalo zdravstvu, najmanj pa političnim strankam	187
Slika 141	Slovenija se po indeksu vladavine prava uvršča pod povprečje EU, najbolj zaostaja pri kazalnikih kazenskega pravosodja, omejitev vladnih politik in odsotnosti korupcije.....	189
Slika 142	Indeks zaznave korupcije se je v zadnjem letu poslabšal (oziroma se je zaznava korupcije povečala), Slovenija opazno zaostaja zlasti za vodilnimi inovatorkami	191
Slika 143	Glavna prednost slovenskega poslovnega okolja je po mnenju gospodarstvenikov kakovostna in izobražena delovna sila, pomanjkljivost pa davčna ureditev	193
Slika 144	V zadnjem desetletju se je povečala družbena naklonjenost podjetništvu, izboljšalo pa se je tudi zaznavanje podjetniških priložnosti in kompetenc	194
Slika 145	Obrestne mere za posojila podjetjem v Sloveniji so se znižale, a so še v edno nekoliko nad povprečjem evrskega območja	195
Slika 146	V strukturi virov financiranja slovenskih podjetij izstopa predvsem velik delež drugega lastniškega kapitala	196
Slika 147	V Sloveniji je dostopnost do tveganega kapitala med najnižjimi v EU	197
Slika 148	Strateško upravljanje javnih institucij, merjeno z indeksom upravljanja s predvidevanjem, je bolje ocenjeno od povprečja EU, Slovenija zaostaja pri večji rabi analitike v odločanju	199
Slika 149	Slovenija po razvitosti digitalnih javnih storitev za podjetja in državljane zaostaja za povprečjem EU	200
Slika 150	Povprečni čas reševanja vseh sodnih zadev, zlasti pomembnih, se je v zadnjih letih podaljšal.....	202
Slika 151	Svetovni indeks miru kaže, da se Slovenija uvršča med najmirnejše države sveta.....	206
Slika 152	Javnofinančni primanjkljaj Slovenije (v % BDP) se je v letu 2025 ob povečanju deleža izdatkov povečal, v primerjavi z državami EU pa je bil med manjšimi.....	210
Slika 153	Delež prihodkov iz davkov sektorja država glede na BDP se je v Sloveniji v daljšem obdobju zmanjšal, delež prihodkov iz socialnih prispevkov pa povečal; njun skupni delež se je v letu 2025 približal historično najvišjim vrednostim, ostaja pa manjši v primerjavi s povprečjem evrskega območja in večji kot v višegrajskih državah	211
Slika 154	V Sloveniji je bilo v letu 2024 v primerjavi s povprečjem evrskega območja zbranih relativno več davkov na potrošnjo, manj pa davkov na delo in kapital glede na BDP.....	212
Slika 155	V strukturi vseh davkov in prispevkov v Sloveniji so leta 2024 prevladovali socialni prispevki	213
Slika 156	Davčni primež je bil leta 2024 v Sloveniji visok.....	213

Slika 157	Leta 2025 sta bila v Sloveniji glede na leto 2019 najbolj povečana deleža investicij in sredstev za zaposlene, med investicijami pa so se med letoma 2019 in 2024 najbolj okrepili deleži za transportno infrastrukturo, obrambo in zdravstvo	214
Slika 158	Delež javnofinančnih izdatkov (glede na BDP) s tradicionalno močnejšim vplivom na gospodarsko rast se je po letu 2019 sicer povečal, delež izdatkov za izobraževanje in tehnološko preobrazbo podjetij pa zmanjšal, med izdatki za socialno zaščito so predvsem izdatki za zdravstvo višji kot leta 2019	215

Kazalo fokusnih tem

Fokusna tema 1	Velika socialna distanca in nizka politična toleranca v Sloveniji	49
Fokusna tema 2	Digitalni viri in umetna inteligenca so lahko orodje učenja in ustvarjalnosti, lahko pa povečujejo tveganja in slabšajo duševno zdravje	61
Fokusna tema 3	Povezava med organizacijskimi metodami, ustvarjalnostjo, inovativnostjo in ekonomsko uspešnostjo podjetij.....	142

Kazalo okvirjev

Okvir 1	Analiza konkurenčnosti in medsebojne povezanosti regij.....	112
Okvir 2	Cene zemeljskega plina in električne energije za negospodinjске porabnike v Sloveniji in državah EU.....	164
Okvir 3	Analiza tehnične učinkovitosti slovenskih kmetij (Možina in Kuštrin, 2026)	177
Okvir 4	Podnebni sklad – osrednji nacionalni finančni instrument za izvajanje podnebne politike	183

Ključna sporočila in priporočila

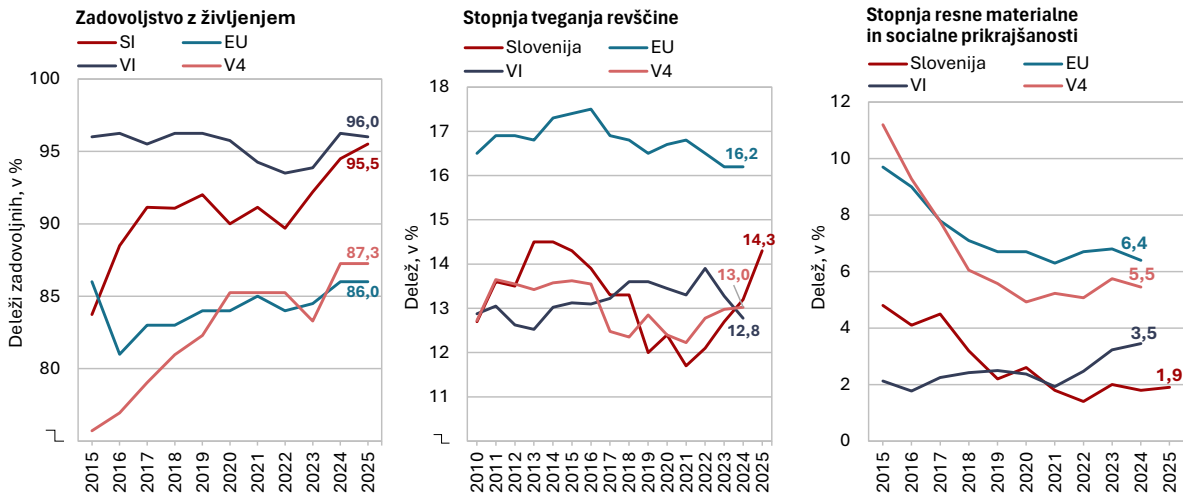
Slovenija se uvršča med države z visoko kakovostjo življenja, vendar z vse bolj izrazitimi razvojnimi tveganji za prihodnost. Po različnih svetovnih indeksih blaginje in zadovoljstva z življenjem sodi med uspešnejše države sveta. Visoka zaposlenost, rast dohodkov in materialne blaginje, nizke dohodkovne neenakosti, dolgoživost ter razmeroma učinkoviti sistemi socialne varnosti so med dejavniki, ki so v zadnjem desetletju zagotavljali dobre razmere za vključujoči razvoj. Kljub visoki vrednosti kazalnikov sedanje blaginje in relativno dobro ohranjenemu naravnemu okolju pa se Slovenija spoprijema s povečanjem nekaterih socialnih tveganj ter še naprej zaostaja pri gospodarski razvitosti in kakovosti institucij. Položaj se je izrazilo poslabšal zlasti pri krepitvi virov za prihodnost in družbeni odpornosti, kar nakazuje na omejitve obstoječega modela razvoja in prinaša – ne le v luči trenutnih makroekonomskih šokov, temveč tudi širšega preoblikovanja globalnega ekonomskega modela – ključni izziv za prihodnjo blaginjo Slovenije.

Kako živimo?

Življenjski pogoji se počasi izboljšujejo, tveganje socialne izključenosti ranljivih skupin pa se od leta 2021 povečuje in ostaja nad povprečjem EU. Slovenija se z vidika življenjskih pogojev uvršča med uspešnejše države EU. Zadovoljstvo z življenjem je leta 2025 doseglo najvišjo raven, napredek na področju zdravja, podaljševanje pričakovanega trajanja življenja, razvoj dolgotrajne oskrbe, visoka stopnja vključenosti v vzgojo in izobraževanje ter široka pokritost javnih storitev pa so zagotavljali daljše in kakovostnejše življenje vseh generacij. V zadnjih letih se je mediana bruto razpoložljivega dohodka na prebivalca v SKM zaradi velike stopnje zaposlenosti, rasti plač in transferjev počasi povečevala ter od leta 2022 nekoliko presega povprečje EU. Rast dohodkov je zagotavljala boljši finančni položaj gospodinjstev kot v povprečju EU. Zviševala pa je tudi prag tveganja revščine, ki je določen pri 60 % mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev. To je leta 2025 nadalje povečalo stopnjo tveganja socialne izključenosti (15,5 %) in tveganja revščine, ki pa ostajata pod povprečjem EU. Nekoliko se je povečala tudi sicer nizka dohodkovna neenakost, stopnja resne materialne in socialne prikrajšanosti pa je ostala na najnižjih ravneh. Ob razmeroma ugodni splošni sliki pa se stiska nekaterih ranljivih skupin, pri katerih se različni vidiki izključenosti prekrivajo, dolgoletno povečuje in dosega najvišje ravni iz obdobja 2013–2015. Te skupine so tudi zaradi diskriminacije, marginalizacije, slabšega socialnega in kulturnega kapitala bolj podvržene medgeneracijskemu prenosu prikrajšanosti, kar utrjuje strukturno pogojenost prikrajšanosti, ki je v primerjavi s povprečjem EU visoka zlasti pri starejših prebivalcih, nizko izobraženih, enočlanskih gospodinjstvih in priseljencih. Cenovna dostopnost stanovanj se zaradi majhne stanovanjske ponudbe in nezadostnih ukrepov preteklih stanovanjskih politik zmanjšuje, kar postaja vse večja ovira zlasti za mlade, iskalce prvega stanovanja in priseljence. Pričakovana zdrava leta življenja ostajajo bistveno nad povprečjem EU.

Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi so se v zadnjih štirih letih precej zmanjšale, a ostajajo nad povprečjem EU predvsem zaradi dolgih čakalnih dob. Za izboljšanje učinkovitosti in dostopnosti zdravstvenega varstva so bile v letu 2025 sprejete tudi nekatere pomembne zakonodajne spremembe.

/ Slika 1: Zadovoljstvo z življenjem je najvišje dosej (levo), stopnja tveganja revščine je močno porasla, a ostaja pod povprečjem EU (sredina); stopnja resne materialne in socialne prikrajšanosti ostaja stabilna in ena najnižjih v EU (desno)

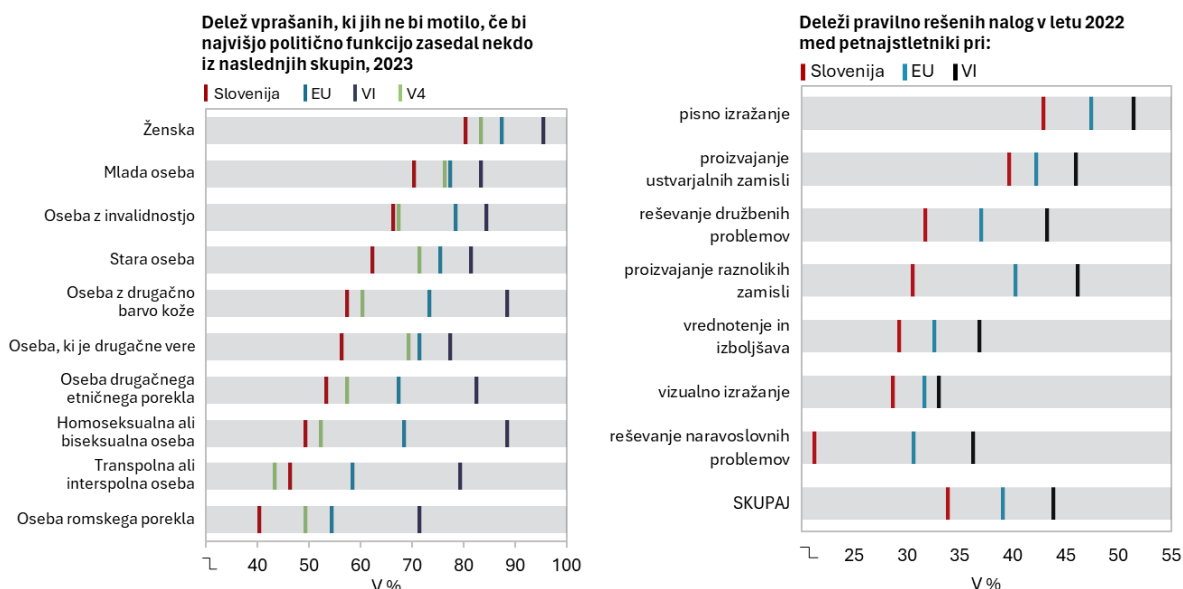
Vir: Eurobarometer (2025j), preračun UMAR; Eurostat (2026), za Slovenijo EU-SILC 2025 (na dohodkih iz leta 2024), netehtana povprečja za VI (države vodilne inovatorke: Švedska, Finska, Nizozemska, Danska) in V4 (višegrajske države: Češka, Slovaška, Poljska, Madžarska). Opombe: Slika levo prikazuje letno povprečje na podlagi dveh meritev, razen za leto 2021, ko raziskava SB94 zaradi metodoloških napak ni vključena. Slika na sredini prikazuje delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu z ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom manjšim od 60 % mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev, pri čemer se upošteva t. i. prilagojena ekvivalenčna lestvica OECD. Slika desno prikazuje delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu s pomanjkanjem vsaj 7 od 13 elementov prikrajšanosti, gl. Stare idr. (2026).

Družba v vrtincu sprememb, priložnosti in tveganj

V času naraščajočih globalnih negotovosti, pospešenega tehnološkega napredka in izrazitih demografskih sprememb postajajo nizka družbena kohezija ter podpovprečna ustvarjalnost in odzivnost na spremembe vse izrazitejši omejitveni dejavniki razvoja. Vse bolj nepredvidljivo globalno okolje ter hiter tehnološki razvoj zahtevata veliko odzivnost in prilagodljivost vseh družbenih sistemov za zagotavljanje kakovosti življenja vsem družbenim skupinam in generacijam. Demografske spremembe so že močno spremenile razmerje med delovno aktivnimi in starejšimi prebivalci, projekcije pa napovedujejo še intenzivnejše staranje družbe, kar bo povečevalo pritisk na socialne sisteme, gospodarstvo in zaposlene. Migracije so v preteklih letih pomembno prispevale k zapolnjevanju kadrovskih vrzeli in ohranjanju gospodarske rasti, vendar so politike enakih možnosti, integracije in inkluzije ostale omejene. Na področju enakosti spolov Slovenija kljub postopnemu napredku zaostaja za povprečjem EU. Ženske ob visoki stopnji vključenosti v terciarno izobraževanje in na trg dela še naprej opravljajo večji delež skrbstvenega in neplačanega dela, plačna vrzel pa vztraja na razmeroma visoki ravni. Socialna distanca se je v zadnjih letih izrazito povečala in je med večjimi v EU, ukrepanje proti diskriminaciji pa je šibko. Majhno ostaja medosebno in institucionalno zaupanje, skromna pa medsebojna pomoč in sodelovanje. Nizka družbena kohezija tako postaja vse večji omejitveni dejavnik razvoja, saj institucionalno okolje ne zagotavlja zadostne integracije, družbene mobilnosti in sodelovanja vseh družbenih skupin. Nizka politična kultura pa zmanjšuje učinkovitost razvojnih politik in uvajanja sprememb.

Poseben izziv je položaj mladih, pri katerih se v primerjavi z drugimi državami EU kažejo: nizko ustvarjalno mišljenje, omejeno zanimanje za reševanje kompleksnih problemov ter za družbena in politična vprašanja, nizka digitalna in bralna pismenost ter šibke socialne, čustvene in okoljske spretnosti. Slovenski petnajstletniki nekoliko presegajo povprečje EU pri matematični, zlasti naravoslovni pismenosti, vendar splošna kakovost znanja in spretnosti že dalj časa upada. Ustvarjalna raba novih tehnologij, ki so vse pomembnejša orodja učenja, razvoja kompetenc, kritičnega mišljenja in inovacij, je v Sloveniji skromna, njihova pasivna potrošnja pa razmeroma velika zlasti med mladimi. To povečuje tveganja za dobro počutje in duševno zdravje. Mladi pogosto pozno vstopajo na trg dela in se spoprijemajo z negotovimi oblikami dela na začetku karijerne poti. Slovenija tako izgublja dragocen človeški, ustvarjalni kapital, ki je ključen za prehod v inovacijsko podprto rast.

/ Slika 2: Sprejemanje drugačnih oseb in skupin je med najmanjšimi v EU (levo), prav tako dosežki mladih pri ustvarjalnem mišljenju (desno)

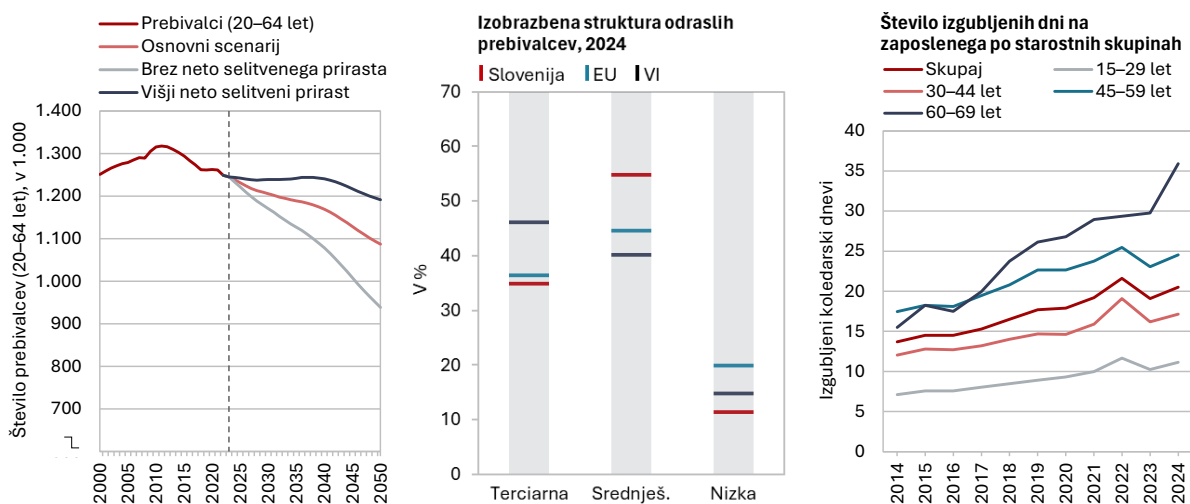

Vir: Eurobarometer (2023), OECD (2024k), PISA 2022, netehtana povprečja za skupine držav. Opomba: Poleg povprečja EU je primerjava narejena še z državami z eno od najmanjših socialnih distanc: Nizozemska, Švedska, Danska in Finska (ki so hkrati tudi vodilne inovatorke – VI) ter z višegrajskimi državami (V4: Češka, Slovaška, Madžarska in Poljska).

Razvoj in privabljanje človeškega kapitala sta v Sloveniji izrazito podcenjena, aktivacija in preusposabljanje pa ostajata skromna. Trg dela je tudi leta 2025 zaznamovalo pomanjkanje delovne sile ob visoki stopnji delovne aktivnosti (78,3 %), na katero so pozitivno vplivali zlasti daljšanje delovne aktivnosti, večja vključenost žensk in migracije, negativno pa staranje delovne sile. Delež terciarno izobraženih še zaostaja za povprečjem EU, izobrazbena struktura prebivalcev pa se počasi premika v smeri potreb na trgu dela. Vendar se zaradi še vedno razmeroma velikih vertikalnih in horizontalnih neskladij na trgu dela, predvsem pa majhnih generacij mladih povečuje presežno povpraševanje po kadrih, zlasti po strokovnjakih naravoslovnih in tehničnih smeri ter različnih profilih v zdravstvu, izobraževanju in socialnem varstvu. Slovenija ima enega največjih deležev delovnih mest, izpostavljenih tveganju avtomatizacije v EU, v gospodarstvu pa se zaradi tehnološkega napredka, umetne inteligence in digitalizacije spreminja približno 37 % spretnosti. Zaostanki v znanju in spretnostih zaposlenih lahko upočasnijo razvoj: v primerjavi s povprečjem EU so največje vrzeli pri digitalni pismenosti, pomanjkljivi sta bralna in matematična pismenost, šibke pa prečne spretnosti, poklicnospecifična znanja in socialne veščine. Izboljšala sta se

zavzetost zaposlenih in usklajevanje poklicnega in družinskega življenja. Tudi kakovost delovnih mest se počasi izboljšuje, a intenzivnost dela ostaja velika, zato se tudi zaradi nezadostne prilagoditve delovnih mest starejšim delavcem povečuje absentizem, ki je od leta 2022 med najvišjimi v EU. Segmentacija trga dela se počasi povečuje, v posebej slabem položaju pa so delavci iz tujine, ki so pogosto zaposleni v negotovih oblikah zaposlitve, izpostavljeni zlorabam in sistemskim kršitvam. Za strateške premike v smeri inovacijske preobrazbe so zato ključne srednjeročne in dolgoročne napovedi razvojnih potreb ter strateško predvidevanje, ki omogoča povezovanje trga dela z industrijsko-raziskovalno-razvojnimi inovacijskimi prednostnimi področji ter podpira zeleni prehod in širši družbeni razvoj.

/ Slika 3: Zmanjševanje obsega delovno sposobnega prebivalstva lahko srednjeročno omili le velik selitveni prirast (levo); izobraženost prebivalstva se počasi izboljšuje, delež terciarno izobraženih še nekoliko zaostaja za povprečjem EU (sredina), bolniške odsotnosti se zelo hitro povečujejo zlasti pri starejših zaposlenih (desno)

Vir: SURS (2026a), projekcije EUROPOP2023; Eurostat (2026), NIJZ (2026c). Opombe: Leta 2023 je SURS pri izračunavanju podatkov o izobrazbi, pridobljenih z anketo o aktivnem in neaktivnem prebivalstvu (ANP), vključil uteževanje ravni izobrazbe. Ravni izobrazbe je kalibriral na izobrazbo iz zbirke podatkov o prebivalstvu, ki jih pridobiva s statističnim raziskovanjem Socioekonomske značilnosti prebivalstva in selivcev (SURs, 2024). Za VI (države vodilne inovatorke: Švedska, Finska, Nizozemska, Danska) je izračunano netehtano povprečje. K sliki desno: Administrativni podatki NIJZ po starostnih skupinah in po izbranih skupinah mednarodne klasifikacije bolezni. Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje.

Gospodarstvo: kako ustvariti več?

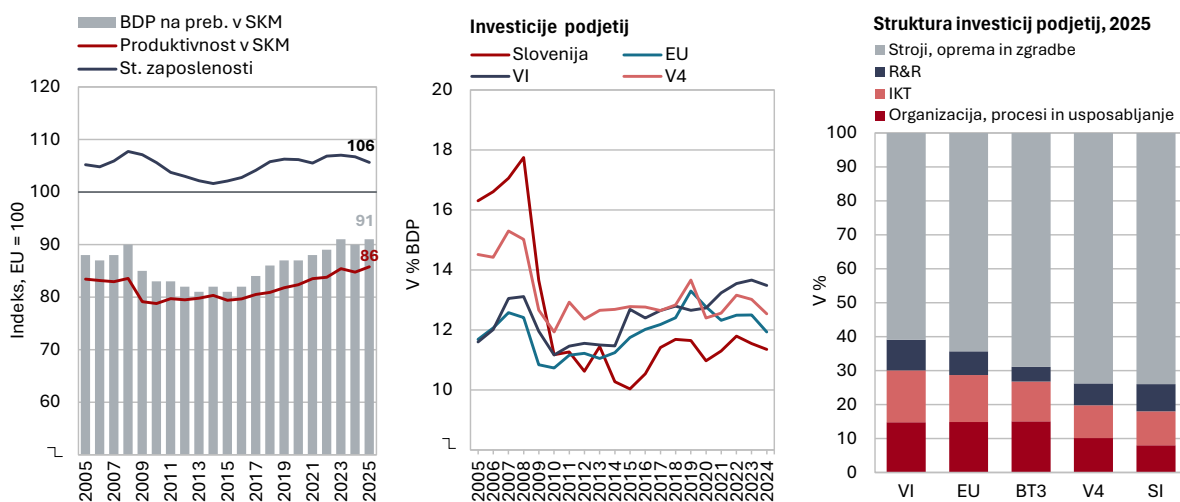
Gospodarstvo je bilo v zahtevnih mednarodnih gospodarskih razmerah zadnjih let razmeroma odporno, tudi zaradi obsežne državne podpore, povečujejo pa se pritiski na konkurenčnost izvoznega sektorja. Gospodarska rast se je po močnem okrevanju po epidemiji postopno umirjala, a v obdobju 2022–2025 presešla povprečno v EU in V4. Upočasnitev rasti je izhajala predvsem iz izvoznega sektorja, na kar sta poleg razmer v mednarodnem okolju (energetski šok, oslabiljeno tuje povpraševanje, nova trgovinska politika ZDA, geopolitične napetosti in negotovost) vplivala tudi izpostavljenost strukturnim težavam evropske industrije in slabitev konkurenčnega položaja izvoznikov. Visoka rast stroškov dela, povezana predvsem s pomanjkanjem delovne sile in leta 2025 tudi s plačno reformo v javnem sektorju, ob šibki rasti produktivnosti slabi konkurenčni položaj izvoznega sektorja, vzdržuje pa tudi pritiske na rast cen življenjskih potrebščin, zlasti storitev. Rast izvoznega tržnega deleža pri blagu, kot kazalnika izvozne konkurenčnosti podjetij, je po odboju po energetski krizi leta 2025 zastala. Ob tem je finančno stanje podjetniškega sektorja, tudi zaradi podpornih ukrepov fiskalne politike, razmeroma ugodno, prvi razpoložljivi kazalniki za leto 2025

(kakovost bančnih terjatev, stečajni postopki) kažejo rahlo poslabšanje (zlasti v predelovalnih dejavnostih), a še vedno boljši položaj kot pred epidemijo, ko je bilo stanje zelo dobro. V povprečju obdobja 2021–2025 je domača potrošnja rasla nekoliko hitreje kot izvoz, leta 2025 zlasti investicije države. Fiskalna politika je bila v zadnjih letih pomemben blažilec vplivov makroekonomskih šokov, kar pa skupaj s povečanjem trajnejših izdatkov leta 2025 brez ustreznih javnofinančnih prilagoditev omejuje fiskalni prostor za odzivanje ob makroekonomskih šokih, kot je ponovni energetski šok v letu 2026.

Ključni razvojni izziv Slovenije ostaja nizka produktivnost, ki omejuje hitrost gospodarskega dohitevanja razvitejših držav.

Leta 2025 je Slovenija po BDP na prebivalca v standardih kupne moči (SKM) dosegla 91 % povprečja EU, kar je enako kot leta 2023. Ker se že nadpovprečna stopnja zaposlenosti zaradi demografskih sprememb ne bo mogla več bistveno povišati, je rast BDP odvisna predvsem od rasti produktivnosti. Ta je v mednarodnem merilu nizka (v 2025 86 % povprečja EU v SKM), zaostanek za EU pa se le počasi zmanjšuje. Hitrejše rast produktivnosti omejujejo predvsem investicije, ki se po zelo nizkih ravneh po finančni krizi krepijo le počasi. Skrb vzbujajoča je vrzel pri podjetniških investicijah, zlasti v inovacijsko podprto rast, kjer Slovenija zaostaja predvsem pri vlaganjih podjetij v neoprijemljivi kapital, povezan z digitalizacijo, kadri ter nadgradnjo organizacijskih in poslovnih procesov. Od leta 2020 k povečanju produktivnosti prav tako ni prispevalo prehajanje zaposlenih med podjetji, saj ob široko zasnovanih državnih podporah v kriznih letih ni prišlo do večjega krčenja manj produktivnih podjetij. V zadnjih letih tudi ni zaznati rasti števila novih podjetij niti krepitve deleža prebivalstva, ki se vključuje v podjetništvo. Investicijske odločitve v zasebnem sektorju in podjetniško dinamiko poleg cikličnih dejavnikov omejuje premalo spodbudno poslovno okolje, po ocenah podjetij zlasti pretirana birokracija in neugoden davčni sistem. Naložbeno dejavnost podjetij dodatno zavira skromno razvit trg kapitala, kjer pa so se začeli nekateri premiki za mobilizacijo prihrankov prebivalstva v bolj produktivne naložbe.

/ Slika 4: Skromna rast produktivnosti zavira hitrejše gospodarsko dohitevanje razvitejših držav (levo); izstopata vrzel in neustrezna struktura podjetniških investicij (sredina in desno)

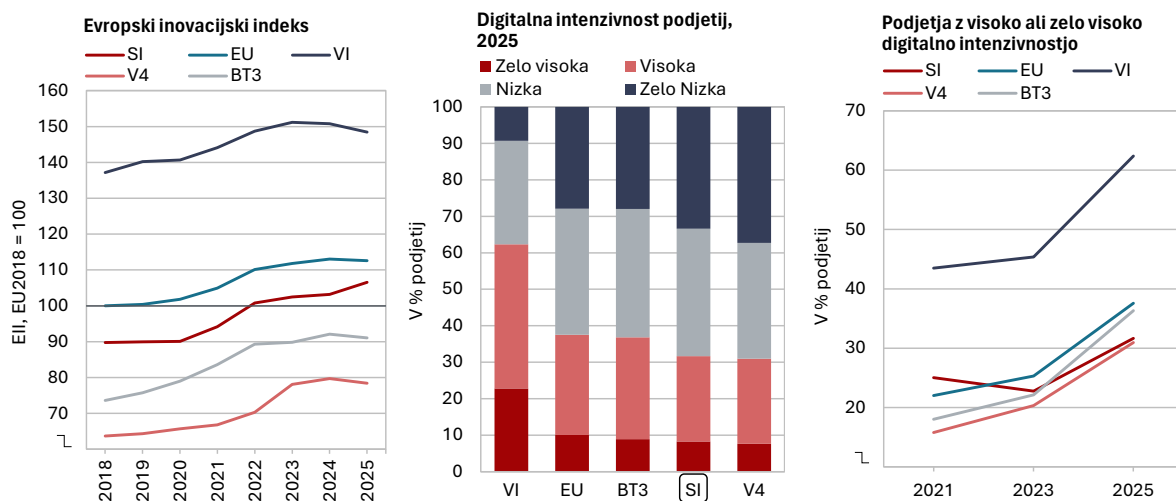

Vir: Eurostat (2026), EIB (2025), preračuni UMAR. Opombe: Investicije za skupine držav VI in V4 so netehtano povprečje. Produktivnost = BDP na zaposlenega. Stopnja zaposlenosti je delež zaposlenih v prebivalstvu. SKM – standard kupne moči. V desni sliki so skupine držav urejene po skupnem deležu vlaganj v neoprijemljiv kapital (R&R, IKT, organizacija, procesi in usposabljanje).

Inovacijski sistem se krepi, Slovenija zmanjšuje zaostanek za EU, vendar bo za prehod med vodilne inovatorke potreben okrepljen, celovitejši in dolgoročnejši sistemski pristop.

Slovenija je po evropskem inovacijskem indeksu glede na leto 2018 dosegla enega največjih napredkov v EU ter zmanjšala vrzel do povprečja EU in vodilnih inovatorok, ob tem pa ohranila prednost pred konkurenčnimi državami. To je predvsem posledica vse večje učinkovitosti inovacijskega sistema in povečanja deleža inovacijsko aktivnih podjetij ob podpori vse atraktivnejšega raziskovalnega sistema, kakovostnih človeških virov, stabilnih vlaganj v intelektualno lastnino ter dobro povezanih deležnikov. Med slabostmi izstopata zlasti prenizek obseg investicij podjetij v inovacije (še posebej v širši neoprijemljivi kapital) ter izrazito nazadovanje na področju digitalizacije, kjer poleg nizkih digitalnih kompetenc prebivalstva močno zaostajajo tudi podjetja z enim najpočasnejših napredkov v EU. Za preboj je nujno vzpostaviti vrhunske razmere v vseh vidikih inovacijskega sistema, pri čemer bo treba poleg zgledov vodilnih držav EU vse bolj upoštevati tudi globalne inovacijske voditeljice, kot so Švica, ZDA ali Južna Koreja, ki dohitevajo in prehitevajo tudi najuspešnejše države EU.

/ Slika 5: Slovenija inovacijsko uspešno napreduje (levo), med njenimi šibkostmi pa poleg investicij v zadnjih dveh letih močno negativno izstopa tudi digitalizacija (sredina in desno)

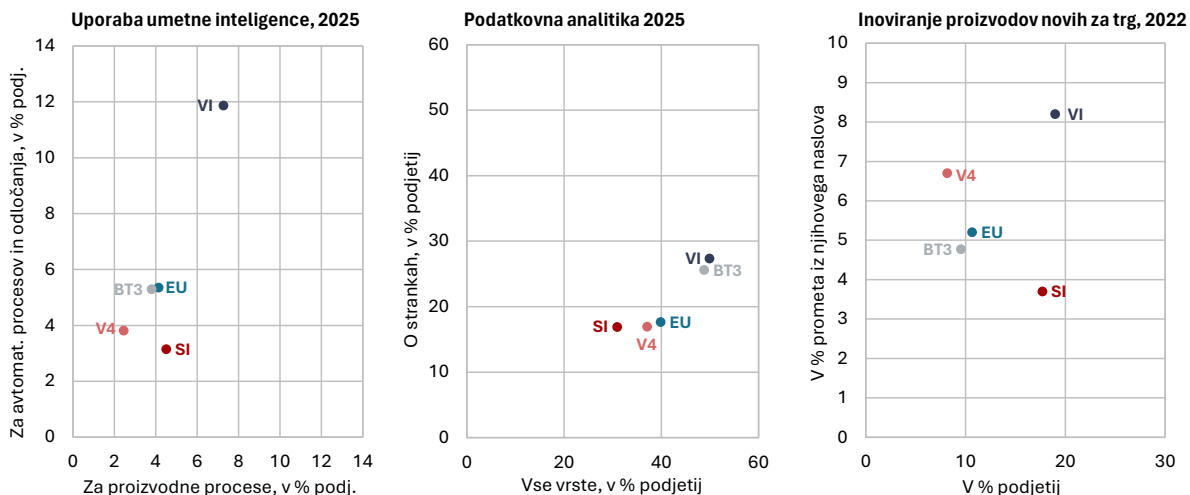
Vir: EK (2025f), Eurostat (2026), preračun UMAR. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehtano povprečje. BT3 – baltske države (Estonija, Litva, Latvija).

Poslovni sektor svoje konkurenčne prednosti še naprej temelji predvsem na tradicionalnih poslovnih modelih, kar omejuje prehod v višjo razvojno fazo.

Slovenija ohranja dober položaj na posameznih področjih, kot sta industrijska robotizacija in informacijska integracija v dobavne verige, kar podpira obstoječo močno dobaviteljsko vlogo v mednarodnih verigah vrednosti, ne zadošča pa za prehod med razvitejše države. Ob tem podjetja vse bolj zaostajajo pri uvajanju naprednejših tehnologij (industrija 4.0), torej pri prehodu v podatkovno podprto poslovanje in pri intenzivnejši avtomatizaciji proizvodnje in poslovanja, kar kaže tudi nazadovanje pri uporabi umetne inteligence – tako v proizvodnih procesih in še posebej pri avtomatizaciji in podpori odločanju. Največji izziv ostaja uvajanje novih poslovnih modelov in razvoj kompleksnejših, diferenciranih proizvodov z visoko dodano vrednostjo, ki temeljijo na prebojnih inovacijah. Čeprav je delež podjetij, ki uvajajo nove proizvode za trg, torej takšne z največjim potencialom za dvig dodane vrednosti, med državami EU velik (peto mesto), je njihov prispevek k prihodkom nizek (20. mesto). To je deloma posledica premajhnih vlaganj v raziskave, razvoj in digitalizacijo, predvsem pa prepočasnega uvajanja novih (digitalnih)

poslovnih modelov ter preveč konservativnih strateških, organizacijskih in kadrovskih praks (vključno z razvojem kadrov). Digitalizacija, podprta z visoko izvršno sposobnostjo podjetij, je namreč predpogoj za uspešno identifikacijo novih oblik vrednosti ter diferenciacijo in uvajanje kompleksnejših proizvodov skladno s potrebami strank na podlagi integracije trženja, dizajna, razvoja in drugih funkcij v nove poslovne modele. Podatki o uporabi podatkovne analitike strank kažejo, da Slovenija na tem področju precej zaostaja za najuspešnejšimi državami.

/ Slika 6: Slovenska podjetja se na nove priložnosti strukturno in organizacijsko prepočasi in premalo ambiciozno odzivajo, digitalizacije pa ne izkoriščajo dovolj za diferenciacijo proizvodov in uvajanje novih poslovnih modelov

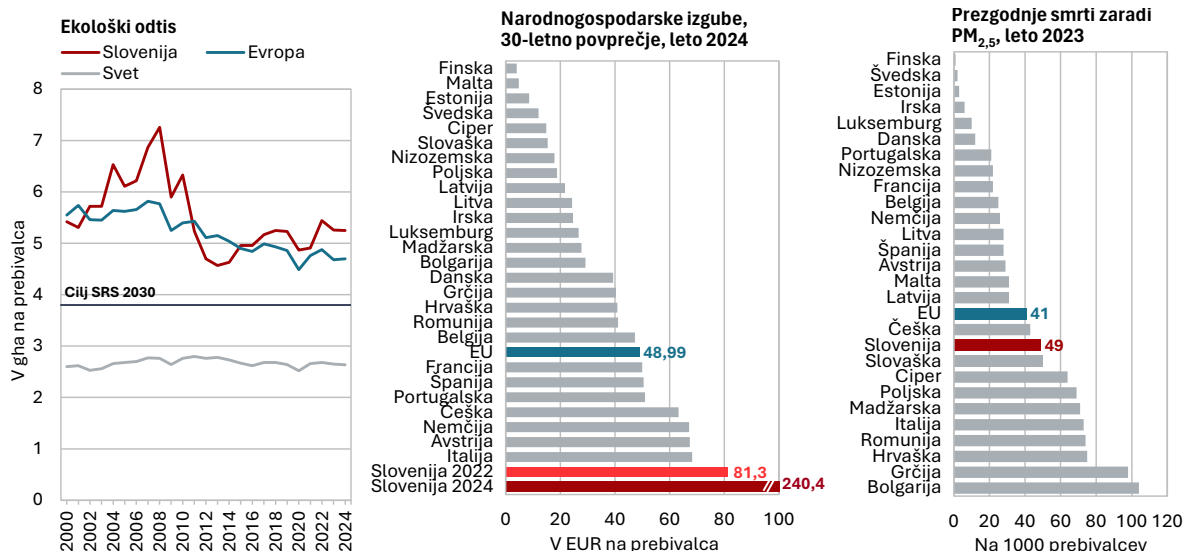

Vir: Eurostat (2026), preračun UMAR. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehtano povprečje.

Okolje: izzivi in razvojne priložnosti

Pritisk proizvodnih procesov in življenjskega sloga na naravne vire je v Sloveniji večji kot v večini evropskih držav in se kljub ambicioznim ciljem ne zmanjšuje, kar še povečuje podnebna tveganja; kakovost voda in tal je razmeroma dobra, večji izziv pa ostaja kakovost zraka. Ekološki odtis, sintezni kazalnik obremenjevanja okolja, se je po prehodnem zmanjšanju med epidemijo in energetske krizo znova zvišal in ostaja visok. V njem prevladuje ogljični odtis, predvsem zaradi rabe fosilnih goriv v prometu. Slovenija je zaradi svoje lege, podnebnih in geografskih značilnosti nadpovprečno izpostavljena podnebnim vplivom, kar se kaže v vse pogostejših ekstremnih vremenskih pojavih ter velikih narodnogospodarskih škodah. Zavedanje pomena naravnih virov in prizadevanja za njihovo ohranjanje se krepijo ter so že prinesli nekaj izboljšanj: (i) kakovost zunanega zraka se je dolgoročno izboljšala, a je število prezgodnjih smrti zaradi zdravju posebej škodljivih delcev $PM_{2,5}$ še vedno nad povprečjem EU; (ii) vodotoki so količinsko bogati ter z zmanjšanjem onesnaženja in učinkovitejšim čiščenjem odpadnih voda visoko kakovostni, zaradi vse večjih hidroloških nihanj in ekstremov pa tudi vse bolj ranljivi; izziv ostaja čiščenje odpadnih voda; (iii) tla so dobro ohranjena in manj onesnažena, vendar se povečujejo pritiski na najkakovostnejša kmetijska zemljišča; (iv) raznolikost in pestrost prostora ter velika gozdnatost prispevajo k visoki kakovosti življenja in shranjevanju razmeroma velikih količin ogljika, vendar širjenje pozidave in razpršena poselitve zmanjšujeta dolgoročno odpornost prostora na podnebne vplive.

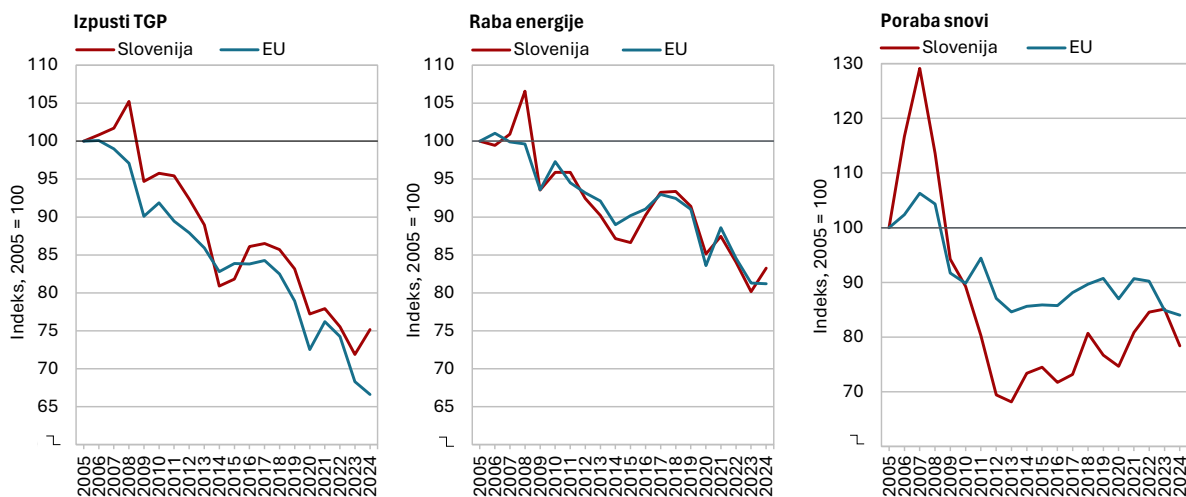
/ Slika 7: Ekološki odtis in pritiski na naravne vire v Sloveniji v zadnjem desetletju naraščajo, narodnogospodarske izgube zaradi podnebnih sprememb na prebivalca so izjemno visoke, izzivi pri kakovosti zraka pa so povezani predvsem z izpusti zdravju škodljivih delcev PM_{2,5}

Vir: Global Footprint Network (2025); Eurostat (2026).

Želeni razklop med rastjo BDP ter rabe virov, izpustov in odpadkov, ki je ključen za upočasnjevanje podnebnih sprememb, je v daljšem obdobju prisoten na vseh opazovanih področjih, leta 2024 pa je bil pri izpustih in rabi energije prekinjen. Izpusti toplogrednih plinov (TGP) so leta 2023 dosegli najnižjo raven v zadnjih dveh desetletjih, leta 2024 pa so se znova povečali, predvsem zaradi večje rabe energije in izpustov iz prometa, ki ostaja glavna ovira razogljíčenja. To je po večletnem zmanjševanju znova povečalo zaostanek za emisijsko in energetsko produktivnostjo EU. Ob večji rabi energije v prometu se je leta 2024 zmanjšal tudi delež obnovljivih virov energije, kjer Slovenija v daljšem obdobju dosega enega najmanjših napredkov v EU. Poraba snovi, ki je v zadnjem desetletju večinoma naraščala, se je leta 2024 zaradi manjše gradbene aktivnosti občutno zmanjšala, s čimer se je izboljšala snovna produktivnost, ki pa ostaja precej nižja kot v EU. Ob manjši porabi nekovinskih materialov se je zmanjšala tudi količina mineralnih odpadkov, medtem ko so nastali odpadki brez mineralnih na prebivalca ostali približno nespremenjeni in med količinsko najmanjšimi v EU. Stopnja njihovega recikliranja se je še povečala in ostaja med višjimi v EU, povečal se je tudi delež rabe predelane snovi, ki pa ostaja pod povprečjem EU. Slovenska podjetja še ne izkoriščajo v celoti možnosti trajnostnega in krožnega gospodarstva; prehod redko prepoznavajo kot razvojno priložnost, okoljsko inoviranje pa je pogosto le odziv na zunanje pritiske. Diferenciacija proizvodov s povečanjem njihove dodane vrednosti na podlagi trajnostnih poslovnih modelov, še posebej v primeru biogospodarstva in lesnopredelovalne verige, tako ostaja zgovoren primer neizkoriščenih priložnosti za zmanjšanje rabe virov in izpustov ter trajnostno in konkurenčno rast.

/ Slika 8: Izpusti TGP in raba energije, ki se v daljšem obdobju zmanjšujejo podobno kot v EU, so se v letu 2024 povečali, poraba snovi, ki večinoma niha glede na gradbene aktivnosti, pa je upadla

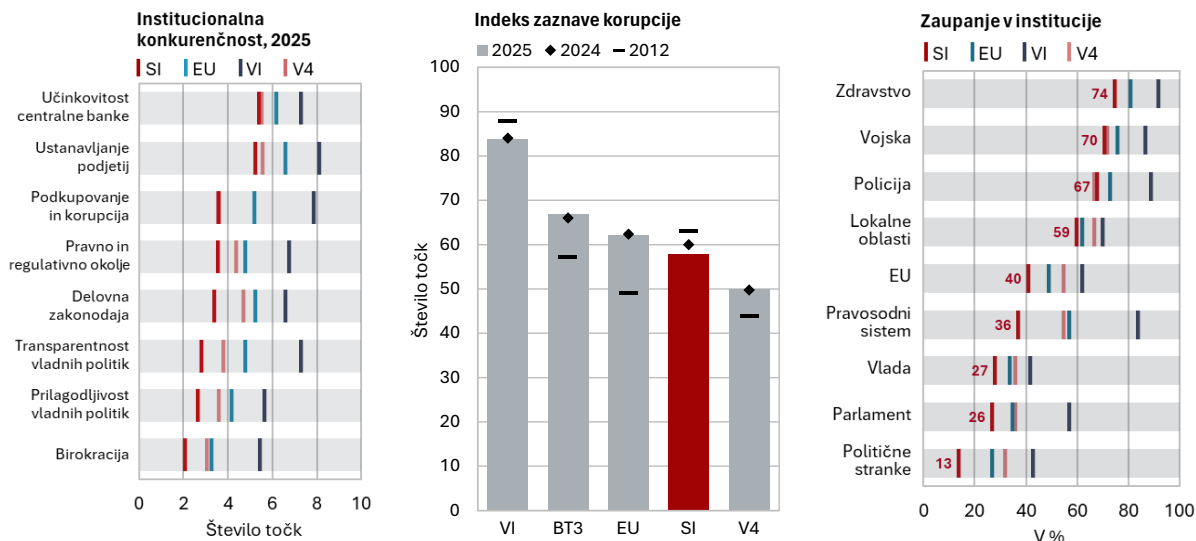
Vir: Eurostat (2026).

Država: kako podpira razvoj in blaginjo?

Delovanje države se je v zadnjih letih na številnih področjih izboljšalo, institucionalna konkurenčnost Slovenije pa glede na mednarodne kazalnike ostaja pod povprečjem EU, po mnenju gospodarstvenikov so vrzeli največje pri prilagodljivosti in transparentnosti vladnih politik ter birokraciji. Slovenija je napredovala pri digitalizaciji javnih storitev, kakovosti uprave in sodstva, zmanjševanju administrativnih bremen in posodobitvi javnega naročanja. Pomanjkljivosti ostajajo pri sistematičnem spremljanju učinkov politik in podatkovnoanalitičnem odločanju, kar zmanjšuje njihovo učinkovitost. Slovensko poslovno okolje zaznamuje regulativne omejitve, predvsem čezmerna birokracija ter dolgi in zapleteni postopki (zlasti pri gradbenih in okoljevarstvenih dovoljenjih), kar zmanjšuje njegovo konkurenčnost in privlačnost za investicije. Izboljševanje učinkovitosti sodstva je zastalo, saj se ob visokem pripadu zadev, prevzemanju novih pristojnosti sodišč in pomanjkanju sodnega osebja podaljšuje trajanje postopkov ter povečuje število nerešenih zadev. Institucionalna konkurenčnost, merjena z mednarodnimi kazalniki, ki pretežno temeljijo na ocenah gospodarstvenikov, tako ostaja pod povprečjem EU, z največjimi zaostanki pri prilagodljivosti in transparentnosti vladnih politik ter birokraciji, v primerjavi z vodilnimi inovatorkami močnejše izstopa še visoka zaznava korupcije. Po anketah Eurobarometra je to predvsem posledica koruptivne prepletenosti gospodarstva in politike ter pomanjkljivega ustreznega sankcioniranja odmevnih primerov korupcije. V skladu s priporočili mednarodnih organizacij je bilo na področju preprečevanja korupcije in krepitev integritete sprejetih več ukrepov (npr. glede lobiranja in obvladovanja navzkrižja interesov v okviru vlade in policije), prenovljena je bila tudi resolucija o preprečevanju korupcije. Zaupanje v institucije je še naprej majhno, kar zmanjšuje pripravljenost posameznikov in podjetij za sodelovanje z državo. V razmerah povečane geopolitične negotovosti in varnostnih tveganj ter s sprejetjem strategije odpornosti do leta 2030 postaja vse pomembnejša tudi vloga države pri zagotavljanju odpornosti, varnosti in stabilnega institucionalnega in poslovnega okolja, kar dodatno poudarja pomen učinkovitega delovanja pravne države, izvršne sposobnosti ter upravljanja ključnih sistemov.

K temu cilju lahko prispeva tudi sprejetje strategije regionalnega razvoja (2026) s prehodom k bolj strateškemu, razvojno usmerjenemu in vertikalno usklajenemu modelu razvojne politike, ki poleg gospodarske preobrazbe regij prispeva tudi k skladnejšemu regionalnemu razvoju.

/ Slika 9: Slovenija pri kazalnikih institucionalne konkurenčnosti, ki pretežno temeljijo na mnenju gospodarstvenikov, tudi v letu 2025 zaostaja za vodilnimi inovatorkami in povprečjem EU (levo); indeks zaznave korupcije v zadnjem obdobju (sredina) kaže poslabšanje, kar vpliva tudi na zaupanje v večino političnih institucij države in sodstvo, ki je relativno majhno in pod povprečjem EU (desno)

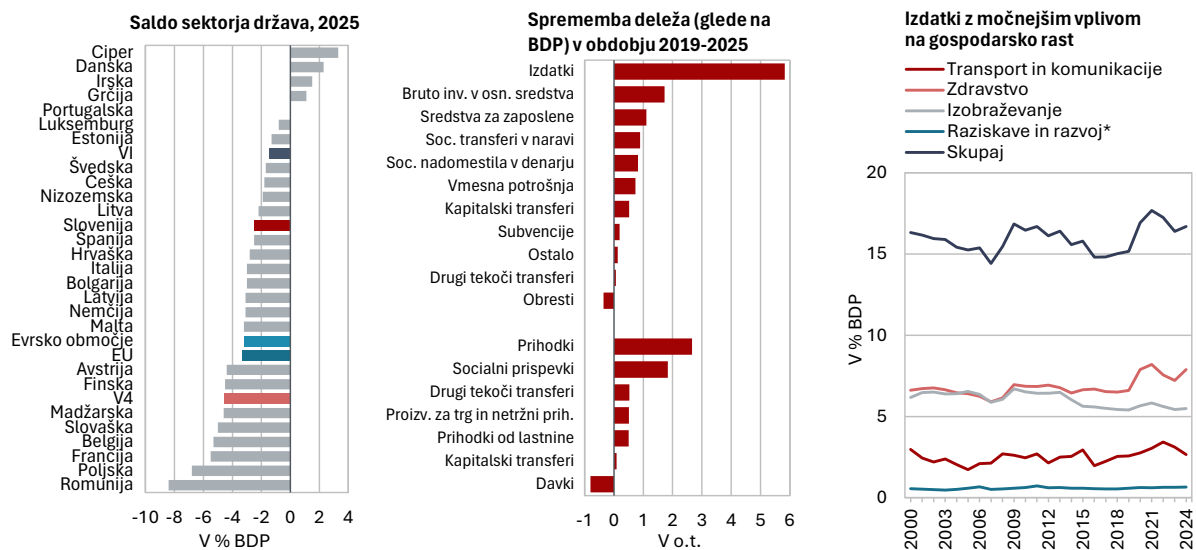
Vir: IMD (2025), Transparency International (2026) Eurobarometer (2025j). Opombe: Slika levo – število točk med 0 in 10, več je bolje; slika sredina – število točk med 0 in 100, več je bolje. Več pomeni manjša zaznava korupcije. Za EU, VI (države vodilne inovatorke: Švedska, Finska, Nizozemska, Danska), V4 (višegrajske države: Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška) in BT3 (baltске države: Estonija, Latvija, Litva) je izračunano netehtano povprečje.

Razvojna usmerjenost in dolgoročna vzdržnost ostajata izziva javnih financ.

Povečanje primanjkljaja sektorja država v letu 2025 je bilo deloma ciklične narave, predvsem pa so se povečali izdatki zaradi trajnejših ukrepov, najbolj zaradi plačne reforme, vendar tudi drugi izdatki (obramba, zdravstvo, TEŠ idr.). Sprejeta zakonodaja in proračunski okviri kažejo na ohranjanje povečanega primanjkljaja, kar ob sedanjem naftnem šoku oži manevrski prostor za ohranjanje tempa konsolidacije, ki je bila zastavljena v okviru novih fiskalnih pravil leta 2024, in prinaša pritisk na fleksibilne izdatke, kot so investicije, ki so bile v zadnjih letih precej visoke. Struktura prihodkov iz davkov in prispevkov se v daljšem obdobju ni spreminjala v smeri, ki jo empirične analize povezujejo z ugodnimi vplivi na gospodarski potencial ali s podporo doseganja okoljskih ciljev – znižuje se namreč delež davkov na potrošnjo (med njimi okoljskih), krepi pa delež socialnih prispevkov. Na strani izdatkov so se po letu 2019 (glede na % BDP) najbolj povečali izdatki za prometno (železniško) infrastrukturo in zdravstvo (tekoči in investicijski), ki jih tradicionalno povezujemo s krepitvijo dolgoročne gospodarske rasti. Med izdatki s pozitivnim vplivom na gospodarsko rast so se izdatki za raziskave in razvoj in za preusposabljanje povečali manj, izdatki za izobraževanje ter tehnološko, poslovno in digitalno preobrazbo podjetniškega sektorja, ki so tudi ključni za prilagoditev hitremu tehnološkemu napredku in prehodu v inovacijsko podprto rast, pa so se celo nekoliko zmanjšali. Največji sklop javnofinančnih izdatkov predstavljajo sistemi za socialno zaščito (pokojnine, zdravstvo, dolgotrajna oskrba), zaradi demografskih sprememb pa projekcije teh izdatkov kažejo na dolgoročno fiskalna tveganja. Sprejeta pokojninska reforma ta tveganja pomembno znižuje, pri čemer uvaja ukrepe za večjo dostojnost nekaterih najnižjih pokojnin. Sprejeti so bili tudi številni

ukrepi na področju zdravstva in dolgotrajne oskrbe za spoprijemanje z izzivi demografskih sprememb, ki so namenjeni zmanjšanju absentizma, povečanju dostopnosti javnih storitev ter izboljšanju dohodkovnega položaja ob povečanju javnih virov. Njihovi učinki na fiskalno vzdržnost se bodo zaradi postopnosti uvajanja sprememb v celoti pokazali šele v naslednjih letih. Javni izdatki za obrambo so bili dolgo časa na nizkih ravneh, njihovo povečevanje v skladu z zavezami pa zlasti po izteku nacionalne klavzule od leta 2028 nakazuje možnost izrinjanja preostalih izdatkov.

/ Slika 10: Javnofinančni primanjkljaj se je leta 2025 precej povečal, vendar ostal med manjšimi v EU (levo), v primerjavi z letom pred številnimi šoki (2019) so višji predvsem izdatki za investicije in sredstva za zaposlene (sredina), povečujejo se izdatki za prometno infrastrukturo in zdravstvo, v prihodnje pa bodo dodatno pozornost zahtevali tudi izdatki za pospešitev prehoda v inovacijsko podprto rast (desno)

Vir: SURS (2026a), za države EU jesenska napoved (EK, 2025c). Opomba: Desna slika je preračun UMAR, po vzoru (ECB, 2024) po podatkih za izdatke sektorja država po namenih SURS (2026a). Opomba: * Vključuje izdatke za raziskave in razvoj iz vseh desetih kategorij klasifikacije funkcij države COFOG (npr. zdravstvo, izobraževanje, socialna zaščita). Področji transport in komunikacije sta del področja ekonomske dejavnosti, zato razmejitev izdatkov za raziskave in razvoj za ti dve področji ni na voljo. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehtano povprečje.

Priporočila

Za zagotavljanje človeških virov in krepitev človeškega kapitala je ključno:

- Posodobljati, nadgrajevati in prilagajati izobraževalne sisteme za povečanje ustvarjalnosti, kakovosti znanj in spretnosti prihodnosti:** od »učenja na pamet« k »učenju za življenje in ustvarjanje« ter večje samouresničevanje otrok in mladih. Za to je treba povečati avtonomijo in pomen pedagoškega dela ter okrepiti transformativno učenje (kot orodje za spreminjanje miselnih okvirov in za družbene spremembe), predvsem pa povečati bralno pismenost, socialne, čustvene, medkulturne, digitalne in druge spretnosti učečih.
- Razširiti vseživljenjsko učenje za učinkovitejše spoprijemanje s hitrimi spremembami in s tem:**
 - povečati pismenost (zdravstveno, finančno, digitalno, funkcionalno in druge) za krepitev vključujočega in inovativnega razvoja;
 - omogočiti hitrejšo aktivacijo, reaktivacijo in preusposabljanja za učinkovitejše prilagajanje potrebam trga dela in življenja;
 - povečati medgeneracijski prenos znanj, spretnosti in izkušenj.

3. **Vzpostaviti integrirani okvir industrijsko-raziskovalno-razvojnih inovacij za razvoj kadrov:** sistemsko povezati zaposlovanje, anticipativno upravljanje spretnosti, industrijsko strategijo in tehnološko preobrazbo na podlagi strateškega predvidevanja za zeleni prehod in dolgoživo družbo.
4. **Strateško privabljati talente in vrhunske strokovnjake ter druge potrebne kadre** za večanje znanj, idej in ustvarjalnega kapitala. Poleg tega povečati politično toleranco (enake možnosti) za vse skupine, ki zaradi velike socialne distance ne morejo enakovredno participirati ali prispevati k družbenemu in gospodarskemu razvoju.

Za izboljšanje življenjskih pogojev vseh generacij in povečanje družbene kohezije je ključno:

1. **Povečati odpornost javne zdravstvene mreže** s strateškim razvijanjem in privabljanjem kadrov, nadaljevanjem digitalizacije in kakovostnejšim upravljanjem. Večji poudarek nameniti preventivi in zdravemu življenjskemu slogu (še posebej med mladimi) ter se učinkoviteje spopasti z neizpolnjenimi potrebami (skrajšanje čakalnih dob).
2. **Nadaljevati sistemsko prenovo dolgotrajne oskrbe in zagotavljati dostojne pokojnine.**
3. **Povečati učinkovitost mrež socialne varnosti** za dostojno življenje oseb, ki si tega same niso zmožne zagotoviti. Za to je treba povečati pokritost, učinkovitost in ciljanost sistema, kar se lahko doseže s poenostavitvijo postopkov, proaktivnim terenskim delom, hitrejšim prepoznavanjem potreb, pravočasnim zagotavljanjem pravic, predvsem pa preventivnim ukrepanjem in odpravljanjem strukturnih pogojev prikrajšanosti.
4. **Okrepiti aktivne politike inkluzije in integracije za dvig politične kulture** ter krepitev zmožnosti za posameznike in skupine, ki so zaradi svojih osebnih ali družbenih okoliščin v manj ugodnem ali neenakem položaju, z namenom njihovega polnega sodelovanja v družbi.
5. **Izboljšati cenovno dostopnost stanovanj** z nadgradnjo stanovanjske politike z uvedbo davka na nepremičnine, učinkovitejšo aktivacijo obstoječega stanovanjskega sklada in zasebnih investicij, ureditvijo zasebnega najemnega trga in naložbenih nakupov, ciljno usmerjenimi spodbudami za mlade in iskalce prvega stanovanja ter z razvojem skupnostnih oblik bivanja. Za trajnostno reševanje stanovanjske oskrbe je ključno usklajeno ukrepanje davčne, prostorske, demografske, regionalne, gospodarske in socialne politike.

Za dvig produktivnosti s pospešitvijo prehoda v inovacijsko podprto rast so ključni:

- I. **ukrepi države za krepitev inovacijskih podpor, ki morajo biti:**
 1. **ciljani** z bolj osredotočeno in prilagojeno podporo ter tesnejšim sodelovanjem z deležniki, ki delujejo v okviru opredeljenih prednostnih inovacijskih domen oziroma področij;
 2. **celoviti** z zagotovitvijo izdatnejših in večletnih podpor za: a) razvoj digitalnih poslovnih modelov za ustvarjanje novih oblik vrednosti, b) zahtevnejše in bolj tvegane RRI projekte, c) dostop do specializirane raziskovalne infrastrukture, d) razvoj kadrov, e) spodbujanje internacionalizacije, tudi vezano na centralizirane programe EU;
 3. **diferencirani** z ločenimi paketi podpor za: a) hrbtenična podjetja, b) zagonska in še posebej scale-up, nišna ter visokotehnološka podjetja

z globalnim potencialom rasti, c) bottom-up inovacijske iniciative, še posebej na regionalni ravni;

4. **povezani** s krepitvijo: a) sodelovanja med znanstveno-raziskovalno in poslovno skupnostjo (pisarne za prenos tehnologij in prilagoditvijo sistema nagrajevanja in financiranja), b) strateškega povezovanja na področju inovacij med deležniki inovacijskega ekosistema (podporno okolje), c) podpor pri medgeneracijskem prehodu upravljanja podjetij;
5. **razvojno in proaktivno usmerjeni** s preusmeritvijo od tradicionalnih, defenzivnih podpor na prebojne programe, projekte in deležnike;

II. ukrepi podjetij za:

1. **ambiciozno nadgradnjo poslovnih strategij**, podprto z odločnim in sistematičnim uvajanjem sprememb ter inovacij na vseh ravneh;
2. **razvoj novih poslovnih modelov** s:
 - **pospešitvijo digitalne preobrazbe**, vključno z uvajanjem naprednih oblik uporabe umetne inteligence za: a) boljše razumevanje potreb strank in ustvarjanje novih oblik vrednosti, b) povečanje odzivnosti in agilnosti podjetij, c) močnejšo diferenciacijo na podlagi trajnostnih poslovnih modelov, dizajna ter krepitve zaupanja in percepcije znamk;
 - **uvajanjem organizacijskih in kadrovske sprememb** s poudarkom na: a) krepitvi izvršne sposobnosti podjetij, b) vzpostavitvi inovacijske kulture in varnega okolja, c) prehodu od formalističnih k prilagodljivim organizacijskim strukturam, d) opolnomočenju zaposlenih, vključno s spodbujanjem uporabe (zahtevnejših) digitalnih tehnologij, e) spodbujanju soustvarjanja, znotraj in zunaj podjetij;
 - **spodbujanjem eksperimentiranja in pospešenim investiranjem v bolj tvegane RRI projekte** za razvoj kompleksnejših, diferenciranih proizvodov z visoko dodano vrednostjo;
3. **pospešitev investicij v avtomatizacijo** proizvodnje in poslovanja ter optimizacijo operativnega modela podjetij.

Za ambiciozen prehod v brezogljično krožno gospodarstvo je ključno:

1. **Okrepiti učinkovito in usklajeno delovanje države** s stabilnim in predvidljivim regulativnim okvirom, ki dosledno usmerja politike, finančne spodbude in zelena javna naročila v trajnostne in krožne rešitve, odpravlja administrativne ovire ter sistematično spremlja in medresorsko usklajuje izvajanje ukrepov, vključno s pospešenim umeščanjem obnovljivih virov v prostor.
2. **Povečati financiranje in spodbude za podjetja**, vključno z večjo vlogo zasebnega kapitala in instrumenti za zmanjšanje tveganj, s pogojevanjem podpore vlaganjem v energetske učinkovitost, obnovljive vire, elektrifikacijo, posodobitev proizvodnih procesov, uporabo sekundarnih surovin in razvoj krožnih poslovnih modelov; pri tem izbirati projekte z največjim podnebnim in krožnim učinkom.
3. **Preoblikovati energetiko, industrijo in mobilnost** z zagotavljanjem zadostne oskrbe s čisto energijo, zlasti iz obnovljivih virov, izboljšanjem učinkovitosti proizvodnih procesov v industriji in s pospešenim prehodom na trajnostno mobilnost, vključno z razširitvijo javnega in železniškega prometa, gradnjo polnilne in podporne infrastrukture ter spodbujanjem prebivalstva k trajnostnim potovalnim navadam, kar je posebej pomembno tudi za dvig odpornosti proti energetskim šokom.

4. **Okrepiti recikliranje, rabo sekundarnih surovin in strateški pomen biogospodarstva** z odpravo regulativnih in tehničnih ovir za rabo sekundarnih materialov, z vključevanjem gradbenih odpadkov v nove projekte ter s spodbujanjem krožne rabe surovin in razvoja inovativnih ter trajnostnih produktov v biogospodarstvu z uporabo stranskih tokov iz gozdarstva, kmetijstva in živilske industrije ter biorafinerijskih procesov za izdelavo produktov z višjo dodano vrednostjo; hkrati izboljšati sprejem recikliranih materialov s strani podjetij in potrošnikov.
5. **Povečati produktivnost in trajnost kmetijstva** z odločnejšo specializacijo obetavnih produktivnih skupin ter uporabo novih tehnologij in digitalnih orodij v verigah preskrbe s hrano, ki modernizirajo kmetijstvo in spodbujajo vključevanje mladih v inovativne prakse.

Za krepitev odgovornega in učinkovitega institucionalnega okolja je ključno:

- I. **Izboljšati kakovost strateškega upravljanja ter povečati transparentnost delovanja institucij in zaupanje vanje:**
 1. **izboljšati strateško upravljanje države** s povečanjem preglednosti pri sprejemanju odločitev in ukrepov z večjo uporabo analitičnih podlag pri oblikovanju politik, okrepljenim strateškim predvidevanjem in učinkovito horizontalno ter vertikalno koordinacijo, vključno z regijami;
 2. **povečati zaupanje v pravno državo, institucije države in nosilce oblasti** z vključujočim in strateškim razvojem politik ter jasnim, konsistentnim in transparentnim komuniciranjem. Nadaljevati izvajanje ukrepov za povečanje integritete, odkrivanje, pregon in pravnomočne obsodbe korupcijskih dejanj;
 3. **okrepiti sodelovanje države z deležniki**, še posebej v okviru razvojno-inovacijskega ekosistema, zainteresiranih javnosti in socialnih partnerjev, na državni, regionalni in lokalni ravni;
 4. **izboljšati poslovno okolje** s kakovostnim in stabilnim zakonodajnim okvirom, predvidljivim davčnim sistemom ter nadaljnjim zmanjšanjem regulativnih in administrativnih bremen, zlasti na področju storitev.
- II. **Povečati dolgoročno vzdržnost in razvojno usmerjenost javnih financ ob zagotavljanju zadostnega fiskalnega prostora** za ukrepanje v primeru kriz:
 1. **znižati javnofinančni primanjkljaj s postavitvijo prednostnih nalog in področij;**
 2. z vidika pomembne razvojne vloge javnih financ **prestrukturirati davčne prihodke** s povečanjem pomena manj distorzijskih davkov (na potrošnjo in nepremičnine) ter znižanjem pomena socialnih prispevkov, ki pomenijo tudi tveganje za dolgoročno financiranje sistemov za socialno zaščito zaradi krčenja deleža delovno aktivnega prebivalstva;
 3. **prestrukturirati javnofinančne izdatke** v podporo prehodu na inovacijsko podprto gospodarsko rast;
 4. **kontinuirano ukrepati za obvladovanje izdatkov za socialno zaščito** zaradi demografskih sprememb;
 5. **sprejeti ukrepe za povečanje učinkovitosti izdatkov za javne investicije**, zlasti pri načrtovanju in izbiri projektov v proračunskih načrtih in za pospešitev administrativnih postopkov.

1

Uvodna pojasnila

Dokument »Kakovost življenja v Sloveniji – Poročilo o razvoju« združuje vsebine, ki jih je UMAR v preteklosti pripravljal v okviru dveh publikacij: poročila o razvoju in poročila o produktivnosti. UMAR v skladu z Uredbo o dokumentih razvojnega načrtovanja (2010) spremlja uresničevanje krovne strategije razvoja Slovenije, hkrati pa kot nacionalni odbor za produktivnost¹ izvaja poglobljene analize produktivnosti in oblikuje priporočila za njeno izboljšanje. Do leta 2024 je te naloge izvajal s pripravo dveh ločenih, a vsebinsko tesno povezanih poročil, ki sta bili leta 2025 združeni v enotno publikacijo z naslovom *Kakovost življenja v Sloveniji – Poročilo o razvoju*. Ta vključuje: (i) spremljanje napredka glede uresničevanja Strategije razvoja Slovenije 2030, katere osrednji cilj je zagotoviti kakovostno življenje za vse z uravnoteženim gospodarskim, družbenim in okoljskim razvojem, ter (ii) poglobljeno analizo produktivnosti kot enega ključnih dolgoročnih dejavnikov za doseganje višje kakovosti življenja. Prednost združitve je celovitejša obravnava razvoja, ki omogoča oblikovanje bolj usklajenih, uravnoteženih in medsebojno dopolnjujočih se priporočil ter hkrati osvetljuje kompromise med različnimi razvojnimi vidiki. Takšna predstavitev tudi jasneje poudari, da je produktivnost – ob ustreznih spremljajočih politikah – predvsem sredstvo za vzdržno delovanje družbenih podsistemov in s tem za uresničevanje temeljnega cilja, to je kakovost življenja.

Poročilo je razdeljeno na pet poglavij in dopolnjeno z izbranimi fokusnimi temami, kar omogoča celovit vpogled v dejavnike kakovosti življenja v Sloveniji. V uvodnem delu so predstavljene ocene kakovosti življenja Slovenije na podlagi mednarodnih sinteznih indeksov, v naslednjih štirih poglavjih pa sledijo analize stanja in gibanj na ključnih področjih kakovosti življenja: (i) ustvarjalna, vključujoča in dolgoživa družba, (ii) prehod v inovacijsko podprto rast, (iii) prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo ter (iv) odgovorno in učinkovito institucionalno okolje. Posebno težo letošnjemu poročilu dajejo tri fokusne teme: (i) velika socialna distanca in nizka politična strpnost v Sloveniji, (ii) vloga digitalnih virov in umetne inteligence kot priložnosti za učenje in ustvarjalnost ter hkrati kot dejavnika tveganj, tudi za duševno zdravje, ter (iii) povezava med organizacijskimi pristopi, ustvarjalnostjo, inovativnostjo in ekonomsko uspešnostjo podjetij. Priloga k poročilu vsebuje številčni pregled doseganja ciljev iz Strategije razvoja Slovenije 2030 na podlagi zadnjih razpoložljivih podatkov.

Analiza poročila, kolikor je le mogoče, temelji na mednarodno in časovno primerljivih kazalnikih, uporabljeni so podatkovni viri, objavljeni do 31. marca 2026. Mednarodno primerljivi kazalniki so glavna analitična podlaga poročila, ki jo dopolnjuje pregled drugih podatkov, študij in raziskovalnih poročil, zlasti na področjih, kjer ni na voljo ustreznih mednarodno in časovno primerljivih kazalnikov. Ob pripravi tokratnega poročila so bili zadnji razpoložljivi podatki večinoma na voljo za leto 2024, nekateri pa tudi za leto

¹ V skladu s priporočili Sveta EU (2016) vsaka članica imenuje nacionalni odbor za produktivnost. Njegove naloge v Sloveniji od leta 2018 opravlja Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). Nacionalni odbori na podlagi objektivnih, nepristranskih in neodvisnih analiz produktivnosti in konkurenčnosti pripravljajo analize in priporočila za boljše ekonomsko politiko.

2025. V poročilu stanje in napredek Slovenije najpogosteje primerjamo (i) s povprečjem EU, praviloma pa tudi (ii) z državami vodilnimi inovatorkami iz EU kot skupino visoko razvitih držav EU (VI – ta skupina po evropskem inovacijskem indeksu vključuje Dansko, Finsko, Nizozemsko in Švedsko) ter s konkurenčnimi skupinami držav, kot so (iii) višegrajske države (V4 – Češka, Slovaška, Madžarska, Poljska) in (iv) baltske države (BT3 – Estonija, Latvija in Litva). V analizah, ki so podlaga poročilu, so bile sicer opravljene primerjave z vsemi državami EU, kjer je smiselno, tudi z državami OECD oziroma svetom, v poročilu pa so poudarjene le ključne ugotovitve.

2

Kakovost življenja v Sloveniji glede na mednarodne sintezne indekse in oceno zadovoljstva z življenjem

Slovenija se je v letu 2025 po različnih sinteznih indeksih razvoja in zadovoljstva z življenjem uvrstila med uspešnejše države sveta in EU, kar kaže na primerjalno visoko kakovost življenja v Sloveniji. Zadnji razpoložljivi izračuni treh svetovnih sinteznih indeksov, objavljenih v letu 2025,² kažejo na uvrstitev med uspešnejše države EU: po indeksu človekovega razvoja (HDI) je na osmem mestu, po indeksu družbenega napredka (SPI) in svetovnem indeksu sreče (WHI) pa na desetem mestu.³ Na svetovni ravni se je uvrstila med enaindvajset najuspešnejših držav.

Visoki kakovosti življenja v Sloveniji pritrjujejo subjektivne ocene kakovosti življenja in lastnega zadovoljstva z življenjem, ob negativni naravnosti prebivalstva. Po svetovnem indeksu sreče je Slovenija v obdobju 2013–2025 napredovala za štiri mesta (Slika 11, levo spodaj) in se uvrstila za vodilnimi inovatorkami in pred višegrajskimi državami. V primerjavi z vodilnimi inovatorkami zaostaja predvsem na petih področjih: po BDP na prebivalca, pričakovanih zdravih letih življenja, zaznani korupcije, visokem deležu negativne naravnosti in nizkem deležu pozitivne naravnosti, ki je edino področje brez izboljšanja v zadnjih dvanajstih letih.⁴ Nasprotno pa se Slovenija glede svobode pri življenjskih odločitvah uvršča tik za najuspešnejšo Finsko, ki je (do leta 2024) veljala za primer dobre prakse (tudi v primerjavi z drugimi vodilnimi inovatorkami) zaradi visokokakovostnega zdravstvenega, izobraževalnega in socialnega sistema, ki daje prednost univerzalnemu pristopu pred ciljanim (Helliwell idr., 2025). Visoko in naraščajoče zadovoljstvo z življenjem v Sloveniji potrjujejo tudi meritve Eurobarometra (2025k), ki so leta 2023 zaznale dotlej najvišje ravni zadovoljstva, ki so se nato do leta 2025 še izboljšale. Slovenija se je jeseni 2025, po podatkih Eurobarometra (2025j),

² Zadnji podatki, na katerih temeljijo sintezni indeksi, so iz leta 2024. Prednost sinteznih indeksov je lažja primerjava med državami, pomanjkljivost pa, da rezultate pomembno krojijo uporabljene metodologije (izbor kazalnikov, uteževanje različnih področij) in slabša ažurnost podatkov.

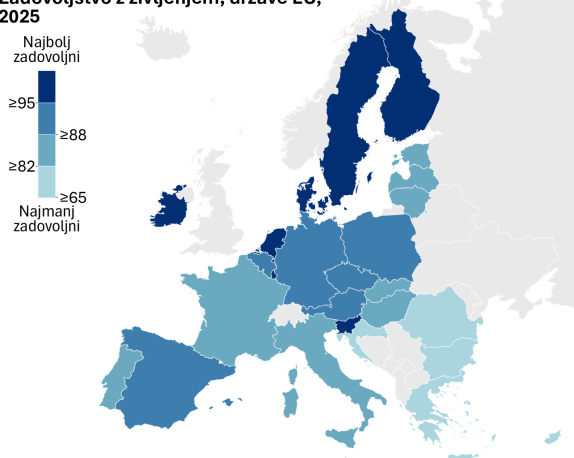
³ Indeks človekovega razvoja (HDI) je sestavljen iz petih kazalnikov in treh dimenzij – ekonomije, zdravja in izobrazbe (UN, 2025), indeks družbenega napredka (SPI) pa iz 50 kazalnikov v treh dimenzijah – osnovne človekove potrebe, temelji blaginje in priložnosti – s po štirimi komponentami (Social Progress Imperative, 2025). Svetovni indeks sreče (WHI) prikazuje triletno povprečje podatkov (npr. indeks za leto 2023 se nanaša na povprečje podatkov za leta 2022–2024) kazalnika splošno zadovoljstvo z življenjem (po meritvi Gallupa s Cantrilovo lestvico od 0 do 10) in ga nato analizira v povezavi z osmimi področji: BDP na prebivalca, medčloveško oporo, zdravimi leti življenja ob rojstvu, svobodo odločanja o življenju, radodarnostjo, pozitivno naravnostjo, negativno naravnostjo ter zaznavo korupcije (Helliwell idr., 2025).

⁴ Pozitivna naravnost (angl. *positive affect*) se meri kot povprečje treh odgovorov glede prisotnosti smeha, uživanja in početja zanimivih stvari prejšnji dan, negativna naravnost (angl. *negative affect*) pa s prisotnostjo skrbi, žalosti in jeze prejšnji dan.

skupaj s Finsko, Irsko, Švedsko in Nizozemsko uvrstila na drugo mesto v EU, takoj za vodilno Dansko (Slika 11, levo zgoraj).⁵

/ Slika 11: Zadovoljstvo z življenjem, tj. subjektivna percepcija kakovosti življenja, in objektivni sintezni indeksi razvoja kažejo primerjalno visoko raven kakovosti življenja v Sloveniji

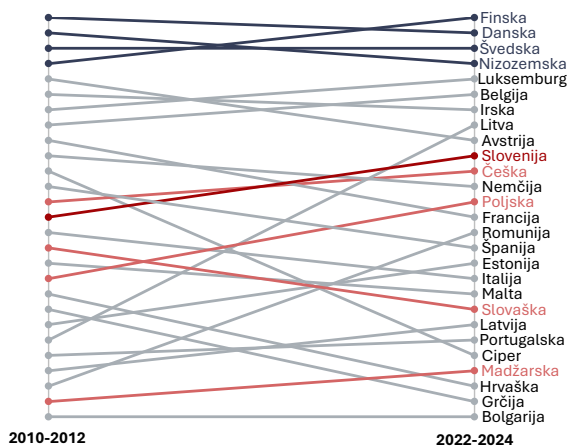
Zadovoljstvo z življenjem, države EU, 2025

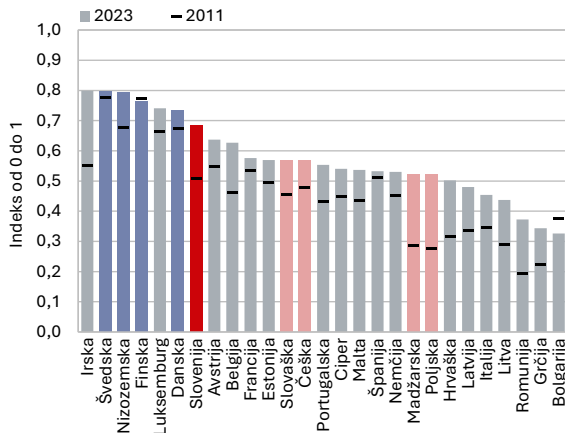
Uvrstitev Slovenije v EU in svetu po globalnih sinteznih indeksih, 2024 in 2025

Svetovni indeks sreče, WHI

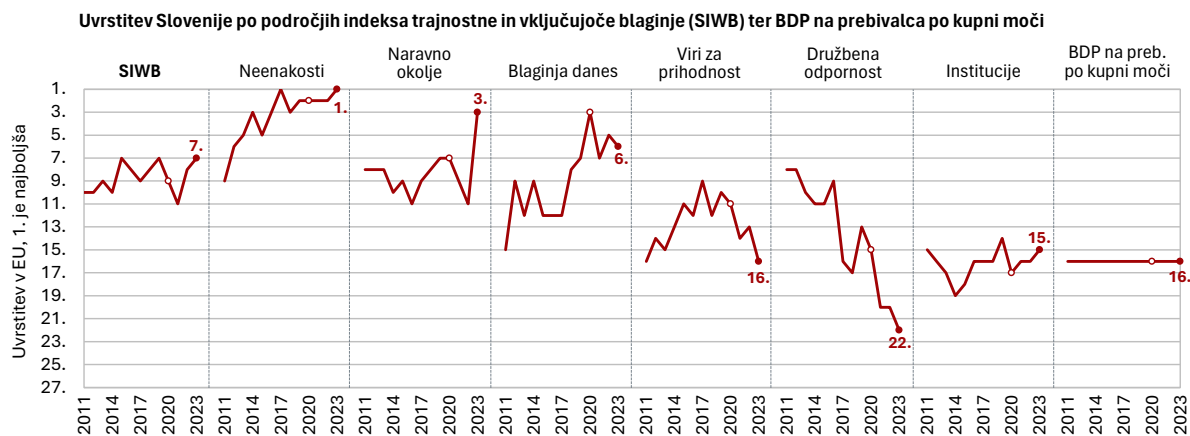
Indeks trajnostne in vključujoče blaginje, SIWB

Vir: Eurobarometer (2025k) zgoraj levo, UN (2025), Helliwell idr. (2025), Social Progress Imperative (2025) zgoraj desno; Helliwell idr. (2013, 2025) spodaj levo; Benczur idr. (2025) desno spodaj. Opomba: Na spodnjih slikah so z roza označene višegrajske države, z modro pa vodilne inovatorke.

⁵ Eurobarometer meri zadovoljstvo z življenjem z vprašanjem: Na splošno, kako zadovoljni ste z življenjem, ki ga živite? Anketirani lahko izberejo: zelo zadovoljen, kar zadovoljen, nekoliko nezadovoljen in čisto nezadovoljen. V analizi sta združena odgovora zelo zadovoljen in kar zadovoljen.

/ Slika 12: Izboljšanje uvrstitve Slovenije v EU po indeksu trajnostne in vključujoče blaginje (SIWB), ob relativno nespremenjeni ekonomski uspešnosti in manj vzpodbudnem institucionalnem okolju, temelji predvsem na uspešnejšem zmanjševanju neenakosti, varstvu naravnega okolja in krepitvi sedanje blaginje, ob hkratnem izrazitem poslabševanju družbene odpornosti in zaostajanju pri virih za prihodnost

Vir: Benczur idr. (2025). Opomba: Leto 2020 (epidemija covid-19) je označeno z belim krogom, leto 2023 pa z rdečim.

Po indeksu trajnostne in vključujoče blaginje (SIWB) je Slovenija dosegla visoko sedmo mesto, vendar z zadržanimi obeti za ohranitev dobrega rezultata v prihodnosti. Slovenija je po indeksu SIWB⁶ leta 2023 napredovala na sedmo mesto v EU (z osmega), pred njo so le vodilne inovatorke ter Irska in Luksemburg. Napredek izhaja iz izboljšane uvrstitve na področjih neenakosti⁷ in varstva naravnega okolja, kjer je med najboljšimi v EU, v daljšem obdobju pa tudi z vidika sedanje blaginje.⁸ Ob nespremenjeni gospodarski uspešnosti in institucionalnem okolju se takšni premiki odražajo v pospešenem zaostajanju pri krepitvi virov za prihodnost in družbene odpornosti, zlasti po epidemiji. Za vodilnimi inovatorkami Slovenija najbolj zaostaja na področju institucij in virov za prihodnost, po družbeni odpornosti pa se uvršča tudi za vsemi višegrajskimi državami. Podrobnejša analiza področij po metodologiji SIWB kaže naslednje prednosti in slabosti Slovenije:

- **Neenakosti (1. mesto v EU):** prednost Slovenije je nizka dohodkovna neenakost, majhne razlike med spoloma pri zaposlenosti, majhne regionalne razlike v pričakovani življenjski dobi in majhen delež zaznane diskriminacije.
- **Naravno okolje (3. mesto):** dolgoletna prednost Slovenije je visoka uvrstitev po kazalniku območja Natura 2000, podobno po indeksu izkoriščanja vode in ekološkem stanju voda, naravnih in polnaravnih zemljiščih z vegetacijo, deležu energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi, po zadnjem izračunu pa tudi po neto izpustih toplogrednih plinov in številu žrtev zaradi ekstremnih podnebnih razmer, upošteva dolgoletno povprečje; uvrstitev v sredino po stopnji krožne rabe materialov in onesnaženosti zraka z delci PM_{2,5}; slabša pa po bruto dodani vrednosti okoljskega sektorja, uporabi javnega potniškega prometa in indeksu ptic kmetijske krajine.

⁶ Sintezni indeks trajnostne in vključujoče blaginje (angl. *Sustainable and Inclusive Wellbeing index*; SIWB), z najnovejšo metodologijo skladno s pristopom onkraj BDP (angl. *beyond GDP*), je nastal na pobudo Evropske komisije z namenom analize učinkovitosti držav EU pri koriščenju ekonomskih virov in ocenjevanja kakovosti življenja v EU, ki opozarja na pomen trajnosti in vključenosti. Temelji na 55 kazalnikih v okviru šestih dimenzij, od katerih jih je več kot 80 % statističnih kazalnikov, ki ne temeljijo na subjektivni oceni. Več o metodologiji glej (UMAR, 2025a).

⁷ Kljub absolutnemu znižanju vrednosti indeksa v dimenziji neenakosti se je Slovenija uvrstila višje, ker so se vrednosti v drugih državah znižale bolj.

⁸ S terminom »blaginja danes« je poimenovana ena od šestih dimenzij indeksa SIWB, ki se računa na podlagi 13 kazalnikov (več o metodologiji glej statistično prilogo (UMAR, 2025a)), česar ne gre zamenjevati s širšim razumevanjem besede v smislu kakovosti življenja.

- **Blaginja danes (6. mesto):** visoke uvrstitve zaradi nizkega tveganja socialne izključenosti in revščine, pri obvladovanju čezmernih stanovanjskih stroškov in deležu mladih, ki niso niti delovno aktivni niti vključeni v izobraževanje (NEET); med dobro uvrščenimi državami EU pri zmanjšanju tveganja revščine zaposlenih, zagotavljanju toplega doma, stopnji delovne aktivnosti, smrtnosti zaradi prometnih nesreč in univerzalnosti zdravstvenega varstva; najslabše pri umrljivosti zaradi samomora, pa tudi pogostosti stikov z družino in prijatelji ter pri zaupanju v vlado in parlament.
- **Viri za prihodnost (16. mesto):** slabša uvrstitev pri deležu prebivalstva (25–34 let) s terciarno izobrazbo in zgolj sredinske uvrstitve pri drugih kazalnikih s pomembnim vplivom na konkurenčne potenciale (dosežki pri branju, matematiki in naravoslovju, skupna osnovna sredstva, neto investicije v osnovna sredstva); izboljšanje pri pričakovani življenjski dobi in dobra vključenost v prostovoljstvo.
- **Družbena odpornost (22. mesto):** glavni izzivi povezani z visoko stopnjo starostne odvisnosti, majhnim deležem prebivalstva z vsaj osnovnim digitalnim znanjem pa tudi z visoko odvisnostjo od uvoza surovin; poslabšanje pri izobraževanju odraslih in neto migracijah, kjer je bila pred tem med uspešnejšimi; zelo dobre uvrstitve zaradi nizke zadolženosti gospodinjstev in tudi pokritosti s hitrim internetom; uvrstitve v sredino po vplivu socialnih transferjev (brez pokojnin) na zmanjševanje tveganja revščine in pri standardizirani stopnji umrljivosti, ki bi jo bilo mogoče preprečiti s preventivno oziroma zdravljenjem. Je pa Slovenija med najuspešnejšimi po nizki zadolženosti gospodinjstev.
- **Institucionalno okolje (15. mesto):** največji izziv so nizka kakovost predpisov, učinkovitost države in zaznava korupcije, kljub izboljšanju na področju družbene participacije, politične odgovornosti, politične stabilnosti in pravne države, kjer je Slovenija povprečna. Visoka stopnja nezaupanja v nacionalne in politične institucije (gl. poglavje 6) odraža dvom o njihovi sposobnosti za ohranjanje in krepitev visoke kakovosti življenja tudi v prihodnje, kar bi lahko pojasnilo velik delež pri negativni naravnosti in nižjo pripravljenost investirati v prihodnost, učenje in spremembe, kljub zadovoljstvu s trenutnim stanjem.

3

Ustvarjalna, vključujoča in dolgoživa družba

V razmerah demografskih sprememb, podnebnih tveganj, geopolitičnih zaostrovanj ter hitre tehnološke preobrazbe, ko se družbe spoprijemajo z vse večjo negotovostjo in strukturnimi neenakostmi, so za krepitev družbene blaginje vse pomembnejše prilagodljivost, odprtost do sprememb in družbena kohezija. Napredek na področju zdravja, izobraženosti in socialne varnosti je v zadnjih desetletjih prispeval k daljšemu in kakovostnejšemu življenju, okrepanje pa je treba tudi zaupanje in sodelovanje kot ključni vezivi družbene kohezije. Negotovost glede dostopnosti stanovanj in stabilnosti dohodkov oblikuje občutek dolgoročne nepredvidljivosti, ki presega klasične ekonomske kazalnike življenjskega standarda. Posebej ranljive skupine – mladi na prehodu v samostojno življenje, enostarševske družine, starejši z nizkimi pokojninami, osebe z zdravstvenimi omejitvami ter marginalizirane skupine – so izpostavljene kopičenju tveganj, kar zahteva preventivne ukrepe, pravočasno prepoznavanje tveganj ter usmerjene intervencije za zmanjšanje neenakosti in povečanje občutka varnosti ter predvidljivosti življenjskih poti. Starajoča se družba, spremembe na trgu dela, porast nestandardnih oblik zaposlitve, plačne in socialne vrzeli vplivajo tako na materialno blaginjo kot na subjektivno kakovost življenja, vključno z duševnim zdravjem in občutkom varnosti. Strukturne značilnosti delovne aktivnosti in porazdelitve plač razkrivajo trdovratne neenakosti, ki omejujejo polno izkoriščanje človeških potencialov. Digitalizacija in umetna inteligenca odpirata nove razvojne priložnosti, a hkrati vprašanja digitalnih razkorakov, preoblikovanja socialnih odnosov ter vpliva tehnologije na kognitivno in psihosocialno blagostanje. Krepitev družbene odpornosti zato zahteva usklajeno upravljanje trga dela in življenjskih pogojev, anticipativno razvojno politiko spretnosti ter dostopne in vzdržne javne sisteme, ki zmanjšujejo neenakosti in krepijo medgeneracijsko solidarnost.

3.1

Življenjski pogoji in blaginja prebivalstva

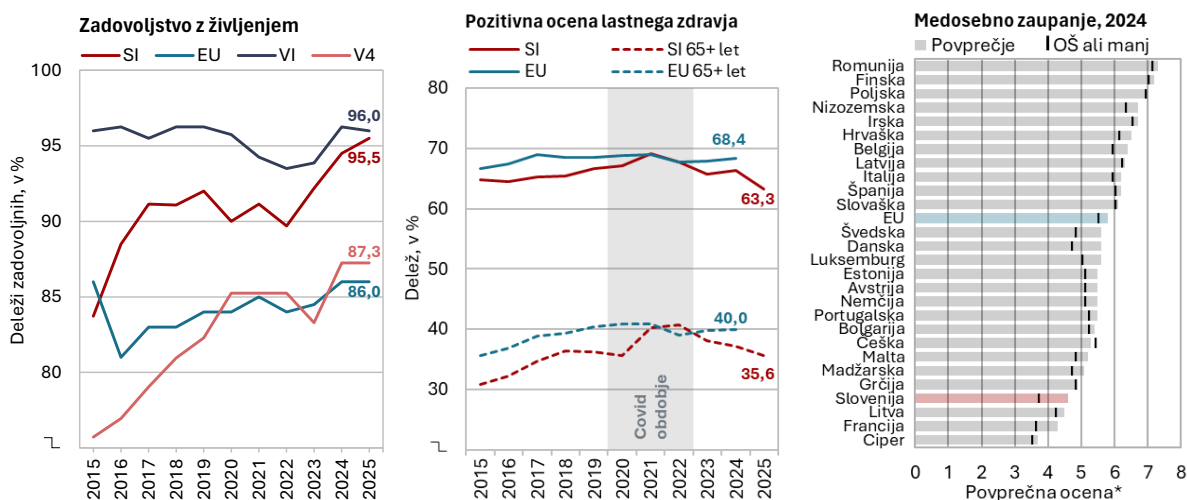
3.1.1

Subjektivne ocene življenjskih pogojev

Zadovoljstvo z življenjem, zaposlitvijo in gospodarskim stanjem v državi je med višjimi v EU, samoocene zdravja in medosebnega zaupanja, zlasti med starejšimi, nizko izobraženimi in ženskami, pa so podpovprečne. Življenjski pogoji, ki jih merimo z raziskavo EU-SILC, opredeljujejo materialne in socialne razmere, ki določajo, kako ljudje živijo in kakšne možnosti imajo za zadovoljitev svojih življenjskih potreb. Subjektivne ocene zadovoljstva z različnimi vidiki življenja dopolnjujejo tudi ocene zmožnosti posameznika, da aktivno in ustvarjalno sodeluje v družbi. Slovenija se po splošnem zadovoljstvu z življenjem uvršča med vodilne države v EU. Visoko je tudi zadovoljstvo s finančnim položajem gospodinjstva, z osebno zaposlitveno situacijo in gospodarskim stanjem v državi. Pozitivne ocene lastnega zdravja so že desetletje nekoliko pod povprečjem EU, najnižje so med starejšimi in nizko izobraženimi prebivalci (Slika 13). Raven medosebnega zaupanja se je

znižala in ostaja med najnižjimi v EU.⁹ Zmanjšali sta se tudi pripravljenost na medsebojno pomoč in intenzivnost socialnih stikov.¹⁰ Kljub temu ima velika večina anketiranih (91 %) v svojem življenju vsaj eno osebo, s katero se lahko pogovarja o osebnih zadevah, kar je pomemben kazalnik socialne opore in družbene vključenosti. Participacija v družbenem življenju in prostovoljstvo sta večja kot v povprečju EU, a prebivalci priložnostim namenijo manj časa.¹¹ Rast cen življenjskih potrebščin je največja zaznana težava na osebni in državni ravni, a manj izrazito kot v povprečju EU (Slika 14). Med tremi najpogostejše izpostavljenimi težavami na osebni oziroma državni ravni so že več let zdravstvo, stanovanja in pokojnine, pri čemer so vsa tri področja poudarjena izraziteje kot v povprečju EU. Nekoliko nadpovprečna je tudi zaskrbljenost zaradi vojne v Ukrajini in mednarodnih razmer.

/ Slika 13: Zadovoljstvo z življenjem je na najvišji ravni doslej (levo), ocena lastnega zdravja je nekoliko pod povprečjem (sredina), medosebno zaupanje pa med najmanjšimi v EU (desno)

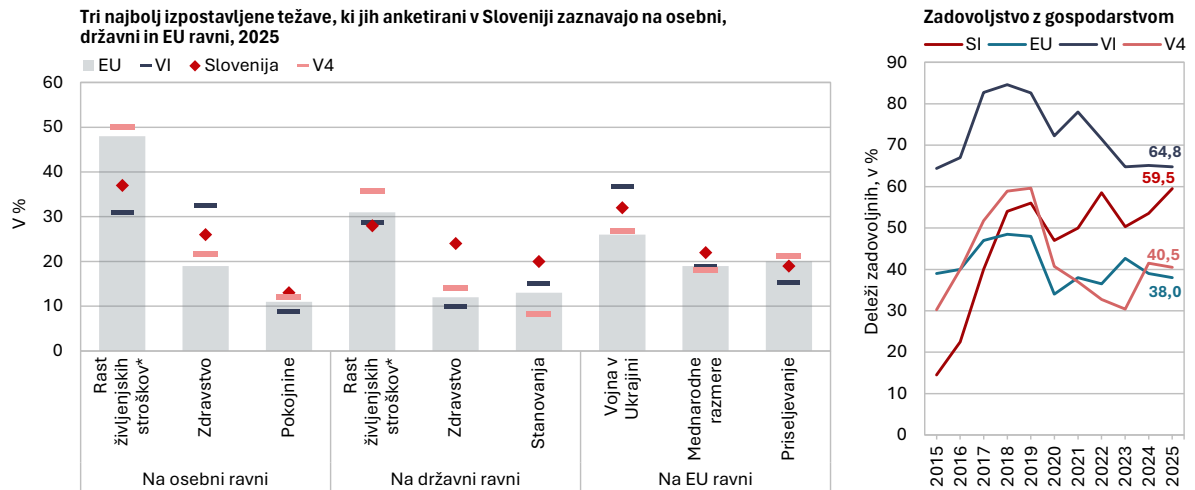
Vir: Eurobarometer (2025j), preračun UMAR, in Eurostat (2026), EU-SILC 2025. Opombe: Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje. Slika levo prikazuje letno povprečje na podlagi dveh meritev, razen za leto 2021, ko raziskava SB94 zaradi metodoloških napak ni vključena. Slika desno: * povprečna ocena na lestvici od 0 (nezaupanje) do 10 (zaupanje). Poleg povprečja države je prikazano tudi povprečje za nizko izobražene (zaključena osnovna šola ali manj).

⁹ Po postopnem povečevanju medosebnega zaupanja v obdobju 2016–2023 (s 4,4 na 4,7) se je leta 2025 povprečna ocena medosebnega zaupanja na desetstopenjski lestvici znižala na 4,18 (CJMMK, 2025a). Po primerljivih podatkih Eurostata (2026) za leto 2024 je ocena znašala 4,6 (EU: 5,8). Najmanj zaupanja je bilo med nizko izobraženimi prebivalci, starejšimi in ženskami.

¹⁰ Pogoste stike s sorodniki, prijatelji ali sodelavci je imelo 52 % vprašanih, kar je nekoliko manj kot v prejšnjih letih (CJMMK, 2025a).

¹¹ V prostovoljne, dobrodelne ali politične dejavnosti je bilo leta 2024 vsaj enkrat na teden vključenih 15,4 % prebivalcev (EU: 14,8 %). Več kot osem ur tedensko je priložnostim namenilo 32,5 % prebivalcev (EU: 36,7 %) (EIGE, 2025a).

/ Slika 14: Zdravstvo, stanovanja in pokojnine ostajajo nadpovprečno poudarjene težave na osebni in državni ravni (levo); zadovoljstvo z gospodarskim stanjem je višje kot v povprečju EU (desno)

Vir: Eurobarometer (2025j), raziskava oktober–november 2025, preračuni UMAR. Opomba k sliki levo: * inflacija in rast cen življenjskih stroškov. Anketirani so lahko med osemnajstimi različnimi področji izbrali dve, s katerima se spoprijemajo, za vsako od ravni (osebna, državna, EU). Za vsako raven so prikazane prve tri najpogostejše izbrane težave v Sloveniji ter primerjava za povprečje EU, VI in V4. Opomba k desni sliki: letno povprečje, preračuni UMAR. Pri obeh slikah so kazalniki za skupine držav izračunani kot netehtano povprečje.

3.1.2

Materialna blaginja in družbene neenakosti

Mediana ekvivalentnega razpoložljivega dohodka¹² presega povprečje EU, dejanska individualna potrošnja¹³ pa za njim še zaostaja. Kazalnik mediana ekvivalentnega bruto razpoložljivega dohodka na prebivalca v SKM odraža dohodek in življenjski standard večine prebivalcev ter s tem omogoča mednarodne primerjave, saj se gospodinjstva med seboj primerjajo po ekvivalenčni lestvici glede na svojo velikost in sestavo. Po tem kazalniku se Slovenija od leta 2022 uvršča nekoliko nad povprečje EU (Slika 15, sredina). K temu sta prispevali višja rast bruto razpoložljivega dohodka zlasti v obdobju vladnih ukrepov za omilitev posledic epidemije in draginje, usmerjenih v spodnji in srednji del dohodkovne porazdelitve, ter ena najnižjih dohodkovnih neenakosti v EU. Nizko dohodkovno neenakost, ki je merjena z razmerjem med spodnjim in zgornjim kvartilnim dohodkovnim razredom prebivalstva (Slika 15, desno), zagotavljajo manjše razlike v plačah kot v povprečju EU, sistem progresivne obdavčitve dohodkov pa tudi socialni transferji (uveljavljanje pravic za denarne prejemke in subvencije) (Slika 16). Manjše razlike v plačah vplivajo na uvrstitev Slovenije tik nad povprečje EU po kazalniku mediane, saj (ekstremno) visoki dohodki posameznikov, ki jih je več v EU, na njo bistveno ne vplivajo.¹⁴ S postopno krepitvijo bruto razpoložljivega dohodka se je leta 2024 s finančnimi težavami spoprijemal manjši delež gospodinjstev kot v povprečju EU, dejanska individualna potrošnja na prebivalca v SKM pa je za povprečjem zaostajala za 14 %. Leta 2022 so gospodinjstva v prvih dveh kvartilnih dohodkovnih razredih največji delež izdatkov za življenjske potrebščine namenila za stanovanje, v drugih treh razredih in skupaj pa za prevoz, kar je

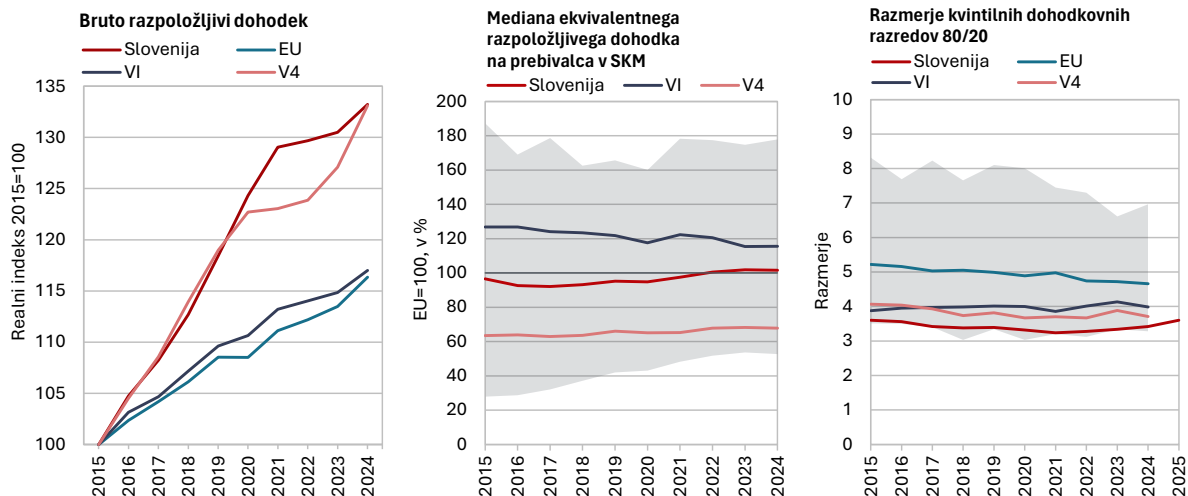
¹² Mediana ekvivalentnega razpoložljivega dohodka je vrednost, pri kateri ima 50 % prebivalcev nižji in 50 % prebivalcev višji dohodek. Za izračun dohodka na ekvivalentnega odraslega člana se uporablja prilagojena OECD-jeva ekvivalenčna lestvica, ki daje prvemu odraslemu članu utež 1, otrokom, mlajšim od 14 let, utež 0,3, drugim članom, starim 14 let ali več, pa utež 0,5.

¹³ Kazalnik dejanske individualne potrošnje na prebivalca v SKM vključuje le blago in storitve, ki jih prebivalci porabijo (tudi individualne javne storitve).

¹⁴ Vplivajo pa na povprečni bruto razpoložljivi dohodek. Zato je razmerje med povprečjem in mediano ekvivalentnega razpoložljivega dohodka na prebivalca v SKM v EU leta 2024 doseglo 113 %, v Sloveniji pa 108 %.

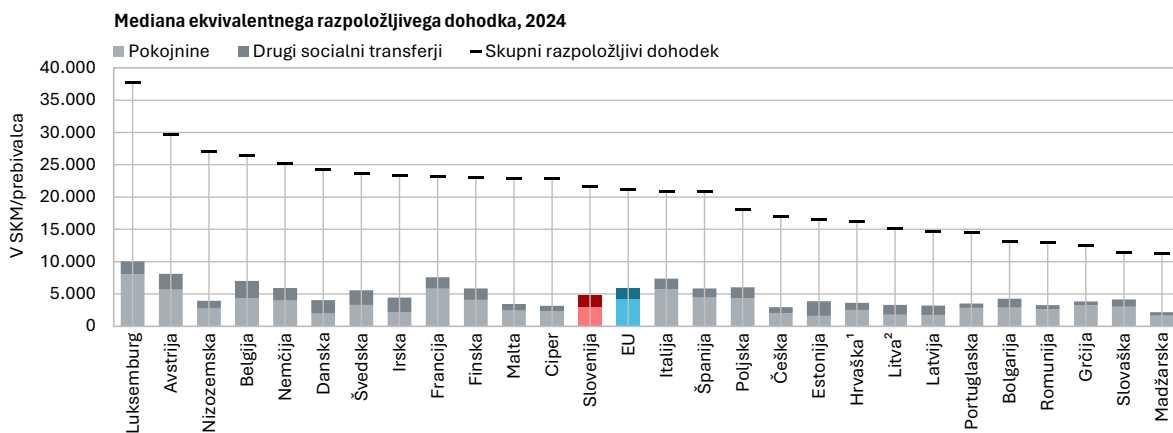
bilo največ v EU (Slika 17).¹⁵ Nepričakovane izdatke v višini praga tveganja revščine ne bi moglo pokriti 23 % prebivalcev (EU: 30 %).

/ Slika 15: Rast bruto razpoložljivega dohodka je po letu 2015 v Sloveniji preseгла rast EU (levo), kar ob eni najnižjih dohodkovnih neenakosti (desno) povečuje mediano ekvivalentnega razpoložljivega dohodka (sredina)

Vir: Eurostat (2026), SURS (2026), preračun UMAR. Opombe: Osenčeno polje prikazuje razpon med državama EU z najmanjšo in največjo vrednostjo. Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje.

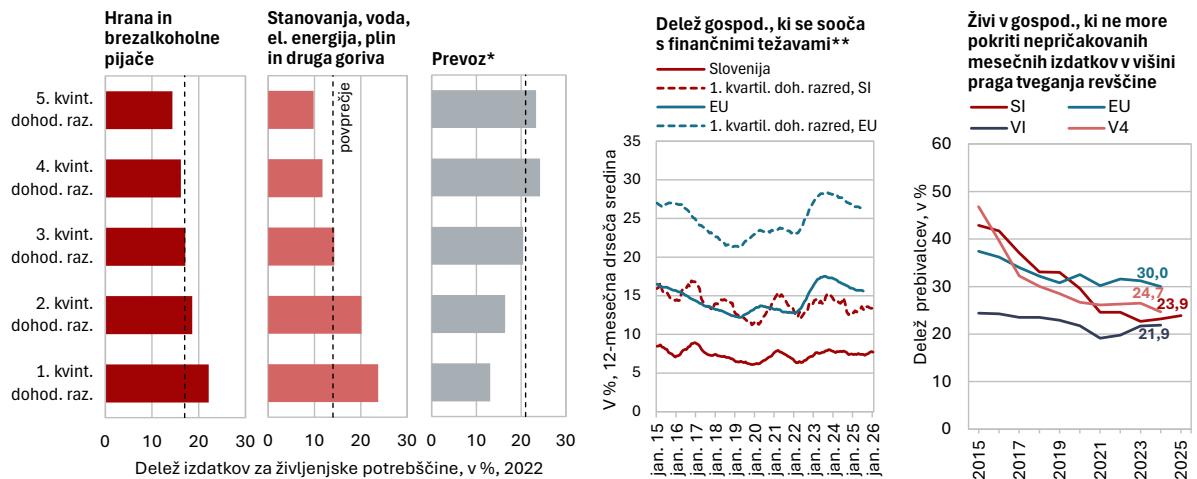
/ Slika 16: Mediana ekvivalentnega razpoložljivega dohodka v SKM na prebivalca je tik nad povprečjem EU; dohodki iz pokojnin so manjši, iz socialnih transferjev pa večji kot v povprečju EU

Vir: Eurostat (2026). Opombe: Države so razvrščene po mediani razpoložljivega dohodka, ¹ prelom v seriji, ² začasni podatek.

¹⁵ V skladu s prenovljeno klasifikacijo COICOP 2018 so leta 2020 gospodinjstva za prevoz porabila 18,5 % svojih izdatkov, kar je bilo največ med državami EU (10,8 %), leta 2022 pa so izdatke za prevoz še povečala (na 21 %) (Eurostat, 2026).

/ Slika 17: Manj premožna gospodinjstva največji del svojih izdatkov namenijo za stanovanje, premožnejša pa za prevoz (levo); finančni položaj gospodinjstev je veliko boljši kot v povprečju EU (sredina), manj kot v povprečju EU je tudi gospodinjstev, ki ne morejo pokriti večjih nepričakovanih mesečnih izdatkov

Vir: Eurostat (2026), SURS (2026), preračuni UMAR. Opomba k sliki levo: V izdatkih za življenjske potrebščine ni izdatkov, ki niso del potrošnih izdatkov (izdatki, povezani z nakupom ali prenavo stanovanja, hiše in različni drugi izdatki); * v prevoz je vključen nakup prevoznih sredstev, proizvodov in storitev za osebna vozila, prevoznih in poštinskih ter kurirskih storitev. Opomba k sredinski sliki: ** tista gospodinjstva, ki živijo od prihrankov ali se zadolžujejo, da pokrijejo tekoče stroške. Opomba k sliki desno: Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje.

3.1.2.1

Dostojno življenje za vse

Stopnja tveganja socialne izključenosti¹⁶ se je zvišala četrto leto zapored, a ostaja med najnižjimi v EU, nekatere ranljive skupine so dolgoletno izpostavljene višjemu tveganju kot v povprečju EU. Po raziskavi EU-SILC 2025, ki upošteva dohodke iz leta 2024, se je stopnja tveganja socialne izključenosti zvišala na 15,5 % (324 tisoč oseb) (Slika 18). K temu je prispeval predvsem izrazitejši porast stopnje tveganja revščine¹⁷ (za 1,1 o. t.), precej manj pa rast stopnje zelo nizke delovne intenzivnosti¹⁸ (za 0,3 o. t.) in stopnje resne materialne in socialne prikrajšanosti¹⁹ (za 0,1 o. t.) (Slika 19). Tveganje socialne izključenosti se je s tem močno oddaljilo od cilja akcijskega načrta evropskega stebra socialnih pravic (54 tisoč oseb več, kot je cilj do leta 2030, tj. manj kot 270 tisoč oseb). Vsem trem tveganjem hkrati je bilo izpostavljenih 11 tisoč oseb. Med vsemi gospodinjstvi z vzdrževanimi člani ostaja stopnja tudi leta 2025 najvišja pri enostarševskih gospodinjstvih²⁰ (36,7-odstotna), med vsemi tipi gospodinjstev pa pri enočlanskih (46,4-odstotna). Tveganje socialne izključenosti otrok je najnižje v EU (Slika 18, desno), a imajo otroci nizko izobraženih staršev več kot 10-krat večje tveganje kot otroci staršev s terciarno izobrazbo in večje kot v povprečju EU. Od leta 2021 se izraziteje povečuje tveganje socialne izključenosti oseb, starih 65 let ali več (Slika 18, sredina),²¹ najbolj za ženske, stare 75 let in več (32,0-odstotno).

¹⁶ Delež oseb, ki živijo pod pragom tveganja revščine ali so resno materialno in socialno prikrajšane ali živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo.

¹⁷ Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu z ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom, manjšim od 60 % mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev, pri čemer se upošteva t. i. prilagojena OECD-jeva ekvivalenčna lestvica.

¹⁸ Delež oseb, starih do 64 let, ki živijo v gospodinjstvih, katerih odrasli člani so v referenčnem letu za dohodek delali manj kot 20 % svojega razpoložljivega delovnega časa.

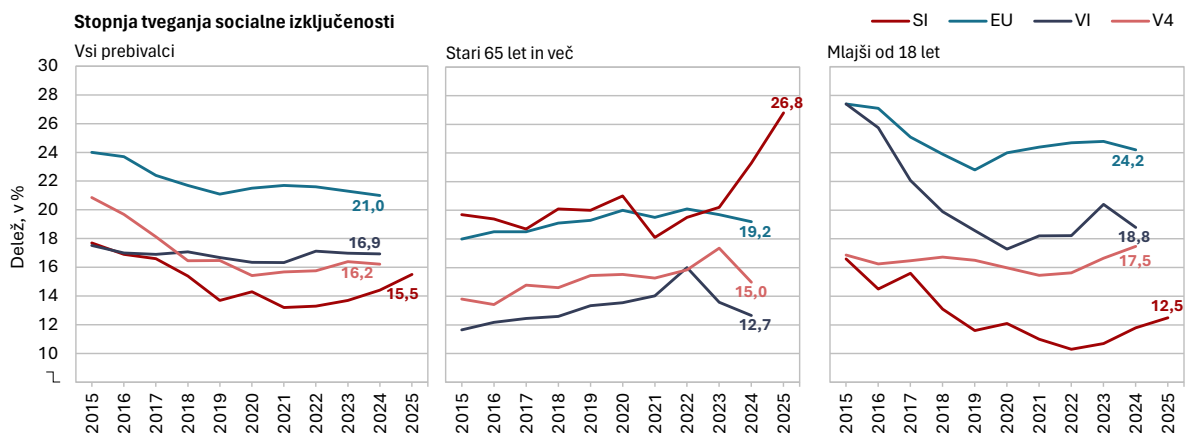
¹⁹ Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu, ki izkazuje pomanjkanje vsaj 7 od 13 elementov prikrajšanosti, glej Stare idr. (2026).

²⁰ K izboljšanju položaja enostarševskih družin bi lahko prispevala v začetku leta 2026 spremenjena zakonodaja, ki širi definicijo enostarševskih družin, kar zadeva približno 8.000 otrok.

²¹ Leta 2025 jih je bilo največ doslej (okrog 123 tisoč); med vsemi upokojenci, ki so lahko tudi mlajši od 65 let, pa okrog 135 tisoč.

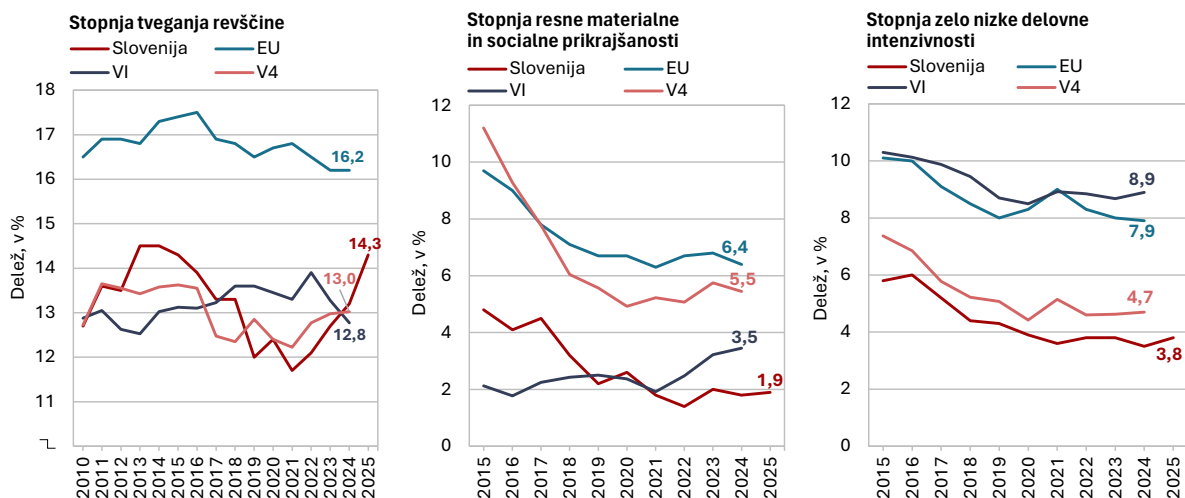
Nad povprečjem EU ostaja tudi tveganje za nizko izobražene, osebe z invalidnostmi, gospodinjstva z nizko delovno intenzivnostjo, priseljence in druge manjšine, kjer se različni vidiki izključenosti prekrivajo. Te skupine so tudi zaradi diskriminacije, marginalizacije, slabšega socialnega in kulturnega kapitala bolj podvržene medgeneracijskemu prenosu prikrajšanosti,²² kar utruje strukturno pogojenost prikrajšanosti (Slika 20).

/ Slika 18: Stopnja tveganja socialne izključenosti kljub povečanju ostaja med nižjimi v EU, za starejše visoka, za otroke najnižja v EU

Vir: Eurostat (2026). Opombe: Za Slovenijo je zadnji podatek iz raziskave EU-SILC 2025 (z dohodki iz leta 2024), za druge države pa iz raziskave leta prej. Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje.

/ Slika 19: Izrazito je porasla stopnja tveganja revščine (levo), stopnja resne materialne in socialne prikrajšanosti (sredina) in stopnja zelo nizke delovne intenzivnosti (desno) pa ostajata med najnižjimi v EU

Vir: Eurostat (2026). Opombe: Za Slovenijo je zadnji podatek iz raziskave EU-SILC 2025 (z dohodki iz leta 2024), za druge države pa iz raziskave leta prej. Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje.

²² Več kot četrtino dohodkovnih neenakosti je mogoče pripisati okoliščinam, na katere posameznik nima vpliva. Socioekonomsko ozadje staršev, zlasti njihova izobrazba in poklic, ključno oblikuje življenjske možnosti in materialni položaj otrok v odrasli dobi (OECD, 2025w).

Pod pragom tveganja revščine je bilo leta 2025 okrog 298 tisoč oseb, kar je največ v zadnjih dvajsetih letih, stopnja resne materialne in socialne prikrajšanosti pa je najnižja v EU. S splošno rastjo dohodkov v zadnjih letih se je zviševala tudi mediana ekvivalentnega razpoložljivega dohodka (Slika 15), s tem pa tudi prag tveganja revščine,²³ ki je leta 2025 (z dohodkih iz leta 2024) znašal 1.021 evrov. Pod tem pragom je živelo 14,3 % prebivalcev, več kot polovica dolgotrajno²⁴ (157 tisoč oseb) (Slika 19). Podatek o stopnji tveganja revščine je relativen, saj ne pokaže, koliko oseb je dejansko revnih, temveč, koliko jih ima dohodek, ki je nižji od vrednosti praga tveganja revščine. V tem podatku niso upoštevani gibanje cen, stanovanjske razmere, premoženje in drugi dejavniki, ki prav tako vplivajo na življenjski standard ljudi. Po zadnjih mednarodno primerljivih podatkih (tj. za leto 2024) je bila stopnja resne materialne in socialne prikrajšanosti najnižja v EU, kar kaže na razmeroma nizko razširjenost resnih socialnih in materialnih stisk kljub povečanemu deležu prebivalcev pod pragom tveganja revščine.²⁵ V letu 2025 se je z resno materialno in socialno prikrajšanostjo spoprijemalo okrog 39 tisoč oseb oziroma 1,9 % prebivalcev, kar je podobno kot v preteklih dveh letih (Slika 19, sredina). Glede na leto 2024 se je nekoliko zmanjšala globina tveganja revščine, ki meri, koliko pod pragom so v povprečju osebe, ki tvegajo revščino.²⁶ Visoka pa je ostala zgoščenost prebivalcev z dohodki tik nad pragom tveganja revščine²⁷ (169 tisoč oseb, kar je enako kot leta 2024, največ doslej) (Slika 20, desno). Strokovne institucije že vrsto let opozarjajo na strukturno pogojenost revščine ter prikrajšanosti ranljivih skupin in na skrito revščino.²⁸ Za boljšo socialno mobilnost in učinkovitejše preprečevanje ter zmanjševanje tveganja revščine in prikrajšanosti so ključne učinkovitejše in ciljno usmerjene politike, usklajene s politikami trga dela, izobraževanja, pokojnin in socialne zaščite. Za otroke je pomembno ohranjanje visoke dostopnosti predšolske vzgoje in izobraževanja ter dosledno izvajanje pobude Evropsko jamstvo za otroke (EK, 2024e, 2025k), za starejše pa zlasti zagotavljanje dostojnih pokojnin za dostojno starost (gl. poglavje 3.1.5).

²³ Prag tveganja revščine se določi kot 60 % mediane ekvivalentnega (neto) razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev, pri čemer se upošteva t. i. prilagojena OECD-jeva ekvivalenčna lestvica. Hitrejša rast dohodkov lahko prispeva k povečevanju števila oseb pod pragom tveganja revščine oziroma k povišanju stopnje tveganja revščine.

²⁴ Delež oseb, katerih dohodek je bil v zadnjem dohodkovnem letu in v vsaj še dveh od treh prejšnjih let nižji od praga tveganja revščine. Z dolgotrajnim tveganjem revščine se jih je leta 2025 spoprijemalo 8,6 % (EU 2024: 10,0 %).

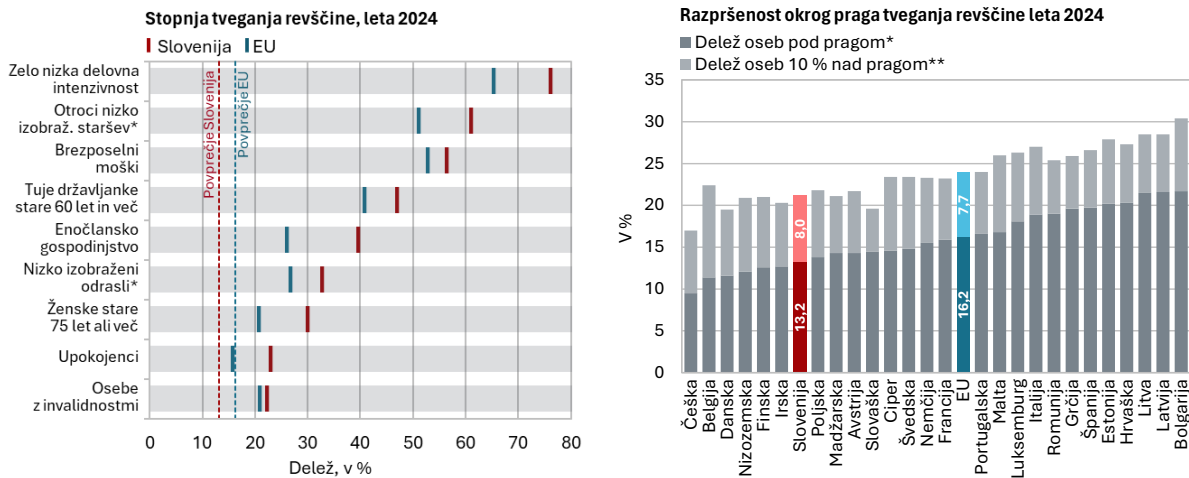
²⁵ To je povezano tudi z metodološko razliko, saj prag tveganja revščine temelji na relativnem dohodkovnem položaju, kazalnik resne materialne in socialne prikrajšanosti pa meri dejansko nezmožnost zagotavljanja potrebnih dobrin za ustrezno življenjsko raven.

²⁶ Kazalnik relativne vrzeli tveganja revščine meri razliko med pragom in mediano ekvivalentnega razpoložljivega dohodka oseb pod pragom tveganja revščine. Izražena je kot odstotek od praga tveganja revščine. Leta 2025 je znašal 17,4 % (EU 2024: 22,7 %).

²⁷ Delež oseb v gospodinjstvu z razpoložljivim dohodkom, večjim od 60 % mediane in manjšim od 70 % mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev.

²⁸ Posebno pozornost zahteva tudi skrita revščina marginaliziranih skupin, ki v nacionalnih statistikah niso ali niso dovolj reprezentativno zajete (zlasti brezdomni, izbrisani, druge etnične in spolne manjše, Romi, tuji delavci na začasnem delu idr.). Gl. Varuh človekovih pravic (2025), IRSSV (2024) in druge strokovne analize (EAPN, 2024; Korpič-Horvat idr., 2022; Kump in Stropnik, 2022).

/ Slika 20: Nekatere skupine prebivalcev so že vrsto let bolj izpostavljene tveganju revščine kot v povprečju EU (levo), razmeroma velik je delež prebivalcev tik nad pragom tveganja revščine (desno)

Vir: Eurostat (2026), EU-SILC 2024 (na dohodkih iz leta 2023). Opomba k sliki levo: * nizka izobrazba = končana OŠ ali manj. Opomba k sliki desno: * delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu z ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom, manjšim od 60 % mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev. ** Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu z razpoložljivim dohodkom, večjim od 60 % in manjšim od 70 % mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev.

Osnovni znesek minimalnega dohodka (OZMD) je eden ključnih mehanizmov sistema socialne varnosti in temeljna zaščita za najranljivejša gospodinjstva z zelo nizkimi dohodki in brez delovno aktivnih članov. Višina denarne socialne pomoči (DSP) in varstvenega dodatka (VD) je neposredno vezana na OZMD (Slika 21 desno), zato sta ustrezno določanje in redno prilagajanje cenzusa bistvena za dohodkovni položaj najrevnejših. Rast cenzusa OZMD je bila v preteklih letih nižja kot rast minimalnih življenjskih stroškov,²⁹ zato se je zmanjšalo tudi število upravičencev. V povprečju leta 2025 je bilo do DSP in VD upravičenih okoli 95 tisoč oseb (MDDSZ, 2026c), večina dolgotrajno.³⁰ Z letom 2026 bi lahko k boljši dostopnosti VD prispevala ukinitve obveznosti preživljanja staršev s strani polnoletnih otrok, uvedba enkratne vloge in samodejno podaljševanje pravice (ZPIZ-2O, 2025). Absolutno revščino³¹ država dodatno blaži z materialno pomočjo v hrani (leta 2025 je bilo 119.676 prejemnikov, predvsem žensk in otrok) (MDDSZ, 2026d).

Vpliv socialnih transferjev na zmanjševanje tveganja revščine je primerljiv s povprečjem EU, izziv ostajata dejanska pokritost upravičencev z denarnimi in materialnimi prejemki ter pomanjkanje proaktivnih politik vključevanja, sprejemanja in inkluzije. Leta 2025 so socialni transferji (pokojnine niso del socialnih transferjev) za 34,4 % znižali stopnjo tveganja revščine (Slika 21, levo). Transferji so bolj zaščitili gospodinjstva z otroki kot enočlanska gospodinjstva (Slika 21, desno), še posebej uspešni so bili pri preprečevanju tveganja revščine otrok, kar kaže na razmeroma dobro ciljani sistem družinskih prejemkov. Najmanj so zmanjšali tveganje revščine starejših, ki se zadnja leta izrazito zvišuje, najbolj ranljivi ostajajo samski upokojenci z nizkimi pokojninami (gl. poglavje 3.1.5). Izziv ostaja tudi neuveljavljanje

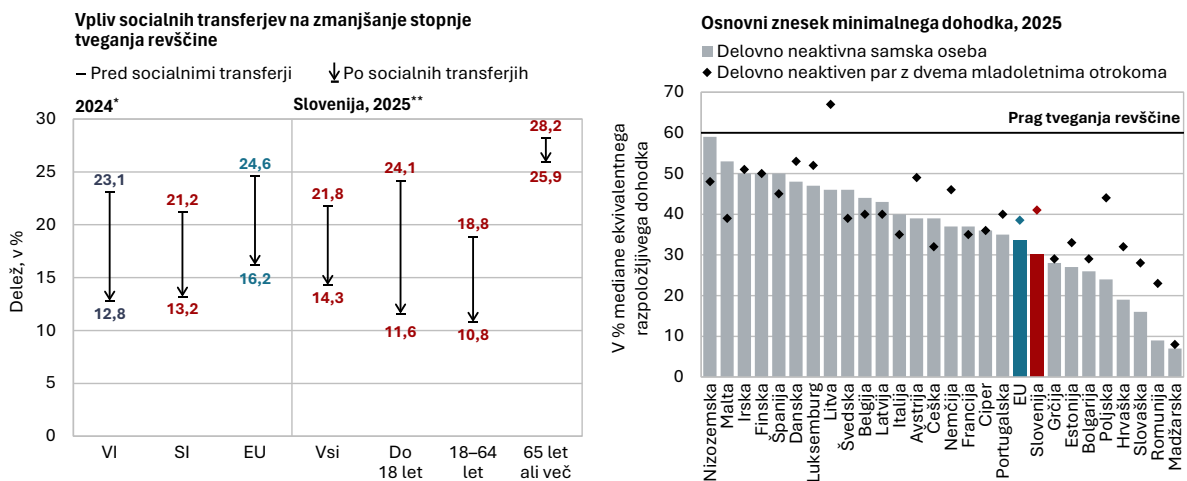
²⁹ Leta 2025 so bili kratkoročni minimalni življenjski stroški ocenjeni na 643,41 evra, s čimer je bil izpolnjen zakonski pogoj (več kot 15-odstotno povečanje) za določitev cenzusa OZMD. Ta po zadnji uskladitvi 1. marca 2026 znaša 507,43 evra. Rast kratkoročnih minimalnih življenjskih stroškov je bila v obdobju 2022–2025 31,7-odstotna (IER, 2025a), rast OZMD v obdobju 2022–2026 pa 20,3-odstotna.

³⁰ Ti so v zadnjih 36 mesecih prejeli pomoč vsaj 24 mesecev. Leta 2025 je 73 % upravičencev do DSP in 79 % do VD pomoč prejelo dolgotrajno (MDDSZ, 2025b).

³¹ Absolutna revščina pomeni življenje oziroma živetarjenje pod minimalnimi življenjskimi pogoji, ki se običajno določijo na podlagi prehranskih potreb in drugih osnovnih dobrin in pomenijo osnovno preživetje (ReNPSV22–30, 2022).

pravic (*non-take-up*) upravičencev zaradi pomanjkljivih informacij, zapletenih postopkov prijave pa tudi stigmatizacije in nezaupanja v institucije (EK, 2025p; Eurofound, 2015; OECD, 2024g), kar zmanjšuje enakost in sorazmernost obravnave ter posega v dostojanstvo upravičencev.³² Nekatere nove zakonodajne rešitve na področju javne varnosti in varstva javnega reda (ZJRM-2, 2026; ZNUZJV, 2025) lahko te izzive še povečajo, saj se na sistemsko neučinkovito reševanje družbenih izzivov odzivajo z zaostrovanjem nadzora ter sankcioniranjem posameznikov v dolgotrajni socialni stiski in izključenosti (brezdomni, Romi, dohodkovno najšibkejša gospodinjstva). Takšen pristop lahko poglobi stigmatizacijo in okrepi socialno distanco (gl. Fokusna tema 3). Zato je ključen premik od segregacije in stigmatizacije k aktivnim politikam inkluzije³³ in integracije. Za večjo pokritost, učinkovitost in pravičnost sistema pa je potreben celovit pristop: poenostavitev postopkov, proaktivno terensko delo, hitrejše prepoznavanje upravičencev, pravočasno zagotavljanje pravic, predvsem pa preventivno ukrepanje.

/ Slika 21: Socialni transferji so revščino otrok zmanjšali za 12,5 o. t., pri starejših pa le za 2,3 o. t. (levo), razkorak med prejetimi socialnimi transferji in pragom tveganja revščine je izrazitejši pri enočlanskih gospodinjstvih¹ (desno)

Vir: Eurostat (2026), OECD (2026d). Opombe: slika levo: * EU-SILC 2024 (upoštevani dohodki iz leta 2023), ** EU-SILC 2025 (upoštevani dohodki iz leta 2024); kazalniki za VI so izračunani kot netehtano povprečje. Slika desno: podatki za Dansko in Nizozemsko se nanašajo na zadnje razpoložljivo leto, tj. 2024, za Italijo za delovno neaktivno samsko osebo pa na leto 2023. ¹ Izračun vključuje najemnine stanovanj v višini 20 % povprečne plače v državi za vse tipe gospodinjstev. Izračuni so izdelani na podatkih, ki veljajo za prvi mesec v letu, in so preračunani na povprečni letni podatek.

3.1.2.2

Bivanjske razmere

Stanovanjske in bivanjske razmere so zaradi prevladujoče lastniške strukture v mednarodni primerjavi razmeroma dobre, stanovanjska stiska manjšega dela prebivalstva pa se pogloblja. Za Slovenijo je značilna razpršena poselitev (ReSPR50, 2023a) s prevlado endružinskih hiš na podeželju, kar je za prebivalce najbolj zaželeno bivanjsko okolje (Hafner Fink idr., 2024). Ker takšne poselitve ne spremlja ustrezna trajnostna mobilnost, je stopnja motorizacije visoka, izdatki za prevoz dosegajo največji delež življenjskih stroškov v EU.³⁴ To močno bremeni socialno ranljivejše prebivalce: 60 tisoč se jih spopada s prevozno revščino, večajo pa se tudi okoljske

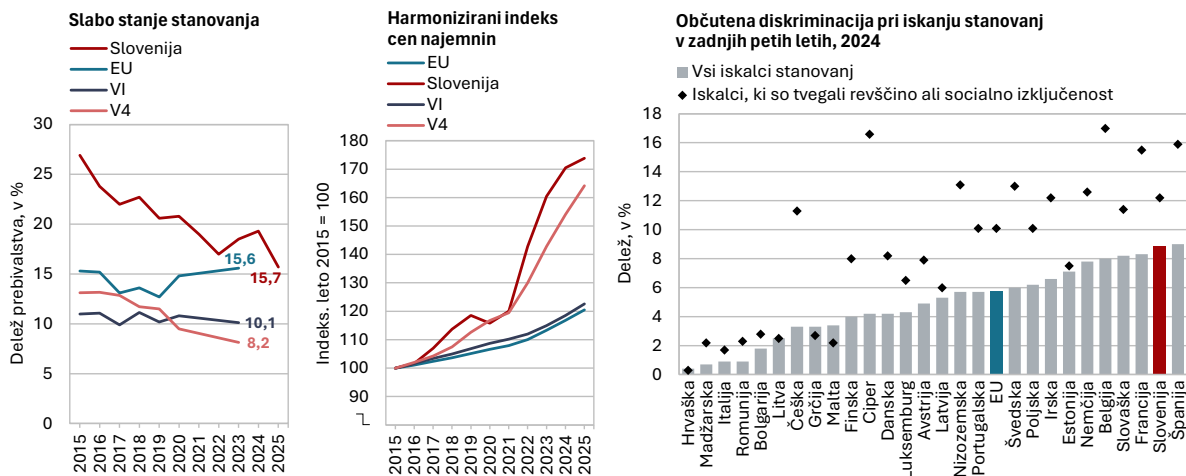
³² Več v UMAR (2021, 2025a) in strokovnih poročilih (EAPN, 2021; Korpič-Horvat idr., 2022; Računsko sodišče, 2021b; ReNPSV22–30, 2022; UMAR, 2021).

³³ S krepitvijo zmožnosti, priložnosti in dostojanstva marginaliziranih posameznikov in skupin, ki so zaradi svojih osebnih ali družbenih okoliščin v manj ugodnem položaju, z namenom njihovega polnega sodelovanja v gospodarskem, družbenem in političnem življenju.

³⁴ Gospodinjstva zato za javni potniški promet porabijo le 0,8 % izdatkov, najmanj v EU (2 %), ter opravijo le 14,5 % potniških km (EU: 16,9 %).

obremenitve ter s tem povezani negativni vplivi na zdravje. Stanovanjski stroški so med nižjimi v EU, nizek je tudi delež oseb v ne dovolj toplem stanovanju in oseb, ki zamujajo s plačili stroškov.³⁵ Slabo stanje stanovanj³⁶ je bilo vrsto let pogostejše kot v povprečju EU, leta 2025 pa se je močno izboljšalo (Slika 22). S cenovno nedostopnimi stanovanji, tudi stanovanjsko prenaseljenostjo in hudo stanovanjsko prikrajšanostjo,³⁷ se najpogosteje spoprijemajo osebe pod pragom tveganja revščine, mladi,³⁸ iskalci prvega stanovanja, invalidi, priseljenci, Romi, prosilci za mednarodno zaščito, delavci iz tujine in drugi.³⁹ Zaradi slabe dostopnosti stanovanj najemniki in osebe pod pragom tveganja revščine pogosto živijo v neprimernih in energetsko neučinkovitih stavbah, kar je posledica neustreznega vzdrževanja stanovanj s strani lastnikov. Energetsko revščino je leta 2025 doživljalo okrog 6,8 % gospodinjstev (100 tisoč oseb), najpogosteje starejše osebe v enočlanskih gospodinjstvih (16,9 %) in najemniki (12,1 %), regionalno pa prebivalci zasavske regije (12,3 %). V posebej slabem položaju so bili najemniki v tržnem najemu: spoprijemali so se s petkrat višjimi stanovanjskimi stroški od povprečja države (visoke najemnine), visokim tveganjem hude stanovanjske prikrajšanosti (nad povprečjem EU), pogostejšo prenaseljenostjo⁴⁰ in diskriminacijo pri iskanju stanovanja. Brezdomnost narašča v vseh članicah (EK, 2025k). V Sloveniji po zadnjih ocenah iz leta 2021 okrog 11.500 oseb živi v nastanitvah, neprimernih za bivanje,⁴¹ zato so potrebni celoviti ukrepi za odpravo brezdomnosti.⁴²

/ Slika 22: V stanovanju v slabem stanju živi podoben delež prebivalcev kot v povprečju EU (levo); najemnine zadnja leta rastejo hitreje kot v povprečju EU (sredina); najemniki se pri iskanju stanovanj pogosto spoprijemajo z diskriminacijo (desno)

Vir: Eurostat (2026). Opombe: Na levi sliki so za Slovenijo podatki za vsa leta, za države EU pa po letu 2020 le na tri leta (za leti 2021 in 2022 so linije interpolirane). Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje.

³⁵ S stanovanjskimi stroški je bilo leta 2025 preobremenjenih 3,5 % prebivalcev (EU 2024: 8,2 %); v ne dovolj toplem stanovanju jih je bilo 3,6 % (EU 2024: 9,2 %), s plačili stanovanjskih stroškov jih je zamujalo 5,4 % (EU 2024: 6,9 %).

³⁶ Delež prebivalstva, ki živi v stanovanju, kjer pušča streha, stene/temelji/tla so vlažna, okenski okvirji so trhli ali so trhla tla.

³⁷ Delež prebivalcev v prenaseljenih stanovanjih, ki so hkrati prikrajšani zaradi najmanj enega od teh elementov: (i) slabo stanje stanovanja, (ii) ni kadi ali prhe v stanovanju, (iii) ni stranišča na izplakovanje za lastno uporabo ali (iv) pretemno stanovanje (Eurostat, 2026).

³⁸ Zaradi nedostopnosti stanovanj so se leta 2024 mladi od staršev odselili v povprečju pri 28,9 leta starosti (EU: 26,2) (Eurostat, 2026).

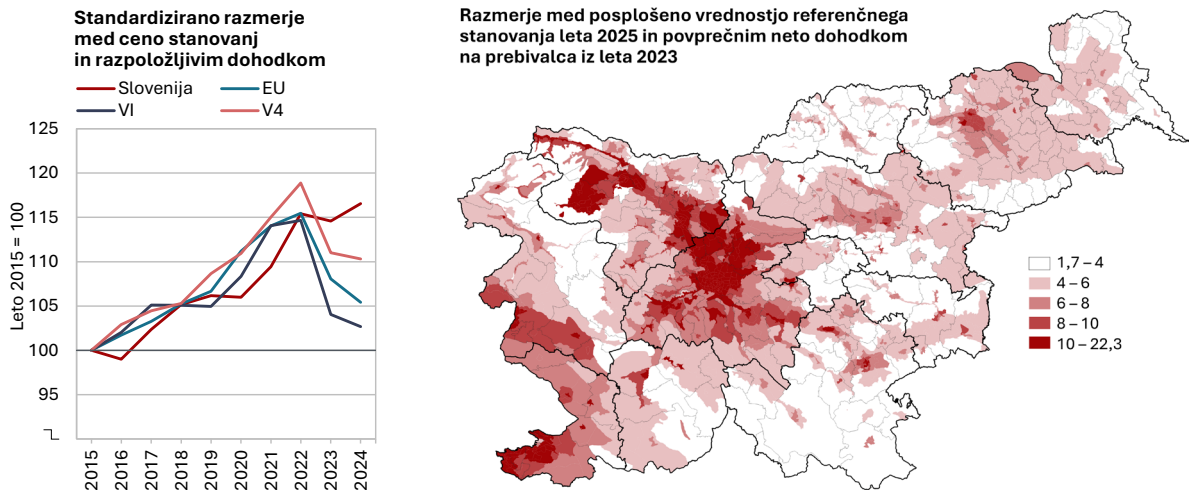
³⁹ V slabih bivanjskih razmerah pogosto živijo tuji delavci, katerih delovno dovoljenje je vezano na prebivališče, ki ga zagotovijo delodajalci.

⁴⁰ V prenaseljenih stanovanjih je leta 2025 živel 34,0 % najemnikov (EU 2024: 24,4 %); v hudi stanovanjski prikrajšanosti pa leta 2023 10,3 % (EU: 6,5 %).

⁴¹ Po opredelitvi ETHOS se bivanje v negotovih in neprimernih nastanitvah šteje za brezdomnost (Filipovič Hrast idr., 2023).

⁴² Predlog strategije za preprečevanje in končanje brezdomstva 2025–2035, ki obravnava stisko najranjlivejših, še ni bil sprejet.

/ Slika 23: Cene stanovanjskih nepremičnin rasejo hitreje kot dohodki prebivalcev (levo), teritorialne razlike v cenovni dostopnosti stanovanj so velike (desno)

Vir: Eurostat (2026), SURS (2026), GURS (2026), preračun UMAR. Opomba k levi sliki: razmerje med trenutno ceno in dohodkom gospodinjstva glede na povprečno razmerje med ceno in dohodkom leta 2015. Vrednost 100 pomeni, da je razmerje med ceno in dohodkom enako povprečju leta 2015, če se povečuje, pa cene stanovanj rastejo hitreje kot dohodki. Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehatno povprečje. Opomba k desni sliki: prikaz teritorialnih razlik na primeru referenčnega stanovanja s specifičnimi lastnostmi (stanovanje v stavbi z več kot dvema stanovanjema, velikost 50 m², leto izgradnje med 1975 in 1979, brez obnove itd.) katerega posplošeno vrednost po modelu vrednotenja za stanovanja določa Uredba o določitvi vrednotenja nepremičnin (2025). Podobne teritorialne razlike so tudi v primeru referenčnih hiš s posplošenimi vrednostmi po modelu vrednotenja za hiše. Uporabljeni so dohodki po občinah leta 2023.

Cenovna dostopnost stanovanj se zmanjšuje zlasti zaradi majhne stanovanjske ponudbe ob trajni rasti cen nepremičnin in spremenjenih bivanjskih potrebah prebivalstva. V Sloveniji je število stanovanj med najmanjšimi v EU, zasedenost naseljenih stanovanj pa druga najvišja.⁴³ Stanovanjski sklad je star in prenovitveno zahteven.⁴⁴ Dostopnost stanovanj zmanjšujejo prevladujoča lastniška struktura,⁴⁵ premajhen neprofitni najemni sektor in nezadostno zakonsko urejen zasebni najemni trg. Stanovanjska gradnja je bila zadnja desetletja skromna,⁴⁶ kljub postopnemu okrevanju v zadnjih letih se stanovanjski primanjkljaj povečuje. Javnih najemnih stanovanj je le 4 % celotnega sklada (EU: 8 %), potrebe po njih pa rastejo.⁴⁷ Strukturno omejeno tržno ponudbo zmanjšujejo financiranja⁴⁸ stanovanj, ekspanzija kratkoročnih najemov, institucionalne in prostorske omejitve (pomanjkanje komunalno opremljenih zemljišč, dolgotrajni postopki) ter tudi nizka stanovanjska mobilnost. Transakcijske aktivnosti v zadnjih letih upadajo, rast cen stanovanj presega rast dohodkov (Slika 23, levo), rastejo tudi stroški zemljišč in gradnje, pri tem pa je cenovna dinamika izrazitejša kot v EU. Učinki so nesorazmerno koncentrirani pri kupcih prvega stanovanja, zlasti mladih in priseljencih. Cene so najvišje v urbanih in turističnih središčih z izrazitim razkorakom s podeželjem (Slika 23, desno). Ob vse večji cenovni nedostopnosti stanovanj pa je v Sloveniji kar 19,2 % nenaseljenih in 35 % premalo zasedenih

⁴³ Leta 2021 je bilo 410 stanovanj na tisoč prebivalcev, tretje najnižje število v EU, zasedenost naseljenih stanovanj pa je bila 2,9 osebe na stanovanje (Miklič, 2024).

⁴⁴ Približno 80 % vseh stanovanj je bilo zgrajenih pred letom 1990, zato potrebujejo celovito energetske, protipotresno in funkcionalno prenovu.

⁴⁵ Med naseljenimi je okoli 80 % lastniških in 9 % najemnih stanovanj, drugi uporabniki niso lastniki ali najemniki (najpogosteje so sorodniki).

⁴⁶ Od leta 2008 do 2015 se je letna gradnja zmanjšala s 4,9 na 1,3 stanovanja na tisoč prebivalcev, od 2015 pa se postopoma povečuje.

⁴⁷ Leta 2025 je po oceni lokalnih skupnosti primanjkovalo 20.000 javnih najemnih stanovanj. Upoštevajoč načrtovane gradnje ostaja največji primanjkljaj v obalno-kraški, savinjski in goriški regiji (MSP, 2025a).

⁴⁸ Vlagatelji stanovanja uporabljajo kot sredstvo za ustvarjanje ali ohranjanje premoženja in za investiranje ter jih obravnavajo kot blago, ne kot družbeno dobroto (EK in JRC, 2020).

stanovanj, kar je podobno kot v povprečju EU.⁴⁹ Ta stanovanja doslej niso bila uspešno aktiviran vir povečanja razpoložljive ponudbe.⁵⁰

Za dolgoročno izboljšanje stanovanjskih in bivanjskih razmer je ključna celovita, dolgoročna in medresorsko usklajena stanovanjska politika.

Ukrepi zadnjih let kažejo napredek: vzpostavljen je bil sistemski vir za javna najemna stanovanja, dokapitaliziran SSRS, spremenjen Stanovanjski zakon (SZ-1, 2025) ter uvedena zakonska ureditev kratkoročnih najemov.⁵¹ S sistemskim virom financiranja (ZFSGJNS, 2025) bo v naslednjih desetih letih za javna najemna stanovanja zagotovljenih do 100 milijonov evrov letno, a obseg investicij v srednjeročnem obdobju ne bo zadostoval za zmanjšanje stanovanjskega primanjkljaja. Ključno je strateško zagotavljanje primernih in urejenih stavbnih zemljišč v skladu z demografskimi trendi, ocenjenimi potrebami in načeli policentričnega prostorskega razvoja ter prostorskih usmeritev (ReSPR50, 2023a) ob hkratni večji izrabi in prenovi obstoječega stanovanjskega sklada. To je pomembno zaradi pomanjkanja komunalno urejenih zemljišč na nekaterih območjih, še bolj pa kot mehanizem za uvajanje krožnega gospodarstva, ohranjanje prostora kot naravnega vira in ohranjanje kulturne krajine (gl. poglavje 5.2.4). Izboljšanje cenovne dostopnosti stanovanj zahteva inovativne modele financiranja, ciljno usmerjene spodbude za mlade in ranljive skupine, razvoj skupnostnih oblik bivanja, združne gradnje, zlasti pa učinkovitejšo aktivacijo obstoječega stanovanjskega sklada, zakonsko ureditev zasebnega najemnega trga in naložbenih nakupov. Ob tem mora stanovanjska politika sistematično obravnavati tudi kakovost bivanja, zlasti v zasebnem najemu, energetske revščine ter skupine z večplastno stanovanjsko in socialno izključenostjo.⁵² Novi Nacionalni stanovanjski program 2026–2035 (MSP, 2025b) je korak v smeri celovitejše nacionalne politike, usmerjen je predvsem v povečanje javnih najemnih stanovanj, manj pa spodbuja izkoriščanje obstoječega stanovanjskega sklada in druge možnosti reševanja stanovanjske oskrbe (npr. zadrage, skupnostni modeli, dostop do lastniških stanovanj). Za trajnostno reševanje stanovanjske oskrbe in zagotavljanje kakovostnih bivanjskih razmer je treba razmisliti o uvedbi davka na nepremičnine, predvsem pa usklajeno ukrepati na področjih davčne, prostorske, demografske, regionalne, gospodarske in socialne politike. Ker so bivanjske razmere tesno povezane tudi z razpršeno poselitvijo in visokimi stroški mobilnosti, jih je treba obravnavati v okviru usklajenega prostorskega in prometnega načrtovanja.

⁴⁹ Leta 2021 je bilo 19,2 % (EU: 19,7 %) nenaseljenih stanovanj, skoraj polovica jih je bila starih ali brez osnovne infrastrukture. V premalo zaselenih stanovanjih je leta 2024 živel 35 % prebivalcev (EU: 33 %).

⁵⁰ Za aktivacijo nenaseljenih stanovanj je bil leta 2022 uveden javni najem prek stanovanjskega sklada, ki zagotavlja izvedbo ključnih storitev in upravljanje najemnega razmerja, a se želeni rezultati niso dosegli.

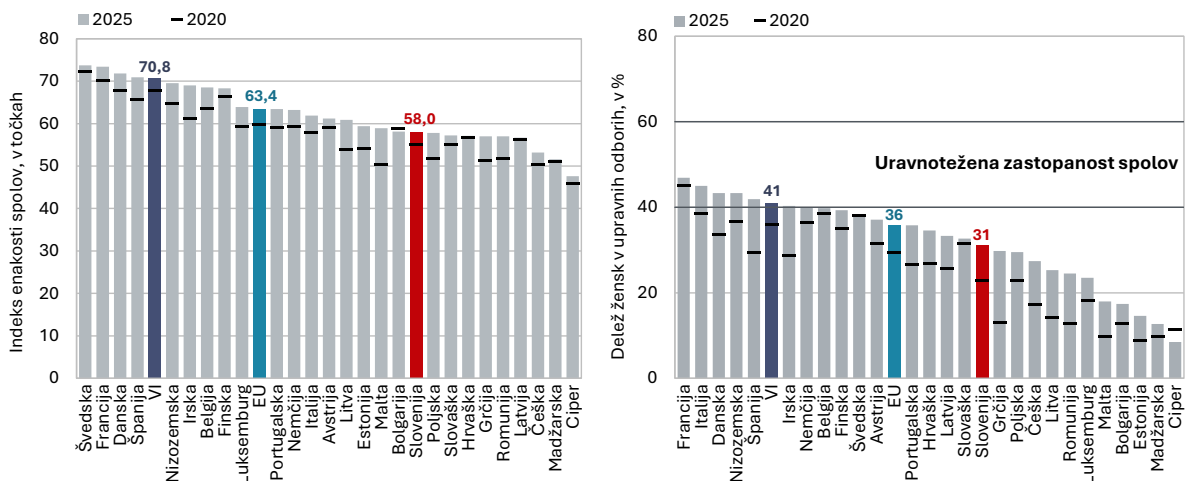
⁵¹ Zakon o gostinstvu (ZGos-1, 2025) uvaja časovne omejitve za kratkoročni najem v občinah, kjer obstaja visoko tveganje negativnih vplivov zaradi sočasno visoke nedostopnosti stanovanj in velikega obsega oddajanja stanovanj v kratkoročni najem.

⁵² To velja za brezdomne, Rome in druge skupine, pri katerih splošni instrumenti stanovanjske politike ne dosegajo želenih učinkov.

3.1.2.3

Neenakost spolov in diskriminacija

Indeks enakosti spolov (GEI)⁵³ se je v zadnjih letih počasi izboljševal, kljub temu se je zaostanek do povprečja EU povečal. Najbolj se je izboljšalo *področje moči*,⁵⁴ a je zaostanek za povprečjem EU prav tu največji zaradi majhne zastopanosti žensk na vodilnih mestih v gospodarstvu (Slika 24).⁵⁵ Zaostanek do povprečja EU se je povečal tudi na *področju znanja*: ženske pogosteje zaključujejo terciarno izobraževanje, moški pa začetno poklicno izobraževanje, izziv pa ostaja neenakomerna koncentracija žensk in moških v posameznih študijskih programih. Nekoliko pod povprečjem EU je tudi *področje časa*, saj ženske namenijo bistveno več časa skrbstvenim obveznostim in neplačanemu delu v gospodinjstvu kot moški.⁵⁶ *Področje zdravja* je na ravni povprečja EU, pri čemer moški zdravje ocenjujejo bolje. Ocena *področja dela* se je poslabšala, a ostaja nad povprečjem EU. Kljub visoki stopnji vključenosti žensk na trg dela vztrajata horizontalna in vertikalna segregacija: razmeroma majhna ostajata delež IKT-strokovnjakinj in delež menedžerk. Na *področju denarja* je Slovenija prva v EU, saj so razlike med spoloma pri pokojninah in dohodkih⁵⁷ iz zaposlitve partnerjev med manjšimi.

/ Slika 24: Indeks enakosti spolov¹ je pod povprečjem EU, prav tako delež žensk v upravnih odborih²

Vir: EIGE (2025a, 2025b). Opombe: ¹ Indeks z vrednostjo 1 pomeni popolno neenakost, 100 pa popolno enakost. ² Letni podatki so podatki za oktober za velike gospodarske družbe, ki kotirajo na borzi. Cilj vsaj 40-odstotne zastopanosti spolov je bil po desetih letih od predloga EK določen z direktivo EU leta 2022. Kazalniki za VI so izračunani kot netehano povprečje.

Stopnja delovne aktivnosti žensk je visoka, a različni zaposlitveni in sociokulturni vzorci še vedno vplivajo na njihov nižji zaslužek v primerjavi z moškimi. Razlika v delovni aktivnosti med spoloma je že vrsto let med manjšimi v EU; leta 2024 je znašala 6 o. t. (EU: 10 o. t.). K visoki stopnji delovne

⁵³ Leta 2025 je bila prenovljena metodologija izračuna GEI. Ta je sestavljen iz 27 kazalnikov, ki merijo razlike med spoloma na šestih področjih. V izračunu za leto 2025 so večinoma podatki iz leta 2024. Podatek za leto 2020 je preračunan po novi metodologiji (EIGE, 2025a).

⁵⁴ Povečala se je zastopanost žensk v politiki, gospodarstvu in športnih organizacijah. Konec leta 2025 je delež poslank v parlamentu znašal 36,7 % (EU: 33,2 %), delež ministric pa 33,3 % (EU: 30,1 %) (EIGE, 2025b).

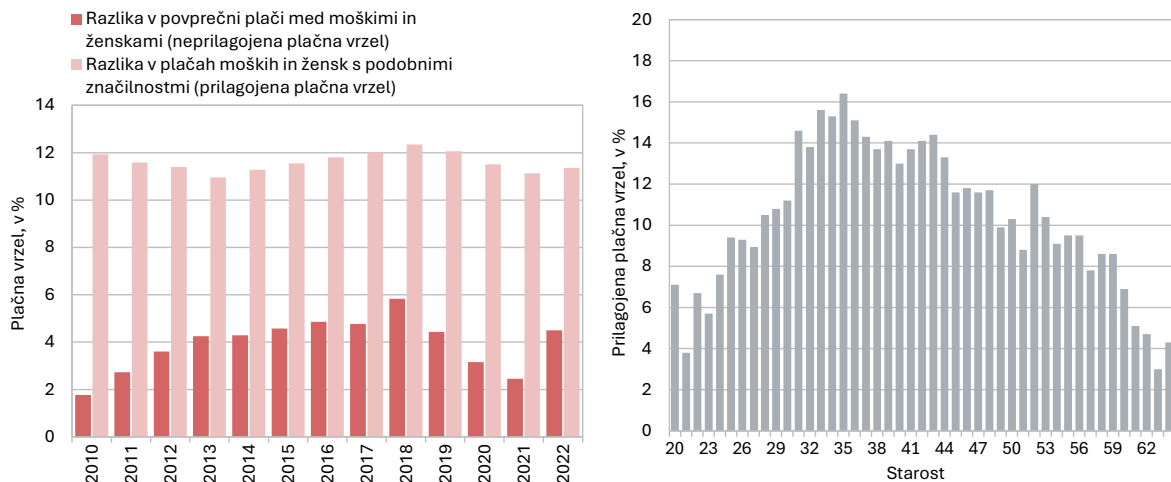
⁵⁵ Novela Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1M, 2024) določa cilje za uravnoteženo zastopanost spolov na vodilnih mestih, ki jih morajo do konca junija 2026 doseči velike borzne družbe, do konca junija 2028 pa tudi velike družbe v večinski državni ali lokalni lasti.

⁵⁶ Leta 2024 je skrbi za otroke, stare 0–11 let, več kot pet ur na dan namenilo 46 % žensk (EU: 41 %) in 21 % moških (EU: 20 %), vsakodnevna gospodinjstva opravila pa je opravljalo 66 % žensk (EU: 59 %) in 34 % moških (EU: 33 %) (EIGE, 2025a).

⁵⁷ GEI upošteva neprilagojeno plačno vrzel. Za definicijo gl. opombo pod Slika 25.

aktivnosti žensk⁵⁸ prispevajo njihova visoka izobrazba ter politike, ki podpirajo usklajevanje poklicnega in družinskega življenja, kot so dostopna predšolska vzgoja in varstvo, materinski dopust ter možnost dela s krajšim delovnim časom ob starševstvu. A ženske pogosto zaslužijo manj kot moški, tudi v istih podjetjih, na enakih delovnih mestih ter z enako izobrazbo in poklicem kot moški (gl. opombo, Slika 25, levo). Plačna vrzel je posledica prepleta različnih zaposlitvenih in sociokulturnih vzorcev, kot so: večji obseg neplačanega skrbstvenega dela žensk, začasni izstop s trga dela zaradi rojstva otroka, delovna klima, nepreglednost plač v organizacijah, osebni motivi, vztrajnost in ambicije za karierni razvoj, vzorci delovanja trga dela ter diskriminacija (OECD, 2013). Ženske se tudi pogosteje zaposlujejo v »feminiziranih« poklicih vzgoje, izobraževanja, skrbstva in nege, kjer prevladujejo relativno nižje plače, ter redkeje zasedajo bolj plačana in vodilna delovna mesta (Ciminelli idr., 2021).⁵⁹ Plačne razlike med spoloma so prisotne že na začetku karierni poti, kmalu po začetku se še nekoliko povečajo, kar sovpada z obdobjem rojstva prvega otroka, namreč karierna pot moških v tem obdobju običajno ni prekinjena. Za odpravljanje teh neenakosti je potreben širok nabor ukrepov, kot so ozaveščanje, spodbujanje enake porazdelitve neplačanega dela med spoloma, spodbujanje izobraževanja in zaposlovanja žensk in moških v netipičnih poklicih, spodbujanje podjetništva in finančnega opismenjevanja na vseh ravneh izobraževanja, krepitev politik in ukrepov za povečanje števila družinam prijaznih podjetij, povečanje dostopnosti predšolske vzgoje in varstva, povečanje deleža obveznega ali neprenosljivega starševskega dopusta in drugo (OECD, 2025f).

/ Slika 25: Plačna vrzel med spoloma dolgoletno vztraja pri približno 11 % (levo); prisotna je že na začetku karierni poti žensk, največja pa v obdobju, ki sovpada z materinstvom (desno)

Vir: SURS (2026b), SURS (2026a), preračuni in ocene UMAR. Opombe: Plačna vrzel je lahko izražena kot *neprilagojena* ali *prilagojena*. *Neprilagojena* je zgolj razlika v povprečni plači vseh moških in žensk, brez upoštevanja razlike v panogi zaposlitve, starosti, izobrazbi zaposlenih itd. ter strukturnih značilnostih trga dela (npr. da so v Sloveniji ženske bolj izobražene). *Prilagojena* pa je primerjava plač moških in žensk s podobnimi značilnostmi (poklic, izobrazba, starost itd.) in zato bolj realen prikaz neenakosti v dohodku za enako delo ali delo enake vrednosti (OECD, 2023e). V sliki levo je prilagojena plačna vrzel regresijska ocena, pripravljena na podlagi mikropodatkov SRDAP in podatkov dohodnine. Pojasnjevalni dejavniki so bili delovni čas (nedoločen/določen, polni/krajši), zakonski stan, status invalida, državljanstvo, starost, štirje velikostni razredi podjetja, izobrazbena raven (21 ravni), poklicna raven (SKP na četrti ravni), dejavnost (SKD na peti ravni) in sektor (SKIS na peti ravni). Za posamezno leto je vključenih okoli 550 tisoč zaposlenih, pri istem delodajalcu in v istem poklicu, z vsaj 90 % letne minimalne plače.

⁵⁸ Na visoko participacijo vpliva zlasti 88,7-odstotna delovna aktivnost žensk, starih 30–54, ki je največja v EU (78,4 %).

⁵⁹ Uveljavitev načela enakega plačila za enako delo bi lahko prispevala k zmanjšanju dohodkovne vrzeli (Evropski parlament in Svet, 2023).

Fokusna tema 1

Velika socialna distanca in nizka politična toleranca v Sloveniji

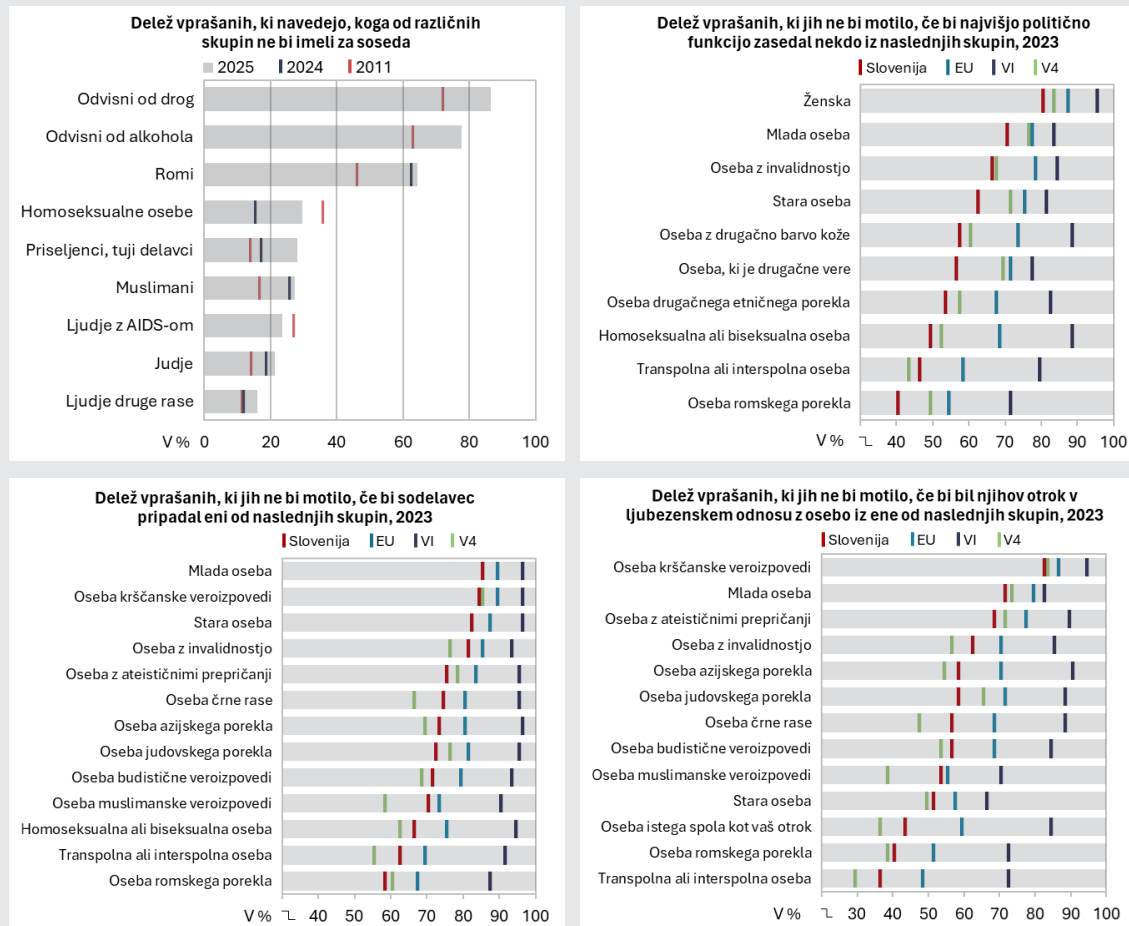
Socialna distanca označuje stopnjo pripravljenosti posameznikov ali skupin, da sprejemajo pripadnike drugih družbenih skupin v različne oblike socialne bližine in interakcije. Nanaša se na normativno, simbolno ali čustveno oddaljenost med skupinami, ki se kaže v tem, kako blizu je posameznik pripravljen dopustiti »druge« – kot sosede, sodelavce, prijatelje, družinske člane ali partnerje. Socialna distanca ne meri diskriminatornega vedenja, temveč stopnjo pripravljenosti na vključevanje drugih v vsakdanje interakcije in družbene odnose. Večja socialna distanca pomeni večjo zadržanost, izrazitejšo simbolno mejo med »mi« in »oni« ter večjo verjetnost družbenega izključevanja, manjša socialna distanca pa večjo odprtost, sprejemanje in socialno integracijo (Bogardus, 1933).

Politična toleranca pa označuje stopnjo pripravljenosti posameznikov, da politične in državljanske pravice priznajo tudi tistim skupinam, s katerimi se vsebinsko ne strinjajo ali jih osebno ne odobravajo. Ne predpostavlja pozitivnega odnosa ali čustvene naklonjenosti do teh skupin, temveč spoštovanje demokratičnega načela enakih pravic in svoboščin za vse. Ugotavlja stopnjo pluralistične demokracije, tj. možnosti soobstoja različnih vrednot, identitet in življenjskih slogov znotraj istega političnega prostora. Empirično merjenje politične tolerance zato ne ugotavlja, ali posameznik neko skupino podpira, temveč, ali ji je pripravljen priznati temeljne pravice, kot je svoboda izražanja ali enakost pred zakonom (Rawls, 1993; Sullivan idr., 1982).

Socialna distanca je bila v Sloveniji leta 2023 med največjimi v EU, po zadnjih podatkih iz leta 2025 pa se je še povečala. V preteklem desetletju se je postopno zmanjševala (CJMMK, 2025b), v zadnjih letih pa se kaže vztrajna krepitev negativnih stališč do manjšinskih skupin (Slika 26, levo). Po podatkih Eurobarometra (2023) se je največja odprtost do sprejemanja drugih oseb in družbenih skupin pokazala na Nizozemskem, Švedskem in Irskem, najmanjša pa v Bolgariji in Romuniji. Slovenija se je po vseh kazalnikih uvrščala med države z razmeroma veliko socialno distanco, največje nesprejemanje se je kazalo do Romov in oseb iz skupine LGBTIQ+.⁶⁰ Po podatkih raziskave Slovensko javno mnenje se je socialna distanca leta 2025 povečala do večine pripadnikov manjšinskih skupnosti (Slika 26, levo), najbolj do Romov, največja pa ostaja do oseb, odvisnih od drog in alkohola. V zadnjem letu je najbolj porasla do homoseksualnih oseb ter do priseljencev in tujih delavcev (CJMMK, 2025b).

⁶⁰ Lezbijke, geji, biseksualne, transspolne in interpolne osebe ter osebe z drugimi spolno nenormativnimi identitetami (Zagovornik načela enakosti, 2025).

/ Slika 26: V obdobju 2011–2025 se je najbolj povečala socialna distanca do Romov, v zadnjem letu pa do homoseksualnih oseb (levo), sprejemanje manjšinskih skupnosti je med manjšimi v EU (desno in spodaj)

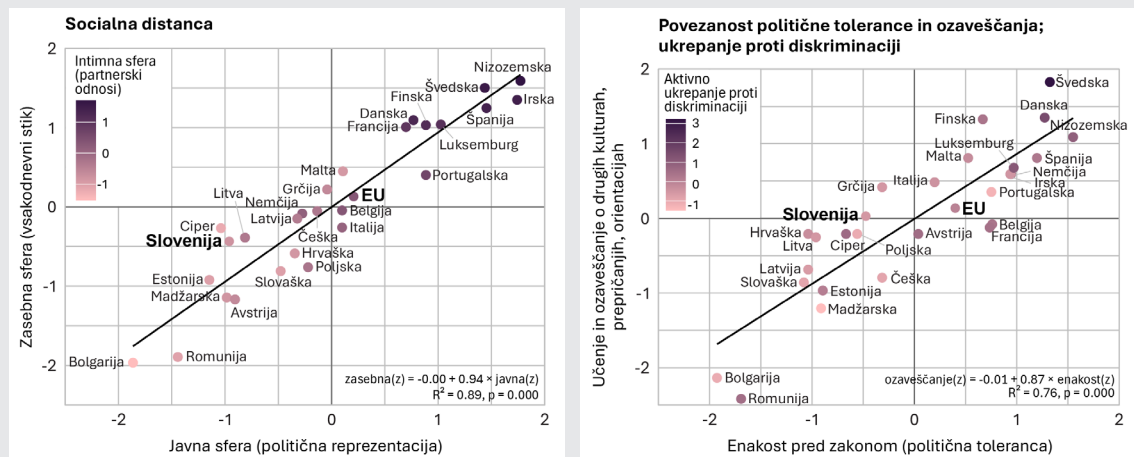
Vir: CJMMK (2025b) in Eurobarometer (2023). Opomba k sliki levo zgoraj: Za leto 2024 ni podatkov za osebe, odvisne od drog ali/in alkohola, ter za osebe z AIDS-om. Opomba k preostalim slikam: Poleg povprečja EU je opravljena tudi primerjava z državami EU, ki imajo eno od najnižjih socialnih distanc: Nizozemska, Švedska, Danska in Finska (ki so hkrati tudi vodilne inovatorke). Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje.

Slovenija po vseh treh dimenzijah socialne distance (javna, zasebna in intimna sfera) uvršča med države s podpovprečnim sprejemanjem raznolikosti posameznikov in družbenih skupin. Analiza je potrdila strukturno povezanost socialne distance med javno in zasebno sfero (Habermas, 1989) oziroma, da države z večjo odprtostjo v politični in javni sferi praviloma izkazujejo tudi manjšo distanco v zasebnih in intimnih odnosih (Slika 27, levo). V skladu s teorijo socialne distance rezultati regresijske analize⁶¹ za Slovenijo kažejo nadpovprečno stopnjo socialne meje: položaj Slovenije v negativnem polju vseh treh dimenzij kaže, da je stopnja sprejemanja družbene raznolikosti v javni, zasebni in intimni sferi konsistentno nižja od povprečja analiziranih držav, kar nakazuje na relativno zadržan in notranje skladen vzorec razmeroma velike socialne distance. V primerjavi z najbolj odprtimi severno- in zahodnoevropskimi državami se je v Sloveniji izkazovala izrazitejša previdnost do etnične, verske in spolne raznolikosti tako v javni in zasebni sferi, zlasti pa v najintimnejših družbenih

⁶¹ Z regresijsko analizo smo želeli pokazati, ali države, ki izražajo večjo odprtost do manjšin v politični in javni sferi, izkazujejo tudi manjšo socialno distanco v zasebni in najbolj intimni družinski sferi. Regresijska analiza je potrdila povezanost javne in zasebne sfere.

kontekstih (Slika 26, levo). Analiza je potrdila povezanost med formalno-normativnim sprejemanjem raznolikosti in njenim udejanjanjem v vsakdanjih praksah ter tudi selektivni vzorec strpnosti: najbolj negativna so bila stališča do Romov in oseb iz skupnosti LGBTIQ+. Ugotovitve kažejo na relativno trdne socialne meje ter na nepopolno ponotrnanje norm inkluzije,⁶² saj se zadržana odprtost javne sfere prenaša tudi v vsakdanje prakse.

/ Slika 27: Velika socialna distanca v javni in zasebni (ter intimni) sferi (levo); nizka politična toleranca in podpora ozaveščanju se zrcali v majhnem ukrepanju proti diskriminaciji (desno)

Vir: Eurobarometer (2023); preračuni UMAR; linearna regresijska analiza; za sliko levo je bilo uporabljenih 32 spremenljivk, za sliko desno 14 spremenljivk. EU je je tehtano povprečje. Opomba k levi sliki: Os X prikazuje indeks odprtosti v javni sferi (odnos do politične reprezentacije manjšin), os Y indeks odprtosti v zasebni sferi (sprejemanje v vsakodnevni socialni stiki), barva točke pa prikazuje indeks intimne sfere (partnerski odnos). Vsi indeksi so izračunani kot povprečje pripadajočih kazalnikov in standardizirani (z-vrednosti), zato vrednost 0 pomeni povprečje držav, pozitivne vrednosti višje, negativne pa nižjo odprtost v primerjavi s povprečjem. Barvna skala prikazuje standardizirano povprečje intimne socialne distance, kjer višje (vijoličaste) vrednosti pomenijo večjo odprtost države glede intimnih odnosov v primerjavi s povprečjem vseh držav. Regresijska črta prikazuje linearno povezanost med javno in zasebno sfero. Opomba k desni sliki: Os X prikazuje standardizirani indeks podpore enakosti pred zakonom (politična toleranca), os Y standardizirani indeks podpore učenju in ozaveščanju o različnosti, barva pa standardizirani indeks aktivnega ukrepanja proti diskriminaciji (vijolična – države z najpogosteje izraženim ukrepanjem). Vrednost 0 pomeni povprečje analiziranih držav; vrednosti med -2 in 2 prikazujejo odstopanja v standardnih odklonih. Barvna skala prikazuje standardizirano povprečje intimne socialne distance, kjer višje vrednosti (vijolična) prikazujejo nadpovprečno ukrepanje proti diskriminaciji. Regresijska črta prikazuje linearno povezanost med enakostjo in ozaveščanjem.

V Sloveniji je skromna tudi politična toleranca, ki je med drugim povezana z majhnim ukrepanjem proti diskriminaciji. Analiza je pokazala močno in statistično značilno povezanost med podporo priznavanju enakosti manjšinskih skupnosti pred zakonom (politična toleranca) ter podporo ozaveščanju in izobraževanju o različnih kulturah, prepričanjih, spolnih usmerjenostih in spolnih identitetah med državami EU⁶³ (Slika 27, desno). Države, v katerih prebivalci bolj dosledno zagovarjajo enake pravice, npr. za skupnost LGBTIQ+ (vključno s porokami, posvojitvami, pravico do spremembe dokumentov itn.), kažejo večjo podporo vključevanju tovrstnih vsebin v šolske programe, kar dolgoročno lahko vodi v zmanjševanje predsodkov in večje sprejemanje različnosti. Poleg večje politične tolerance je v teh državah (zlasti na Švedskem in Danskem) zaznati tudi višjo raven aktivnega ukrepanja proti diskriminaciji, ki se kaže kot javno zagovarjanje

⁶² Inkluzija je proces krepitve zmožnosti, priložnosti in dostojanstva posameznikov in skupin, ki so zaradi svojih osebnih ali družbenih okoliščin v manj ugodnem položaju, z namenom njihovega polnega sodelovanja v gospodarskem, družbenem in političnem življenju (UN, 2016). Pojem je močno zasidran v pedagogiki, v javni upravi pa se inkluzija pogosto zamenjuje z izrazom vključenost. Zamenjevanje teh dveh pojmov lahko prikrije dejstvo, da formalna vključenost še ne pomeni enakih možnosti ali dejanske enakopravnosti.

⁶³ Z regresijsko analizo smo želeli pokazati, ali države, ki izražajo višjo podporo enakosti pred zakonom (politična toleranca), hkrati izkazujejo tudi višjo podporo ozaveščanju o raznolikosti ter večjo pripravljenost za osebno ukrepanje proti diskriminaciji.

žrtev, članstvo v organizacijah, ki zagovarjajo človekove pravice ali opozarjanje na diskriminacijo na delovnem mestu. Predvsem za zahodno- in severnoevropske države se kaže, da normativna podpora pravni enakosti sovпада z večjo družbeno odprtostjo in večjo pripravljenostjo posameznikov za konkretno ukrepanje proti diskriminaciji. Slovenija po vseh treh vidikih družbene odprtosti znatno zaostaja za zahodno- in severnoevropskimi državami. Najbolj po majhnem ukrepanju proti diskriminaciji ter po priznavanju enakosti pred zakonom. V vseh državah je stopnja ukrepanja proti diskriminaciji znatno nižja od stopnje deklarativne podpore enakosti pred zakonom in tudi od zaznave diskriminacije: v povprečju EU je politično toleranco v povprečju vseh kazalnikov izražalo 62 % vprašanih, diskriminacijo jih je zaznalo 21 %, ukrepalo pa le 9 %. V Sloveniji je politično toleranco izrazilo 47 % vprašanih, zaznavo diskriminacije 46 %, ukrepalo pa jih je le 7 %. Na Švedskem so bili rezultati bistveno boljši (83 %; 60 % in 22 %), tudi tu se je pokazal velik razkorak med splošnimi stališči do manjšinskih skupin in dejanskim vedenjem oziroma ukrepanjem proti diskriminaciji. Po indeksu ozaveščenosti o drugih kulturah, prepričanostih, verah in orientacijah pa se je Slovenija uvrstila v povprečje obravnavanih držav, zato se na tem področju kaže največja možnost za aktivnosti v smeri krepitve politične tolerance, kar lahko vodi tudi v večjo zaznavo in aktivnejše odzivanje na diskriminacijo.

Kljub delnemu napredku na področju pravnega varstva in politik vključevanja v Sloveniji v zadnjih letih krepitev socialne distance in zmanjševanje politične tolerance do manjšinskih skupnosti kažeta razkorak med formalno enakostjo in dejanskimi družbenimi praksami, kar ima pomembne posledice za družbeno kohezijo in dolgoročni razvoj. Pri osebah iz skupine LGBTIQ+ se ta razkorak odraža v bolj negativnih stališčih in razširjenem sovražnem govoru,⁶⁴ pri romski skupnosti v vztrajni socialni izključenosti, slabših bivalnih razmerah, omejenem dostopu do zdravstvenih storitev ter segregaciji v izobraževanju, pri priseljencih pa kljub izboljššanemu dostopu do trga dela v omejitvah pri integraciji, življenjskih pogojih, delavskih in socialnih pravicah in drugem. Omejeno družbeno sprejemanje raznolikosti povečuje ranljivost manjšinskih skupin, tveganje diskriminacije ter zmanjšuje možnosti njihovega vključevanja v družbo, hkrati pa slabi zaupanje in sodelovanje v širši skupnosti. Zato preventivno delo na zmanjševanju socialne distance zahteva dolgoročno in celostno delovanje, ki poleg pravnih in institucionalnih ureditev vključuje tudi oblikovanje vključujočega javnega diskurza ter spodbujanje praks, ki krepijo družbeno povezanost (Gregorčič in Sodja, v pripravi). Prevladujoča stališča in vrednote v posamezni družbi se namreč dolgoročno oblikujejo skozi institucionalne ureditve, javne politike in prevladujoče politične ter medijske diskurze. Prav politična kultura ima zato pomembno vlogo pri bodisi normalizaciji izključevanja bodisi postopnem razgrajevanju socialne distance, saj s tem, koga vključuje, legitimira in simbolno priznava, neposredno vpliva na to, kako daleč so posamezniki v družbi pripravljeni iti v vsakdanjih in intimnih odnosih.

⁶⁴ ECRI (2025) ugotavlja razširjenost sovražnega govora, zaostrovanje javnega diskurza in pomanjkljivo zakonsko ureditev sovražnega govora.

Izpostavljenost diskriminaciji se je povečala, vendar ostaja med nižjimi v EU, prepoznavanje diskriminacije in družbena zavzetost za njeno odpravljanje pa sta razmeroma majhna. Prepoznavanje diskriminacije je odvisno od ozaveščenosti in kulturnega konteksta, večja družbena zavzetost pa prispeva k spremembam stereotipov in sistemskih praks (Hardy in Schraepen, 2024). Leta 2023 je 13 % prebivalcev občutilo diskriminacijo ali nadlegovanje (EU: 21 %) (Eurobarometer, 2023), kar Slovenijo oddaljuje od cilja SRS do leta 2030 (manj kot 10 %). Najpogosteje so se posamezniki počutili diskriminirane zaradi spola, splošnega videza in starosti, krepi se tudi starizem.⁶⁵ Izkušnje z diskriminacijo so pogosteje navajali pripadniki manjšinskih skupin, zlasti osebe iz skupnosti LGBTIQ+ in invalidi. Diskriminacija je bila najpogostejša na delovnem mestu in v javnem prostoru, v primerjavi s povprečjem EU pa je najbolj izstopala pri dostopu do zdravstvenih storitev (SI: 20 %; EU: 11 %). Dolgotrajna izpostavljenost diskriminaciji vpliva na zdravje, lahko vodi v socialno izključenost ter zmanjšuje družbeno blaginjo in produktivnost. V Sloveniji je proti diskriminaciji aktivno ukrepal majhen delež vprašanih, najpogosteje z javnim zagovarjanjem žrtev (SI: 10 %; EU: 13 %), 30 % pa jih je prizadevanja države za odpravo diskriminacije ocenila kot neučinkovita (EU: 27 %).⁶⁶ ECRI (2025) opozarja na nizko raven izvajanja priporočil Zagovornika načela enakosti in na nezadostna sredstva za raziskave⁶⁷ ter programe. Raziskave hkrati kažejo slabo poznavanje pristojnih institucij in zakonodaje, tudi med javnimi uslužbenci, ki večinoma ocenjujejo, da bi potrebovali dodatno znanje in usposabljanja na tem področju (Zagovornik načela enakosti, 2023a, 2023b).

Nasilje v partnerskem odnosu in nasilje v družini pogosteje doživljajo ženske, velikokrat pa ostaja neprijavljeno. Od 15. leta starosti je fizično (vključno z grožnjami) ali spolno nasilje doživelo 22,5 % žensk (EU: 30,7 %) in 16,3 % moških.⁶⁸ Nasilje partnerja je doživelo 27,9 % žensk (EU: 31,8 %) in 20,4 % moških,⁶⁹ nasilje v družini pa 14,9 % žensk (EU: 19,3 %) in 5,4 % moških. Ženske pogosteje poročajo o ponavljajočem se nasilju, telesnih poškodbah in psiholoških posledicah nasilja (Kontelj, 2022). Leta 2025 je bilo kaznivih dejanj nasilja v družini manj kot v predhodnih dveh letih, med žrtvami pa je bilo še naprej več žensk kot moških (Policija, 2026b). S posledicami nasilja se pogosto ukvarjajo žrtve same⁷⁰ ali s pomočjo prijateljev in družine, na višjo stopnjo prijavljanja nasilja pa vplivata boljša ozaveščenost družbe o ničelni toleranci do nasilja, predvsem pa ustrezna institucionalna obravnava žrtev, ki krepi zaupanje v mehanizme pomoči (Prislan idr., 2022).⁷¹

⁶⁵ V primerjavi s predhodno anketo (iz leta 2019) se je v Sloveniji in tudi v povprečju EU najbolj povečala starostna diskriminacija (za 2 o. t.) (Eurobarometer, 2023). Starizem pomeni stereotipiziranje, predsodke in/ali diskriminacijo oseb zaradi njihove starosti.

⁶⁶ 45 % vprašanih (EU: 44 %) je menilo, da lokalne oblasti premalo spodbujajo raznolikost v svojem okolju (Eurobarometer, 2023).

⁶⁷ To otežuje oblikovanje ciljno usmerjenih politik in učinkovitejše preprečevanje diskriminacije (ECRI, 2025; Hardy in Schraepen, 2024).

⁶⁸ Moški najpogosteje v javnosti, ženske pa doma, kjer se incidenti pogosto dogajajo brez prič ali v prisotnosti otrok, ki so s tem prav tako žrtve nasilja (EK, 2022; EP, 2021; FRA, 2021). Eurostat (2025a) prikazuje podatke EU le za ženske.

⁶⁹ Najpogostejše je psihološko nasilje, ki ga je doživelo 26,3 % žensk (EU: 29,9 %) in 19,7 % moških (Eurostat, 2025a; SURS, 2025e).

⁷⁰ V Sloveniji in povprečju EU kar 31 % žensk, ki so v zadnjem letu doživele fizično ali spolno nasilje, o tem ni povedalo nikomur (EIGE, 2025b).

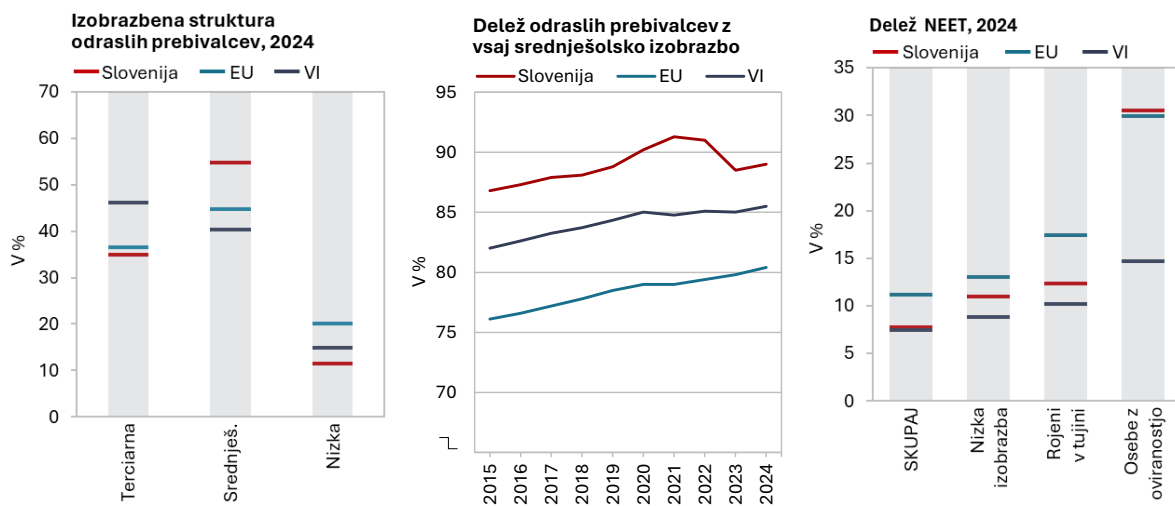
⁷¹ To se upošteva tudi v Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nad ženskami 2024–2029 (ReNPPND24–29, 2024).

3.1.3

Znanje in ustvarjalnost

Izobraženost prebivalstva se ob veliki vključenosti v vzgojno-izobraževalne sisteme dolgoročno izboljšuje, delež odraslih z vsaj srednješolsko izobrazbo je med večjimi v EU, delež terciarno izobraženih pa podpovprečen. Delež terciarno izobraženih še nekoliko zaostaja za povprečjem EU (Slika 28, levo), delež nizko izobraženih pa je med manjšimi v EU. Med večjimi v EU je delež odraslih z vsaj srednješolsko izobrazbo (Slika 28, sredina), ki se zaradi demografskega učinka – prehajanja mlajših in v povprečju bolj izobraženih generacij v višje starostne skupine – dolgoročno povečuje. Družbene skupine, ki se pri vključevanju v izobraževanje spoprijemajo z ovirami, v povprečju pogosteje zaključijo izobraževanje kot v EU, zato je delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje, v mednarodni primerjavi majhen. Vendar ostaja veliko izzivov za zmanjšanje vpliva socialnoekonomskih, etničnih in drugih dejavnikov na učne dosežke ranljivejših skupin, na kar opozarjajo različne institucije.⁷² Največji izzivi so pri vključevanju romskih otrok, zlasti v JV Sloveniji, saj poleg aktivnih ukrepov proti diskriminaciji in segregaciji potrebujejo tudi okrepljeno strokovno podporo.⁷³ Delež mladih, ki niso niti delovno aktivni niti vključeni v izobraževanje (NEET), je pod povprečjem EU, a poleg nekaterih etničnih in drugih manjšin se z izključenostjo pogosto spoprijemajo zlasti priseljenci in osebe z oviranostjo, kar zahteva odpravo strukturnih ovir pri vključevanju ter uvajanje bolj vključujočih pristopov (Slika 28, desno).

/ Slika 28: Delež terciarno izobraženih¹ je nekoliko pod povprečjem EU; delež vsaj srednješolsko izobraženih med večjimi; delež NEET² je podoben kot pri vodilnih inovatorjih, največji pri osebah z oviranostjo

Vir: Eurostat (2026). Opomba k sliki levo: ¹ Leta 2023 je SURS pri izračunavanju podatkov o izobrazbi, pridobljenih z anketo o aktivnem in neaktivnem prebivalstvu (ANP), vključil uteževanje ravni izobrazbe. Ravni izobrazbe je kalibriral na izobrazbo iz zbirke podatkov o prebivalstvu, ki jih pridobiva s statističnim raziskovanjem Socioekonomske značilnosti prebivalstva in selivcev (SURS, 2024). Opomba k sliki desno: ² NEET je delež mladih, ki niso delovno aktivni niti vključeni v izobraževanje. Kazalniki za VI so izračunani kot netehtano povprečje.

⁷² Otroci iz socialno-ekonomsko šibkejših družin so redkeje vključeni v predšolsko vzgojo, pomembno za pripravo otrok na OŠ, zato v povprečju dosegajo slabše učne rezultate, zlasti pri pismenosti. Z ovirami se spoprijemajo tudi učencih s posebnimi potrebami in priseljenci, učitelji pa opozarjajo na pomanjkanje kompetenc za poučevanje v večkulturnih in večjezikovnih okoljih.

⁷³ Strokovnjaki opozarjajo, da ti otroci poleg opismenjevanja potrebujejo tudi okrepljeno strokovno podporo, sistematično odpravljanje diskriminacije, segregacije in predsodkov ter krepitev sodelovanja med šolo in družinami (ECRI, 2025; Zagovornik načela enakosti, 2025).

Bralna, matematična in naravoslovna pismenost petnajstletnikov se je med letoma 2018 in 2022 podobno kot v večini držav EU znatno poslabšala. Med razlogi za upad vseh treh vrst pismenosti na svetovni ravni je negativni vpliv široke in neizobraževalne rabe novih tehnologij, kar zmanjšuje razvoj kritičnega, problemskega in eksperimentalnega mišljenja ter odvrta pozornost učencev.⁷⁴ Na upad pismenosti so vplivali tudi epidemija covida-19 (zlasti na posamezne generacije učencev, a tudi na širšo družbo),⁷⁵ dolgoročne strukturne težave v izobraževalnih sistemih⁷⁶ ter rast družbene razslojenosti in neenakosti.⁷⁷ Cilj SRS do leta 2030 (uvrstitev v zgornjo četrtino članic EU) je bil dosežen le pri naravoslovni pismenosti. Kljub negativnim gibanjem je naravoslovna pismenost v Sloveniji ostala med najvišjimi v EU, matematična nad povprečjem, bralna pa tik za povprečjem EU (Slika 29). Delež petnajstletnikov z najboljšimi rezultati (peta ali višja raven pismenosti) je bil pri matematiki in naravoslovju večji kot v povprečju EU, pri bralni pismenosti pa podpovprečen (SI: 4,4 %; EU: 6,5 %). Delež petnajstletnikov s slabimi rezultati (manj kot druga raven pismenosti) je velik zlasti pri bralni pismenosti.⁷⁸ Podobna gibanja pri vseh treh ravneh pismenosti se kažejo tudi pri enajstletnikih,⁷⁹ zato je potrebno pospešeno sistemsko ukrepanje za krepitev temeljnih vrst pismenosti ter zmanjšanje nizkih dosežkov. S temi izzivi se spoprijemajo tudi druge članice, saj EU v mednarodni primerjavi nazaduje.

⁷⁴ Zaradi digitalnega odvrtaanja pozornosti (telefoni, aplikacije, družbena omrežja) in rabe novih tehnologij za neizobraževalne namene se zmanjšuje pozornost učečih se, saj neustrezna raba tehnologije lahko zmanjšuje kognitivno zavzetost učencev in pogloblja razlike v učnih dosežkih. Vse manj je tudi problemskega razumevanja vsebin, saj nove tehnologije ponujajo hitre rešitve brez kritične presoje, aktivne rabe jezika, samostojnega reševanja računov ali problemov ipd. (OECD, 2023f, 2024b, 2025e, 2025s).

⁷⁵ Raziskave kažejo, da imajo generacije, ki so se med epidemijo šolale na daljavo, slabše razvite temeljne spretnosti, pri čemer so najbolj prizadeti otroci iz socialno-ekonomsko šibkejših okolij, hkrati pa se pri teh generacijah pogosteje pojavljajo tudi težave s poglobljenim razmišljanjem, koncentracijo, motivacijo za učenje ter z duševnim zdravjem in vključevanjem v šolsko in družbeno okolje (OECD, 2023c).

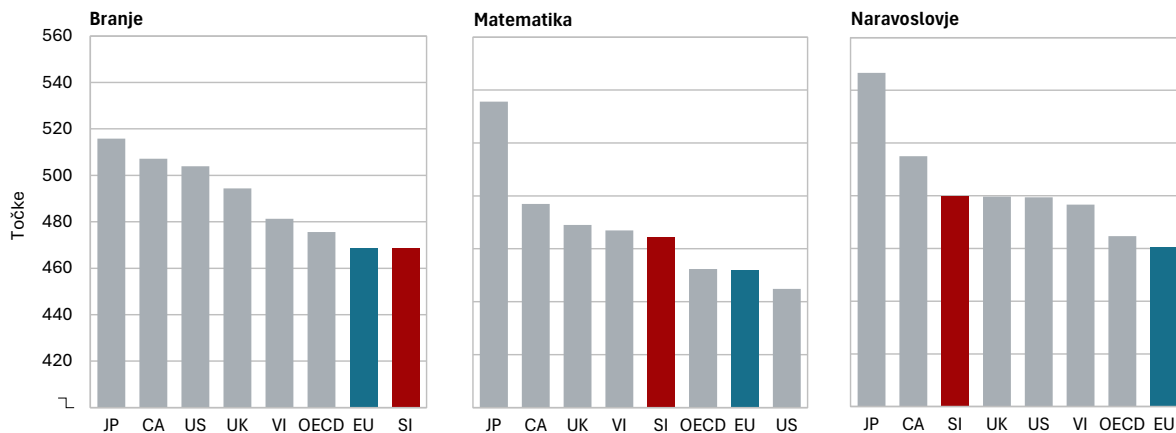
⁷⁶ Med glavne razloge sodijo nižanje ravni podpore, ki jo učenci prejemajo od učiteljev in šolskega osebja, vse večje kadrovske stiske v šolstvu, zlasti za učitelje matematike, fizike in kemije, ter posledično vse manjše zanimanje dijakov za te predmete, kurikularne spremembe v smeri manjšanja temeljnih veščin idr. (OECD, 2025y).

⁷⁷ Naraščajoča družbena razslojenost in neenakosti povečujejo razlike v dostopu do učnih virov, kakovostnega izobraževanja in podpore doma, kar vodi v poglobljanje razlik v učnih dosežkih ter negativno vpliva na razvoj vseh treh obravnavanih vrst pismenosti mladih. Otroci iz socialno šibkejših okolij so v povprečju manj izpostavljeni branju, jeziku in problemskemu razmišljanju že v zgodnjem otroštvu, kar je ključno za razvoj pismenosti; redkeje so vključeni v obšolske dejavnosti, inštrukcije, kulturne vsebine. Socialno-ekonomski pritiski povečujejo stres, kar lahko negativno vpliva na koncentracijo, motivacijo in učno uspešnost. Nekateri otroci (zlasti priseljencev in etničnih manjšin) se pogosteje spoprijemajo z jezikovnimi in kulturnimi ovirami, težje navezujejo socialne stike, spoprijemajo se tudi s socialno distanco idr. (OECD, 2024b, 2025e).

⁷⁸ Krepitev bralne pismenosti pri otrocih, mladih in odraslih obravnava tudi Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030, v letu 2026 je bil 5. marec razglašen za nacionalni dan branja.

⁷⁹ Med letoma 2016 in 2021 se je poslabšala bralna pismenost (PI, 2023a), med letoma 2015 in 2023 pa znanje matematike in naravoslovja (IEA TIMSS in PIRLS, 2024).

/ Slika 29: Petnajstletniki so leta 2022 pri naravoslovlju dosegli dobre rezultate, pri matematiki so bili povprečni, pri bralni pismenosti pa so precej zaostali za vodilnimi državami sveta

Vir: OECD (2023c), raziskava PISA 2022. Opombe: Raziskava PISA *bralno pismenost* opredeljuje kot razumevanje, uporabo napisanega besedila, razmišljanje o napisanem besedilu ter zavzetost ob branju, kar bralcu omogoča doseganje postavljenih ciljev, razvijanje lastnega znanja in potencialov ter sodelovanje v družbi. *Matematično pismenost* opredeljuje kot spretnost matematičnega sklepanja ter preoblikovanja, uporabe in interpretacije matematike za reševanje problemov v različnih življenjskih situacijah. Vključuje koncepte, postopke, dejstva in orodja za opisovanje, pojasnjevanje ter predvidevanje pojavov. *Naravoslovno pismenost* pa opredeljuje kot znanje, spretnosti in zamisli razmišljujočega posameznika za reševanje naravoslovno-znanstvenih vprašanj, da se je pripravljen vključevati v argumentirano razpravo o naravoslovlju in tehnologiji, kar zahteva znanje in spretnosti znanstvenega razlaganja pojavov, evalviranja in načrtovanja raziskav ter znanstvenega interpretiranja podatkov in dokazov. Kazalniki za EU in VI so izračunani kot netehtano povprečje.

Ustvarjalno mišljenje mladih je med najslabšimi v EU, podpovprečne pa so tudi temeljne veščine za spoprijemanje z izzivi sedanjosti in prihodnosti. Ker ustvarjalnost ni postavljena v jedro vzgojno-izobraževalnih in družbenih procesov, je tudi ustvarjalno mišljenje mladih med najslabšimi v EU (Slika 31). Leta 2022 je le 16 % petnajstletnikov doseglo najuspešnejše rezultate pri ustvarjalnem mišljenju (EU: 25 %). Med odraslimi je v primerjavi z državami EU domišljija najnižje vrednotena zelena lastnost otrok (WVS, 2024), med mladimi pa kreativnost, originalnost in fantazija (Lavrič idr., 2021). Dijaki poleg ustvarjalnosti in domišljije skromno ocenjujejo tudi veselje do pustolovstva, manj uživajo v igrah, ki spodbujajo ustvarjalnost, in v projektih, ki zahtevajo reševanje zapletenih problemov (Slika 30). Skromno ocenjujejo tudi svojo vztrajnost in veselje do zahtevnega šolskega dela (OECD, 2024k). V zgodnjem otroštvu je domišljija ključna za osebni in kognitivni razvoj otroka, kasneje v življenju pa za oblikovanje posameznikove identitete in razvoj njegovih spretnosti. Zato se nizko vrednotenje ustvarjalnosti odslkava tudi v nizkih dosežkih otrok in mladih pri drugih veščinah in spretnostih: nizke so trajnostne in okoljevarstvene kompetence,⁸⁰ skromno je zanimanje za družbena in politična vprašanja⁸¹ ter poznavanje državljskih institucij, sistemov in konceptov.⁸² Petnajstletniki dosegajo nizke rezultate pri računalniški in informacijski pismenosti ter računalniškem mišljenju⁸³ (PI, 2024). Nizki sta tudi medijska in digitalna pismenost mladih, saj nista ustrezno obravnavani v izobraževalnih sistemih (Oblak Črnič ur., 2025). Manj pozornosti kot v povprečju EU šole v učnih programih namenjajo pridobivanju čustvenih in socialnih veščin (Slika 32), ki so predpogoj za sprejemanje drugih in drugačnih (OECD, 2025u). Vsebine o človekovih pravicah in strpnosti ter

⁸⁰ Četrtošolci imajo povprečno znanje okoljevarstva (IEA TIMSS in PIRLS, 2024), osmošolci pa podpovprečno (PI, 2023b).

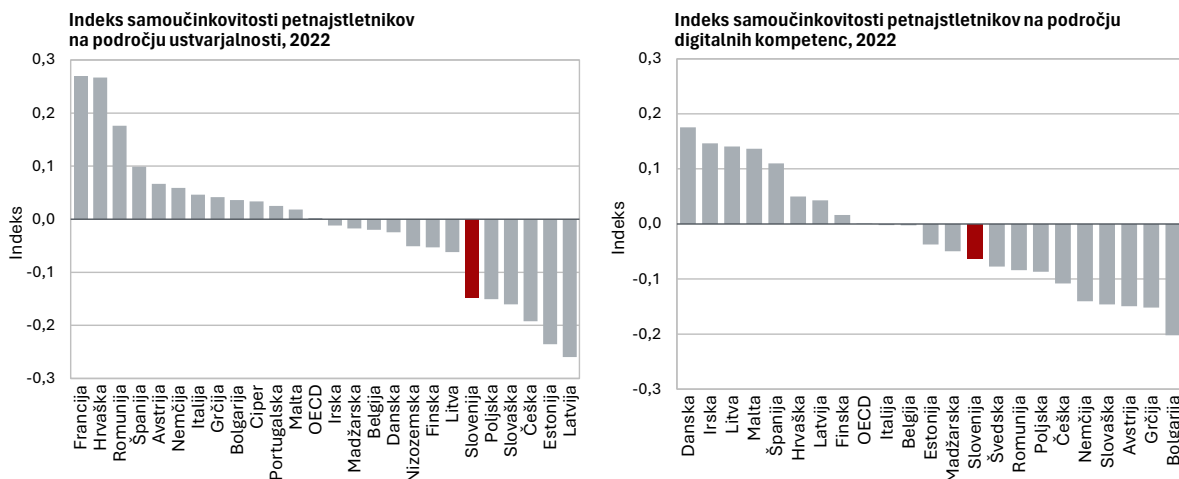
⁸¹ Le 22 % (EU: 29 %) se jih zanima za politična in družbena vprašanja (PI, 2023b).

⁸² Najmanj osnovno raven poznavanja državnih institucij je leta 2022 doseglo 60,5 % mladih (EU: 63,2 %) (EK, 2025a).

⁸³ Leta 2023 je le 11 % učencev, najmanj med članicami EU, uporabljalo specializirane aplikacije IKT, se učilo uporabljati različna računalniška (IKT) orodja, razvijalo ustvarjalnost ter se učilo varne rabe interneta (PI, 2024).

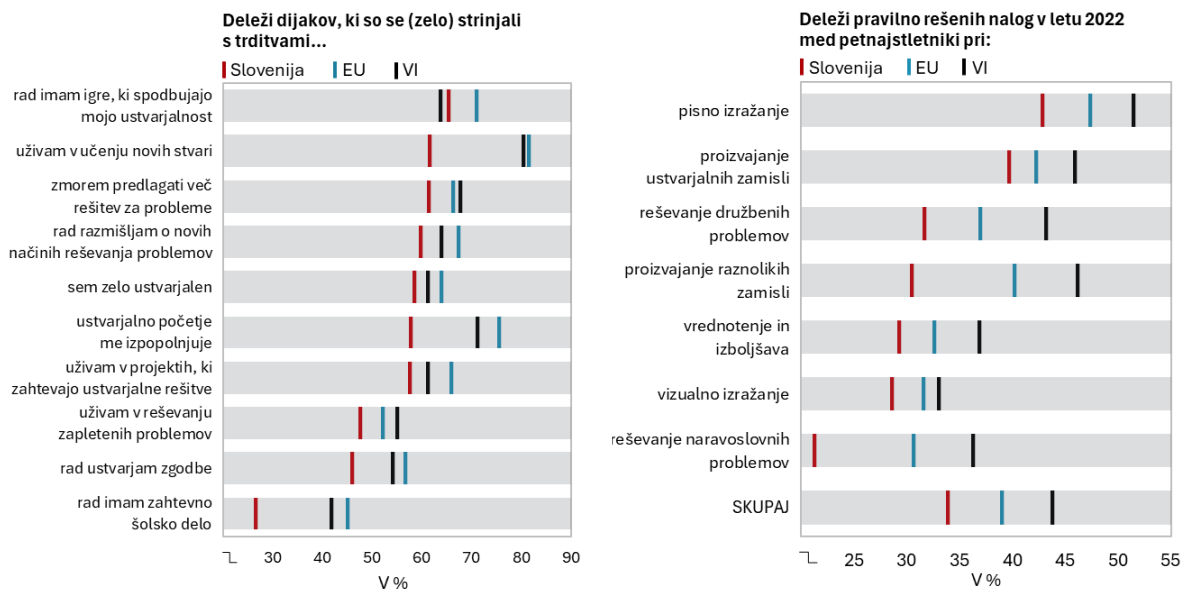
o enakosti članov skupnosti LGBTIQ+ in drugih manjšin niso sistematično vključene v učne načrte (ECRI, 2025).

/ Slika 30: Samoocene petnajstletnikov na področju ustvarjalnosti¹ in digitalnih kompetenc² so nizke

Vir: OECD (2020a, 2024k). Opombe: Vrednosti indeksov se gibljejo od najmanjše samoučinkovitosti (-1) do največje (1). ¹ Indeks meri ustvarjalnost dijakov pri šolskem delu, pripovedovanju izvirnih zgodb, izražanju idej, risanju, znanstvenih poskusih, izumljanju novih stvari, spopadanju z družbenimi problemi, iskanju idej za pomoč ljudem v stiski ipd. ² Indeks meri sposobnost dijakov za iskanje kakovostnih informacij na spletu, posredovanje informacij sovrstnikom, pisanje in urejanje besedil, ustvarjanje multimedijskih predstavitev, spreminjanje nastavitev naprav in aplikacij za zavarovanje podatkov in zasebnosti, iskanje najučinkovitejših programov ali aplikacij za opravljanje nalog, ustvarjanje računalniškega programa, iskanje napak v programu, razčlenjevanje problemov.

/ Slika 31: Ustvarjalno mišljenje je med petnajstletniki nizko vrednoteno (levo), nizki so tudi njihovi dosežki (desno)

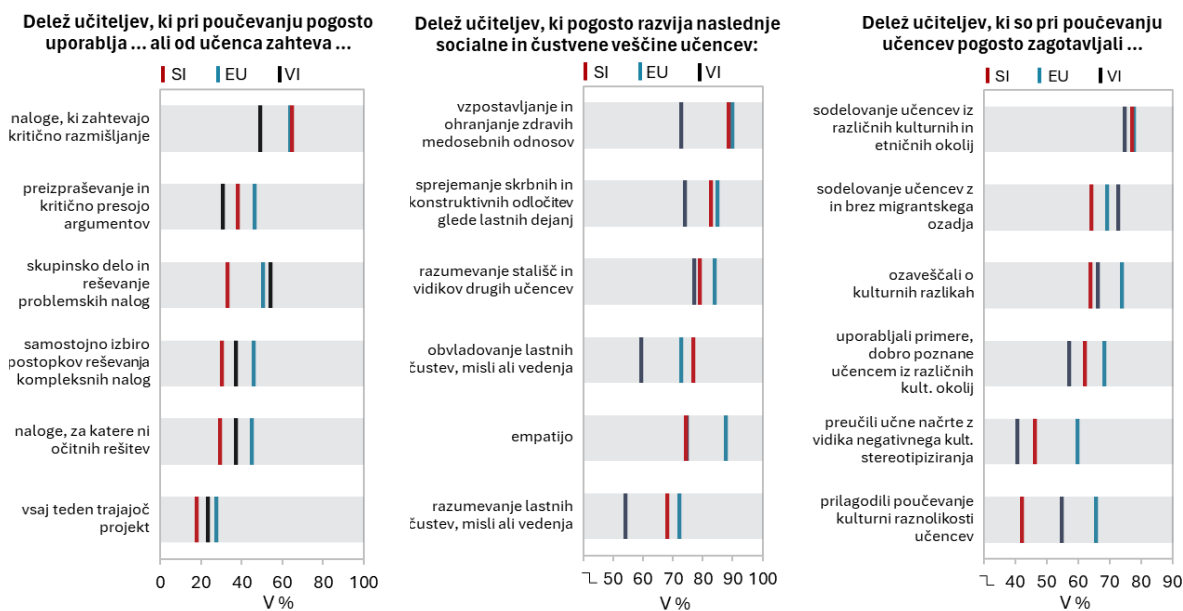

Vir: OECD (2024k), PISA 2022. Opomba: Kazalniki za VI in EU so izračunani kot netehtano povprečje.

Za izboljšanje kakovosti izobraževanja je treba povečati avtonomijo pedagoških delavcev in njihov vpliv na izobraževalno politiko, ukrepi pa morajo ustrezno nasloviti tudi pedagoške poklice in dolgoročni razvoj kadrov. Učitelji pogosto prevzemajo pobude ter sodelujejo pri odločanju in oblikovanju razvojnih prednostnih nalog in področij ter pravil izobraževalnih ustanov, njihov vpliv na nacionalno izobraževalno politiko pa je zelo omejen. Nizka je tudi njihova avtonomija pri načrtovanju in izvajanju pouka (Slika 33). Raziskave kažejo, da je treba okrepiti številna področja, zlasti vodenje razreda, motiviranje učencev ter prilagajanje strategij poučevanja

zahtevnejšim miselnim procesom (Slika 32). Medsebojno sodelovanje in zaupanje učiteljev je pod povprečjem EU, sodelovanje z učenci povprečno, bolje kot v povprečju EU pa so ocenjene vodstvene prakse ravnateljev. Učitelji so dostopni za dodatno učno pomoč učencem ter za sodelovanje s starši kljub vedno večjemu pomanjkanju ustrezno usposobljenih pedagoških delavcev. Do tega prihaja zaradi demografskih trendov, nizkega vrednotenja pomena pedagoškega poklica v družbi,⁸⁴ s tem povezanih plač in nizkega splošnega zadovoljstva zaposlenih v izobraževanju.⁸⁵ Učitelji nizko ocenjujejo kakovost pedagoškega študijskega programa, izražajo potrebo po kakovostnejšem strokovnem razvoju in dodatnih vrstah znanja.⁸⁶ Čeprav se v primerjavi z drugimi članicami EU pogosteje udeležujejo strokovnih usposabljanj, pa podpovprečno ocenjujejo njihovo učinkovitost. To se poleg številnih drugih izzivov v sodobnem šolstvu odraža v nadpovprečni nameri učiteljev po zamenjavi poklica. Javni izdatki za formalno izobraževanje so se leta 2024 povečali (na 4,84 % BDP), vendar že več kot desetletje zaostajajo za najvišjimi ravnmi in za gospodarsko razvitejšimi državami.⁸⁷ Za zagotavljanje zadostnega in ustrezno usposobljenega pedagoškega kadra je treba okrepiti dolgoročni razvoj kadrov ob upoštevanju demografskih in drugih trendov, zagotoviti ustrezna javna vlaganja ter prepoznati pomen pedagoških delavcev za razvoj družbe znanja.

/ Slika 32: Spodbujanje višjih miselnih procesov med učenci, razvijanje njihovih socialnih in čustvenih veščin ter izvajanje inkluzije so pri slovenskih učiteljih manj pogosti kot v povprečju EU

Vir: OECD (2025u), na podatkih iz leta 2024. Opomba: Kazalniki za VI in EU so izračunani kot netehtano povprečje.

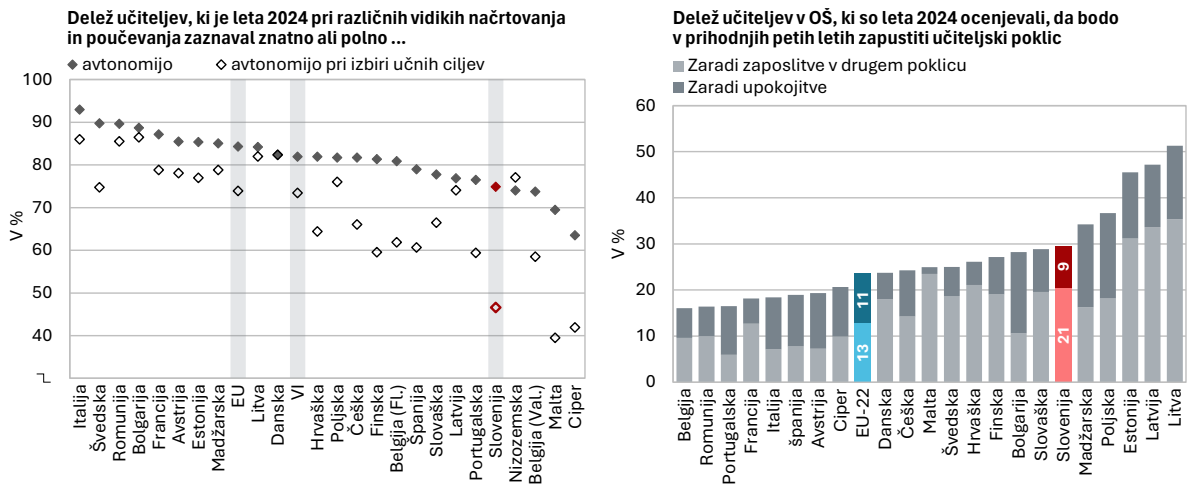
⁸⁴ Leta 2024 je le 7 % (EU: 15 %, VI: 34 %) učiteljev menilo, da je učiteljski poklic v družbi cenjen (OECD, 2025u).

⁸⁵ Med letoma 2018 in 2024 se je zmanjšalo zadovoljstvo učiteljev s poklicem, manj bi se jih tudi ponovno odločilo za pedagoški poklic. Slaba polovica jih je pri delu doživljala stres, četrtna negativne vplive na duševno zdravje, nizko je bilo tudi zadovoljstvo s plačo (OECD, 2025u).

⁸⁶ Zlasti glede vodenja razreda, vedènja učencev, metod za podporo socialnemu in čustvenemu razvoju učencev, za poučevanje učencev s posebnimi potrebami, glede uporabe digitalnih orodij in virov ter UI (OECD, 2025u).

⁸⁷ Celotni javni izdatki za izobraževanje zajemajo vse proračunske izdatke za formalno stopenjsko izobraževanje mladine in odraslih na ravni države in občin. Zajeti so javni izdatki neposredno za izobraževalne ustanove in transferji gospodinjstvom (štipendije, subvencije za prehrano, vozovnice, bivanje, učbeniki ipd.). Leta 2022 so izraženo v deležu BDP znašali 4,96 % (EU: 4,66 %, VI: 5,97 %) (Eurostat, 2026).

/ Slika 33: Po oceni učiteljev je njihova avtonomija pri pedagoškem delu majhna, velik delež jih namerava zapustiti pedagoški poklic

Vir: EK (2025a) in OECD (2025u). Opomba k sliki levo: Sintezni kazalnik »avtonomija« ugotavlja avtonomijo učitelja pri fleksibilnem izvajanju kurikuluma, izbiri ocenjevalnih dejavnosti, izbiri učnih ciljev ter oblikovanju in pripravi učnih ur. Kazalnik za VI in EU je izračunan kot netehtano povprečje.

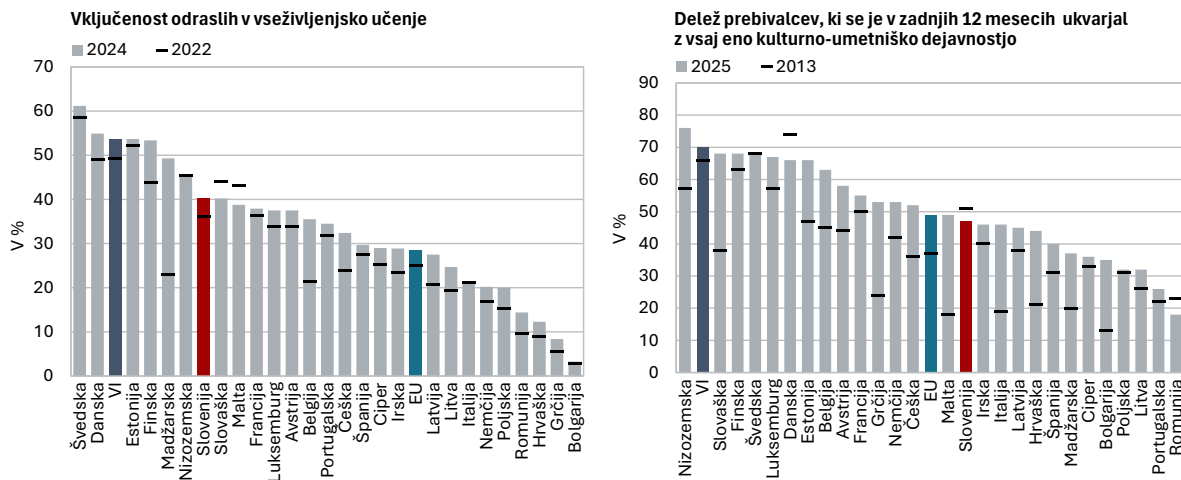
Vključenost odraslih v (ne)formalno izobraževanje se je med letoma 2022 in 2024 povečala ter je bila med večjimi v EU. Vključenost odraslih v izobraževanje se je ob kretnosti izobraževanj, financiranih s sredstvi evropske kohezijske politike med letoma 2022 in 2024, povečala⁸⁸ in bila med večjimi v EU, zaostala pa je za že doseženimi ravnmi. Na vključenost odraslih so v zadnjih letih pozitivno vplivali ukrepi države,⁸⁹ a bi jo bilo treba razširiti in okrepiti. V razmerah hitrega tehnološkega napredka, digitalizacije, zelenega prehoda ter demografskih sprememb se potrebe po znanju in spretnostih hitro spreminjajo za vse generacije. Zato je vseživljenjskost učenja posameznikov ključna, da lahko ohranjajo zaposljivosti, razvijajo nove kariere, da se prilagajajo na družbene spremembe in izzive za njihovo polno vključenost v družbo. Vključenost ranljivih skupin (zlasti nizko izobraženi, osebe z oviranostjo, starejši in priseljenci) še precej zaostaja za cilji iz resolucije (ReNPIO22–30, 2022), zato mora ponudba izobraževalnih programov bolje upoštevati potrebe in interese teh skupin, nagovarjati ranljivejše ter zagotavljati njihovo dostopnost v (lokalnem) okolju. Motivacija odraslih za izobraževanje je nizka, zato je okrepljena promocija vseživljenjskega učenja pomembna. Ob spremenljivosti in nestabilnosti evropskih sredstev, ki so postala pretežni vir financiranja izobraževanja odraslih, je vse večji izziv zagotavljati dolgoročno stabilen vir in s tem ohranjati ponudbo izobraževalnih programov za odrasle. Pomembno je spodbujati tudi priložnostno učenje⁹⁰, v katero je vključenih največ odraslih (leta 2022 slabe tri četrtine), ter širše družbeno in kulturno udeleževanje prebivalcev, kjer prihaja do izmenjave znanja, spretnosti, idej in stališč.

⁸⁸ Leta 2024 je bilo za izobraževanje odraslih po letnem programu izobraževanja odraslih namenjeno 0,11 % BDP (ACS, 2025).

⁸⁹ Gl. Resolucijo o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2022–2030 (ReNPIO22–30, 2022).

⁹⁰ Priložnostno učenje je neformalno, spontano učenje, ki poteka v vsakdanjih življenjskih okoliščinah brez strukturiranega učnega procesa.

/ Slika 34: Vključenost odraslih v vseživljenjsko učenje je razmeroma velika (levo), z ljubiteljsko kulturno dejavnostjo se ukvarja manj prebivalcev kot pred dobrim desetletjem (desno)

Vir: Eurostat (2026) in EK (2025). Opomba k sliki levo: Kazalnik po anketi o aktivnem in neaktivnem prebivalstvu (APN) meri vključenost odraslih v formalno ali neformalno izobraževanje (za potrebe dela in osebnostnega razvoja) v zadnjih 12 mesecih. Opomba k sliki desno: Kazalnik vključuje igranje na glasbeni instrument, ples, fotografijo, kiparstvo, slikanje, rokodelstvo, izdelovanje filma, igranje na gledališkem odru ali v filmu, pisanje pesmi, eseja ali romana. V obeh slikah sta kazalnika za VI izračunana kot netehtano povprečje.

Kulturi in umetnosti pripisujemo velik pomen, obisk kulturnih prireditev in obseg ljubiteljske kulturne dejavnosti pa se dolgoročno zmanjšujeta.

Umetnosti in kulturi pripisujemo večji pomen za osebni, družbeni, gospodarski in lokalni razvoj kot v povprečju EU (EK, 2025). Ponudba v večini kulturno-umetniških dejavnosti se je leta 2024 povečala, število obiskov prireditev pa se je drugo leto zapored zmanjšalo in je manjše kot pred desetletjem. Med najpogostejšima razlogoma za neobisk kulturnih prireditev sta pomanjkanje časa in zanimanja, redkeje kot v povprečju EU pa premajhna kulturna ponudba, promocija ali previsoki stroški. Dostopnost kulturno-umetniških dejavnosti je na splošno dobra, nekajkrat mesečno je omogočen tudi brezplačni obisk. Kljub temu se z dolgotrajnimi ovirami pri dostopu še vedno spoprijemajo osebe z oviranostjo, zlasti senzorno ovirane.⁹¹ Vzgojno-izobraževalna dejavnost kulturnih ustanov in udeležba v teh programih sta se okrepili, možnosti se ponujajo tudi v razvoju kreativno-kulturnega sektorja za otroke in mladino ter s kreativnimi inovacijami za socialno podjetništvo in širše povezovanje z gospodarstvom. Z ljubiteljsko dejavnostjo se ukvarja manj vprašanih kot pred dobrim desetletjem (EK, 2025). Obseg gostovanj kulturnih ustanov v tujini se je leta 2024 zmanjšal, k promociji slovenskih umetnikov in kulture pa sta pomembno prispevali evropska prestolnica kulture 2025 Nova Gorica in Gorja ter častno gostovanje na mednarodnem knjižnem sejmu v Bologni leta 2024. Branost knjig je bila leta 2022 ob dobri dostopnosti večja kot v povprečju EU, intenziteta branja pa se zmanjšuje predvsem zaradi pomanjkanja zanimanja,⁹² kar se preslikava tudi med mlade. Za razvoj jezikovnih virov in tehnologij se izvajajo številne dejavnosti.⁹³ Javna vlaganja v kulturo so leta 2023 sestavljala 0,7 % BDP, kar je več kot v povprečju EU (kjer je bilo 0,5 % BDP) (Eurostat, 2026).

⁹¹ Dostop za gibalno ovirane osebe je imelo leta 2024 v celoti urejen 37 % muzejev in galerij ter 57 % ustanov z odrsko dejavnostjo, za senzorno ovirane osebe pa 10 % muzejev in galerij ter 13 % ustanov z odrsko dejavnostjo (SURs, 2026a).

⁹² Leta 2024 so vprašani v povprečju prebrali manj knjig kot leta 2019, prav tako jih je manj bralo vsak dan (Blatnik idr., 2024).

⁹³ Jezikovni viri so zbirno poimenovanje za jezikovne priročnike (slovarje, slovnice, pravopis in drugo) in jezikovne zbirke (korpuse in jezikovne zbirke podatkov). Jezikovne tehnologije se uporabljajo s spletnimi iskalniki, preverjanji črkovanja, slovnične ustreznosti in podobno (MK, 2023). Več o dejavnostih gl. Medresorska delovna skupina za spremljanje izvajanja jezikovne politike Republike Slovenije (2025).

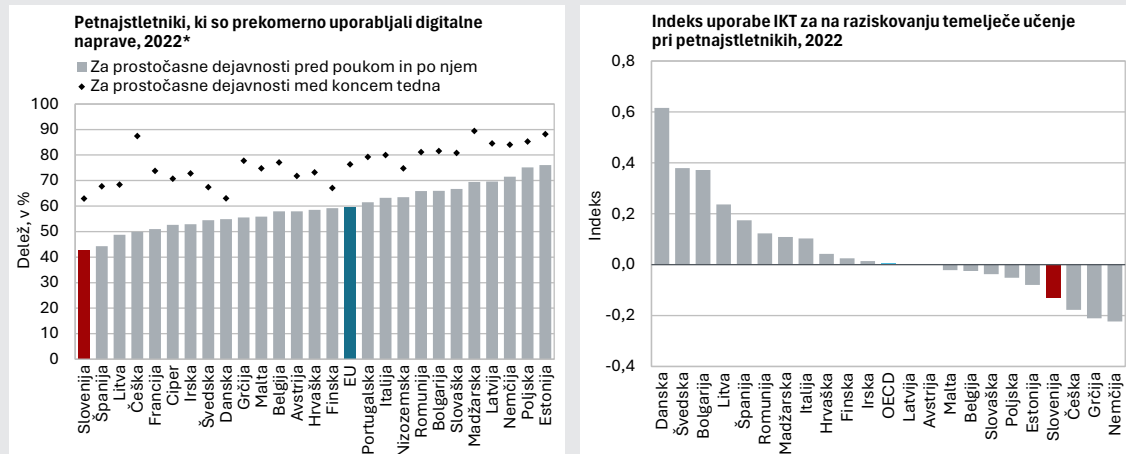
Fokusna tema 2

Digitalni viri in umetna inteligenca so lahko orodje učenja in ustvarjalnosti, lahko pa povečujejo tveganja in slabšajo duševno zdravje

Uspešnost prihodnjih generacij bo odvisna od tega, ali bomo nove tehnologije vključili kot orodje za razvoj kompetenc, kritičnega mišljenja in ustvarjalnosti ali pa bodo ostale prostor pasivne potrošnje in povečanih tveganj. Digitalizacija in umetna inteligenca sta tehnološko, razvojno in družbeno vprašanje, med mladimi pa tudi prostor učenja, socializacije, oblikovanja identitete in dostopa do znanja. Otroci in mladostniki odraščajo v okolju stalne povezanosti, v katerem se meje med šolskim delom, prostim časom in družbenimi interakcijami brišejo. Zato je treba pri razvoju digitalizacije in UI med mladimi spodbujati predvsem varne načine smotrne rabe: pomembno je, kako uporabljajo nove tehnologije, za katere namene in kakšne so lahko posledice neustrezne ali tvegane rabe.

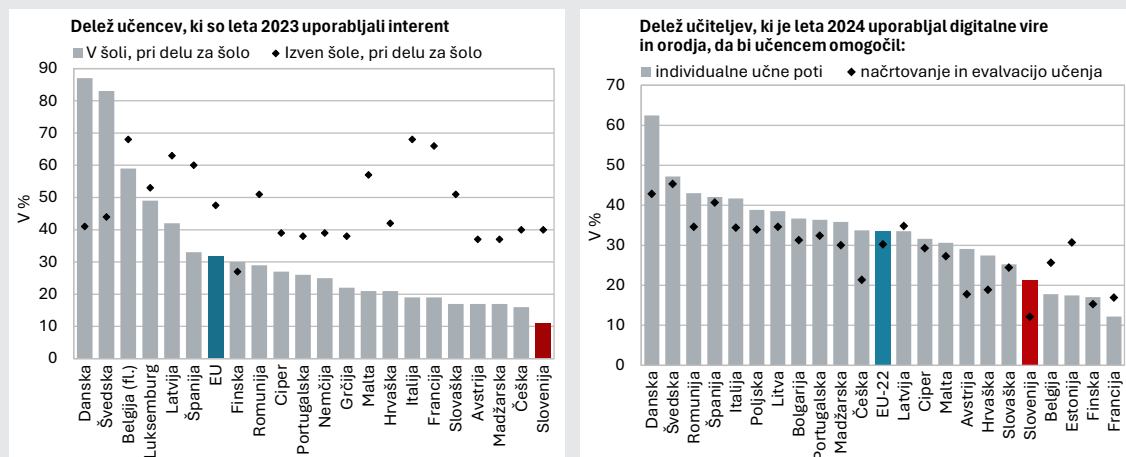
Glavni izziv digitalizacije izobraževanja ni toliko infrastruktura kot smiselna in ustvarjalna raba digitalnih tehnologij za učenje in raziskovanje. Slovenija ima v osnovnih šolah razmeroma dobro infrastrukturno opremljenost, nekoliko slabšo v srednjih šolah, digitalna orodja pa se na splošno v pedagoškem procesu uporabljajo manj intenzivno in manj problemsko usmerjeno kot večini držav EU. Učenci redko uporabljajo IKT za raziskovalno delo, ustvarjanje vsebin ali razvoj računalniškega mišljenja, kar se odraža v nizki samooceni digitalnih kompetenc in slabšem vrednotenju spletnih informacij. V prostem času digitalne naprave pri mladih pretežno služijo komunikaciji na družbenih omrežjih in zabavi, manj pa ustvarjalnim dejavnostim. Zmerna in smiselna uporaba digitalnih orodij je povezana z boljšimi učnimi rezultati in ustvarjalnim mišljenjem. Različne raziskave dokazujejo, da je uporaba digitalnih naprav in tehnologij za razvijanje ustvarjalnosti skromna (Oblak Črnič ur., 2025; OECD, 2023d). Doslej se v izobraževanju niso izkoristile številne možnosti, ki jih digitalne tehnologije ponujajo za izboljšanje kakovosti izobraževanja, obogatitev pouka in učenja ter pridobivanje digitalnih veščin. V Sloveniji je tudi ena najmanjših zastopanosti tovrstnih vsebin v kurikulumu v primerjavi z drugimi državami v EU (PI, 2024), nizka pa je tudi samoučinkovitost uporabe digitalnih virov in orodij.

/ Slika 35: Delež mladih, ki čezmerno uporabljajo družbene medije in digitalne naprave, je najmanjši v EU (levo); na nizki ravni je tudi na raziskovanju temelječe učenje s pomočjo novih tehnologij (desno)

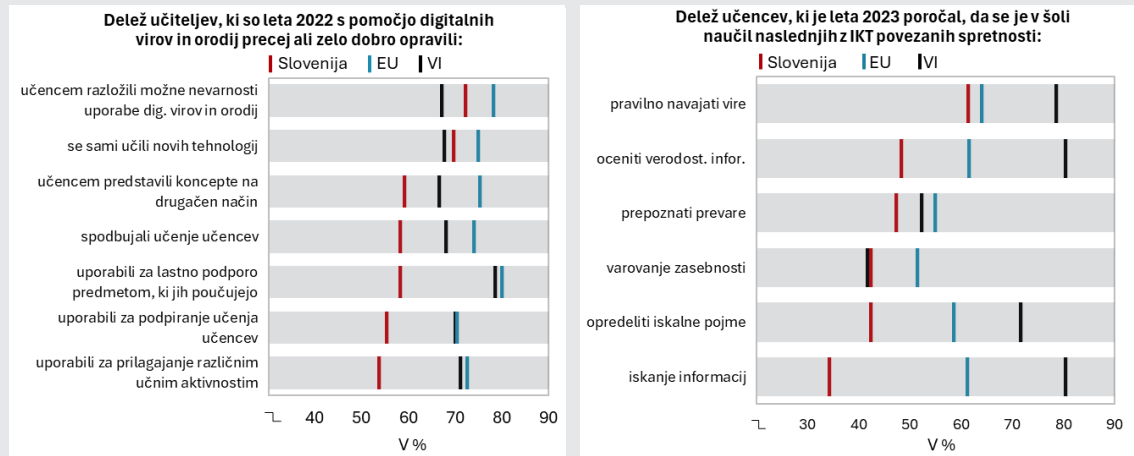
Vir: OECD (2023c, 2024l), PISA 2022. Opomba k levi sliki: * Za čezmerno uporabo se šteje uporaba tistih mladih, ki so digitalne naprave v povprečju uporabljali več kot dve uri na dan. Opomba k desni sliki: Indeks uporabe IKT za na raziskovanju temelječe učenje meri, kako pogosto učenci uporabljajo digitalne tehnologije za dejavnosti, ki vključujejo raziskovanje vprašanj, iskanje informacij, analizo podatkov ter oblikovanje znanja skozi procese reševanja problemov. Vrednosti indeksov se gibljejo od najmanjše uporabe (-1) do največje (1).

/ Slika 36: Pri delu za šolo učenci redko uporabljajo svetovni splet (levo), pri učiteljih je podpovprečna uporaba novih tehnologij za krepitev učenja učencev (desno)

Vir: PI (2024), ICILS 2023; OECD (2025u), TALIS 2024.

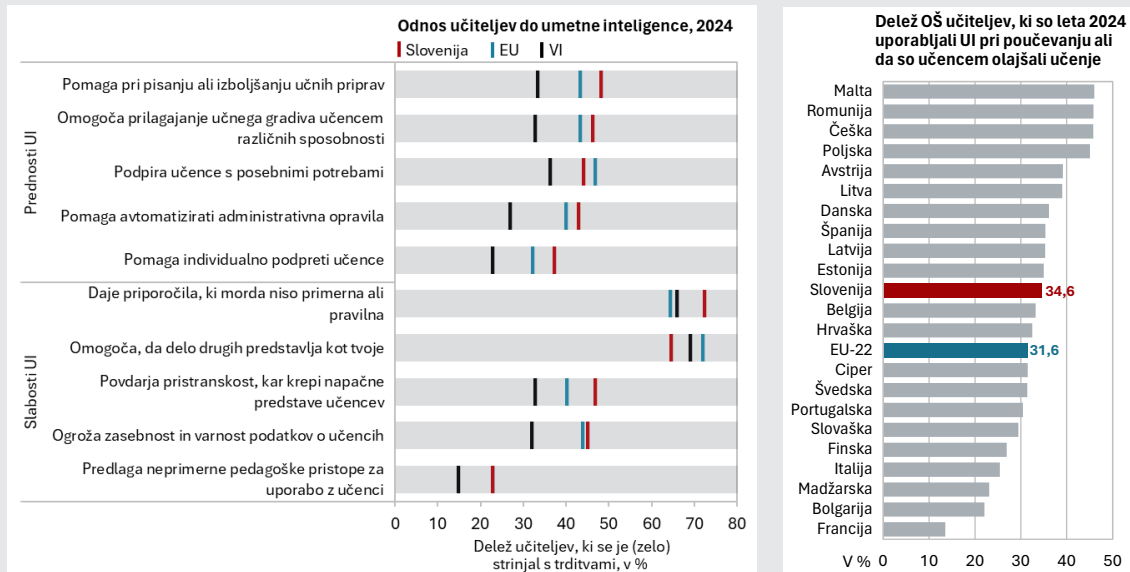
/ Slika 37: Pedagoški proces teče s šibko podporo digitalnih virov in orodij (levo), učenci v šoli usvojijo manj digitalnih spretnosti kot njihovi sovrstniki v povprečju EU (desno)

Vir: OECD (2024), PISA 2022; PI (2024), ICILS 2023. Opomba: Kazalniki za VI in EU so izračunani kot netehtano povprečje.

Razvoj pismenosti na področju UI postaja ključni del sodobne izobraževalne politike povsod po svetu, v Sloveniji se načrtuje sistemsko uvajanje novih tehnologij na vse ravni izobraževalnih sistemov. Umetna inteligenca prinaša naslednjo razvojno fazo digitalizacije. Uporaba generativne UI je že zelo razširjena, medtem ko je njena sistematična didaktična raba v šolah še omejena. UI ponuja veliko možnosti za personalizacijo učenja, podporo učencem z učnimi težavami ter za razvoj ustvarjalnosti in raziskovalnih veščin. Mladi pa hkrati pogosto precenjujejo zanesljivost rezultatov in nimajo zadostnega znanja o omejitvah, pristranskosti algoritmov in tveganjih za zasebnost. Nacionalna strategija za umetno inteligenco do leta 2030 načrtuje sistemsko uvajanje učnih vsebin s področij informatike, digitalne pismenosti (vključno s podatkovno pismenostjo), razumevanja algoritemskih procesov in UI v celotno izobraževalno vertikalo, še posebej v osnovnih in srednjih šolah, ter povečanje programov digitalnega opismenjevanja s poudarkom na UI tudi za učitelje. To bo velik izziv, saj se možnosti, ki jih UI ponuja za podporo učencem pri učenju, delu z nadarjenimi učenci, razvijanju ustvarjalnosti, izboljšanju kakovosti dela, strokovnem razvoju in drugem, doslej niso izkoristile (Licardo idr., 2025). Leta 2025 je UI uporabljalo tri četrtine učencev in 89 % dijakov (FDV, 2025b), pri uporabi so bili pogosto nekritični, več kot polovica dijakov (in več kot tretjina osnovnošolcev) pa je ocenjevala, da jim je UI vedno ustvarila uporabne rezultate. Manj kot dve tretjini učencev in dijakov je menilo, da veda, kako komunicirati z UI (FDV, 2025b). Širjenje uporabe generativne UI zahteva razvijanje pismenosti na področju UI, krepitev razvojne dejavnosti na področju uporabe UI v izobraževanju (didaktika, razvoj platform za e-izobraževanje, ki omogočajo prilagajanje učnih vsebin in metod učencem ipd.) ter strokovno usposobljenost pedagoških kadrov.

/ Slika 38: Odnos učiteljev v osnovnih šolah do umetne inteligence je razmeroma pozitiven, nadpovprečen delež zaznava prednosti njene rabe (levo), UI pri poučevanju uporablja dobra tretjina učiteljev (desno)

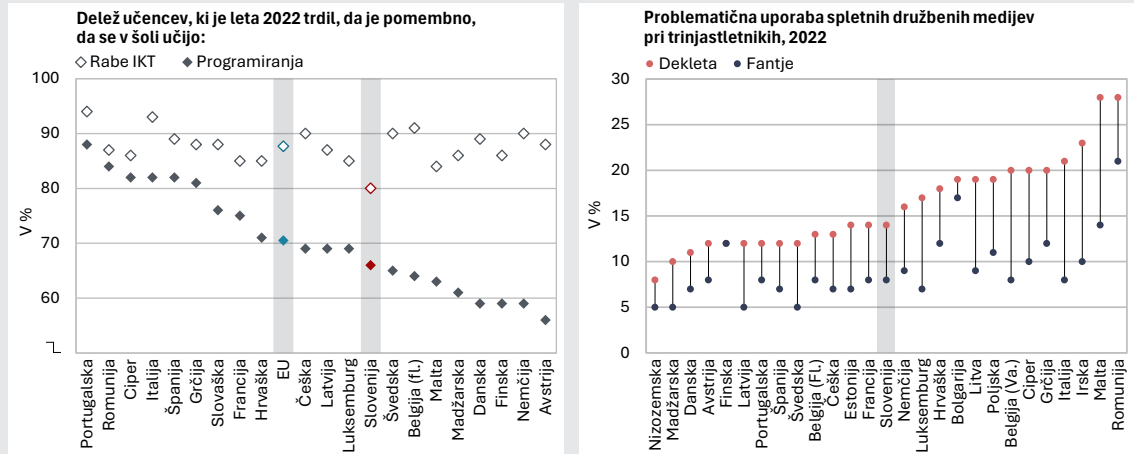

Vir: OECD (2025u), TALIS 2024. Opomba: Kazalniki za VI in EU so izračunani kot netehtano povprečje.

Otroci in mladi so na svetovnem spletu in v aplikacijah izpostavljeni številnim tveganjem, ki imajo lahko negativne posledice za njihovo počutje in duševno zdravje. Najpogosteje negativne posledice nastanejo že zaradi pretirane uporabe digitalnih naprav, kar raziskave zaznavajo že pri najmlajših.⁹⁴ Posebej kritično razvojno obdobje je v starosti 10–12 let, ko večina otrok prvič dobi pametni telefon in začne intenzivneje uporabljati družbena omrežja. Med letoma 2018 in 2022 se je povečala problematična uporaba spletnih družbenih medijev med najstniki, ki je pri dekletih izrazitejša kot pri fantih in podobna kot v povprečju EU (Slika 39, desno). Prišlo je tudi do porasta spletnega nasilja, ki je bolj razširjeno kot v večini drugih držav EU. Več mladih je tudi na spletu trpinčilo sovrstnike (Slika 40). Zasvojenost z igranjem spletnih iger, ki prevladuje pri fantih, se je nekoliko zmanjšala (NIJZ, 2019, 2023), počutje deklet je močno podvrženo spletnemu vplivništvu. Negativni vpliv na mlade ima tudi izključevanje vrstnikov iz zasebnih vrstniških skupin na družbenih omrežjih (FDV, 2022). Posledice pretirane uporabe digitalnih naprav se kažejo v pomanjkanju spanja, zanemarjanju šolskih in drugih obveznosti (pri 16 % otrok) (FDV, 2023), slabših učnih dosežkih, zmanjšanju stikov z drugimi osebami v živo, duševnem počutju in telesnem razvoju (OECD, 2025j). Starši pogosto podcenjujejo vpliv svetovnega spleta na počutje in zdravje svojih otrok, četrtnina svojim otrokom na postavlja omejitve niti pravil pri uporabi digitalnih naprav. Za varno in smotrno rabo novih tehnologij pri otrocih in mladih bodo morali starši okrepiti vzgojno vlogo ter tudi lastno digitalno pismenost. V šolstvu pa bi bilo treba še več pozornosti nameniti tveganjem in varni rabi novih tehnologij, predvsem pa izkoristiti prednosti in priložnosti, ki jih nove tehnologije odpirajo za učence in učenje.

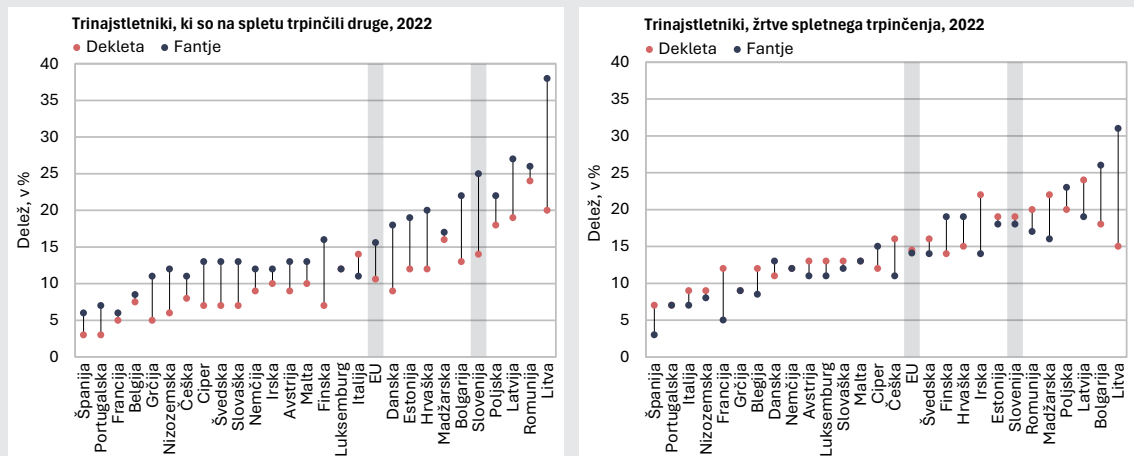
⁹⁴ Po raziskavi Safe.si je leta 2024 8 % staršev poročalo o čezmerni uporabi zaslonov pri svojih otrocih, starih od 3 do 5 let; 24 % staršev za otroke v starosti od 6 do 9 let in 57 % staršev za otroke, stare od 10 do 12 let. Po priporočilih pediatrov naj bi otrok v starosti od 3 do 5 let zaslon uporabljal manj kot eno uro na dan (FDV, 2025a).

/ Slika 39: Učenci pripisujejo majhen pomen učenju rabe IKT in programiranja v šoli (levo); problematična uporaba spletnih omrežij¹ je pri trinajstletnikih podobna kot v povprečju EU (desno)

Vir: PI (2024), ICILS 2023; WHO (2024), HBSC 2022. Opomba k desni sliki: ¹ Kazalnik problematične uporabe družbenih omrežij meri delež mladih, ki so pritrdilno odgovorili na: nezmožnost razmišljanja o čem drugem razen o uporabi; nezadovoljstvo, ker ni mogel več časa preživeti na družbenem omrežju; slabo počutje zaradi neuporabe omrežja, nezmožnost omejevanja časa uporabe; zanemarjanje drugih dejavnosti zaradi uporabe, pripranje z drugimi zaradi uporabe; laganje staršem o času, preživetem na družbenih omrežjih; konflikti s starši zaradi uporabe omrežij (WHO, 2024).

/ Slika 40: Trpinčenje na spletu je med trinajstletniki bolj razširjeno kot v povprečju EU, trpinčijo pogosteje fantje (levo), med žrtvami trpinčenja pa je podoben delež fantov in deklet (desno)

Vir: WHO (2024), HBSC 2022. Opomba: Kazalnik za EU je izračunan kot netehtano povprečje.

3.1.4

Zdravo in aktivno življenje za dolgoživo družbo

Zdravstveno stanje prebivalstva se po začasnem poslabšanju v času epidemije že nekaj let ponovno izboljšuje. K temu dolgoročno prispevajo predvsem napredek medicine, večja vlaganja v preventivo in javno zdravje, rast dohodkov na prebivalca, boljša izobrazbena struktura ter večja zdravstvena pismenost. V desetletju pred epidemijo se je podaljševanje pričakovanega trajanja življenja (PTŽ)⁹⁵ v državah OECD in v Sloveniji upočasnilo, zlasti zaradi porasta debelosti in sladkorne bolezni, močnih sezonskih grip ter počasnejšega zniževanja smrtnosti zaradi bolezni srca in možganske kapi (OECD, 2023b). Po upadu med epidemijo je bilo PTŽ v Sloveniji leta 2024 najdaljše doslej in v primerjavi z letom 2019 daljše za 0,7 leta (EU: 0,4 leta): v povprečju je znašalo 82,3 leta (ženske: 85 let; moški: 79,7 leta), kar je približno pol leta več od povprečja EU. Skoraj 70 % smrti je bilo zaradi bolezni srca in ožilja ter raka. Delež smrti zaradi infekcijskih bolezni je upadel na 2 %, a je bil še vedno skoraj 4-krat večji kot pred epidemijo (NIJZ, 2026a). Prezgodnja umrljivost je močno upadla, leta 2024 je umrlo 13,6 % mlajših od 65 let, kar je 12 o. t. manj kot pred dvajsetimi leti. Povprečna starost umrlih je leta 2024 je znašala 78,8 leta, umrljivost pa 10,1 umrlega na tisoč prebivalcev (EU: 11,4).⁹⁶

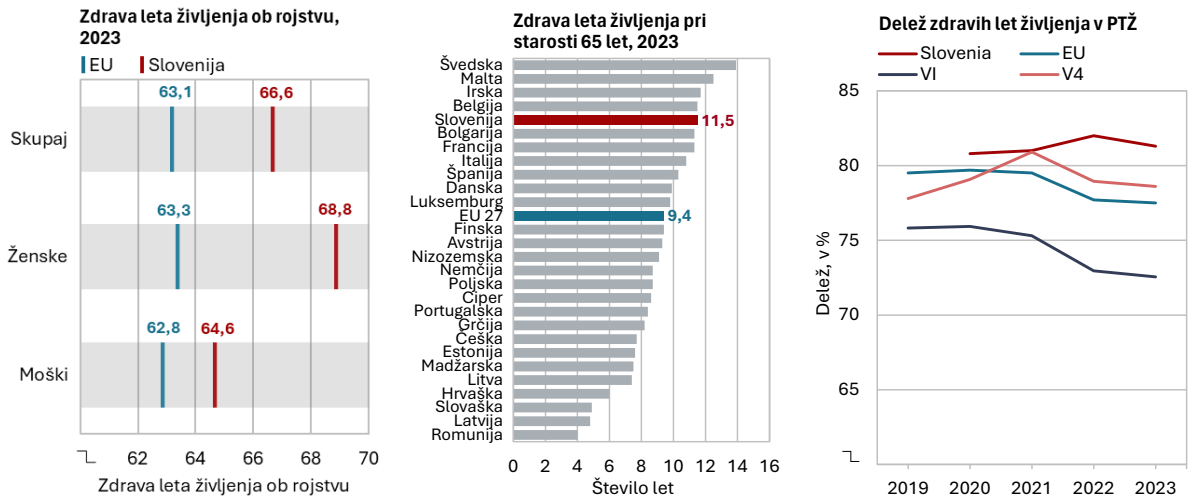
Pričakovana zdrava leta življenja ob rojstvu so leta 2023 (zadnji podatek) znašala skoraj 67 let, kar je bistveno več kot v povprečju EU. Glede na leto 2022 so se nekoliko znižala, še vedno pa se Slovenija uvršča na peto mesto v EU. Tudi pri starosti 65 let so bila pričakovana zdrava leta življenja precej nad povprečjem EU (Slika 41, sredina). Relativno dobro zdravstveno stanje starejših potrjuje več raziskav,⁹⁷ ki kažejo, da je delež oseb s kroničnimi boleznimi manjši od povprečja EU. Najpogostejši razlogi, ki v državah EU pri starejših od 70 let vodijo v slabo zdravje in oviranost, so Alzheimerjeva, Parkinsonova in sladkorna bolezen, artritis, depresija, bolezni srca in ožilja ter padci (OECD in EK, 2024).

⁹⁵ Povprečno število let življenja, ki jih lahko pričakuje oseba, stara x let, če bo umrljivost po starosti v času njenega življenja enaka vrednostim umrljivosti v tablicah umrljivosti za opazovano leto (Šter, 2024). Zaradi primerljivosti z državami EU uporabljamo podatke Eurostata, ki se zaradi različne metodologije nekoliko razlikujejo od podatkov SURS.

⁹⁶ Številke se lahko nekoliko razlikujejo od uradnih objav SURS, saj so zaradi primerjave in preračuna na standardizirano stopnjo uporabljeni podatki Eurostata za prebivalce, stare do 99 let.

⁹⁷ Poleg raziskave EU-SILC je tudi raziskava PaRIS pokazala, da je bilo na primarni ravni med pacienti, starimi 45 let ali več, med vsemi 17 državami OECD (od tega 11 evropskih) v Sloveniji največ takih, ki niso imeli nobene kronične bolezni (29 %; OECD-17: 18 %). Po raziskavi SHARE je imelo 37 % moških, starih 65 let ali več, vsaj dve kronični bolezni (EU: 40 %) in enako 38 % žensk iz te starostne skupine (EU: 49 %).

/ Slika 41: Ženske lahko pričakujejo 5,5 leta življenja več v dobrem zdravju kot v povprečju EU, moški pa 1,8 leta (levo); stari 65 let 2,1 leta (sredina); tudi delež PTŽ, ki ga preživimo v dobrem zdravju, ostaja velik (desno)

Vir: Eurostat (2026). Opomba k desni sliki: Za Slovenijo je bil leta 2020 spremenjen prevod vprašalnika in način anketiranja, zato je serija časovno primerljiva šele od leta 2020. Opomba k sliki desno: Kazalnik za V1 in V4 je izračunan kot netehtano povprečje.

Slovenija je po mednarodno primerljivih kazalnikih samoocene zdravja in samoocene duševnega zdravja dosegla pomemben napredek pri zmanjševanju neenakosti v zdravju, širši nabor nacionalnih kazalnikov pa kaže manjši napredek. V obdobju 2014–2024 je bil v Sloveniji dosežen velik napredek pri izboljšanju samoocene zdravja ob hkratnem zmanjšanju absolutnih in relativnih neenakosti, kar kaže na izboljšanje položaja v vseh dohodkovnih skupinah prebivalstva⁹⁸ (EuroHealthNet in CHAIN, 2025). Še nekoliko uspešnejša je bila pri zmanjšanju neenakosti v duševnem zdravju. Tudi Svetovna zdravstvena organizacija Slovenijo prepoznava kot primer dobre prakse na področju zmanjševanja neenakosti v zdravju (WHO, 2026). Doseženi napredek je odraz usklajenega delovanja zdravstvenega sistema, drugih resorjev, lokalnih skupnosti, stroke in civilne družbe, saj neenakosti v zdravju izhajajo iz širših družbenih okoliščin ter presegajo zgolj ukrepe v zdravstvu (Slika 42, desno). Največji vpliv na neenakosti v samooceni zdravja ima sicer dohodkovna in socialna varnost, ki pojasnjuje 42 % vrzeli med bolj in manj premožnimi prebivalci (NIJZ, 2021). Zadnje poročilo NIJZ (Blenkuš idr., 2025), ki temelji na širšem naboru 34 kazalnikov zdravja, pa ugotavlja, da se je v obdobju 2006–2022 razlika med nizko in visoko izobraženimi prebivalci zmanjšala samo pri treh kazalnikih,⁹⁹ pri osmih kazalnikih se je razlika povečala,¹⁰⁰ pri 23 kazalnikih pa je nihala med obdobji¹⁰¹ in spremembe trenda niso bile statistično značilne.

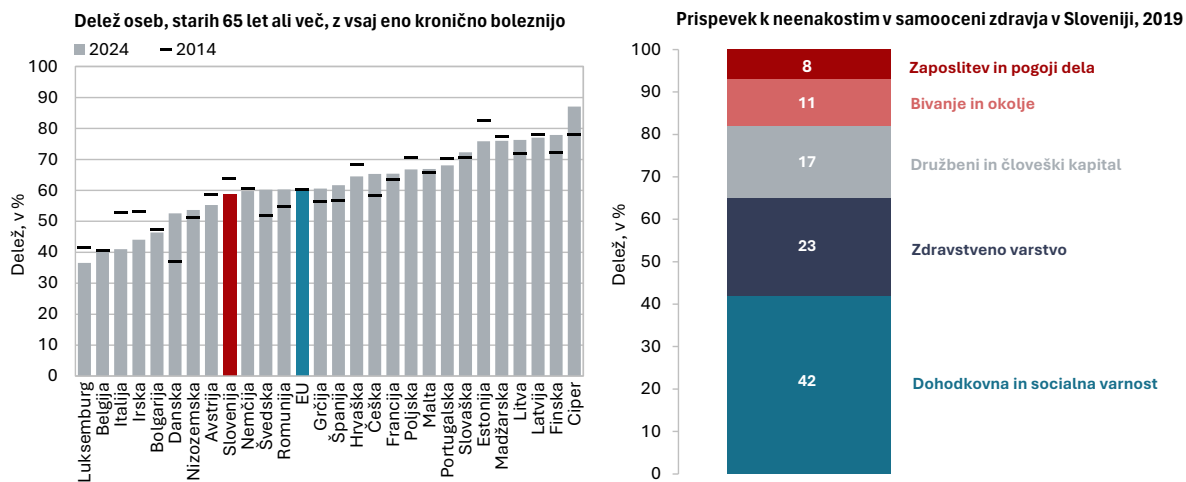
⁹⁸ V raziskavi je sodelovalo 14 držav EU, Norveška, Švica in Združeno kraljestvo. Slovenija je bila skupaj s Poljsko najuspešnejša pri samooceni zdravja (EuroHealthNet in CHAIN, 2025).

⁹⁹ Prvi pregled v nosečnosti po 12. tednu, umivanje zob in umrljivost zaradi samomora pri moških.

¹⁰⁰ Umrljivost zaradi pljučnega raka – ženske, umrljivost zaradi alkohola – moški, prejemniki zdravil za sladkorno bolezen, prejemniki zdravil za zniževanje krvnega tlaka, prva nosečnost brez udeležbe na materinski šoli, brezobost.

¹⁰¹ V obdobju 2006–2022 se analizirajo spremembe kazalnikov med štirimi časovnimi obdobji: 2006–2008, 2012–2014, 2017–2019 in 2020–2022.

/ Slika 42: Delež oseb z vsaj eno kronično boleznijo med osebami, starejšimi od 65 let, se je v desetih letih zmanjšal bolj kot v večini držav EU (levo); na razlike v samooceni zdravja najbolj vpliva dohodkovna in socialna varnost (desno)

Vir: Eurostat (2026), NIJZ (2021).

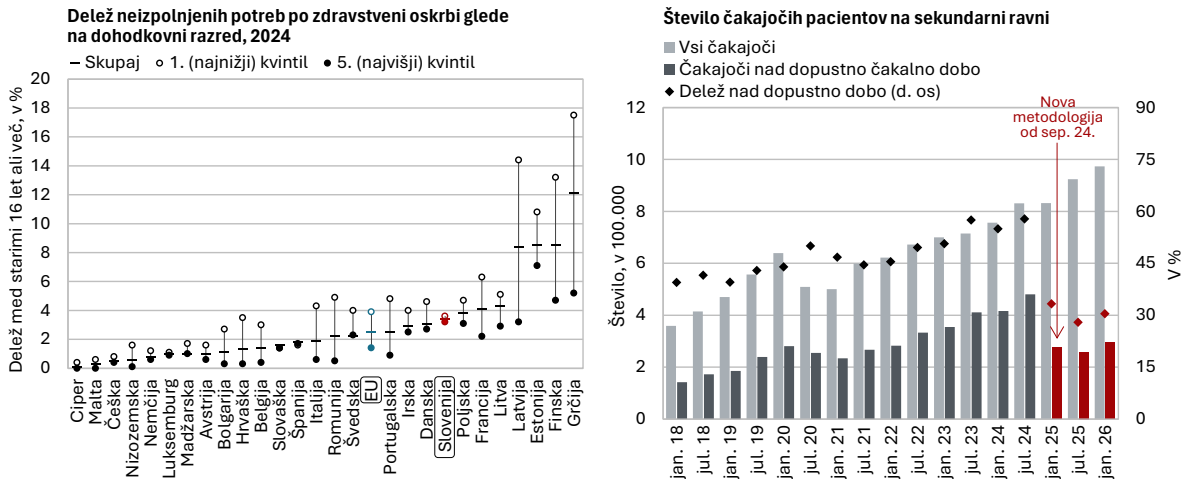
Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi so se v preteklih štirih letih precej zmanjšale, a ostajajo nad povprečjem EU predvsem zaradi dolgih čakalnih dob, majhne pa so razlike glede na dohodek. V letu 2025 so se neizpolnjene potrebe že četrto leto zapored zmanjšale in dosegle raven pred epidemijo (2,6 %).¹⁰² V primerjavi z EU so nadpovprečne, pri tem glavni razlog za veliko neizpoljenih potreb ostajajo dolge čakalne dobe, skoraj zanemarljivi pa so finančni in geografski razlogi. Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi glede na dohodek prebivalcev, ki odražajo neenakosti v dostopnosti zdravstvenega varstva, so glede na druge države zelo majhne (Slika 43, levo).¹⁰³ V letu 2025 se je nadaljevala hitra rast števila vseh čakajočih pacientov, ki jo lahko povezujemo z rastjo zdravstvenih potreb prebivalstva zaradi demografskih sprememb, večjo informiranostjo in pričakovanji, široko košarico pravic, dobro finančno dostopnostjo ter odzivnostjo zdravstvenega sistema (uvajanje novih storitev in naprednih načinov zdravljenja). Delež čakajočih nad dopustno čakalno dobo se je od januarja 2025 do januarja 2026 zmanjšal (s 33 % na 30 %) (Slika 43), kar kaže na pozitivni učinek sprejetih ukrepov.¹⁰⁴ Zmanjšanje je bilo uspešno zlasti pri terapevtskih posegih (operacije in drugi posegi), delež pri prvih pregledih in diagnostičnih postopkih pa je ostal na ravni 2025 (NIJZ, 2026e). Po analizi ZZZS pa pacienti pogosto čakajo krajši čas, kot kažejo uradne evidence, ki jih od izvajalcev zbira NIJZ. Tudi raziskava PREMs je pokazala, da leta 2024 za 77 % anketiranih čakalna doba ni bila težava (leta 2023: 80 %) (NIJZ, 2026f).

¹⁰² O neizpoljenih potrebah je leta 2025 poročalo 2,6 % odraslih prebivalcev (2024: Slovenija: 3,1 %, EU: 2,2 %).

¹⁰³ V povprečju EU so imeli manj premožni več kot 3-krat večji delež neizpoljenih potreb kot premožnejši, v Sloveniji 1,2-krat več.

¹⁰⁴ Po splošni uredbi se vsako leto opredelijo programi (bodisi dejavnosti bodisi storitve), ki se plačujejo po realizaciji, prav tako so določeni tudi plani prvih pregledov po posameznih dejavnostih ter za 30 % višje plačilo za opravljene prve preglede. Uredba iz leta 2024 je prinesla novost: če plana prvih pregledov izvajalec ni dosegel, je ZZZS izvajalcu znižal plačilo in sicer za 10 % realizirane vrednosti storitev. Uveden je bil tudi relativni faktor čakajočih (Uredba, 2024).

/ Slika 43: Delež tistih z neizpolnjeno potrebo po zdravstveni oskrbi kljub zmanjšanju v zadnjih letih ostaja med večjimi v EU, delež neenakosti v dostopnosti glede na dohodek pa majhen (levo); število čakajočih pacientov na sekundarni ravni se je leta 2025 še povečalo, delež čakajočih nad dopustno mejo pa zmanjšal (desno)

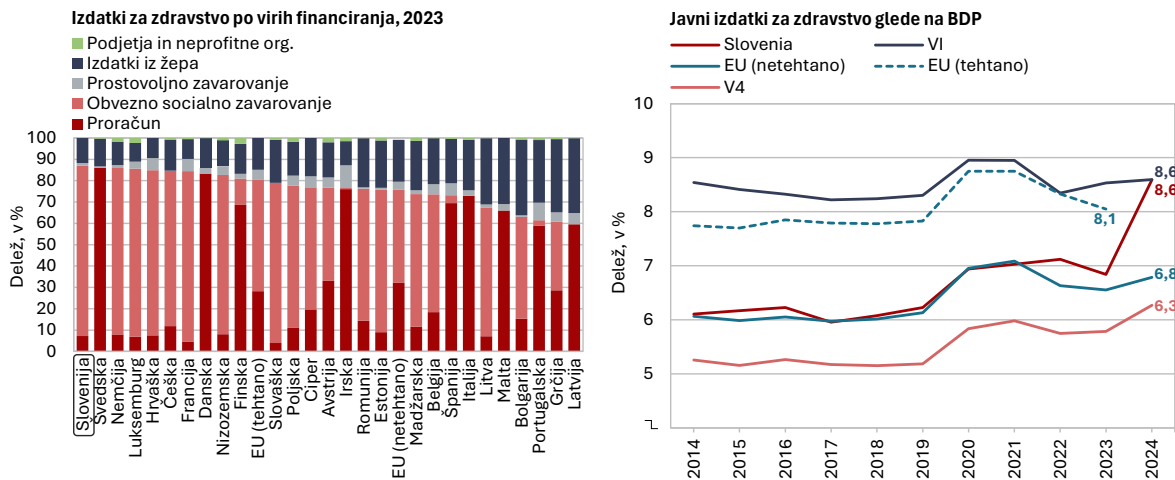
Vir: Eurostat (2025), NIJZ (2025b). Opomba k sliki levo: Za leto 2025 še ni na voljo podatkov za vse države EU in za povprečje EU, zato je za vse države prikaz za leto 2024. Opomba k sliki desno: Upoštevani so vsi čakajoči pacienti na prve specialistične preglede, diagnostične preiskave in terapevtske posege ter za vse stopnje nujnosti. Do avgusta 2024 so se nad dopustno čakalno dobo upoštevali vsi pacienti, ki so prejeli termin z daljšo dobo od dopustne, od septembra 2024 se število pacientov nad dopustno dobo izračunava po novi metodologiji, ki upošteva samo tiste paciente, ki so na seznamu že dlje od dopustne čakalne dobe.

Po preoblikovanju dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja in uvedbi novega obveznega zdravstvenega prispevka so javni izdatki za zdravstvo med najvišjimi v EU, vrzel med prihodki iz prispevkov in odhodki obveznega zdravstvenega zavarovanja (OZZ) pa se povečuje. Leta 2024 je delež javnih izdatkov za zdravstvo znašal 87 %, kar je največ v EU (Slika 44, levo), delež glede na BDP pa 8,6 %, kar je toliko kot v vodilnih inovatorjih (Slika 44, desno). Skupni javni in zasebni izdatki so dosegli 9,9 % BDP (EU: 2023: 8,6 % BDP).¹⁰⁵ Financiranje zdravstva iz državnega proračuna se je v obdobju 2019–2024 podvojilo in doseglo 14 % skupnih tekočih izdatkov (neposredno 7 % in prek transferja v ZZS še 7 %). Proračunski transfer je bil pred epidemijo namenjen le za plačilo prispevkov za socialno ranljive skupine; v obdobju 2020–2023 se je močno povečal zaradi epidemije, od leta 2024 pa pokriva zlasti izpad virov iz dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja in tekočih potreb zaradi večanja vrzeli med prihodki iz prispevkov in celotnimi odhodki OZZ.¹⁰⁶ Na visoko rast odhodkov OZZ so leta 2025 vplivali plačna reforma, povečevanje absentizma (gl. poglavje 3.2.1) ter rast obsega storitev in porabe zdravil (ZZS, 2026).

¹⁰⁵ Podatek je prva ocena SURS za leto 2024. EU povprečje je izračun UMAR. EU tehtano povprečje, ki ga objavi Eurostat, je v letu 2023 (zadnji podatek) znašalo 10,3 % BDP (SURS, 2025d).

¹⁰⁶ Leta 2025 so bili celotni odhodki OZZ 8,3 % BDP, primanjkljaj v višini 86,7 mio. evrov pa je ZZS pokrili iz presežkov preteklih let. Po finančnem načrtu ZZS bodo leta 2026 odhodki za OZZ dosegli 8,5 % BDP (ZZS, 2025), ob 520 mio. evrov transferja iz državnega proračuna.

/ Slika 44: Po preoblikovanju dopolnilnega zavarovanja je delež javnih izdatkov za zdravstvo največji v EU, glede na BDP pa še na ravni vodilnih inovatorok

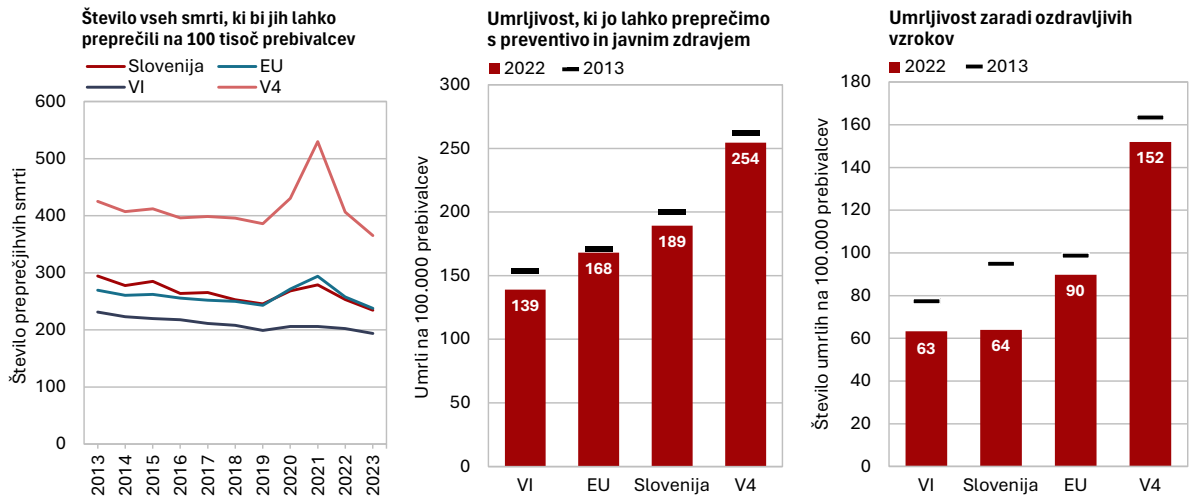
Vir: OECD (2025i), Eurostat (2025a). Opomba: Na sliki levo je za 13 držav in tudi Slovenijo podatek za leto 2024, ki je prva ocena; EU netehtano povprečje je izračun UMAR; Eurostat in OECD objavita tehtano povprečje, v katerem se odraža predvsem podatek za velike države (Nemčija, Francija). V Sloveniji je povečanje javnih izdatkov v letu 2024 (desno) posledica ukinitve doplačil DZZ ter uvedbe novega obveznega zdravstvenega prispevka; kazalnik za VI in V4 je izračunan kot netehtano povprečje.

Zaboljšanje učinkovitosti in dostopnosti zdravstvenega varstva so bile v letu 2025 sprejete nekatere pomembne zakonodajne spremembe. Maja 2025 uveljavljena novela Zakona o zdravstveni dejavnosti krepi delovanje javnih zavodov in javne mreže, izboljšala naj bi pogoje dela in omogočila bolj pregledno delovanje zdravstvenega sistema.¹⁰⁷ Za krepitev primarne ravni je bil februarja 2025 uveden nov model financiranja ambulant družinske medicine in pediatrije z novimi glavarinskimi količniki, podaljšani pa so bili tudi ukrepi, ki so povečali zanimanje za specializacijo iz družinske medicine in omogočili dostop do zdravnika tudi prebivalcem brez izbranega osebnega zdravnika.¹⁰⁸ Za plačilo akutnih bolnišničnih obravnav (SPP – skupine primerljivih primerov), ki pomenijo približno 34 % vseh odhodkov OZZ, je bil v začetku leta 2026 po dvajsetih letih uveden prenovljeni model financiranja, ki temelji na dejanskih stroških in zahtevnosti obravnav v slovenskih bolnišnicah, kar pomeni pravičnejši in preglednejši sistem financiranja njihovih storitev (Uredba, 2025). Februarja 2026 je bila sprejeta Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva v Sloveniji 2026–2035 (ReNPZV26–35, 2026), ki bo k razvoju zdravstvenega sistema prispevala z jasno opredelitvijo prioritet, usmerjanjem virov ter vzpostavitev dolgoročnega, systemskega pristopa k izboljšanju dostopnosti, kakovosti in učinkovitosti zdravstvenih storitev. Marca 2026 je bila sprejeta tudi Strategija za upravljanje in razvoj zdravstvenih delavcev in zdravstvenih sodelavcev v sistemu zdravstvenega varstva 2026–2036, ki uvaja celoviti okvir za krepitev, razvoj in dolgoročno vzdržnost kadrov v zdravstvu (Vlada RS, 2026).

¹⁰⁷ Zakon ureja delo zdravnikov v javnih zavodih in pri zasebnikih, uvaja zdravstvene regije in omogoča povezovanje javnih zavodov. Natančneje se ureja tržna dejavnost javnih zavodov, določajo se pogoji za pridobitev dovoljenja za opravljanje zdravstvene dejavnosti, urejajo se koncesije in tudi pogoji za direktorje javnih zdravstvenih zavodov (MZ, 2025b).

¹⁰⁸ Več glej UMAR (2025a); število novih specializantov družinske medicine se je povečalo z 48 leta 2020 na 100 leta 2024 (MZ, 2025a).

/ Slika 45: Skupna umrljivost, ki bi jo lahko preprečili, je od leta 2020 pod povprečjem EU (levo); umrljivost, povezana z življenjskim slogom, je še relativno velika (sredina), zelo uspešno pa je zmanjševanje umrljivosti zaradi ozdravljivih vzrokov (desno)

Vir: Eurostat (2026). Opomba k sliki levo: Kazalnik preprečljive umrljivosti (angl. *avoidable mortality*), ki se uporablja za oceno uspešnosti zdravstvenega sistema, je sestavljen iz dveh kazalnikov: 1. *stopnje umrljivosti, ki jo preprečimo z preventivnimi pregledi* (angl. *preventable mortality*), (desno) in 2. *stopnje umrljivosti zaradi ozdravljivih vzrokov* (angl. *treatable mortality*). Kazalniki za VI in V4 so izračunan kot netehtano povprečje. Opomba k sredinski sliki: Kot preprečljiva se upošteva smrt do 75. leta starosti.

Skupna umrljivost, ki bi jo lahko preprečili, je bila tudi leta 2023 nekoliko manjša od povprečja EU; nadpovprečna pa kljub znižanju ostaja umrljivost, povezana z nezdravim življenjskim slogom, zato so številni ukrepi usmerjeni v krepitev preventive, vključno z zdravstveno pismenostjo. Leta 2023 je bilo 235 smrti, ki bi se jih dalo preprečiti, kar je manj kot pred epidemijo in že četrto leto zapored manj od povprečja EU (238). V zadnjih letih se je zelo zmanjšala umrljivosti zaradi vzrokov, ki so preprečljivi s preventivo in ukrepi javnega zdravja (preprečljivi vzroki), a zaostanek za EU ostaja (Slika 45). Med izzivi izstopata uživanje alkohola pri mladostnikih¹⁰⁹ in naraščanje njihove debelosti (Slika 46, sredina). Čezmerno telesno težo¹¹⁰ je imela tudi več kot polovica odraslih, kar povečuje tveganje nastanka sladkorne bolezni. Število kadičev se zmanjšuje, še vedno pa je pljučni rak med glavnimi vzroki smrti, ki bi jih lahko preprečili, zato so bili sprejeti dodatni ukrepi.¹¹¹ Skupna poraba alkohola (10 litrov na prebivalca) je nekoliko pod povprečjem EU, delež odraslih, ki poročajo o epizodah tveganega pitja, pa ostaja velik (23 %; EU: 19,5 %). V skladu z Nacionalnim programom za duševno zdravje 2018–2028 se krepi mreža centrov za duševno zdravje, izziv pa ostaja veliko pomanjkanje kliničnih psihologov in psihiatrov, zlasti za otroke in mladino, zato so čakalne dobe zelo dolge. Število izdanih receptov za antidepresive in anksiolitike za mladoletnike, ki je najbolj poraslo med epidemijo, zlasti pri dekletih, je kljub znižanju tudi v letu 2024 še močno presevalo raven iz leta 2019 (Slika 46, levo). Največ receptov je predpisanih v zasavski in koroški regiji, dvakrat več od povprečja države. Visoka ostaja tudi stopnja samomorov

¹⁰⁹ Slovenija se uvršča med države z velikim deležem mladostnikov, ki so se že vsaj dvakrat čezmerno opili, kar 22 % pa jih spije najmanj eno alkoholno pijačo na teden. Po raziskavi NIJZ je kar 70 % mladoletnih »skritih kupcev« uspelo kupiti alkohol v fizičnih trgovinah, skoraj 90 % je uspešno kupilo alkohol pri spletnih trgovcih, več kot 40 % pa je uspelo kupiti tobačne ali nikotinske izdelke.

¹¹⁰ Čezmerno telesno težo imajo osebe, ki so čezmerno prehranjene oz. katerih indeks telesne mase (ITM) je med 25,0 in 29,9 kg/m², ali osebe, ki so debele (kadar imajo ITM višji od 30 kg/m²). ITM je razmerje med telesno težo in kvadratom telesne višine (WHO, 2023).

¹¹¹ Uvedena je bila prepoved arom v elektronskih cigaretah ter sprejeta Strategija za zmanjšanje posledic uporabe tobaka 2021–2030. Od januarja 2026 velja tudi prepoved uporabe tobaka in sorodnih izdelkov v kadičnicah v zaprtih javnih prostorih in na delovnih mestih.

(2024: 17 na 100 tisoč prebivalcev), pri čemer je pri moških skoraj trikrat višja kot pri ženskah. Leta 2025 sprejeta Nacionalna strategija zdravstvene pismenosti 2025–2035 (MZ in NIJZ, 2025) uvaja celovit sistemski pristop k izboljšanju razumevanja in uporabe zdravstvenih informacij ter krepi vlogo posameznika pri skrbi za lastno zdravje. Poudarja izboljšanje komunikacije v zdravstvenem sistemu, razvoj digitalnih kompetenc ter vključevanje zdravstvene pismenosti v širše javne politike, s čimer se krepijo ukrepi na področju preventive. Pomemben del primarnega zdravstva so tudi Centri za krepitev zdravja (CKZ), zlasti na področju preprečevanja kroničnih bolezni in krepitev zdravja prebivalstva. Od leta 2023 je bilo vzpostavljenih dvanajst novih CKZ, danes jih deluje 42, kar kaže na postopno krepitev preventive na primarni ravni. V aprilu 2026 je bila pripravljena prenova delovanja CKZ in z njo povezan model financiranja.¹¹² Reorganizacija CKZ tako predstavlja pomemben razvojni premik v smeri bolj systemskega in učinkovitega izvajanja preventive ter bo prispevala k izboljšanju dostopnosti, kakovosti in učinkovitosti zdravstvenih storitev.

Umrljivost zaradi vzrokov, ki jih je mogoče preprečiti z zdravljenjem ali presejalnimi programi (ozdravljivi vzroki), je vrsto let padala hitreje kot v povprečju EU, kar kaže na učinkovito zdravstveno varstvo z vidika zdravljenja. Leta 2023 je bilo 67 smrti na 100 tisoč prebivalcev, ki bi jih lahko preprečili z zdravljenjem, kar je nekaj več kot leta 2022 (64) (Slika 45, desno), ko je bilo skoraj na ravni vodilnih inovatorok. Glavni vzroki so bolezni srca (25 %), rak debelega črevesja in danke ter rak dojke (25 %). Spodbudno je, da incidenca raka upada tudi med nižje izobraženimi prebivalci (NIJZ, 2025a). Breme raka se uspešno zmanjšuje s preventivo¹¹³ in zgodnjim odkrivanjem ter hitrim dostopom do kakovostne onkološke obravnave. Evropski indeks politik presejanja za raka (European Cancer Screening Policy Index) Slovenijo uvršča med države z najuspešnejšo politiko presejalnih programov, zelo visoka pa je tudi udeležba na programih.¹¹⁴ Tudi stopnje hospitalizacij zaradi kroničnih bolezni, kot so srčno popuščanje, astma, KOPB in sladkorna bolezen, so precej nižje od povprečja EU, kar kaže na uspešnost oskrbe na primarni ravni. Na sekundarni ravni je zaostanek predvsem po umrljivosti zaradi možganske kapi. Precepljenost otrok proti davici, tetanusu in oslovskemu kašlju je na ravni povprečja EU, precepljenost najstnic in najstnikov proti HPV pa je med najnižjimi v EU.¹¹⁵ Podobno ostaja tudi precepljenost proti gripici, za katero cepivo ni več samoplačniško, med najnižjimi v EU. Za izboljšanje kakovosti zdravstvenega varstva je bil leta 2024 sprejet Zakon o zagotavljanju kakovosti v zdravstvu, leta 2025 pa je bila ustanovljena Javna agencija Republike Slovenije za kakovost v zdravstvu (JAKZ, 2025).

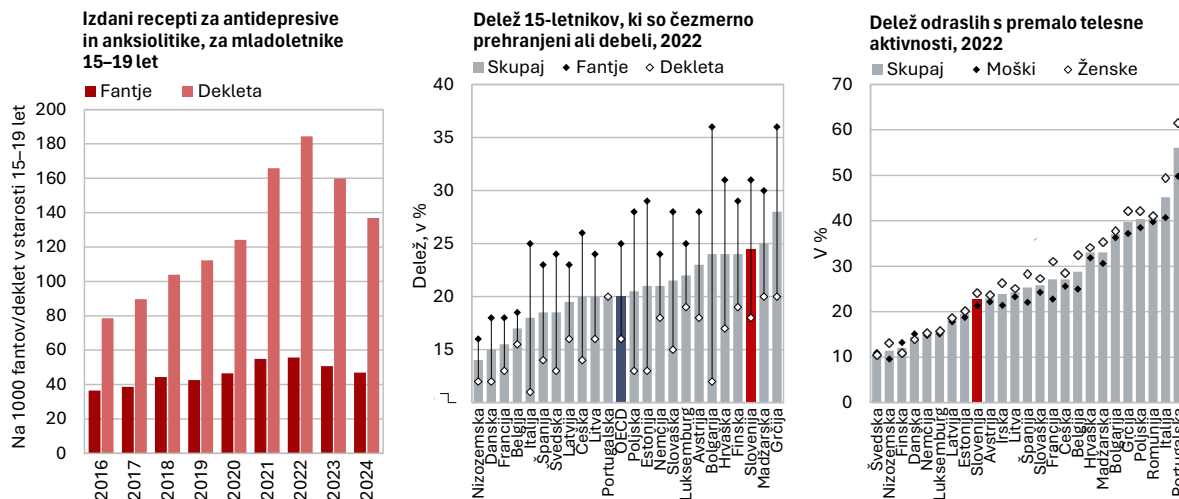
¹¹² Ta bo predvidoma stopila v veljavo 1. 1. 2027.

¹¹³ Leta 2022 je bila stopnja presejanja za rak materničnega vratu (ZORA), debelega črevesa (SVIT) in dojke (DORA) nad povprečjem EU, vendar obstajajo velike razlike glede na kraj bivanja, starost in dohodek. V uvajanju sta nova presejalna programa PETER, namenjen odkrivanju raka prostate, in LUKA, namenjen odkrivanju pljučnega raka. Z uvedbo teh programov bo Slovenija med prvimi državami v EU, ki bo celovito obravnavala najpogostejše oblike raka in prebivalcem omogočila enakopraven, dostopen ter pravočasen dostop do zgodnjega odkrivanja bolezni.

¹¹⁴ Slovenija se na drugo mesto v EU uvršča pri udeležbi pri ZORI (74 %), na tretje mesto pri SVITU (65 %) in na četrto mesto pri DORI (78 %).

¹¹⁵ Leta 2024 je bila precepljenost deklic v ciljni skupini 43-odstotna, dečkov pa 25-odstotna; v EU je bila povprečna precepljenost deklic 59-odstotna (za Grčijo ni podatka), dečkov pa 50-odstotna (za Grčijo in Bolgarijo ni podatka) (UNICEF, 2025).

/ Slika 46: Število izdanih receptov za antidepresive in anksiolitike je zelo veliko, zlasti pri dekletih (levo); čezmerna hranjenost in debelost mladostnikov je med največjimi v EU (sredina); telesna aktivnost odraslih je med boljšimi v EU (desno)

Vir: NIJZ (2026b); OECD in EU (2024); OECD (2025h), WHO (2024), OECD (2025c). Opomba k sredinski sliki: podatki Raziskave o zdravju in z zdravjem povezanem vedenju v šolskem obdobju (HBSC).

Gibalna učinkovitost otrok in mladostnikov je še vedno manjša kot pred epidemijo; pri odraslih je premalo telesno dejavna slaba četrtina, kar je relativno majhen delež v primerjavi z drugimi državami EU. Gibalna učinkovitost otrok je leta 2024 še močno zaostajala za ravnmi pred epidemijo (FŠ, 2025). Z vsaj eno uro zmerne do intenzivne telesne dejavnosti na dan, kar je po priporočilih SZO minimalni obseg, se ukvarja približno četrtina enajstletnikov, dobra petina trinajstletnikov in le 17 % petnajstletnikov (WHO, 2024). Ker telesni razvoj ne vpliva le na fizično zdravje, ampak je tudi dejavnik na drugih področjih razvoja otrok in mladih (učenje, počutje in duševno zdravje ipd.), je pomembno razvijati kakovostne in dostopne programe organizirane telesne vadbe v šolskih in občolskih dejavnostih. Pri odraslih je stanje boljše, saj je telesno manj dejavnih 23 % odraslih (Slika 46, desno), med njimi več žensk kot moških (OECD, 2025h).¹¹⁶ V obdobju 2024–2028 poteka brezplačni projekt Zmigaj se do vadbe, ki spodbuja vključevanje neaktivnih v redno vadbo (Olimpijski komite, 2025).

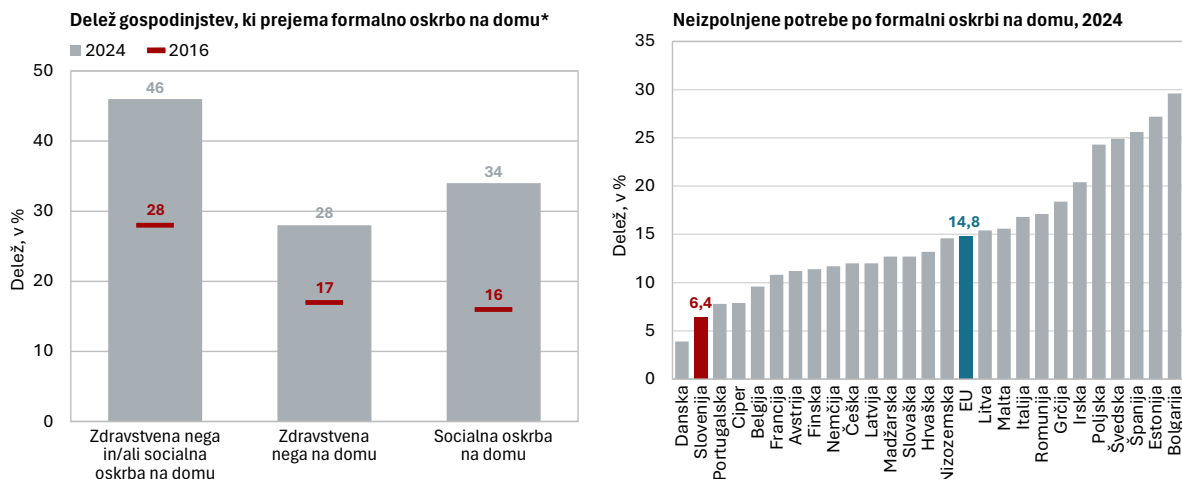
Delež vključenih v dolgotrajno oskrbo na domu se je v zadnjem desetletju občutno povečal, delež nezadovoljenih potreb je bil leta 2024 med manjšimi med državami v EU. Leta 2023 je bila vključenost v formalno dolgotrajno oskrbo po administrativnih virih 11,3-odstotna¹¹⁷ (OECD: 12-odstotna), kar je podobno kot leta 2013 (OECD, 2025i), povečal se je zlasti delež prejemnikov formalne oskrbe na domu (od 57 % na 63 %), na kar je vplival Zakon o osebni asistenci. Tudi podatki ankete EU-SILC za leto 2024 kažejo, da se je močno povečal delež gospodinjstev,¹¹⁸ ki so prejemale bodisi zdravstveno nego in/ali socialno oskrbo na domu (Slika 47, levo). Te formalne storitve je delno ali v celoti doplačalo 60 % gospodinjstev. Delež neizpoljenih potreb po formalni oskrbi na domu za zelo ali zmerno ovirane osebe je znašal 6,4 %, kar je drugi najmanjši delež med državami EU (Slika 47, desno).

¹¹⁶ Tudi po podatkih Eurobarometra (2022) telesna aktivnost odraslih zaostaja le za nekaterimi severnoevropskimi državami.

¹¹⁷ V povprečju leta 2023 je bilo v Sloveniji 76.841 prejemnikov DO oziroma 2.558 več kot leta 2022, in sicer 22.900 v institucijah (30,8 %), 29.500 na domu (38,4 %), 23.600 (30,8 %) pa je bilo prejemnikov denarnih dodatkov (SURs, 2025b).

¹¹⁸ Leta 2024 je bilo 5 % gospodinjstev, v katerih je živila vsaj ena oseba, ki je potrebovala pomoč zaradi bolezni, invalidnosti ali starosti, kar je podobno kot leta 2016.

/ Slika 47: V zadnjem desetletju se je občutno povečal delež gospodinjstev, v katerih je živila oseba, ki je prejela pomoč pri osnovnih ali podpornih dnevni aktivnostih (levo); delež neizpoljenih potreb po formalni oskrbi na domu za osebe, ki so zelo ali zmerno ovirane, je bil leta 2024 med najmanjšimi v EU (desno)

Vir: SURS (2025c), Eurostat (2026), raziskava EU-SILC. Opomba k sliki levo: * Prikazan je delež gospodinjstev v vseh gospodinjstvih z vsaj eno osebo, ki je potrebovala formalno oskrbo na domu. Opomba k sliki desno: Prikazan je delež oseb v vseh gospodinjstvih z vsaj eno osebo, ki je potrebovala formalno oskrbo na domu, a je ni prejela (oz. je ni prejela v zadostnem obsegu).

Deinstitucionalizacija in krepitev skupnostnih oblik podpore ostajata osrednji usmeritvi socialnega varstva, kar potrjuje tudi širitev osebne asistencije. Število uporabnikov osebne asistencije (OA) se od uveljavitve Zakona o osebni asistenci (ZOA) leta 2019 povečuje, hkrati za ta namen še vedno naraščajo tudi javni izdatki (MDDSZ, 2026c).¹¹⁹ ZOA je močno izboljšal možnosti za življenje invalidov v domačem okolju. Po uveljavitvi Zakona o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk) in krepitevi DO na domu (gl. poglavje 3.1.5) pa bi bilo treba ZOA ustrezno prilagoditi, da bi zagotavljal pravice do dolgotrajne oskrbe zgolj osebam, ki so omejene pri skrbi zase in hkrati delovno aktivne. Med glavnimi cilji na področju socialnega varstva ostaja izboljšanje razpoložljivosti in dostopnosti socialnovarstvenih storitev in programov, ki so namenjeni deinstitucionalizaciji. Strategija RS za deinstitucionalizacijo v socialnem varstvu za obdobje 2024–2034 (MSP, 2024) vzpostavlja okvir za prehod iz institucionalnih oblik oskrbe v skupnostne storitve. Na njeni podlagi je bila konec leta 2025 sprejeta novela Zakona o socialnem varstvu, ki uvaja podporo v skupnosti kot ključni operativni mehanizem deinstitucionalizacije in razvoj mreže skupnostnih storitev. Leta 2020 je razmerje med uporabniki skupnostnih oblik in uporabniki institucionalnih oblik socialnega varstva znašalo 1 : 1,17 (brez upoštevanja OA, ker se ta izvaja na podlagi zakonodaje invalidskega varstva), ciljno razmerje do leta 2030 pa ostaja približno 1 : 1 (ReNPSV22–30, 2022).

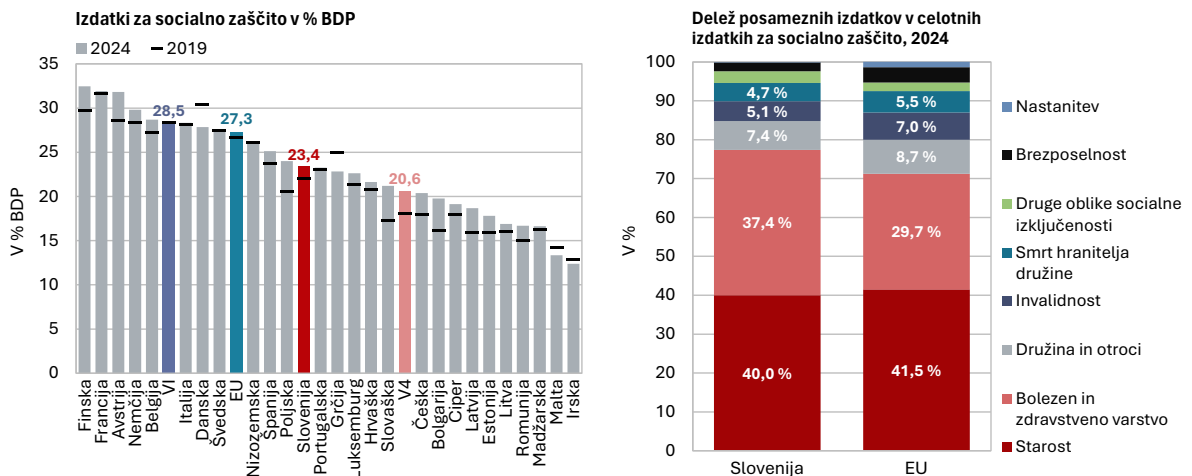
¹¹⁹ Leta 2020 je bilo v povprečju 1.209 uporabnikov osebne asistencije, leta 2025 pa že skoraj 4.500. Javni izdatki za osebno asistenco so se povečali s 3,8 mio. evrov leta 2018 (pred uveljavitvijo novega zakona) na 245 mio. evrov leta 2025.

3.1.5

Sistemi socialne zaščite

Izdatki za socialno zaščito so največja skupina javnofinančnih izdatkov v Sloveniji in EU, politike na teh področjih pa pomembno vplivajo na blaginjo prebivalcev. V Sloveniji so leta 2024 znašali 23,4 % BDP, kar je znatno manj kot v EU (27,3 % BDP) in za 1,4 o. t. več kot leta 2019. K rasti v tem obdobju so največ prispevali izdatki za bolezni in zdravstveno varstvo ter za starost, ki obsegajo pretežni delež teh izdatkov. Tretji največji delež je namenjen področju družina in otroci. Izdatki za brezposelnost so bili zaradi interventnih ukrepov med epidemijo zelo visoki, a so do leta 2024 upadli na predkovidno raven. Slovenija v strukturi celotnih javnih izdatkov za socialno zaščito večji delež kot v povprečju EU namenja za bolezni in zdravstveno varstvo ter za nekatere oblike socialne izključenosti (tj. izdatke za najrevnejše, za preostale izdatke pa manj) (Slika 48, desno).

/ Slika 48: Za socialno zaščito je namenjen manjši delež BDP kot v povprečju EU (levo); v strukturi teh izdatkov povprečje EU najbolj presega delež izdatkov za bolezni in zdravstveno varstvo (desno)

Vir: Eurostat (2026), preračuni UMAR. Metodologija ESSPROS. Opomba k sliki levo: Eurostat objavlja tehtano povprečje EU. Netehtano povprečje za leto 2024 je bilo 23 %, za 2019 pa 21,8 %, kar pomeni, da Slovenija namenja podobno, kot je povprečje držav. Za VI in V4 je prikazano netehtano povprečje.

Projekcije izdatkov za socialno zaščito zaradi staranja prebivalstva kažejo na pomembna dolgoročna fiskalna tveganja, zato države EU, vključno s Slovenijo, sprejemajo ukrepe za zniževanje teh tveganj. Zaradi naraščajočega deleža starejših prebivalcev kot posledice demografskih sprememb se pričakuje rast izdatkov za pokojnine, zdravstvo in dolgotrajno oskrbo, kar bi brez ukrepanja povečalo pritisk na javne finance. Zato si države EU vključno s Slovenijo z različnimi ukrepi prizadevajo rast izdatkov omejiti, pri čemer tehtajo vplive teh ukrepov na vzdržnost izdatkov in hkrati dostojnost dohodkov ter blaginjo prebivalcev. Po projekcijah iz poročila o staranju iz leta 2024 (EK, 2024a) je bila Slovenija med državami z večjimi fiskalnimi tveganji, z nadpovprečnim povečanjem teh izdatkov v obdobju 2022–2070 glede na EU (z 22,1 % na 27,5 % BDP, EU s 24,4 % na 25,6 % BDP). Reforme sistemov socialne zaščite so bile zato več let v ospredju priporočil Evropske komisije in vključene v načrt za okrevanje in odpornost. V zadnjih letih je bilo na področju teh sistemov uvedenih veliko sistemskih sprememb, ki odgovarjajo na izzive dolgožive družbe, zlasti z ukrepi za krepitev dostopnosti javnih storitev (zdravstvo in dolgotrajna oskrba), največji prispevek k javnofinančni vzdržnosti izdatkov pa izhaja iz sprejete pokojninske reforme. Uvajanje številnih sprememb v zdravstvenem sistemu in postopna uveljavitev novega zakona na področju dolgotrajne oskrbe pa bodo zaradi kadrovskih omejitev

in časovnega zamika med ukrepi in njihovimi vplivi na zdravje finančne učinke pokazali šele v naslednjih letih.

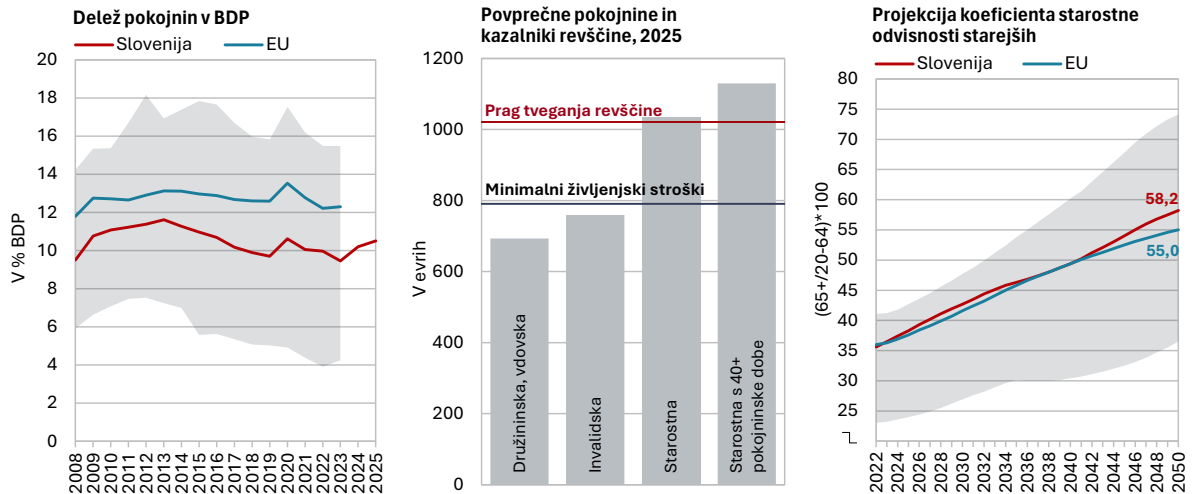
Delež pokojnin glede na BDP, ki se v Sloveniji giblje okoli 10 % BDP, se bo po pokojninski reformi (2025) dolgoročno ustabil pri 12,3 %, kar je dobro odstotno točko manj kot pred reformo. Zakon (ZPIZ-2O, 2025) se je začel uporabljati z letom 2026 z uveljavitvijo prvih sprememb, ki bodo prispevale k dostojnejšim pokojninam (MDDSZ, 2025c), decembra 2025 pa je bil prvič izplačan tudi zimski dodatek k pokojninam.¹²⁰ Reforma izboljšuje položaj upokojencev v nižjih dohodkovnih razredih, saj se povečuje odmerni odstotek, njihove pokojnine pa se običajno odmerijo na podlagi zakonsko določene najnižje pokojninske osnove (Kump idr., 2025). Ta deluje kot socialni korektiv in preprečuje, da bi bila odmerjena nižja pokojnina, ki bi izhajala iz dejansko izračunane osnove (uveljavitev daljšega obdobja za izračun pokojninske osnove v tem primeru nima vpliva na nižjo odmero). Kljub temu pa naj bi tveganje revščine upokojenih samskih žensk ostalo visoko oziroma naj bi se do leta 2045 celo nekoliko povečalo (Kump idr., 2025). Gre za relativno revščino, saj se prag tveganja revščine določi pri 60 % mediane ekvivalentnega neto razpoložljivega dohodka gospodinjstev, ki pa lahko pomeni tudi, da se je dohodek posamezne skupine sicer povečal, a manj kot preostalem skupinam.¹²¹ Večina sprememb, ki bodo prispevale k vzdržnosti sistema, bo uvedenih postopno med letoma 2028 in 2035 (ZPIZ, 2025a, 2025b).¹²² Delež pokojnin glede na BDP je v povprečju obdobja 2016–2025 znašal 10,3 %, kar je 1 o. t. manj kot v obdobju 2009–2015. Projekcije (Kump idr., 2025) kažejo, da se bo zaradi reforme delež do leta 2040 obdržal pod 11 %, nato pa zaradi upokojevanja številčnejših generacij, rojenih konec sedemdesetih in v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja, do leta 2050 približal 12 %, v obdobju 2055–2070 pa ustabil pri 12,3 %. V primerjavi s projekcijami iz zadnjega poročila o staranju (EK, 2024a) bi bil delež v Sloveniji leta 2070 blizu povprečja evrskega območja (12,5 %) in za 1,4 o. t. manjši kot v zadnjem poročilu (Slovenija: 13,7 %) ter bistveno manjši kot po predhodnih projekcijah iz leta 2021 (SI: 16,1 %; EA: 12,5 %; EK, 2021).

¹²⁰ Ugodnejše vrednotenje pokojninske dobe za več kot 40 let vključenosti v obvezno zavarovanje, zvišuje se dodatni odmerni odstotek za otroka brez omejitev pri številu otrok, uveljavljen dodatni odmerni odstotek za služenje vojaškega roka, najnižja pokojnina je odmerjena v višini 30 % najnižje pokojninske osnove (0,5 o. t. več kot do zdaj), višja zagotovljena pokojnina, povečuje se najnižji znesek invalidske pokojnine (z 41 % na 50 % najnižje osnove) za vse upokojene in odmera od dejanske pokojninske osnove z 41 % na 44 % za nove invalidske upokojence, pri vdovski pokojnini se višina odstotka za odmero pokojnine poveča s 70 % na 75 %, zvišuje se tudi odmera družinske pokojnine. Zimski dodatek bo do leta 2030 postopoma dosegel 250 evrov (leta 2025 je bil izplačan v višini 150 evrov).

¹²¹ Pri samskih osebah, starejših od 65 let, je bila leta 2025 stopnja tveganja revščine 54,3-odstotna, pri čemer je med vsemi samskimi osebami nad 65 let pod pragom tveganja revščine kar 70,5 % žensk.

¹²² Postopno poviševanje starostne meje za upokojitev z najmanj 15 leti pokojninske dobe na 67 let (starost se začne višati leta 2028 po tri mesece na leto), ohranja se pogoj 40 let pokojninske dobe ob dopolnitvi 62 let starosti, to bo mogoče znižati za delo pred 20. letom starosti, skrb za otroka ali služenje obveznega vojaškega roka; zvišuje se odmerni odstotek (od leta 2028 bo znašal za 15 let zavarovalne dobe 30 %, za 40 let brez dokupa pa se bo do leta 2035 postopoma povišal s sedanjih 63,5 % na 70 %, leta 2028 bo znašal 64,75 %, za vsako leto pokojninske dobe se bo v prehodnem obdobju prištelo več); postopno se podaljšuje obdobje za izračun pokojninske osnove s 24 najboljših zaporednih let na 40 let (ne nujno zaporednih, z izvzemom najslabših petih let); pokojnine se bodo do leta 2035 usklajevale s polovico rasti plač in polovico inflacije, nato bo v usklajevalni formuli večji delež inflacije (2045 80 % rast inflacije, 20 % rast plač).

/ Slika 49: Delež izdatkov za pokojnine se zadnja leta giblje okoli 10 % BDP (levo), leta 2025 je minimalne življenjske stroške presegla le starostna pokojnina, vidneje pa povprečne pokojnine za pokojninsko dobo nad 40 let (sredina); razmerje med številom starejših in delovno sposobnih prebivalcev se bo še povečevalo (desno)

Vir: Eurostat (2026), ZPIZ (2026), SURS (2026), ocene UMAR. Opomba: Na sliki levo je za leti 2024 in 2025 ocena UMAR. Na sliki desno je prikazana projekcija prebivalstva EUROPOP2023. Osenčeno polje prikazuje razpon med državama EU z najmanjšo in največjo vrednostjo. Slika na sredini: Višina minimalnih življenjskih stroškov je bila na novo opredeljena decembra 2025, prag tveganja revščine je za leto 2025 (na dohodkih iz leta 2024). Upošteevane so neto pokojnine brez sorazmernih delov in delnih pokojnin.

V zdravstvu je bila sprejeta vrsta ukrepov za izboljšanje učinkovitosti in dostopnosti zdravstvenega varstva, katerih pozitivni učinki se postopoma zaznavajo, medtem ko povečanje izdatkov odraža predvsem rast potreb prebivalstva. Učinki na zdravstveno stanje prebivalcev in dolgoročno vzdržnost sistema se bodo z nadaljnjim izvajanjem teh ukrepov postopno še krepili. Sprejeti ukrepi vključujejo krepitev preventivnih programov in primarne ravni zdravstvenega varstva, prenavo financiranja zdravstvenih storitev, razvoj zdravstvenih kadrov, pospešeno digitalizacijo zdravstva ter ukrepe za zmanjšanje absentizma.¹²³ Uvajanje teh ukrepov je v začetnih letih povezano z rastjo javnih izdatkov za zdravstvo in njihovega deleža glede na BDP, k čemur prispeva tudi preoblikovanje dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja v obvezni zdravstveni prispevek, dolgoročni učinki sprejetih ukrepov na finančno vzdržnost zdravstvenega sistema pa bodo vidni v daljšem obdobju. Krepitev preventive in javnega zdravja ter spodbujanje vključenosti in družbene participacije zmanjšujejo tudi neenakosti v zdravju, izboljšujejo telesno in duševno zdravje ter posledično znižujejo izdatke za zdravstvo (OECD, 2025v)¹²⁴ in dolgotrajno oskrbo (WHO, 2020). Boljše zdravje zaposlenih lahko zmanjša absentizem, podaljša delovno aktivnost, zviša produktivnost in omogoči poznejši izstop s trga dela.¹²⁵ To neposredno prispeva h gospodarski rasti in višjim prispevkom, s tem pa tudi k dolgoročni vzdržnosti javnih financ (OECD, 2025b; Koutsogeorgopoulou in Morgavi, 2025). Podaljšanje zdravih let življenja povečuje tudi širši doprinos starejših k družbeni in gospodarski blaginji (Cylus, J. in Al Tayara, L., 2021).

Tudi na področju dolgotrajne oskrbe (DO) poteka sistemska prenova. V Sloveniji so leta 2024 stroški oskrbe na domu močno presegali povprečni razpoložljivi dohodek prejemnikov (Slika 50, desno). Zakon o dolgotrajni

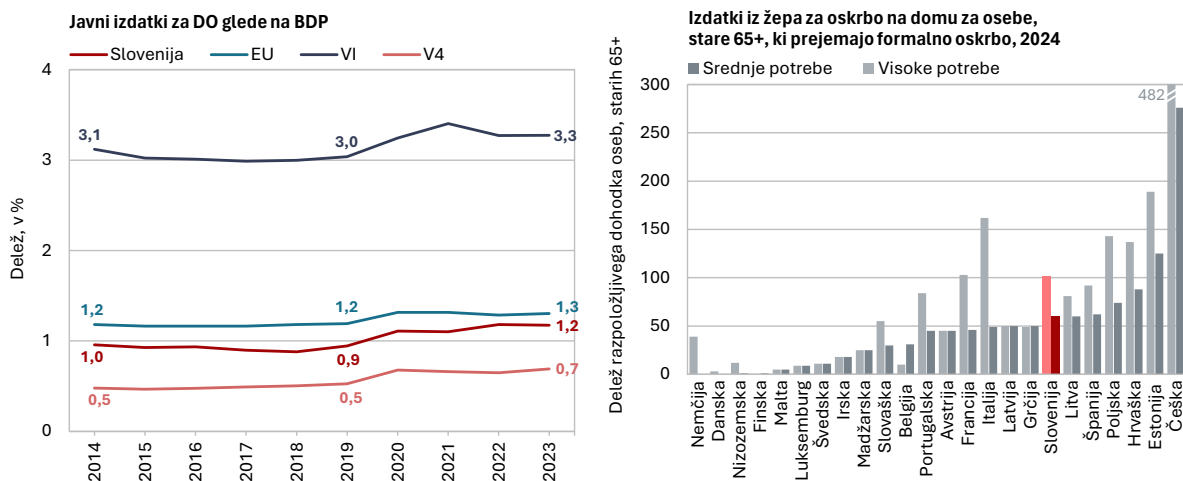
¹²³ Več o ukrepih v zdravstvu gl. tudi poglavji 3.1.4 in 3.2.1 ter UMAR (2024, 2025a).

¹²⁴ OECD ocenjuje, da bi 10-odstotno povečanje vlaganj v preventivo zmanjšalo pojavnost kroničnih bolezni med starejšimi in po petih letih prispevalo k približno 0,9-odstotnemu znižanju izdatkov za zdravstvo.

¹²⁵ Uvedba medsektorskih politik, ki v celotnem življenjskem obdobju spodbujajo zdravo staranje, bi lahko v državah OECD do leta 2040 v povprečju znižala javne izdatke za zdravstvo za približno 0,4 o. t. BDP (OECD, 2024d).

oskrbi, s katerim je bil prvič uveden javni vir financiranja teh storitev, je znižal neposredna plačila uporabnikov institucionalne oskrbe¹²⁶ in razširil nabor pravic oskrbe na domu (ZDOsk, 2023),¹²⁷ kar naj bi dolgoročno prispevalo k deinstitucionalizaciji ter razvoju in dohodkovni dostopnosti teh javnih storitev. Sprejeti so bili tudi ukrepi za izboljšanje kadrovskih in delovnih pogojev izvajanja socialnovarstvenih storitev (ZZUKDPSS, 2024). Deinstitucionalizacija po ocenah OECD prispeva tudi k stroškovno učinkovitejši strukturi oskrbe (OECD, 2025v),¹²⁸ razvit sistem DO pa zmanjšuje uporabo dražjih zdravstvenih storitev. V začetni fazi izvajanja novega sistema DO se zaradi velikega števila vlog ter pomanjkanja kadra pojavljajo čakalne dobe za oceno upravičenosti in za sklenitev osebnega načrta z izvajalci oskrbe na domu,¹²⁹ zaradi česar se bodo učinki na dostopnost storitev in vsi finančni učinki prenovljenega sistema pokazali šele v naslednjih letih.¹³⁰

/ Slika 50: Javni izdatki za DO glede na BDP so se od leta 2019 povečali predvsem zaradi uvedbe osebne asistencije in so bili leta 2023 še pod povprečjem EU (levo); izdatki iz žepa za oskrbo na domu pa so leta 2024, kljub prejetju formalne oskrbe, močno posegali v razpoložljivi dohodek upravičencev (desno)

Vir: OECD (2026d), OECD (2025i). Opomba k desni sliki: V Sloveniji je leta 2024 oseba, stara 65 let ali več, s srednjimi potrebami oskrbe in ob prejemu formalne pomoči (npr. dodatek za pomoč in postrežbo in/ali pomoč na domu) za oskrbo na domu plačala znesek, ki je za 60 % presegal njen povprečni razpoložljivi dohodek. Pri velikih potrebah je strošek presegal 100 % dohodka.

Dolgoročna vzdržnost sistemov socialne zaščite ni povezana le z izdatki, temveč tudi z viri financiranja, ki v Sloveniji temeljijo pretežno na socialnih prispevkih. Leta 2023 (zadnji podatek) se je iz socialnih prispevkov financiralo več kot 70 % izdatkov za socialno zaščito, kar je tretji največji delež v EU (Slika 51, levo). V obdobju 2013–2023 se je ta delež povečal, v povprečju EU pa

¹²⁶ Za večino prejemnikov institucionalne DO se je finančno breme zmanjšalo, nekaterim tudi do 40 %, saj se stroški nege v celoti pokrivajo iz prispevka za dolgotrajno oskrbo.

¹²⁷ Januarja 2024 se je začela izvajati pravica do oskrbovalca družinskega člana, 1. julija 2025 izvajanje DO na domu in e-oskrbe, s 1. decembrom 2025 pa tudi izplačevanje denarnih prejemkov ter uvedba novega sistema za oskrbovance domov za starejše občane. Do konca leta 2025 je bilo v sistemu DO približno 2.000 oskrbovalcev družinskega člana, 6.000 prejemnikov e-oskrbe in 20.000 prejemnikov institucionalne oskrbe (99 % vseh oskrbovancev v domovih).

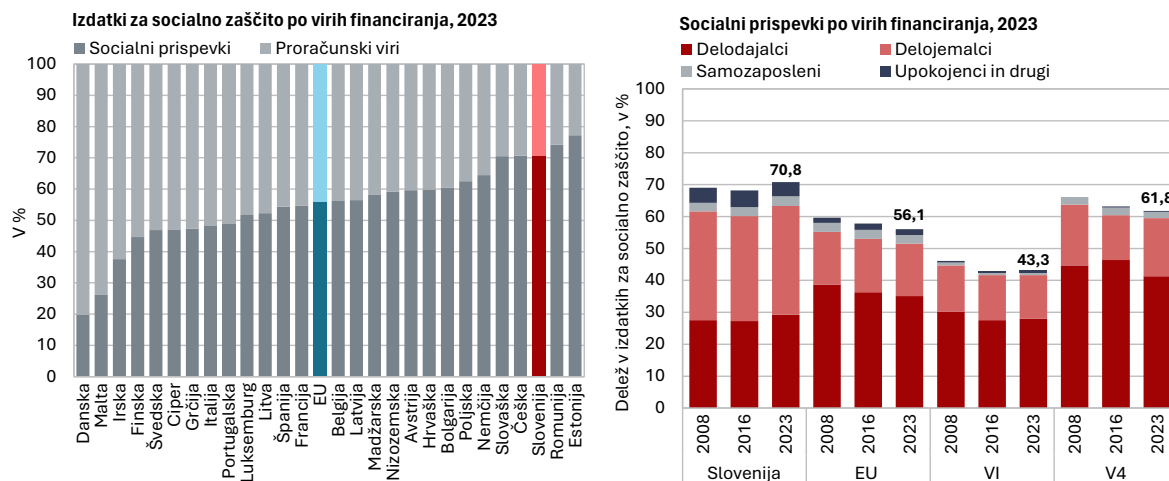
¹²⁸ Po oceni OECD bi 1-odstotno povečanje deleža izdatkov za DO na domu v strukturi celotnih izdatkov znižalo celotne izdatke za DO v Sloveniji za 0,55 %, v 17 državah OECD pa v povprečju za 0,49 %.

¹²⁹ Za oceno upravičenosti je bilo do 27. 3. 2026 vloženi 23.570 vlog, rešenih pa 5.476. Čakalne dobe za oceno upravičenosti so 3–6 mesecev. Upravičenci, ki že imajo oceno potreb in osebni načrt ter čakajo na storitve oskrbe na domu, so v vmesnem času upravičeni do denarnega prejemka. Vseh prejemnikov dolgotrajne oskrbe v novem sistemu je bilo 21.400, od tega 19.406 v institucionalni oskrbi (večinoma vključeni brez ocene upravičenosti), 1.438 jih je imelo denarni prejemek, 275 oskrbo na domu, 128 oskrbo v dnevni centrih, 153 je bilo prejemnikov dopolnilnih storitev za krepitev in ohranjanje samostojnosti.

¹³⁰ Ker je sistem DO še v fazi uvajanja, so zbrani prihodki OZDO v letu 2025 preseglji odhodke za 138 mio. evrov (ZZS, 2025).

zmanjšal (Slika 51, desno). Staranje prebivalstva, upokojevanje številčnejših generacij in nizka rodnost povečujejo razmerje med številom starejših in delovno sposobnih prebivalcev (gl. Slika 49, desno), zato naj bi se v sistemih socialne zaščite, pretežno vezanih na prispevke, dolgoročno zmanjševal delež prihodkov, kar ob povečevanju deleža odhodkov vodi do razkoraka. Na vire financiranja bodo v prihodnje vse bolj vplivale tudi spremembe, ki jih na trg dela vnašata avtomatizacija in robotizacija, ter širjenje nestandardnih oblik dela. Posebej ranljiv je dokladni pokojninski sistem (*pay-as-you-go*), financiran iz tekočih prispevkov, saj zbrana sredstva pokrijejo vedno manjši delež pokojnin. Podoben pritisk velja za obvezno zdravstveno zavarovanje (OZZ) in obvezno zavarovanje za dolgotrajno oskrbo (OZDO), ki se pretežno financirata iz prispevkov (gl. Slika 51, desno). Takšna gibanja bodo v prihodnje zahtevala preoblikovanje financiranja na vire, ki niso vezani le dohodke delovno aktivnega prebivalstva (gl. poglavje 6.6).

/ Slika 51: Že pred uvedbo obveznega zdravstvenega prispevka in prispevka za dolgotrajno oskrbo se je več kot 70 % izdatkov za socialno zaščito financiralo iz socialnih prispevkov (levo); njihov delež se je v obdobju 2016–2023 povečal, v povprečju EU pa zmanjšal (desno)

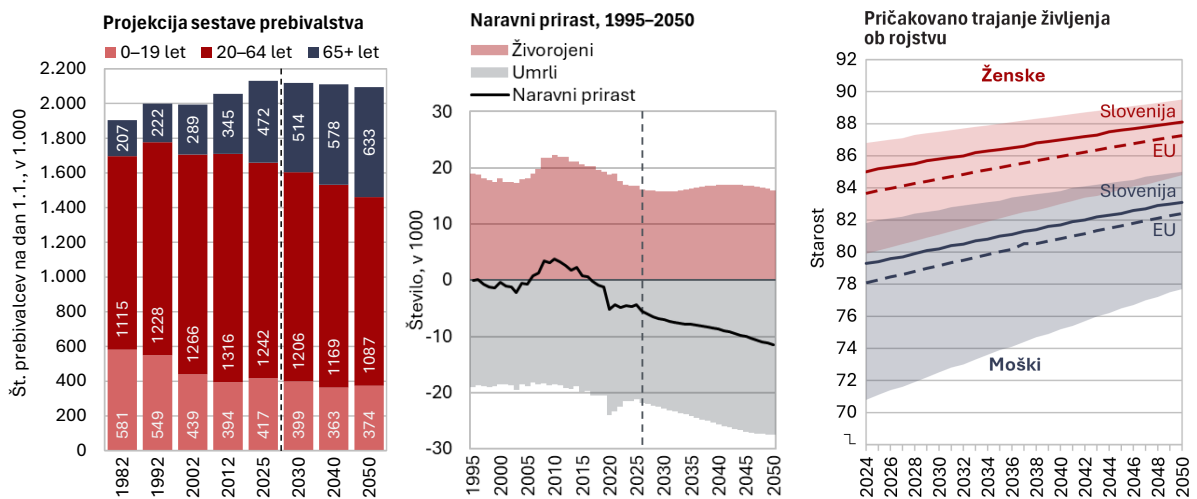
Vir: Eurostat (2026). Opomba: Eurostat objavlja tehtano povprečje EU. Netehtano povprečje za skupni delež socialnih prispevkov je leta 2023 znašalo 54,8 %.

3.2 Upravljanje trga dela in razvoj človeškega kapitala

3.2.1 Vključenost v trg dela in kakovost delovnih mest

V zadnjem desetletju se je demografska slika bistveno spremenila, projekcije pa kažejo še intenzivnejše staranje prebivalstva v prihodnje. Zaradi upada števila rojstev od začetka osemdesetih let prejšnjega stoletja se bo tudi v naslednjih desetletjih zmanjševal delež prebivalcev v aktivni dobi, delež starejših pa povečeval. Do tega prihaja zaradi večjih generacij, ki se starajo, in podaljševanja pričakovanega trajanja življenja. Razmerje med številom starejših in delovno sposobnih se bo po projekcijah zelo povečalo, število mladih pa se ne bo bistveno spreminjalo. Silovito upadanje števila žensk v rodni dobi od konca devetdesetih let prejšnjega stoletja se je namreč zelo upočasnilo, stopnja rodnosti bo pa ostala okrog 1,49 (EU: 1,46).

/ Slika 52: Po projekcijah bo v Sloveniji število prebivalcev v aktivni dobi še naprej upadalo, povečevalo pa se bo število starejših; naravni prirast bo negativen; pričakovano trajanje življenja se bo še povečevalo

Vir: SURS (2026), Eurostat (2026). Opomba k levi in sredinski sliki: Do vključno leta 2025 so dejanski podatki, naprej projekcija – na levi sliki je projekcija prebivalstva EUROPOP2023 (marec 2023), na sredinski pa ažurirana kratkoročna projekcija EUROPOP2023 (maj 2025), ki ne vsebuje podrobnejših podatkov o starostni strukturi prebivalcev. Opomba k desni sliki: Osenčeno polje prikazuje razpon med državama EU z najmanjšo in največjo vrednostjo; EU je netehtano povprečje. Na sliki je prikazana ažurirana kratkoročna projekcija EUROPOP2023 (maj 2025).

Velika vključenost prebivalcev na trg dela blaži učinke zmanjševanja obsega delovne sile zaradi demografskih trendov.

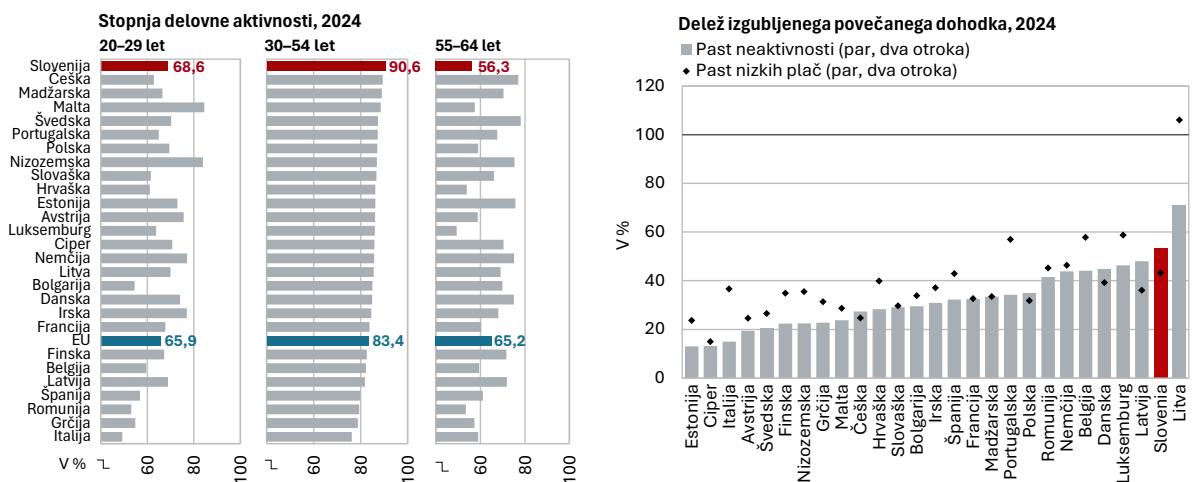
Trg dela je leta 2025 še vedno zaznamovalo pomanjkanje delovne sile ob zgodovinsko nizkih ravneh brezposelnosti. Stopnja delovne aktivnosti¹³¹ se je leta 2024 povišala na 78,3 % (EU: 75,8 %) in na tej ravni ostala tudi v letu 2025.¹³² Nanjo so pozitivno vplivali konjunktorni in strukturni dejavniki, med katere spadajo daljšanje delovne aktivnosti, postopno izboljševanje izobrazbene strukture delovno aktivnih in večanje vključenosti žensk na trg dela, negativno pa predvsem staranje delovne sile. Kljub splošno visoki stopnji so razlike med skupinami velike: visoka je v starostni skupini 30–54 let (v primerjavi z EU je najvišja), pri visoko izobraženih in pri moških, relativno nižja pa med mladimi, starejšimi, osebami

¹³¹ Stopnja delovne aktivnosti je delež delovno aktivnega prebivalstva v starosti 20–64 let glede na celotno prebivalstvo v tej starostni skupini.

¹³² S tem še nekoliko zaostaja za nacionalnim ciljem iz akcijskega načrta evropskega stebra socialnih pravic do leta 2030 (79,5 %). Podatek za leto 2025 je povprečje četrletnih vrednosti.

z nizko izobrazbo, pogosteje med ženskami, zlasti tujimi državljanke, in osebami z invalidnostjo, ki se spoprijemajo z različnimi izzivi. Te skupine tudi ob vstopu na trg dela pogosteje zasedajo slabše plačana delovna mesta, so ujete v past neaktivnosti ali nizkih plač (Slika 53, desno), imajo omejene možnosti za napredovanje in so lahko slabšega zdravja, kar dodatno otežuje njihovo socialno vključenost in ekonomsko neodvisnost (gl. poglavje 3.2.2). Splošno pomanjkanje delovne sile je do nedavnega izboljševalo zaposlitvene možnosti tudi v teh skupinah, vendar je pri nekaterih ohlajanje gospodarske aktivnosti v letu 2025 ta napredek ustavilo. Razvoj in napredek na področju umetne inteligence bi lahko vplivala tudi na možnosti nekaterih skupin, zlasti mladih, pri vstopu na trg dela in iskanju zaposlitve. S tem se bo še povečal pomen prilagodljivosti, digitalnih znanj in vseživljenjskega učenja.

/ Slika 53: Stopnja delovno aktivnih, starih 30–54 let, je najvišja v EU, med najnižjimi pa za stare 55–64 let (levo), pasti neaktivnosti in nizkih plač sta visoki (desno)

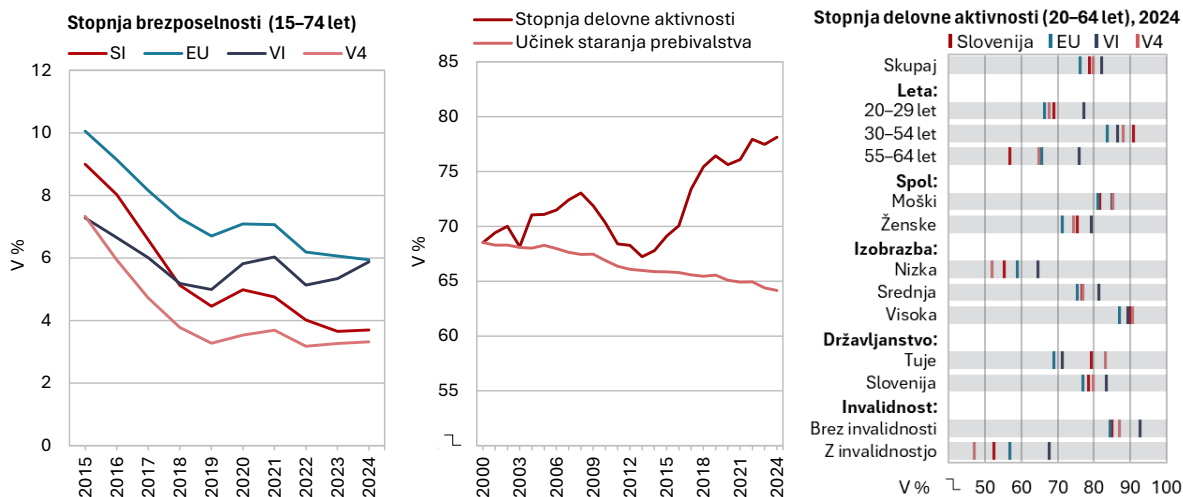
Vir: Eurostat (2026), OECD (2026d). Opomba k desni sliki: »Past neaktivnosti« kaže, kolikšen del svojega višjega dohodka izgubi oseba ob prehodu iz neaktivnosti v zaposlitev zaradi višjih davkov in nižjih socialnih transferjev, »past nizkih plač« pa, kolikšen del svojega višjega dohodka izgubi oseba ob povečanju opravljenih ur.

Stopnja delovne aktivnosti mladih je šele leta 2024 dosegla predkovidno raven, v letu 2025 pa se je rast ustavila, medtem ko se je pri starejših nadaljevala. Mladi (20–29 let) ostajajo posebej ranljivi na trgu dela, saj se njihov položaj ob gospodarskem ohlajanju pogosto prvi poslabša.¹³³ Poleg tega se pogosto spoprijemajo z neskladjem med izobrazbo in potrebami trga dela, pogosteje so zaposleni v negotovih oblikah dela, približno tretjina jih prejema minimalno plačo. Kljub veliki vključenosti v terciarno izobraževanje šolanje zaključujejo razmeroma pozno in pozno vstopajo na trg dela, kar lahko vpliva na kasnejšo osamosvojitvev in manj delovnih izkušenj. Med mladimi ženskami je plačna vrzel prisotna že na začetku kariere in se kasneje še poveča (gl. poglavje 3.1.2.3). Največji napredek pri vključevanju na trgu dela je bil v zadnjih letih med starejšimi (55–64 let) in nizko izobraženimi (ki sta skupini s pogostim prekrivanjem), kjer pa je še vedno delovno aktivna zgolj polovica oseb. K rasti so prispevali daljše ostajanje v delovni aktivnosti zaradi uvedbe bonusov ob poznejšem upokojevanju, začasno in občasno delo upokojeencev, spodbude za zaposlitev in drugo. Velik delež starejših trg dela običajno zapusti zaradi zdravstvenih težav, neustreznih delovnih pogojev ali

¹³³ Že zaostrene gospodarske razmere leta 2009, epidemija itd. so pokazali, da so mladi skupina, ki se ji med prvimi poslabša položaj, bodisi zaradi manjših zaposlitvenih možnosti, ko prehajajo iz šolanja na trg dela, ali z izgubo zaposlitve. To je posledica tudi manj varnih in začasnih oblik dela, v katerih so mladi pretežno zaposleni (npr. študentsko delo).

skrbstvenega dela, ponovni vstop v zaposlitev pa lahko ovira tudi starostna diskriminacija. Stopnja delovne aktivnosti med 60–64-letniki ostaja med najnižjimi v EU. V letu 2024 je bila delovno aktivna zgolj polovica vseh oseb z invalidnostjo, saj zgolj tretjina slovenskih podjetij, ki so zavezanca za izpolnitev kvote za zaposlovanje invalidov, to tudi dejansko stori.¹³⁴

/ Slika 54: Brezposelnost ostaja nizka; stopnja delovne aktivnosti se že dlje časa povišuje kljub negativnemu učinku staranja delovne sile; vključenost starejših, nizko izobraženih in oseb z invalidnostmi je nižja kot v povprečju EU

Vir: Eurostat (2026), preračuni UMAR. Opomba k sredinski sliki: Prikazana sta stopnja delovne aktivnosti in učinek, kot ga je imelo povečanje deleža starejših delovno aktivnih izmed vseh delovno aktivnih oseb. Ker je med starejšimi zaposlenimi stopnja delovne aktivnosti v povprečju nižja kot med drugimi starostnimi skupinami, se povečevanje deleža starejših odraža v negativnem prispevku na skupno stopnjo. Učinek je ocenjen s *shift-share* metodo. Brez učinka staranja bi bila stopnja delovne aktivnosti v letu 2024 glede na leto 2000 za okoli 4 o. t. višja. Kazalniki za skupine držav (EU, VI, V4) so izračunani kot tehtano povprečje.

Stopnja delovne aktivnosti tujih državljanov je nekoliko višja kot pri slovenskih državljanih, njihov delež med zaposlenimi pa narašča.

Približno 60 % priseljenih prihaja zaradi zaposlitve, saj je pomanjkanje delovne sile v zadnjih letih izrazito.¹³⁵ Konec leta 2025 so sestavljali 16 % vseh delovno aktivnih. Pri njihovem vključevanju na trg dela se kaže velika vrzel med spoloma. Ženske s tujim državljanstvom so imele leta 2024 v primerjavi s slovenskimi državljanjkami za 11,9 o. t. nižjo stopnjo delovne aktivnosti, pri moških pa je bila razlika obrnjena (9,7 o. t. več zaposlenih ndržavljanov). Razkorak med državljanjkami in ndržavljanjkami je povezan z nižjo izobrazbeno strukturo priseljenk, neujemanjem ponudbe znanj s potrebami trga dela ter s socialnimi in kulturnimi vzorci delitve poklicnih in družinskih vlog med spoloma. Ob zaposlitvi se osebe s tujim državljanstvom pogosto srečujejo z jezikovnimi ovirami, nezadostnimi informacijami o svojih pravicah, odvisnostjo od zaposlitvenih posrednikov ter s predsodki in diskriminacijo, kar lahko povečuje tveganje zlorab. Tretjina tujih delavcev in delavk prejema plačilo v višini minimalne plače, zato je tveganje revščine med njimi večje (13,3-odstotno) kot med državljanji (4,8-odstotno).

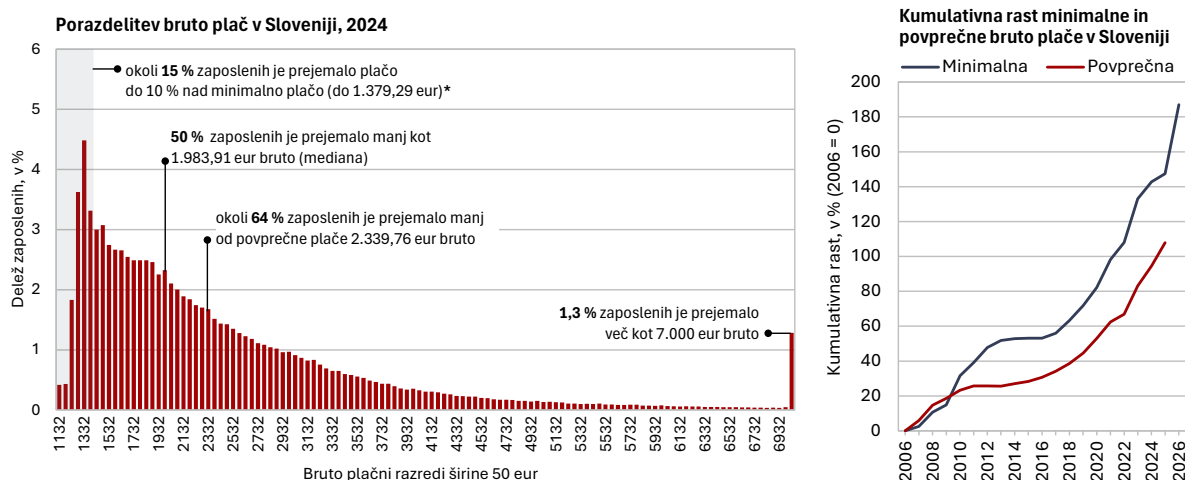
Realna rast plač se je od leta 2022 vidno okrepila pri zaposlenih z nižjimi plačami. Ustrezno plačilo je pomemben vidik vključujočega trga dela, ki preprečuje revščino zaposlenih in zagotavlja dostojno življenje. Po močnem realnem padcu leta 2022 zaradi visoke inflacije so se plače do lanskega

¹³⁴ Delo in zaposlitev sta za osebe z invalidnostjo pomembna zaradi njihove materialne samostojnosti, samopodobe in družbene vključenosti, zato je treba vlagati v prilagajanje in dostopnost delovnih mest, ustrezno usposabljanje ter nudenje podpornih storitev (Kokalj, 2024).

¹³⁵ V letu 2024 je bilo 9,6 % tujih državljanov, njihovo število se je v zadnjem desetletju povečalo za tretjino, na okoli 200 tisoč (OECD, 2025k).

leta realno povišale za 10 %, ¹³⁶ kar je izboljšalo kupno moč zaposlenih. Vzasebnem sektorju sta krasti prispevala pomanjkanje delovne sile (predvsem v dejavnostih s podpovprečnimi plačami) ter izrazita rast minimalne plače (18,9-odstotna v obdobju 2022–2025, dodatnih 16 % v začetku leta 2026). ¹³⁷ V javnem sektorju so na rast vplivali različni ukrepi in plačna reforma ter dogovori v kolektivnih pogodbah. ¹³⁸ Celotna plačna porazdelitev ostaja zgoščena na spodnjem delu, tj. med zaposlenimi z nizkimi plačami, tudi zaradi hitrejše rasti minimalne plače (Slika 55, desno). Leta 2024 je osnovno plačo v višini do 105 % minimalne plače prejela okoli četrtina vseh zaposlenih. ¹³⁹

/ Slika 55: Porazdelitev plač je močno zgoščena pri nizkih plačah (levo), na kar je med drugim vplivala hitrejša rast minimalne plače v primerjavi s povprečno plačo (desno)

Vir: MDDSZ (2026a), SURS (2026a), preračuni UMAR. Opomba: Na sliki levo so podatki za leto 2024. Na sliki desno je zadnji podatek za minimalno plačo za leto 2026, za povprečno plačo pa leto 2025. Minimalna plača v obdobju 2006–2010 je izračunana kot povprečje, saj se je spreminjala sredi leta.

Stopnja tveganja revščine delovno aktivnih ostaja pod povprečjem EU, povečuje pa se segmentacija trga dela. ¹⁴⁰ Ugodna gibanja na trgu dela so v zadnjih letih vplivala na nižje tveganje revščine zaposlenih. Leta 2025 se je s tveganjem spoprijemalo 5,6 % zaposlenih, kar je nekoliko nad ciljem SRS do leta 2030 (cilj je manj kot 5 %). V primerjavi z EU ostaja visoko tveganje revščine samozaposlenih, med nižjimi pa tveganje zaposlenih s krajšim delovnim časom. Prekarno delo nima enotne statistične opredelitve, v literaturi se pogosto opredeljuje skozi več vidikov, ki se jih ne da enoznačno

¹³⁶ Povprečna bruto plača je bila v letu 2025 glede na leto 2019 realno višja za 14,7 %, glede na leto 2015 pa za 23,5 %.

¹³⁷ Dvig minimalne plače je vplival tudi na rast višjih plač. Dvig minimalne plače neposredno vpliva na plače zaposlenih, ki prejema nižjo plačo od novega zneska, in posredno na zaposlene s plačami, višjimi od minimalne, kar imenujemo »prelivanje minimalne plače«. Podjetja pogosto prilagodijo plače tudi zaposlenim, ki jih dvig minimalne plače ni neposredno zajel in je lahko posledica uveljavljenih plačnih razmerij med zaposlenimi v podjetju (Perko in Rogan, 2025).

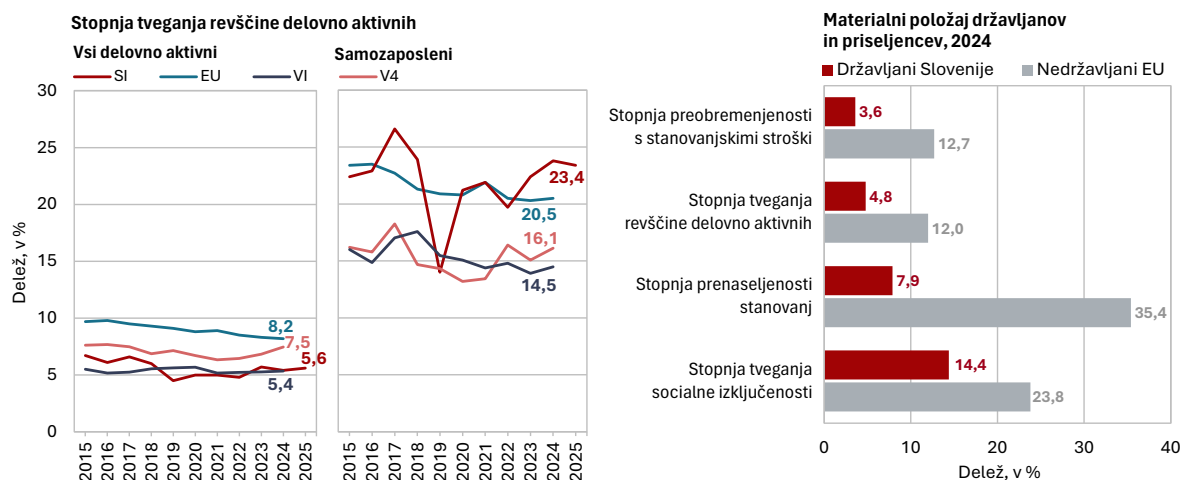
¹³⁸ Med pomembnejšimi ukrepi, ki so vplivali na rast plač v javnem sektorju, so bili v letu 2022 izvedena uskladitev vrednosti plačnih razredov za 4,5 %, v letu 2023 povišanje uvrstitev za en plačni razred (razen v delu zdravstva in socialnega varstva), v letu 2024 uskladitev vrednosti plačnih razredov za del rasti cen življenjskih potrebščin (za 3,36 %), v letu 2025 pa uveljavitev reforme plačnega sistema.

¹³⁹ Gre za osnovno plačo zaposlenih z morebitnim doplačilom do minimalne plače, ki je najbolj primerljiva s konceptom minimalne plače. Pri tem ni upoštevanih dodatkov, plačila poslovne in delovne uspešnosti. Če upoštevamo navedene dodatke, pa je v Sloveniji 7,3 % zaposlenih do 105 % minimalne plače. Po mednarodno primerljivih podatkih raziskovanja Strukturne statistike plač (angl. *Structure of earnings survey* – SES) je bila Slovenija leta 2022 (zadnji podatek) na tretjem mestu po deležu zaposlenih, ki so prejeli plačo do 105 % minimalne plače (12,6 % zaposlenih). Pred njo sta bili Bolgarija s 13,0 % in Francija z 12,7 %, medtem ko je (navadno) povprečje držav EU, ki imajo minimalno plačo, znašalo 7,2 %.

¹⁴⁰ Delitev trga dela na segmente delovnih mest z različnimi ravni zaščite, plačila in varnosti, kjer institucionalne razlike povzročajo omejeno mobilnost delavcev in trajno neenako obravnavo (OECD, 2023a, 2024c).

meriti.¹⁴¹ Prekarno delo, kot ga opredeljuje Statistični urad RS,¹⁴² je leta 2024 opravljalo 6,5 % delovno aktivnih prebivalcev oziroma okrog 65 tisoč oseb (SURs, 2025f), glede na leto 2014 se je delež povečal za 0,3 o. t. (MDDSZ, 2026b). Delež začasno zaposlenih agencijskih delavcev pa je bil četrti največji v EU (SI: 5,8 %; EU: 2,3 %) in se je v primerjavi z letom 2015 povečal za 0,5 o. t. (Eurostat, 2026). Strokovne institucije¹⁴³ že vrsto let opozarjajo na potrebo po učinkovitejšem prepoznavanju in odpravljanju prikritih delovnih razmerij,¹⁴⁴ v katerih so nadpovprečno zastopani mladi (predvsem zaradi študentskega dela),¹⁴⁵ nizko izobraženi in tuji delavci.¹⁴⁶ MDDSZ je v zadnjih letih sprejel več ukrepov na področju trga dela,¹⁴⁷ v začetku letošnjega leta pa odprl javno razpravo o strategiji za odpravo prekarnosti, ki obravnava dolgoletne izzive.¹⁴⁸ Strategija predvideva okrepitev področij, na katerih politike niso bile dovolj učinkovite, zlasti pa večji nadzor in sodelovanje med organi, krepitev sindikalnega organiziranja, izboljšanje socialnega položaja študentov in drugih (MDDSZ, 2026b).

/ Slika 56: Tveganje revščine zaposlenih je razmeroma nizko, nadpovprečno pa pri samozaposlenih (levo), materialni položaj priseljenih prebivalcev je veliko slabši kot pri državljanih Slovenije (desno)

Vir: Eurostat (2026), EU-SILC 2025 (na dohodkih iz leta 2024); SURs (2026). Opomba k levi sliki: Za Slovenijo je podatek do leta 2025, za preostale države pa do leta 2024. Desna slika prikazuje podatke za tujce, ki nimajo državljanstva EU, s prijavljenim prebivališčem v Sloveniji za najmanj 12 mesecev, skladno z Eurostatovo definicijo običajnega prebivanja (angl. *usual residence*). Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje.

¹⁴¹ Mednarodno sprejete definicije o prekarnem delu ni. Multidisciplinarna analiza prekarnega dela (Šoltes idr., 2020), ki so jo za MDDSZ pripravili strokovnjaki, pojem prekarnega dela uporablja za označevanje vsakršnega dela, pri katerem obstajajo negotovosti (dohodkovna in/ ali zaposlitvena negotovost v kombinaciji z drugimi negotovostmi glede delovnega in/ ali socialnopravnega položaja delavca), pri čemer negotovost ni rezultat delavčeve svobodne izbire (ni želena oziroma prostovoljna), hkrati pa je tako intenzivna, da ogroža delavčevo dostojno delo in dostojno življenje.

¹⁴² SURs med prekarne oblike dela šteje delo prek študentskega dela, delo prek agencij za posredovanje dela in samozaposlene, ki nikogar ne zaposlujejo in večinoma delajo le za eno stranko (t. i. odvisni samozaposleni) (SURs, 2025a).

¹⁴³ Poleg MDDSZ še Inšpektorat za delo, MNZ, Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi, sindikati in civilna družba.

¹⁴⁴ V prikritem delovnem razmerju je oseba, ki opravlja delo za enega delodajalca na podlagi atipičnih oblik dela, a dela v pogojih, ko so izpolnjeni vsi elementi delovnega razmerja (Šoltes idr., 2020).

¹⁴⁵ Obseg študentskega dela je leta 2025 znašal 28 tisoč oseb, kar je 2,8 % vseh delovno aktivnih.

¹⁴⁶ IRSD (2025) v povezavi s tujimi delavci evidentira kršitve ZZSDT in ZDR-1. Pri delodajalcih, ki zaposlujejo tuje državljanke, je več kršitev povezanih z izplačili, vračanjem denarja v gotovini, z delovnim časom, vnaprej podpisanimi sporazumnimi odpovedmi ipd.

¹⁴⁷ Sprejeta je bila novela Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1D), Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti (ZEPDSV-A) in Zakona o urejanju trga dela (ZUTD-I).

¹⁴⁸ Gre za področja dualizacije trga dela, prikritih delovnih razmerij, agencijskega dela, platformnega dela, *outsourcinga* idr. Večino teh področij so strokovnjaki sistematično analizirali v projektu MAPA (Šoltes idr., 2020), delo pa nadaljujejo v PLATFOsi (Strban, 2026).

Napoteni delavci iz tretjih držav so najranljivejša skupina na trgu dela, saj so nadpovprečno izpostavljeni zlorabam in sistemskim kršitvam pravic, vse pogosteje pa se pri njih zaznava tudi tveganje dolžniške odvisnosti.

Posebej ranljivi so delavci iz tretjih držav (MDDSZ, 2026b), zlasti tisti, ki jih zaposlujejo ali napotujejo tuja podjetja s sedežem zunaj Slovenije, saj je pri njih ugotovljeno večje tveganje zlorabe delavskih pravic.¹⁴⁹ V Slovenijo je bilo leta 2024 napotenih okoli 10.700 delavcev (okoli odstotek vseh zaposlenih), od tega je bilo 32 % državljanov tretjih držav, zlasti iz držav nekdanje Jugoslavije.¹⁵⁰ Ugotovitve nadzornih organov kažejo na hujše posege v pravice delavcev, kot so neupravičeno odtegotovanje stroškov nastanitve, neizplačevanje plač, omejevanje gibanja ter elementi prisilnega dela.¹⁵¹ Pri teh delavcih je pogosta tudi zadolženost ob prihodu v Slovenijo, kar povečuje tveganje dolžniške odvisnosti. Ob omejenem dostopu do informacijskih točk, pomanjkanju večjezičnih storitev in zaradi drugih ovir, predvsem pa zaradi pogostosti kršitev, je treba vzpostaviti sistem digitalnega obveščanja o njihovih pravicah in obveznostih že ob prihodu v državo, jim zagotoviti zagovorništvo ter enako obravnavo. Okrepiti je treba tudi inšpekcijski nadzor, zlasti v dejavnostih in oblikah zaposlitve z večjimi tveganji kršitev, saj so preventivni in nadzorni mehanizmi ključni za pravočasno odkrivanje in preprečevanje zlorab.

Platformizacija dela prinaša temeljite spremembe v upravljanju delovnih procesov, kar vpliva na delovne pogoje in pravice zaposlenih. Z razmahom digitalnih platform dela se v zadnjem desetletju razvija tudi *platformizacija dela*.

Ta v ožjem pomenu vključuje digitalni nadzor nad zaposlenimi (časovni, fizični in glede izvajanja delovnih aktivnosti)¹⁵² in algoritemsko upravljanje zaposlenih (avtomatizirano usmerjanje in odločanje glede različnih vidikov dela) (Vazquez idr., 2025). V širšem pomenu pa označuje širjenje teh oblik upravljanja tudi v tradicionalne sektorje gospodarstva za racionalizirajo delovnih procesov in standardizacijo postopkov. Doslej se je najbolj razširil časovni nadzor,¹⁵³ medtem ko sta preostala dva manj pogosta. Algoritemsko upravljanje je v Sloveniji manj razširjeno kot v povprečju EU (Slika 57). Umetno inteligenco, ki podpira izvajanje zapletenih kognitivnih nalog ali usmerja način dela, pri delu uporablja 11 % zaposlenih (EU: 12 %; VI: 20 %) (Eurofound, 2025b). Učinki *platformizacije* na delovne pogoje niso enoznačni, saj gre za uporabo visoko tveganih sistemov UI in povečano tveganje prekarnosti zaposlenih (Strban, 2026). Raziskave kažejo, da manj intenzivne in informacijske oblike digitalnega nadzora praviloma niso škodljive, medtem ko celovit, intenziven in fizični nadzor ter algoritemsko upravljanje povečujejo stres ter zmanjšujejo avtonomijo delavcev (Vazquez idr., 2025). Vplivi *platformizacije* na zaposlene

¹⁴⁹ Praviloma so slabše seznanjeni z delovnopravno ureditvijo, brez delavskega zastopstva in v izraziti odvisnosti od delodajalca glede življenjskih pogojev, bivanja in plač. Kršitve so resno tveganje za delavce v najbolj ranljivih položajih (MDS TZL, 2025).

¹⁵⁰ Po drugi strani pa je Slovenija ena izmed držav EU z največjim deležem napotenih delavcev v tujino glede na vse zaposlene (v 2024 jih je bilo 6 %) in glede na število prebivalcev (v letu 2023 okoli 3 %). Število napotenih delavcev, merjeno z izdajo potrdil PD A1, ter njihov delež izmed vseh zaposlenih se je vztrajno povečeval in dosegel vrh leta 2023, ko je bilo izdanih skupno 176.363 potrdil PD A1, v tujino pa je bilo napotenih 65.590 oseb (7 % vseh zaposlenih). V letu 2024 pa je bil evidentiran občuten upad tako v številu izdanih potrdil PD A1 kot tudi v številu napotenih oseb. Eden izmed razlogov za upad bi lahko bilo sprejetje novega Zakona o čezmejnem opravljanju storitev, ki prenaša določbe Direktive 2018/957/EU, ter sprememba Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki je odpravila določbo, ki je delodajalcem predhodno omogočala obračun prispevkov za socialno varnost napotenih delavcev na podlagi slovenske minimalne plače ali primerljive plače, ki bi jo delavec prejemal v Sloveniji (Vah Jevšnik in Toplak, 2025).

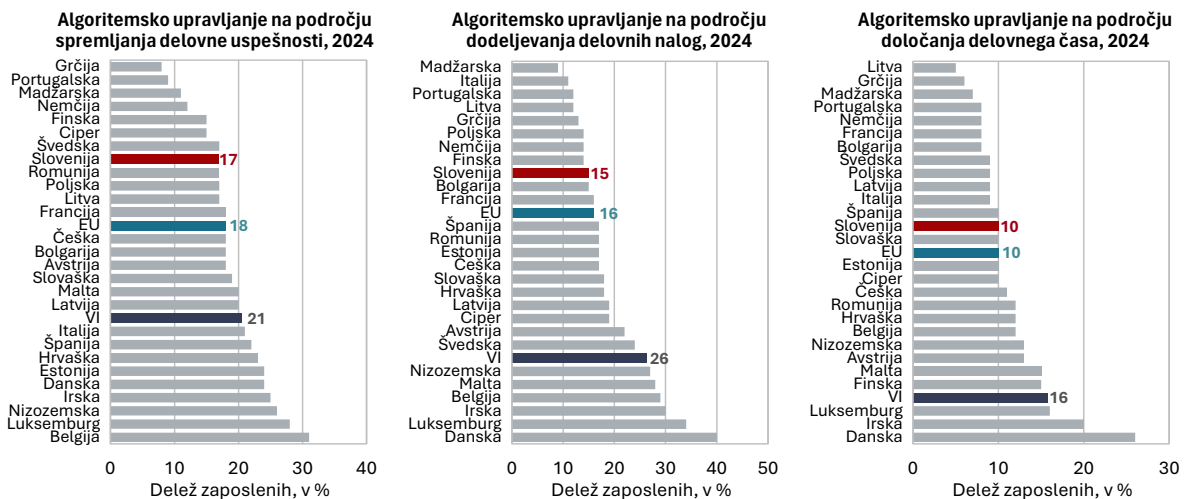
¹⁵¹ To se nanaša zlasti na gradbeništvo, gostinstvo, kmetijstvo, prevoznništvo, logistiko, gozdarstvo in živilsko industrijo (MDS TZL, 2025).

¹⁵² Pri časovnem nadzoru gre predvsem za digitalno spremljanje delovnega časa, prihodov in odhodov zaposlenih; pri fizičnem za polni videonadzor, GPS ipd. sistemov; pri izvajanju delovnih nalog pa predvsem za nadzor nad spletnimi vsebinami (e-pošta, klici in družbenimi mediji).

¹⁵³ Ta je najboljšežnejši v Sloveniji (56 %; EU: 37 %). Nadzor izvajanja delovnih nalog in fizični nadzor sta najpogostejša v jugovzhodnih članicah EU (Vazquez idr., 2025).

so zato v veliki meri odvisni od institucionalnih okvirov, regulativnih pristopov ter načinov uvajanja digitalnih tehnologij v delovna okolja, kar obravnava direktiva EU.¹⁵⁴ Njen prenos v nacionalno zakonodajo zahteva opredelitev meril (materialnopravni vidik) in postopkov (procesnopravni vidik) za presojo pravilne opredelitve zaposlitvenega statusa oseb, ki opravljajo platformno delo (Strban, 2026). Nova pravna ureditev bo zato pomembno vplivala tudi na področje prekarnih oblik dela (z vidika delovnih pogojev, varstva osebnih podatkov in kolektivnih pravic) ter na delovanje nadzornih institucij, zlasti Inšpektorata RS za delo in Finančne uprave RS.

/ Slika 57: Uporaba algoritemskega upravljanja zaposlenih je manj pogosta kot v povprečju EU, najpogosteje se uporablja za spremljanje delovne uspešnosti, najredkeje pa za določanje delovnega časa zaposlenih

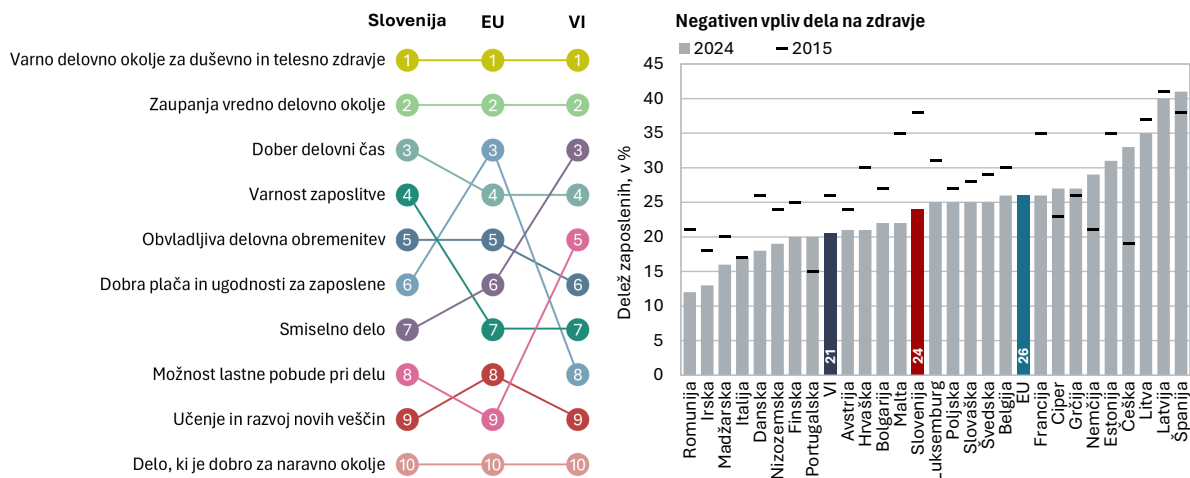
Vir: Eurofound (2025b). Opomba: Na vseh treh slikah gre za delež zaposlenih, ki so na vprašanje o tem, v kolikšni meri računalniški program spremlja delovno uspešnost, dodeljuje naloge in določa čas dela, odgovorili pritrdilno. Kazalniki za VI so izračunani kot netehtano povprečje.

Evropska raziskava o delovnih pogojih iz leta 2024 kaže napredek pri kakovosti delovnih mest v zadnjem desetletju, vendar ostajajo tudi pomembni izzivi.¹⁵⁵ Zaposleni imajo boljše karijerne možnosti, zmanjšala se je tudi negotovost zaposlitve. Več delavcev lahko razvija svoje spretnosti na delovnem mestu in ima dostop do usposabljanj, kar je ključno za prehod v pametno in zeleno gospodarstvo. Med izzivi ostajajo zdravstvena tveganja, zlasti zaradi izpostavljenosti vročini in sedečega dela, večja intenzivnost dela in prilagajanje novim oblikam organizacije dela, vključno z algoritmičnim upravljanjem (Eurofound, 2025a, 2025c). Najpomembnejši vidik dela za delavce je varno delovno okolje za duševno in telesno zdravje (Slika 58), pri čemer je spodbudno, da se je močno zmanjšal delež zaposlenih, ki ocenjujejo, da delo negativno vpliva na njihovo zdravje. V primerjavi z letom 2015 se je močno zmanjšal tudi delež zaposlenih, ki menijo, da ne bodo sposobni opravljati dela do 60. leta starosti (27 %; EU: 19 %; VI: 18 %), zelena starost upokojitve pa je najnižja med državami EU (60,3 leta).

¹⁵⁴ Direktiva EU o izboljšanju delovnih pogojev pri platformnem delu mora biti v nacionalno zakonodajo prenesena do decembra 2026.

¹⁵⁵ Kakovost delovnega mesta zajema značilnosti dela in zaposlitve, ki vplivajo na zdravje in dobro počutje delavcev. Meri fizično in socialno delovno okolje, kakovost delovnega časa, intenzivnost dela, spretnosti in avtonomijo, obete ter zaslužek (Eurofound, 2025a).

/ Slika 58: Najpomembnejši vidik dela je varno delovno okolje za duševno in telesno zdravje (levo), delež zaposlenih, ki ocenjujejo, da delo negativno vpliva na njihovo zdravje, je pod povprečjem EU (desno)

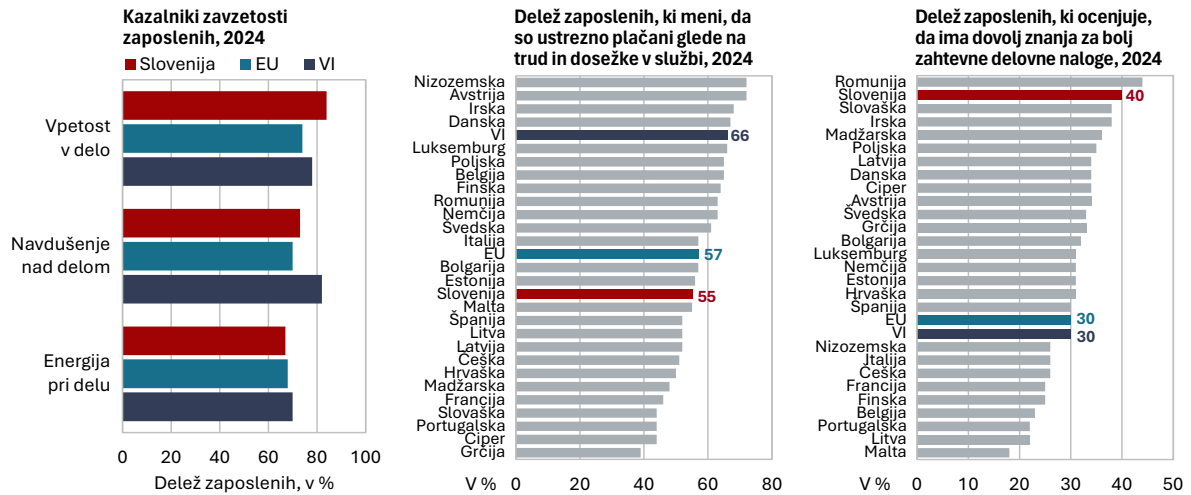
Vir: Eurofound (2025b, 2025c). Opomba k sliki levo: Med desetimi vidiki dela so zaposleni ocenili, kaj je za njih pomembnejše: število 1 je najpomembnejši vidik. Kazalniki za VI so izračunani kot netehano povprečje.

Zavzetost zaposlenih je nad povprečjem EU, pri čemer zaposleni bolje ocenjujejo družbeno okolje, možnosti vplivanja na delo in kariernega napredovanja, slabše pa zaslužek. Vpetost zaposlenih v delo je med največjimi v EU, razmeroma velik je tudi delež navdušenih nad delom, nekoliko manj pa je zaposlenih z visoko ravnjo energije pri delu. Zavzetost zaposlenih prispeva k boljšemu počutju in večjemu zadovoljstvu pri delu, pri čemer pa ima ključno vlogo učinkovito vodenje. Pomoč in podpora nadrejenega, sodelovanje pri izboljševanju organizacije dela ali delovnih procesov ter možnost vplivanja na odločitve, pomembne za delo, so pogostejši kot v povprečju EU in vodilnih inovatorjih.¹⁵⁶ Zaposleni poročajo tudi o dobri podpori sodelavcev. Podobno kot v povprečju EU je bilo ponižujočemu vedenju izpostavljenih 17 % vprašanih (VI: 27 %). Večina zaposlenih meni, da je njihovo delo koristno za organizacijo in družbo ter da ga opravljajo dobro, slabše pa ocenjujejo zaslužek in materialno preskrbljenost (Slika 59). Med bolje ocenjenimi sta tudi gotovost zaposlitve in možnost kariernega napredovanja,¹⁵⁷ med največjimi v EU pa je delež zaposlenih, ki ocenjuje, da njihovo znanje presega zahtevnost njihovih delovnih nalog.

¹⁵⁶ 74 % zaposlenih je navedlo pomoč in podporo nadrejenih (EU: 65 %; VI: 67 %); 52 % sodelovanje pri izboljševanju organizacije dela ali delovnih procesov (EU: 41 %; VI: 47 %); 57 % pa možnost vplivanja na odločitve pri njihovem delu (EU: 46 %; VI: 54 %) (Eurofound, 2025b).

¹⁵⁷ Da služba omogoča dobre možnosti za karierno napredovanje, je menilo 55 % vprašanih (EU: 46 %; VI: 52 %) (Eurofound, 2025b).

/ Slika 59: Zavzetost zaposlenih je razmeroma visoka (levo), poplačilo za vloženi trud je podpovprečno (sredina), med največjimi v EU je delež zaposlenih, ki ima znanje za zahtevnejše delovne naloge, kot jih opravljajo (desno)

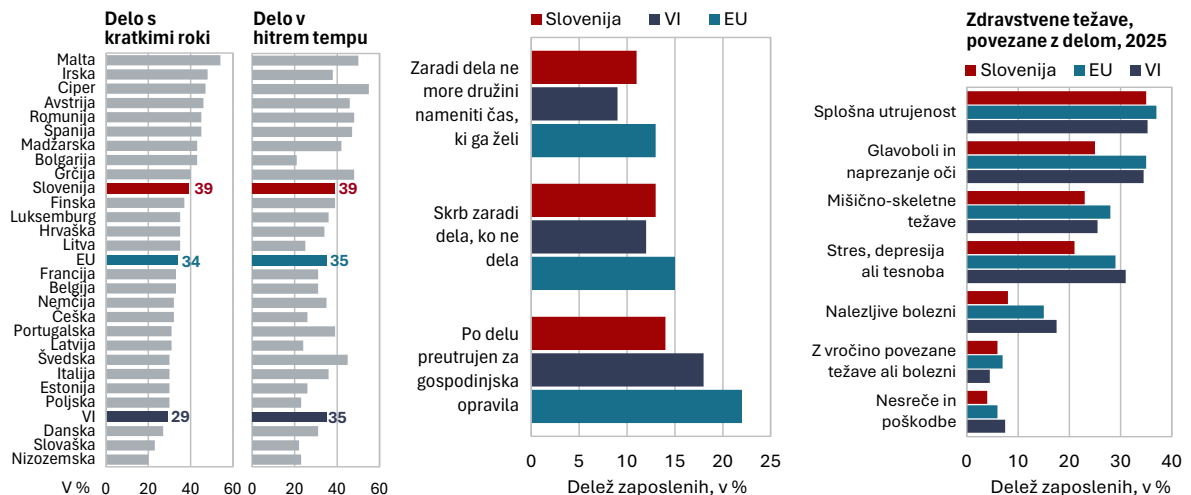

Vir: Eurofound (2025b, 2025c). Opomba: Zavzetost zaposlenih temelji na samoocenah delavcev o vpetosti v delo, navdušenju nad delom in energiji pri delu. Kazalniki za VI so izračunani kot netehtano povprečje.

Izboljšuje se kakovost delovnega časa, zaposleni pa imajo manj težav z usklajevanjem poklicnega in zasebnega življenja kot v povprečju EU.

Zaposleni v povprečju opravijo večje število delovnih ur na teden kot v povprečju EU (leta 2024 v SI: 39,2, EU: 36,6 ure) in precej več kot v vodilnih inovatorjih (35,2 ure), vendar se je v zadnjem desetletju zmanjšal delež takih, ki običajno delajo izven rednega delovnega časa (Eurostat, 2026). Moški si pogosteje kot ženske lahko določajo čas dela ter si vzamejo uro ali dve med delovnim časom za urejanje osebnih stvari.¹⁵⁸ Večina zaposlenih (86 %) je ocenila, da je njihov delovni čas (zelo) dobro usklajen z družinskim ali družabnim življenjem (EU: 83 %; VI: 89 %), z usklajevanjem so imeli manj težav kot pred desetimi leti.

/ Slika 60: V primerjavi s povprečjem EU zaposleni poročajo o večji intenzivnosti dela, a imajo manj težav z usklajevanjem poklicnega in družinskega življenja ter manj pogoste zdravstvene težave, povezane z delom

Vir: Eurofound (2025b, 2025c), EU-OSHA (2025). Opomba: Kazalniki za VI so izračunani kot netehtano povprečje.

¹⁵⁸ 77 % moških (EU: 72 %) in 69 % žensk (EU: 66 %) si lahko vzame čas za urejanje osebnih stvari med delovnim časom (Eurofound, 2025c).

Fizično delovno okolje, intenzivnost dela in delavsko predstavništvo so področja, na katerih Slovenija zaostaja za povprečjem EU, še bolj pa za vodilnimi inovatorkami. Med fizičnimi tveganji in obremenitvami na delovnih mestih je vse pogostejša izpostavljenost vročini, zlasti med zaposlenimi v kmetijstvu, gradbeništvu in industriji, najpogostejše obremenitve pa so utrujajoči ali boleči položaji pri delu, dolgotrajno sedenje ter ponavljajoči se gibi rok in dlani.¹⁵⁹ Intenzivnost dela se z uporabo digitalnih tehnologij povečuje,¹⁶⁰ preobremenjenost zaposlenih pa je mogoče zmanjšati z realnejšimi roki, manjšimi zahtevami ter večjo možnostjo dela od doma, ki je sicer najbolj razširjeno v vodilnih inovatorkah.¹⁶¹ Splošna utrujenost, glavoboli in naprezanje oči, mišično-skeletne težave ter stres, depresija ali tesnoba so najpogostejše zdravstvene težave, povezane z delom. Seznanjenost zaposlenih z zdravstvenimi in varnostnimi tveganji na delovnem mestu ter s preprečevanjem z delom povezanega stresa je večja kot v povprečju EU, a večina (62 %) zaposlenih v organizaciji nima pooblaščenca ali odbora za varnost in zdravje pri delu. Poleg tega 48 % zaposlenih nima delavskega zastopnika (EU: 43 %; VI: 25 %), več kot tretjina pa rednih srečanj, na katerih bi lahko izrazili svoje poglede na dogajanje v organizaciji.

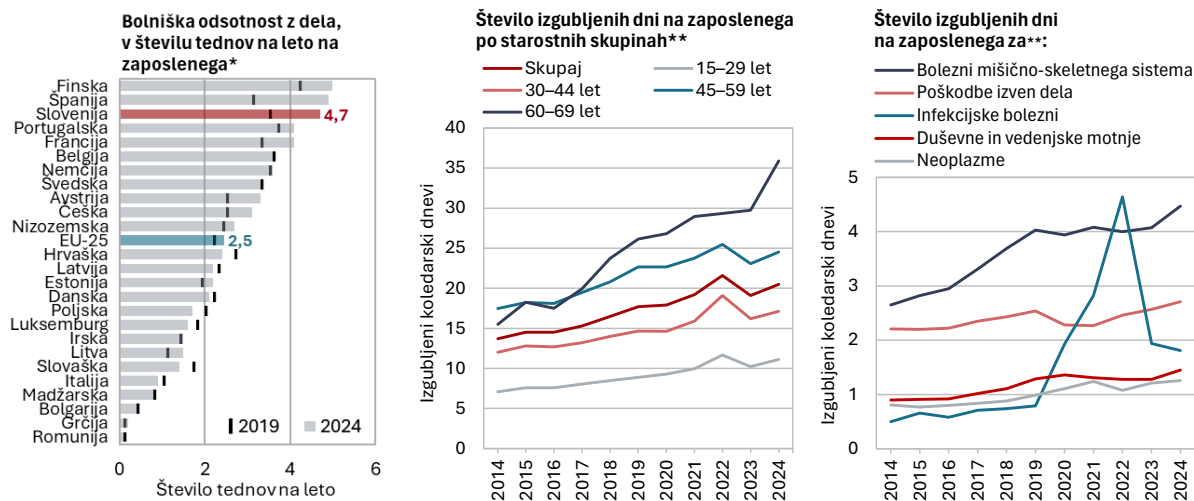
Odsotnost z dela zaradi bolezni se izrazito povečuje in je skoraj dvakrat večja kot v povprečju EU. Ključni dejavniki za rast absentizma so daljše ostajanje v delovni aktivnosti brez zadostne prilagoditve delovnih mest starejšim delavcem, porast kroničnih in duševnih bolezni, delovni pogoji in motivacija zaposlenih, sistem bolniškega nadomestila (morebitne zlorabe in neučinkovit nadzor), pomanjkljivosti zgodnje poklicne rehabilitacije ter višje nadomestilo za bolniški stalež v primerjavi z invalidsko pokojnino (MZ, 2026). V zadnjih letih je rast bolniških odsotnosti izrazitejša pri starejših od 60 let, predvsem zaradi mišično-skeletnih bolezni ter duševnih in vedenjskih motenj. Depresija in anksioznost sta se v obdobju 2012–2023 izrazito povečali pri ženskah in moških v aktivni dobi (WHO-EURO, 2026), kar povzroča dolgotrajne odsotnosti, ki zahtevajo celovito obravnavo. Po podatkih ZZZS (2026) so se leta 2025 bolniške odsotnosti povečale na 7,0 % izgubljenih delovnih dni (2024: 6,7 % izgubljenih delovnih dni), za kar so bili sprejeti ukrepi za večji nadzor in ukrepanje ob zlorabah (ZDIUPZ, 2025). Za učinkovito obvladovanje absentizma so potrebni celovit in usklajen sistemski pristop ter vlaganja na področjih varnosti in zdravja pri delu, promocija zdravja in preventive, duševnega zdravja zaposlenih, podpore ohranjanju in ponovni vzpostavitvi delazmožnosti ter prilagajanje delovnih mest ob postopnem vračanju na delo.

¹⁵⁹ Podobno kot v povprečju EU je bilo dolgotrajno sedenje značilno za 40 % zaposlenih (VI: 45 %) (Eurofound, 2025b).

¹⁶⁰ Uporaba digitalnih tehnologij določa hitrost (SI: 41 %; EU: 48 %) in povečuje obseg dela zaposlenih (SI: 33 %; EU: 28 %) (EU-OSHA, 2025).

¹⁶¹ Leta 2024 je redno ali občasno od doma delalo 19 % zaposlenih (EU: 23 %; VI: 45 %) (Eurostat, 2026).

/ Slika 61: Bolniške odsotnosti so se v zadnjih letih povečevale bistveno hitreje kot v povprečju EU (levo), zelo hitra je rast pri starejših od 60 let (sredina) in zaradi bolezni mišično-skeletnega sistema (desno)

Vir: OECD (2026d); NIJZ (2026c). Opombe: * Po anketi o delovni sili (LFS), podatki zajemajo polne in delne odsotnosti in temeljijo na samooceni. Kazalnik za EU-25 je izračunan kot netehtano povprečje. ** Administrativni podatki NIJZ po starostnih skupinah in po izbranih skupinah mednarodne klasifikacije bolezni.

3.2.2

Upravljanje trga dela in razvoj človeškega kapitala

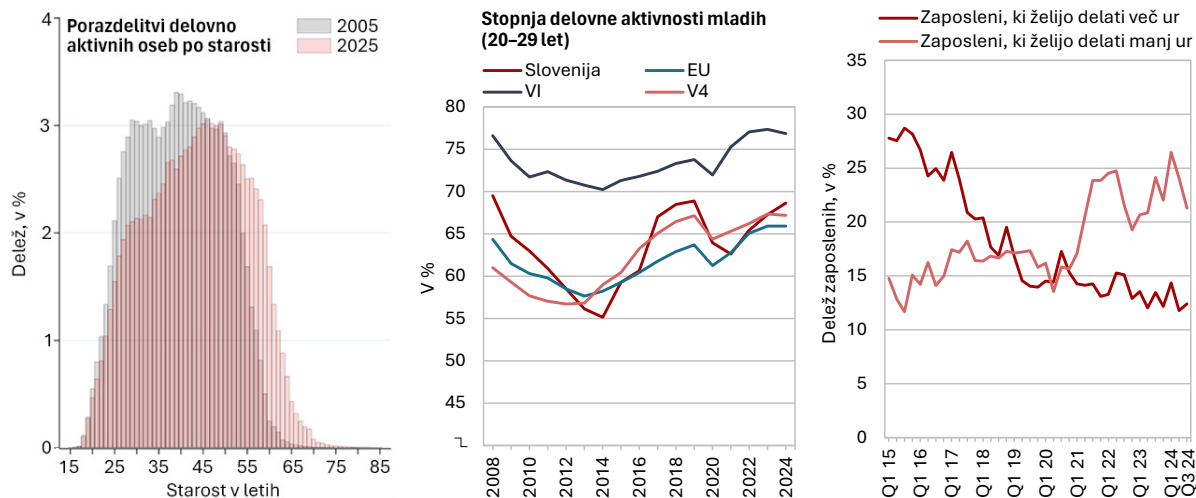
Spremembe v obsegu in starostni strukturi delovne sile zaradi demografskih trendov zahtevajo aktivno politiko dela, usmerjeno v učinkovitejšo aktivacijo in preusposabljanje manj zastopanih skupin, strateško privabljanje tuje delovne sile ter pospešeno uvajanje avtomatizacije, digitalizacije in drugih naprednih tehnologij. Pomanjkanje delovne sile postaja vse pomembnejši omejevalni dejavnik gospodarskega razvoja, v drugi polovici leta 2025 je kadrovski primanjkljaj zaznalo 46 % delodajalcev, med velikimi delodajalci pa 71 %. Potencialni obseg delovne sile se od leta 2012 trajno zmanjšuje zaradi vstopanja manjših generacij na trg dela in upokojevanja številčnejših starejših generacij,¹⁶² za katere se v nekaterih dejavnostih v naslednjih letih pričakuje obsežno upokojevanje. Razpoložljivost delovne sile sočasno zmanjšujeta še dolgoročni trend upadanja števila opravljenih delovnih ur na zaposlenega¹⁶³ in nižja pripravljenost zaposlenih za povečanje obsega delovnih ur (Slika 62). Zato je za povečanje participacije ključna celovita kombinacija ukrepov, ki vključuje aktivacijo manj zastopanih skupin na trgu dela ter strateško privabljanje delovne sile iz tujine glede na strateške prednostne naloge razvoja. Hkrati je za blaženje strukturnega pomanjkanja delovne sile nujno pospešeno in ciljno uvajanje avtomatizacije ter drugih delovno varčnih in digitalnih tehnologij, avtomatizacija in druge vrste tehnološkega prestrukturiranja pa izvedljive ob sočasnem vlaganju v prilagajanje znanj in kompetenc zaposlenih. To zahteva tudi sistematične in anticipativne analize razvojnih prednostnih nalog, strateško načrtovanje kadrov in razvoj spretnosti oziroma človeškega kapitala za prihodnja desetletja, ki bodo podpirali tehnološko preobrazbo gospodarstva.

¹⁶² Hkrati se že dlje časa povečuje delež starejših delovno aktivnih (55–64 let). Od leta 2000 do 2024 se povečal s 5,5 % na 18,2 %, kar je eno večjih povečanj med državami EU.

¹⁶³ Število delovnih ur, ki jih je povprečni zaposleni opravil v obdobju 2000–2024, se je zmanjšalo za 6 %. Na to je vplival postopni prehod k manj delovno intenzivnim sektorjem gospodarstva, nove oblike dela, večja participacija žensk, ki opravijo nekoliko manj ur plačanega dela, v zadnjih letih pa v večji meri tudi preference med delovnim in prostim časom.

Za učinkovitejše upravljanje domačih kadrovskih potencialov in aktivacijo manj zastopanih skupin je treba okrepiti aktivacijske politike ter prilagoditi izobraževalne, delovne, davčne in socialne spodbude tako, da bo delo dostopnejše in privlačno. Za večjo vključenost mladih na trg dela je treba povečati usklajenost izobraževalnih programov s (sedanjimi in zlasti prihodnjimi) potrebami trga dela, okrepiti interdisciplinarnost ter vajeništvo,¹⁶⁴ pospešiti zaključevanje študija in omogočiti hitre prehode v varne oblike zaposlitve, onemogočiti prikrita delovna razmerja in druge oblike prekarnege dela. Za večjo aktivacijo starejših bi bilo smiselno krepiti instrumente prožne in postopne upokojitve ter davčne spodbude za ohranjanje zaposlenih po izpolnitvi upokojitvenih pogojev. V Sloveniji namreč 84,3 % upokojenecev (EU: 64,7 %) preneha delati po prejemu prve pokojnine (EK, 2025k). Izboljšati je treba tudi kakovost delovnih mest s prilagoditvijo delovnih pogojev, omogočiti prekvalifikacije, vzpodbujati vseživljenjsko učenje in sistematično upravljati starostno raznolikost v podjetjih. Zagotoviti je treba tudi večjo usklajenost davkov in socialnih transferjev za povečanje participacije manj izobraženih in sekundarnih prinašalcev dohodka, zlasti žensk.¹⁶⁵ Pri nizko izobraženih, zaposlenih z nizkimi plačami, delno zaposlenih ali brezposelnih pa participacijo spodbuditi s spremembami davčnih obremenitev, z znižanjem »pasti neaktivnosti«¹⁶⁶ in »pasti nizkih plač«¹⁶⁷ (Slika 53, desno). Davčne ukrepe je treba nadgrajevati tudi z družinskimi politikami za enakomernejšo porazdelitev skrbstvenega dela. Aktivneje je treba vključevati tudi različne kulturne in druge težje zaposljive manjšine, sposobne dela, ki zaradi neustreznih politik in tudi diskriminacije ostajajo zunaj trga dela.

/ Slika 62: Povprečna starost delovno aktivnih je v obdobju 2005–2025 zrasla z 39,6 na 43,4 leta (levo), delovna aktivnost mladih se počasi izboljšuje (sredina), spreminjajo se preference glede obsega delovnega časa (desno)

Vir: SURS (2026b), ocena UMAR. Opomba k levi sliki: Porazdelitev je prikazana na podlagi individualnih mikropodatkov Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP; DAK). Podatek za posamezno leto se nanaša na november. Kazalniki za skupine držav (EU, VI, V4) so izračunani kot tehtano povprečje.

¹⁶⁴ Vajeništvo, ki lahko krepiti sodelovanje izobraževalnih in delodajalskih organizacij ter omogoči hiter prehod mladih v zaposlitev, ostaja zelo omejena praksa.

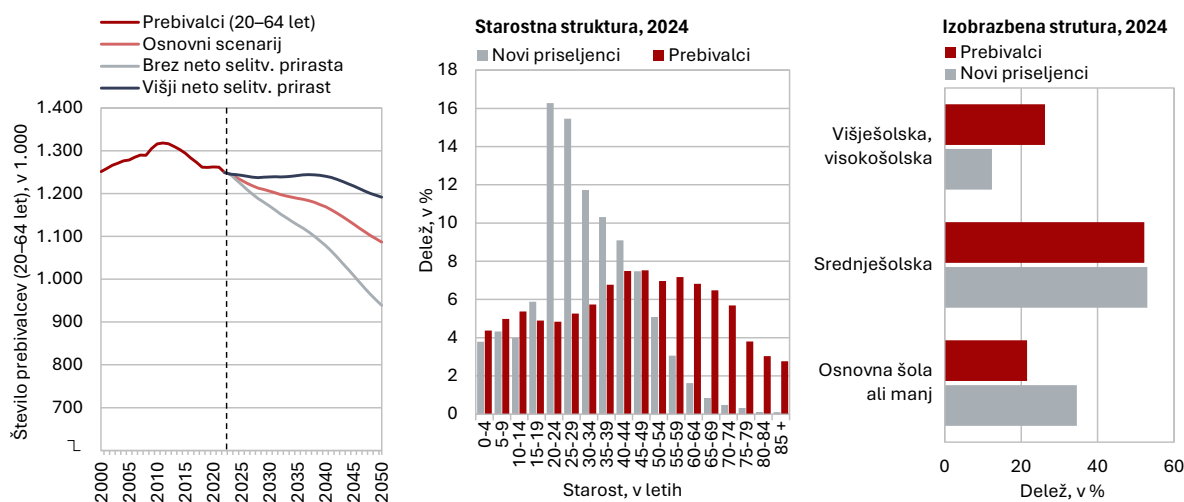
¹⁶⁵ Njihovo participacijo lahko okrepijo tudi ukrepi za večji delež neprenosljivega in plačanega starševskega dopusta očetov ter spreminjanja spolnih vlog pri skrbstvenem delu, s čimer bi se enakomerneje porazdelila skrb za otroka in zmanjšal morebitni vpliv odsotnosti z dela na plače žensk, kar še posebej velja za brezposelne tuje državljanke.

¹⁶⁶ Kazalnik »past neaktivnosti« kaže razliko v neto dohodku osebe pri prehodu iz neaktivnosti v zaposlenost zaradi višjih davkov in socialnih prispevkov ter nižjih pripadajočih socialnih transferjev. Izračunana je za par z dvema otrokoma, kjer prvi zasluži 100 % povprečne plače, drugi pa preide iz neaktivnosti (kjer je prejemal DSP, subvencijo najemnine in otroški dodatek) v zaposlitev, s plačo v višini 67 % povprečne plače.

¹⁶⁷ Kazalnik »past nizkih plač« kaže razmerje v neto dohodkih zaposlene osebe pri prehodu na višje plačano delovno mesto (s 33 % na 67 % bruto povprečne plače) zaradi višjih davkov in socialnih prispevkov ter nižjih pripadajočih socialnih transferjev glede na prejšnji položaj.

Tudi ob učinkovitejši aktivaciji domače delovne sile in priseljevanju delavcev bo demografska vrzel dolgoročno ostala. Ob omejitvah domače ponudbe dela je priseljevanje v zadnjem desetletju pomembno blažilo pomanjkanje kadra (Slika 63). V prihodnjih desetih letih bi moral za nadomeščanje manka delovne sile, ki bo nastal zaradi upokojevanja zaposlenih, obseg neto priselitev znašati 100 tisoč oseb (ali 10 tisoč na leto). Izziv ostaja izobrazbena struktura priseljencev, saj je za dolgoročno rast produktivnosti, inovacij ter zeleni in digitalni prehod ključno ciljno privabljanje strokovnjakov in drugih specializiranih kadrov iz tujine za zapolnitev vrzeli v domači ponudbi.¹⁶⁸ Zaposlovanje tuje delovne sile z relativno višjo ravnijo izobrazbe bi ob ustreznih vlaganjih imelo dolgoročno pozitivni učinek na gospodarsko rast (UMAR, 2023a).

/ Slika 63: Zmanjševanje deleža delovno sposobnega prebivalstva lahko srednjeručno omili le visok selitveni prirast (levo); starostna struktura priseljencev izboljšuje demografsko sliko (sredina); za povečanje družbene in socialne vključenosti priseljencev je treba vlagati tudi v njihovo izobraževanje in prepoznavanje kvalifikacij (desno)

Vir: SURS (2026a), Eurostat (2026), projekcije EUROPOP2023.

Slovenija pri privabljanju delovne sile tekmuje z drugimi državami, zato potrebuje ambicioznejšo in celovito migracijsko in integracijsko politiko.

Tuji državljani bodo v prihodnje obsegali vedno večji del delovne sile,¹⁶⁹ zato je treba za njihovo pravično in dostojno vključevanje v delovne procese in družbo ustrezno prilagoditi podporne sisteme, aktivno razvijati sprejemanje kulturne raznolikosti ter spremeniti politično kulturo (gl. Fokusna tema 1). V tej smeri je treba celovito nadgraditi že sprejete ukrepe na področju integracije in priseljevanja v zadnjih letih.¹⁷⁰ Preprečiti je treba odvisnost tujih delavcev od posrednikov, okrepiti nadzor in vzpostaviti sistem neposrednega seznanjanja z njihovimi pravicami in dolžnostmi (ter predvsem dolžnostmi delodajalcev). Uvedba sistema zanesljivih delodajalcev (po vzoru Nemčije, Danske itd.) s poenostavljenim postopkom zaposlovanja bi poleg drugih

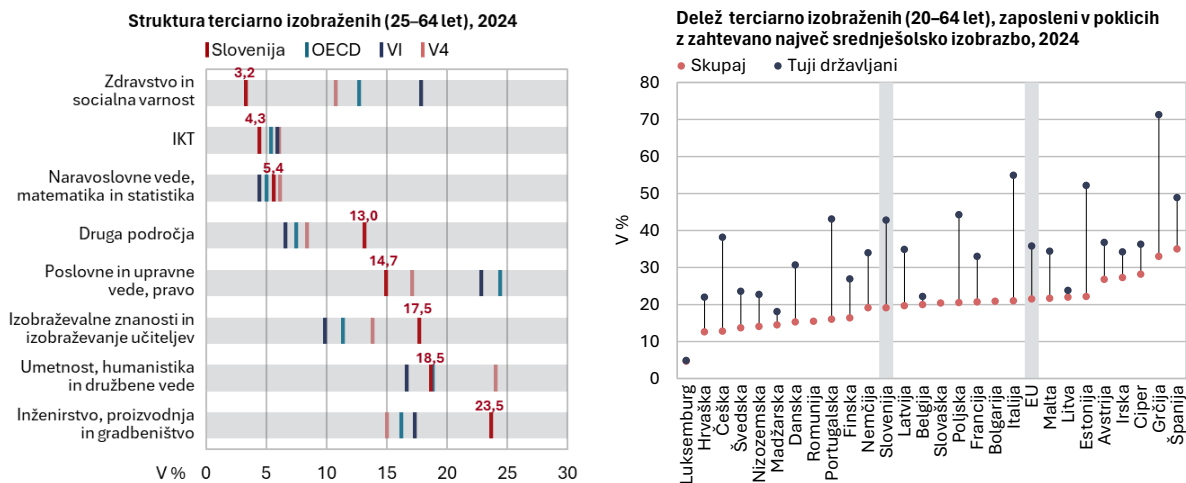
¹⁶⁸ Vertikalna neskladja so pri priseljenih velika: leta 2024 je bilo v poklicih z zahtevano največ srednješolsko izobrazbo delovno aktivnih 43 % tujih državljanov (25–64 let) s terciarno izobrazbo, med državljani je bilo takih 18 % (Eurostat, 2026). A delež priseljenih prebivalcev s terciarno izobrazbo je med manjšimi v EU: leta 2023 je bilo 25 % priseljenih državljanov EU (EU: 32,6 %) in 11 % drugih neEU državljanov (EU: 29 %).

¹⁶⁹ Ob visokem prilivu tuje delovne sile in upadajočem deležu domačega prebivalstva bi se delež tujih delavcev hitro povečal; ob predpostavki nadaljnjega visokega neto priliva do leta 2040 na okoli 30 %, do leta 2050 pa na 40 %.

¹⁷⁰ V letu 2023 je bila sprejeta integracijska strategija, ki ureja vključevanje tujcev iz tretjih držav, v letu 2024 strategija na področju priseljevanja, v letu 2025 pa dodatni ukrepi za lažje zaposlovanje tuje visokokvalificirane delovne sile (modra karta EU).

upravnih ukrepov lahko skrajšala postopke in zmanjšala možnost kršitve. Sprejetje dodatnih bilateralnih meddržavnih sporazumov o mobilnosti delavcev za posamezne sektorje bi lahko povečalo možni bazen zaposlovanja. Za privabljanje strokovnjakov je treba poenostaviti in pospešiti priznavanje znanj ter kvalifikacij, univerzitetnih diplom in habilitacij, pridobljenih v tujini. Na njihovo dolgoročneje bivanje bi lahko vplivala tudi uvedba mostov oziroma ugodnosti za neposredno zaposlitev visokokvalificiranih digitalnih nomadov po preteku dovoljenj. Velika priložnost so lahko tudi družinski člani priseljenih in njihova integracija v družbo, saj se število oseb, ki se preselijo zaradi združitve z družino, vztrajno povečuje. Pomembni so tudi dostopnost zdravstva in izobraževanja, vključno z možnostjo predšolskega varstva, priznavanje in prenos pravic iz pokojninskega varstva in podobno. Smiselno bi bilo okrepiti tudi aktivnosti na področju reševanja stanovanjskega vprašanja s krepitvijo najemniškega sklada (gl. poglavje 3.1.2.2).

/ Slika 64: Slovenija ima med državami OECD največji delež terciarno izobraženih inženirjev ter najmanjši delež terciarno izobraženih na področju zdravstva in socialnega varstva (levo); vertikalna neskladja so velika, izrazitejša pri priseljenih (desno)

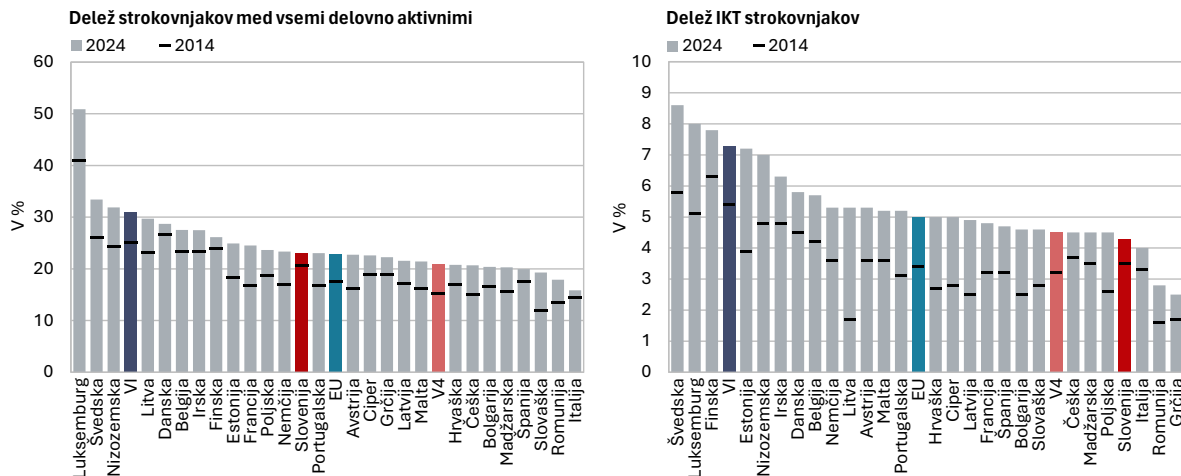

Vir: OECD (2026d), Eurostat (2026). Opomba k levi sliki: Povprečje za vodilne inovatorke je izračunano brez Danske, za katero ni podatka. Kazalniki za VI in V4 so izračunani kot netehatano povprečje.

V razmerah trajnih demografskih sprememb in tehnoloških preobrazb postaja razvoj človeškega kapitala ključni strateški vzvod produktivnosti, odpornosti in blaginje. Struktura vpisa v izobraževalne programe se je v zadnjih desetih letih spreminjala v smeri trga dela, zaradi manjših generacij mladih pa ostajajo potrebe po kadrih bistveno večje od ponudbe. Pomanjkanje nekaterih poklicnih in strokovnih profilov že vrsto let nadomeščajo delavci iz tujine (zlasti v gradbeništvu in v nekaterih poklicih za enostavnejša dela). Na nekaterih področjih se zaradi digitalizacije, novih tehnologij in UI spreminja struktura povpraševanja po delu, kar vodi v presežek nekaterih profilov, po drugi strani pa tudi v večje povpraševanje po strokovnjakih, predvsem nekaterih naravoslovnih profilov in inženirjev. Primanjkuje tudi terciarno izobraženega kadra za zagotavljanje kakovostnih javnih storitev (zdravstvo, socialno varstvo, izobraževanje) in nekaterih družboslovnih profilov (npr. psihologi, pravniki). Na prenizko ponudbo diplomantov na trgu dela vplivata tudi dolgotrajni študij in nizka stopnja dokončanja študija zaradi osipa (OECD, 2025e). Kljub temu nekateri diplomanti dlje časa iščejo ustrezno zaposlitev, številni pa se zaposlujejo v poklicih z zahtevano največ srednješolsko izobrazbo (vertikalna neskladja) ali na področju, ki se ne ujema s področjem njihovega študija (horizontalna neskladja). Leta 2022 je bilo 13 % delovno aktivnih, katerih delovno mesto se ni ujemalo s področjem izobraževanja.

Leta 2024 je četrtnina diplomantov v Sloveniji opravljala delo, ki ni ustrezalo področju ali ravni njihove izobrazbe, kar kaže na neučinkovito načrtovanje človeških virov, največja neskladja pa so pri priseljenicih.

/ Slika 65: Delež vseh strokovnjakov med delovno aktivnimi je podoben kot v povprečju EU (levo), delež IKT strokovnjakov pa med najmanjšimi v EU (desno)

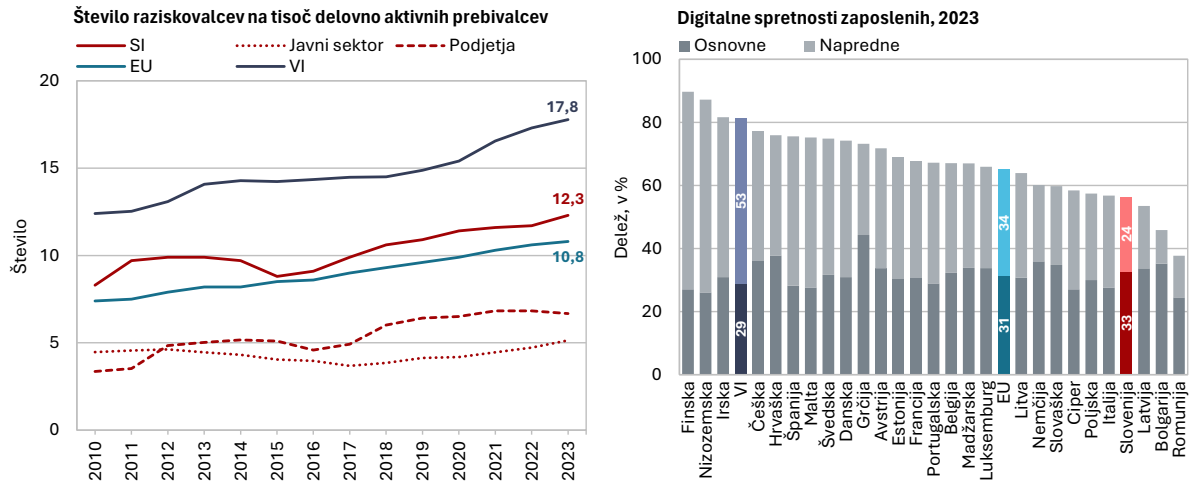

Vir: Eurostat (2026). Opomba: Kazalniki za VI in V4 so izračunani kot netehtano povprečje.

V obdobju 2014–2024 se je med vsemi poklicnimi skupinami najbolj povečalo število strokovnjakov, zlasti na področju informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Kljub pozitivnim trendom pri številu novih doktorjev znanosti in raziskovalcev se nekatere znanstvene discipline spoprijemajo z izrazitim pomanjkanjem raziskovalnega kadra (Lukšič Hacin idr., 2024) ter pomanjkljivim upravljanjem razvoja karier raziskovalcev (Udovič idr., 2025). Podoben razkorak se kaže tudi v javnih storitvah, saj rast števila strokovnjakov na področju zdravstva ter vzgoje in izobraževanja vse bolj zaostaja za naraščajočimi potrebami dolgožive in na znanju temelječe družbe (ZRSZ, 2025).¹⁷¹ V zadnjih letih je opazna rast števila inženirjev, diplomantov naravoslovja in tehnike (podobno kot v Belgiji in na Češkem) ter informacijskih in komunikacijskih tehnologij, a to ne pokriva visokega povpraševanja. S pomanjkanjem strokovnjakov IKT se spoprijemata približno dve tretjini podjetij. Leta 2024 zaradi pomanjkanja ustreznega strokovnega znanja 65 % podjetij ni uvedlo uporabe UI, čeprav so to želela. Slovenska podjetja zato opozarjajo na potrebo po izboljšanju dostopnosti in učinkovitosti programov za krepitev kompetenc na področju UI, po razvoju ciljno usmerjenih izobraževalnih programov ter po spodbujanju sodelovanja pri usposabljanju kadrov z akademskim sektorjem (DIH, 2025).

¹⁷¹ Potrebe po kadrih za delo v zdravstvu, dolgotrajni oskrbi in šolstvu se povečujejo že vrsto let, ustreznega kadra pa primanjkuje (ZRSZ, 2025).

/ Slika 66: Po številu raziskovalcev se Slovenija uvršča nad povprečje EU, vendar s precejšnjo vrzeljo do vodilnih inovatork (levo), izjemno majhen je delež zaposlenih z naprednimi digitalnimi spretnostmi (desno)

Vir: Eurostat (2026). Opomba: Kazalniki za VI so izračunani kot netehtano povprečje.

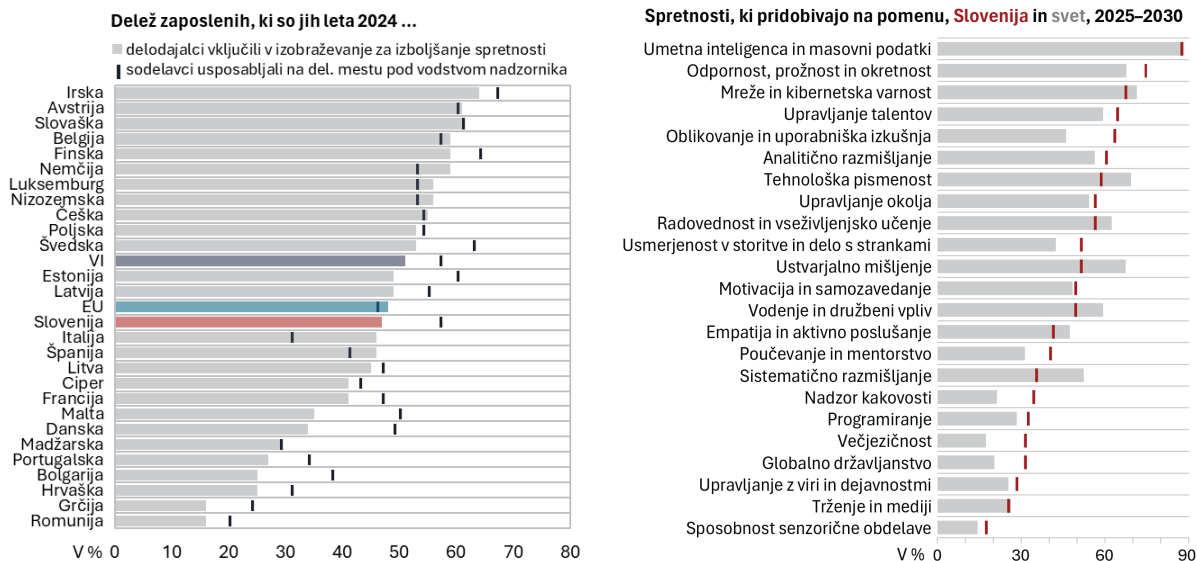
Hitre tehnološke spremembe ter digitalna in trajnostna preobrazba družbe in gospodarstva zahtevajo bistveno ambicioznejšo krepitev digitalnih, temeljnih in prečnih spretnosti zaposlenih. Največji razkorak do povprečja EU je že desetletja pri digitalni pismenosti, pomanjkljive so bralna in matematična pismenost, prečne spretnosti,¹⁷² poklicnospecifična znanja in socialne veščine zaposlenih (Cedefop, 2022). Velika večina zaposlenih ocenjuje, da imajo dovolj znanja za uspešno opravljanje svojega dela,¹⁷³ 16 % zaposlenih (EU: 13 %) ugotavlja, da bi potrebovali nadaljnje izobraževanje ali usposabljanje. Po oceni delodajalcev pa bi dodatna usposabljanja za enako delovno mesto potrebovalo 27 % zaposlenih,¹⁷⁴ saj se v gospodarstvu spreminja približno 37 % spretnosti (WEF, 2025). Med najbolj iskanimi so spretnosti s področja umetne inteligence, masovnih podatkov in kibernetске varnosti. Večji poudarek bo treba nameniti tudi ustvarjalnemu mišljenju in tehnološki pismenosti (Slika 67, desno). Slovenija ima enega največjih deležev delovnih mest, izpostavljenih tveganju avtomatizacije v EU, kar zahteva tesno sodelovanje oblikovalcev politik, delodajalcev in tudi zaposlenih. Globalni tehnološki trendi narekujejo odzivne in inovativne izobraževalne sisteme. Za hitrejšo in bolj prožno odzivnost sistema pa je smiselno še okrepiti kratke, ciljane učne poti, pri čemer je na ravni EU vzpostavljen skupni pristop k mikrodokazilom, ki ga razvijajo tudi slovenske univerze. Pospešiti je treba razvoj mikrodokazil za srednje strokovno izobraževanje, predvsem pa sistematično krepiti spretnosti učečih se in zaposlenih, ob hkratnem prilagajanju izobraževalnih sistemov in usposabljanj. Za to je potrebno tesnejše povezovanje izobraževanja s potrebami trga dela, spodbujanje vseživljenjskega učenja ter vzpostavitev ustreznih institucionalnih in finančnih spodbud za prekvalifikacijo (tudi v okviru ukrepov aktivne politike zaposlovanja).

¹⁷² Kot so komuniciranje, timsko delo, fleksibilnost, kritično mišljenje ipd.

¹⁷³ Leta 2024 je 59 % (EU: 43 %) vprašanih ocenilo, da imajo pri delu dovolj priložnosti za uporabo svojega znanja in veščin, 65 % (EU: 52 %) pa, da imajo dovolj priložnosti za uporabo lastnih idej (Eurofound, 2025b).

¹⁷⁴ Natančneje o znanju in spretnostih zaposlenih gl. Eurofound (2025b) in WEF (2025).

/ Slika 67: Vključenost v usposabljanje na delovnem mestu je razmeroma dobra (levo), okrepiti je treba spretnosti, ključne za tehnološko preobrazbo gospodarstva (desno)

Vir: Eurofound (2025b); IER (2025b) in WEF (2025).

Za učinkovitejše upravljanje kadrov in usklajevanje človeških virov so potrebne zanesljive srednjeročne in dolgoročne napovedi razvojnih potreb, ki poleg demografskih in drugih strukturnih izzivov v ospredje postavljajo anticipativno upravljanje spretnosti kot temeljni pristop za industrijsko (5.0) in tehnološko preobrazbo gospodarstva. Srednjeročne in dolgoročne napovedi potreb trga dela (MDDSZ, 2025a) kažejo na postopno zmanjševanje števila prostih delovnih mest v obdobju 2025–2035 in nato ustalitev do leta 2039.¹⁷⁵ Po teh ocenah se bo največja vrzel še naprej pojavljala pri visoko izobraženem kadru za izvajanje javnih storitev (zlasti v izobraževanju in zdravstvu) ter pri strokovnjakih s področja IKT. Ti primanjkljaji niso novi, vendar vstopamo v obdobje pospešenih tehnoloških in družbenih preobrazb, ki ob razmahu generativne UI in digitalizacije prinašajo strukturna tveganja za količino in kakovost delovnih mest. Zato krizno, reaktivno upravljanje kadrovskih primanjkljajev ni več zadostno, ampak ga mora nadomestiti sistematično in anticipativno upravljanje spretnosti. Evropske strateške usmeritve (Industry 5.0, ESIR, Evropska agenda znanj in spretnosti) poudarjajo človekocentričnost, trajnost in odpornost kot temelj industrijske preobrazbe ter opozarjajo na potrebo po zgodnjem prepoznavanju sprememb v strukturi poklicev, delovnih mest in kompetenc. Anticipativno upravljanje spretnosti mora zato preseči zgolj prilagajanje izobraževalnih programov in postati instrument strateškega predvidevanja, ki povezuje trg dela, tehnološko arhitekturo, novo industrijsko politiko, raziskovalno-razvojne prednostne naloge, zeleni prehod in širši družbeni razvoj. Vzpostaviti je treba integrirani politični okvir, v katerem so zaposlovanje, spretnosti, industrijska strategija, tehnološka preobrazba in družbeni razvoj sistemsko povezani ter podprti s strateškim predvidevanjem, regionalno diferenciacijo¹⁷⁶ in večnivojskim upravljanjem ter s tesnim sodelovanjem s socialnimi partnerji, vključno na

¹⁷⁵ V obdobju 2025–2039 naj bi bila večina prostih delovnih mest nadomestne narave (zaradi upokojitev ipd.), največ delovnih mest pa za strokovnjake, saj so poleg poklicev za neindustrijski način dela (zaradi velikih infrastrukturnih projektov) edina poklicna skupina, za katero naj bi bila na voljo tudi novoustvarjena delovna mesta (MDDSZ, 2025a).

¹⁷⁶ Napovedi, izobraževalne politike, aktivacijski ukrepi in industrijska strategija morajo biti prilagojeni regionalnim strukturnim značilnostim.

ravni posameznih podjetij.¹⁷⁷ Odpornost mora zato postati razvojno načelo upravljanja sistemov in ne fiskalni instrument kriznega menedžmenta. Za ohranjanje kakovostnih javnih storitev je potrebna celostna in dolgoročna strategija upravljanja delovne sile, usmerjena v opredelitev kritičnih poklicev, dolgoročne kadrovske projekcije, razvoj kompetenc, izboljšanje produktivnosti ter v organizacijske in tehnološke prilagoditve za ohranjanje dostopnih in kakovostnih javnih storitev. Za tehnološki, digitalni in trajnostni prehod pa sta potrebna strateška opredelitev razvojnih prednostnih nalog in sistematično načrtovanje kadrov prihodnosti, ki bosta gospodarstvu zagotovila pogoje za dvig produktivnosti in prepotrebno inovacijsko preobrazbo.

¹⁷⁷ Napovedi potreb trga dela je treba metodološko nadgraditi s projekcijami sprememb v strukturi poklicev, delovnih mest in kompetenc, da postanejo robustna analitična podlaga za usklajevanje politik izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja z dolgoročnimi tehnološkimi, demografskimi in gospodarskimi trendi.

4 Prehod v inovacijsko podprto rast

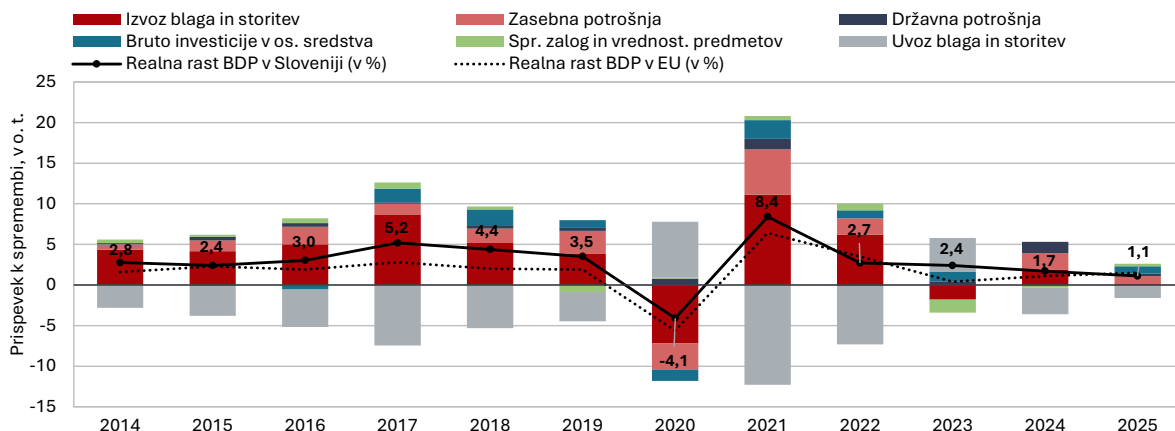
V razvitih gospodarstvih je inovacijsko podprta rast osrednji mehanizem za trajno povečevanje produktivnosti, ki je ključna determinanta dolgoročnega izboljševanja kakovosti življenja. Za Slovenijo, kjer je rast produktivnosti že dalj časa nizka, to pomeni nujnost prehoda v razvojni model, ki temelji na ustvarjanju, širjenju in uporabi znanja. Inovacije povečujejo konkurenčnost gospodarstva z omogočanjem večje dodane vrednosti, tehnološkega napredka in prilagajanja strukturnim ter okoljskim izzivom, hkrati pa krepijo odpornost proti gospodarskim šokom. Posledično prispevajo k višjim in stabilnejšim dohodkom, kakovostnejšim delovnim mestom ter večji dostopnosti dobrin in storitev, kar neposredno izboljšuje življenjski standard prebivalcev. Obenem višja produktivnost krepi javnofinančno vzdržnost in ustvarja ustrezne razmere za dolgoročno zagotavljanje kakovostnih javnih storitev, ki so pomemben steber celostne kakovosti življenja.

4.1 Makroekonomska stabilnost

Gospodarska rast se je po močnem popandemskem odboju v zadnjih letih upočasnjevala, zlasti v izvoznem sektorju. Upadu BDP v epidemičnem letu 2020, ki je sledilo šestletnemu konjunktornemu obdobju (povprečna 3,5-odstotna letna rast BDP), je leta 2021 sledil znaten odboj gospodarske aktivnosti. Nato se je gospodarska rast začela upočasnjevati, v letu 2022 tudi zaradi vpliva energetske krize, izraziteje pa leta 2025 (1,1 %), ko je bila prvič po letu 2013 nižja od povprečja EU. V obdobju 2022–2025 pa se je BDP v Sloveniji povečal bolj kot v povprečju EU in V4. V tem obdobju je domača potrošnja rasla nekoliko hitreje kot izvoz. Na rast zasebne potrošnje je vplivala predvsem rast razpoložljivega dohodka ob visoki stopnji zaposlenosti in okrepljeni rasti plač, v času povišane inflacije pa tudi ob podpori ukrepov za blaženje energetske in prehranske druginje. Okrepljena rast investicijske aktivnosti po letu 2020, podprta z rastjo državnih, delno tudi zasebnih investicij se je leta 2024 umirila (gl. poglavje 4.4.1) in se v drugi polovici leta 2025 ponovno okrepila, zlasti gradbena. Na dinamiko izvoza so vplivali rast tujega povpraševanja, krepitev farmacevtske industrije in njenega deleža v izvozu (brez poslov oplemenitenja), vpetost v mednarodne verige vrednosti, zlasti odvisnost od nemške industrije, ter specifična struktura z visokim deležem avtomobilske in kovinske industrije; prva se spoprijema s strukturnimi spremembami, druga pa je močno izpostavljena povišanemu stroškom energije in ameriškim carinam. Rast izvoza je tako v zadnjih letih precej nihala, leta 2025 pa je izvoz stagniral in zaostal za rastjo uvoznega povpraševanja EU (gl. poglavje 4.2). Ob šibkejših izvoznih gibanjih (in tudi povečanju primanjkljaja sekundarnih dohodkov) se je leta 2025 nekoliko zmanjšal tudi presežek tekočega računa plačilne bilance, ki pa je ostal visok in vztraja že od leta 2012.¹⁷⁸

¹⁷⁸ V obdobju 2012–2025 je bil primanjkljaj le leta 2022, to je v času energetske krize in visoke rasti uvoznih cen.

/ Slika 68: Upočasnjevanje gospodarske rasti v zadnjih treh letih, zlasti v izvoznem sektorju

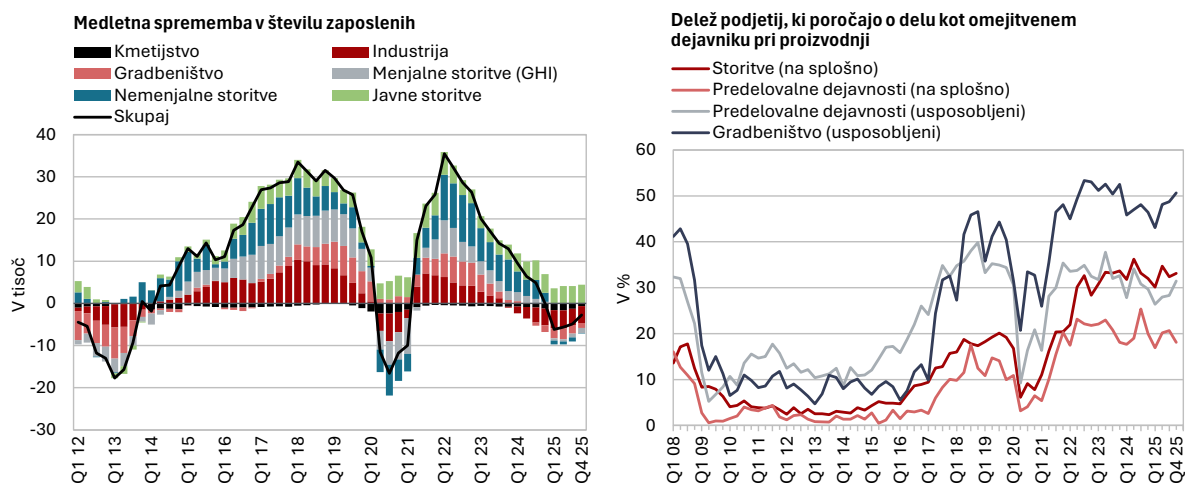

Vir: SURS (2026a).

Upočasnjevanje gospodarske rasti je vplivalo tudi na trg dela, ki ga sicer zaznamujejo demografske spremembe in pomanjkanje delovne sile.

Zaposlenost, ki je leta 2024 dosegla zgodovinsko najvišjo raven, je lani nekoliko upadla, hkrati pa na trg dela vedno bolj vplivajo demografske spremembe, pa tudi spremembe v zahtevanih znanjih in veščinah, kar vodi v pomanjkanje (ustrezne) delovne sile (gl. tudi poglavje 3.2). Zato je k novemu zaposlovanju v zadnjih letih največ prispevalo zaposlovanje tujih državljanov,¹⁷⁹ zaposlovanje brezposelnih, ki je zgodovinsko nizko, pa le manjši del. Pomanjkanje delovne sile že nekaj let vpliva na okrepljeno rast plač v zasebnem sektorju (6,5 % povprečno letno v obdobju 2021–2025), zlasti nekaterih storitvenih dejavnostih, z uveljavitvijo reforme plačnega sistema pa se je leta 2025 izraziteje okrepila tudi rast plač v javnem sektorju (9,4 % leta 2025, 4,7 % povprečno letno v obdobju 2021–2024).

/ Slika 69: Zaposlenost se je v letu 2025 povečala v javnih storitvah, zlasti v zdravstvu in izobraževanju, upadla pa v drugih dejavnostih (levo); kljub temu se velik delež podjetij v teh dejavnostih še naprej spopriema s pomanjkanjem delovne sile, kar omejuje njihovo poslovanje (desno)

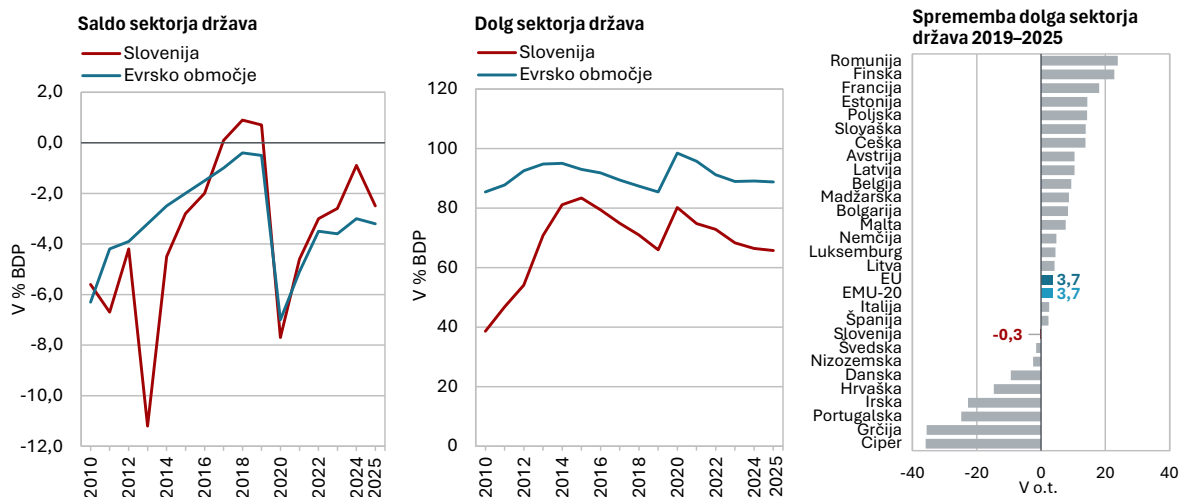

Vir: SURS (2026a).

¹⁷⁹ Število tujih delavcev se je leta 2025 povečalo za 1,9 %, glede na enako obdobje leta 2019 pa je bilo večje za 51,4 %. Njihov delež med delovno aktivnimi je znašal 16 %.

Fiskalna politika je bila v zadnjih letih pomemben blažilec vplivov makroekonomskih šokov, zaradi česar je javnofinančni primanjkljaj še vedno višji kot leta 2019 – v zadnjih dveh letih se je gibal v okvirih novih fiskalnih pravil, vztrajanje v teh okvirih pa bo v naslednjih letih zahtevalo prilagoditve na strani prihodkov in izdatkov. Ukrepi za blažitev posledic kriz (epidemija, energetska kriza) in naravnih nesreč v zadnjih letih so pomembno podprli gospodarstvo in gospodinjstva, kar je po letu 2019 ustvarilo javnofinančni primanjkljaj, ki se je ob postopnem umikanju ukrepov do leta 2024 zniževal (-7,7 % BDP v letu 2020, -0,9 % BDP leta 2024), dolg pa je bil že rahlo nižji kot leta 2019 (65,7 % BDP, v 2019: 66,0 % BDP). Leta 2025 se je primanjkljaj ponovno povečal (-2,5 % BDP) ob upočasnjeni gospodarski rasti, začetku izvajanja plačne reforme¹⁸⁰ in realizaciji nekaterih izdatkov, za katere so bili prilivi zagotovljeni že v letu 2024.¹⁸¹ Visoki sta ostali tudi rast izdatkov za zdravstvo, kjer namenski viri, zbrani s socialnimi prispevki, zadnja leta ne zadoščajo za pokrivanje izdatkov, in rast izdatkov za pokojnine ob uvedbi zimskega dodatka v okviru pokojninske reforme (gl. poglavje 3.1.5). Delež investicijskega sektorja država je bil leta 2025 ob močnem povečanju največji doslej (5,6 % BDP). Primanjkljaja v letih 2024 in 2025 sta bila nižja od načrtovanih v srednjeročnem strukturno-fiskalnem načrtu, prvič pripravljenem leta 2024 na podlagi novih fiskalnih pravil EU,¹⁸² napredek pa je bil dosežen tudi v reformnem delu načrta (Vlada RS, 2025a, 2025b). Ostajanje na fiskalni poti, ki srednjeročno zagotavlja zniževanje dolga pod 60 % BDP in njegovo vzdržnost na daljši rok, pa bo v naslednjih letih zahtevalo prilagoditve na strani prihodkov in izdatkov (gl. poglavje 6.6), tudi za ohranjanje ustreznega fiskalnega prostora ob makroekonomskih šokih. Iz ukrepov, vključenih v sprejete proračune za leti 2026 in 2027, namreč izhaja, da bodo dejavniki, ki so vplivali na povišani primanjkljaj leta 2025, vztrajali tudi v teh dveh letih.

/ Slika 70: Javnofinančni primanjkljaj se je leta 2025 povečal, dolg pa še zmanjšal in vrnil na raven iz leta 2019, s čimer je Slovenija v manjši skupini držav EU z dolgom blizu tistemu iz leta 2019 (leto pred številnimi šoki) ali nižjim

Vir: SURS (2026a); za države evrskega območja jesenska napoved EK (2025c).

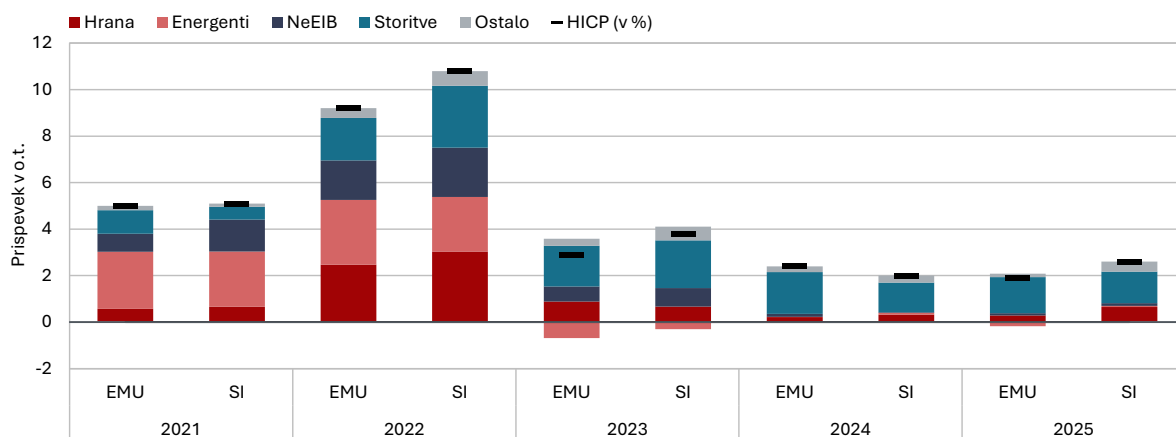
¹⁸⁰ S 1. 1. 2025 se je začela izvajati plačna reforma v javnem sektorju, obenem je bil decembra 2025 izplačan zimski regres. Leta 2025 je bila rast sredstev za zaposlene sektorja država 14,9-odstotna (vključno z novim prispevkom za dolgotrajno oskrbo, obenem sta bili v sektor država prekategorizirani dve enoti), njihov delež glede na BDP pa je dosegel 12,5 % BDP (1,2 o. t. več kot v letu 2024).

¹⁸¹ Povečani davčni viri za obnovo po poplavih (za obdobje 2024–2028 uveljavljeno povečanje stopnje davka od dohodkov pravnih oseb, davek na bilančno vsoto bank, povečani prilivi iz naslova premoženja države) in povečani viri za TEŠ skladno z Zakonom o prehodnem financiranju pospešenega in pravičnega izstopa iz premoga.

¹⁸² V SFSN je bil primanjkljaj za leto 2025 načrtovan pri 2,6 % BDP, za leto 2024 pa pri 2,9 % BDP.

Inflacija se je po znatnem pospešku v pokovidnem okrevanju in energetski krizi postopno zniževala proti 2 %, leta 2025 pa se je ponovno nekoliko okrepila, predvsem zaradi rasti cen hrane. V letih 2022 in 2023 je bila povprečna inflacija 8,8- in 7,4-odstotna, leta 2024 pa se je znatno umirila, tudi ob podpori ukrepov za blažnje energetske in prehranske druginje, ter dosegla 2 %. Leta 2025 se je rast cen znova nekoliko pospešila, zlasti pod vplivom cen hrane, v manjši meri pa tudi storitev, ki odražajo rast potrošnje in plač v nekaterih storitvenih dejavnostih. Konec leta je bila inflacija 2,7-odstotna, v povprečju leta pa 2,4-odstotna. V daljšem obdobju, od leta 2020 do leta 2025, so se cene življenjskih potrebščin v povprečju sicer povišale za dobrih 24 %, najbolj cene energentov (33,5 %), hrane (33,1 %) in storitev (22 %). V primerjavi z evrskim območjem je bila inflacija¹⁸³ leta 2025 ponovno višja, v manjši meri tudi osnovna inflacija (predvsem zaradi višje rasti cen storitev).

/ Slika 71: K zvišanju inflacije v letu 2025 so prispevale predvsem cene hrane

Vir: Eurostat (2026). Opomba: Kazalnik za EA je izračunan kot tehtano povprečje.

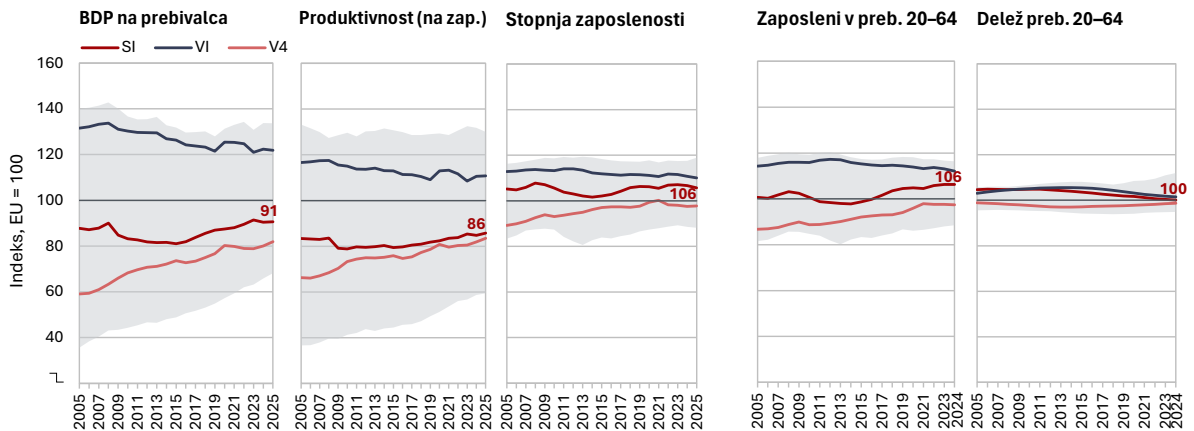
¹⁸³ Merjeno s HICP.

4.2

Produktivnost in konkurenčnost

Slovenija zaradi nižje produktivnosti ostaja gospodarsko manj razvita od povprečja EU: leta 2025 je po BDP na prebivalca (v SKM) dosegala 91 % povprečja EU. BDP na prebivalca je kazalnik gospodarske razvitosti, ki je eden pomembnih dejavnikov kakovosti življenja (OECD, 2026b). Leta 2015 je v Sloveniji dosegel najnižjo vrednost glede na povprečje EU po svetovni finančni krizi, do leta 2023 se je zaostanek za EU zmanjševal, v naslednjih dveh letih pa je gospodarsko dohitevanje zastalo. V konjunkturi po svetovni finančni krizi sta k zmanjševanju vrzeli v BDP na prebivalca za EU približno enako prispevali produktivnost in stopnja zaposlenosti (delež prebivalstva, ki je zaposlen), po letu 2019 je dohitevanje pretežno temeljilo na produktivnosti. Ker je stopnja delovne aktivnosti (zaposleni v prebivalstvu v starostni skupini 20–64 let) že precej nad povprečjem EU,¹⁸⁴ delež prebivalstva v starostni skupini 20–64 let (statistična opredelitev delovno sposobnega prebivalstva) pa se zaradi demografskih dejavnikov zmanjšuje, bo tudi v prihodnje rast BDP odvisna predvsem od povečanja produktivnosti, katere raven je bila leta 2025 še 14 % pod povprečjem EU (v SKM).

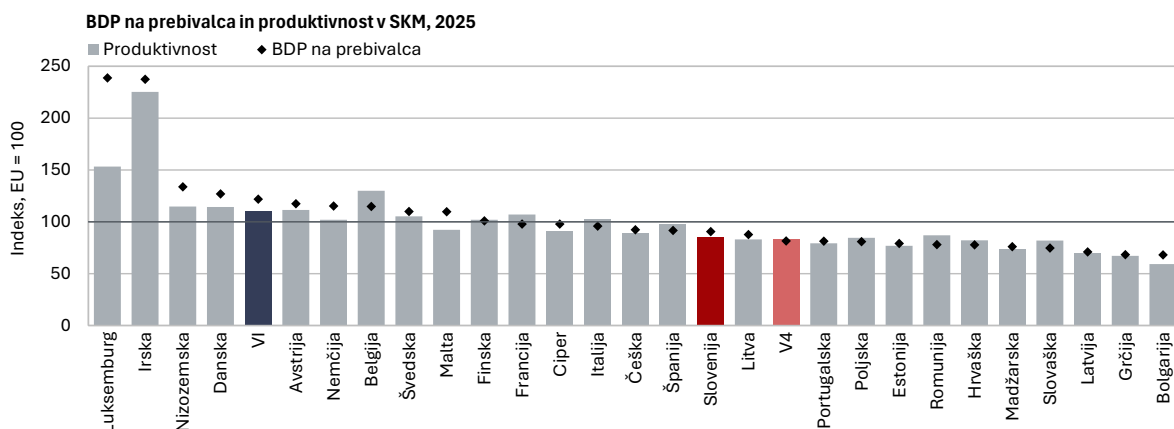
/ Slika 72: Možnosti za rast bruto domačega proizvoda na prebivalca se ob že doseženi visoki delovni aktivnosti prebivalstva in demografskih spremembah, ki zmanjšujejo obseg za delo sposobnega prebivalstva, zožujejo na sposobnost zvišanja produktivnosti

Vir: Eurostat (2026), preračuni UMAR. Opombe: BDP na prebivalca in produktivnost sta izražena v standardih kupne moči (SKM). BDP na prebivalca razstavimo na stopnjo zaposlenosti (delež zaposlenih v prebivalstvu) in produktivnost (BDP na zaposlenega). Stopnjo zaposlenosti naprej razstavimo na delež zaposlenih v prebivalstvu v starostni skupini 20–64 let (delovna aktivnost delovno sposobnega prebivalstva) in delež prebivalstva v starostni skupini 20–64 let v celotnem prebivalstvu (v tej komponenti se kaže vpliv demografskih sprememb na obseg delovno sposobnega prebivalstva). Siva barva označuje območje med državo EU z najmanjšo in državo EU z največjo vrednostjo kazalnika (zaradi ekstremnih vrednosti sta izločena Luksemburg in Irsko). Kazalniki za skupine držav so izračunani kot tehtano povprečje.

¹⁸⁴ Nadpovprečno delovno aktivni so prebivalci v starosti 30–54 let, stopnja delovne aktivnosti pri mladih in starejših pa je v mednarodnih primerjavah še podpovprečna (gl. poglavje 3.2.1).

/ Slika 73: Slovenija se je po BDP na prebivalca in po produktivnosti (v SKM) leta 2025 uvrstila na 16. mesto v EU

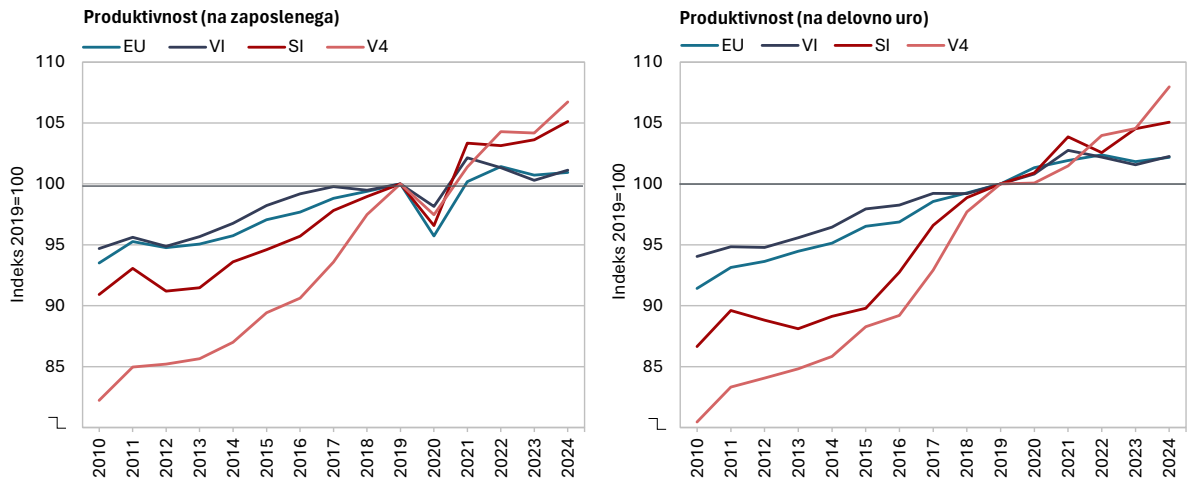
Vir: Eurostat (2026), preračuni UMAR. Opombe: SKM – standard kupne moči. Izračuni za skupine držav so tehtano povprečje.

Rast produktivnosti se je v obdobju 2020–2024 ob dveh krizah opazno upočasnila, podobna gibanja pa so bila značilna za celotno EU, tudi za višegrajske države in vodilne inovatorke. Povprečna letna rast produktivnosti je po konjunkturi 2014–2019 (1,5 % na zaposlenega oz. 2,1 % na delovno uro) v obdobju 2020–2024, zaznamovanem z epidemijo in energetska krizo, upadla na 1,1 % oziroma 1,0 %. Pri tem je bila precej višja od povprečja EU (in skupine vodilnih inovatorok) in nekoliko nižja kot v V4 (Slika 74). Upočasnitev je bila izrazitejša v storitvah kot v predelovalnih dejavnostih: v večini tržnih storitev (G–I, M–N)¹⁸⁵ je bila produktivnost leta 2024 približno na ravni iz leta 2019, potem ko je v obdobju 2014–2019 rasla nad povprečjem EU; izjema so bile IKT-storitve, kjer se je po večletnem upadanju od leta 2016 produktivnost ponovno povečevala. Vrzel v rasti tržnih storitev do V4 se je tako povečala, povprečna rast pa je nekoliko zaostala tudi za EU. Nasprotno so predelovalne dejavnosti v letih 2020–2024 dosegle rast, primerljivo z V4 in višjo od povprečja EU.¹⁸⁶ Ključna razlika med predelovalnimi in storitvenimi dejavnostmi izhaja iz gibanja zaposlenosti, ki se je v pokovidnem obdobju v predelovalnih dejavnostih umirjala hitreje in bolj intenzivno kot v storitvah. V gradbeništvu je bila rast produktivnosti dolgoročno razmeroma stabilna, v letih 2020–2024 pa se je po predhodni konjunkturi zmanjšala podobno kot v V4 in VI ter nekoliko manj kot v EU.

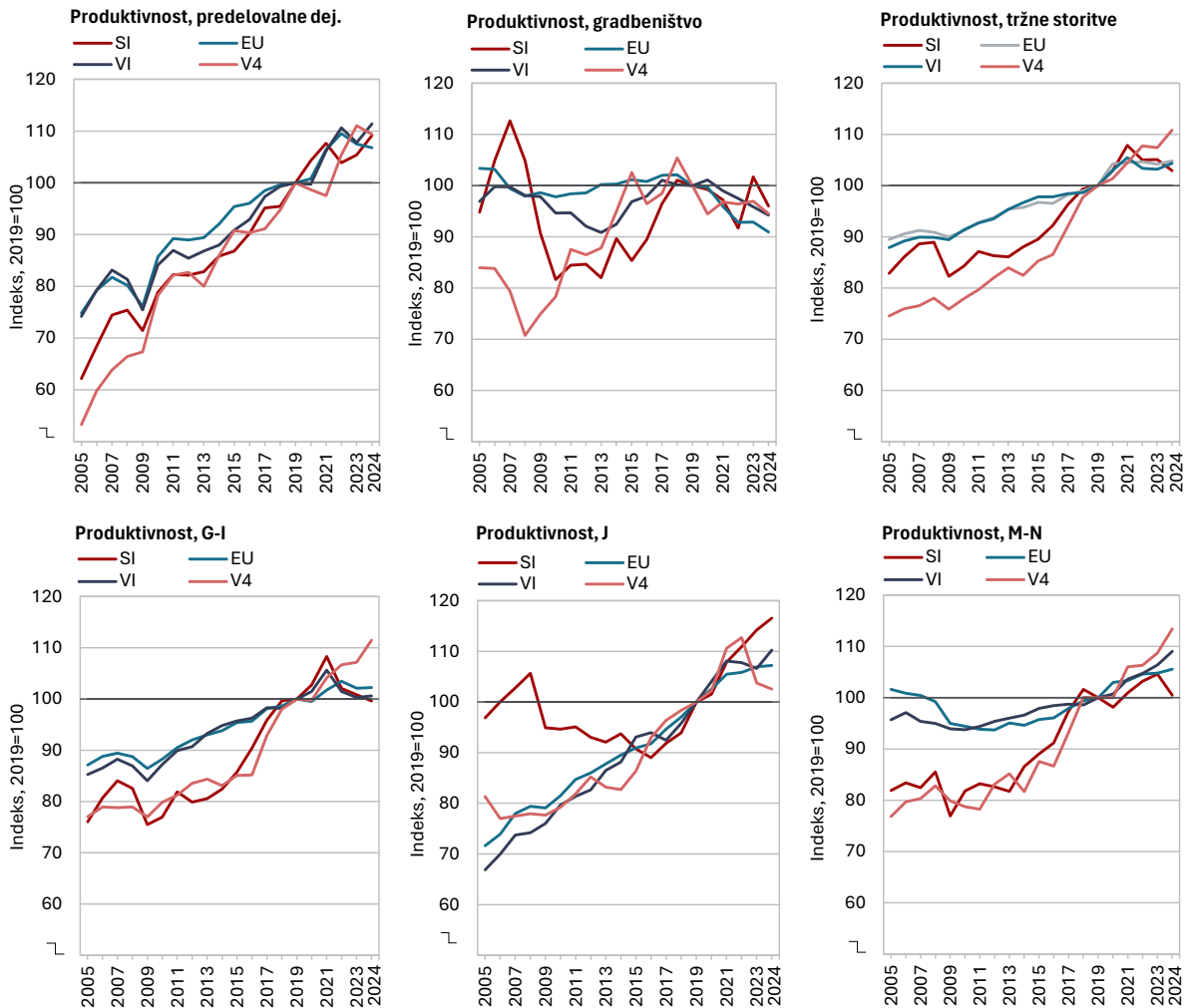
¹⁸⁵ Skupino G–I sestavljajo tradicionalne tržne storitve: trgovina, gostinstvo in promet. Skupino M–N sestavljajo strokovno-znanstvene in tehnične dejavnosti ter druge poslovne dejavnosti.

¹⁸⁶ Pri tem je bila (realna) rast dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti višja kot v povprečju EU in V4.

/ Slika 74: Upočasnitev rasti produktivnosti v obdobju 2000–2024 v Sloveniji, EU, vodilnih inovatorkah in višegrajski skupini

/ Slika 75: Predelovalne dejavnosti so tudi v obdobju 2020–2024 ostale glavno gonilo rasti produktivnosti in zmanjševanja vrzeli za povprečno produktivnostjo EU, tržne storitve pa so (z izjemo storitev IKT) v rasti zaostale ne le za V4, ampak nekoliko tudi za povprečjem EU

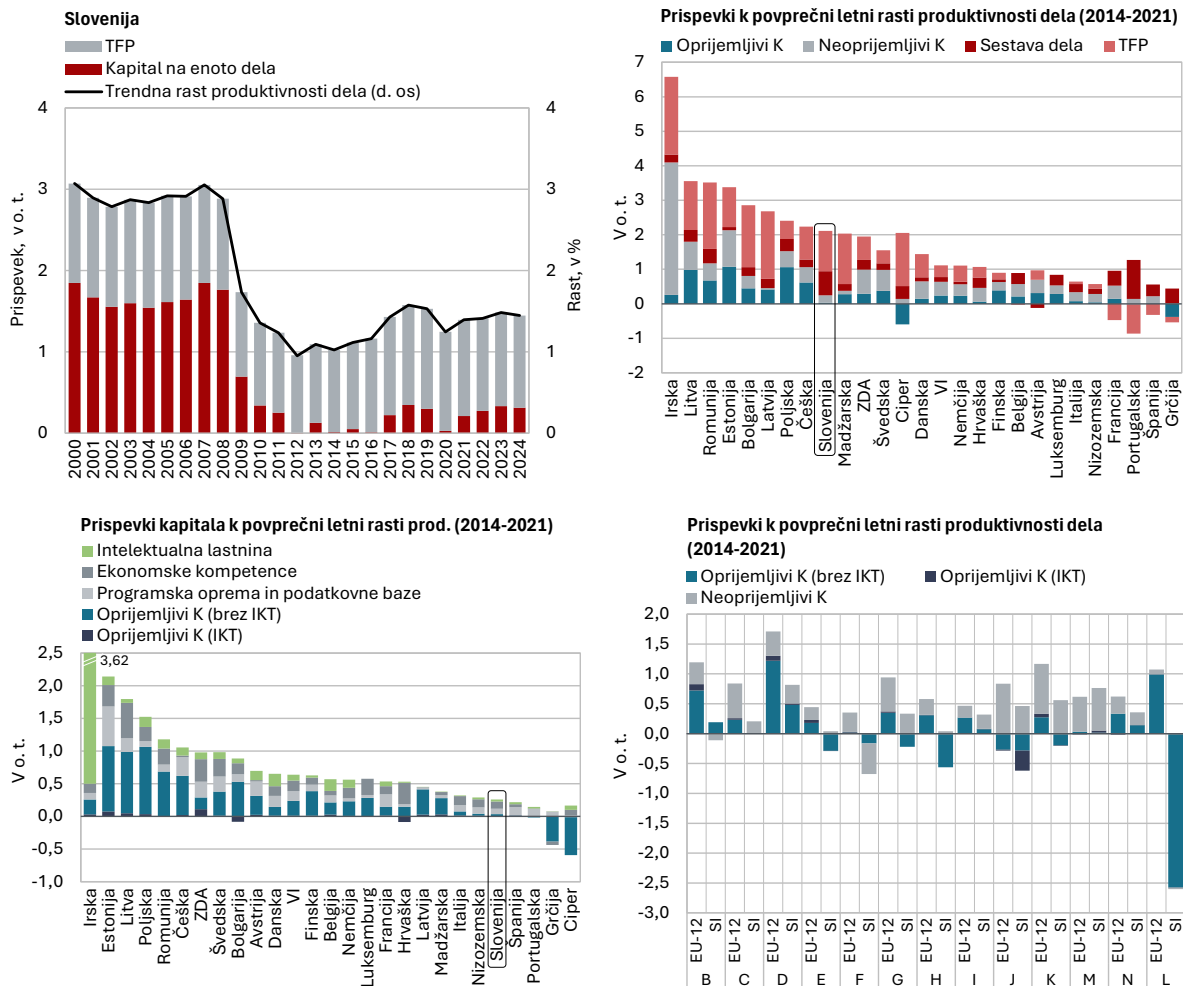

Rast produktivnosti že vse od svetovne finančne krize omejuje nizka naložbena dejavnost tako v oprijemljivi kot neoprijemljivi kapital, kar je značilno za večino gospodarskih dejavnosti. Trendna rast produktivnosti dela je po svetovni finančni krizi vrh dosegla v letih 2017–2019, nato pa se je nekoliko upočasnila. Od finančne krize k njeni rasti največ prispeva skupna faktorska produktivnost (TFP), ki praviloma odraža tehnični napredek.¹⁸⁷ Nasprotno pa je kapitalsko poglobljanje (prispevek kapitala na enoto dela) po strmem padcu ob finančni krizi ostalo skromno (Slika 76, levo). Podatki EUKLEMS & INTANProd (2025) za obdobje 2014–2021 pokažejo, da je poleg TFP k rasti produktivnosti dela pomembno prispevala tudi sprememba v sestavi dela,¹⁸⁸ to je povečanje deleža zaposlenih z višjo produktivnostjo. Prispevek kapitala – tako oprijemljivega kot neoprijemljivega (računalniška programska oprema in podatkovne zbirke, intelektualna lastnina, blagovne znamke, organizacijski kapital, usposabljanje delavcev) – pa je bil med manjšimi v EU. Primerjava z dvanajstimi državami EU z razpoložljivimi podatki na ravni sektorjev pokaže, da je prispevek obeh vrst kapitala k rasti produktivnosti podpovprečen pri večini dejavnosti poslovnega sektorja.

¹⁸⁷ Pri tej razčlenitvi rasti produktivnosti je prispevek TFP opredeljen kot rezidual in torej vključuje vplive vseh drugih dejavnikov (tudi sprememb v sestavi dela) razen kapitala.

¹⁸⁸ Pri storitvah dela se razlikuje med 18 tipi zaposlenih glede na raven izobrazbe (visoka, srednja, nizka), starost (15–29, 30–49 in nad 50 let) in spol.

/ Slika 76: Rast produktivnosti Slovenije je od svetovne finančne krize temeljita predvsem na izboljšanju skupne faktorске produktivnosti (približek tehničnega napredka) in spremembi sestave zaposlenih, prispevek kapitala (oprijemljivega in neoprijemljivega) pa je bil med nižjimi v EU

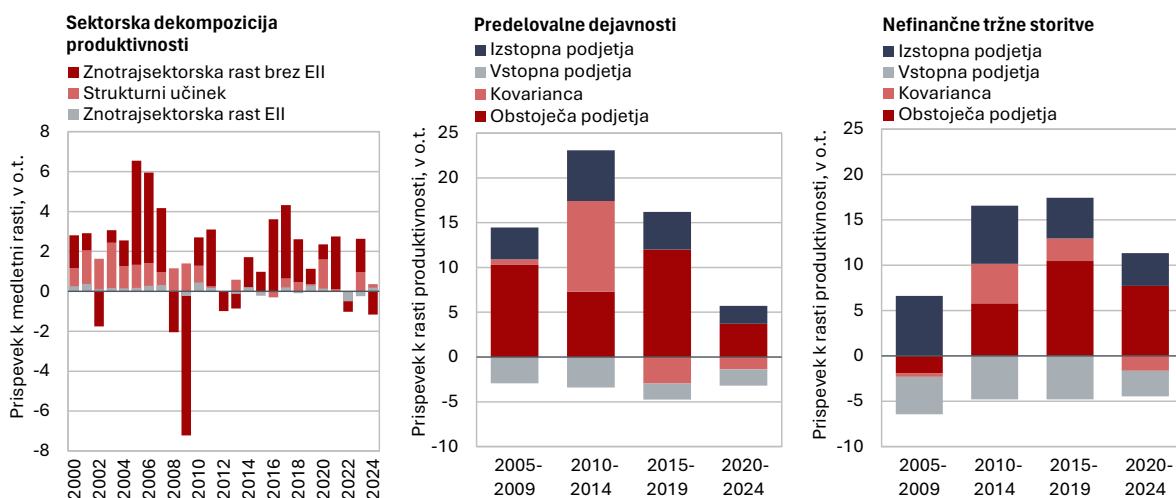

Vir: SURS (2026a) (slika levo zgoraj), EUKLEMS & INTANProd (2025) (preostale slike), preračuni UMAR. Opombe: Ocena trendne produktivnosti temelji na oceni rasti potencialnega BDP in njene razčlenitve na proizvodne dejavnike potencialnega dela, kapitala in skupne faktorске produktivnosti (Ollivaud idr., 2016). EU-12: Države EU, za katere so na voljo podatki o prispevku različnih vrst kapitala k rasti produktivnosti na ravni sektorjev: Avstrija, Belgija, Češka, Nemčija, Danska, Estonija, Finska, Francija, Italija, Litva, Nizozemska, Švedska. Pri storitvah dela se razlikuje med 18 tipi zaposlenih glede na raven izobrazbe (visoka, srednja, nizka), starost (15–29, 30–49 in nad 50 let) in spol. TFP je skupna faktorška produktivnost. Kapital se skladno z nacionalnimi računi deli na: oprijemljivi IKT kapital (računalniška strojna in telekomunikacijska oprema), oprijemljivi neIKT kapital (zgradbe in objekti, transportna oprema, druga oprema in stroji, osnovna čreda in dolgoletni nasadi) in del neoprijemljivega kapitala (računalniška programska oprema in podatkovne zbirke ter intelektualna lastnina, natančneje: raziskave in razvoj, razvedrilni in umetniški izvirlniki). Podatki EUKLEMS & INTANProd dodajo še neoprijemljivi kapital izven nacionalnih računov (NR), razširijo zajem intelektualne lastnine (z novimi finančnimi produkti in industrijskim oblikovanjem) ter dodajo ekonomske kompetence (blagovno znamko, organizacijski kapital, usposabljanje delavcev). Produktivnost je merjena na opravljeno delovno uro. Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje.

Učinek realokacije dela na rast produktivnosti je bil v obdobju 2020–2024 pozitiven le med sektorji, ne pa tudi med podjetji istih sektorjev. Realokacija prispeva k rasti produktivnosti, ker se viri preusmerjajo tja, kjer ustvarijo največ vrednosti (Mattioli in Borowiecki, 2025). V letih 2020–2024 se je rast produktivnosti znotraj sektorjev in podjetij ciklično upočasnila, strukturni učinek prehajanja dela (merjeno v delovnih urah) med sektorji pa je bil pozitiven in višji kot v predhodnem konjunktornem obdobju (2014–2019). To velja zlasti za leti 2020 in 2023, ko sta epidemija in energetska kriza različno prizadeli posamezne sektorje (Slika 77, levo). Nasprotno pa prehajanje dela med podjetji znotraj istega sektorja v letih 2020–2024 ni pozitivno prispevalo k rasti produktivnosti niti v panogah predelovalnih dejavnosti niti v dejavnostih (nefinančnih) tržnih storitev (Slika 77 sredina in desno, prispevek kovariance).

Učinek neto izstopov podjetij (izstopi minus vstopi) s trga je bil rahlo pozitiven le v storitvah. Omejeno prestrukturiranje znotraj sektorjev, ki bi zmanjšalo delež nizkoproduktivnih podjetij in povečalo agregatno produktivnost, povezujemo z razmeroma dobrim finančnim položajem podjetij v času epidemije in energetske krize, tudi zaradi obsežne državne podpore¹⁸⁹ (gl. poglavje 4.3). Pri izvajanju tovrstnih interventnih ukrepov je zato zelo pomembno, da so ciljno usmerjeni in da se z njimi blaži le vpliv cikličnih (ne pa tudi strukturnih) težav na poslovanje podjetij. Omejeno prehajanje dela med podjetji pa lahko pripisujemo tudi manjši naklonjenosti podjetij zmanjševanju zaposlenosti v poslabšanih gospodarskih razmerah, saj je zaradi demografskega krčenja delovno sposobnega prebivalstva ob ponovni gospodarski rasti težje ponovno pridobiti delovno silo.

/ Slika 77: V obdobju 2020–2024 je delo prehajalo od manj k bolj produktivnim sektorjem, realokacija dela med podjetji istih sektorjev (prispevek kovariance) pa ni prispevala k povečanju produktivnosti

Vir: SURS (2026a); AJ PES (b. d.-d); preračuni UMAR. Opombe: Sektorska dekompozicija rasti produktivnosti (merjena na delovno uro) je narejena na ravni sektorjev SKD-2 (vir podatkov so nacionalni računi). EII – energetske intenzivne predelovalne dejavnosti (proizvodnja kovin, nekovinskih mineralnih izdelkov, papirja in kemijska industrija), nefinančne tržne storitve: standardna klasifikacija dejavnosti (2008) G–N. Dekompozicija rasti produktivnosti na ravni podjetij je narejena po metodi Melitz-Polanec (podrobneje gl. UMAR (2019b) (okvira 1 in 2), pri čemer je izračunana iz podatkov na ravni oddelkov (dvomestna oznaka po standardni klasifikaciji dejavnosti) in utežena s številom zaposlenih. Pri kovarianci gre za kovarianco med produktivnostjo in velikostjo podjetij. Pozitivni prispevek kovariance pomeni, da se v strukturi (po številu zaposlenih) povečuje delež nadpovprečno produktivnih podjetij.

Nastajanje novih podjetij in zgodnja podjetniška aktivnost sta se po epidemiji okrepila, vendar je zadnja leta napredek zastal, Slovenija pa se pri obeh v mednarodni primerjavi giblje zgolj blizu povprečja. Nova podjetja pomembno prispevajo k večji učinkovitosti gospodarstva, saj omogočajo nadomeščanje manj produktivnih podjetij z bolj perspektivnimi in s tem podpirajo prestrukturiranje gospodarstva v smeri višje dodane vrednosti. V pokovidnem obdobju se je število novih poslovnih subjektov povečalo, v letih 2023–2025 pa ostalo približno nespremenjeno, vendar je bilo zgodovinsko visoko. Rast po epidemiji je temeljila na storitvah, v predelovalnih dejavnostih pa se število novih subjektov zadnja leta zmanjšuje oziroma dolgoročno stagnira (Slika 78, levo). Po podatkih za leto 2023 je stopnja nastajanja novih podjetij v Sloveniji primerljiva s povprečjem EU; v storitvah je nadpovprečna, v predelovalnih dejavnostih pa zaostaja. Analiza OECD (2025n), ki temelji na mikropodatkih do leta 2022, kaže, da je delež zelo mladih podjetij (0–2 leti) v mednarodnem merilu podpovprečen, vendar ta podjetja izkazujejo razmeroma

¹⁸⁹ Ta so prispevala k ohranitvi proizvodnega potenciala podjetij, ki bi se zaradi kriz lahko bistveno zmanjšal, hkrati pa so zavrla prestrukturiranje, ki je v tržni ekonomiji del krepitve produktivnosti oziroma možnosti družbe za odzivanje na nove potrebe.

visoko stopnjo preživetja in nadpovprečno rast tako v predelovalnih kot v storitvenih dejavnostih. To lahko kaže na večjo usmerjenost v manj tvegane poslovne ideje, bodisi zaradi omejenega dostopa do tveganega kapitala bodisi zaradi nižje pripravljenosti prebivalstva na prevzemanje tveganja (OECD, 2025n). Tudi rast zgodnje podjetniške aktivnosti (delež odraslih, ki se vključuje v podjetništvo)¹⁹⁰ je v zadnjih letih zastala. Čeprav dolgoročno sledi dinamiki EU, ostaja pod njenim povprečjem,¹⁹¹ po pokovidnem okrevanju pa je leta 2025 znova občutneje upadla (Slika 78, desno). Poročilo GEM (GEM, 2025) opozarja na pomembne razlike v motivaciji in zaznanih ovirah med posameznimi skupinami prebivalstva (glede na starost, spol in izobrazbo), kar pomeni, da so poleg splošnih ukrepov za spodbujanje podjetništva smiselni tudi ukrepi, prilagojeni značilnostim posameznih skupin.

Kakovost podpornega okolja za zagonsko podjetništvo je v mednarodni primerjavi še nizka, vendar je bil leta 2025 dosežen pomemben napredek.

Slovenija se je po poročilu ESNA (2026) uvrstila na 17. mesto med 21 članicami EU z razpoložljivimi podatki.¹⁹² V zadnjem letu je napredovala najbolj med njimi,¹⁹³ za 38 o. t., in dosegla 62 % standardov dobrih praks za poslovanje zagonskih podjetij (povprečje držav ESNA je znašalo 70 %, 9 o. t. več kot leto prej). Napredek je bil dosežen pri vseh osmih merjenih standardih, največ pri možnosti podeljevanja delniških opcij¹⁹⁴ zaposlenim v inovativnih zagonskih podjetjih. Nagrajevanje zaposlenih v zagonskih podjetjih ureja tudi novi Zakon o udeležbi delavcev pri dobičku (ZUDDob-1, 2026), kar bi lahko prispevalo k lažjemu privabljanju visoko usposobljenih kadrov, katerih pomanjkanje trenutno pomembno omejuje rast teh podjetij. Opazno se je izboljšalo tudi poudarjanje pomena zagonskega podjetništva v Sloveniji¹⁹⁵ ter pogoji za hitro ustanavljanje in enostaven vstop teh podjetij na trg. Dodatne izboljšave pa se pričakujejo tudi z izvajanjem Slovenske startup strategije do leta 2030 (MGTS, 2026b).

¹⁹⁰ Zgodnja podjetniška aktivnost meri delež odraslih v starosti 18–64 let, ki so v posameznem letu začeli vzpostavljati nova podjetja ali opravljati nove poslovne dejavnosti, vključno s samozaposlitvijo. Zajema tudi posameznike, ki so zaposleni kot lastniki/direktorji novih podjetij in poslujejo manj kot 42 mesecev.

¹⁹¹ Gre za povprečje držav EU, ki sodelujejo v raziskavi GEM.

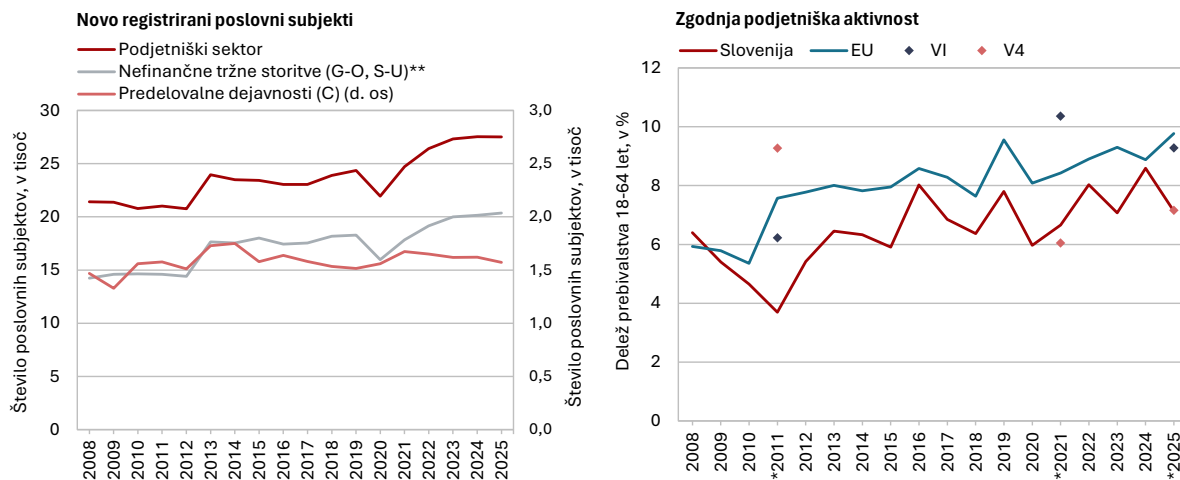
¹⁹² Slovenija se je po zadnjem merjenju razmeroma dobro uvrstila tudi po indeksu poslovnega okolja za inovatorje, na 41. mesto med 125 državami sveta, med prvih deset sta bili od držav EU najvišje uvrščeni le Nizozemska in Estonija. Na uvrstitev Slovenije so pomembno vplivali močni institucionalni pogoji, veliko zaupanje trga in konkurenčna regionalna dostopnost (StartupBlink, 2026).

¹⁹³ V letu 2024 se je uvrstila na zadnje mesto.

¹⁹⁴ Uvedene so bile že leta 2024 v noveli Zakona o dohodnini (ZDoh-2AB, 2024), a v poročilu ESNA (2025) še niso bile zajete.

¹⁹⁵ Na ravni EU je bila lani sprejeta strategija, ki se osredotoča na pomanjkljivosti nedelovanja enotnega trga (fragmentacija kapitalskih trgov, zakonodaje, premalo izkoriščeno javno naročanje, počasno uvajanje inovacij na trge, manjša nagnjenost k tveganju s strani investorjev idr.), ki so ključne za uspešnejše delovanje zagonskega podjetništva (EK, 2025q).

/ Slika 78: Število novonastalih podjetij se v pokovidnem obdobju povečuje le v storitvenih dejavnostih (levo), krepitev zgodnje podjetniške aktivnosti je po pokovidnem obdobju zadnja leta zastala (desno)

Vir: AJPES (b. d. -a); GEM (2026a), GEM (2026b), preračuni UMAR. Opomba: Podjetniški sektor: vse poslovnoorganizacijske oblike oz. A-V dejavnosti; nefinančne tržne storitve (G-O, S-U)**: brez dejavnosti L. Zgodnja podjetniška aktivnost meri delež odraslih v starosti 18-64 let, ki so v posameznem letu začeli vzpostavljati nova podjetja ali opravljati nove poslovne dejavnosti, vključno s samozaposlitvijo. Zajema tudi posameznike, ki so zaposleni kot lastniki/direktorji novih podjetij in poslujejo manj kot 42 mesecev. Podatki za EU niso popolni, ampak vključujejo države EU, ki so vključene v raziskavo GEM, njihovo število pa se po letih nekoliko spreminja. * 2011: VI in V4 vključuje vse članice, 2021 in 2025: VI brez Danske, V4 brez Češke. Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje.

Po četrletnih podatkih se je leta 2025 nadaljevala zmerna rast produktivnosti ob razmeroma visoki rasti stroškov dela, kar je vodilo v poslabšanje stroškovne in cenovne konkurenčnosti pa tudi dobičkonosnosti. Rast produktivnosti (1,5 %) se je ob šibki aktivnosti izrazito umirila v predelovalnih dejavnostih, v (tržnih) storitvah (G-I) se je po dveh letih znova nekoliko zvišala, v gradbeništvu pa je po izrazitem upadu leto prej močno zanihala navzgor. Sočasno se je v vseh skupinah dejavnosti nadaljevala glede na gospodarske razmere razmeroma visoka rast stroškov dela (na zaposlenega), ki jo v poslovnem delu gospodarstva poganja zlasti pomanjkanje ustrezne delovne sile, konec leta 2025 pa je k dodatnemu pospešku prispevala tudi uvedba zimskega regresa. Ohranjanje razkoraka med rastjo stroškov dela in produktivnosti (oz. rast nominalnih stroškov dela na enoto proizvoda¹⁹⁶) je vodilo v nadaljnje slabšanje stroškovne konkurenčnosti (REERulc¹⁹⁷). Vrednost REERulc se je namreč močno zvišala že med energetske krizo (2022), po kratkem izboljšanju pa znova v letih 2024 in 2025. Leta 2024 je poslabšanje izhajalo predvsem iz gradbeništvu, kar je vplivalo tudi na upad dobičkonosnosti (rast RULC¹⁹⁸ zlasti v gradbeništvu), ni pa se odrazilo na kazalnikih cenovne konkurenčnosti (REERppi, REERhicp). Leta 2025 pa je med dejavnostmi poslovnega sektorja¹⁹⁹ v primerjavi z EU izstopala predvsem višja rast NULC v predelovalnih dejavnostih (sicer nižja kot v V4), zaradi česar se je poslabšala tudi cenovna konkurenčnost, zlasti kazalnik REERppi, ki odraža cenovnokonkurenčni položaj predelovalnih dejavnosti. Nadaljevalo se je tudi slabšanje dobičkonosnosti (rast RULC zlasti v predelovalnih dejavnostih), kar kaže, da so podjetja rast stroškov (NULC) lahko le delno prelivala v cene, delno

¹⁹⁶ NULC – nominalni stroški dela na enoto proizvoda (razmerje med nominalnimi sredstvi za zaposlene na zaposlenega in realno produktivnostjo).

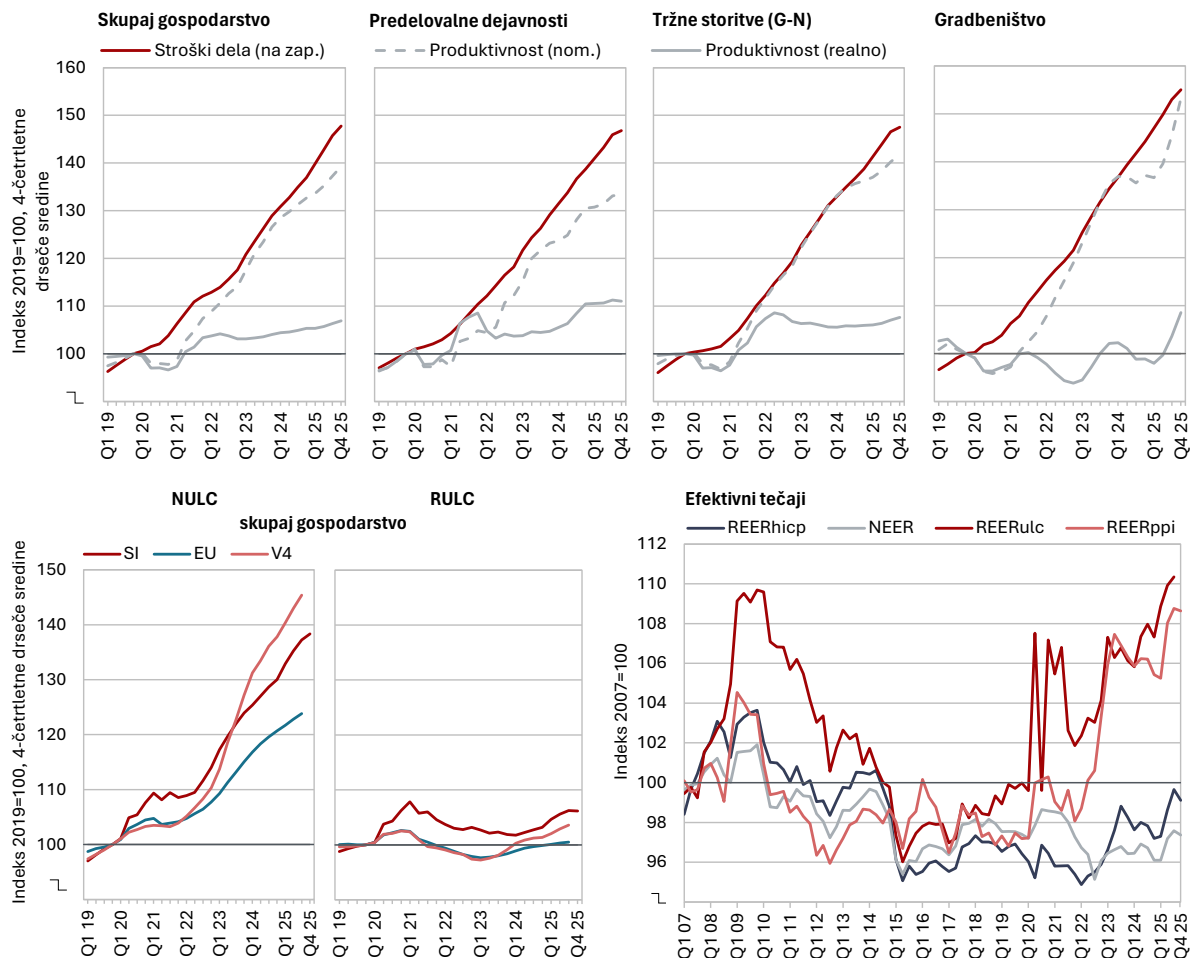
¹⁹⁷ REER hicp (ppi, ulc) – realni efektivni tečaj, deflaciran s HICP (PPI, ULC). Rast kazalnika pomeni apreciacijo evra in/ali povišanje relativnih cen do košarice trgovinskih partneric, uteženih glede na njihovo pomembnost v blagovni menjavi Slovenije.

¹⁹⁸ RULC – realni stroški dela na enoto proizvoda (razmerje med nominalnimi sredstvi za zaposlene na zaposlenega in nominalno produktivnostjo).

¹⁹⁹ Za leto 2025 je značilna tudi pospešitev rasti NULC v javnih storitvah (O-Q) zaradi pospešene rasti plač, povezane z izvajanjem plačne reforme v javnem sektorju.

pa so jih pokrivala iz dobičkov.²⁰⁰ Od izbruha energetske krize so se stroški dela na enoto proizvoda (NULC) v Sloveniji povečali bolj kot v povprečju EU in manj kot v državah V4 (v predelovalnih dejavnostih so bila gibanja podobna kot v V4),²⁰¹ z nadaljnjo rastjo, zlasti v predelovalnih dejavnostih, bi se zato lahko precej poslabšal konkurenčni položaj izvoznega sektorja.

/ Slika 79: Razkorak med rastjo stroškov dela in produktivnosti se v letu 2025 nadaljuje, kar se kaže v poslabšanih kazalnikih stroškovne in cenovne konkurenčnosti ter dobičkonosnosti (merjene s kazalnikom RULC)

Vir: Eurostat (2026), SURS (2026a), ECB (2026), preračuni UMAR. Opombe: Produktivnost je izračunana kot BDP oz. dodana vrednost (v stalnih cenah) na zaposlenega. Stroški dela = sredstva za zaposlene. NULC – nominalni stroški dela na enoto proizvoda (razmerje med nominalnimi sredstvi za zaposlene na zaposlenega in realno produktivnostjo), RULC – realni stroški dela na enoto proizvoda (razmerje med nominalnimi sredstvi za zaposlene na zaposlenega in nominalno produktivnostjo). NEER – nom. efektivni tečaj, REER hicp (ppi, ulc) – realni efektivni tečaj, deflaciran s HICP (PPI, ULC). Rast kazalnika pomeni apreciacijo evra in/ali povišanje relativnih cen do košarice trgovinskih partneric, uteženih glede na njihovo pomembnost v blagovni menjavi Slovenije. Kazalniki za skupine držav so izračunani kot tehtano povprečje.

Ob poslabšanju stroškovne in cenovne konkurenčnosti predelovalnih dejavnosti je v letu 2025 zastala tudi rast izvoznega tržnega deleža blaga.

Po svetovni finančni krizi se je slovenski tržni delež na svetovnem trgu blaga do leta 2020 neprekinjeno povečeval (za 29 % v obdobju 2012–2020). V letih 2021 in 2022, ko so nastopile motnje v dobavnih verigah in energetska kriza, je močno upadel, do leta 2024 pa se je ponovno približal ravni pred upadom

²⁰⁰ Ob zvišanju NULC med energetske krize (z začetkom v 2022) se dobičkonosnost ni poslabšala (oz. ni bilo rasti RULC), kar kaže na tako rekoč popolno prelihanje višjih stroškov v cene.

²⁰¹ Dobičkonosnost (RULC) se je gibala podobno kot v EU in ugodneje kot v V4 (v predelovalnih dejavnostih je bilo poslabšanje rahlo večje od EU).

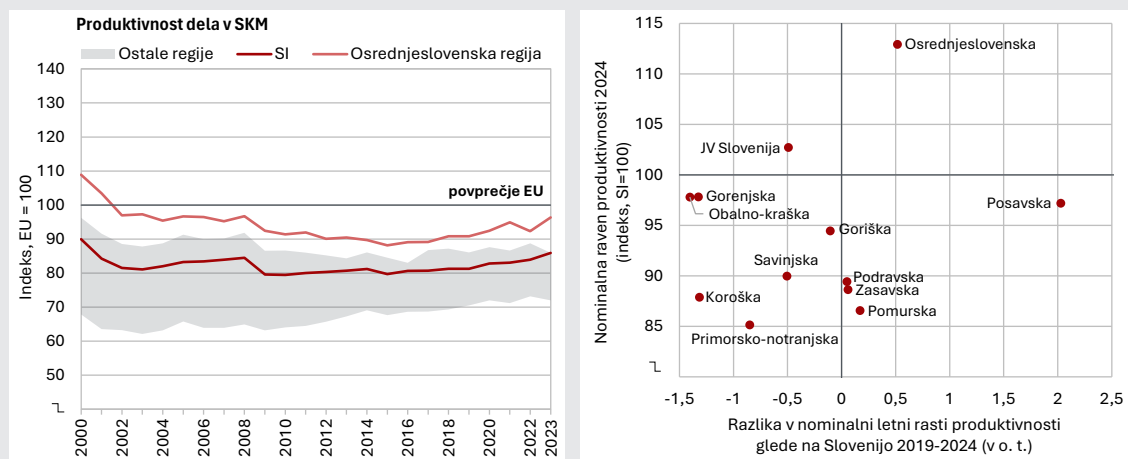
Okvir 1

Analiza konkurenčnosti in medsebojne povezanosti regij

V mednarodnem merilu nizka produktivnost slovenskih regij ostaja razvojna priložnost za pospešitev gospodarske razvitosti Slovenije.

Vse slovenske regije zaostajajo za povprečno produktivnostjo EU (BDP na zaposlenega po kupni moči), tudi vodilna osrednjeslovenska (96 % povprečja EU v letu 2023), katere produktivnost je leta 2024 preseгла povprečje države za 12,9 %. Sledijo ji jugovzhodna Slovenija, ki v zadnjih letih ohranja položaj rahlo nad povprečjem države, ter gorenjska in obalno-kraška regija, katerih produktivnost se je v obdobju 2019–2024 relativno poslabšala in je leta 2024 padla pod povprečje države. Produktivnost posavske regije se ob pospešeni rasti v zadnjih letih približuje povprečju države.²⁰² Na drugi strani zlasti primorsko-notranjska in koroška regija povečujeta zaostanek.

/ Slika 81: Vse slovenske regije po produktivnosti zaostajajo za povprečjem EU (levo), kot vodilna po višini in rasti produktivnosti izstopa osrednjeslovenska regija (desno)

Vir: Eurostat (2026), SURS (2026), preračuni UMAR. Opomba k levi sliki: Pretvorba nominalne produktivnosti dela v standarde kupne moči (SKM) po regijah temelji na nacionalni pariteti kupne moči, saj regionalne niso razpoložljive. Siva barva označuje območje med regijo z najmanjšo in regijo z drugo največjo vrednostjo kazalnika. Opomba k desni sliki: Na osi x gre za primerjavo nominalne rasti produktivnosti (podatki o realni rasti produktivnosti po regijah niso razpoložljivi). Na visoko relativno rast produktivnosti v posavski regiji vpliva predvsem sektor energetike, v osrednjeslovenski regiji pa izrazita koncentracija sektorja finančnega posredništva (brez upoštevanja dejavnosti KLMN je rast produktivnosti v osrednjeslovenski regiji blizu povprečja države). Za oba sektorja je bila v tem obdobju značilna visoka rast cen.

Med dejavniki produktivnosti regij izstopajo investicijska aktivnost in konkurenčnost podjetij (investicije v raziskave in razvoj, izvoz blaga), digitalna opremljenost ter izobrazbena struktura prebivalcev. Na podlagi kazalnikov produktivnosti po vzoru TPI UK ITL3 Scorecards (Sarsfield idr., 2025) obe slovenski regiji s produktivnostjo nad povprečjem države izstopata po visoki izvozni usmerjenosti in dobri digitalni opremljenosti podjetij, osrednjeslovenska tudi po močnem trgu dela. Pri tem sta ključni dobra izobrazbena struktura prebivalcev in nizka bolniška odsotnost. Ti sta, poleg močnejše investicijske aktivnosti, značilni tudi za regije s produktivnostjo okoli povprečja države. Po deležu delovno sposobnih

²⁰² Nominalna produktivnost posavske regije se je povečala predvsem zaradi visoke rasti cen energije ob tradicionalni specializaciji regije v ta sektor.

prebivalcev in stopnji delovne aktivnosti med regijami ni opaznih razlik, kar kaže na to, da so regionalne razlike v produktivnosti predvsem strukturne narave. Največje regionalne razlike med kazalniki so v obsegu vlaganj gospodarskih družb v raziskave in razvoj, kjer s stabilnim dolgoročnim in visokim vlaganjem izrazito izstopa jugovzhodna Slovenija. Sledita ji goriška in zasavska regija, medtem ko so se vlaganja v osrednjeslovenski regiji po letu 2016 opazno znižala in so pod povprečjem države. Razlike nakazujejo neizkoriščene zmogljivosti večine regij za razvoj dejavnosti z višjo dodano vrednostjo, ki temeljijo na znanju, inovacijah in tehnološkem razvoju.

/ Tabela 1: Razlike v dejavnih produktivnosti kažejo na neizkoriščene razvojne potenciale posameznih regij

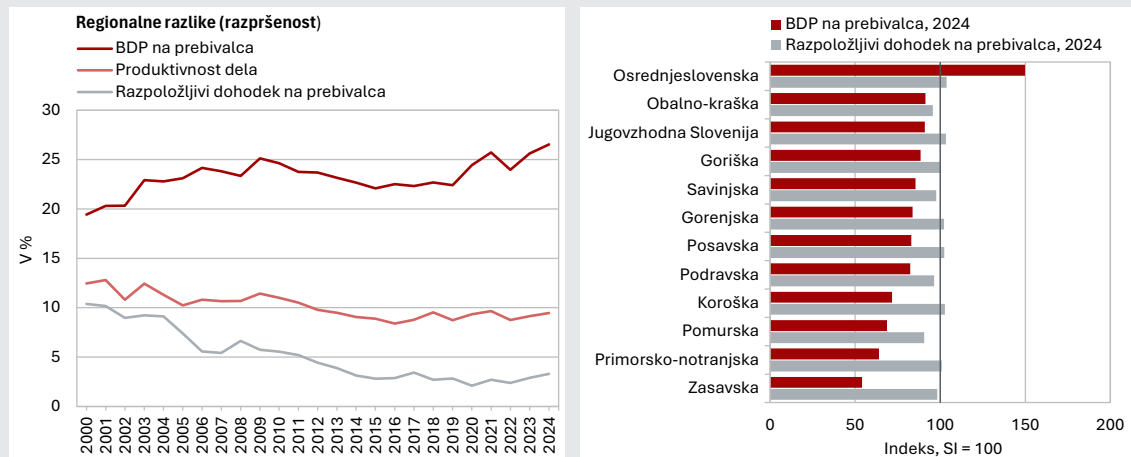
	Vzhodna Slovenija								Zahodna Slovenija				Slovenija (vrednost)
	Pomurska	Podravska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Posavska	Jugovzhodna Slovenija	Primorsko-notranjska	Osrednje-slovenska	Gorenjska	Goriška	Obalno-kraška	
Produktivnost, 2024	86,6	89,4	87,9	90,0	88,6	97,2	102,7	85,1	112,9	97,8	94,4	97,8	61.074 EUR
Izvoz blaga (% BDP), pov. 2022–2024	54,2	54,3	92,8	74,1	55,1	54,7	126,1	83,7	121,2	73,1	78,0	46,6	89,9 %
Bruto investicije v osnovna sredstva na zaposlenega, pov. 2020–2023	102,1	93,2	108,1	93,7	94,1	110,2	111,9	102,5	97,6	107,7	101,6	109,5	10.674 EUR
Izdatki gospodarskih družb za RRD (% BDP), pov. 2022–2024	38,1	33,7	40,1	115,1	134,0	67,4	377,0	37,4	83,3	106,6	192,2	17,3	1,0 %
Delež novonastalih podjetij, pov. 2022–2023	90,0	99,8	93,9	99,5	98,8	95,6	93,6	93,5	100,5	101,6	91,7	118,3	10,8 %
Delež podjetij z dostopom do interneta hitrosti vsaj 1 Gbit/s, 2025	90,6	85,9	65,8	58,9	143,6	87,2	123,0	70,0	130,9	88,0	96,3	81,6	54,0 %
Delež prebivalcev, starih 15–64 let, 2025	97,0	100,6	97,8	100,2	98,3	98,1	99,1	98,3	102,5	99,1	95,7	98,6	63,4 %
Stopnja delovne aktivnosti (20–64 let), 2024	97,4	95,3	99,6	97,8	98,5	98,3	98,5	99,4	103,3	102,4	102,7	101,3	78,3 %
Delež prebivalcev (25–64 let) z višjo ali visoko izobrazbo, 2025	77,1	90,4	84,3	89,6	84,3	85,5	90,4	92,8	124,1	102,0	98,6	96,8	34,5 %
Delež prebivalcev (25–64 let) z osnovno šolo ali manj, 2025*	129,6	87,8	97,4	113,0	120,9	107,0	112,2	108,7	83,5	100,9	111,3	110,4	11,5 %
Bolniška odsotnost, 2024*	148,3	97,1	129,8	114,6	128,8	102,4	108,3	101,5	86,3	97,6	104,9	96,6	20,5 dneva

Vir: SURS (2026), NIJZ (2026), AKOS (2026), preračuni UMAR. Opomba: Izбира kazalnikov in način prikaza sledita načinu spremljanja dejavnih produktivnosti NUTS 3 regij v Združenem kraljestvu – TPI UK ITL3 Scorecards (Sarsfield idr., 2025), prilagojenemu razpoložljivosti podatkov v Sloveniji. Bruto domači izdatki gospodarskih družb za RRD so izračunani kot produkt izdatkov za RRD (% BDP) in deleža virov financiranja gospodarskih družb v izdatkih za RR. Delež novonastalih podjetij je izračunan kot razmerje med številom novonastalih podjetij in številom vseh podjetij v regiji v izbranem letu. * Položaj se ocenjuje glede na inverzno vrednost kazalnika.

Regionalne razlike v produktivnosti so znatno manjše od razlik v BDP na prebivalca, ki se v zadnjih letih še povečujejo predvsem na račun hitre gospodarske rasti najrazvitejše osrednjeslovenske regije. Regionalne razlike v produktivnosti in v razpoložljivem dohodku na prebivalca so

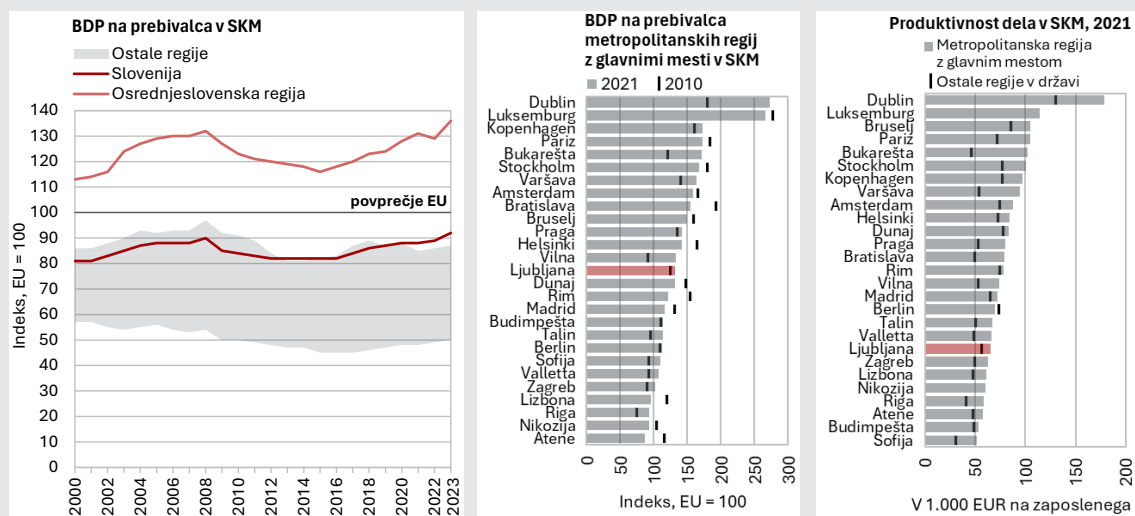
majhne in se še zmanjšujejo.²⁰³ Tudi v mednarodni primerjavi so razlike v produktivnosti med vodilno osrednjeslovensko regijo in preostalimi regijami v državi majhne (Slika 83, desno). Večje so regionalne razlike v BDP na prebivalca, ki se od epidemije povečujejo. Osrednjeslovenska regija je edina, katere BDP na prebivalca presega povprečje EU,²⁰⁴ od leta 2015 pa s hitrejšo gospodarsko rastjo še povečuje prednost. V letu 2024 je imela 2,8-krat višji BDP na prebivalca kot gospodarsko najšibkejša zasavska regija, v kateri je leta 2024 delalo zgolj 46,5 % njenih delovno aktivnih prebivalcev.

/ Slika 82: Regionalne razlike v BDP na prebivalca so se po epidemiji povečale, razlike v produktivnosti in razpoložljivem dohodu na prebivalca pa ostajajo majhne

Vir: SURS (2026a), preračuni UMAR. Opomba k levi sliki: Razpršenost kazalnika je izmerjena kot vsota absolutnih razlik med regionalnim in nacionalnim kazalnikom, uteženim z deležem prebivalstva/zaposlenih.

/ Slika 83: Osrednjeslovenska regija po višini BDP na prebivalca izstopa med slovenskimi regijami (levo), ne pa tudi med metropolitanskimi regijami z glavnimi mesti držav EU (sredina), kjer primerjalno izkazuje tudi relativno nizko raven produktivnosti (desno)

Vir: Eurostat (2026), preračuni UMAR. Opomba k levi sliki: BDP na prebivalca v SKM po regijah temelji na nacionalni pariteti kupne moči, saj regionalne niso na voljo, zaradi česar so prikazane regionalne razlike večje od dejanskih. Siva barva označuje območje med regijo z najmanjšo in regijo z drugo največjo vrednostjo kazalnika. Opomba k srednji in desni sliki: Metropolitanske regije so opredeljene kot urbane aglomeracije (regije na ravni NUTS 3 ali skupine regij na ravni NUTS 3), kjer vsaj 50 % prebivalstva živi znotraj funkcionalnega urbanega območja (FUA) z vsaj 250.000 prebivalci (Eurostat, 2024b).

²⁰³ Še manjše so razlike med regijami po samooceni zadovoljstva z življenjem (UMAR, 2025a).

²⁰⁴ V letu 2023 je osrednjeslovenska regija v BDP na prebivalca preseгла povprečje EU za 36 %, povprečje države pa v letu 2024 za 49,8 %.

Povečevanje regionalnih razlik v BDP na prebivalca ob hkratnem ohranjanju majhnih razlik v produktivnosti in razpoložljivem dohodku je v veliki meri mogoče pojasniti s krepitvijo osrednjeslovenske regije z glavnim mestom kot zaposlitvenega središča države, kar se odraža v naraščajočih delovnih migracijah. Osrednjeslovenska regija je edina z več delovnih mest, kot je delovno aktivnih prebivalcev (v letu 2024 za 32,5 %), pri čemer se razlika vztrajno povečuje (od leta 2010 do leta 2024 povečanje za 8,3 o. t.). Zaposlovalno privlačnost je krepila na račun storitvenih dejavnosti, še posebej na znanju temelječih (in ne storitev, vezanih na javno upravo), ki imajo močno tendenco h koncentraciji²⁰⁵ v večjih in gostejše poseljenih urbanih središčih (UMAR, 2025a). Večja koncentracija²⁰⁶ v veliki meri pojasnjuje visoko gospodarsko razvitost in hitrejšo gospodarsko rast osrednjeslovenske regije od preostalih, kar je splošno značilno za regije z velikimi mesti, praviloma regije z glavnimi mesti držav (Evropska komisija, 2025). Lokacije bivanja ne sledijo lokacijam delovnih mest, kar je mogoče delno pojasniti s cenovno dostopnostjo stanovanj (gl. poglavje 3.1.2.2), prevladujočimi željami prebivalcev po bivanju zunaj večjih mest v zelenem okolju (Hafner Fink idr., 2024) ter z dovolj dobro prometno infrastrukturo, ki omogoča delovne migracije (Bizjak idr., 2025). Tako je ob že sicer nizki stopnji stanovanjske mobilnosti (OECD, 2020b) prisoten tudi trend izseljevanja prebivalcev iz večjih urbanih središč v suburbana območja in v koridor ob avtocestnem križu (Bizjak idr., 2025). Z rastjo števila delovnih mest v urbanih središčih pa naraščajo tudi delovne migracije. V letu 2024 je bilo medregijskih delovnih migrantov okoli 207.300 ali 22,5 % delovno aktivnega prebivalstva, od teh se jih je 109.000 ali 53 % vseh vozilo na delo v osrednjeslovensko regijo. Povprečna razdalja poti na delo²⁰⁷ se je povečala z 32,0 km (2017) na 36,4 km (2025).

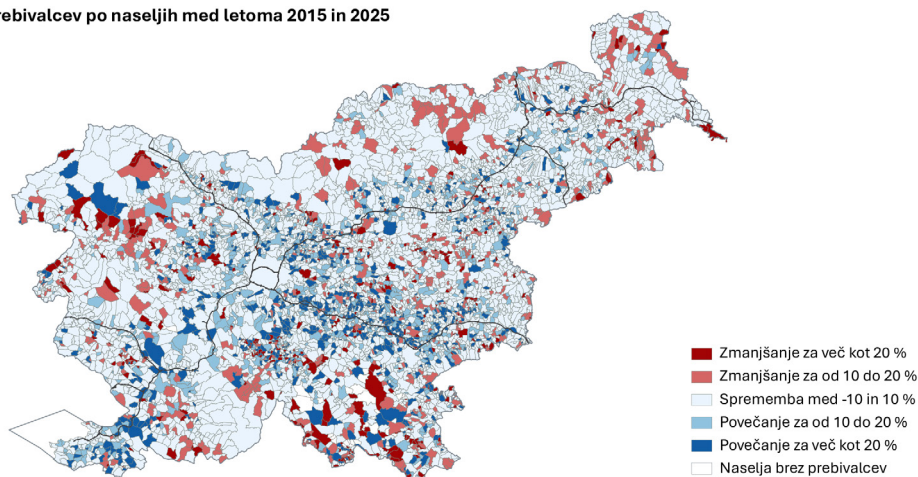
²⁰⁵ Enotna definicija tovrstnih dejavnosti sicer ne obstaja, saj imajo vse dejavnosti, vsaj do neke mere, koristi od kolokacije. Vendar OECD hkrati ugotavlja, da imajo npr. moderne tržne storitve, še posebej na znanju temelječe, močnejšo tendenco h koncentraciji, medtem ko so npr. industrijska delovna mesta prostorsko bolj enakomerno porazdeljena zaradi množice potreb in niš znotraj predelovalnih dejavnosti (OECD, 2018, 2020a).

²⁰⁶ Večja prostorska koncentracija prebivalstva, podjetij in dejavnosti v urbanem središču in njegovem gravitacijskem zaledju se kaže v višji produktivnosti, gospodarski aktivnosti ter učinkovitejšem prenosu znanja, inovacij, delovne sile in storitev (Ahlfeldt in Pietrostefani, 2019; Melo idr., 2009; OECD, 2017, 2025x).

²⁰⁷ Povprečna razdalja poti (km), ki jo za namen dela ali službe opravi mobilna oseba na delovni dan (SURS, 2026a).

/ Slika 84: Število prebivalcev se povečuje v suburbanih naseljih in v širšem koridorju ob avtocestnem križu, zmanjšuje pa v slabše dostopnih naseljih, pretežno v obmejnih, gorskih in hribovitih območjih

Sprememba števila prebivalcev po naseljih med letoma 2015 in 2025

Vir: SURS (2026a), preračuni in kartografija UMAR.

Naraščajoča centralizacija delovnih mest in medregijske delovne migracije imajo številne negativne posledice, kar povečuje potrebo po krepitevi teritorialnega razvoja države. Naraščajoče delovne migracije še poglobljajo obstoječe pereče težave, ki izhajajo iz sistemskega netrajnostnega vzorca mobilnosti. Te težave se med drugim kažejo v naraščanju že sicer visokih okoljskih obremenitev iz prometa (gl. poglavje 5.3.1), v največjem deležu stroškov gospodinjstev za prevoz v EU (gl. poglavje 3.1.2) in v visokih zunanjih stroških prometa. V letu 2021 so ti znašali približno 2,4 milijarde evrov (4,6 % BDP države) (Kovač, 2024). 99 % zunanjih stroškov je povzročil cestni promet, med njimi so prevladovali stroški prometnih nesreč, zastojev in podnebnih sprememb (*ibid.*). S koncentracijo delovnih mest v osrednjeslovenski regiji hkrati poteka proces razvojne in demografske šibitve preostalih regij oziroma njihovih regijsko pomembnih urbanih središč (Nared idr., 2016, 2023), kar lahko vodi v izgubo njihove kritične mase za razvoj gospodarskih dejavnosti (npr. industrije). Z razvojem učinkovitih trajnostnih oblik mobilnosti se lahko delno ublažijo predvsem okoljske in socialne posledice delovnih migracij. Za obrnitev trendov ob hkratni krepitevi razvoja celotne države pa je ključno strateško premišljeno celovito teritorialno načrtovanje razvoja, osredotočeno v krepitev kakovostne zaposlitvene in visoko produktivne gospodarske strukture vseh regij, ki temelji na prehodu v inovacijsko podprto rast.

/ Tabela 2: Na kakovost življenja v regijah pomembno vplivajo tudi socialni, okoljski in prostorski dejavniki

	Vzhodna Slovenija								Zahodna Slovenija				Slovenija (vrednost)
	Pomurska	Podravska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Posavska	Jugovzhodna Slovenija	Primorsko-notranjska	Osrednje-slovenska	Gorenjska	Goriška	Obalno-kraška	
Legenda:													
 več kot 15 % nad povprečjem države													
 5,1 – 15 % nad povprečjem države													
 povprečje države (med 95 in 105 %)													
 5,1 – 15 % pod povprečjem države													
 več kot 15 % pod povprečjem države													
Samoocena zadovoljstva z življenjem, pov. 2023–2025 (lestvica od 0–10)	98,3	100,0	95,7	98,3	101,3	99,6	99,6	100,4	101,3	102,6	99,6	98,7	7,7
Razpoložljivi dohodek na prebivalca, 2024	90,5	96,4	102,7	97,7	98,2	102,3	103,4	100,8	103,7	102,2	100,4	95,6	17.066 EUR
Stopnja tveganja socialne izključenosti*, 2023–2025	108,9	128,0	131,0	121,6	122,2	110,8	86,9	92,7	73,2	82,6	96,3	131,4	14,5 %
Zdrava leta življenja ob rojstvu, 2023	92,1	95,5	97,8	96,9	84,0	97,3	98,4	100,9	105,7	101,0	104,5	101,5	66,7 leta
Delež preb. z oddaljenostjo postajališča JPP do 1 km in primerno frekvenco, 2024	56,3	96,2	103,5	91,6	105,3	59,8	80,8	75,6	125,3	119,8	79,1	90,2	65,5 %
Površina funkcionalno razvrednotenih območij na 100 km ² *, 2025	63,4	143,9	60,7	52,5	182,6	243,8	57,1	47,6	217,3	53,2	45,7	164,2	14,6 ha
Delež gospodinjstev v stanovanju v slabem stanju*, pov. 2023–2025	134,5	90,9	72,7	120,0	107,3	103,6	101,8	94,5	72,7	118,2	100,0	134,5	18,3 %
Ekološki odtis*, 2018	89,6	102,4	98,1	95,0	91,8	98,7	104,5	91,8	108,0	95,5	89,2	100,6	5,4 gha/preb.
Delež oseb, ki lahko računajo na pomoč, sorodnikov, prijateljev, sosedov, 2022	99	101	89	100	99	101	103	99	101	100	102	92	93 %
Delež gospodinjstev s prisotnostjo kriminala v stanovanjskem okolju*, 2023	100,0	85,7	42,9	85,7	42,9	114,3	171,4	14,3	128,6	57,1	42,9	142,9	7,0 %
Delež gospodinjstev z dostopom do interneta hitrosti vsaj 100 Mbit/s, 2025	96,5	100,4	97,1	87,3	100,4	92,1	103,0	105,8	108,7	103,1	87,3	97,4	87,9 %
Subvencije za zmanj. porabe neobno. virov in energ. revščine na preb., 2024	134,5	97,3	139,4	104,0	104,2	122,7	116,0	97,2	80,3	129,8	89,8	58,8	38,4 EUR

Vir: AKOS (2026), Eko sklad (2026), FF UL (2026), Gabrovec idr. (2024), Kobar in Gabrovec (2026), Kušar idr. (2023), NIJZ (2026d), SURS (2026a). Opomba: Izbira kazalnikov sledi različnim analizam na to temo (Kušar idr., 2023; Nared idr., 2021), priporočilom OECD (OECD, 2025o), predlogu Strategije regionalnega razvoja Slovenije (MKRR, 2026a), prilagojenim razpoložljivosti podatkov v Sloveniji. * Položaj se ocenjuje glede na inverzno vrednost kazalnika.

Kakovost življenja v regijah je razmeroma uravnotežena, pri tem pa najuspešnejše regije niso nujno najbogatejše, saj na kakovost življenja pomembno vplivajo tudi socialni, okoljski in prostorski dejavniki, pri katerih gospodarsko šibkejše regije lahko dosegajo boljše rezultate. Največje regionalne razlike so pri obremenjenosti prostora s funkcionalno razvrednotenimi območji (FRO), varnosti in dostopnosti do JPP. Gre večinoma za kazalnike, ki so nekoliko bolj povezani s preteklo industrializacijo, urbanizacijo in poselitvijo. Večje razlike so tudi v socialni izključenosti in zdravih letih življenja. Majhne razlike so v razpoložljivem dohodku, najmanj pa se regije razlikujejo po samooceni zadovoljstva z življenjem. Razlike nastajajo predvsem v kombinacijah več dejavnikov, kar povečuje razvojna tveganja. Najboljša in najslabša regija po izbranih kazalnikih sta v zahodni kohezijski regiji. Gorenjska regija po vseh kazalnikih presega slovensko povprečje oziroma je na njegovi ravni, obalno-kraška pa se kljub dobri vključenosti na trgu dela in izobrazbeni strukturi nizko uvršča glede socialne izključenosti, kakovosti stanovanj, varnosti in obremenjenosti prostora s FRO. V vzhodni kohezijski regiji razmeroma visoko kakovost življenja kljub slabšim gospodarskim kazalnikom dosegata primorsko-notranjska in zasavska regija. Primorsko-notranjska, ki gospodarsko ni med močnejšimi, ima ugodne kazalnike predvsem na socialnem in okoljskem področju, kakovost življenja pa ji zmanjšuje slaba dostopnost JPP. Zasavska pa kljub obremenjenosti s preteklo industrijsko strukturo na marsikaterem področju, vključno s samooceno zadovoljstva z življenjem, dosega ali presega slovensko povprečje.

4.3

Finančno stanje podjetniškega sektorja²⁰⁸

Finančno stanje podjetniškega sektorja je v letu 2024 ostalo stabilno in razmeroma ugodno. *Likvidnost* se je še okrepila in dosegla najvišje ravni, *donosnost* pa se je nekoliko znižala po polovici kazalnikov, a ostala blizu najvišjih vrednosti v zadnjih dveh desetletjih (Slika 85). *Zadolženost in prezadolženost* sta se tudi leta 2024 zvišali in bili višji kot pred epidemijo, le bančni dolg je ostal blizu najnižje ravni iz leta 2020.²⁰⁹ Po večini kazalnikov pa sta zadolženost in prezadolženost ostali nižji kot ob začetku svetovne finančne krize leta 2008 (razen celotni dolg, ki je nominalno nekoliko presegel raven iz leta 2008,²¹⁰ realno pa je bil še vedno za skoraj tretjino nižji; Slika 85). Kljub povišani zadolženosti in vztrajanju razmeroma visokih obrestnih mer je bila sposobnost podjetij za odplačevanje dolga ob ugodnih poslovnih rezultatih še vedno na najugodnejših ravneh po letu 2006 (izjema je bila obrestna pokritost,²¹¹ Slika 86). *Delež podjetij z razmeroma močno izpostavljenostjo tveganju plačilne nesposobnosti* (najbolj problematična prezadolžena podjetja vključno z zombi podjetji) se je zaradi epidemije, energetske krize, vremenskih ujm ter vztrajajočih geopolitičnih in gospodarskih negotovosti in šibke rasti aktivnosti v trgovinskih partnericah²¹² po letu 2020 začasno povečal, v letih 2023 in 2024 pa po večini kazalnikov znova dosegel ravni, primerljive s konjunktornim obdobjem pred epidemijo (Slika 86).

²⁰⁸ Za podrobnejši vpogled v finančno stanje in plačilno sposobnost podjetniškega sektorja v Sloveniji glej tudi Lušina (2025a).

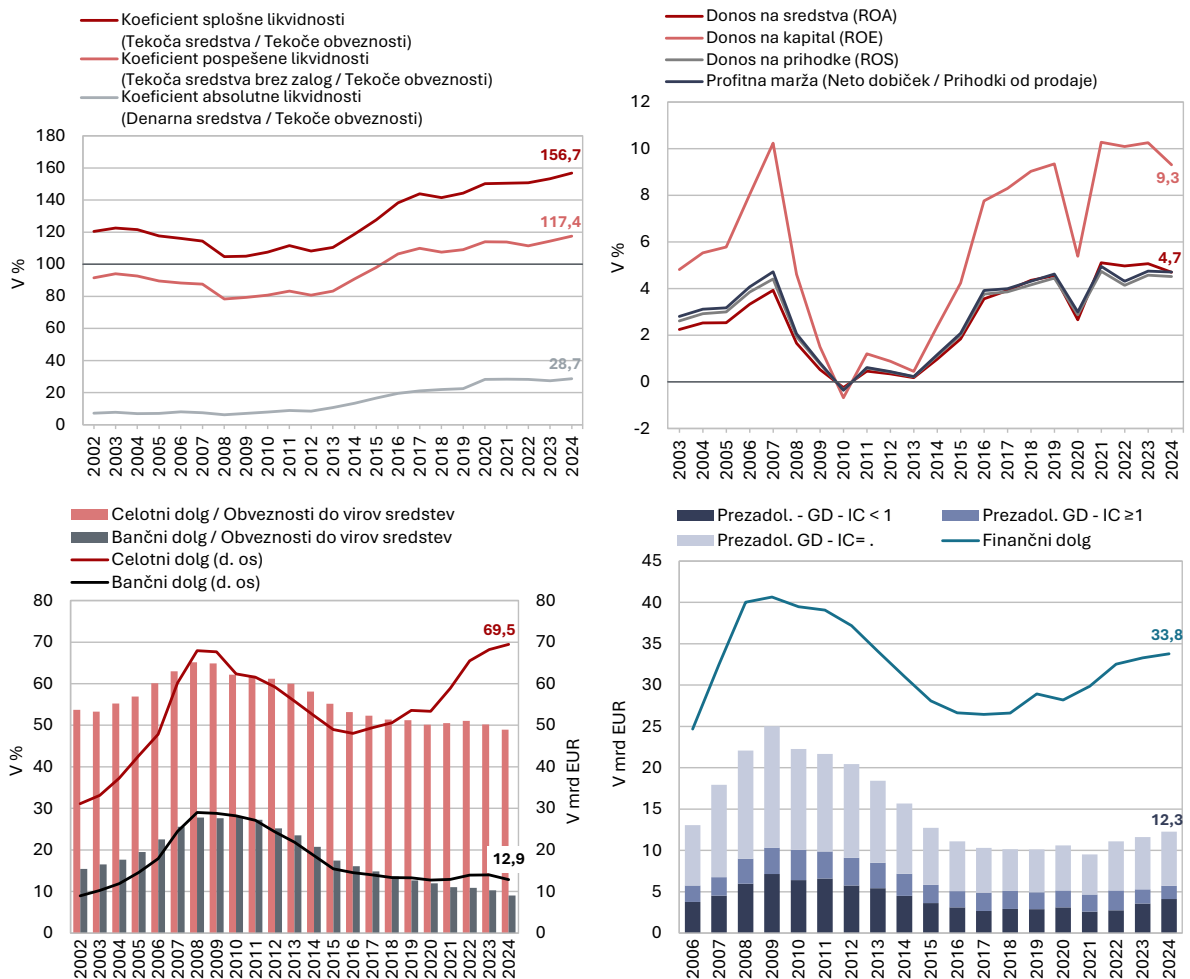
²⁰⁹ Ob zaostrenih geopolitičnih in trgovinskih razmerah, umirjeni gospodarski rasti ter še vedno dokaj visokih obrestnih merah podjetja ostajajo zadržana do novega zadolževanja prek bank in se, ob dobri likvidnosti, bolj financirajo z notranjimi viri.

²¹⁰ V letu 2024 je bil prispevek finančnega in tudi bančnega dolga k celotnemu dolgu najnižji po letu 2006; prispevek poslovnih obveznosti pa je kljub rahlemu znižanju ostal visok. Prispevek drugih obveznosti (gradbeništvo, predelovalne dejavnosti, energetika) pa tudi v holdingih in lizingih ter informacijsko-komunikacijskih dejavnostih. Leta 2024 pa so se težave najbolj pokazale v dejavnostih, usmerjenih na tuje trge (predelovalne dejavnosti, promet), kar je bilo posledica povečane geopolitične in gospodarske negotovosti ter šibke gospodarske aktivnosti v trgovinskih partnericah, predvsem v Nemčiji.

²¹¹ Obrestna pokritost se je zaradi izrazitega porasta finančnih odhodkov za obresti po letu 2021 poslabšala, najizraziteje leta 2023.

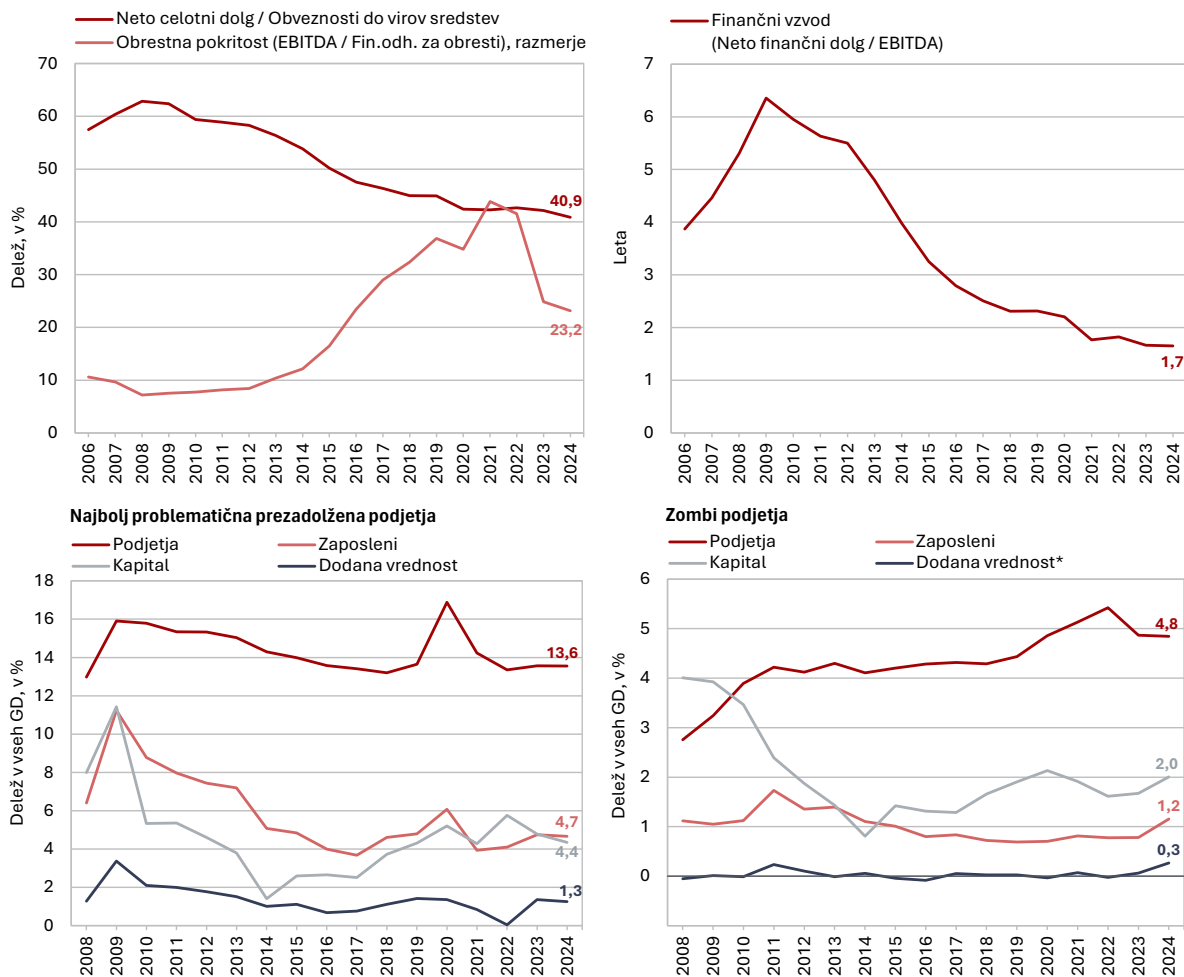
²¹² V letih 2020 in 2021 se je finančno stanje poslabšalo zlasti v tržnih storitvah, ki jih je epidemija najbolj prizadela (gostinstvo, kulturno-rekreacijske in druge poslovne dejavnosti). V letih 2022 in 2023 je bil vpliv izrazitejši v nekaterih s stroški materiala in energentov bolj obremenjenih dejavnostih (gradbeništvo, predelovalne dejavnosti, energetika) pa tudi v holdingih in lizingih ter informacijsko-komunikacijskih dejavnostih. Leta 2024 pa so se težave najbolj pokazale v dejavnostih, usmerjenih na tuje trge (predelovalne dejavnosti, promet), kar je bilo posledica povečane geopolitične in gospodarske negotovosti ter šibke gospodarske aktivnosti v trgovinskih partnericah, predvsem v Nemčiji.

/ Slika 85: Kazalniki likvidnosti, donosnosti in zadolženosti so bili tudi leta 2024 razmeroma ugodni

Vir: AJPES (b. d.-e); preračuni UMAR. Opomba: nominalni zneski; d. os – desna os; celotni dolg zajema finančne (znotraj tega bančne), poslovne in druge obveznosti podjetij. Za finančni dolg je mogoča primerjava od leta 2006 (z uvedbo SRS 2006); GD-IC – gospodarske družbe z obrestno pokritostjo (IC; EBITDA/fin. odh. za obresti); IC – gospodarske družbe, ki imajo finančne odhodke za obresti enake nič; prezadolženost je merjena kot vsota neto finančnega dolga (t. i. finančni dolg brez sredstev), ki je višji od petkratnika EBITDA (če je $FV \geq 5$), ali kot vsota celotnega neto finančnega dolga (če je $EBITDA < 0$); EBITDA je prosti denarni tok iz poslovanja (dobiček iz poslovanja – izguba iz poslovanja + odpisi vrednosti).

/ Slika 86: Sposobnost podjetij za odplačevanje dolga je leta 2024 po večini kazalnikov dosegala najugodnejše ravni po letu 2006; delež vseh podjetij z razmeroma močno izpostavljenostjo tveganju plačilne nesposobnosti je bil manjši kot med svetovno finančno krizo (2008–2009)

Vir: AJPES (b. d. -e); preračuni UMAR. Opombe: *Najbolj problematična prezadolžena podjetja* so tista, ki imajo neto finančni dolg in negativen EBITDA. Del teh so tudi *zombi podjetja*, pri katerih je tveganje plačilne nesposobnosti največje, saj imajo poleg neto finančnega dolga že vsaj tri leta zapored negativni EBITDA; GD – gospodarske družbe; zaposleni – povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur (AOP 188); dodana vrednost*: kosmati donos od poslovanja (AOP 126) – subvencije, regresi, kompenzacije in drugi prihodki, ki so povezani s poslovnimi učinki (AOP 124) – stroški blaga, materiala in storitev (AOP 128) – drugi poslovni odhodki (AOP 148), je v letih 2008, 2015, 2016, 2020 in 2022 nekoliko negativna.

Kakovost bančnih terjatev do podjetij se je po predhodnem izboljševanju leta 2025 nekoliko poslabšala, število začelih stečajnih postopkov pa se povečuje od leta 2024, vendar ostaja nižje kot leta 2019. Delež nedonosnih terjatev (NPE), ki je od leta 2022 dosegal zgodovinsko nizke ravni, se je leta 2025 povečal (Slika 87).²¹³ Največji je v predelovalnih dejavnostih (10 %) ter v strokovnih in drugih poslovnih dejavnostih (5,2 %).²¹⁴ Delež terjatev do podjetij z občutno povečanim kreditnim tveganjem po odobritvi posojila (S2) pa se je po enoletnem povečanju²¹⁵ leta 2025 zmanjšal in je še vedno precej

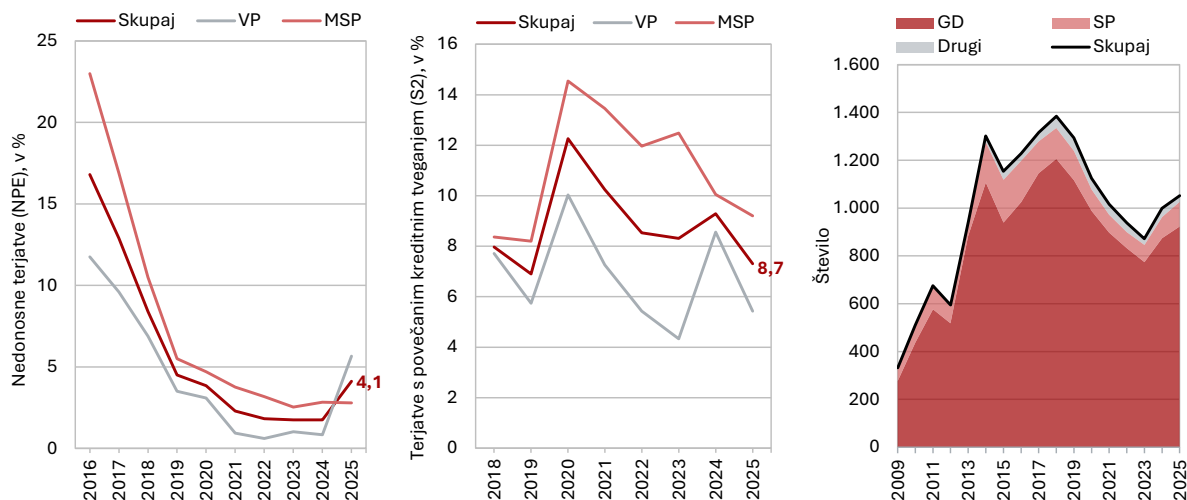
²¹³ Delež NPE je v primerjavi z letom 2019 večji v velikih podjetjih, po dejavnostih pa je večji v predelovalnih dejavnostih, energetiki ter v strokovnih in drugih poslovnih dejavnostih. V letu 2025 je bil večji kot leta 2024 v velikih podjetjih, po dejavnostih pa v predelovalnih dejavnostih, strokovnih in drugih poslovnih dejavnostih, energetiki, finančnem posredništvu in gradbeništvu.

²¹⁴ Do izrazitejšega poslabšanja je prišlo v zadnjih dveh mesecih leta 2025. Poslabšanje je bilo omejeno na manjše število podjetij iz dejavnosti proizvodnje kovin, proizvodnje kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav, proizvodnje motornih vozil, prikolic in polprikolic ter z njimi povezano dejavnost uprav podjetij (BS, 2025a).

²¹⁵ Do povečanja je prišlo v zadnjih dveh mesecih leta 2024 zaradi zaznanega poslabševanja gospodarskih razmer v večjih podjetjih iz predelovalnih dejavnosti (v proizvodnji jekla, opreme za motorna vozila in plastike) (BS, 2025a).

manjši kot med epidemijo (Slika 87).²¹⁶ Število začelih stečajnih postopkov (vseh poslovnih subjektov) je po večletnem upadanju leta 2024 začelo ponovno naraščati, rast pa se je nadaljevala tudi v letu 2025 (skupaj: 5 %, gospodarske družbe: 6 %, samostojni podjetniki: 16 %; Slika 87),²¹⁷ vendar kljub temu ostaja približno petino manjše kot leta 2019.²¹⁸ V letu 2025 je bilo v stečaju 0,4 % vseh poslovnih subjektov, večinoma gospodarskih družb, izpostavljenost bank do teh družb pa je bila nizka (oktobra 2025: 0,5 % celotne izpostavljenosti bank do podjetij) (BS, 2025b). Največ stečajnih postopkov je bilo leta 2025 v gradbeništvu (26 %; 1 % subjektov dejavnosti), trgovini (16 %; 0,7 %), prevozu in skladiščenju (12 %; 1,2 %), nastanitvenih in gostinskih dejavnostih (12 %; 0,8 %), predelovalnih dejavnostih (11 %; 0,5 %) in strokovno-tehničnih dejavnostih (10 %; 0,2 %). Predepidemične ravni so bile že presežene v predelovalnih dejavnostih, gradbeništvu, prevozu in skladiščenju ter v zdravstvu in socialnem varstvu (za katero je sicer značilno nižje število stečajnih postopkov).

/ Slika 87: Kakovost bančnih terjatev do podjetij se je nekoliko poslabšala; število začelih stečajnih postopkov se od leta 2024 pri vseh poslovnih subjektih povečuje, še vedno pa je nižje kot leta 2019 (pred epidemijo)

Vir: BS (2026a); AJPES (AJPES, b. d.-b). Opomba: VP – velika podjetja, MSP – mikro, mala in srednje velika podjetja; podatki o nedonosnih izpostavljenostih (NPE) se računajo na podlagi definicije Evropskega bančnega organa (EBA)²¹⁹ in so na voljo od leta 2016, podatki o izpostavljenostih po skupinah kreditnega tveganja pa od leta 2018; GD – gospodarske družbe; SP – samostojni podjetniki; drugi – zadruga, pravne osebe javnega prava, nepridobitne organizacije – pravne osebe zasebnega prava, društva in druge fizične osebe, ki opravljajo registrirane oziroma s predpisom določene dejavnosti.

K ohranitvi razmeroma ugodnega finančnega položaja podjetniškega sektorja so v obdobju 2019–2024 pomembno prispevali tudi interventni ukrepi države, ki pa lahko v primeru premajhne ciljne usmerjenosti srednjeručno negativno vplivajo na produktivnost in gospodarsko rast. Poleg razmeroma ugodnega finančnega stanja podjetniškega sektorja pred izbruhom epidemije so k ohranjanju solidnih poslovnih in finančnih rezultatov podjetij znatno prispevale tudi obsežne finančne podpore države.²²⁰ Tovrstni

²¹⁶ Delež S2 je v primerjavi z letom 2019 večji v mikro, malih in srednje velikih podjetjih, po dejavnostih pa je večji v javnih storitvah, nastanitvenih in gostinskih dejavnostih, strokovnih in drugih poslovnih dejavnostih, rekreacijskih, kulturnih in drugih dejavnostih, trgovini, informacijskih in komunikacijskih dejavnostih, predelovalnih dejavnostih ter v kmetijstvu in rudarstvu. V letu 2025 pa je bil večji kot leta 2024 v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih, strokovnih in drugih poslovnih dejavnostih, javnih storitvah ter v prometu.

²¹⁷ Število začelih stečajnih postopkov nad vsemi poslovnimi subjekti je bilo leta 2025 višje kot leta 2024 v predelovalnih dejavnostih, gradbeništvu, prevozu in skladiščenju, nastanitvenih in gostinskih dejavnostih, finančno-zavarovalniških dejavnostih, strokovno-tehničnih dejavnostih, zdravstvu in socialnem varstvu ter v kulturno-rekreacijskih dejavnostih (AJPES, b. d.-c).

²¹⁸ Podobno velja le za gospodarske družbe (–17 %) in samostojne podjetnike (–16 %).

²¹⁹ Za podrobnosti o definiciji NPE po metodologiji EBA glej BS (2015).

²²⁰ Izdatki za nepovratne interventne ukrepe, s katerimi je država v obdobju 2020–2024 blažila posledice

ukrepi so lahko le začasni, obenem pa morajo biti zelo ciljno usmerjeni. Z interventnimi ukrepi za pomoč gospodarstvu sta se namreč javnofinančni primanjkljaj in javni dolg močno povečala (gl. poglavje 2.3.1 v UMAR (2025a) in Gopinath (2023)). Poleg tega lahko premalo ciljno usmerjeni ukrepi zavrejo prestrukturiranje gospodarstva od manj k bolj produktivnim podjetjem, zato je ključno, da so usmerjeni v podporo finančno stabilnim, dolgoročno vzdržnim, zdravim jedrom gospodarstva, zlasti razvojno usmerjenim nižnim delom z visokim potencialom rasti. Nasprotno pa financiranje in s tem ohranjanje nezdravih jeder gospodarstva zavira optimalno alokacijo proizvodnih virov ter s tem omejuje produktivnost in gospodarsko rast. To še posebej velja v razmerah, ko se zaradi demografskih sprememb zmanjšuje obseg delovno sposobnega prebivalstva. Ob splošnem pomanjkanju delovne sile namreč ohranjanje virov v nizko produktivnih podjetjih še dodatno zavira rast uspešnejših in razvojno usmerjenih podjetij.

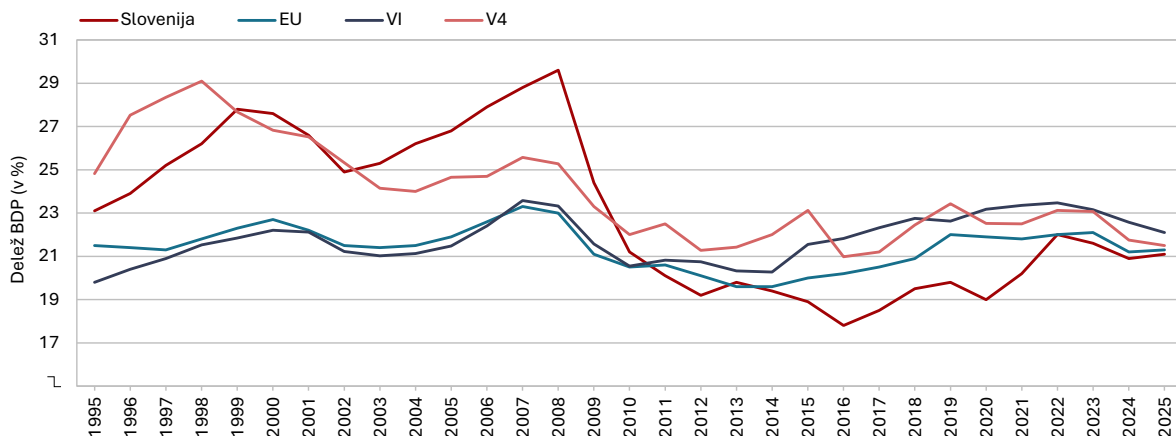
različnih kriz in naravnih nesreč za vse sektorje, so po podatkih MF znašali 15 % BDP (2020: 4,3 %, 2021: 5,4 %, 2022: 2 %, 2023: 2,3 % in 2024: 0,9 %). Od tega so izdatki za blaženje posledic epidemije znašali 11,7 % BDP, za blaženje posledic energetske krize 1,6 % BDP in za obnovo po poplavih 1,6 % BDP (MF, b. d.-c, b. d.-a, b. d.-b). Za podrobnejši vpogled v realizacijo ukrepov, namenjenih gospodarstvu za blaženje posledic energetske krize in za obnovo po poplavih v avgustu 2023, glej tudi Okvir 1 v Lušina (2025a).

4.4 Investicije

4.4.1 Investicije v osnovna sredstva

Investicije v osnovna sredstva so se v zadnjih letih okrepile, vendar (v % BDP) še vedno zaostajajo za povprečjem EU, vodilnih inovatorok in višegrajskih držav. Po svetovni finančni krizi (2008) se je investicijska aktivnost v Sloveniji močno skrčila in do leta 2016, ko je dosegla najnižjo točko, upadla precej pod povprečje EU. Sledilo je postopno okrevanje, ki se je po letu 2020 še okrepilo, tako da je delež investicij v BDP leta 2022 dosegel primerljivo raven s povprečjem EU (Slika 88). V letih 2023 in 2024 je rast investicij v Sloveniji ponovno nekoliko zaostala za EU, leta 2025 pa se je (predvsem v gradbene objekte) močno okrepila in se po naši oceni znova približala povprečni ravni v EU.

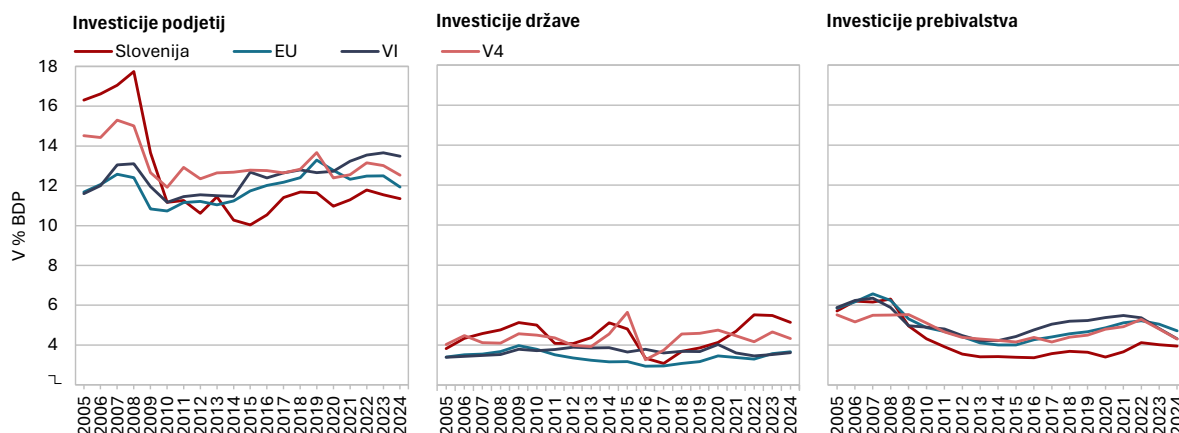
/ Slika 88: S povečanjem deleža investicij v BDP bi se v letu 2025 položaj Slovenije med državami EU lahko nekoliko izboljšal

Vir: Eurostat (2026). Opomba: Kazalnik za skupine držav VI in V4 je izračunan kot netehtano povprečje.

Po institucionalnih sektorjih v mednarodni primerjavi še naprej zaostajajo investicije podjetniškega sektorja in prebivalstva, sektor država pa investira več kot v povprečju države EU. Podjetja v Sloveniji so pred letom 2008 glede na BDP investirala znatno več kot v EU, zadnjih deset let pa manj, kar je pomemben dejavnik počasnejše rasti oprijemljivega in neoprijemljivega kapitala v Sloveniji. Nizka raven podjetniških investicij je povezana z nizko dobičkonosnostjo. Dobički podjetij v deležu BDP so v Sloveniji znatno nižji kot v povprečju EU, VI in V4 (več kot 3,5 o. t. v primerjavi z EU), podjetja pa sicer za investicije namenjajo relativno večji delež svojih dobičkov kot v povprečju navedene skupine držav. Tudi naložbe prebivalstva (v % BDP), ki večino investira v stanovanja, v teh primerjavah že vrsto let zaostajajo. Za sektor država pa je v Sloveniji značilno, da ob začetku cikla finančne perspektive EU investira (v % BDP) manj (2016–2017), proti koncu pa precej več kot v povprečju države EU (2014–2015, 2022–2023).

/ Slika 89: Investicije podjetniškega sektorja in prebivalstva ostajajo podpovprečne

Vir: Eurostat (2026). Opomba: Kazalniki za skupine držav VI in V4 so izračunani kot netehtano povprečje.

Po anketi EIB²²¹ podjetja v Sloveniji med glavnimi ovirami za investiranje najpogosteje navajajo razpoložljivost usposobljene delovne sile, negotovost glede prihodnosti in stroške energije. Te tri ovire so najpogosteje navedene tudi v drugih državah EU. V Sloveniji je na prvem mestu med ovirami sicer razpoložljivost usposobljene delovne sile (kar 85 % podjetij je navedlo to kot oviro, v EU 79 %), sledita negotovost glede prihodnosti (75 %, v EU 83 %) in stroški energije (76 %, v EU 75 %). Dostop do digitalne infrastrukture je kot oviro navedlo 28 % podjetij v Sloveniji (44 % v EU), ustrezno transportno infrastrukturo pa 44 % (v EU 45 %).

Tokovi vhodnih neposrednih tujih investicij (NTI) v Slovenijo so se po letu 2022 zmanjšali, leta 2025 so se občutno poslabšala tudi pričakovanja tujih investitorjev v Sloveniji glede širitve dejavnosti v državi. Tokovi tujih neposrednih naložb (v razmerju do BDP) so se v letih 2021 in 2022 okrepili (na 3,3 % BDP) in precej presegli vrednosti v predhodnih desetih letih, ko so znašali 1,9 % BDP. V zadnjih treh letih so se znova znižali, na 2 % BDP.²²² Pritoki lastniškega kapitala so ostali na podobni ravni, znižali pa so se pritoki dolžniškega kapitala. Razmerje med stanjem NTI in BDP v Sloveniji tako ostaja nižje kot v sosednjih in primerljivih (V4) državah. Zadnja raziskava Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani (Jaklič in Koleša, 2024) kaže na izrazito slabšanje poslovnega razpoloženja med tujimi investitorji v Sloveniji. Delež takšnih, ki so za leto 2025 načrtovala širitev svojih dejavnosti v Sloveniji, je prvič po letu 2010 padel pod 20 %. Gre za precejšen upad – še leta 2022 je skoraj tretjina tujih investitorjev v Sloveniji načrtovala širitev. Hkrati več kot 14 % anketiranih podjetij načrtuje selitev dela ali celotnih dejavnosti iz Slovenije. Med tistimi, ki razmišljajo o odhodu, so predvsem velika proizvodna podjetja in pretežni izvozniki – torej tisti del gospodarstva, ki ustvarja najvišjo dodano vrednost in zagotavlja kakovostna delovna mesta. Podjetja kot glavne razloge za to navajajo počasne in zapletene birokratske postopke, neugoden davčni sistem (še posebej visoke obremenitve dela) ter kompleksno in spremenljivo zakonodajo. Kritična so tudi do podpornih institucij, ki jim primanjkuje strokovnosti in odzivnosti.

²²¹ Anketa je bila izvedena med aprilom in julijem 2025.

²²² Za leto 2024 podatek za prva tri četrtletja.

4.4.2

Investicije v inovacijsko podprto rast

Slovenija v zadnjem desetletju pri investicijah v inovacijsko podprto rast ohranja približno deseto mesto, vendar se vrzel do vodilnih inovatorok in najbolj dinamičnih držav izrazito povečuje. Leta 2024 so se investicije, ki jih najtesneje povezujemo s prehodom v inovacijsko podprto rast,²²³ nominalno povečale za 240 milijonov evrov, v povprečju obdobja 2020–2024 pa so bile glede na predhodno štiriletno obdobje (2016–2019) letno skoraj za 1,4 milijarde evrov višje (Slika 90, levo zgoraj). Kljub temu njihov delež v BDP že od leta 2009 večinoma stagnira pri nekaj manj kot 9 %, kar je približno za 1,5 o. t. manj kot v obdobju 2000–2009, ko je bil največji. Leta 2024 se je celo rahlo zmanjšal, a manj izrazito kot v višegrajski skupini držav, zato je Slovenija v tej primerjavi povečala prednost na raven iz leta 2018 (0,7 o. t. BDP). Sočasno pa je po letu 2018 zaostala za povprečjem vodilnih inovatorok, razkorak se je do leta 2024 povečal na 1,1 o. t. Še izrazitejši je zaostanek za najbolj dinamičnimi državami: za vodilno Švedsko zaostaja že za 4,6 o. t., za hitro napredujočo Belgijo za 2,6 o. t., Hrvaška pa je po skoraj 2 o. t. zaostanka v obdobju 2010–2019 v letih 2023–2024 Slovenijo že dohitela.

Glavni razlog za vse večji razkorak do vodilnih in najbolj dinamičnih držav so investicije v neoprijemljivi kapital, zlasti v programsko opremo in podatkovne zbirke ... Slovenija v zadnjih treh letih sicer zmanjšuje delež (v % BDP) bruto investicij v (druge) stroje in opremo, podobno kot druge države sledilke (višegrajske in tudi baltske države), vendar pri tem ohranja visoko uvrstitev (med šestim in osmim mestom v EU) ter v ta segment vlaga primerljivo s Švedsko oz. 1,1 o. t. več od povprečja inovacijskih voditeljic. Ključni zaostanek tako nastaja pri investicijah v programsko opremo in podatkovne zbirke. Z deležem 1,2 % BDP in uvrstitvijo okoli 19. mesta v EU za vodilnimi inovatorkami zaostaja za 1,4 o. t. in je približno na ravni povprečja višegrajskih držav. Vrzel do najbolj dinamičnih držav pa se hitro povečuje: za Švedsko zaostanek znaša že 3,1 o. t., za Češko pa 2,2 o. t., čeprav je bil pred desetletjem skoraj zanemarljiv (0,3 o. t.). Zgovoren je tudi primer Španije, ki tudi ob podpori sredstev EU²²⁴ vztrajno krepi tovrstne investicije in Slovenijo prehiteva že za skoraj 1 o. t.

... ter v raziskovalno-razvojno dejavnost, kjer je Slovenija v javnem sektorju dosegla pomemben napredek, vrzel poslovnega sektorja do vodilnih držav – zlasti tistih zunaj EU – pa se je še povečala. Skupni zaostanek za vodilnimi inovatorkami znaša 0,8 oziroma 0,9 o. t.,²²⁵ kar Slovenijo uvršča na relativno visoko deveto mesto. Razmerja med skupinami držav znotraj EU ostajajo precej stabilna, vključno s prednostjo Slovenije pred višegrajsko skupino. Bistveno drugačna pa je slika v primerjavi z državami zunaj EU: Kitajska je povprečje EU po izdatkih za RRD glede na BDP prehitela že leta 2020, za Japonsko, ZDA in zlasti Južno Korejo pa opazno zaostajajo tudi vodilne evropske inovatorke²²⁶ (Slika 91, levo). Po sektorju izvedbe (Slika 91, desno) je Slovenija od leta 2019 dosegla največje povečanje vlaganj v javnem

²²³ Po statistiki nacionalnih računov gre za investicije v raziskave in razvoj, računalniško programsko opremo in podatkovne zbirke, informacijsko-komunikacijsko opremo ter drugo opremo in stroje (to je opremo in stroje, ki se ne nanašajo na transportno opremo).

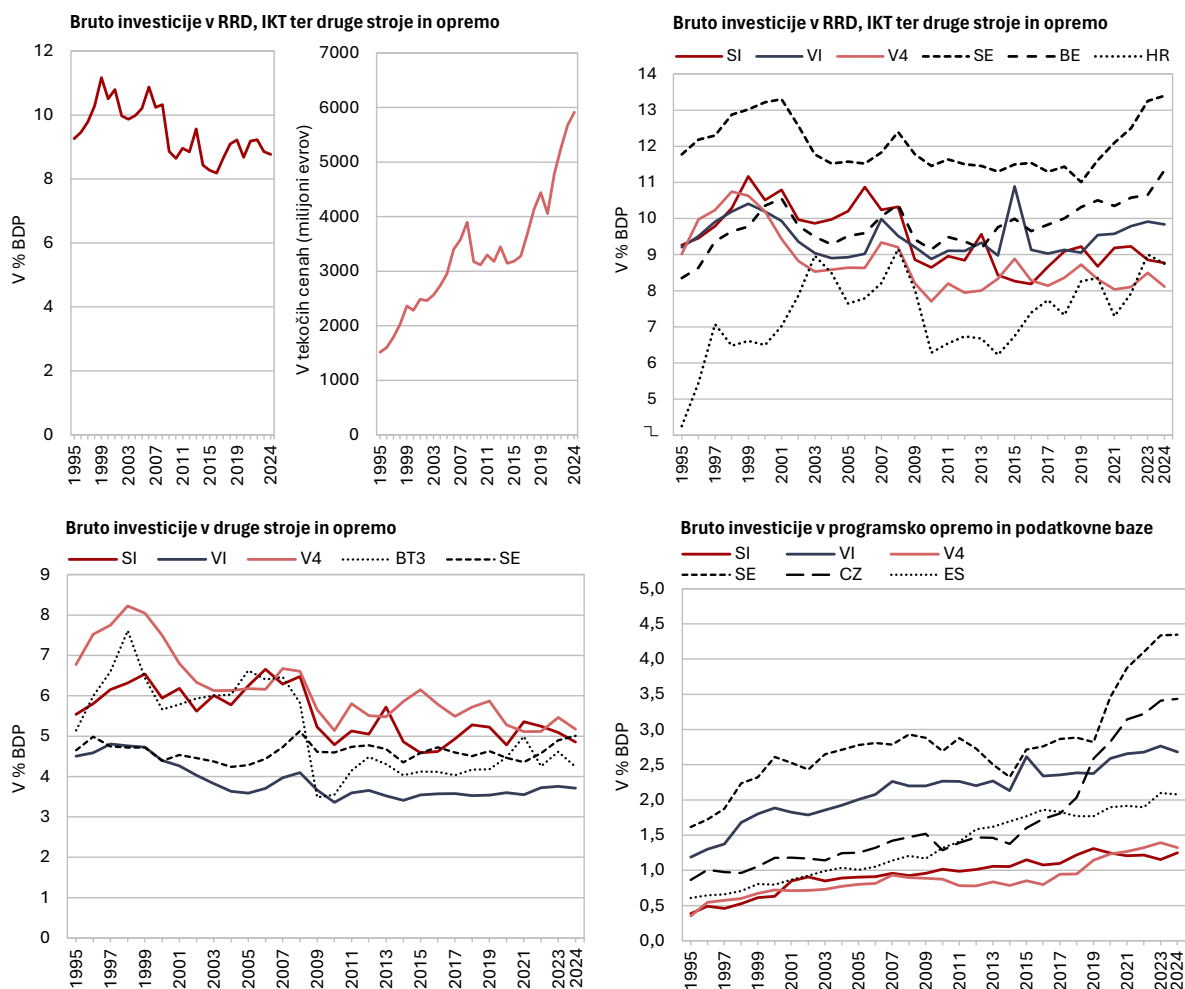
²²⁴ Delež sredstev, ki ga je Španija iz naslova kohezijske politike in načrta za okrevanje in odpornost namenila za pametno rast in digitalno preobrazbo, je znašal 38 % razložitljivih sredstev, Slovenija je za te namene predvidela zgolj 22 % (UMAR, 2023b) – deleži se nanašajo na strukturo sredstev po namenih, kot je bila predvidena v prvih potrjenih načrtih, torej brez upoštevanja kasnejših sprememb.

²²⁵ Prvi podatek je iz nacionalnih računov, drugi iz anketnih podatkov o vlaganjih v raziskave in razvoj, oboje temelji na podatkih Eurostat (2026).

²²⁶ Korak z ZDA in Japonsko uspeva med državami EU ohranjati zgolj Švedski, ki je prva tudi med vodilnimi inovatorkami EU.

sektorju v EU, skoraj primerljivo z Južno Korejo. Kljub temu je še vedno pod povprečjem EU (12. mesto) in precej za vodilnimi inovatorkami ter Južno Korejo, je pa raven javnih izdatkov za RRD že primerljiva z Japonsko, ZDA in baltskimi državami. V poslovnem sektorju, ki je bil po letu 2022 deležen razmeroma omejene državne podpore,²²⁷ vlaganja ostajajo na ravni povprečja EU. To pomeni osmi največji delež v EU in opazno prednost pred višegrajsko in baltsko skupino, vendar se zaradi odsotnosti rasti doma ter pospeševanja drugod vrzel do vodilnih inovatorok EU in Kitajske povečuje, zaostanek za ZDA, Japonsko in zlasti Južno Korejo pa ostaja izrazit.

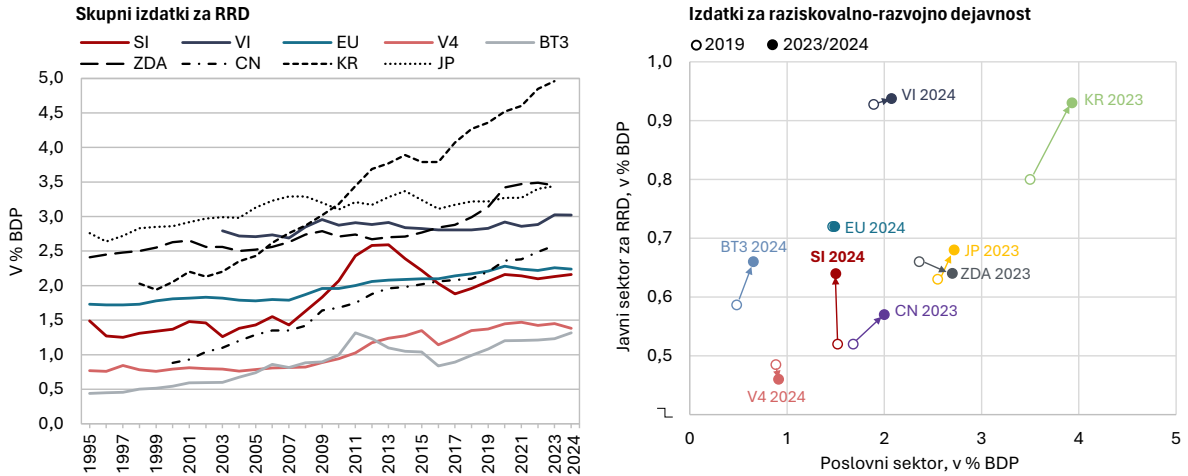
/ Slika 90: Investicije v inovacijsko podprto rast se v Sloveniji nominalno povečujejo, relativno glede na BDP pa stagnirajo, zato se vrzel do vodilnih inovatorok povečuje, še posebej pri investicijah v IKT

Vir: Eurostat (2026), preračun UMAR. Opombe: Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje.

²²⁷ Državno financiranje raziskovalno-razvojne dejavnosti podjetniškega sektorja je med letoma 2022 in 2024 znašalo v povprečju 0,07 % BDP oz. nominalno 41 mio. evrov letno. Najvišji delež in nominalni obseg podpor za to je Slovenija namenila leta 2011 (0,27 % BDP oz. 100 mio. evrov).

/ Slika 91: Pri izdatkih za raziskovalno-razvojno dejavnost javnega sektorja je Slovenija med letoma 2019 in 2024 močno napredovala, poslovni sektor pa ostaja okoli povprečja EU, kar ga zaradi napredka drugih držav še bolj oddaljuje od vodilnih inovatorov EU in svetovnih inovacijskih voditeljic

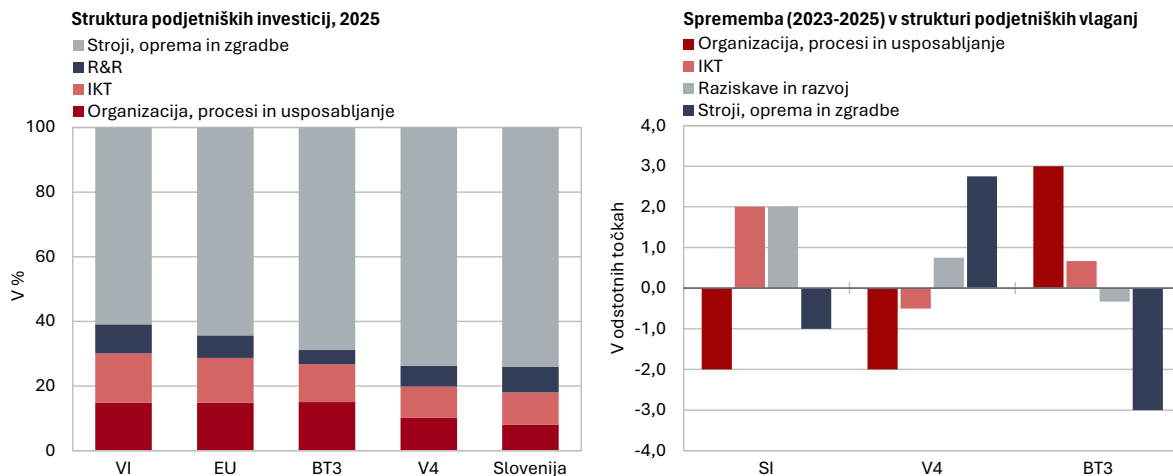

Vir: Eurostat (2026), preračun in prikaz UMAR. Opombe: V desni sliki je skala asimetrična, zato primerjava razdalj med točkami med obema osema ni ustrezna. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehtano povprečje.

Struktura podjetniških vlaganj kaže postopno preusmerjanje v neoprijemljivi kapital, predvsem v IKT, vendar z izjemno nizkih ravni.

Podatkom o zaostajanju vlaganj v neoprijemljivi kapital na nacionalni ravni pritrjujejo podatki EIB (2025) o strukturi podjetniških vlaganj. Ti kažejo, da slovenska podjetja četrty najvišji delež med državami EU vlagajo v zgradbe, infrastrukturo, stroje in opremo, nadpovprečna pa so tudi pri vlaganjih v raziskave in razvoj (šesto mesto v EU), ki so sicer del neoprijemljivega kapitala (Slika 92, levo). Nasprotno pa pri drugih oblikah neoprijemljivih vlaganj izrazito zaostajajo: pri programski opremi, podatkovnih zbirkah, IKT omrežjih in spletnih aktivnostih so šele na 20. mestu, pri vlaganjih v usposabljanje zaposlenih ter izboljšave organizacijskih in poslovnih procesov pa na 23. mestu v EU. Primerjava z višegrajskimi in baltškimi državami razkriva različne strateške usmeritve (Slika 92, desno). Višegrajska skupina dodatno krepi že tako visoka vlaganja v oprijemljivi kapital, baltške države pa se pospešeno preusmerjajo v model inovacijsko podprtih gospodarstev z večjim poudarkom na neoprijemljivem kapitalu (Corrado idr., 2022). Slovenija v obdobju 2023–2025 ostaja vmes: postopno povečuje vlaganja v IKT, vendar (še) ne tudi v organizacijski kapital in usposabljanje zaposlenih.

/ Slika 92: Kljub nekaterim premikom slovenska podjetja po vlaganjih v IKT, organizacijski kapital in usposabljanje zaposlenih z enim najnižjih deležev v EU zaostajajo za vsemi, tudi konkurenčnimi skupinami držav

Vir: EIB (2025), preračun in prikaz UMAR. Opomba: V levi sliki so skupine držav urejene po skupnem deležu vlaganj v neoprijemljiv kapital, vključno z vlaganji v raziskave in razvoj. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehtano povprečje.

Izdatki za formalno izobraževanje so primerljivi s povprečjem EU, Slovenija pa izrazito zaostaja pri vlaganjih v (pre)usposabljanje obstoječih kadrov, kar je pomembna razvojna slabost v času digitalne preobrazbe. Izdatki za predterciarno izobraževanje (javni in zasebni),²²⁸ torej vlaganja v razvoj prihodnjih človeških virov, so po letu 2020 presegali povprečje EU in so leta 2022 (zadnji mednarodni podatek) dosegli 4,1 % BDP, pri čemer se je zaostanek za vodilnimi inovatorkami zmanjšal na okoli 0,2 o. t. Izdatki za terciarno izobraževanje so v zadnjih letih stabilni pri okoli 1,2 % BDP, med višjimi v zadnjem desetletju in primerljivi s povprečjem EU-25 (Slika 93, levo). Zaostanek za vodilnimi inovatorkami se je tu zmanjšal na 0,4 o. t. v letu 2022. V strukturi teh izdatkov Slovenija zaostaja (za EU in VI) le pri izdatkih za raziskovalno-razvojno dejavnost na visokošolskih zavodih, izdatki za druge namene (poučevanje, investicije ipd.) pa so višji. Z vidika kadrov za raziskovalno-razvojno dejavnost je v zadnjih letih pozitivna okrepitev izdatkov za program mladi raziskovalci²²⁹ in mednarodno sodelovanje, izdatki za podoktorske projekte pa so kljub zmanjšanju v letu 2024 ostali nad ravnmi izpred nekaj let.²³⁰ Bistveno slabša je slika pri vlaganjih v obstoječe kadre, ki jih je treba zaradi nujnosti prilagoditve znanj in spretnosti digitalizaciji okrepiti. Podjetja so pri vlaganjih v (pre)usposabljanja zaposlenih šele na 24. mestu v EU (EIB, 2025). Nizka so tudi javna sredstva: izdatki za usposabljanje zaposlenih in brezposelnih v okviru aktivne politike zaposlovanja so se leta 2023 znižali na 0,01 % BDP, kar je najmanj v zadnjem desetletju ter občutno manj kot v EU (0,17 % BDP) in vodilnih inovatorkah (0,14 % BDP; Slika 93, desno).²³¹

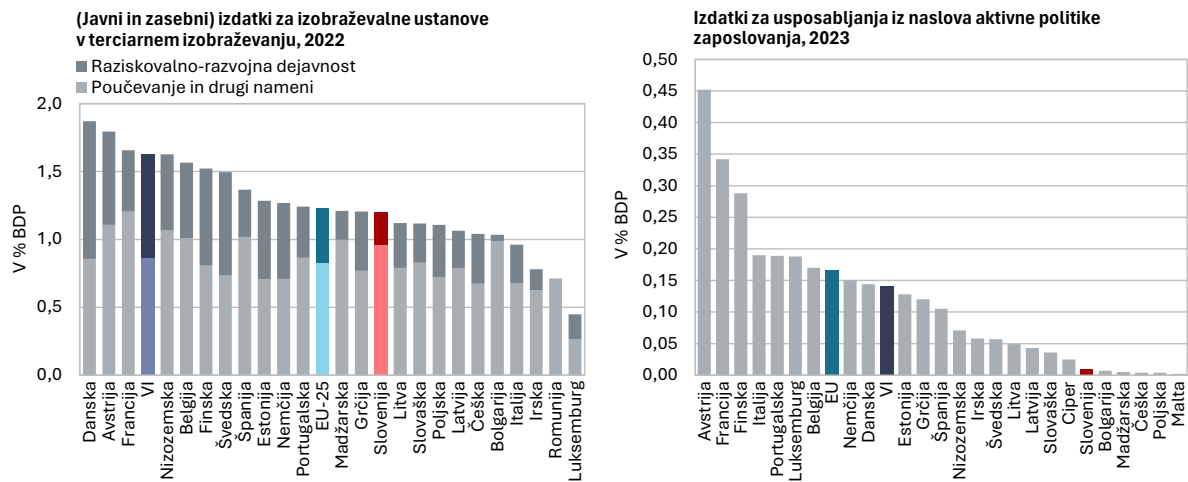
²²⁸ Predterciarno izobraževanje vključuje drugo starostno obdobje predšolske ravni izobraževanja, osnovnošolsko izobraževanje in srednješolsko izobraževanje.

²²⁹ Izdatki za program mladi raziskovalci so leta 2024 znašali 38,3 milijona evrov, od tega je bilo 60 % namenjenih za mlade raziskovalce s področja naravoslovja in tehnike (ARIS, 2025).

²³⁰ Izdatki za podoktorske projekte so leta 2024 znašali 4,7 milijona evrov, za projekte mednarodnega sodelovanja pa 14,8 milijona evrov (ARIS, 2025).

²³¹ Za programe usposabljanja in izobraževanja v okviru aktivne politike zaposlovanja je bilo po podatkih o realizaciji državnega proračuna v letih 2022–2025 v povprečju dodeljenih 8 mio. evrov letno oz. 21 % sredstev aktivne politike zaposlovanja.

/ Slika 93: Slovenija pri terciarnem izobraževanju zaostaja le pri izdatkih za raziskovalno-razvojno dejavnost (levo), pri javnih vlaganjih v usposabljanje zaposlenih in brezposelnih pa je med zadnjimi v EU (desno)

Vir: OECD (2025e), preračun in prikaz UMAR. Kazalniki za skupine držav so izračunani kot netehtano povprečje, razen za EU v desni sliki.

4.5

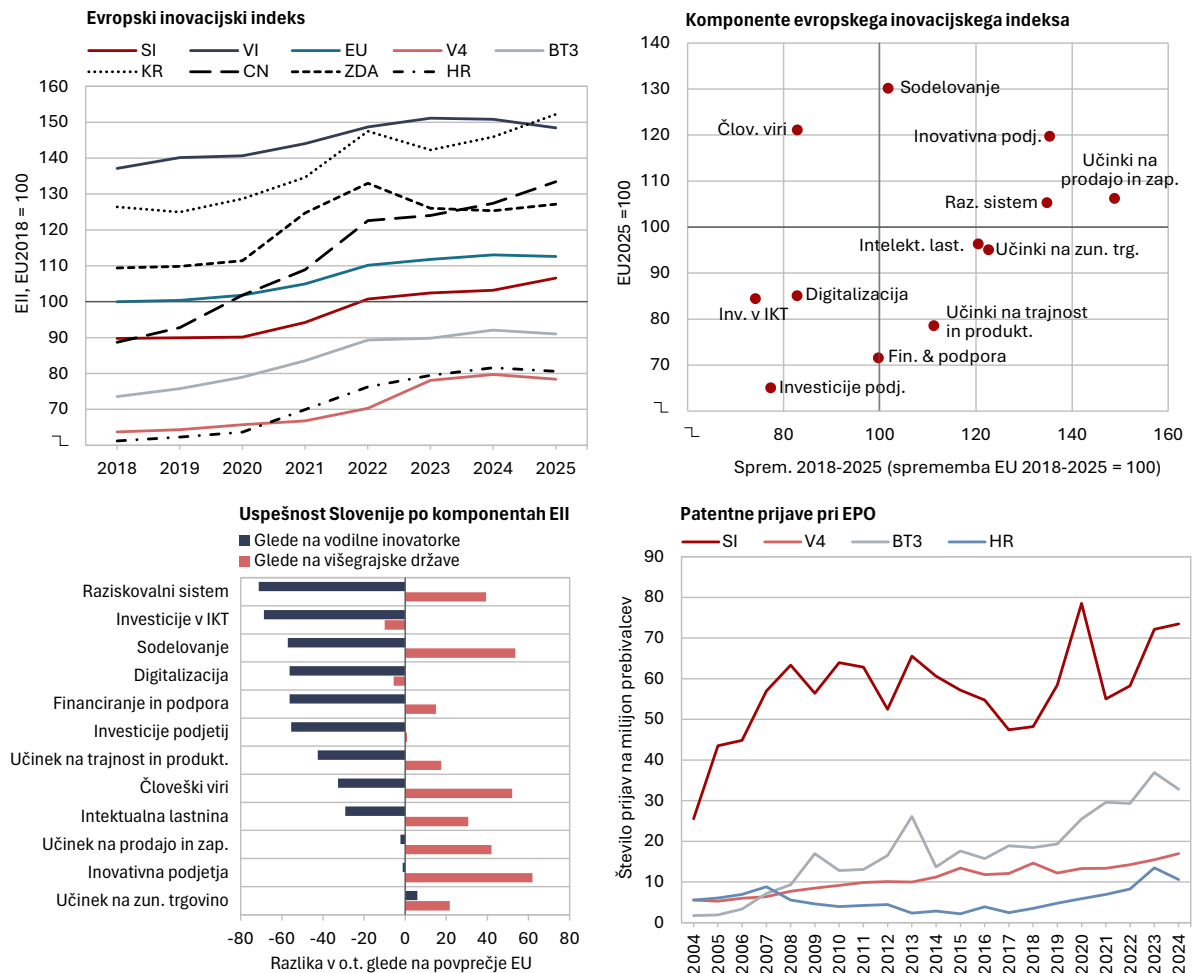
Uspešnost inovacijske preobrazbe

4.5.1

Inovacijska aktivnost

Slovenija je po evropskem inovacijskem indeksu leta 2025²³² dosegla četrty največji napredek v EU, vendar to še ne zadošča za vrnitev med močne inovatorke. Zadnja leta se postopno prebija med uspešnejše države EU: od leta 2018 je dosegla šesti največji napredek v EU, s čimer se je vrzel do povprečja EU in vodilnih inovatorok nekoliko zmanjšala, hkrati pa se je dolgoročno ohranila prednost pred baltskimi in višegrajskimi državami. Drugačna pa je slika glede na neevropske države: vrzel do ZDA ostaja približno nespremenjena, razkorak do azijskih držav, zlasti Južne Koreje in Kitajske, pa se povečuje.²³³

/ Slika 94: Slovenija po evropskem inovacijskem indeksu napreduje in ohranja prednost pred konkurenčnimi državami v EU, vendar za uvrstitev med vodilne inovatorke (cilj SRS za 2030) poleg pospešitve investicij in digitalizacije potrebuje celovit in sistemski pristop

Vir: EK (2025f), Eurostat (2026), preračun UMAR. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehatno povprečje.

²³² Leta evropskega inovacijskega indeksa oz. njegovih komponent se nanašajo na leto izida publikacije European Innovation Scoreboard, medtem ko se vhodni podatki za kazalnike za njihov izračun nanašajo na obdobje pred tem (od t-1 do t-5).

²³³ Druge metodologije, ki npr. tehnološko dominacijo na ključnih področjih ocenjujejo z deležem znanstvenih objav, ki se po številu citatov uvrščajo med 10 % najbolj citiranih na svetu, kažejo na še izrazitejše premike v korist Kitajske (glej npr. ASPI, 2025).

Glavni dejavniki napredka Slovenije v daljšem obdobju so večja učinkovitost inovacijskega sistema in okrepljena inovacijska aktivnost podjetij ob podpori okrepljene atraktivnosti raziskovalnega sistema, kakovostnih človeških virov, stabilnih vlaganj v intelektualno lastnino ter dobro povezanih deležnikov:

1. **Učinkovitost inovacijskega sistema.** Slovenija pri vseh treh komponentah učinkovitosti napreduje hitreje od povprečja EU, čeprav na področju trajnosti in produktivnosti še zaostaja. V obdobju 2018–2025 se je povzpela z osmega na drugo mesto v EU po deležu srednje- in visokotehnoloških proizvodov v izvozu, ob najnižji izpostavljenosti visokotehnološkemu uvozu iz EU, kar nakazuje večjo odpornost proti šokom.
2. **Inovacijska aktivnost podjetij.** Slovenija je po inovacijski aktivnosti podjetij na 11. mestu v EU. Velika in srednje velika podjetja dosegajo nadpovprečne rezultate, zlasti pri inovacijah proizvodov, to je izdelkov in storitev (prvi in drugi najvišji delež v EU), mala in srednje velika podjetja pa so manj uspešna, zlasti pri inovacijah poslovnih procesov.
3. **Raziskovalni sistem** je dobro mednarodno vpet (deseto mesto v EU po mednarodnih znanstvenih objavah), delež tujih doktorskih študentov pa je presegel povprečje EU. Po deležu najbolj citiranih znanstvenih objav (17. mesto) kot kazalniku odličnosti raziskovalnega sistema pa Slovenija še naprej zaostaja za EU in vodilnimi inovatorkami, kar je deloma tudi posledica nizkih javnih investicij v RRD v obdobju 2014–2021 (pod 0,6 % BDP).
4. **Človeški viri** ostajajo pomembna primerjalna prednost Slovenije. Po tej komponenti je bila Slovenija v letu 2025 deveta najuspešnejša v EU,²³⁴ čeprav po dveh kazalnikih od treh dosega zgolj povprečno uspešnost, kar kaže na še precejšnje neizkoriščene potencialne (gl. poglavje 3.2), še posebej na področju digitalizacije.
5. **Intelektualna lastnina.** Na področju patentnih prijav Slovenija ohranja stabilen položaj znotraj EU. Čeprav se vrzel do vodilnih inovatorok povečuje, se hkrati od leta 2021 povečuje prednost pred višegrajskimi in baltskimi državami (Slika 94, desno spodaj).²³⁵
6. **Povezanost deležnikov.** Inovacijski sistem zaznamuje odlično medsebojno sodelovanje deležnikov, kar velja tako za medsebojno sodelovanje podjetij (gl. poglavje 4.5.3) kot za znanstveno sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem (deseto mesto). Od leta 2019 se izrazito izboljšuje tudi mobilnost zaposlenih, ki delujejo na področju znanosti in tehnologije (11. mesto), kar pozitivno vpliva na ustvarjanje in prenos znanja.

Slovenija torej, tudi zaradi uvedenih sprememb iz naslova Zakona o znanstveno-raziskovalni in inovacijski dejavnosti, napreduje, a bo morala prizadevanja še okrepiti in tudi razširiti, če želi pospešiti rast produktivnosti, ponovno postati močna inovatorka ter opazneje zmanjšati zaostanek za najuspešnejšimi državami.

²³⁴ Relativno nazadovanje na področju človeških virov v daljšem obdobju izhaja predvsem iz statističnega padca števila novih doktorjev znanosti na področju znanosti, tehnologije, inženiringa ali matematike leta 2020 kot posledice izteka predbolonjskih programov.

²³⁵ Za predstavitev stanja in trendov na področju znamk in modelov glej poglavje 4.5.3.

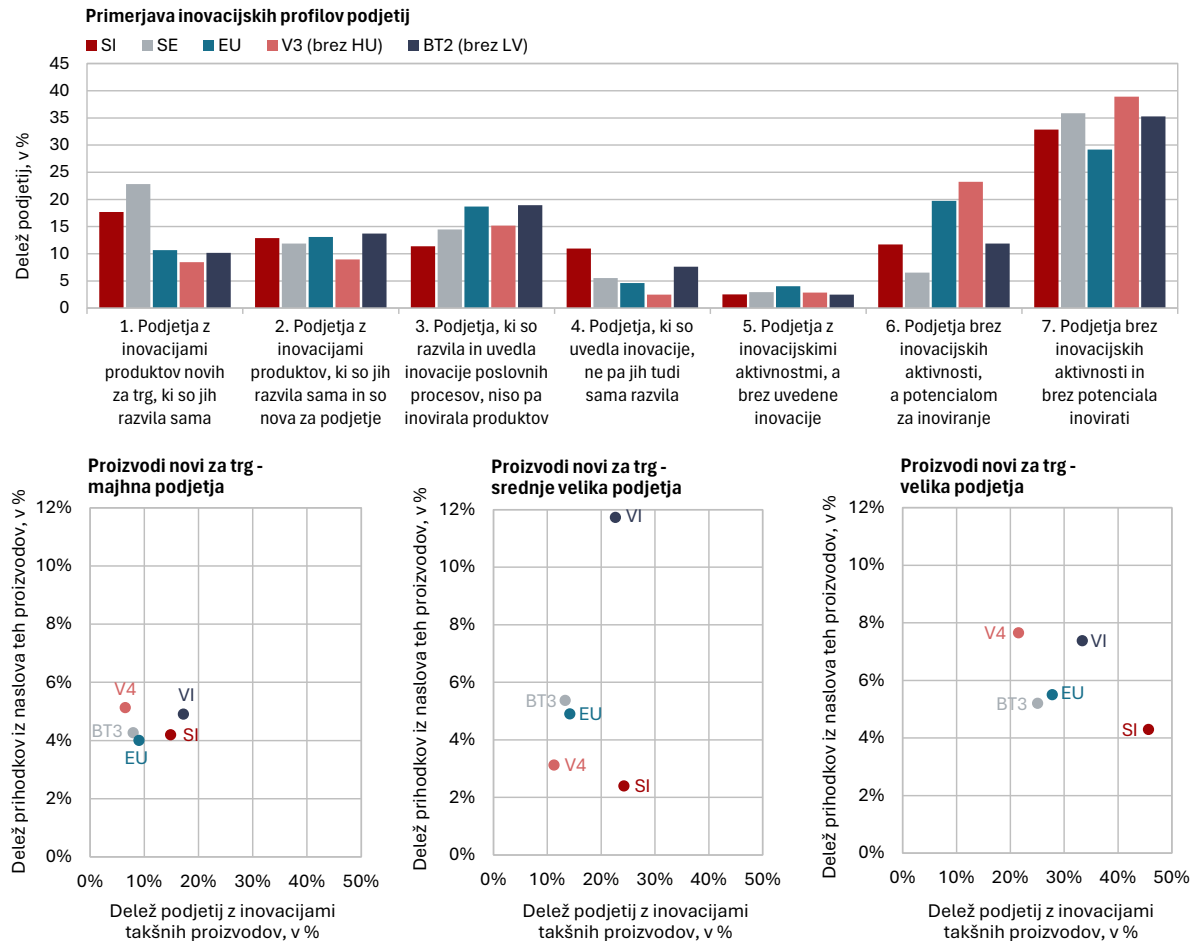
Na relativno zaostajanje Slovenije poleg prenizkih investicij in financiranja vpliva predvsem prepočasna digitalizacija podjetij in prebivalstva:

1. **Investicije poslovnega sektorja.** Vlaganja poslovnega sektorja v RRD močno zaostajajo za vodilnimi inovatorkami, z vidika inovacijske uspešnosti Slovenije pa so še bolj problematične nizke investicije v inovacije, ki niso povezane z raziskavami in razvojem, saj tu dosega zgolj 25. mesto v EU. Med njimi še posebej izstopajo nizke investicije v neoprijemljivi kapital: v IKT, usposabljanje zaposlenih, v organizacijo in optimizacijo poslovnih procesov, ter tudi druge oblike investicij, ki ustvarjajo vrednost za stranko, na primer dizajn. Obseg inovacijskih izdatkov na zaposlenega kaže, da je v inovacijske procese sicer vključenih relativno veliko slovenskih podjetij, vendar je intenzivnost investicij, z 18. mestom v EU, nizka in primerljiva z višegrajskimi in baltskimi državami.
2. **Financiranje in javne podpore.** Obseg vlaganj javnega sektorja v RRD se je občutno izboljšal, vendar je še pod povprečjem EU (gl. poglavje 4.4.2). Hkrati so se zmanjšale državne podpore za RRD v poslovnem sektorju, zato skupni napredek na področju financiranja in javnih podpor ostaja na ravni povprečja EU. Obseg tveganega kapitala se je z zanemarljivih vrednosti leta 2018, ko je bila Slovenija na predzadnjem mestu v EU, v zadnjih treh letih povzpел na 0,04 % BDP (21. mesto v EU), vendar vrzel do vodilnih držav ostaja zelo velika.²³⁶
3. **Digitalizacija.** Največje poslabšanje je Slovenija evidentirala na področju digitalizacije: pri investicijah v IKT je med letoma 2018 in 2025 nazadovala z 11. na 21. mesto, pri komponenti digitalizacije pa s 14. na 19. mesto. Razlog niso le prenizke investicije in počasno uvajanje novih digitalnih tehnologij (gl. poglavja 4.4.2 in 4.5.2), temveč predvsem vse večja vrzel pri digitalnih znanjih. Tako po deležu prebivalcev z več kot zgolj osnovnimi veščinami kot po deležu zaposlenih specialistov IKT namreč Slovenija dosega le 24. mesto v EU.

Za uspešen prehod v inovacijsko podprto rast je ključen celovit pristop, ki pomeni strukturni preskok proti ravni inovacijskih voditeljic na vseh področjih in ne le odpravljanje primerjalnih slabosti. Slovenija – z izjemo učinkov na prodajo, zaposlovanje in zunanjo trgovino ter deleža inovativnih podjetij – za vodilnimi inovatorkami znatno zaostaja pri vseh komponentah EII. Hkrati pa, razen pri investicijah in digitalizaciji, ohranja visoko prednost pred višegrajskimi državami. Empirične raziskave kažejo, da je za uspešen inovacijski prehod, ki se odraža (tudi) v višji gospodarski uspešnosti podjetij, ključno dopolnjevanje različnih vrst inovacij, podprto z integracijo različnih tehnologij in nadgradnjo organizacije in procesov (Bogetoft idr., 2024; Brynjolfsson idr., 2021; Calvino in Fontanelli, 2023). Zato je za Slovenijo ključno, da prehod izvaja sistemsko, to je s celovitim paketom ukrepov, ki bo ustvaril inovacijam prijazno okolje ter podjetjem ne le omogočal preobrazbo, temveč jih tudi aktivno spodbujal k njej (gl. tudi poglavje 4.2 o podpornem okolju za zagonsko podjetništvo).

²³⁶ Obseg investicij v tvegani kapital v V4 znaša 0,07 % BDP, v EU 0,16 %, vodilnih inovatorkah 0,34 %, baltskih državah 0,39 %, a tudi na sosednjem Hrvaškem bistveno večjih 0,31 % BDP (EK, 2025f). K izboljšanju uvrstitve Slovenije je sicer opazno prispeval padec v drugih državah v letu 2025.

/ Slika 95: Struktura inovacijskih profilov slovenskih podjetij je v veliki meri že primerljiva s Švedsko,²³⁷ izziv pa ostaja predvsem ambicioznost poslovnih modelov in hitrost uvajanja novih produktov za trg, s katerimi slovenska podjetja ustvarjajo znatno manjši delež prihodkov

Vir: Eurostat (2026), prikaz UMAR. Opomba: Podatki izhajajo iz evropske inovacijske raziskave CIS in se nanašajo na obdobje 2020–2022. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehatno povprečje, v zgornji sliki ni podatkov za Madžarsko, zato je prikazano povprečje za preostale tri višegradske države (V3).

Slovenska podjetja so široko vključena v inoviranje novih proizvodov, izdelkov in storitev za trg, ki so sicer ključni za rast produktivnosti ...

Struktura inovacijskih profilov podjetij (metodologija Eurostat (2025b)) je v Sloveniji že precej primerljiva s strukturo na Švedskem,²³⁸ manj pa z državami konkurentkami in povprečjem EU (Slika 95, zgoraj). Slovenija glede na konkurentke opazno odstopa navzgor po deležu podjetij z inovacijami proizvodov, ki so novi za trg, kar kaže na široko vključenost podjetij v inovacijske procese, kar je eden od pogojev za doseganje višje dodane vrednosti (Wostner idr., 2026). Poleg tega slovenska podjetja izstopajo glede tega, kolikšen del razvoja novih inovacij prepuščajo zunanjim akterjem, kar glede na močne medsebojne povezave in primerjalno manjša podjetja ne preseneča in tudi ni nujno slabo.

... a hkrati zlasti srednje velika in velika podjetja izrazito zaostajajo pri prebojnosti novih izdelkov in storitev, v smer katerih tudi manj ambiciozno (pre)usmerjajo svoje poslovne modele. Slovenija je po deležu podjetij, ki inovirajo nove izdelke in storitve za trg, med uspešnejšimi v EU, vendar pa

²³⁷ Edina od vodilnih inovatork, za katero so razpoložljivi podatki o vseh inovacijskih profilih podjetij.

²³⁸ Za druge vodilne inovatorke ni na voljo dovolj podrobnih podatkov.

zlasti srednje velika in velika podjetja z njimi ustvarijo bistveno manj prometa kot podjetja iz drugih skupin držav. Srednje velika podjetja ustvarijo kar petkrat manj prometa z novimi proizvodi za trg kot v vodilnih inovatorkah, velika podjetja pa v primerjavi z vodilnimi inovatorkami in tudi višegrajskimi državami iz tega naslova ustvarijo skoraj polovico manj prihodka. K temu prispeva premalo ambiciozna nadgradnja pristopa k inoviranju, to je prehoda od inoviranja, ki temelji predvsem na poglobljanju obstoječega znanja, pogosto na podlagi postopnih inovacij (*angl. exploitative innovation*), k raziskovanju novih področij na podlagi eksperimentiranja in prebojnih inovacij (*angl. explorative innovation*) (Braunerhjelm idr., 2016). Takšen prehod zahteva ustrezno prilagojene poslovne strategije in poslovne modele, strukture, procese in tudi kulturo (O'Reilly III in Tushman, 2004), s čimer imajo slovenska podjetja, tako pri uvajanju inovacij poslovnih procesov (Slika 95, zgoraj) kot tudi drugih vrst inovacij (gl. poglavje 4.5.3), še precej velike težave.

4.5.2

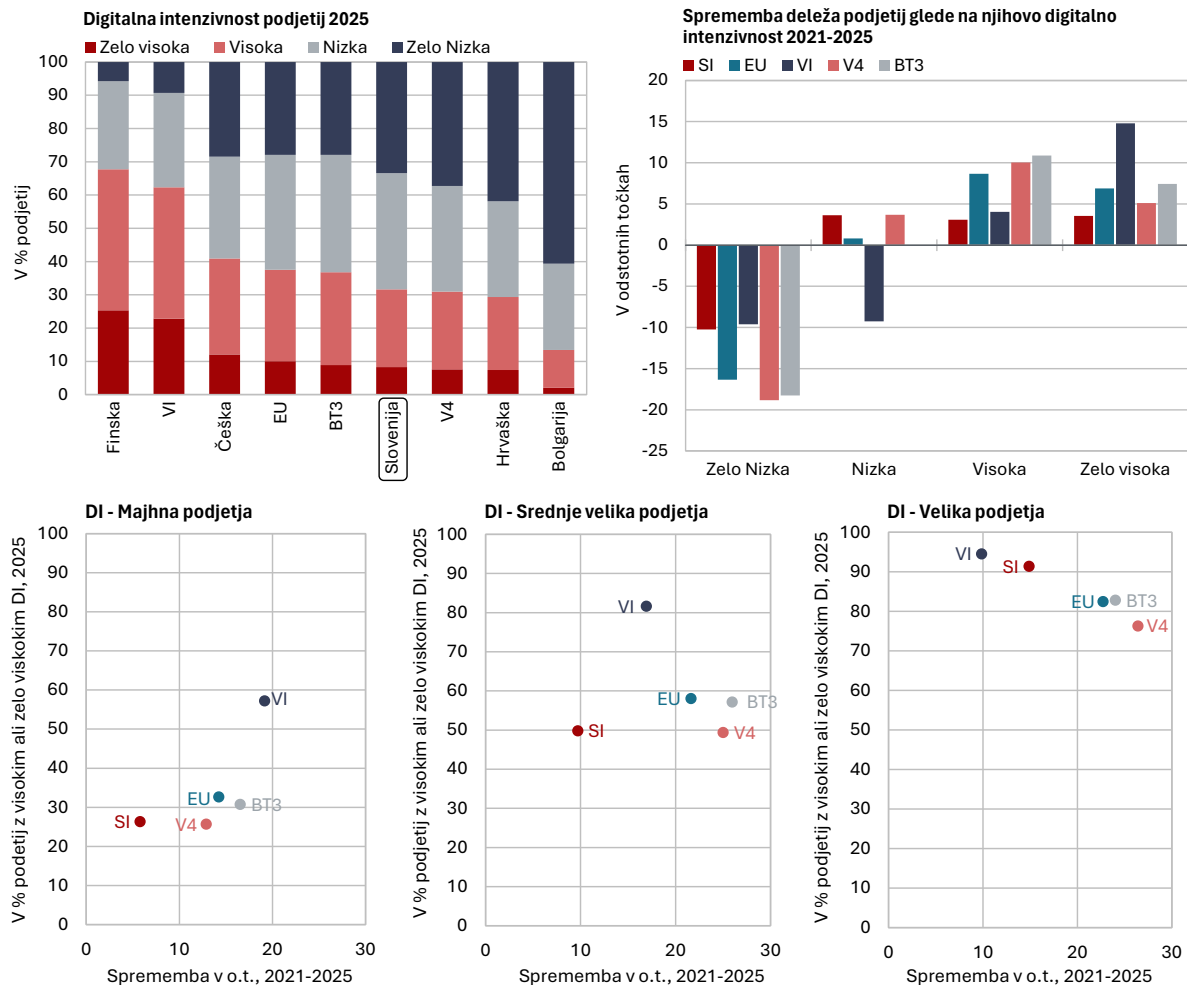
Digitalna in trajnostna preobrazba

Slovenija na področju digitalizacije podjetij izgublja korak z EU in primerljivimi skupinami držav ter pogloblja vrzel do vodilnih inovatork, zaostanek pa je še posebej izrazit pri malih in srednje velikih podjetjih.

Leta 2025 je vsaj visoko digitalno intenzivnost (DI)²³⁹ dosegalo 32 % podjetij (metodologija Eurostat, različica 3), kar Slovenijo uvršča na 18. mesto v EU (12. mesto leta 2021), to je ob bok višegrajskim državam (Slika 96, zgoraj). Hkrati to pomeni 6 o. t. zaostanka za povprečjem EU, 5 o. t. za baltskimi državami ter 31 o. t. za vodilnimi inovatorkami (62 %). V obdobju 2021–2025 se je delež podjetij z vsaj visoko DI povečal le za 7 o. t., pri čemer je bilo uspešnejših 23 držav, najbolj Belgija in Nizozemska z rastjo za 28 oziroma 27 o. t. Tretjina slovenskih podjetij ima še vedno zelo nizko DI, medtem ko vodilne države ta delež bistveno hitreje zmanjšujejo (na Finskem, na primer, je takšnih le še 6 % podjetij) in pospešeno krepijo segment zelo visoke DI. Posebej skrb vzbujajoče je stanje pri malih (26 % podjetij z vsaj visoko DI) in srednje velikih podjetjih (50 %), kjer je vrzel do vodilnih inovatork 31 oziroma 32 o. t., medtem ko velika podjetja ostajajo razmeroma uspešna (šesto mesto v EU in tik za vodilnimi inovatorkami), vendar se njihova prednost postopno zmanjšuje, še zlasti v primerjavi s konkurentkami (višegrajskimi in baltskimi državami) (Slika 96, spodaj).

²³⁹ Visoka DI pomeni, da podjetje uporablja 7–9 od 12 digitalnih tehnologij, kot so CRM, ERP, oblačne tehnologije, podatkovna analitika, UI in podobno, zelo visoka DI pomeni, da jih uporablja 10 ali več, nizka DI pomeni, da podjetje uporablja 4–6 digitalnih tehnologij, zelo nizka pa, da uporablja tri digitalne tehnologije ali manj.

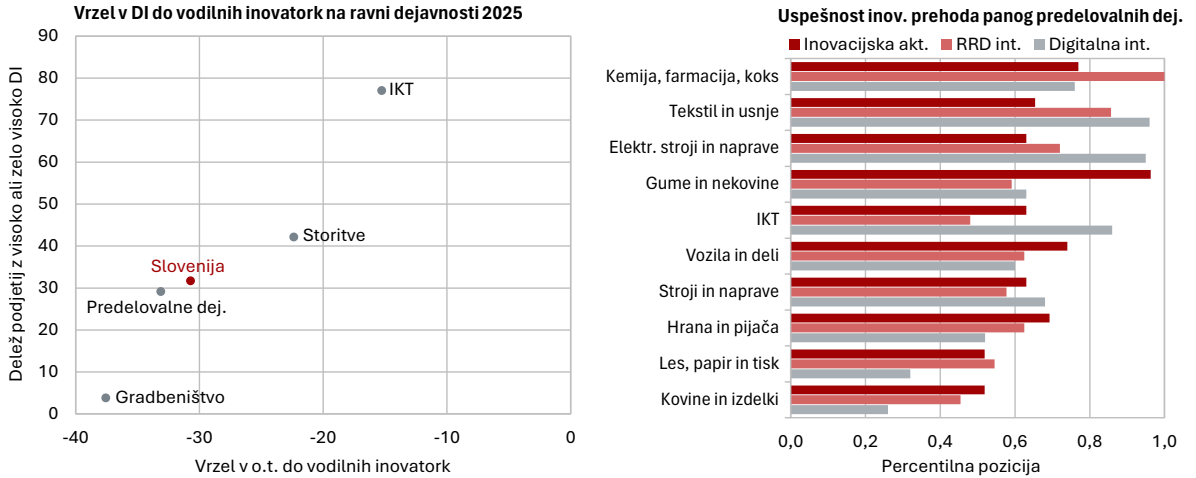
/ Slika 96: Podjetja iz baltskih in višegrajskih držav se v primerjavi s slovenskimi bistveno hitreje digitalizirajo, zato predvsem mala in srednje velika slovenska podjetja po digitalni intenzivnosti (DI) vse bolj zaostajajo

Vir: Eurostat (2026), prikaz UMAR. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehtano povprečje.

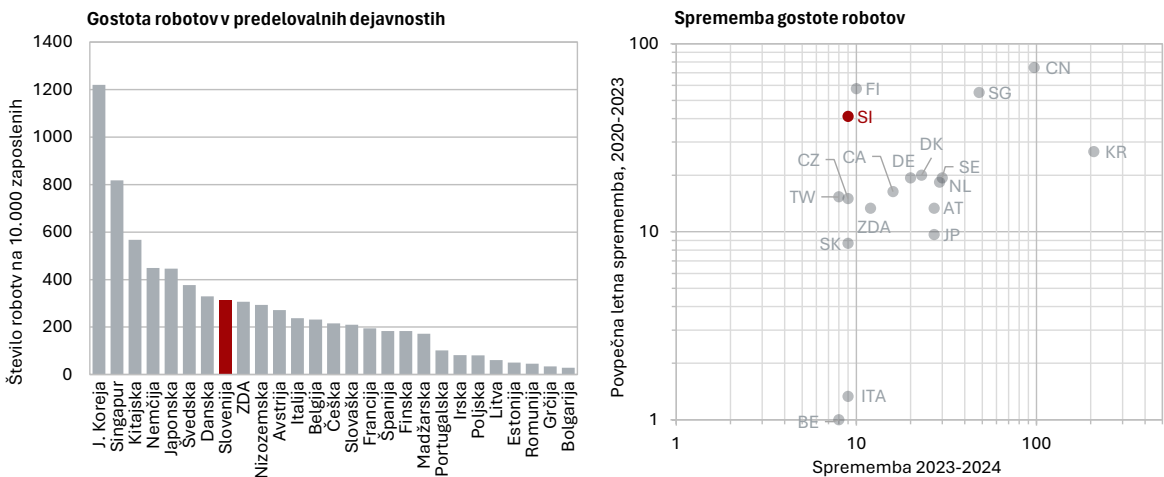
Digitalna intenzivnost po dejavnostih kaže velike razlike; najbolj zaostajata gradbeništvo in predelovalne dejavnosti. Največji delež podjetij z vsaj visoko DI (77 %) je v dejavnosti IKT, vendar je tudi tu zaostanek za vodilnimi inovatorkami 15 o. t. Največji razkorak pa je v gradbeništvu, kjer so visoko digitalizirani le 4 % podjetij (41 % med vodilnimi inovatorkami). V storitvah (brez finančnega sektorja) je takšnih 42 % podjetij (22 o. t. manj kot v vodilnih inovatorkah), v predelovalnih dejavnostih pa 29 % (33 o. t. manj kot v vodilnih inovatorkah). Razlike so izrazite tudi med posameznimi panogami predelovalnih dejavnosti, tako po digitalni intenzivnosti kot širše po uspešnosti prehoda v inovacijsko podprto rast (merjeno s tremi kazalniki: inovacijska, raziskovalno-razvojna in digitalna uspešnost). Med večjimi panogami pozitivno izstopajo kemija in farmacija, elektronski stroji in naprave ter gume in nekovine (okoli 75. percentila v EU), medtem ko les, papir in tisk ter zlasti kovine in izdelki v povprečju ne dosegajo niti 50. percentila in posebej izrazito zaostajajo po digitalni intenzivnosti. Druge panoge (IKT, vozila in deli, stroji in naprave ter hrana in pijača) se v povprečju uvrščajo med 61. in 66. percentil EU (Slika 97, desno).

/ Slika 97: Po digitalni intenzivnosti za vodilnimi inovatorkami zaostajajo vse dejavnosti (levo), med posameznimi panogami predelovalnih dejavnosti pa so znatne razlike, tako po digitalni intenzivnosti kot širše po uspešnosti prehoda v inovacijsko podprto rast (desno)

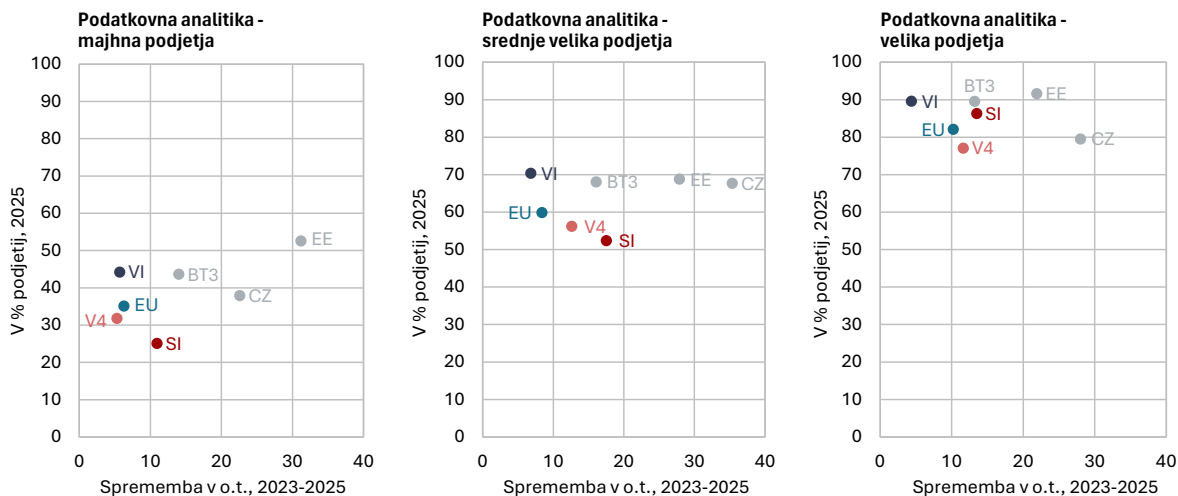
Vir: Eurostat (2026), preračuni UMAR. Opomba: slika levo: DI – digitalna intenzivnost. Glede na SKD 2008 se predelovalne dejavnosti nanašajo na dejavnost C, gradbeništvo na F, storitve na panoge G45–S951 brez X in K, IKT pa na panoge C26.1–26.4, C26.8 ter G46.5, J58.2 in J61–63. Slika desno: Percentilna pozicija ima vrednosti med 0 in 1 ter pove, na katerem percentilu med državami EU (za katere so na voljo podatki) je Slovenija, npr. vrednost 0,6 pomeni, da je na 60. percentilu oz. da ima 40 % držav višjo vrednost od Slovenije. Izračunana je po formuli: percentilna pozicija = 1 – ((rang Slovenije-1)/število držav). Za dejavnost kemije, farmacije in koks se podatek za digitalno intenzivnost nanaša le na kemično industrijo za leto 2021. Za dejavnosti proizvodnje IKT, električnih strojev in naprav ter drugih strojev in naprav je podatek za inovacijsko aktivnost na voljo le za vse tri dejavnosti skupaj. Dejavnosti na sliki so razvrščene glede na vsoto percentilnih pozicij za vse tri kazalnike skupaj. RRD intenzivnost = izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost v % dodane vrednosti panoge (leto 2023 oz. za nekatere države 2022). Digitalna intenzivnost je delež podjetij z visoko in zelo visoko digitalno intenzivnostjo (leto 2025 oz. za nekatere države 2023). Inovacijska aktivnost je delež inovacijsko aktivnih podjetij (leto 2022).

/ Slika 98: Slovenija na področju industrijske robotizacije ohranja položaj ene vodilnih držav v EU in na svetu, vendar ob opazni upočasnitvi uvajanja robotov v letu 2024

Vir: IFR (2025), prikaz UMAR. Opomba: Skale v sliki desno so logaritemske.

/ Slika 99: Prehod v podatkovno podprto poslovanje je, zlasti za mala in srednje velika podjetja, velik izziv, vendar primera Češke in Estonije kažeta, da je tudi v zelo kratkem obdobju mogoče doseči velik napredek

Vir: Eurostat (2026), prikaz UMAR. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehtano povprečje.

Slovenija ohranja svoje tradicionalne konkurenčne prednosti, vezane predvsem na industrijo 3.0 ...

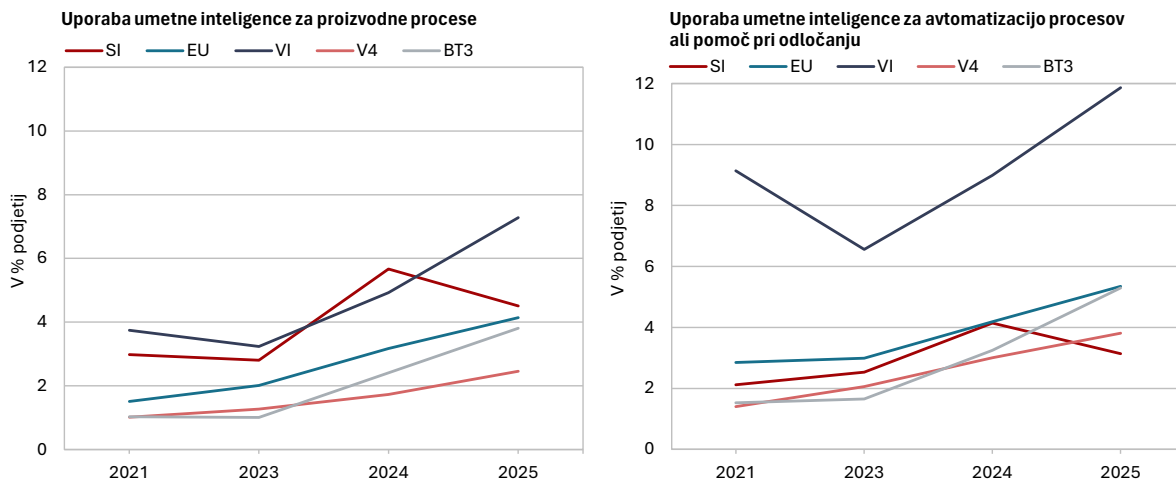
Slovenija na področju industrijske robotizacije s četrnim oziroma osmim mestom ohranja položaj ene vodilnih držav v EU in na svetu (Slika 98, levo). V obdobju 2020–2023 je dosegla tudi enega najhitrejših napredkov na svetovni ravni, ki pa se je v letu 2024 znatno upočasnila, tako glede na prejšnje obdobje kot glede na druge države. Slovenska podjetja so tudi odlično integrirana v dobavne verige: 38 % jih deli podatke o dobaviteljih in strankah prek dobaviteljskih informacijskih sistemov, kar je največ v EU (2023, zadnji podatek). To je pomembna primerjalna prednost, vendar le, če podjetja svojo dobaviteljsko funkcijo (UMAR, 2025a) nadgrajujejo z naprednimi procesi in tehnologijami ter jo povezujejo s funkcijami z višjo dodano vrednostjo, kot so raziskave in razvoj, dizajn, marketing, prodaja ali strateško načrtovanje.

... hkrati pa še naprej zaostaja pri prehajanju v podatkovno podprto poslovanje ... Produktivnosti ne poganja zgolj uvajanje posameznih tehnologij, temveč njihova integracija, nadgradnja procesov in komplementarne investicije, zlasti v neoprijemljivi kapital (Brynjolfsson idr., 2021; Calvino in Fontanelli, 2023). Tu podatki kažejo manj ugodno sliko. Slovenija je nazadovala na 16. mesto pri uporabi oblčnih tehnologij v podjetjih in skupaj z višegrajskimi državami močno zaostaja za vodilnimi inovatorkami. Podobno velja za uporabo orodij poslovne inteligence, še izraziteje pa za naprednejšo podatkovno analitiko. Največji zaostanek je pri malih in srednje velikih podjetjih (24. in 21. mesto v EU), ki vrzel sicer zmanjšujejo, a počasneje kot na primer Češka ali Estonija, medtem ko so velika podjetja z devetimi mestom bližje vodilnim inovatorkam, kjer pa so razlike tudi sicer manjše.

... pri integraciji najzahtevnejših tehnologij (industrija 4.0) pa v pomembnem delu nazaduje. Pri uporabi umetne inteligence (UI) v proizvodnih procesih je leta 2025 z drugega mesta zdrsnila na deveto mesto ter izgubila stik z vodilnimi inovatorkami, medtem ko so baltske države v zadnjih dveh letih zelo napredovale. Še izrazitejši padec (s 13. na 21. mesto) je zaznan pri uporabi UI za avtomatizacijo procesov in podporo odločanju. Pri uporabi UI v proizvodnih procesih negativni trend v celoti izhaja iz malih podjetij, saj

srednje velika in velika (osmo in tretje mesto) ostajajo med uspešnejšimi. Nasprotno pa pri UI za avtomatizacijo procesov Slovenija zaostaja tako pri MSP kot tudi pri velikih podjetjih, kar kaže na neizkoriščene priložnosti pri uporabi novih tehnologij, ključnih za prihodnjo konkurenčnost podjetniškega sektorja. Skrb vzbujajoče je tudi, da 57 % malih, 39 % srednje velikih in 20 % velikih podjetij meni, da digitalna preobrazba ni bistvena oziroma pomembna za uspešno poslovanje, njihovo izvajanje digitalne preobrazbe pa ostaja premalo ambiciozno in celovito.²⁴⁰

/ Slika 100: Slovenska podjetja pri uporabi UI za proizvodne procese izgubljujejo konkurenčni položaj predvsem med malimi podjetji, pri uporabi UI za avtomatizacijo procesov pa izrazito zaostajajo v vseh velikostnih razredih

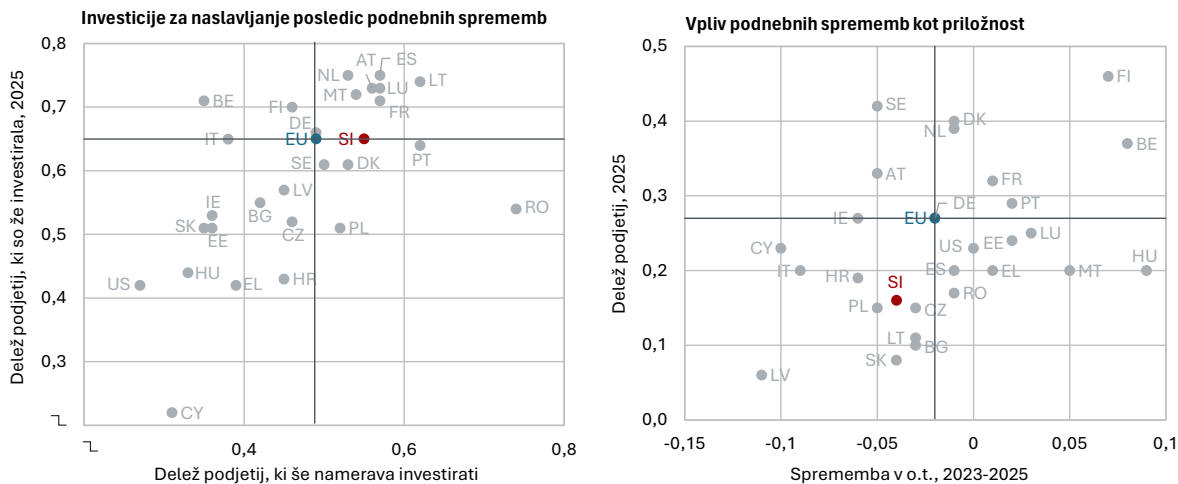

Vir: Eurostat (2026), prikaz UMAR. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehtano povprečje.

Delež podjetij, ki z investicijami upoštevajo in odpravljajo posledice podnebnih sprememb, je primerljiv z drugimi državami EU, so pa te prednostno usmerjene v varstvo okolja, medtem ko je intenzivnost naložb v blaženje posledic podnebnih sprememb nizka. Po deležu podjetij, ki so v letu 2025 že investirala v blaženje posledic podnebnih sprememb, je Slovenija na ravni EU (Slika 101, levo), nadpovprečen delež pa takšne naložbe še načrtuje. Pri tem je intenzivnost vlaganj v varstvo okolja visoka, z 1,5 % BDP je Slovenija četrta v EU (Eurostat, 2026). Drugačna slika se kaže pri zasebnih naložbah v blaženje podnebnih sprememb: te dosegajo 0,55 % BDP, kar Slovenijo uvršča na 21. mesto v EU, delež pa v primerjavi z drugimi skupinami držav stagnira (gl. poglavje 5.3.3).

²⁴⁰ Delež podjetij z digitalno strategijo za poslovno preobrazbo je leta 2025 ostal enak kot leta 2021 (17 %). Med malimi podjetji se je celo nekoliko zmanjšal (na 14 %), med srednje velikimi je bilo takšnih 29 %, opazneje se je povečal le pri velikih podjetjih, in sicer za 10 o. t. na 59 % (SURS, 2026a).

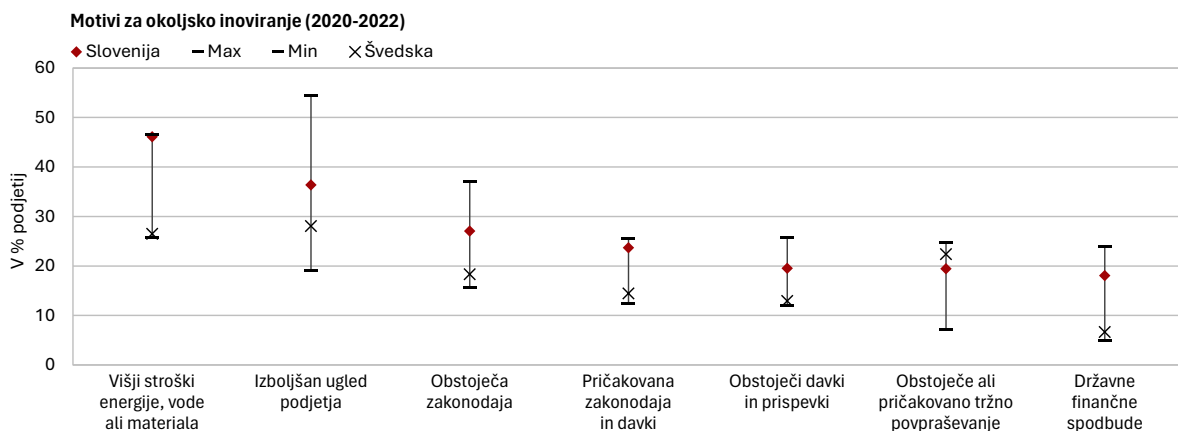
/ Slika 101: Delež podjetij, ki so ali še nameravajo investirati v projekte, povezane s podnebnimi spremembami, je primerljiv s povprečjem EU, vendar podjetja te naložbe le redko prepoznajo kot razvojno priložnost

Vir: EIB (2025), prikaz UMAR. Opomba: Leva slika prikazuje investicije, ki upoštevajo vpliv vremenskih dogodkov in prispevajo k zmanjšanju ogljičnega izpusta. Desna slika prikazuje delež podjetij, ki vidijo priložnost v prehodu k strožjim podnebnim standardom in zakonodaji v naslednjih petih letih.

Slovenska podjetja prehod v pametno krožno gospodarstvo le redko prepoznajo kot razvojno priložnost, okoljsko inoviranje namreč večinoma razumejo kot odziv na zunanje pritiske. Za večjo ekonomsko uspešnost bi morala poleg digitalne preobrazbe in zagotavljanja formalne skladnosti z okoljskimi standardi²⁴¹ uvajati tudi trajnostne poslovne modele skladno s paradigmo pametnega krožnega gospodarstva (UMAR, 2022), ki trajnostno preobrazbo povezuje z ustvarjanjem nove vrednosti in višjo produktivnostjo. Slovenska podjetja prehod k strožjim podnebnim standardom vidijo kot priložnost v manjši meri kot večina držav EU (21. mesto), delež takšnih podjetij pa se celo zmanjšuje (Slika 101, desno). Glavni motiv za okoljsko inoviranje so zunanji pritiski, kot so višji stroški in zakonodaja, medtem ko obstoječe in pričakovano tržno povpraševanje – podobno kot v drugih državah – za zdaj nima pomembnejše vloge (Slika 102). Čeprav podjetja kot pomemben motiv navajajo tudi izboljšanje ugleda podjetja, ostaja tržni vidik trajnostne preobrazbe razmeroma šibek.

/ Slika 102: Podjetja okoljsko inovirajo predvsem zaradi višjih stroškov, izboljšane ugleda in zakonodaje, medtem ko imajo tržno povpraševanje in tudi finančne spodbude manj pomembno vlogo

Vir: Eurostat (2026). Opomba: Podatki so pridobljeni na podlagi evropske inovacijske raziskave CIS in se nanašajo na obdobje 2020–2022. Razpoložljivi so za 13 držav EU.

²⁴¹ Po številu pridobljenih certifikatov ISO14001, ki se nanaša na sistem ravnanja z okoljem, je Slovenija leta 2023 dosegala deseto mesto v EU, leta 2018 pa se je uvrstila na 15. mesto.

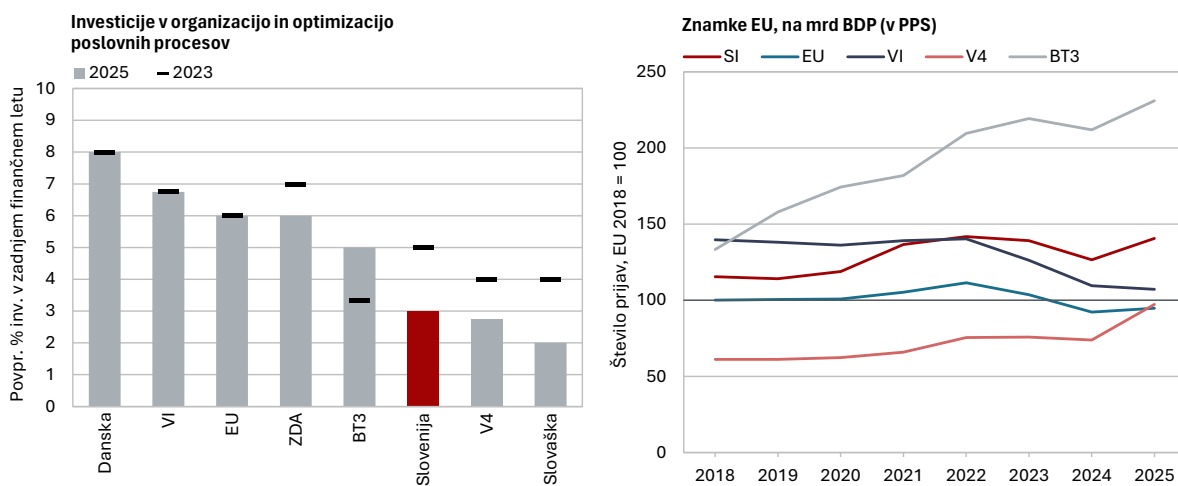
4.5.3

Organizacijsko-trženjsko inoviranje

Stanje na področju upravljanja in organizacije podjetij v Sloveniji je z nekaterih vidikov dobro ... Mednarodno primerljivi podatki o stanju organizacijskih metod podjetij v Sloveniji kažejo mešano sliko. Po podatkih Eurofound ima Slovenija nadpovprečen delež podjetij (40 %), ki poslujejo po načelu »ukaži in nadziraj« (Eurofound, 2019).²⁴² Hkrati ista raziskava kaže, da imajo zaposleni relativno visoko avtonomijo pri opravljanju svojega dela. Delež podjetij, kjer imajo zaposleni takšno avtonomijo, znaša 74 %, kar Slovenijo uvršča na osmo mesto v EU. To je precej manj kot na Švedskem (93 %), vendar občutno več kot v višegrajski skupini držav (59 %). Na relativno velik vpliv zaposlenih na odločitve v podjetjih kaže tudi novejša anketa o delovnih pogojih (Eurofound, 2024). Delež zaposlenih, ki vedno ali večino časa lahko vplivajo na odločitve, pomembne za njihovo delo, je v Sloveniji med največjimi v EU – skupaj z Dansko in Finsko, pri čemer Slovenija zaostaja le za Avstrijo.

... a so gibanja, predvsem pri vlaganjih v organizacijo in optimizacijo poslovnih procesov, vključno z uporabo umetne inteligence, izrazito negativna. Po podatkih EIB (2025) Slovenija pri teh vlaganjih močno zaostaja za večino drugih skupin držav, tudi za baltskimi, in se uvršča ob bok višegrajski skupini ter Grčiji in Hrvaški, ki so na repu EU. Poleg tega se delež investicij za te namene v Sloveniji celo zmanjšuje. Na poslabšanje kakovosti upravljanja podjetij kažejo tudi podatki o uporabi umetne inteligence za avtomatizacijo procesov in podporo odločanju v podjetjih. Slovenijo so na tem področju prehiteli tako višegrajske kot tudi baltske države, in to v vseh velikostnih razredih podjetij. Ker produktne inovacije brez podpore procesnih, organizacijskih in trženjskih inovacij prinašajo bistveno manjše učinke na poslovno uspešnost, takšni trendi omejujejo možnosti za izboljšanje ekonomske učinkovitosti podjetij (Bogetoft idr., 2024).

/ Slika 103: Slovenska podjetja pri vlaganjih v organizacijske in procesne inovacije nazadujejo in svoj zaostanek še povečujejo, ostajajo pa visoko aktivna pri krepitevi blagovnih znamk

Vir: EIB (2025), EUIPO (2025), EK (2024c), Eurostat (2026), preračun UMAR. Opomba: Podatki za leta 2018–2024 v sliki desno izhajajo iz zbirke podatkov European Innovation Scoreboard (EK, 2025f), preračun za leto 2025 pa temelji na podatkih EUIPO, pri čemer je bil za leto 2025 v imenovalcu upoštevan BDP v SKM za leto 2024. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehtano povprečje.

²⁴² Vodilna je Švedska – 12 %, povprečje EU znaša 37 %, medtem ko delež v višegrajskih državah znaša 49 %.

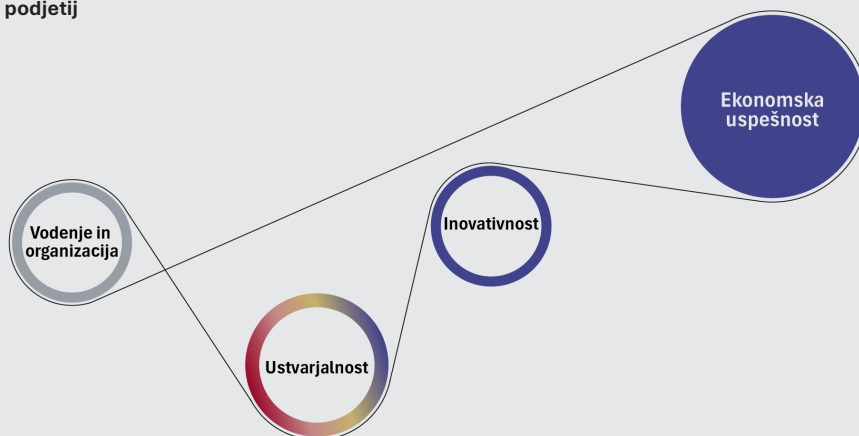
Fokusna tema 3

Povezava med organizacijskimi metodami, ustvarjalnostjo, inovativnostjo in ekonomsko uspešnostjo podjetij²⁴³

Za ekonomsko uspešnost in višjo produktivnost podjetij ne zadostujejo zgolj tehnološke inovacije, ampak so ključnega pomena tudi **netehnološke inovacije** (Walker idr., 2015, 2011). Tudi za slovenska podjetja je bilo ugotovljeno, da z naraščajočo tehnološko zahtevnostjo in približevanjem uporabi konceptov industrije 4.0 narašča pomen komplementarnih vlaganj v kadre in organizacijske dejavnike inovativnosti. Obe plati inoviranja vodita v statistično značilno povečanje produktivnosti in ekonomske uspešnosti podjetij (Černe idr., 2024).²⁴⁴ Povečana produktivnost s časom zmanjšuje delež dela v stroškovni strukturi podjetij in v njihovi dodani vrednosti (*ibid.*), kar dolgoročno omogoča ne le višje plače, temveč tudi večjo konkurenčnost podjetij.

Načini vodenja in organizacije ne spodbujajo le posameznikove ustvarjalnosti, ampak neposredno vplivajo tudi na inovacijsko aktivnost skupin in s tem na ekonomsko uspešnost podjetja (Burke idr., 2006; Muthimi in Kilika, 2018). Kot so za podjetja slovenske predelovalne industrije pokazali Černe in drugi (2013), od načina vodenja in organizacije ni odvisna le inovacijska uspešnost skupin v podjetju, ampak tudi ustvarjalna sposobnost vsakega posameznega zaposlenega. Pri tem je ustvarjalnost posameznika najpomembnejša determinanta inovativnosti (Amabile, 1988), kar še dodatno (posredno) spodbuja povezavo z ekonomsko uspešnostjo podjetja (Černe idr., 2013). Ustvarjalnost posameznika je namreč za inovativnost pomembna, ker prispeva k bolj odprtemu oziroma divergentnemu razmišljanju, k sposobnosti reševanja problemov in nastajanju novih idej oziroma ideizaciji (Bunjak idr., 2026). Slika 104 shematsko prikazuje povezave med posameznimi vidiki.

/ Slika 104: Shematski prikaz povezave med vodenjem in organizacijo, ustvarjalnostjo, inovativnostjo ter ekonomsko uspešnostjo podjetij

Vir: lasten prikaz.

²⁴³ Pripravljeno v soavtorstvu z dr. Matejem Černetom, Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.

²⁴⁴ Ugotovljeni učinek sicer ni močan, kar pa je lahko povezano tudi z metodologijo in razpoložljivimi podatki.

Za uspešen prehod v inovacijsko podprto rast je torej tehnološko modernizacijo treba nadgrajevati z netehnološkimi inovacijami, med katerimi so zelo pomembni ustrezni organizacijski elementi. Ti zahtevajo celovit pristop, ki združuje različne organizacijske prijeme in tako ustvarja ustrezne razmere ter mehanizme za ustvarjalno in inovativno okolje v podjetju.

Med **ključnimi pogoji** za uspešnost na ravni podjetij, ki temelji na inovacijsko podprti rasti, se kažejo:

- a) opolnomočenje zaposlenih ne le z domenskim znanjem in tehnološkimi spretnostmi, temveč tudi z razvijanjem psihološkega in ustvarjalnega kapitala (Bunjak idr., 2026; Černe idr., 2025). Psihološki viri, kot so samozavest, notranja motivacija, občutek avtonomije in pripravljenost na tveganje, namreč omogočajo, da zaposleni razpoložljivo znanje dejansko uporabljajo ustvarjalno ter ga pretvarjajo v nove ideje, rešitve in inovacije;
- b) vzpostavljanje inovacijske kulture v podjetju, kjer zaposleni inovacije dojemajo kot zaželene in se hkrati počutijo varne oziroma se ne bojijo eksperimentiranja (Černe idr., 2013, 2014; Škerlavaj idr., 2019). Inovacijski procesi namreč neizogibno vključujejo negotovost, napake in neuspele poskuse, pri čemer le okolje s psihološko varnostjo omogoča, da zaposleni ideje predlagajo, preizkušajo in razvijajo brez strahu pred sankcijami ali negativnimi posledicami;²⁴⁵
- c) skupna identiteta in občutek smisla (Aleksić idr., 2024; Černe in Aleksić, 2024), pri čemer se njun vpliv pri mlajših generacijami še povečuje (Deloitte, 2025). Skupna identiteta in smisel povečujeta pripadnost ter notranjo motivacijo, olajšata sodelovanje in deljenje znanja, obenem pa zaposlenim pomagata vztrajati pri zahtevnih inovacijskih nalogah, kjer so negotovost, iteracije in (začasni) neuspehi sestavni del procesa.

Za uspešno ustvarjanje in inoviranje morajo **organizacijske metode v podjetjih slediti tem ciljem**:

- a) zagotavljanje predvidljivosti in avtonomije hkrati, torej takšne konfiguracije dela, ki združuje jasnost nalog in podporne strukture z ustrezno mero fleksibilnosti (Lamovšek idr., 2025). To zaposlenim omogoča varno eksperimentiranje in inoviranje brez občutka preobremenjenosti ali izgube nadzora;
- b) spodbujanje eksperimentiranja, vključno z nekonvencionalnimi idejami (Černe idr., 2013), pri čemer je lahko izjemno pomembno tudi sodelovanje z deležniki izven podjetja, torej z inovacijskim ekosistemom, ki obkroža podjetje;
- c) spodbujanje soustvarjanja, deljenja znanja in multidisciplinarnosti tako znotraj kot zunaj podjetja, na primer z relacijsko oblikovanim delom²⁴⁶ in

²⁴⁵ Toga, hierarhična kultura oz. organizacija z močno izraženo hierarhijo med nadrejenimi in podrejenimi zavira prenos idej, zmanjšuje ustvarjalni prispevek zaposlenih in ima prek slabše ustvarjalnosti posredni negativni učinek na inovacijsko uspešnost (Zhang idr., 2023).

²⁴⁶ Relacijsko oblikovanje dela se nanaša na posebni poudarek na elemente človeške povezanosti kot del dela in delovnega konteksta, npr. medsebojna povezanost delovnih nalog; zaznana opora sodelavcev in nadrejenih; povezanost dela s strankami ali zunanjimi partnerji izven organizacij (Grant, 2007).

učenjem ter razvijanjem več veščin hkrati (*angl. multi-skilling*) (Hernaus idr., 2024, 2021). Slovensko okolje, ki je naklonjeno sodelovanju oziroma daje velik pomen skupnosti, povezanosti in kolektivizmu, je tu še posebej ugodno za razvoj praks, ki povezujejo in soustvarjajo, kar je lahko močan vzvod za uvajanje sprememb.

Spremembe in nove tehnologije bodo v Sloveniji sprejete takrat, ko bodo zaposleni zaznali, da krepijo sodelovanje, varnost in smisel ter ne pomenijo grožnje ali dodatne obremenitve. Podjetja pogosto nimajo strategij ali strateškega pristopa k uvajanju industrijsko-tehnoloških sprememb (Čater idr., 2019), kar skladno z zgornjimi ugotovitvami ne zagotavlja optimalnih razmer za uspeh. Po drugi strani pa tako globalni kot slovenski primeri dobre prakse, ki združujejo fleksibilnost, sodelovanje in psihološko varnost, že nakazujejo razvojne smeri, ki krepijo odpornost in ustvarjalnost podjetij (gl. npr. Vlahović idr. (2025)). Pristopi, ki humanizirajo vse bolj digitalizirano delovno okolje, se izkazujejo kot ključni v najboljših mednarodnih podjetjih. Zato so kompetence vodij, relacijska zasnova dela, razvoj ustvarjalnega in psihološkega kapitala ter kultura sodelovanja, ki gradijo zaupanje in občutek skupnega poslanstva, ključni za premostitev vrzeli med formalnim vlaganjem v tehnologijo in dejanskim razvojem inovativnih praks.

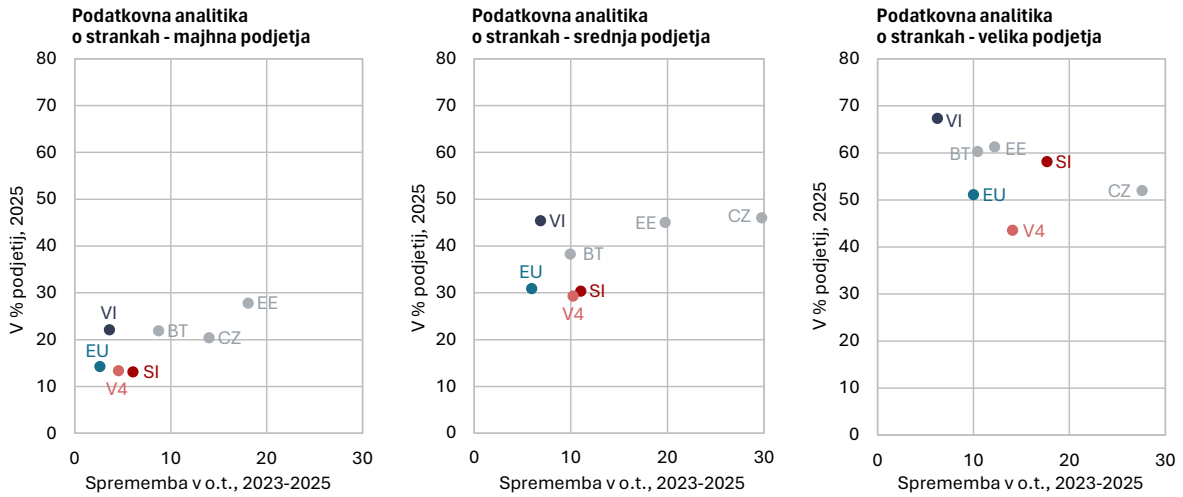
Slovenska podjetja področje trženja razumejo preozko: čeprav so nadpovprečno aktivna pri razvoju lastnih blagovnih znamk, te niso dovolj podprte z diferenciacijo proizvodov ... Prehod v inovacijsko podprto rast poleg organizacijskih inovacij zahteva tudi večjo diferenciacijo izdelkov in storitev z lastno blagovno znamko, podprto z novimi, trajnostnimi poslovnimi modeli in inovativnim dizajnom. Na področju blagovnih znamk je Slovenija v zadnjih letih precej napredovala (Slika 103, desno). Po številu prijav blagovnih znamk EU pri EUIPO²⁴⁷ glede na BDP se je leta 2025 uvrstila na deveto mesto v EU, celo pred skupino vodilnih inovatorov, vendar baltske države dosegajo še boljše rezultate. Slabša pa je slika na področju dizajna. Število registriranih modelov EU pri EUIPO glede na BDP stagnira, leta 2025 pa se je celo zmanjšalo, tako da se je Slovenija uvrstila šele na 17. mesto v EU. Podobni negativni trendi so sicer prisotni tudi v drugih skupinah držav,²⁴⁸ zato so razlike med državami vse manjše.

... in poslovnih modelov, zlasti ne z uporabo digitalnih orodij, kar pa je ključno za ustvarjanje vrednosti za stranke in posledično ekonomsko uspešnost podjetij. Po globalni anketi direktorjev prodaje (Gartner, 2025) naj bi bilo do leta 2030 avtomatiziranih 70 % rutinskih prodajnih nalog, uporaba umetne inteligence pa naj bi po pričakovanjih znatno izboljšala kakovost procesov v vseh fazah nakupne poti (Deveau idr., 2023). Če stranke avtomatizirajo in digitalizirajo svoje nabavne procese, morajo podjetja poleg prodaje digitalno povezati tudi vse preostale zaledne procese, saj lahko le tako zagotovijo potrebno odzivnost. Slovenija na tem področju zaostaja. Pri uporabi sistemov za upravljanje odnosov s strankami (CRM) je na 19. mestu v EU, uporablja jih le 21 % podjetij, manj kot v povprečju EU ter v višegrajskih in baltskih državah. Napredek malih in srednje velikih podjetij je med najnižjimi v EU, velika podjetja pa so med uspešnejšimi. Podobno velja za uporabo podatkovne analitike o strankah, kjer predvsem mala in srednje velika podjetja občutno zaostajajo (Slika 105). Pri tem ni ključna zgolj uporaba posameznih digitalnih tehnologij, ampak gre za vzvod, ki na podlagi (digitalne) izvršne sposobnosti podjetja funkcijo trženja ciljno poveže in nadgradi s procesom diferenciacije (znamčenje – dizajn – poslovni model) in drugimi funkcijami v podjetju. Te za stranke ustvarjajo vrednost, ta pa se posledično odraža v ekonomski uspešnosti podjetja (Homburg in Wielgos, 2022; O'Reilly III in Tushman, 2004). Digitalizacija je torej predpogoj za poglobljeno razumevanje potreb strank in odzivanje nanje ter s tem za razvoj ustreznih proizvodov, poslovnih modelov ter izgradnjo zaupanja in percepcijo znamke, ki bi ustvarjala dodatno vrednost (Almquist idr., 2016; Homburg in Wielgos, 2022). Z vidika zahtevnosti upravljanja tovrstnih transformacijskih procesov ne preseneča, da danes večina tržne vrednosti podjetij ne izhaja iz opredmetenih, temveč iz neopredmetenih sredstev (WIPO, 2025) (Slika 106).

²⁴⁷ Urad EU za intelektualno lastnino.

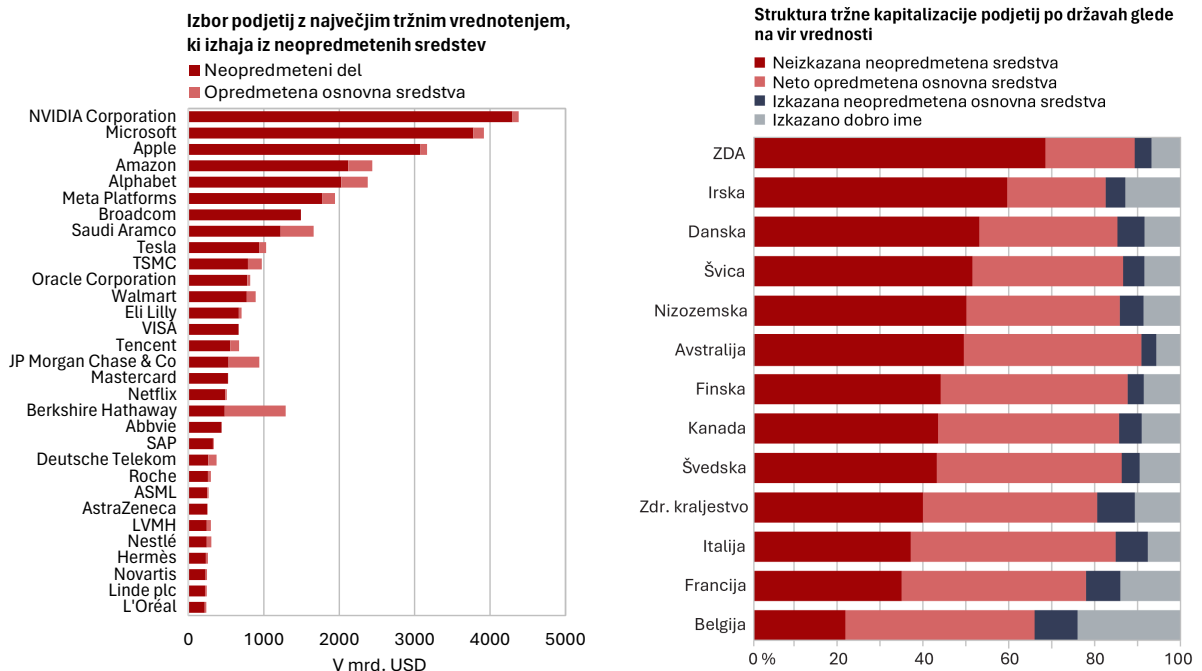
²⁴⁸ Negativnim trendom bi lahko botrovale nekatere vsebinske okoliščine, kar pa je še predmet analiz tako na evropski kot svetovni ravni. Npr. zagotavljanje pravne zaščite modelov je ob vstopu na trg bolj zahtevno in specifično; trajanje pravne zaščite znamk je dejansko neomejeno po 10-letnih sklopih, pri modelih pa do največ 25 let, pri znamkah obstaja možnost ugovorov, česar pri modelih ni, in podobno.

/ Slika 105: Pri upravljanju odnosov s strankami in še posebej pri izvajanju podatkovne analitike strank slovenska mala in srednje velika podjetja zaostajajo

Vir: Eurostat (2026), prikaz in preračun UMAR. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehtano povprečje.

/ Slika 106: Največ tržne vrednosti podjetij izhaja iz neopredmetenih sredstev, kar še posebej velja za ZDA, a tudi za evropska podjetja in države

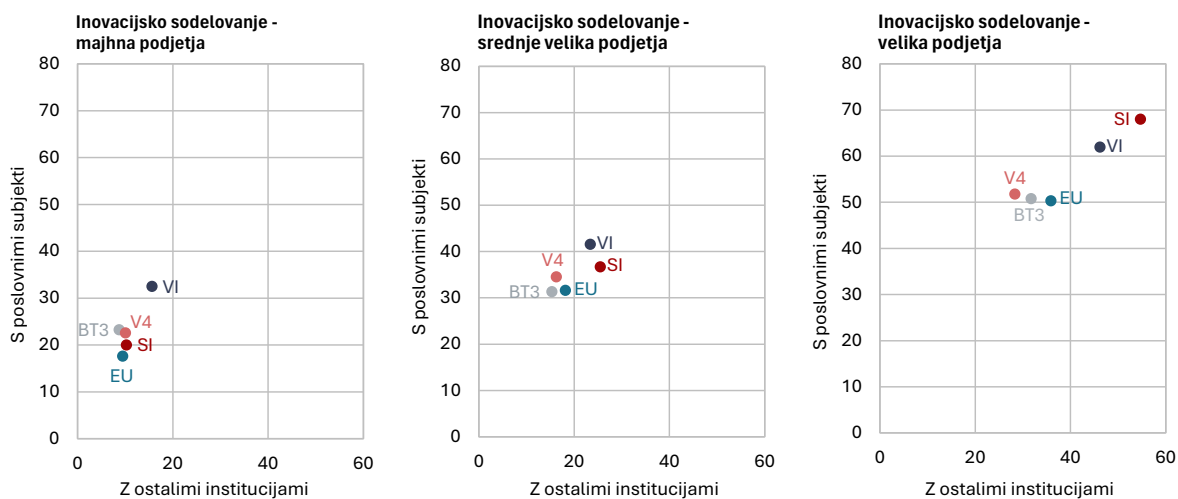

Vir: Brand Finance (2025), prikaz UMAR. Opomba: Na sliki levo je navedenih 20 največjih podjetij z neopredmetenim delom njihovega tržnega vrednotenja, ki jim sledijo evropska podjetja z lestvice 50 največjih na svetu.

V času geostrateških sprememb, preoblikovanja mednarodnih verig vrednosti ter hitrega in vse bolj kompleksnega tehnološkega razvoja sta sodelovanje in strateško povezovanje pomembnejša kot kadar koli prej, česar se predvsem srednje velika in velika podjetja jasno zavedajo. Slovenska podjetja so po podatkih evropske inovacijske raziskave odlično povezana in medsebojno tesno sodelujejo, kar je pomembna primerjalna prednost Slovenije. Pri poslovnem sodelovanju dosegajo osmi največji delež podjetij (velika celo največji), pri poslovnem sodelovanju na področju raziskav in razvoja pa izstopajo predvsem srednje velika in velika podjetja (tretja in druga

v EU). Pri inovacijskem sodelovanju le mala podjetja ostajajo v povprečju, srednje velika in zlasti velika pa dosegajo oziroma celo presegajo vodilne inovatorke – tako pri sodelovanju z drugimi poslovnimi subjekti kot z drugimi institucijami (znanja). Za Slovenijo je pri tem ključno, da tovrstno sodelovanje v čim večji meri postane strateško. Tako lahko podjetja presežejo omejitve zaradi njihove primerjalne majhnosti (IMF, 2024), lažje prevzemajo večja tveganja in posledično več investirajo, razvijajo specializirane sposobnosti (Wostner idr., 2026), se učinkoviteje spoprijemajo s kompleksnimi tehnološkimi izzivi (Andreoni idr., 2021) ter hkrati krepijo komplementarnost in odpornost znotraj verig vrednosti. Vrednotenja kažejo, da so instrumenti države, ki te procese podpirajo, ne le pomembni, temveč tudi učinkoviti (UMAR, 2025a).

/ Slika 107: Srednje velika in velika podjetja so na področju inovacijskega sodelovanja (s podjetji in drugimi institucijami) med vodilnimi, mala pa za zdaj ostajajo v skupini povprečnih držav EU

Vir: Eurostat (2026), prikaz UMAR. Opomba: Gre za podatke iz evropske inovacijske raziskave CIS 2020–2022. Kazalniki za skupine držav, razen za EU, so izračunani kot netehtano povprečje.

5 Ohranjanje naravnega okolja s prehodom v nizkoogljično krožno gospodarstvo

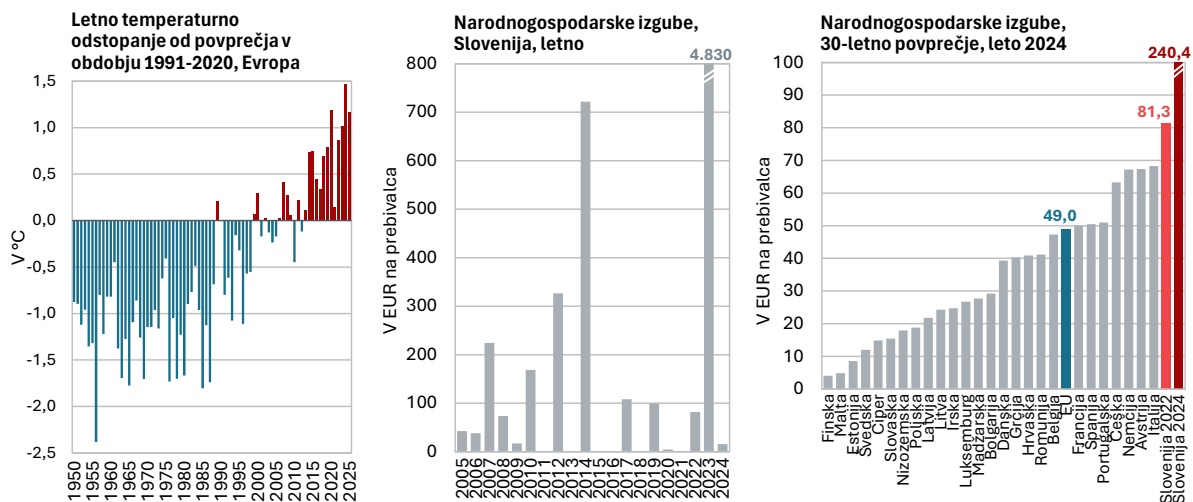
5.1 Breme podnebnih sprememb in nujnost ukrepanja

Pospešeno segrevanje podnebja povzroča vse pogostejše in izrazitejše vremenske pojave, ki ogrožajo naravne vire, ekosisteme in biotsko raznovrstnost ter s tem energetska in prehransko varnost, finančno stabilnost ter zdravje in življenje ljudi. Zadnje desetletje spada med najtoplejše v zgodovini meritev. Leta 2024, ki je bilo na svetovni ravni pa tudi v Evropi in Sloveniji najtoplejše do zdaj, je povprečna svetovna temperatura prvič presegla predindustrijsko raven za več kot 1,5 °C. Podobni trendi segrevanja se nadaljujejo tudi v letu 2025, ki je bilo tretje najtoplejše v obdobju meritev ter hkrati zaokrožuje prvo triletno obdobje, v katerem so temperature v Evropi presegle mejo 1,5 °C iz pariškega sporazuma (ARSO, 2025b; Copernicus Climate Change Service, 2024, 2025b). S segrevanjem ozračja se podnebna tveganja, kot so pogostejše in silovitejše nevihte, spremenjeni padavinski vzorci, poplave, vročinski valovi ter dolgotrajne suše in požari, povečujejo (nekatera med njimi tudi že dosega kritične ravni), kar brez hitrih in odločnejših ukrepov lahko pomembno poveča njihove negativne učinke. Evropske politike in prilagoditveni ukrepi ne sledijo hitro rastočim tveganjem, zato bo treba ukrepe znatno zaostri (EEA, 2024b, 2025d; EK, 2023b). Evropa se segreva dvakrat hitreje od svetovnega povprečja²⁴⁹ in je danes najhitreje segrevajoča se celina, Slovenija pa je prepoznana kot območje, kjer so učinki vpliva podnebnih sprememb še izrazitejši (ARSO, 2025b). Skupne narodnogospodarske izgube na prebivalca, povezane s podnebjem,²⁵⁰ so v Sloveniji – še posebej po žledolomu leta 2014 in poplavah leta 2023 – vvečletnem povprečju ocenjene kot najvišje v EU (Slika 108, desno), povečujejo se tudi izgube na letni ravni. Zato bo poleg učinkovitega zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov nujno pospešiti ukrepe prilagajanja in okrepiti odpornost na neizogibne spremembe.

²⁴⁹ Povečanje temperature v Evropi je za okoli 1 °C večje kot na svetovni ravni (Copernicus Climate Change Service, 2025a).

²⁵⁰ Med letoma 1980 in 2024 so ekstremni vremenski in podnebni pojavi v EU povzročili za več kot 800 milijard evrov premoženjske škode, od tega več kot četrtino v zadnjih štirih letih, ki so bila skupaj z letom 1999 med petimi z najvišjimi letnimi izgubami v tem obdobju. Skoraj polovico škode so povzročile hidrološke nevarnosti, četrtino meteorološke nevarnosti, petino vročinski valovi, preostanek pa suše, požari in pozebe. Po ocenah je bilo zavarovanih manj kot 20 % vseh območij, ki so utrpela izgubo, pri čemer se delež med državami giblje od manj kot 3 % do več kot 35 %; v Sloveniji je bil delež zavarovanih območij, ki so utrpela izgubo, ocenjen na 3 % (EEA, 2025b).

/ Slika 108: Evropa se segreva hitro, ob tem so skupne narodnogospodarske izgube še posebej v Sloveniji ocenjene kot visoke, po letu 2023 pa zaradi obsežnih poplav kot izjemne

Vir: Copernicus C3S & WMO (2025); Eurostat (2026). Slika levo: Z rdečo so označena nadpovprečno topla leta, z modro hladnejša od povprečja. Sliki na sredi in desno se navezuje na narodnogospodarsko škodo zaradi ekstremnih meteoroloških, hidroloških in podnebnih razmer. Upoštevano je število smrtnih žrtev ter splošne in zavarovane gospodarske izgube zaradi vremenskih in podnebnih dogodkov.

Pritisk proizvodnih procesov in življenjskega sloga na naravne vire je v Sloveniji večji kot v večini evropskih držav in se kljub ambicioznim ciljem ne zmanjšuje, kar povečuje podnebna tveganja. Ekološki odtis – sintezni kazalnik obremenjevanja okolja²⁵¹ – je z okrevanjem gospodarstva po svetovni finančni krizi do leta 2018 naraščal, med epidemijo in energetske krizo je zaradi umiritve gospodarske dejavnosti upadel, leta 2022 pa dosegel najvišjo vrednost po letu 2010 (5,4 gha²⁵² na prebivalca). Do leta 2024 se je po ocenah znižal na 5,2 gha, kar je še vedno 19 % nad povprečjem EU (4,4 gha na prebivalca). Slovenija z ekološkim odtisom dvakrat presega svojo biološko zmogljivost,²⁵³ za ohranitev sedanjega življenjskega sloga pa bi potrebovali 3,6 biološke zmogljivosti Zemlje. To jo uvršča na 18. mesto med državami EU in med manj trajnostne države na svetu (Global Footprint Network, 2025). V strukturi ekološkega odtisa prevladuje ogljični odtis, vezan predvsem na uporabo fosilnih goriv v prometu. Leta 2024 je presegel 60 % in je med najvišjimi v EU. Približno petino ekološkega odtisa zajemajo gozdni proizvodi (njihov delež se je po koncu sanacijske sečnje po žledolomu leta 2014 nekoliko zmanjšal), okoli 13 % kmetijski proizvodi, 4 % pašniki, preostanek pa pozidane površine in ribištvo. Cilj glede ekološkega odtisa v SRS do leta 2030 (SVRK, 2017)²⁵⁴ postaja nedosegljiv, z vpeljavo takojšnjih in ambicioznejših ukrepov pa bi se mu lahko približali (Stritih idr., 2023). Odmikanje od zastavljenih ciljev odraža širši evropski trend, saj EU pri številnih okoljskih ciljih ne napreduje dovolj hitro (EEA, 2025e). To je deloma povezano z zaostrenimi pandemskimi,

²⁵¹ Obremenjevanje okolja s čezmerno rabo virov, ki se zrcali v kazalniku ekološkega odtisa, je neposredno povezano z delovanjem ekosistemov. Ti zagotavljajo tržno pogosto neprepoznane koristi (ekosistemske storitve), ki so bistvene za kakovost življenja v družbi, tudi z zmanjševanjem izpostavljenosti naravnim in podnebnim nevarnostim ter s tem povezanim tveganjem.

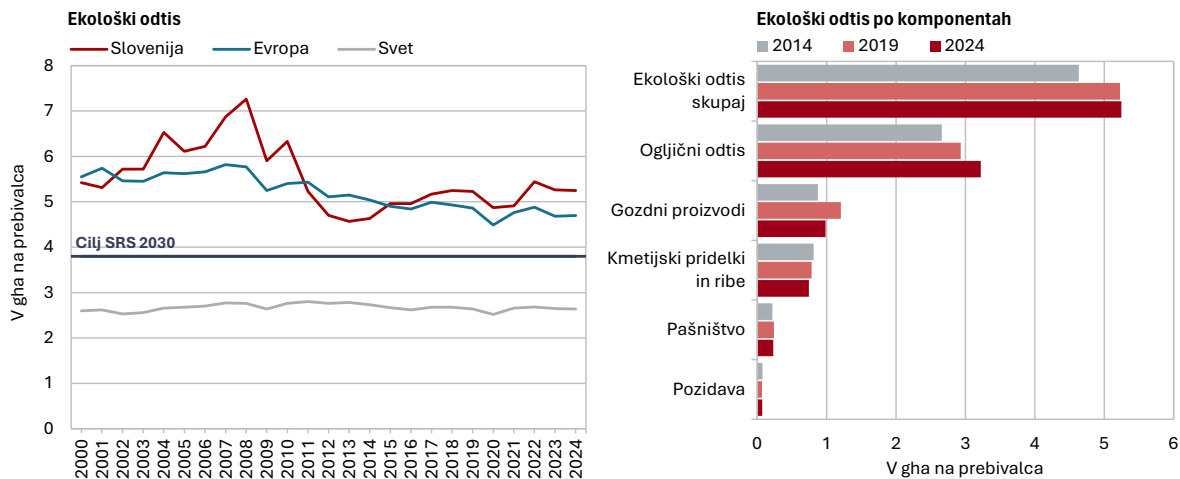
²⁵² Gha (globalni hektar) je standardizirana enota za merjenje ekološkega odtisa. Predstavlja biološko produktivnost enega hektarja povprečne svetovne površine.

²⁵³ Biološka zmogljivost ali biokapaciteta (BC) je sposobnost ekosistemov, da zagotavljajo naravne vire in absorbirajo odpadke (predvsem izpuste TGP). Presežek ekološkega odtisa (EO) nad BC (ekološki primanjkljaj) pomeni preseganje lastnih okoljskih zmogljivosti, kar vodi v večjo odvisnost od uvoza dobrin, zlasti energentov, ter v večjo izpostavljenost širšim regionalnim in svetovnim trendom.

²⁵⁴ Slovenija si je določila cilj zmanjšati ekološki odtis za približno 20 % oz. na 3,8 gha na prebivalca do leta 2030 (SVRK, 2017). EU nima izrecnih ciljev za ekološki odtis, vendar njegovo zmanjševanje posredno spodbujajo politike za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, krožno gospodarstvo, strategija ničelnega onesnaževanja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti.

energetskimi in geopolitičnimi razmerami, ki zmanjšujejo politično podporo okoljskim in podnebnim ukrepom ter pozornost nanje.

/ Slika 109: Ekološki odtis ostaja visok, k temu največ prispeva naraščanje ogljičnega odtisa

Vir: GFN (2025), preračun UMAR. Opomba: Podatki za leti 2023 in 2024 so ocene GFN.

5.2 Ohranjenost naravnega okolja

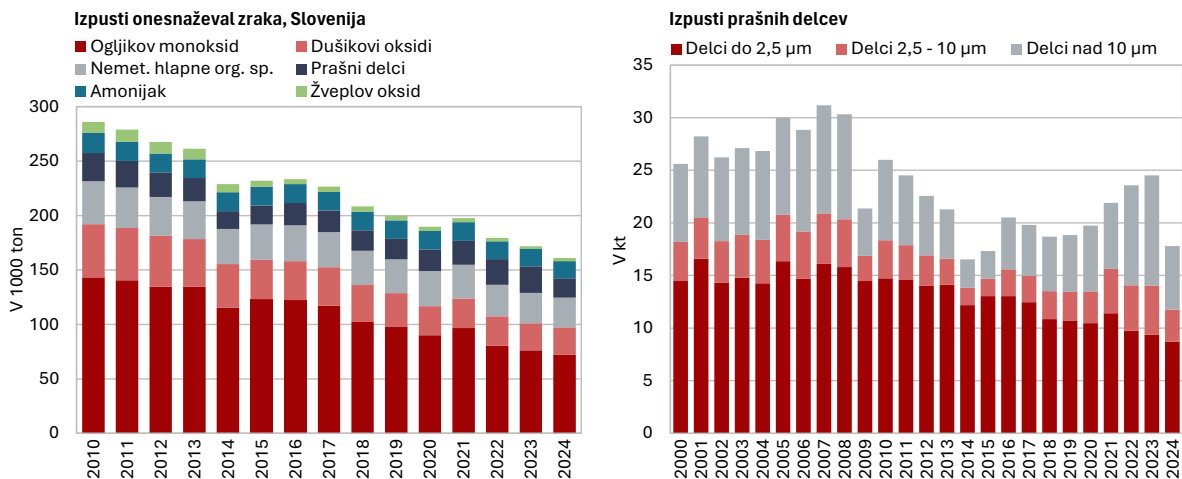
5.2.1 Kakovost zraka

Onesnaženost zunanjega zraka ostaja v Evropi največje okoljsko tveganje za zdravje, zmanjšuje produktivnost dela in povečuje prezgodnjo umrljivost. Kljub dolgoročnemu zmanjševanju nekaterih onesnaževal, zlasti žveplovih in dušikovih oksidov, kakovost zraka v večini evropskih mest še vedno ne dosega ravni, ki jih priporočajo strokovne institucije in Svetovna zdravstvena organizacija (EEA, 2025a). Ključna težava ostajajo prašni delci (PM), zlasti PM_{10} in $PM_{2,5}$, ki povečujejo tveganje nastanka bolezni srca in ožilja ter znižujejo delovno učinkovitost (Brook, 2008; Nogueira, 2009). Raziskave kažejo, da povečanje povprečne koncentracije $PM_{2,5}$ v zunanjem zraku za $1 \mu\text{g}/\text{m}^3$ zmanjša produktivnost dela za približno 0,7 %, pri čemer so učinki izrazitejši v dejavnostih z večjo izpostavljenostjo na prostem, kot so rudarstvo, industrija in gradbeništvo (OECD, 2024a). Stroški prezgodnjih smrti zaradi izpostavljenosti $PM_{2,5}$ v državah OECD v povprečju znašajo 2,4 % BDP, v Evropi pa so še višji (OECD, 2025). Zaradi vztrajno visokega bremena bolezni in prezgodnjih smrti, povezanih z onesnaženostjo zunanjega zraka, je EU leta 2024 sprejela strožji regulativni okvir glede kakovosti zunanjega zraka (Evropski parlament in Svet, 2024).²⁵⁵

²⁵⁵ S sprejetjem prenovljene Direktive o kakovosti zraka veljajo večje omejitve pri koncentraciji delcev $PM_{2,5}$, PM_{10} in NO_2 , ki so tudi bližje strožjim priporočilom SZO. Določeni so standardi kakovosti za leto 2030 kot vmesni korak k doseganju cilja ničelnega onesnaževanja in prispevanju k okolju brez strupov v EU do leta 2050. Za drobne delce ($PM_{2,5}$), ki povzročajo največ zgodnjih smrti v Evropi, se je npr. letna mejna vrednost znižala s $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ na $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (vrednost iz smernic SZO je $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Pričakuje se, da se bosta zaradi novih pravil znatno zmanjšala število prezgodnjih smrti zaradi onesnaženosti zraka in pojavnost s tem povezanih bolezni. Število prezgodnjih smrti, povezanih z onesnaževanjem s $PM_{2,5}$, naj bi se v desetih letih zmanjšalo za 75 %.

V Sloveniji se je kakovost zunanjskega zraka zaradi izvajanja ukrepov v daljšem časovnem obdobju izboljšala, vendar jo lokalno še vedno poslabšujejo neustrezno zgorevanje lesne biomase, promet in slaba prevetrenost posameznih območij. Izpusti prašnih delcev PM so se v daljšem obdobju zniževali zaradi uporabe sodobnejših kurilnih naprav, energetske prenove stavb in toplejših zim. V zadnjih letih so se povečevali le izpusti večjih delcev s premerom nad 10 μm , ki pa so leta 2024 zaradi manjše gradbene aktivnosti izrazito upadli. Večina prašnih delcev s premerom do 10 μm (PM_{10}) izvira iz malih kurilnih naprav (53 %), industrijskih procesov (predvsem gradbeništva; 19 %) ter cestnega prometa (10 %). Leta 2024 so se skupni izpusti PM_{10} znižali za 16 %, pri čemer so se zdravju najbolj škodljivi delci s premerom do 2,5 μm ($\text{PM}_{2,5}$) zmanjšali za 7 % in dosegli najnižjo raven doslej. Zmanjšanje izpustov $\text{PM}_{2,5}$ je predvsem posledica manjših izpustov iz malih kurilnih naprav, ki predstavljajo več kot 70 % vseh izpustov $\text{PM}_{2,5}$. Tudi povprečna izpostavljenost delcem $\text{PM}_{2,5}$ ²⁵⁶ se od leta 2010 zmanjšuje. V letih 2024 in 2025 je bila na merilnih mestih mestnega ozadja med nižjimi doselej. Podobno velja za število dni s preseženimi vrednostmi PM_{10} , ki je bilo v zadnjih petih letih (z izjemo leta 2024) precej manjše. Lokalno ostaja problematična prisotnost prizemnega ozona (ARSO, 2026b). Ker je njegov nastanek pogojen z dovolj veliko prisotnostjo sončne svetlobe, do njegove čezmerne koncentracije – nasprotno kot pri delcih PM – prihaja predvsem poleti. Čeprav je kakovost zraka v Sloveniji večinoma znotraj zakonsko določenih mejnih vrednosti, ostaja zrak ponekod in občasno še vedno čezmerno onesnažen, zato bodo za nadaljnje izboljšanje ključni ambiciozni in lokalnim razmeram prilagojeni ukrepi, predvsem na področju ogrevanja in prometa.

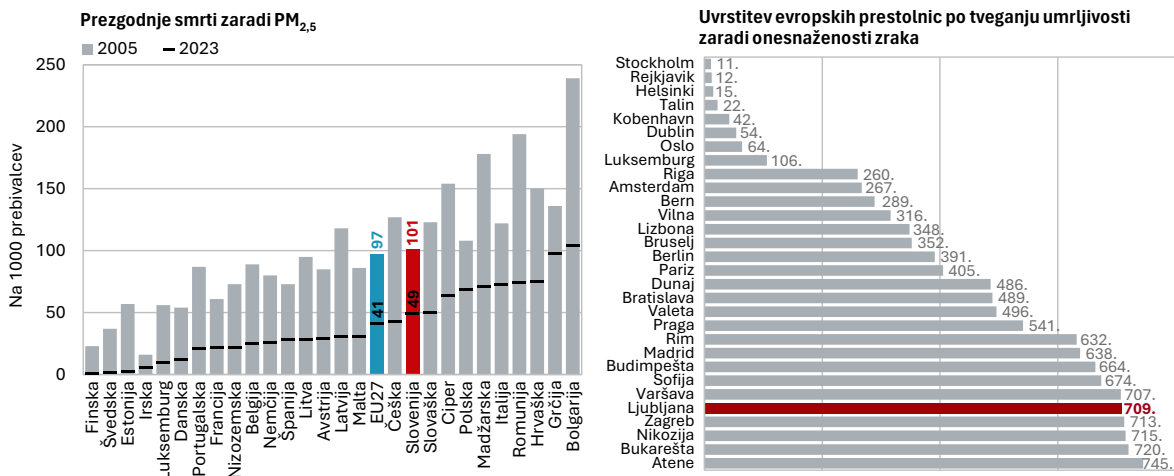
/ Slika 110: Izpusti onesnaževal zraka so se v zadnjih petnajstih letih zelo zmanjšali (levo), tudi izpusti prašnih delcev se zmanjšujejo, predvsem zdravju najbolj škodljivih delcev $\text{PM}_{2,5}$ (desno)

Vir: ARSO (2026a).

²⁵⁶ Izpostavljenost delcem PM pomeni povprečno koncentracijo prašnih delcev v zraku, ki jo prebivalstvo vdihuje; meri se s kazalnikom povprečne izpostavljenosti delcem v $\mu\text{g}/\text{m}^3$ in je odvisna od količine izpustov, vremenskih razmer ter bližine prebivalstva virom onesnaženja.

/ Slika 111: Drobni delci PM_{2,5} so veliko tveganje za zdravje prebivalcev, onesnaženosti zraka so še posebej izpostavljeni prebivalci nekaterih evropskih prestolnic, tudi Ljubljane

Vir: EEA (2025a). Opomba za sliko desno: Vrednosti ob evropskih prestolnicah označujejo uvrstitev prestolnic po tveganju umrljivosti zaradi onesnaženosti zraka med 761 evropskimi mesti, ki so zajeta v analizo. Za Slovenijo je bil poleg Ljubljane v analizo vključen tudi Maribor, ki je bil uvrščen na 589. mesto.

5.2.2

Razpoložljivost in kakovost vodnih virov

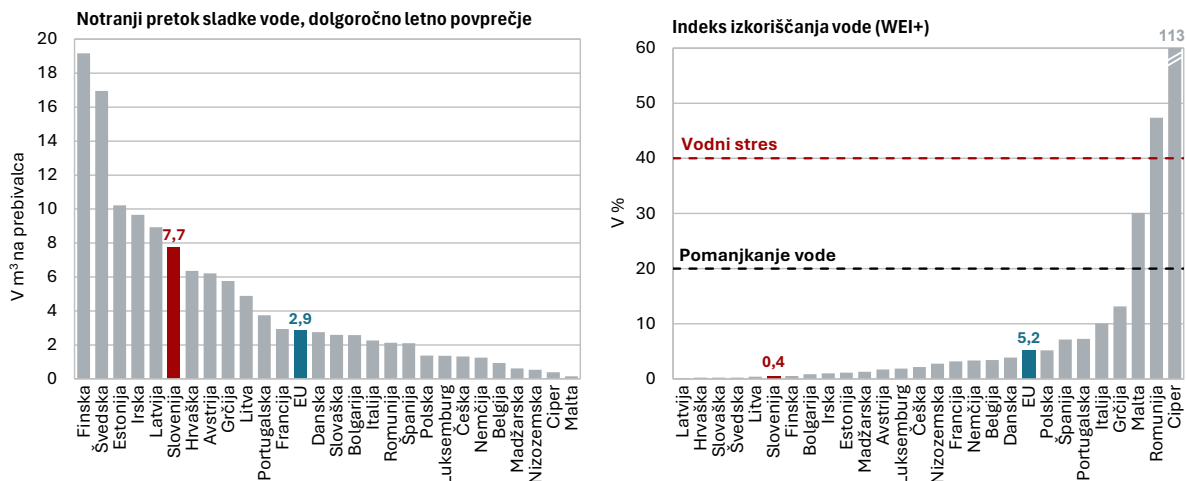
Slovenija je vodnata država in se po indeksu izkoriščanja vode uvršča med države brez vodnega stresa. Razmeroma velika povprečna letna količina padavin omogoča bogate vodne vire. Večina porabljene vode se načrpa iz površinskih virov (predvsem za industrijo), petina pa iz podzemnih (predvsem za javni vodovod). V obdobju 2016–2020 so bili odvzemi vode običajno nižji od količine, vrnjene s padavinami in pritoki, v letih 2021–2023 pa je bila bilanca vodnih virov negativna (leta 2023 okoli –1 milijon m³). Regionalizirani indeks izkoriščanja vode WEI+ (angl. *Water Exploitation Index*), ki porabo meri kot delež iztoka iz države, kljub temu kaže, da je poraba v Sloveniji precej pod mejo vodnega stresa in tudi pod pomanjkanjem. Vendar so regionalne razlike izrazite: Primorska in vzhodni del države sta ponekod sušna, gorata območja zahodnega dela pa so z vodo bogata.²⁵⁷

Ob razmeroma ugodnih povprečnih kazalnikih razpoložljivosti in porabe vode so v Sloveniji vse bolj izrazite vremenske in hidrološke skrajnosti, ki pomembno vplivajo na razpoložljivost in kakovost vodnih virov. Vse pogostejša so tako obdobja pomanjkanja vode kot obsežne poplave. Indeksi letnega napajanja vodonosnikov (podzemne vode) močno nihajo, kar predvsem v plitvih vodonosnikih kaže na njihovo veliko količinsko občutljivost in s tem povečano tveganje motenj v oskrbi s pitno vodo v prihodnosti (Andjelov, 2021; Pavlič, 2025). Ranljivi so tudi hudourniški vodotoki, kamor spada večina rek v Sloveniji, saj se ob nizkih pretokih in obdobjih hidrološke ter posledično kmetijske suše zmanjšujeta razpoložljivost vode za namakanje in kakovost voda (Ulaga, 2025). Hkrati so vodotoki občasno izpostavljeni tudi izjemnim presežkom padavin. Leta 2023 so izjemno intenzivne padavine povzročile uničujoče poplave, ki so prizadele približno dve tretjini ozemlja Slovenije, poplavitve več tisoč domov, obsežne erozijske procese, znatno

²⁵⁷ Za učinkovitejšo rabo vodnih virov in obvladovanje količinskih pritiskov na vodne vire, zlasti v sektorjih z večjimi odvzemi, je bila v letu 2025 sprejeta Uredba o plačilu za vodno pravico, ki je pridobljena na podlagi vodnega dovoljenja, in vodnem povračilu (Uradni list RS, 2025b, 2025a), ki uvaja enotni sistem plačila za vodno pravico na podlagi vodnega dovoljenja, s čimer krepi finančne podlage za trajnostno upravljanje voda.

škodo na infrastrukturi in naravnem okolju ter terjale tudi smrtne žrtve (ARSO, 2024; Bezak idr., 2023; Vlada RS, 2025d).

/ Slika 112: Razpoložljivi sladkovodni viri na prebivalca so več kot dvakrat tolikšni kot v povprečju EU, še večji pa le v nekaterih severnih državah; posledično je delež njihove porabe v skupnem pretoku majhen

Vir: Eurostat (2026). Opombi: Notranji pretok je količina rečnega odtoka in obnavljanja podzemne vode, ki v naravnih razmerah nastane izključno s padavinami (slika levo); WEI+ je indeks izkoriščanja vode. Prva opozorilna vrednost za pomanjkanje je pri 20 %, za vodni stres pri 40 % (slika desno).

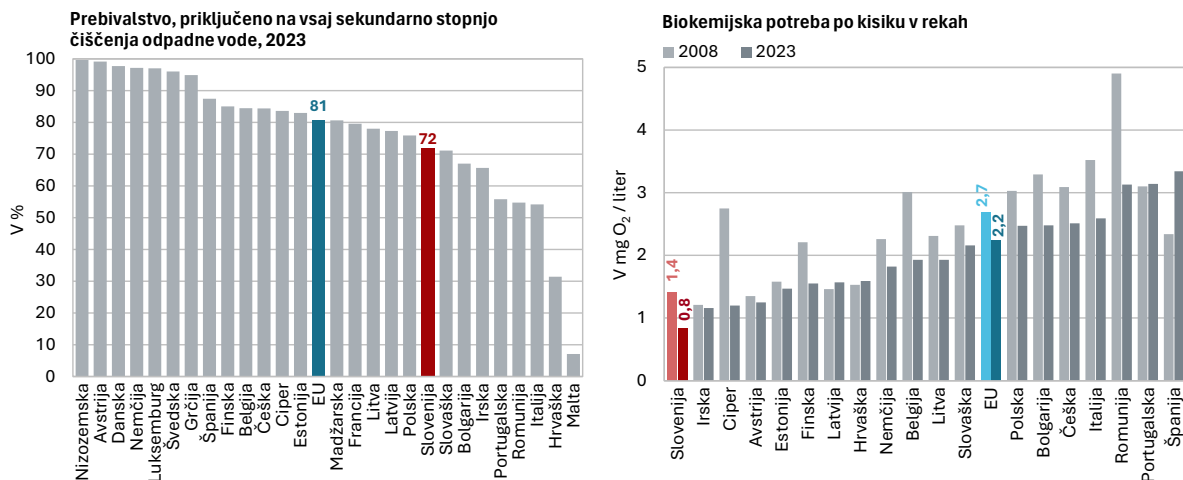
Kakovost voda se je zaradi manjšega onesnaženja in učinkovitejšega čiščenja odpadnih voda izboljšala na najvišjo raven med državami EU.

Čistost vodotokov, merjena z biokemijsko potrebo po kisiku,²⁵⁸ se je od ravni blizu povprečja EU v začetku prejšnjega desetletja izboljšala do najvišje vrednosti med državami EU z znanimi podatki. K temu so prispevali obsežnejše in učinkovitejše čiščenje odpadnih voda, opuščanje okoljsko obremenjujočih gospodarskih aktivnosti ter bolj sonaravne kmetijske prakse.²⁵⁹ Vsebnost nitratov v podtalnici in fosfatov v rekah, ki v prevelikih odmerkih poslabšujejo kakovost vode, se dolgoročno znižujeta in sta nižji kot v povprečju EU (leta 2023 nitriti v Sloveniji 15,5 mg/l, v EU 18 mg/l; fosfati v Sloveniji 0,02 mg/l, v EU 0,08 mg/l). Delež pred izpustom prečiščene vode se je v obdobju 2015–2024 zvišal z 11 % na 19 %, pri čemer je bila večina neprečiščene vode le toplotno onesnažena zaradi rabe v hidroelektrarnah. Med komunalno odpadno vodo iz kanalizacijskih sistemov je bilo v letu 2024 pred izpustom v okolje v čistilnih napravah prečiščenih 73 % vode. Kljub splošnemu napredku na nekaterih območjih ostajajo čezmerne obremenitve z onesnaževali, na primer v porečjih Mure, kar je povezano s tamkajšnjo obsežnejšo in intenzivnejšo kmetijsko dejavnostjo (Krivograd Klemenčič, 2025).

²⁵⁸ Biokemijska potreba po kisiku je merilo za organsko onesnaženost vode in kaže količino kisika, ki ga aerobni mikroorganizmi potrebujejo za razkranjanje organske snovi v vodi. V najčistejših rekah so te potrebe nizke, pod 1 mg, v zmerno in močno onesnaženih pa višje in visoke, med 2 in 8 mg O₂ na liter.

²⁵⁹ Ekološko kmetijstvo na vodovarstvenih območjih se širi (s 6,1 % leta 2014 na 11,4 % leta 2023), vendar bi ga bilo glede na potrebe po varstvu pitne vode treba še bolj načrtno spodbujati (Lampič in Rebernik, 2024).

/ Slika 113: Delež prebivalstva, priključenega vsaj na sekundarno čiščenje odpadne vode, je manjši kot v povprečju EU (levo), slovenski vodotoki pa so zelo kakovostni (desno)

Vir: Eurostat (2026). Opomba za sliko desno: države z razpoložljivimi podatki.

5.2.3 Tla kot temelj trajnosti

Tla so zaradi velike ekosistemske vloge ključna pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja in zmanjšanju posledic podnebnih sprememb.

Ocenjuje se, da je zaradi erozije, zasoljevanja, zbijanja, zakisljevanja in kemičnega onesnaženja na svetu zmerno do močno degradirana tretjina tal (ISRIC, 2024), v Evropi še precej več (EK JRC, 2024). Zdrava tla izvajajo številne ekosistemske storitve, kot so zagotavljanje hrane in druge biomase, zadrževanje, čiščenje in reguliranje vode, pretvorba in nevtralizacija onesnaževal, so vir surovin in materialov ter habitat za talne organizme in s tem pripomorejo k ohranjanju biotske pestrosti (FAO, 2025). Ker nastajajo izjemno počasi, s preperevanjem kamnin in akumulacijo organske snovi, je nujno povečati skrb za ohranjanje njihovega zdravja in kakovosti (Vrščaj, B., 2024). V kontekstu podnebnih sprememb in zelenega prehoda je vse pomembnejša tudi njihova sposobnost ponora in skladiščenja atmosferskega ogljika, kar je ključno za doseg cilja neto brezogljične družbe. V ta namen je EU sprejela Direktivo o spremljanju in odpornosti tal, ki vzpostavlja enotni okvir za spremljanje stanja tal, identifikacijo onesnaženih in degradiranih območij ter zagotavljanje zdravih tal v EU do leta 2030 (Direktiva (EU) 2025/2360, 2025).

V Sloveniji je kakovost tal na splošno dobra, onesnaženost pa razmeroma majhna; v zadnjih letih je bil dosežen tudi napredek pri spremljanju potencialno onesnaženih območij. Vsebnost organske snovi v kmetijskih tleh je razmeroma dobra, predvsem zaradi pretežne usmerjenosti kmetijstva v živinorejo. To kaže na dobre fizikalne, kemijske in biotske lastnosti tal, kot so strukturnost, poroznost in propustnost, zadrževalne in očiščevalne sposobnosti, odpornost proti suši ter vsebnost stabilnejših oblik dušika v tleh (Vrščaj idr., 2023). Zaradi velike gozdnatosti je tudi povprečna letna erozija tal razmeroma nizka (Vrščaj, Bergant, idr., 2023; Vrščaj idr., 2020). Spremljanje onesnaženosti tal, vključenih v evidenco funkcionalno razvrstjenih območij (FRO),²⁶⁰ kaže, da v urbanem okolju prevladuje onesnaženje zaradi industrije

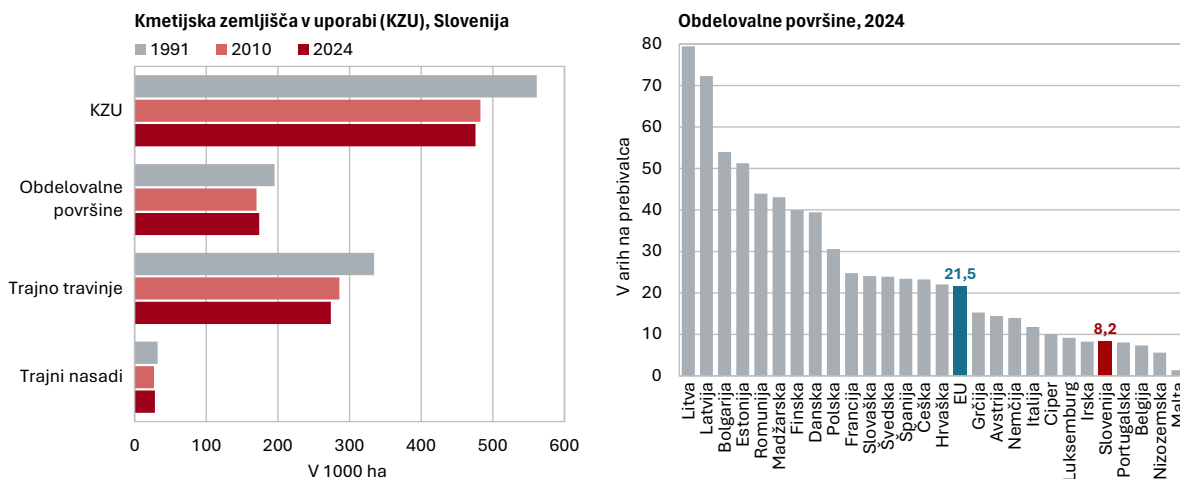
²⁶⁰ FRO so območja brez funkcije oz. se funkcija (raba) izvaja v omejenem obsegu. Območje je uvrščeno v FRO, če je vsaj desetina površine opuščena, območje pa veliko vsaj 0,2 ha (mesta in mestna naselja) oz. 0,5 ha (odprti prostor).

ter odlaganja in zasipanja odpadkov, na podeželju pa zaradi rudarstva in intenzivnega kmetijstva (Lampič in Rebernik, 2023). Spremljanje kakovosti tal za leto 2025 na industrijskih območjih je pokazalo pretežno dobro stanje tal oziroma njihovo neonesnaženost, z izjemo območja stare cinkarne v Celju in območja Idrije, kjer je degradacija posledica nekdanjega rudarjenja živega srebra (ARSO, 2025a). Opuščena industrijska in rudarska območja brez ustrezne sanacije bodo tudi v prihodnje zahtevala posebno pozornost.

Varstvo tal, še posebej najkakovostnejših kmetijskih zemljišč, je v Sloveniji velik izziv, saj je njihova površina skromna in se ne povečuje v smeri zastavljenega cilja iz Strategije razvoja Slovenije 2030 (SRS).

Kmetijska zemljišča v uporabi – obdelovalne površine, trajno travinje, trajni nasadi in vrtovi – so pomembna za pridelavo hrane in opravljanje številnih drugih funkcij, a v Sloveniji zavzemajo precej manjši delež celotne površine kot v povprečju EU (23,5 % v Sloveniji, 38,7 % v EU; leto 2024). Po daljšem obdobju zmanjševanja se je njihova površina v zadnjem desetletju ustalila, vendar ostaja nekoliko pod ciljem SRS (več kot 24 % celotne površine). Glavni vzroki za spremembe so opuščanje kmetovanja, zaraščanje z gozdom in pozidava, pri čemer se del zemljišč tudi vrača iz nekmetijske rabe, vendar v precej manjšem obsegu.²⁶¹ Dodatna slabost je, da se v tem procesu pogosto spreminja tudi namenska raba najboljših kmetijskih zemljišč (Gričnik in Čevka, 2025; Računsko sodišče, 2021a). Posebej skrb vzbujajoč je skromni obseg obdelovalnih površin (njive), ki so ključne za prehransko varnost. Po površini njiv na prebivalca se Slovenija uvršča med zadnjih pet držav in krepko pod povprečje EU.

/ Slika 114: Površina kmetijskih zemljišč, na kateri prevladuje trajno travinje, se je po upadu ustalila (levo), obdelovalnih površin, ki so najkakovostnejša tla za kmetijsko pridelavo, pa je malo tudi v primerjavi s stanjem v drugih državah (desno)

Vir: Eurostat (2026), preračun UMAR. Opomba: Podatek za EU je tehtano povprečje.

²⁶¹ V zadnjem desetletju (2014–2023) je bilo zaradi sprememb rabe izgubljenih približno 12.300 ha, v kmetijsko rabo pa je bila vrnjena polovica oz. 6.600 ha zemljišč (MOPE in ARSO, 2025).

5.2.4

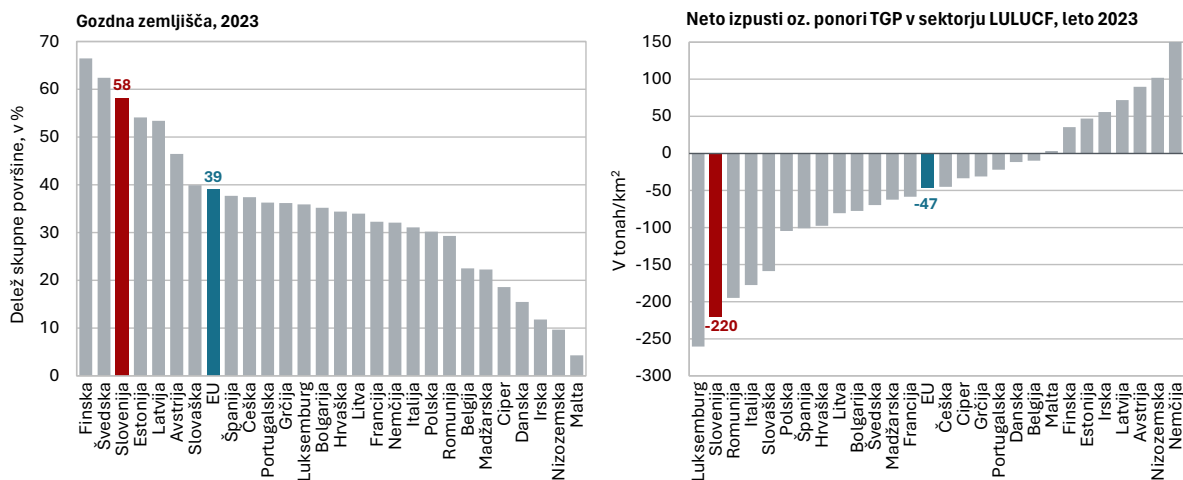
Prostor in raba prostora

Prostor je omejen in nenadomestljiv naravni vir, katerega raznolikost in krajinska pestrost pomembno prispevata h kakovosti bivanja, ekološki vrednosti okolja ter dolgoročni razvojni konkurenčnosti države. Slovenski prostor zaznamuje lega na preseku štirih velikih evropskih naravnogeografskih območij – jadranskega, alpskega, dinarskega in panonskega, kar se odraža v veliki krajinski pestrosti,²⁶² ki oblikuje človekovo doživljanje prostora in kakovost bivanja. Gozdovi in druge gozdnate površine prekrivajo približno 60 % površine države, kmetijske površine okoli 30 %, poselitev pa je neenakomerno razpršena, s številnimi majhnimi naselji, kar povečuje infrastrukturno zahtevnost ter otežuje zagotavljanje enako dostopnih javnih storitev. Slovenija je med manj urbanimi državami EU, v mestih živi le okoli polovica prebivalcev (v EU 73 %) (ReSPR50, 2023b). Najprivlačnejša območja so ravninska, dolinska in kotlinska, kjer so tudi najkakovostnejša kmetijska zemljišča, zato prav tam prihaja do najizrazitejših razvojnih pritiskov in konfliktov med varstvenimi ter razvojnimi interesi. Ker so spremembe rabe prostora lahko nepovratne in vplivajo na ohranitev naravnih virov, tovrstni pritiski zahtevajo tehten premislek.

Gozdni prostor ima v Sloveniji ključno vlogo pri vezavi toplogrednih plinov in doseganju podnebnih ciljev, saj je sektor rabe zemljišč, sprememb rabe zemljišč in gozdarstva (LULUCF) zaradi velike gozdnatosti pomemben ponor CO₂. Po žledolomu in množičnem napadu podlubnikov leta 2014 se je zajem ogljika v gozdovih močno zmanjšal; zaradi obsežnih sanacijskih posekov je bil ta sektor do leta 2018 celo neto vir izpustov. Nato so se ponori postopno obnovili ter leta 2023 in 2024 ponovno zajeli približno 29 % vseh izpustov toplogrednih plinov, kar je primerljivo z ravni pred žledolomom. Sanacijska sečnja je hkrati prispevala k pomlajevanju in večji odpornosti gozdov, zato lahko v prihodnje pričakujemo nadaljnje povečevanje ponorov. Krepitev ponorov v obdobju 2023–2032 za Slovenijo kažejo tudi ocene Evropske agencije za okolje (EEA, 2023), s čimer naj bi Slovenija pomembno prispevala k doseganju cilja podnebne nevtralnosti na ravni EU. Zaradi enega najvišjih deležev gozdnatosti v Evropi je njena odgovornost za trajnostno upravljanje sektorja LULUCF še posebej velika, saj morebitno zmanjšanje ponorov neposredno vpliva na doseganje nacionalnih in evropskih podnebnih ciljev; ključni bodo ukrepi za sanacijo v ujmah poškodovanih gozdov, ohranjanje in obnovo mokrišč ter trajnostno rabo kmetijskih zemljišč, s čimer se bodo hkrati krepile podnebna odpornost prostora, biotska raznovrstnost in kakovost življenja.

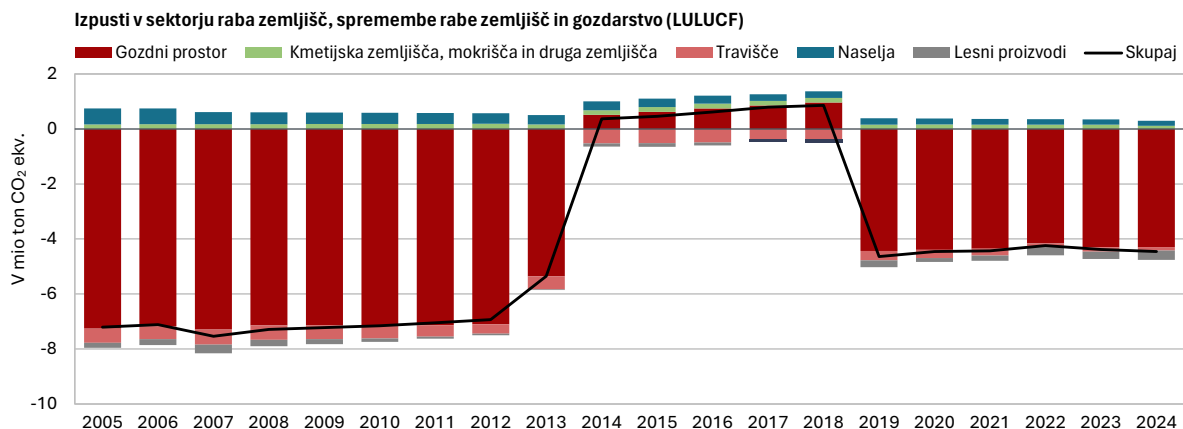
²⁶² Krajinska pestrost pomembno prispeva k biotski raznovrstnosti in stanju habitatov, ki sta v Sloveniji razmeroma dobra, vendar imajo spremembe rabe prostora (intenzifikacija kmetijstva, pozidava in fragmentacija krajine) nanju neugodne vplive. Indeks ptic kmetijske krajine dolgoročno upada, a je v zadnjem desetletju razmeroma stabilen (Kmecl, 2025), zmanjšuje se tudi ohranjenost habitatov, ki pa je še vedno boljša od povprečja EU (Petkovšek, 2020). Na ravni EU je bil zato sprejet cilj obnove 20 % habitatov do leta 2030 in vseh ekosistemov, ki potrebujejo obnovo, do leta 2050 (EK, 2024f), v okviru katerega nastaja tudi nacionalni načrt za obnovo narave (NNON).

/ Slika 115: V gozdovih, ki v Sloveniji zavzemajo velik del površine, je shranjenega razmeroma veliko ogljika

Vir: Eurostat (2026). Opomba: LULUCF – sektor rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva (angl. *Land use, land-use change and forestry*). Za Slovenijo preračun UMAR na podlagi najnovejših podatkov ARSO za leto 2024 (2026c). Podatek za EU je tehtano povprečje.

/ Slika 116: Gozdni prostor ima pomembno vlogo v zelenem prehodu, nadaljnje trajnostno gospodarjenje z njim pa je ključno za doseg podnebnih ciljev

Vir: ARSO (2026c).

Nekateri razvojni trendi v zadnjih desetletjih pomenijo odklik od načrtovanega, učinkovitega, racionalnega in kakovostnega prostorskega razvoja. Funkcionalna območja večjih mest ostajajo ključni nosilci gospodarskega razvoja in zaposlovanja, hkrati pa se prebivalci širijo v obmestna in obrobna območja, še posebej ob avtocestnem omrežju in na območjih, ki so dobro povezana z večjimi zaposlitvenimi središči (Bizjak idr., 2025). S tem se razvojne zmogljivosti v manj poseljenih mestnih in podeželskih območjih zmanjšujejo, medtem ko se obremenjenost prostora povečuje predvsem v obrobni urbani območjih. Zaradi poseljenosti, gradnje infrastrukture, opuščanja in zaraščanja ali intenzifikacije kmetijske pridelave se krajinska pestrost zmanjšuje, kar neposredno vpliva na kakovost bivanja in odpornost prostora. Manj odporen prostor je bolj ranljiv za vplive podnebnih sprememb, zato je za zmanjševanje tveganj nujno učinkovito usklajevanje razvojnih in varstvenih interesov ter preventivno načrtovanje in ustrezno umeščanje objektov v prostor. Pozidane in sorodne površine so se med letoma 2020 in 2024, predvsem na račun kmetijskih zemljišč, povečale za več kot 2.300 ha in v letu 2024 obsegale 5,7 % površine države.²⁶³ Pozidava

²⁶³ Cilj Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50, 2023b) je zmanjšati neto letno rast pozidanih zemljišč do leta 2030 in doseči ničelno neto rast po letu 2050.

pomeni trajno spremembo prostorske strukture in dolgoročen pritisk na prostor, kar ni skladno s temeljnim ciljem prostorskega razvoja – zagotavljati kakovost bivanja ter krepiti odpornost in prilagodljivost prostora (ReSPR50, 2023b). To kaže na potrebo po boljši izrabi obstoječih stavbnih zemljišč, prenovi degradiranih območij ter zgoščevanju poselitve znotraj obstoječih naselij.

Na funkcionalno razvrednotenih območjih (FRO) se nadaljujejo procesi oživljanja, ki pa pogosto niso premišljeni in skladni s strateškim prostorskim načrtovanjem. Zadnja posodobitev podatkov leta 2025 kaže nadaljnje zmanjševanje števila FRO.²⁶⁴ Od začetka njihovega spremljanja leta 2017 jih je bilo oživiljenih 379 v skupni površini 1.046 ha (FF UL, 2026), najpogosteje nekdanja industrijska, obrtna in skladiščna območja. Ponovna raba FRO je izjemno pomembna za krožno gospodarjenje s prostorom ter ohranjanje prostora kot naravnega vira, za zmanjšanje izgub rodovitne zemlje in doseganje cilja ničelno neto rasti pozidanih zemljišč (ReNPVO20–30, 2020). Vendar ponovno vzpostavljena dejavnost ne zagotavlja vedno gospodarnejše rabe virov, ki bi morala biti v skladu z evropskim zelenim dogovorom (EK, 2019) tudi podnebno nevtralna. Prenove so pogosto kratkoročne in odvisne predvsem od tržnega povpraševanja, brez širšega strateškega okvira. Nove dejavnosti so razpršene, kar kaže na pomanjkanje sistematičnega prostorskega načrtovanja in odsotnost strateškega umeščanja novih dejavnosti v prostor, zlasti pri stanovanjski gradnji. V obdobju 2017–2025 je bilo na FRO zgrajenih in je že v uporabi okoli 3.700 stanovanj, v gradnji jih je skoraj 2.000, načrtovanih pa še okoli 7.300, med njimi pa je zelo malo javnih najemnih stanovanj (FF UL, 2026). Za boljši izkoristek oživiljenih FRO je nujna sistemska uskladitev državnih, regionalnih in lokalnih interesov. K temu bi lahko prispevali tudi sprejeta Strategija regionalnega razvoja Slovenije (MKRR, 2026a) in novi regionalni prostorski načrti, predvideni za leto 2027 (ZUreP-3, 2025).

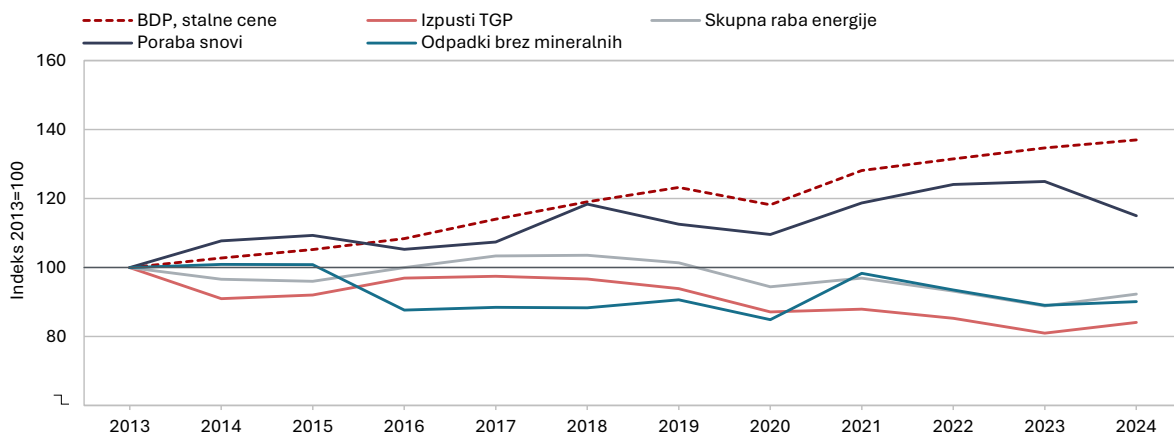
²⁶⁴ Leta 2017 je bilo 1.081 FRO s skupno površino 3.423 ha, leta 2025 pa 1.008 FRO s skupno površino 2.950 ha (FF UL, 2026).

5.3

Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo

Okoljske razsežnosti gospodarskega razvoja, izražene s kazalniki produktivnosti, so v letu 2024 kazale rast snovne ter upad emisijske in energijske produktivnosti. Za trajnostno naravnani razvoj je ključen razklop gospodarske rasti od izpustov toplogrednih plinov (TGP), rabe energije in snovi ter z njimi povezanih odpadkov. Željeno razhajanje, ki je bilo v zadnjem desetletju z nihanji prisotno na vseh opazovanih področjih, se v letu 2024 večinoma ni nadaljevalo. Izjema je bilo izrazitejše zmanjšanje porabe snovi, kar se je odrazilo v rasti snovne produktivnosti. Ob nadaljnji rasti BDP je količina odpadkov (brez mineralnih) ostala približno na ravni prejšnjega leta,²⁶⁵ izpusti TGP in raba energije pa so se povečali bolj, kar je vodilo v zmanjšanje emisijske in energijske produktivnosti. Dosedanji napredek je opazen, a nadaljnja rast BDP ob hkratnem naraščanju izpustov TGP in rabe energije zahteva ambicioznejši prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Ključno je izkoristiti možnosti, ki jih prinaša zeleni prehod, vsako odlašanje bo pomenilo neizkoriščeno priložnost in dodatne izzive. Za obvladovanje tveganj in krepitev odpornosti je pomembno prepoznavati priložnosti, razvijati inovacije, zmanjšati porabo, uvajati nove čiste tehnologije ter pri tem spremljati uspešnost razvoja, nato pa prilagajati politike in prerazporejati vire (UMAR, 2022).

/ Slika 117: Razhajanje med BDP ter rabo virov, izpusti in odpadki je bilo v letu 2024 skromno; izrazitejši razklop je bil dosežen le pri porabi snovi, raba energije in izpusti pa so presegli rast BDP

Vir: SURS (2026a), ARSO (2026c), Eurostat (2026), preračuni UMAR. Opomba: Količina skupnih odpadkov (ni prikazana na sliki) se je po izrazitem porastu v letu 2022 nekoliko zmanjšala, a bila v primerjavi z letom 2013 več kot 2,2-krat večja. V skupnih odpadkih je večina mineralnih odpadkov, ki nastajajo z izkopavanjem rude, v veliki meri povezane z gradbeno dejavnostjo, in zaradi specifične teže močno prevladujejo v strukturi odpadkov.

5.3.1

Nizkoogljično gospodarstvo

Izpusti toplogrednih plinov (TGP), ki so leta 2023 dosegli najnižjo raven v zadnjih dveh desetletjih, so se leta 2024 ponovno povečali zaradi večje rabe goriv v energetiki in prometu. Skupni izpusti so znašali 15,5 milijona ton ekvivalenta CO₂ (ARSO, 2026c), kar je 4,1 % več kot v letu prej, vendar 3,2 % manj kot leta 2020, ko so se ob padcu gospodarske aktivnosti zaradi epidemije izrazito znižali. V primerjavi z razmeroma visoko vrednostjo leta 2008 so bili nižji za približno 30 %, v primerjavi z letom 2005 (izhodišče za cilj

²⁶⁵ Skupna količina odpadkov se je v letu 2024 sicer izraziteje zmanjšala, vendar je po občutni rasti v letih 2022 in 2023 ostala na visoki ravni.

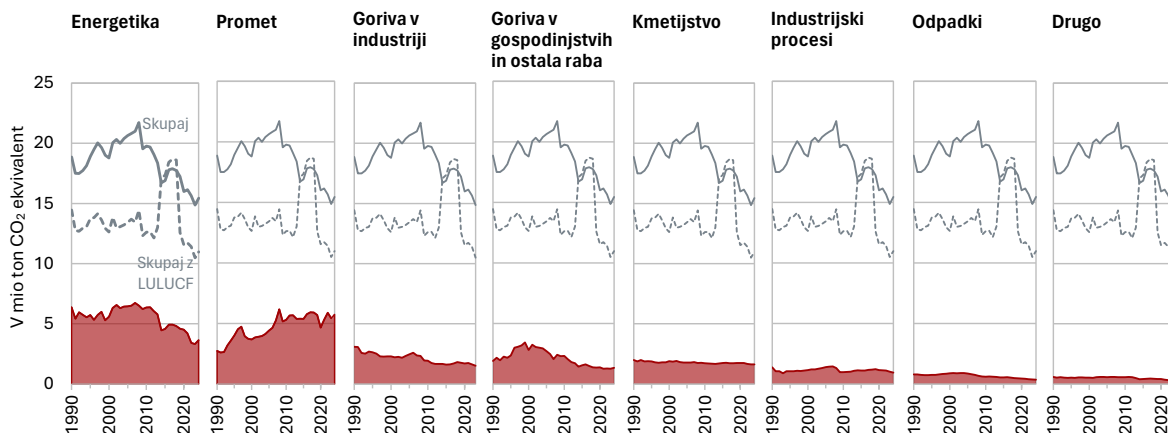
NEPN) pa za četrtno. K skupnemu zmanjšanju izpustov v zadnjem desetletju je največ prispevala energetika, zlasti leta 2022 zaradi manjše porabe premoga v termoelektrarnah ob energetske krizi. Izpusti v energetiki so se od leta 2005 skoraj preplovali in leta 2023 dosegli najnižjo raven doslej. Leta 2024 so se povečali za 10 %, kar je po večletnem upadanju povzročilo tudi rast skupnih izpustov v sektorju ETS²⁶⁶ (trgovanje z emisijskimi kuponi). Povečanje izpustov v sektorju brez trgovanja z emisijskimi kuponi (neETS), ki je bilo predvsem posledica večjih izpustov iz prometa, je bilo manj izrazito.

Promet, skoraj v celoti cestni, v zadnjih letih prispeva več kot tretjino vseh izpustov TGP. Leta 2024 so izpusti iz prometa v Sloveniji znašali 5,7 milijona ton ekvivalenta CO₂ (ARSO, 2026c), kar je okoli 6 % več kot leto prej, na ravni leta pred epidemijo (2019) in okoli 30 % več kot leta 2005. Ker se v drugih kategorijah izpusti dolgoročno znižujejo, se delež prometa v skupnih izpustih povečuje: z 21 % leta 2005 na 32 % leta 2015 in 37 % leta 2024 (v EU okoli 25 %).²⁶⁷ Približno dve tretjini jih povzroči avtomobilski promet, četrtno težka tovorna vozila in avtobusi, desetino pa lahka tovorna vozila. Zmanjševanje izpustov iz prometa preprečuje rast motornega prometa domačih vozil pa tudi prodaja goriv tujim voznikom, ki se nato všteva v slovenske izpuste. Obseg teh izpustov je odvisen tudi od razmerja med ceno goriv v Sloveniji in sosednjih državah. Leta 2024 so se sicer skupni izpusti povečali tudi zaradi večje rabe goriv v gospodinjstvih in večje druge rabe, v kmetijstvu so ostali na enaki ravni, v vseh drugih skupinah pa so se zmanjšali. Dolgoročno se izpusti zmanjšujejo v vseh kategorijah, razen v prometu. V zadnjem desetletju je k skupnemu zmanjšanju največ prispevala energetika (64 % zmanjšanja), raba goriv v gospodinjstvih (14 %) in odpadki (13 %). Industrija je k zmanjšanju prispevala okoli 20 %, pri čemer več izpustov izhaja iz rabe goriv kot iz industrijskih procesov. Ker potrebe po mobilnosti še naraščajo, je EK že leta 2020 predstavila Strategijo za trajnostno in pametno mobilnost (EK, 2020b), katere cilj je do leta 2050 razogljčiti tudi prometni sektor, ki v EU ustvari četrtno vseh izpustov TGP. Pomembno vlogo pri tem bodo imeli postopno uvajanje brezemisijevih vozil in s tem povezane infrastrukture, krepitev železniškega prometa, zlasti hitrih povezav, in nadaljnja elektrifikacija prog.

²⁶⁶ V shemo trgovanja, to je v sektorje EU ETS, so vključeni predvsem izpusti iz energetske, kovinske in nekovinske dejavnosti. Te družbe prejmejo ali kupijo pravice do izpustov, s katerimi lahko trgujejo z drugimi družbami. S pripisovanjem denarne vrednosti ogljiku se družbe spodbujajo, da poiščejo stroškovno najučinkovitejše rešitve za zmanjšanje izpustov in vlagajo v čiste nizkoogljične tehnologije. Z letom 2027 bo vzpostavljen ločeni sistem ETS 2, ki bo zajemal cestni promet in stavbe. Sistem bo temeljil na obdavčitvi goriv in bo neposredno bremenil distributerje fosilnih goriv, kar bo posredno vplivalo na končne uporabnike, vključno z manjšimi podjetji in gospodinjstvi (Direktiva (EU) 2023/959, 2023).

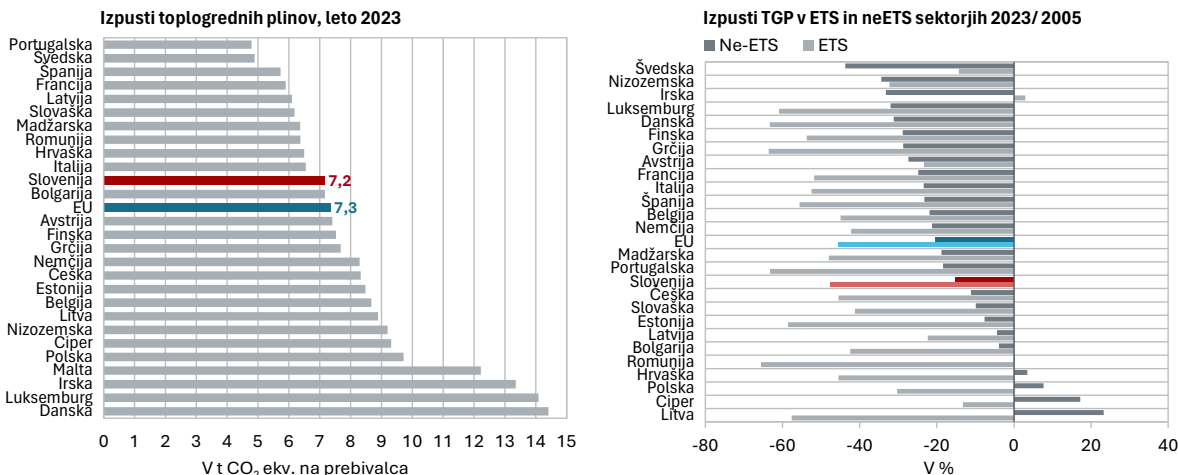
²⁶⁷ Slovenija je po deležu in rasti izpustov iz prometa v vrhu držav članic – od leta 1990 do 2023 so se izpusti podvojili, v EU pa so se povečali za manj kot petino; višjo rast so evidentirale le še Poljska, Irska in Malta.

/ Slika 118: Izpusti TGP so se v energetiki in prometu v letu 2024 povečali in k skupnim izpustom prispevali že več kot 60 %

Vir: ARSO (2026c). Opomba: Energetika, promet, goriva v industriji in gospodinjstvih ter druga raba skupaj povzročajo izpuste iz sektorja raba goriv. LULUCF (angl. Land-use, land-use change and forestry): sektor rabe zemljišč, sprememb rabe zemljišč in gozdarstva.

/ Slika 119: Izpusti na prebivalca so v Sloveniji nekoliko nižji od povprečja EU (levo); izpusti v sektorju neETS, ki obsegajo večino vseh izpustov, pa so se zmanjševali počasneje kot v večini držav EU (desno)

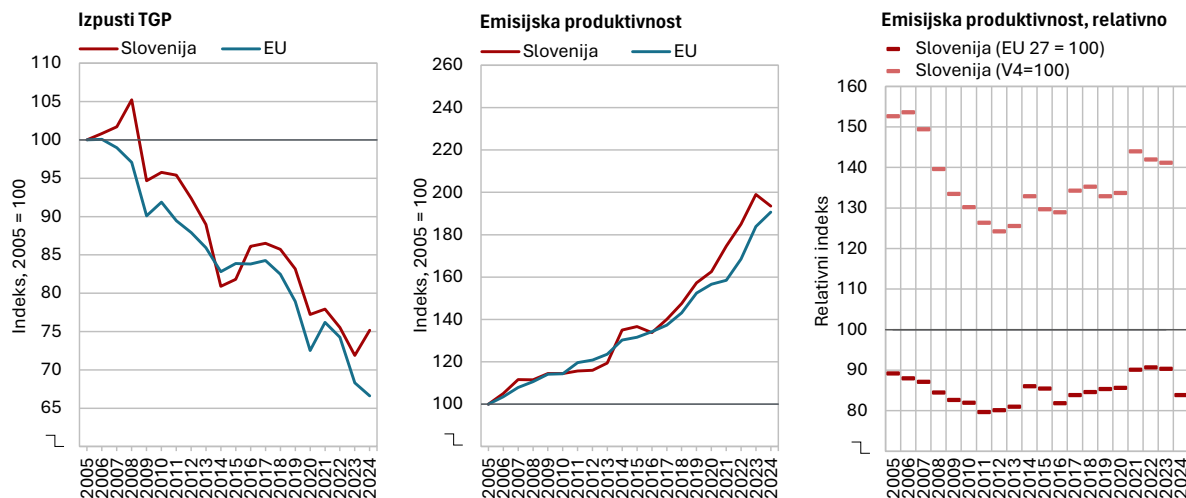

Vir: Eurostat (2026), EEA (2025c). Opomba: Podatki za EU so tehtano povprečje.

Emisijska produktivnost se dolgoročno povečuje, saj se izpusti toplogrednih plinov ob gospodarski rasti znižujejo, vendar Slovenija še vedno zaostaja za EU. Po svetovni finančni krizi se je emisijska produktivnost (razmerje med izpusti TGP in BDP) v Sloveniji povečala bolj kot v povprečju EU, zato se je razkorak zmanjševal, vendar v zadnjih letih zelo skromno. Leta 2023 je bilo v Sloveniji na enoto izpustov TGP ustvarjenega za 9,6 % manj BDP kot v povprečju EU. V letu 2024 se je emisijska produktivnost v Sloveniji zaradi hitrejše rasti izpustov kot BDP poslabšala. Ker so se izpusti v EU po ocenah EEA (2025f) zmanjšali, se je razlika v emisijski produktivnosti med Slovenijo in EU izrazito povečala, na 16,1 %. V primerjavi s produktivnostjo v 13 državah članicah, ki so se EU pridružile po letu 2004, je emisijska produktivnost v Sloveniji precej višja (za 27 %), še višja je v primerjavi s skupino višegrajskih držav (za 41 %), se pa prednost pred obema skupinama od leta 2005 zmanjšuje. Cilj SRS je do leta 2030 doseči povprečno emisijsko produktivnost v EU, za kar bo treba povečati rabo obnovljivih virov in energijo rabiti še učinkoviteje, ob tem pa finančne spodbude za izvajanje podnebnih naložb sistemsko usmeriti v celovite in učinkovite rešitve. Ker imajo izpusti iz prometa največji delež v skupnih izpustih, je treba ukrepom za njihovo zmanjšanje nameniti posebno pozornost. Posebej problematična ostaja raba fosilnih goriv, pri čemer

oprostitve plačil trošarin in drugi ukrepi za zniževanje cen ne prispevajo k zelenemu preходу.

/ Slika 120: Zmanjševanje izpustov TGP je dolgoročno podobno kot v EU, emisijska produktivnost raste hitreje, a zaostanek za povprečjem EU ostaja izrazit

Vir: Eurostat (2026), preračun UMAR. Opombe: Emisijska produktivnost je izračunana kot razmerje med BDP in izpusti TGP. V sliki na sredini je produktivnost izračunana z BDP v stalnih cenah, v sliki desno pa z BDP v SKM. Primerjava v SKM je namreč smiselna med državami v posameznem letu, ne pa tudi v časovnem obdobju. Podatki za EU v 2024 temeljijo na oceni EEA (2025f), da so se v tem letu v EU izpusti znižali za 2,5 %. Kazalniki za skupino držav V4 so izračunani kot tehtano povprečje.

Raba energije, ki je zaradi prevladujoče rabe fosilnih goriv tesno povezana z izpusti TGP, se je leta 2024 povečala za skoraj 4 % (v EU –1 %), kar je zmanjšalo energetske produktivnosti in ponovno povečalo zaostanek za EU. Primarna raba energije²⁶⁸ je bila leta 2020 približno 15 % nižja kot leta 2005, k čemur so prispevali izraziti padci v kriznih letih 2009 in 2020. Po rasti v naslednjih letih se je raba primarne energije med energetske krize (2023) zmanjšala, v letu 2024 pa znova povečala na 6,134 milijona toe (Eurostat, 2026; izračun po Direktivi o energetske učinkovitosti), kar je nekaj odstotkov več od ciljne vrednosti za leto 2030 (Vlada RS, 2024a). Dolgoročno zmanjšanje primarne rabe energije so podprle tudi strukturne spremembe v termoenergetiki, zlasti posodobitev Termoelektrarne Šoštanj (TEŠ 6) in ustavitve proizvodnje v Termoelektrarni Trbovlje. Končna raba energije²⁶⁹ se je leta 2024 povečala manj kot primarna in dosegla 4.586 ktoe; za doseg ciljev do leta 2030 bo potrebno sorazmerno večje zmanjšanje končne rabe energije kot primarne rabe energije. Ob večji rasti BDP kot v EU se je zaostanek Slovenije v energetske produktivnosti (razmerje med BDP in bruto razpoložljivo energijo) v letu 2023 zmanjšal na 5 %, s povečanjem rabe energije v letu 2024 pa se je ponovno povečal na 9 %.

Končna raba energije se je leta 2024 povečala predvsem zaradi rasti v prometu. Cestni promet ostaja glavna ovira za hitrejše zmanjševanje rabe energije, saj k njej prispeva največ, kar 41 % (v EU 30 %). Raba fosilnih tekočih goriv v cestnem prometu se je leta 2024 povečala za več kot 5 % in je ključni razlog za skupno rast porabe. V predelovalnih dejavnostih se je raba energije v letu 2024 sicer nekoliko povečala (okoli 1 %), vendar je bila še vedno precej nižja kot v preteklih letih – glede na leto 2019 za skoraj petino. K zmanjšanju je

²⁶⁸ Primarna raba energije je (po Direktivi o energetske učinkovitosti) bruto razpoložljiva energija, brez energije v prekomorskih skladiščih, neenergetske končne rabe energije in energije iz okolice (toplotne črpalke).

²⁶⁹ Končna raba energije je (po Direktivi o energetske učinkovitosti) primarna raba energije brez porabe v energetske sektorju ter izgub v transformacijah in distribuciji energije. Zajema torej porabo končnih porabnikov energije (v industriji, prometu, gospodinjstvih, storitvah idr.).

pomembno prispevalo postopno opuščanje energijsko intenzivne proizvodnje primarnega aluminija ter njena nadomestitev z uvozom primarnega in s sodobnejšo reciklažno proizvodnjo sekundarnega aluminija. Posledično se je energetska produktivnost predelovalnih dejavnosti od leta 2019 izboljšala nad povprečje EU in se povečala tudi v letu 2024. V *poslovnih in javnih storitvah* se je raba energije nekoliko povečala, v *gospodinjstvih* pa se je še nekoliko zmanjšala in dosegla najnižjo raven doslej, predvsem zaradi manjše rabe za ogrevanje. Dolgoročno k temu prispevajo predvsem varčnejša raba energije, energetske sanacije stavb, učinkovitejše kurilne naprave in toplejše zime (pri čemer samooskrba z električno energijo iz fotovoltaike v teh podatkih ni zajeta). V strukturi rabe v gospodinjstvih se je zmanjšal delež kurilnega olja, povečal pa delež električne energije in toplote iz okolja.

Predelovalne dejavnosti, zlasti energetske intenzivne, se v prehodu na nizkoogljično proizvodnjo spoprijemajo z izrazitimi izzivi. Zeleni prehod v industriji na ravni EU temelji na izboljševanju energetske učinkovitosti in uvajanju nizkoogljičnih tehnologij, vključno z večjo elektrifikacijo proizvodnih procesov, kar dodatno spodbujajo visoki stroški energije in zahteve po enakih konkurenčnih pogojih na svetovnem trgu²⁷⁰ (EK, 2025). Ti pritiski so posebej izraziti v energetske intenzivni industriji (EII: proizvodnja kovin, kemična in papirna industrija ter industrija nekovinskih mineralnih izdelkov), ki je pomemben del industrijskih vrednostnih verig. Obseg proizvodnje EII se je v Sloveniji (in EU) med energetske krizo močno zmanjšal ter se do leta 2025 še ni v celoti vrnil na ravni iz leta 2021 (UMAR, 2025b). Delež EII se v dodani vrednosti predelovalnih dejavnosti od leta 2015 zmanjšuje (v Sloveniji 13,1 % leta 2024, v EU okoli 16 %²⁷¹), prav tako tudi v zaposlenosti (12,3 % v 2024; EU 12,8 % v 2023). Stroški energije v EII ostajajo visoki: po zmanjšanju med letoma 2008 in 2021 (z 8,4 % na 5,8 % poslovnih prihodkov) so se med energetske krizo ponovno povečali na 8,7 % leta 2022, leta 2024 pa upadli na 7 % prihodkov. Hkrati se izpusti toplogrednih plinov zmanjšujejo počasneje kot v drugih sektorjih, saj so proizvodni procesi energetske intenzivni in težje nadomestljivi z nizkoogljičnimi alternativami. To ob visokih stroških energije dodatno otežuje ohranjanje konkurenčnosti, dodana vrednost večine teh industrij (podobno kot v EU) tako v zadnjih dvajsetih letih stagnira. Čeprav je energetska produktivnost energetske intenzivne industrije (EII) nižja od povprečja predelovalnih dejavnosti (leta 2023 4,3-krat nižja), v večini posameznih sektorjev slovenska EII presega povprečje EU.²⁷² Dosedanji ukrepi so bili pretežno usmerjeni v manjšo rabo energije in manj v preobrazbo proizvodnih procesov ter so bili pogosto premalo ciljno usmerjeni in neusklajeni (OECD, 2025a). Na del teh izzivov se odziva predlog zakona o spodbujanju konkurenčnosti in razogljičenju elektrointenzivnih podjetij (MOPE, 2026), ki v skladu z okvirom Evropske komisije uvaja časovno omejeno pomoč za znižanje stroškov električne energije v obdobju 2026–2028 ob hkratni obveznosti vlaganj v razogljičenje. Ukrepi tako povezuje blaženje stroškovnega pritiska z usmerjanjem naložb v energetske učinkovitost in nizkoogljične tehnologije, pri čemer bo dolgoročna elektrifikacija mogoča le ob zadostni oskrbi s čisto električno energijo.

²⁷⁰ Ključni ukrep je *mehanizem za ogljično prilagoditev na mejah* (CBAM) (Uredba (EU) 2023/956, 2023). Namenjen je preprečevanju selitve ogljično intenzivne proizvodnje v države z manj strogimi podnebnimi predpisi. Ob uvozu blaga v EU se upoštevajo izpusti, povezani z njegovo proizvodnjo. To spodbuja države in podjetja k večji zeleni preobrazbi in zagotavlja pravično konkurenco na svetovnem trgu, hkrati pa je v pomoč pri doseganju podnebnih ciljev EU. CBAM se (trenutno) uporablja pri uvozu cementa, železa in jekla, gnojil, aluminija, električne energije in vodika od leta 2026 s prehodnim obdobjem 2023–2025.

²⁷¹ Delež dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih na ravni EU za kemijsko industrijo temelji na oceni UMAR, saj ustrezni podatki v Eurostatu niso na voljo.

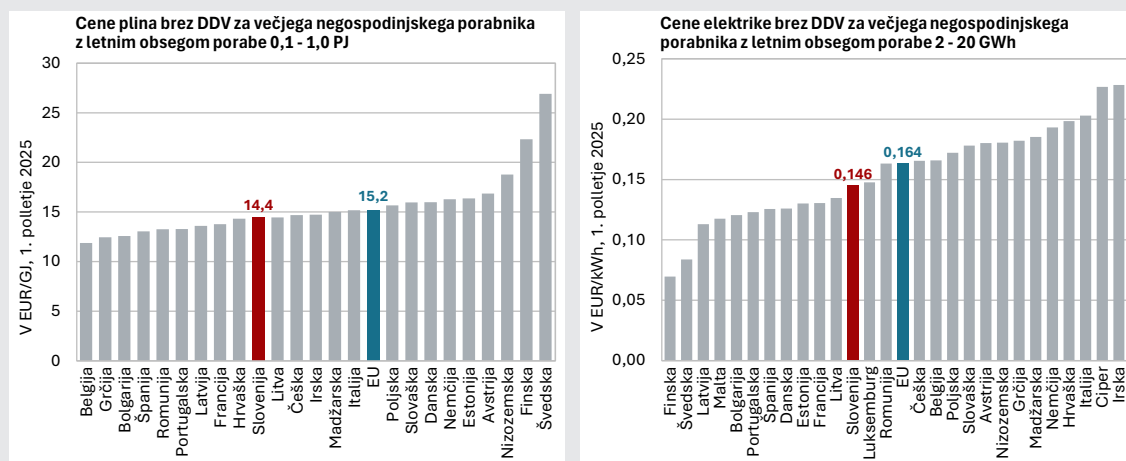
²⁷² Z uvrščanjem držav po energetske intenzivnosti (raba energije na enoto dodane vrednosti), ki je obratno sorazmerna z energetske produktivnostjo, slovenska energetske intenzivna industrija v sektorjih kemije in farmacije ter kovin presega 80 % držav EU, v sektorju nekovin pa 65 % držav z razpoložljivimi podatki (IEA (2025), preračuni UMAR).

Okvir 2

Cene zemeljskega plina in električne energije za negospodinske porabnike v Sloveniji in državah EU

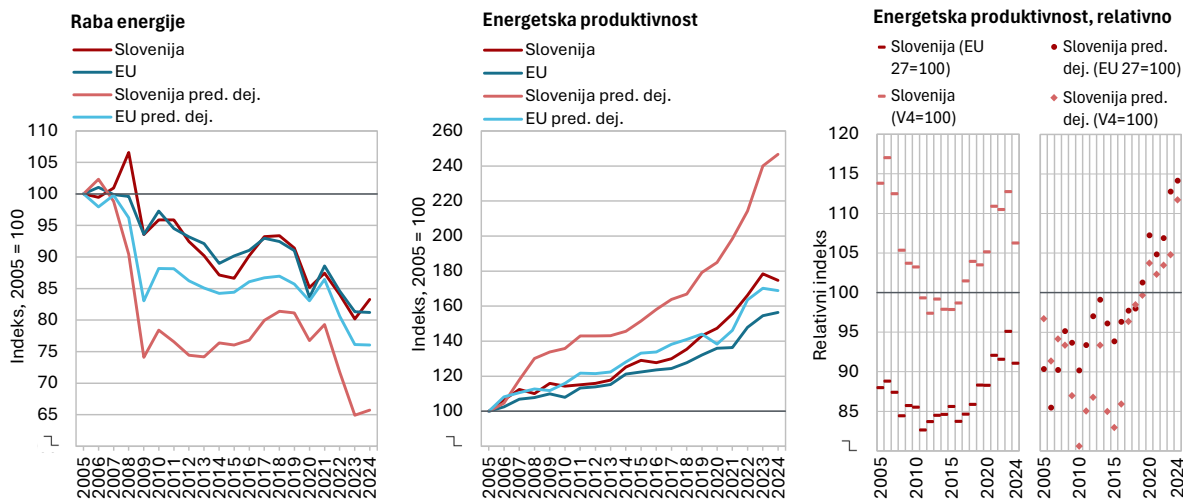
Cene plina in električne energije za manjše negospodinske porabnike so precej nižje od povprečja v EU, pri večjih porabnikih pa se močno približajo evropskim cenam ali jih celo presežejo. Končne cene brez DDV in drugih vračljivih davkov lahko po državah EU primerjamo s polletnimi podatki (Eurostat, 2026). Te cene vključujejo predvsem strošek energije in dobave, ki v Sloveniji sestavlja več kot 80 % končne cene, medtem ko omrežnina in druge dajatve (za OVE, energetska učinkovitost in trošarino) sestavljajo manjši delež. Negospodinski porabniki so po velikosti od najmanjše do največje letne porabe pri zemeljskem plinu razdeljeni v pet (I1–I5), pri električni energiji pa v sedem skupin (IA–IG). Največji porabniški skupini sta I4 pri zemeljskem plinu (50 % porabe) in ID pri električni energiji (28 % porabe). V prvem polletju 2025 so slovenski porabniki zemeljskega plina po navedenih skupinah imeli za 19 %, 16 %, 4 % in 5 % nižje cene od povprečnih v EU, pri največjih porabnikih (I5) podatek zaradi zaupnosti ni bil objavljen. Slovenski negospodinski porabniki električne energije so imeli za 35 %, 30 %, 18 %, 11 % in 4 % nižje cene od povprečja EU, v šesti skupini (IF) z zelo velikimi porabniki 3 % višje od povprečja, za največje porabnike (IG) pa podatek ni na voljo. Na podlagi zadnjih dosegljivih podatkov lahko ugotovimo, da se več kot 70 % (I3 in I4) zemeljskega plina za negospodinsko porabo v Sloveniji prodaja po ceni, ki je le nekaj odstotkov nižja od evropske, medtem ko približno četrtina porabnikov električne energije (IE in IF) plačuje skoraj enako ceno kot v povprečju EU.

/ Slika 121: V največjih porabniških skupinah (I4 in ID) so imeli slovenski odjemalci v prvi polovici leta 2025 pri zemeljskem plinu za 5 %, pri električni energiji pa za 11 % nižjo ceno od povprečja EU

Vir: Eurostat (2026). Opomba: Podatek za EU je tehtano povprečje.

/ Slika 122: Leta 2024 se je raba energije (predvsem v prometu) povečala, zaostanek v energetske produktivnosti za povprečjem EU se je s tem povečal, v predelovalnih dejavnostih pa se je presežek še nekoliko povečal

Vir: Eurostat (2026); preračuni UMAR. Opomba: Energetska produktivnost je izračunana kot razmerje med BDP in porabo energije. V sliki na sredini je produktivnost izračunana z BDP v stalnih cenah, v sliki desno pa z BDP v SKM. Primerjava v SKM je namreč smiselna med državami v posameznem letu, ne pa tudi v časovnem obdobju. Kazalniki za skupine držav so izračunani kot tehtano povprečje.

Promet ima pomembno vlogo pri rabi energije in s tem pri doseganju ciljev energetske ter okoljske politike.

Slovenija je močno obremenjena z blagovnim prometom, pri potniškem prometu pa ima osebni avtomobilski prevoz enega največjih deležev v EU. Večina blaga se prepelje s tovornjaki, večina potnikov pa z osebnimi vozili, kar pomeni večje okoljske obremenitve. Prehod na trajnostno mobilnost je zato nujen, saj prispeva k nizkoogljičnemu gospodarstvu, energetske učinkovitosti, manjši odvisnosti od fosilnih goriv in k večjemu razpoložljivemu dohodku ter hkrati zmanjšuje hrup, zgoščenost prometa in nesreč ter izboljšuje kakovost zraka in zdravje²⁷³ prebivalcev. Glavni izzivi ostajajo razvoj in nadgradnja infrastrukture, sprememba potovalnih navad, usklajene systemske in regulativne rešitve ter zagotovitev finančne in institucionalne podpore za učinkovito izvajanje ukrepov v skladu s trajnostnim regionalnim prostorskim razvojem (gl. poglavje 5.2.4 in 6.5).

Slovenija se zaradi tranzitne lege sooča z velikim blagovnim prometom; največ je cestnega prometa, a tudi delež po železnici prepeljanega blaga je v mednarodni primerjavi razmeroma velik.

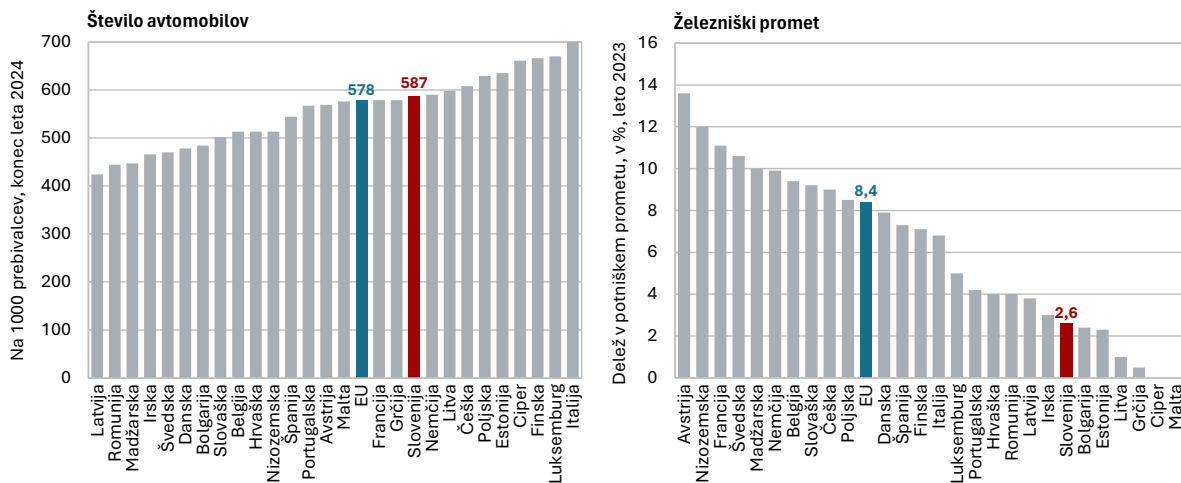
V obdobju 2005–2023 se je skupni blagovni promet povečal za 47 % (v EU 8 %), od tega cestni za 49 %, železniški pa za 43 %. V letu 2023 se je obseg cestnih prevozov blaga povečal za 5 %, medtem ko se je obseg železniških prevozov zmanjšal za 6 %. Posledično se je delež cestnih prevozov v skupnem blagovnem prometu povečal na skoraj 70 %. Čeprav je to največ po letu 2009, je to še vedno za več kot 8 o. t. manj od povprečja v EU, kjer obseg cestnega prevoza raste hitreje od obsega drugih načinov prevoza. Na prebivalca je bilo v letu 2023 (zadnji podatek) prepeljanega za dobro tretjino, na enoto BDP po kupni moči pa za dobro polovico več blaga kot v povprečju EU. Tuji prevozniki opravijo približno četrtno železniških prevozov in tri četrtine cestnih prevozov blaga v Sloveniji. Velik del železniškega prometa je vezan na koprsko pristanišče; posodobitev povezave med Divačo in Koproj ter nekaterih drugih odsekov bo promet v prihodnje okrepila, med izvajanjem del pa se pričakuje zmanjšana pretočnost

²⁷³ Zgorevanje goriv v prometu, gospodinjstvih in industriji neposredno prispeva k izpustom prašnih delcev (PM₁₀, PM_{2,5}) in dušikovega dioksida (NO₂), kar vpliva na kakovost zunanjega zraka. Takšna onesnaženja povečujejo tveganje bolezni srca in ožilja ter zmanjšujejo delovno produktivnost (gl. poglavje 5.2.1 – kakovost zraka).

prog, kar je že vplivalo na manjši obseg železniških prevozov v letu 2023. Ocenjujemo, da se je delež cestnega blagovnega prometa v letih 2024 in 2025 zaradi manjšanja obsega prevozov po železnici še nekoliko povečal.²⁷⁴

Prevoz z osebnimi vozili je prevladujoči način potniškega prometa v vseh članicah EU, v Sloveniji pa je njegov delež med največjimi. V letu 2023 (zadnji podatek) je delež osebnega prometa v Sloveniji znašal 85,5 % (v EU 83,1 %), kar lahko delno pripišemo razgibanosti reliefa in razpršeni poselitvi,²⁷⁵ ki kljub subvencijam omejujeta večjo razvejanost in rentabilnost javnega prevoza. Ob taki strukturi, kjer je javni prevoz z vlaki in avtobusi v primerjavi z avtomobilskimi prevozi manj v uporabi, je delež stroškov prevoza v skupnih izdatkih gospodinjstev večji: v letu 2020 je znašal 19 % (v EU 11 %). K povečanemu obsegu prometa z avtomobili, zlasti poleti, močno prispeva tranzitna lega Slovenije za turistične tokove iz srednje Evrope na Jadran.²⁷⁶ V času zaježitvenih ukrepov zaradi epidemije se je delež javnega potniškega prometa v skupnem potniškem prometu, podobno kot v EU, zmanjšal, v naslednjih letih pa ponovno povečal in leta 2023 dosegel 14,5 %. Ob visoki rasti potniškega prometa na železnici ocenjujemo, da se delež prevozov z avtomobili zmanjšuje. Kljub temu mobilnost prebivalcev še naprej močno temelji na osebnem avtomobilu, javni prevoz pa ostaja premalo izkoriščen. Prebivalci Slovenije za prihod na delo večinoma uporabljajo osebni avtomobil, nadpovprečno velik delež pa jih potuje več kot 50 km na delo vsaj enkrat na mesec (23 %, EU 13 %). Po anketi Eurobarometer (2025a) je slabša uporaba javnega prevoza predvsem posledica njegove omejene pogostosti in razpoložljivosti. Mobilnost ima pomembno vlogo tudi za gospodarstvo, saj vpliva na dostopnost delovne sile, učinkovitost poslovanja in delovanje dobavnih verig.

/ Slika 123: Število avtomobilov na prebivalca je v Sloveniji nad povprečjem EU, delež železniškega v skupnem potniškem prometu pa med najmanjšimi v EU

Vir: Eurostat (2026); preračuni UMAR. Opomba: slika levo: Avstrija 2018; slika desno: kazalnik se nanaša na potovanje znotraj države. Podatka za EU sta tehtano povprečje.

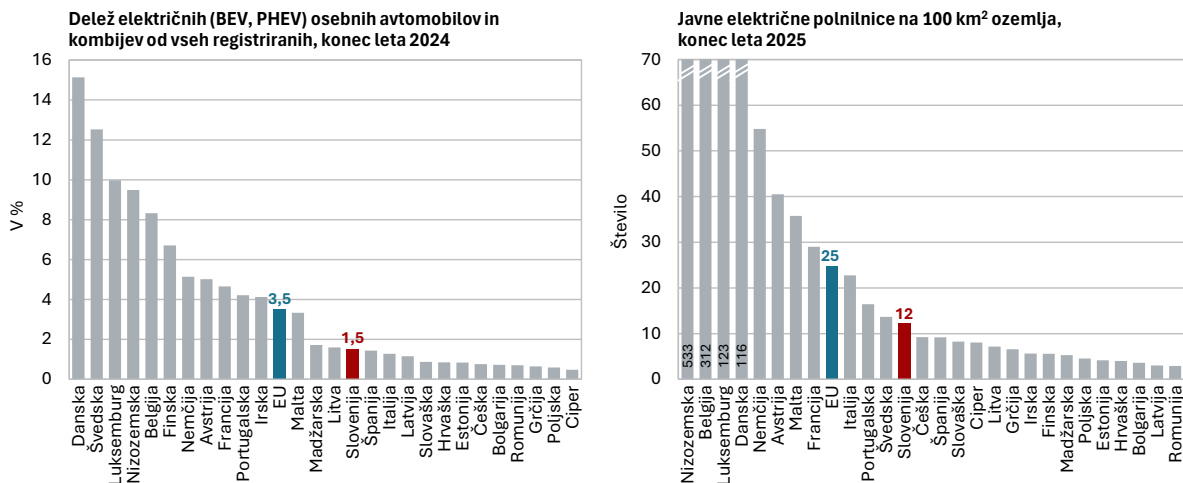
²⁷⁴ V letu 2023 se je železniški blagovni promet zmanjšal za 6 %, v letu 2024 za 1 %, v letu 2025 pa po treh četrtletjih še za 5 %. Po internih podatkih DARS o opravljenih vozniških kilometrih elektronsko cestninjenih vozil na slovenskih avtocestah pa se ti zadnji dve leti niso zmanjšali.

²⁷⁵ V Sloveniji relativno malo prebivalcev živi v mestih (v letu 2024 19 %, v EU 39 %) in veliko na podeželju (45 %; v EU 25 %) (Eurostat, 2026).

²⁷⁶ Prodaja goriv tujim voznikom vpliva tudi na rabo energije in izpuste TGP.

EU je, kljub nagli rasti, še precej na začetku poti do polne elektrifikacije cestnega prometa, Slovenija pa za povprečjem EU še zaostaja. Elektrifikacija cestnega voznega parka v Sloveniji zaostaja tako pri deležu brezemisijevih vozil kot pri razvitosti polnilne infrastrukture. Vodilne so predvsem skandinavske države in države Beneluksa, medtem ko večina vzhodnoevropskih držav zaostaja.²⁷⁷ V Sloveniji je bil delež brezemisijevih vozil (BEV)²⁷⁸ konec leta 2024 skoraj polovico manjši kot v EU (Slovenija 1,3 %, EU 2,2 %), še večji zaostanek pa je pri deležu vseh električnopolnjenih vozil (BEV in PHEV)²⁷⁹ (Slovenija 1,5 %, EU 3,5 %) (EAFO, 2026). Delež novih registracij električnopolnjenih vozil v letu 2025 se je sicer skoraj podvojil in dosegel 13,3 % (8.583 vozil), vendar ostaja precej pod povprečjem EU (24,9 %). Slovenija za povprečjem EU opazno zaostaja tudi pri polnilni infrastrukturi, ki je ključna za širšo uporabo brezemisijevih vozil (ACEA, 2026; Eurostat, 2026; SURS, 2026a). V EU je bilo v povprečju 25 javnih električnih polnilnic na 100 km² ozemlja, v Sloveniji 12. Pri hitrih polnilnicah ob avtocestah je razlika še večja: leta 2025 jih je bilo v povprečju EU 242 na 100 km avtocest, v Sloveniji le 82. V letu 2024 je bilo v EU elektrificiranih 58 % železniških prog, v Sloveniji pa polovica. Elektrifikacija cestnega težkega tovornega prometa je v EU in Sloveniji še v začetni fazi. Konec leta 2025 je bilo v EU registriranih manj kot 23 tisoč električnih težkih tovornjakov (v Sloveniji 523), kar je v obeh primerih le 0,2 % celotnega voznega parka teh vozil. Čeprav hitre spremembe kratkoročno niso verjetne, bi povečanje spodbud za brezemisijske tovornjake, večje obremenitve za druga vozila, pospešena izgradnja javne polnilne infrastrukture ter vse večje vključevanje ciljev razogljičenja v celotne poslovne verige (tudi promet) lahko pospešili napredek.

/ Slika 124: Delež električnih cestnih vozil je v Sloveniji polovico manjši kot v EU (levo), podobno zaostaja tudi mreža javnih električnih polnilnic (desno); elektrifikacija cestnega prometa po državah je sicer zelo različna

Vir: EAFO (2026), Eurostat (2026); preračuni UMAR. Opomba: BEV – baterijska električna vozila (angl. *Battery Electric Vehicle*), PHEV – priključni hibridi (angl. *Plug-in Hybrid Electric Vehicle*).

Delež obnovljivih virov energije (OVE) v končni rabi energije se je v Sloveniji po letu 2005 povečal le skromno, leta 2024 pa ni dosegal niti cilja za leto 2020 in je zaostal tudi za povprečjem EU. V letu 2024 se je delež OVE v končni rabi energije zmanjšal za 0,5 o. t., na 24,6 % (kljub 1-odstotni

²⁷⁷ Razlike med državami EU so zelo velike. Medtem ko so imeli na Danskem konec leta 2024 že prek 15 % električnih osebnih avtomobilov in kombijev med vsemi registriranimi, je bil njihov delež v povprečju EU le 3,5 %, v Sloveniji 1,5 %, na Cipru pa le 0,5 %.

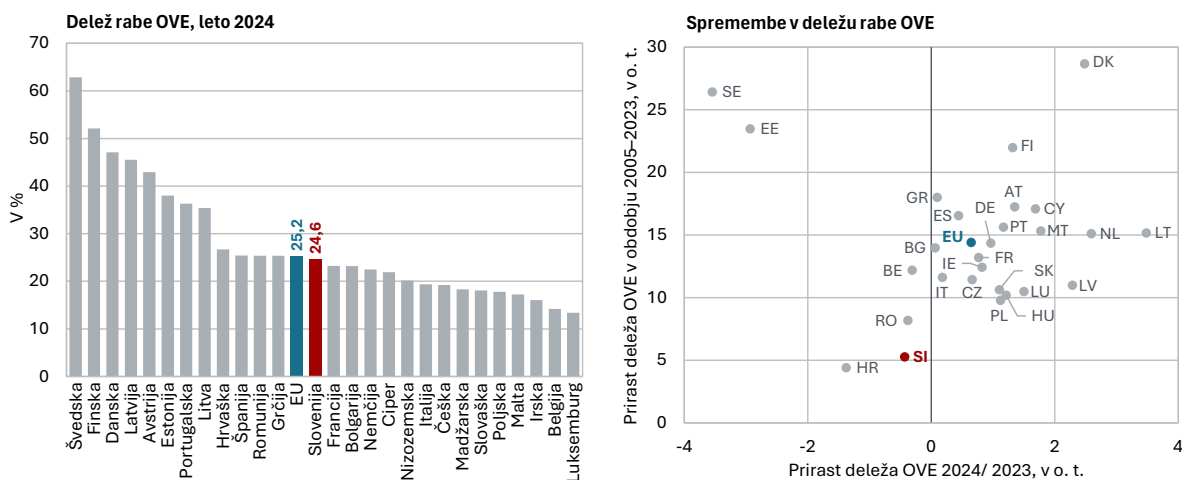
²⁷⁸ Osebnih avtomobilov in kombijev.

²⁷⁹ Gre za vozila, ki se lahko polnijo na električnih polnilnicah, to so baterijska električna vozila (BEV) in priključni hibridi (PHEV Plug-in Hybrid Electric Vehicle).

rasti rabe sončne elektrike, saj se je končna raba energije povečala za skoraj 3 %). S tem je upadel tudi pod ciljno vrednost za leto 2020 (25 %²⁸⁰). V obdobju 2005–2024 se je raba OVE pri nas povečala za 14 %, v EU za 122 %, delež OVE pa za 5 o. t. (v EU 15 o. t.), tako da je bil delež OVE v EU v letu 2024 s 25,2 % višji od slovenskega (24,6 %). V strukturi OVE še vedno prevladujejo klasični viri, tj. trdna biogoriva (39 %, predvsem les) in hidroenergija (33 %). V zadnjih letih so se opazneje povečali tudi deleži rabe sončne energije za elektriko (9 %), biogoriv (8 %) in toplotnih črpalk (7 %). Drugi viri so manj pomembni, še posebej neizkoriščena je vetrna energija, ki v EU obsega že skoraj 18 % OVE. Vetrna energija se sicer dobro dopolnjuje s sončno, glavne ovire za njen izkoristek pa so predvsem lokalna nasprotovanja. Ocenjujemo, da se bo v letu 2025 delež OVE, ob nizki rabi hidroenergije in večji rabi sončne energije, ohranil približno na ravni iz leta 2024.

Raba OVE se med sektorji razlikuje, njen nadaljnji razvoj pa bi spodbujali rast zelenih naložb, ozaveščanje in učinkovita komunikacija z lokalnim prebivalstvom. V sektorju električne energije je Slovenija zaradi hidroelektrarn po rabi OVE dolgo presegala povprečje EU, a je ob hitrejši rasti rabe vetrne in sončne energije v drugih članicah EU do leta 2024 delež s 43 % padel pod povprečje EU (48 %). Pri ogrevanju in hlajenju je delež OVE zaradi rabe lesa velik in močno presega povprečje EU (34 % v 2024, EU: 27 %). V sektorju prometa se je delež OVE šele v zadnjih letih močno povečal (9 %) in postal primerljiv z EU (11 %). Cilji za prihodnja leta so še precej oddaljeni. V skladu s posodobljenim NEPN (Vlada RS, 2024a) naj bi do leta 2030 Slovenija dosegla vsaj 33-odstotni skupni delež OVE, medtem ko Evropska komisija predlaga ambicioznejši cilj, 46 %.²⁸¹ Za doseg te ciljev bo potrebnih več zelenih energetskih naložb. Razvojni zaostanek bo ob ugodnih naravnih razmerah (velika vodnatost in vetrovnost) treba nadoknaditi in poiskati sprejemljive rešitve pri prednostnem umeščanju posameznih energetskih objektov v prostor (MOPE, 2023).

/ Slika 125: Delež OVE je bil leta 2024 v Sloveniji blizu povprečja EU (levo), a se je v zadnjih dveh desetletjih zelo skromno povečal, manj le na Hrvaškem, v EU pa se je več kot podvojil (desno)

Vir: Eurostat (2026); preračuni UMAR. Opomba: V izračunu OVE niso upoštevani administrativni prenosi deležev med državami. Podatek za EU je tehtano povprečje.

²⁸⁰ Obvezujoči cilj 25 % je Slovenija dosegala z nakupom manjkajočega deleža energije iz OVE iz druge države članice EU v skladu z Direktivo 2009/28/ES (EK, 2009), prek mehanizma statističnega prenosa obnovljive energije. Izjema je leto 2023, ko je bil cilj dosežen brez nakupa.

²⁸¹ Cilji za leto 2030 za posamezne države članice EU še niso določeni. Za Slovenijo je bil v SRS upoštevan cilj, ki je ob sprejetju SRS veljal za celotno EU. Ta se je od takrat povišal s 27 na 32 %, po Fitfor55 in RePowerEU pa na najmanj 42,5 % (s ciljem doseči 45 %).

5.3.2

Krožno gospodarstvo

Snovna produktivnost, eden od ključnih kazalnikov trajnostnega gospodarstva, se je leta 2024 ob zmanjšani rabi snovi izboljšala, vendar razkorak do povprečja EU ostaja velik. Spremembe snovne produktivnosti, opredeljene kot razmerje med BDP ter porabljenimi surovinami in materiali, so v Sloveniji močno odvisne od gradbene dejavnosti in njene porabe nekovinskih mineralov, ki imajo mednarodno gledano razmeroma velik delež v skupni rabi snovi. V obdobju 2007–2012 se je snovna produktivnost povečevala hitreje kot v povprečju EU, predvsem zaradi močnega upada gradbene dejavnosti po končani gradnji avtocestnega križa ter zaradi vpliva svetovne finančne krize. V naslednjih letih se je vrzel do povprečja EU približno ohranjala. V letu 2024 je izrazito zmanjšanje rabe nekovinskih mineralov (–13 %) (zaradi manjše gradbene aktivnosti) in skupne rabe snovi (–8 %) močno povečalo snovno produktivnost, ki pa je še vedno zaostajala za povprečjem EU za približno 11 %. V strukturi porabe snovi je bilo v letu 2024 več kot polovica peska, gramoza, apnenca in sadre, sledili so fosilni energenti (22 %) ter krmni pridelki, poljščine in les (18 %). Neto uvoz je obsegal okoli 16 % porabe snovi, podobno kot v EU (14 %), pri čemer so v uvozu prevladovali energenti, v izvozu pa hlodovina. Struktura neto uvoza po stopnji obdelanosti ni bila optimalna: 6 % primarnih surovin, 32 % polproizvodov, 62 % končnih proizvodov.

Za spodbujanje krožnosti je nujno okrepiti ukrepe za povečanje snovne produktivnosti in zmanjšanje odvisnosti od primarnih surovin – tudi kritičnih, ki so ključne za zeleni in digitalni prehod. Delež predelane porabe v skupni rabi snovi je v Sloveniji tudi v letu 2024 ostal pod povprečjem EU. Večji načrtovani gradbeni projekti bodo začasno zavirali rast snovne produktivnosti, zato bo še bolj nujno močno spodbujati rabo predelanih, sekundarnih materialov in to izkoristiti tudi za večjo diferenciacijo proizvodov za ustvarjanje večje dodane vrednosti.²⁸² Pri tem bo ključno preseči regulativne in tehnične izzive, pospešiti razvoj tehnologij za visoko kakovostno recikliranje, izboljšati vključevanje trajnostnih standardov v gradbene projekte, izboljšati dojetanje recikliranih materialov ter podpreti še nepopolno razvit trg sekundarnih surovin (Štemberger, 2025; EEA, 2024a). Posebno pozornost je treba nameniti raziskovanju rabe kritičnih surovin, ki so za gospodarstva v snovno intenzivnem zelenem in digitalnem prehodu ključne, a so zaradi omejene razpoložljivosti in vse bolj tveganih dobavnih verig ranljive.²⁸³ Nekatere zaloge so tudi v Sloveniji, kar lahko prispeva k večji samooskrbi EU. V skladu z uredbo EU o zagotavljanju kritičnih surovin²⁸⁴ (Uredba 2023/1252, 2024) je že pripravljen nacionalni raziskovalni program kritičnih mineralnih surovin in njihovih nosilcev za Slovenijo (NRP), ki bo zagotavljal posodobljene podatke o surovinah in njihovi prostorski razporeditvi.²⁸⁵

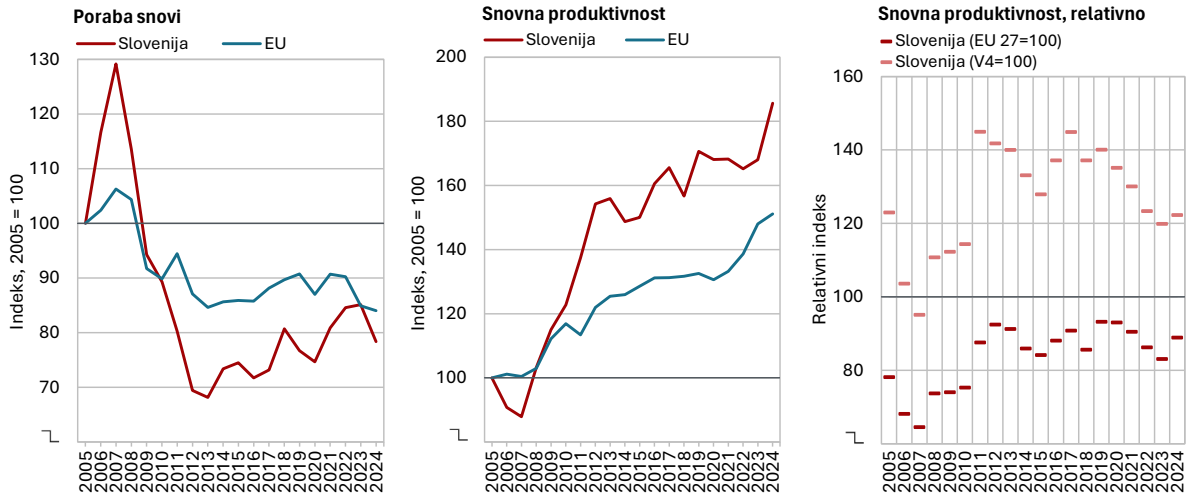
²⁸² Krožno gospodarstvo presega zgolj ravnanje z odpadki – poleg spodbujanja večje rabe predelanih snovi, ki temelji na visokokakovostnem recikliranju, so nujne sistemske rešitve, ki podpirajo družbeno (spremembe v zavesti, vedenju in navadah potrošnikov) in gospodarsko tranzicijo (spremembe poslovnih modelov; ekodizajn, prehod v servitizacijo, podaljševanje življenjske dobe izdelkov ter industrijska simbioza).

²⁸³ Najpomembnejši dobavitelj kritičnih surovin je Kitajska, ki EU dobavlja 97 % magnezija; tudi 100 % redkih zemelj, ki se globalno uporabljajo za trajne magnetne, se predela in prečisti na Kitajskem (EK, 2023c).

²⁸⁴ Na seznamu kritičnih surovin EU so strateške in druge kritične surovine, ki so ključne za gospodarstvo in hkrati izpostavljene visokim tveganjem motenj v oskrbi. Uredba določa, da mora EU do leta 2030 sama zagotoviti vsaj 10 % pridobivanja, 40 % predelave in 25 % porabe strateških surovin iz reciklaže.

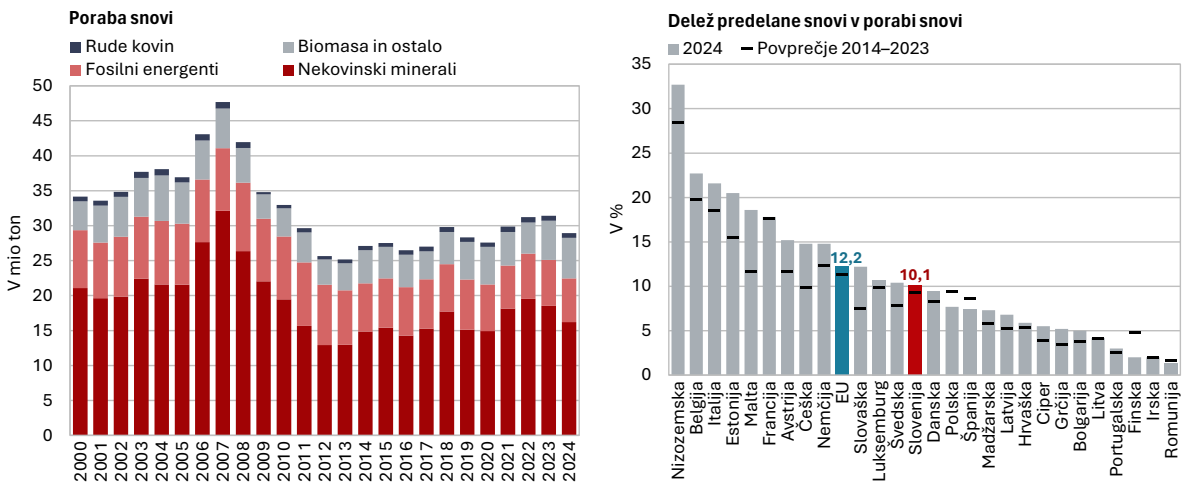
²⁸⁵ Multiplikativni učinki izvajanja NPR so široki, med drugim tudi prepoznava možnosti izkoriščanja geotermalne energije ter možnosti za morebitno skladiščenje CO₂ in H₂.

/ Slika 126: Poraba snovi je v zadnjem desetletju večinoma naraščala, v letu 2024 pa se je občutno zmanjšala, kar je pomenilo izboljšanje snovne produktivnosti, a zaostanek za EU ostaja izrazit

Vir: Eurostat (2026); preračuni UMAR. Opomba: Snovna produktivnost je izračunana kot razmerje med BDP in porabo snovi. V sliki na sredini je produktivnost izračunana z BDP v stalnih cenah, v sliki desno pa z BDP v SKM. Primerjava v SKM je namreč smiselna med državami v posameznem letu, ne pa tudi v časovnem obdobju. Kazalniki za skupine držav so izračunani kot tehtano povprečje.

/ Slika 127: Nihanja v rabi snovi so močno povezana z rabo nekovinskih mineralov (v gradbeništvu), ki se je po dokončanju avtocestnega križa in med svetovno finančno krizo v obdobju 2007–2012 občutno zmanjšala (levo); delež predelane snovi ostaja majhen (desno)

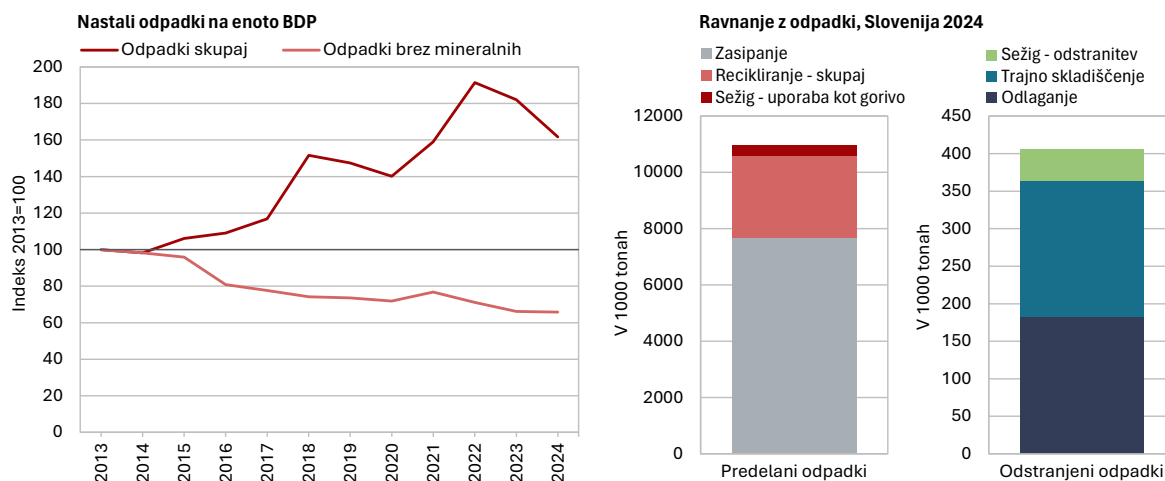
Vir: SURS (2026a), Eurostat (2026); preračuni UMAR. Opomba: (i) Poraba snovi je opredeljena kot izkoriščanje domačih virov, povečano za neto uvoz snovi, (ii) delež predelane snovi (angl. CMU) je delež recikliranih in sekundarnih materialov v skupni porabi materialov. Podatek za EU je tehtano povprečje.

Količina nastalih odpadkov je v letu 2024 zaradi zmanjšane gradbene aktivnosti upadla, hkrati se je povečala stopnja recikliranja, delež odlaganja pa zmanjšal. Skupno je v letu 2024 nastalo približno 10,3 milijona ton odpadkov, kar je okoli desetino manj kot v predhodnih dveh letih, ko je bila količina najvišja doslej. Zmanjšanje je posledica manjšega obsega mineralnih, predvsem gradbenih odpadkov,²⁸⁶ ki so leta 2024 še vedno zajemali več kot tri četrtine vseh odpadkov, obseg nemineralnih odpadkov pa se je rahlo povečal (+1 %). Nastalo je tudi manj nevarnih odpadkov (-12 %). Po količini nastalih nemineralnih odpadkov na prebivalca je Slovenija med državami EU z najmanj odpadki; 1.331 kg na prebivalca v letu 2024, kar je 17 kg (1 %) več kot leta 2023 in 20 % manj kot pred desetletjem. Stopnja recikliranja nemineralnih

²⁸⁶ Delež mineralnih odpadkov v skupnih odpadkih je v zadnjih letih razmeroma velik, med 70 % in 80 %. Med njimi so večinoma gradbeni odpadki.

odpadkov se je leta 2024 povečala za 3,3 o. t. na 77,5 %, kar uvršča Slovenijo med države z najvišjo stopnjo recikliranja v EU (povprečje EU 56 %, leto 2023). Hkrati se je nekoliko povečalo odlaganje nemineralnih odpadkov, na več kot 6 % celotnega ravnanja, kar je največ v zadnjem desetletju. Intenzivnost nastajanja nemineralnih odpadkov v gospodarstvu, merjena kot količina na enoto BDP, še naprej upada; stanje se torej izboljšuje. Leta 2024 je znašala manj kot 49 kg/1.000 EUR, kar je najmanj doslej in le tretjina količine pred desetletjem. Slovenija se po tem kazalniku uvršča v prvo polovico držav EU (leto 2022, zadnji razpoložljiv podatek). Kljub napredku pri zmanjševanju količine nemineralnih odpadkov in ravnanju z njimi ostaja velik obseg mineralnih odpadkov, kar v kombinaciji z omejenimi zalogami mineralnih surovin poudarja nujnost sistematičnega recikliranja in ponovne uporabe tudi gradbenih odpadkov v proizvode višje dodane vrednosti (Štemberger, 2025).

/ Slika 128: Intenzivnost nastajanja nemineralnih odpadkov (nastali odpadki/BDP) se je v zadnjem desetletju izboljšala (levo), izziv pa ostaja količina zasipanih mineralnih odpadkov, ki hkrati opozarja na veliko neizkoriščenih možnosti za krožno gospodarstvo (desno)

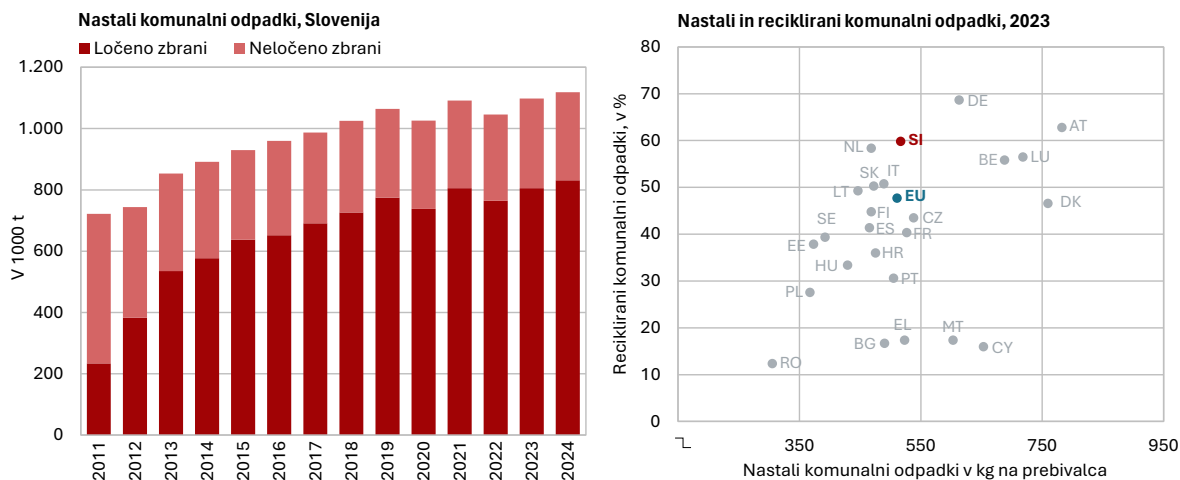

Vir: SURS (2026a); preračun UMAR.

Količina komunalnih odpadkov se je v letu 2024 povečala, povišala se je tudi stopnja njihovega recikliranja. Komunalni odpadki, ki pomenijo okoli desetino vseh nastalih odpadkov in skoraj polovico odpadkov brez mineralnih, so se v letu 2024 povečali za 2 %, na 526 kg na prebivalca, kar je največ do zdaj. Povečanje njihove količine je predvsem posledica večje količine mulja (zaradi poplav), papirja in kartona (Hotić, 2025). Hkrati se je povečala tudi količina ločeno zbranih komunalnih odpadkov (74 %) in povišala stopnja njihovega recikliranja, ki je dosegla 62 %, skoraj 3 o. t. več kot leto prej, kar je med višjimi v mednarodnem merilu.²⁸⁷ Zaradi omejenih možnosti predelave mulja se je nekoliko povečal tudi delež odloženih komunalnih odpadkov, na 7 %, največ v zadnjem desetletju. Dolgoročno se odlaganje vseh odpadkov, ki je najmanj zeleno ravnanje, zmanjšuje in je v letu 2024 pomenilo 1,6 % ravnanja z odpadki. Kljub večji predelavi, zlasti mineralnih odpadkov, to ne pomeni nujno večje rabe predelanih snovi. Obsežna uporaba zasipanja kot oblike predelave gradbenih odpadkov ima namreč omejen učinek na rabo sekundarnih materialov, ki tako ostaja pod povprečjem EU (Slika 127, desno).

²⁸⁷ Višja stopnja recikliranja v Sloveniji je bila predvsem posledica povečanja količin recikliranih odpadkov iz papirja in kartona, plastike ter živalskih in rastlinskih odpadkov (Žitnik idr., 2025). Evropsko računsko sodišče hkrati opozarja, da naraščajoči stroški energije, cenovna neuravnoteženost recikliranih proizvodov in konkurenca cenejših uvoženih izdelkov prinašajo resne izzive za vzdržnost reciklažnega sistema (ERS, 2025), kar lahko posredno vpliva tudi na razpoložljivost in rabo sekundarnih materialov v Sloveniji.

/ Slika 129: Količina komunalnih odpadkov na prebivalca je podobna kot v EU, tri četrtine se zberejo ločeno (levo), stopnja njihovega recikliranja pa je med najvišjimi v EU (desno)

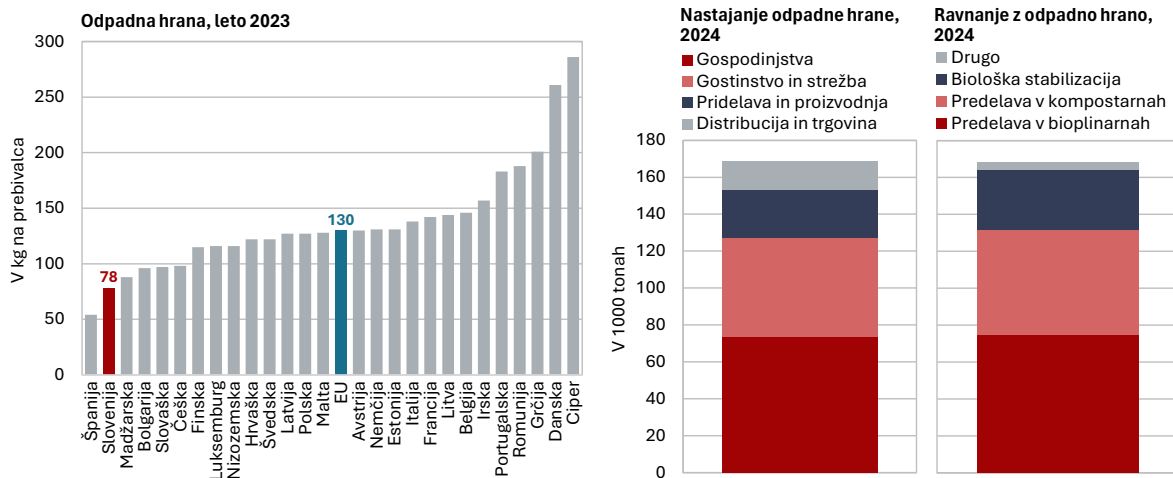
Vir: SURS (2026a); Eurostat (2026). Opomba za sliko desno: Ni podatka za Irsko in Latvijo. Podatek za EU je tehtano povprečje.

Količina odpadne hrane v Sloveniji, ki je med najmanjšimi v EU, se je drugo leto zapored povečala, predvsem v proizvodnji hrane. Odpadna hrana obsega okoli 17 % vseh ločeno zbranih biološko razgradljivih odpadkov (MOPE, 2024). Leta 2024 je znašala 79 kg na prebivalca²⁸⁸ (2 % več kot leto prej), kar je največ od leta 2020, odkar poteka metodološko primerljivo merjenje, in približno tretjina manj od povprečja EU (leta 2023). Največja rast med člani v verigi preskrbe s hrano je bila že drugo leto zapored v proizvodnji hrane, kjer se je količina odpadne hrane v 2024 povečala za skoraj petino, a predvsem zaradi snovi, neprimernih za uživanje ali predelavo (Kalin in Žitnik, 2025). V gostinstvu in strežbi, kjer v primerjavi z EU nastaja razmeroma veliko odpadne hrane, se je njena količina zmanjšala za 4 %, v distribuciji in trgovini pa se ni bistveno spremenila.²⁸⁹ V ravnanju z odpadno hrano v zadnjih letih narašča predelava v bioplinarnah (45 % v letu 2024), ki postopno nadomešča kompostiranje (34 %), medtem ko delež biološke stabilizacije (okoli petina ravnanja) ostaja nespremenjen. Odpadna hrana obremenjuje okolje, saj so z njo po nepotrebnem zavrženi omejeni naravni viri, v ozračje pa izpuščeni izpusti TGP iz celotnega življenjskega cikla hrane, vključno s končnim ravnanjem. Preprečevanje presežkov in zmanjševanje izgub hrane je prednostnega pomena. Boljši odnos do hrane in za pridelavo potrebnih naravnih virov prinaša pozitivne gospodarske učinke za vse člene v verigi, povečuje prehransko varnost tudi socialno ogroženih skupin in spodbuja trajnostni razvoj. Zavržena hrana, ki je ni mogoče preprečiti, pa je koristna surovina ne le kot vir energije, temveč tudi v krožnem gospodarstvu z visoko dodano vrednostjo.

²⁸⁸ Delež užitnega dela je bil v Sloveniji v letu 2024 36 % oz. 1 o. t. manjši kot leto prej. Preostanek so neužitni deli, npr. kosti, koščice, olupki, lupine, luščine.

²⁸⁹ V letu 2024 je v gospodinjstvih nastalo 44 %, v gostinstvu in strežbi 32 %, v primarni proizvodnji in predelavi (proizvodnja) 15 %, v distribuciji in trgovini pa 9 % odpadne hrane. V EU (leto 2023) je v gospodinjstvih nastalo 53 % odpadne hrane, v proizvodnji 28 %, v gostinstvu in strežbi 11 % ter v distribuciji in trgovini 8 % odpadne hrane.

/ Slika 130: V Sloveniji je zavržena razmeroma malo hrane na prebivalca (levo); največ odpadne hrane nastane v gospodinjstvih ter gostinstvu in strežbi, njeno predelavo pa v večini izvajajo v bioplinalnah in kompostarnah (desno)

Vir: Eurostat (2026); SURS (2026a). Opomba: Podatek za EU je tehtano povprečje.

Biogospodarstvo²⁹⁰ je kot pomemben del slovenskega gospodarstva še vedno zajeto predvsem v dejavnostih z nižjo dodano vrednostjo in omejenim inovacijskim učinkom, možnosti, ki jih ponuja, pa bi Slovenija lahko bolje izkoristila z jasno vizijo in aktivno vlogo pri oblikovanju politik. Biogospodarstvo temelji na pridelavi in predelavi biomase ter razvoju bioosnovanih proizvodov, s katerimi se nadomeščajo manj trajnostni materiali, hkrati pa spodbuja krožnost, inovacije in zapiranje snovnih tokov. Slovenija je z biomaso bogata država, priložnosti pa ostajajo slabo izkoriščene; v letu 2023 je biogospodarstvo zaposlovalo približno 11 % vseh zaposlenih, največ v kmetijstvu (55 %), sledili pa sta živilskopredelovalna in lesnopredelovalna industrija (17 % oziroma 11 %). Prispevek dodane vrednosti biogospodarstva k skupni dodani vrednosti (6,9 %) je blizu povprečja EU (6,2 %), vendar je rast počasnejša, produktivnost dela (dodana vrednost na zaposlenega) pa v primerjavi z uspešnejšimi državami članicami EU nizka (López idr., 2025). EU je leta 2025 pripravila novo strategijo za biogospodarstvo (EK, 2025m), ki področje umešča v središče evropskega zelenega prehoda ter poleg trajnostne rabe biomase in varstva biotske raznovrstnosti vse bolj poudarja konkurenčnost, strateško odpornost ter razvoj bioosnovanih materialov, tehnologij in naprednih bioinovacij. S tem biogospodarstvo umešča v temelj dolgoročnega gospodarskega razvoja EU in njene industrijske preobrazbe. V Sloveniji samostojne strategije za biogospodarstvo še ni;²⁹¹ njeno nadgradnja v prepoznani razvojni steber slovenskega gospodarstva bi lahko, zlasti s strateško podporo inovacijam, prispevala k boljšemu izkoriščanju potencialov, učinkovitejši rabi virov ter trajnostni in konkurenčni rasti.

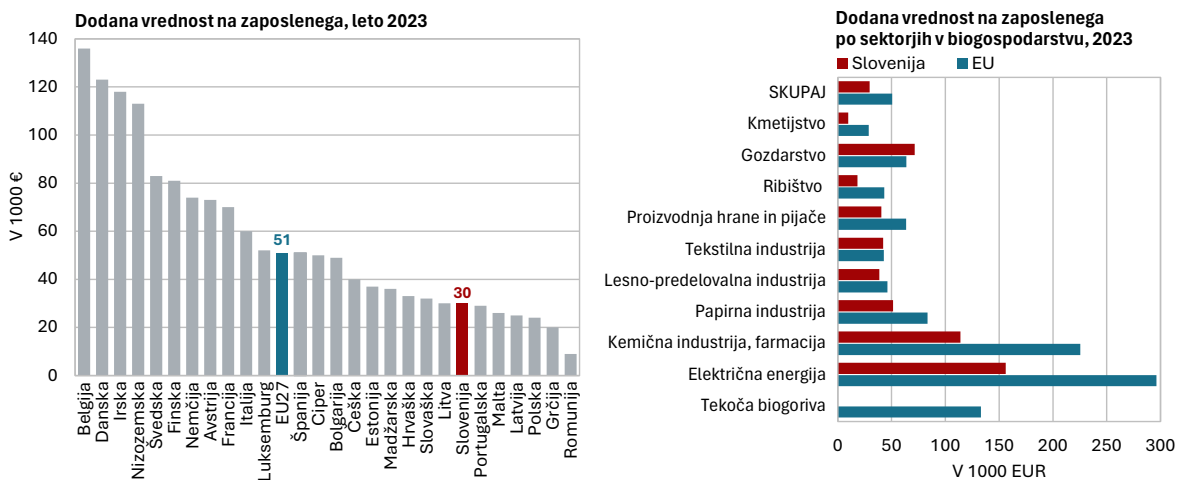
Gozdarsko-lesna veriga je strateški potencial slovenskega biogospodarstva za razvoj bioosnovanih proizvodov in biorafinerijskih procesov z visoko dodano vrednostjo. Les je ob pravilni rabi sodobne

²⁹⁰ Biogospodarstvo zajema pridelavo, predelavo in uporabo bioloških virov z načeli trajnostne in krožne rabe ter ustvarjanjem dodane vrednosti, pri čemer vključuje primarne in predelovalne dejavnosti, kot so kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, predelava hrane in pijače, lesnopredelovalna, papirna, tekstilna, kemična in farmacevtska industrija ter proizvodnja tekočih biogoriv in biosnovne električne energije (EK, 2012; López idr., 2025).

²⁹¹ Slovenija je ena od sedmih držav članic brez posebne nacionalne strategije, ki bi jasno določala cilje in merila uspešnosti na tem področju. Elementi krožnega biogospodarstva so zajeti v več dokumentih, kot so Strategija razvoja Slovenije 2030, Strategija pametne specializacije (S5), nacionalni energetski in podnebni načrt ter drugi okoljski in industrijski strateški okvirji.

tehnologije surovina z nizkim ekološkim odtisom, zato zamenjava fosilnih materialov in goriv z njim prispeva k znižanju izpustov TGP. Zaradi velike gozdnatosti države, močne kemijske industrije ter obstoječih zmogljivosti v biotehnologiji in razvoju naprednih materialov je lesna biomasa pomemben naravni vir za razvoj bioosnovanih proizvodov, ki lahko dopolnjujejo tradicionalno rabo lesa v gradbeništvu in lesnopredelovalni industriji. Dejanski posek lesa v zadnjih letih dosega okoli 65 % možnega poseka, določenega v gozdnogospodarskih načrtih (Lešić, 2023), velik del surovine je izkoriščen predvsem kot primarni les ali za izvoz okroglega lesa, medtem ko so možnosti za razvoj naprednejših verig predelave v proizvode z višjo dodano vrednostjo še vedno razmeroma neizkoriščene. Pri tem ostajajo ključni pristopi, ki temeljijo na kaskadni rabi biomase, kjer se les najprej uporablja za materiale in proizvode z višjo vrednostjo, šele nato za energetske namene. Kot pomembna razvojna priložnost so bili prepoznani biorafinerijski procesi, v katerih se lesna in druga lignocelulozna biomasa predelujeta v bioosnovane kemikalije in polimere, biokompozitne materiale ali nanocelulozo (SRIP – KG, 2026).²⁹² Take integrirane verige vrednosti, ki povezujejo gozdarstvo, lesnopredelovalno, kemijsko in druge industrije, omogočajo učinkovitejšo rabo biomase in stranskih tokov iz gozdarstva, kmetijstva in živilske industrije, kar pomembno prispeva k rasti dodane vrednosti in inovacijskega potenciala slovenskega krožnega (bio)gospodarstva.

/ Slika 131: Dodana vrednost na zaposlenega v biogospodarstvu je v Sloveniji izrazito nizka (levo), v primerjavi z EU to velja predvsem za kmetijstvo in proizvodnjo električne energije (desno)

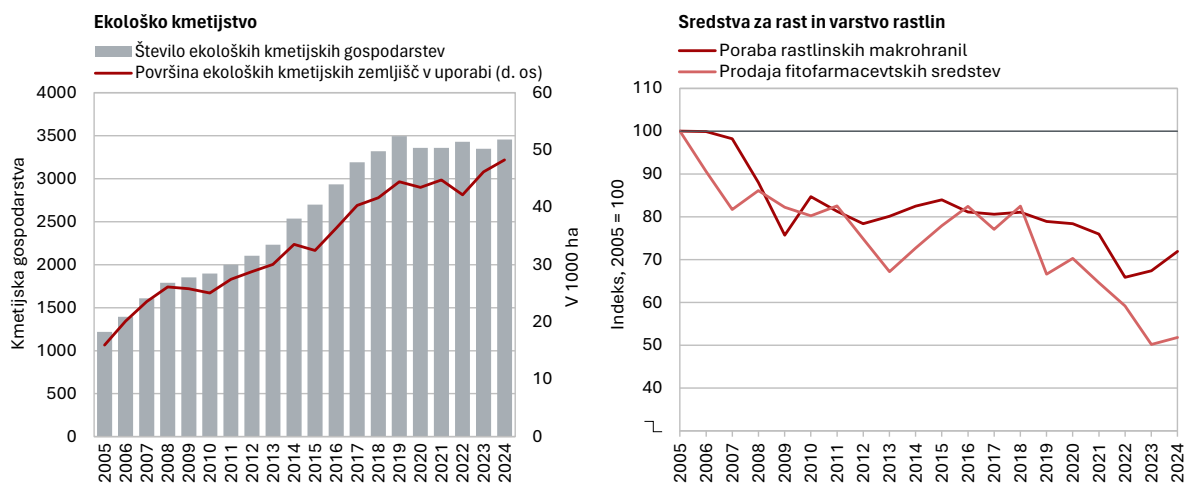
Vir: López idr. (2025). Opomba: Podatka za EU sta tehtano povprečje.

Kmetijstvo je kot del kmetijsko-prehranskega sistema prepoznano za strateški gospodarski sektor, ključen za prehransko varnost, trajnostni razvoj in odpornost države v razmerah geopolitične negotovosti, podnebnih sprememb in motenj v mednarodnih dobavnih verigah. Razvoj panoge povezuje gospodarske, okoljske in socialne cilje: od zagotavljanja zanesljive in konkurenčne pridelave hrane do ohranjanja naravnih virov in vitalnosti podeželskih območij. Že dalj časa potekajo strukturne spremembe v smeri

²⁹² SRIP – krožno gospodarstvo poleg biomase kot fokusnega področja opredeljuje več tehnoloških niš krožnega gospodarstva, ki imajo za Slovenijo velik potencial, vključno s trajnostno izrabo odpadnih snovnih tokov in WastetoEnergy rešitvami, predelavo sekundarnih surovin (npr. industrijskih, gradbenih in biooloških odpadkov, eodpadkov) ter tehnologijami za obdelavo odpadnih voda, s trajnostnimi funkcionalnimi materiali (npr. napredni kompoziti in embalaža iz sekundarnih virov), zelenimi procesi in tehnologijami (bioosnovane kemikalije in tehnološki postopki) ter z razvojem krožnih poslovnih modelov, ki podpirajo sistemsko zapiranje snovnih tokov in integracijo tehnologij v verige vrednosti.

koncentracije kmetijske dejavnosti,²⁹³ sočasno se krepi okoljska usmerjenost kmetijstva. Leta 2024 je bilo v ekološko kontrolo vključenih 12 % kmetijskih zemljišč oziroma 8 % kmetijskih gospodarstev (KMG), za 3 % se je povečalo število kmetij s certifikatom. Delež ekoloških zemljišč je blizu povprečja EU, vendar bo za dosego ambicioznih ciljev do leta 2027 (18 % kmetijskih zemljišč; 10 % KMG) potrebna bistveno hitrejša rast. Ekološko kmetovanje in širše uvajanje trajnostnih praks pomembno prispevata k zelenemu prehodu, saj temeljita na procesih v sožitju z naravo ter zmanjšujeta rabo mineralnih gnojil in fitofarmaceutskih sredstev. Posledično se zmanjšuje obremenjevanje tal in voda, merjeno z bilančnimi presežki dušika in fosforja. Čeprav pridelava hrane v Sloveniji ni med najbolj intenzivnimi v EU, je obremenjenost zemljišč z živino (merjena v GVŽ/ha) zaradi naravnih danosti razmeroma velika. Pričakovanja glede prispevka kmetijstva k okoljskim ciljem so vse večja, a njegova primarna vloga ostaja zagotavljanje stabilne preskrbe s hrano. Pri oblikovanju politik je za varstvo okolja zato nujna sorazmerna in medsektorska porazdelitev bremen (MNVP, 2026).

/ Slika 132: Ekološka usmerjenost kmetovanja se povečuje, a prepočasi (levo), ob tem se zmanjšuje tudi raba mineralnih gnojil in sredstev za zaščito rastlin pred škodljivci, ki pa se je leta 2024 povečala (desno)

Vir: SURS (2026a); ARSO (2025).

Ključni razvojni izzivi kmetijstva ostajajo predvsem povečanje produktivnosti, ki je med najnižjimi v EU, ter izboljšanje preskrbe s hrano, ki je zlasti pri rastlinskih proizvodih nizka in se ne izboljšuje.²⁹⁴

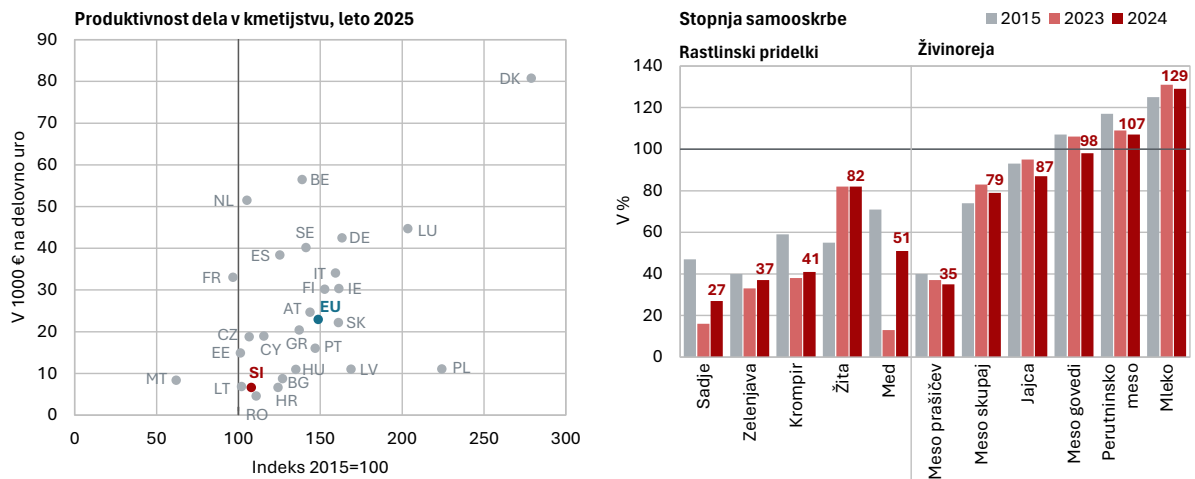
Zaradi težjih naravnih razmer za pridelavo, razdrobljenosti zemljišč in majhne povprečne velikosti gospodarstev sta obseg kmetijskih zemljišč in s tem kmetijska proizvodnja omejena. Višja stopnja samooskrbe je zato v veliki meri odvisna od povečanja proizvodnje na obstoječih površinah prek izboljšanja tehnične učinkovitosti kmetijskih gospodarstev (Okvir 3). Pri tem postajajo vse pomembnejše naložbe v znanje, inovacije ter sodobno proizvodno in logistično infrastrukturo, vključno z rešitvami dvojne rabe, kot so regionalna logistična središča, rastlinjaki, namakalni sistemi ter digitalna in precizna kmetijska orodja, ki poleg redne proizvodnje prispevajo tudi k večji odpornosti preskrbnih verig v razmerah povečane negotovosti (ARSO, 2025c).

²⁹³ Število kmetijskih gospodarstev se je v obdobju 2020–2023 zmanjšalo za 7 % (na 50,4 tisoč), njihova povprečna velikost pa se je povečala za 10 % (na 8,9 ha) (KIS in MKGP, 2025). Hkrati se je v zadnjih letih nekoliko povečala tudi strukturalna specializacija kmetijstva (usmerjenost v eno glavno vrsto dejavnosti), a je delež mešanih kmetij še vedno večji kot v povprečju EU.

²⁹⁴ V Sloveniji je pridelava zelenjave in sadja na domačih vrtovih zelo razširjena in prispeva k lokalni samooskrbi, vendar zaradi pomanjkanja podatkov ni vključena v izračune stopenj samooskrbe na ravni države (ARSO, 2025c).

Kompleksnost in zahtevnost tovrstnih investicij in ukrepov kažeta, da je za dvig dodane vrednosti nujno usklajeno delovanje v celotni verigi vrednosti, hkrati pa, da tovrstnih pogojev in infrastrukture ni smiselno ali izvedljivo vzpostavljati na vseh področjih. To nakazuje potrebo po premišljenem usmerjanju razvoja kmetijstva, vključno z odločnejšo specializacijo pri tistih produktih skupinah, ki so z vidika razvojnega potenciala in ob upoštevanju pričakovanih podnebnih trendov najbolj obetavne, ob hkratnem ohranjanju trajnostne rabe prostora. Ključno je okrepiti motivacijo in usposobljenost predvsem mlajših generacij, podjetniško usmerjenost panoge ter uvajanje novih tehnologij in pristopov. Eden osrednjih izzivov je tudi usklajevanje naraščajočih zahtev pridelovalcev po stabilnejših in spodbudnejših razmerah za pridelavo ter po manj administrativnih bremenih z družbenimi pričakovanji po varni, kakovostni hrani in višjih okoljskih standardih (EK, 2025n).

/ Slika 133: Produktivnost v kmetijstvu je nizka in se od leta 2015 skoraj ni povečala (levo), ob tem je nizka tudi preskrba s hrano, zlasti pri rastlinskih proizvodih (desno)

Vir: Eurostat (2026); SURS (2026a); Bele in Dvoršak Hiti (2025). Opomba: Podatek za EU je tehtano povprečje.

Okvir 3

Analiza tehnične učinkovitosti slovenskih kmetij (Možina in Kuštrin, 2026)

Okvir se osredotoča na tehnično učinkovitost¹ slovenskih kmetij, ki smo jo ocenili z uporabo dveh komplementarnih metod: metode ovojnice podatkov (angl. *Data Envelopment Analysis – DEA*) in metode stohastične meje proizvodnih možnosti (angl. *Stochastic Frontier Analysis – SFA*).² DEA je neparametrična metoda, ki mejo tehnične učinkovitosti oblikuje na podlagi najbolj učinkovitih opazovanj v vzorcu. Kmetije, ki ležijo na tej meji, so opredeljene kot popolnoma učinkovite, oddaljenost preostalih od ovojnice pa odraža stopnjo njihove tehnične neučinkovitosti. Metoda SFA pa je parametrična metoda in temelji na vnaprej določeni produkcijski funkciji, pri čemer omogoča ločevanje naključnega šuma od dejanske tehnične neučinkovitosti. Meja, določena s SFA, predstavlja najvišjo možno proizvodnjo ob danih vložkih in ob predpostavki popolne učinkovitosti, pri čemer so izločeni naključni šoki, ki niso posledica neučinkovitosti. Obe metodi smo uporabili na podatkih slovenskih kmetij iz podatkovne zbirke FSDN (angl. *Farm Sustainability Data Network*)³ za obdobje 2015–2023. Treba je poudariti, da so ocene tehnične učinkovitosti relativne glede na najboljše prakse znotraj posameznih tipov kmetij v Sloveniji, zato neposredne mednarodne primerjave⁴ in primerjave med tipi kmetij niso ustrezne.

Rezultati analize kažejo na razmeroma nizko raven tehnične učinkovitosti slovenskih kmetij. Povprečna tehnična učinkovitost (izračunana ob upoštevanju vseh tipov kmetij v obdobju 2015–2023) se je gibala okoli 60 % po metodi DEA⁵ in okoli 50 % po metodi SFA, pri čemer ni zaznani izboljšanja skozi čas. To kaže na neizkoriščene možnosti za izboljšanje tehnične učinkovitosti. Znotraj posameznih tipov kmetij se sicer pojavljajo razlike v povprečnih vrednostih, vendar te odražajo relativno tehnično učinkovitost znotraj posameznih skupin in niso medsebojno neposredno primerljive (Slika 134). Ocene za nekatere tipe kmetij (vrtnarstvo, reja zrnjedih živali in mešana kmetijska gospodarstva) so manj zanesljive, saj temeljijo na manjšem številu opazovanj ali heterogeni strukturi skupin. Višja tehnična učinkovitost omogoča povečanje

¹ Tehnična učinkovitost je med sestavnimi elementi produktivnosti in meri, za koliko bi lahko posamezna enota (kmetija) povečala svojo proizvodnjo ob nespremenjenih vložkih in obstoječi tehnologiji, če bi delovala tako učinkovito kot najboljše enote v vzorcu (izhodno usmerjeni pristop).

² Metodi DEA in SFA se razlikujeta v več pomembnih vidikih. DEA kot neparametrični pristop ne zahteva vnaprejšnje opredelitve oblike produkcijske funkcije, vendar ne razlikuje med naključnim šumom in neučinkovitostjo ter je občutljiva na osamelce, ki lahko izkrivijo ocenjeno mejo tehnične učinkovitosti. Nasprotno pa SFA temelji na parametričnem pristopu in omogoča ločevanje naključnega šuma od neučinkovitosti, vendar zahteva specifikacijo produkcijske funkcije; v primeru napačne specifikacije so ocene tehnične učinkovitosti lahko pristranske. Zaradi teh razlik se v literaturi običajno uporabljata obe metodi.

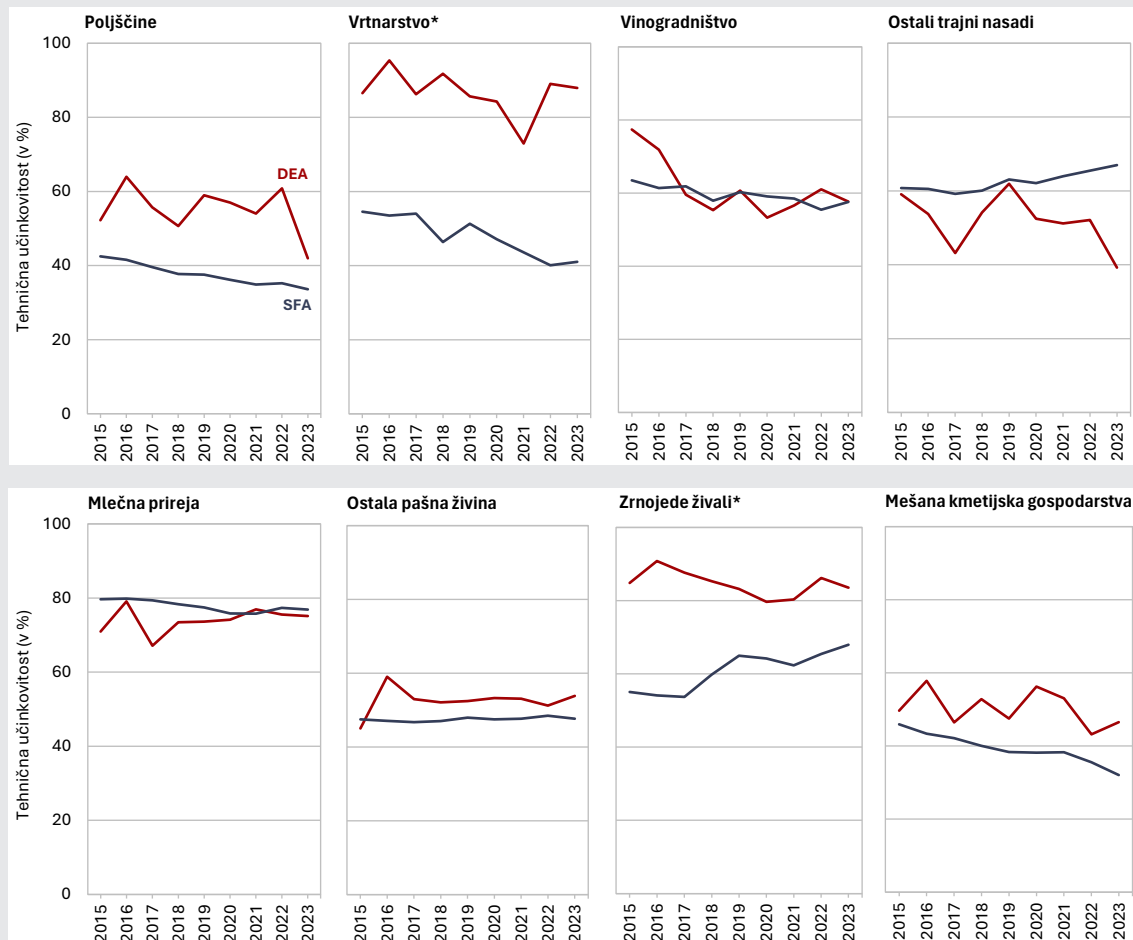
³ Harmonizirana podatkovna zbirka Evropske komisije za vrednotenje skupne kmetijske politike, pred tem poimenovana FADN. V analizi smo uporabili naslednje spremenljivke: skupni proizvod (EUR), osnovna sredstva kot nadomestno spremenljivko za kapital (EUR), delo v enotah polnovredne delovne moči, zemljišče v hektarjih kmetijskih zemljišč v uporabi ter vmesno porabo kot nadomestno spremenljivko za vmesne proizvode (EUR). Postopek čiščenja podatkovne zbirke in priprave spremenljivk je opisan v Možina in Kuštrin (2026).

⁴ Ocene temeljijo na vzorcu slovenskih kmetij, zato ni nujno, da so tudi najučinkovitejše slovenske kmetije z vidika učinkovitosti primerljive z najboljšimi kmetijami v drugih državah.

⁵ Robustnost ocen po metodi DEA smo preverili z Wilsonovo metodo (1993) izločanja osamelcev, pri čemer se rezultati niso bistveno spremenili.

proizvodnje ob nespremenjenih vložkih in obstoječi tehnologiji, kar prispeva k večji konkurenčnosti in višjim dobičkom. V konkurenčnem tržnem okolju takšni procesi praviloma spodbujajo vstop novih pridelovalcev, kar dodatno povečuje proizvodne kapacitete in posledično krepí stopnjo samooskrbe. Proces povečanja tehnične učinkovitosti se lahko v takšnih razmerah tudi sam okrepi, saj konkurenca med pridelovalci spodbuja postopno odpravljanje različnih oblik neučinkovitosti in omogoča nadaljnje izboljšave učinkovitosti in proizvodnje.

/ Slika 134: Tehnična učinkovitost po tipih kmetij: primerjava ocen med metodama DEA in SFA

Vir: EK-FSDN (2026), preračuni UMAR. Opombi: Uporabljena je FSDN klasifikacija TF8, ki kmetije razvršča v osem tipov. * Ocene za kmetije s področja vrtnarstva in reje zrnojedih živali so manj zanesljive zaradi majhnega vzorca, pri mešanih kmetijskih gospodarstvih pa zaradi večje heterogenosti.

V Sloveniji je povečanje tehnične učinkovitosti (in posledično tudi samooskrbe) omejeno s prostorskimi in naravogeografskimi dejavniki, zlasti z omejeno razpoložljivostjo kmetijskih zemljišč. Omejene možnosti za širitev intenzivne in učinkovite pridelave (Slika 114) omejujejo vstop novih pridelovalcev in s tem zmanjšujejo konkurenčni pritisk v panogi, kar je lahko eden od razlogov za razmeroma nizko tehnično učinkovitost slovenskih kmetij. V takšnih razmerah je povečanje stopnje samooskrbe mogoče tudi z izboljšanjem tehnične učinkovitosti obstoječih pridelovalcev, pri čemer lahko k večji produktivnosti prispeva tudi učinkovitejša alokacija proizvodnih dejavnikov, zlasti prehajanje kmetijskih zemljišč od manj k bolj učinkovitim pridelovalcem. Ker tržni mehanizmi

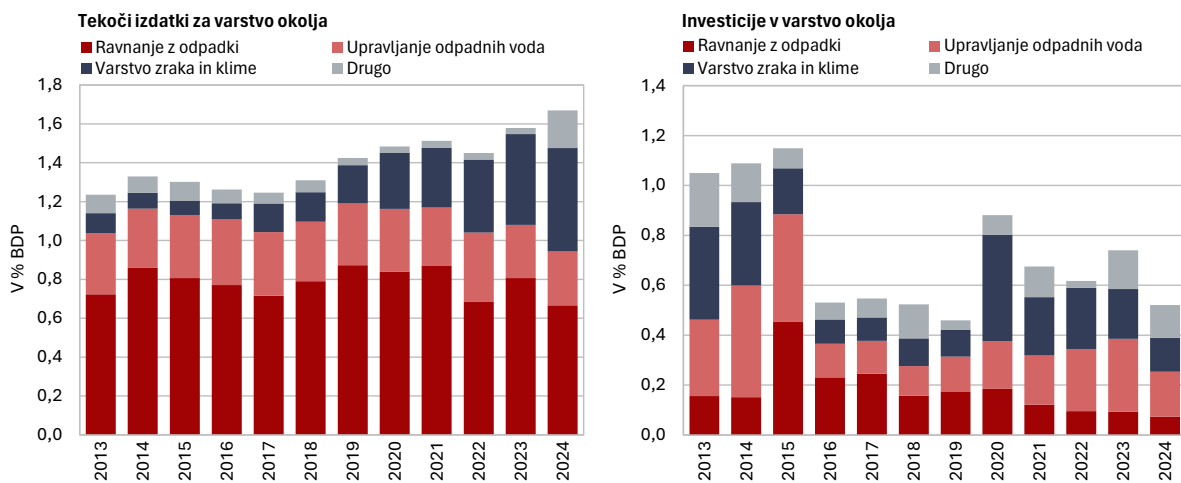
v razmerah omejene konkurence ne zagotavljajo zadostnih spodbud za povečanje učinkovitosti in produktivnosti, je smiselno, da država – ob upoštevanju tržnih načel – spodbuja inovacije in tehnološki napredek v kmetijstvu. Ukrepi naj vključujejo širšo uporabo naprednih tehnologij in digitalnih orodij, modernizacijo kmetijskih praks ter aktivno vključevanje mladih v razvoj in uvajanje inovativnih rešitev.

5.3.3

Financiranje varstva okolja in zelenega prehoda

Obseg sredstev za varstvo okolja (izdatkov in investicij) se je ohranil na visoki ravni predvsem zaradi višjih izdatkov za varstvo zraka in klime, investicije pa so po porastu v 2023 leta 2024 upadle.²⁹⁵ *Tekoči izdatki za varstvo okolja se opazneje povečujejo od leta 2016, leta 2024 so se povečali za 11 %, na 1.125 milijonov evrov oziroma 1,7 % BDP, kar je največ doslej.* Največ tekočih izdatkov je bilo namenjenih ravnanju z odpadki (40 %), v zadnjih letih pa se krepijo predvsem izdatki za varstvo zraka in klime (okoli tretjina izdatkov v letu 2024), v zadnjem letu so se izrazito povečali tudi izdatki za varstvo in izboljšave tal, podtalnice in površinskih voda. Regionalno je izstopala savinjska regija (32 % vseh izdatkov, 5,1 % regionalnega BDP), nad nacionalnim povprečjem sta bili tudi pomurska in podravska regija (okoli 2 % BDP). *Investicije v varstvo okolja so leta 2024 znašale 351 milijonov evrov (-26 % medletno) oziroma 0,52 % BDP, kar je med nižjimi ravnmi v zadnjem desetletju (vrh 2015: 1,15 % BDP).* Največ je bilo namenjenih za upravljanje odpadnih voda (35 %, več kot tretjina manj kot leto prej), sledijo varstvo zraka in klime ter drugi nameni (zaščita in izboljšava tal, podtalnice in površinskih voda, varstvo pred hrupom in vibracijami ter varstvo biološke raznovrstnosti in pokrajine) – oboje po četrtno sredstev. Investicije v ravnanje z odpadki se v zadnjih letih postopno znižujejo. Skupno je največ investicij prejela osrednjeslovenska regija (49 %), vendar so bile v večini regij razmeroma nizke, najnižje v primorsko-notranjski regiji (0,1 % regionalnega BDP), nacionalno povprečje (0,5 % BDP) pa so presegle pomurska, savinjska, osrednjeslovenska in goriška regija (0,6 % regionalnega BDP).

/ Slika 135: Tekoči izdatki za varstvo okolja so se v letu 2024 ponovno povečali in dosegli najvišjo raven glede na BDP doslej (levo), okoljevarstvene investicije pa se po večjem investicijskem valu zmanjšujejo (desno)

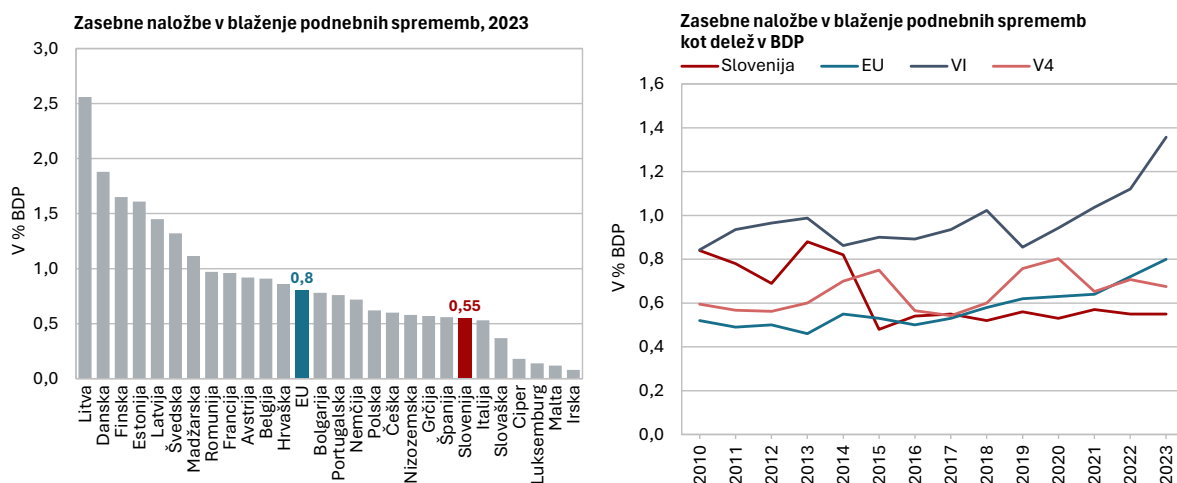
Vir: SURS (2026a).

²⁹⁵ SURS objavlja vsa finančna sredstva, namenjena za varstvo okolja zaradi njegovega onesnaževanja, po okoljskih namelih: varstvo zraka in klime (tj. podnebja), upravljanje odpadnih voda, ravnanje z odpadki, zaščita in izboljšava tal, podtalnice in površinskih voda, varstvo pred hrupom in vibracijami, varstvo biološke raznovrstnosti in pokrajine, zaščita pred radiacijo, raziskovanje in razvoj ter drugo. V raziskovanje so vključena podjetja in organizacije, ki so registrirani za opravljanje dejavnosti in zaposlujejo vsaj deset oseb. Zajeta so sredstva iz lastnih virov, iz nacionalnega proračuna in sredstev EU, krediti in drugi viri financiranja.

Z ambicioznejšimi energetske-podnebnimi cilji EU do leta 2030 (NEPN) so ocenjene potrebe po investicijah za obdobje 2021–2030 narasle na približno 22 milijard evrov. To je za okoli 7 milijard evrov več kot v predhodnem scenariju, kar poudarja visoke finančne zahteve zelenega prehoda in potrebo po njegovem celostnem financiranju. Osrednji institucionalni odgovor na te potrebe je zajet tudi v Podnebni zakon (2025), ki vzpostavlja finančni okvir z osrednjo vlogo podnebnega sklada (Okvir 4) in temelji predvsem na nacionalnih javnih sredstvih ter evropskih virih ob učinkoviti uporabi finančnih instrumentov. Namen okvira je zagotoviti stabilno in predvidljivo financiranje ključnih podnebnih ukrepov ter učinkovito usmerjanje razpoložljivih javnih sredstev, zlasti iz podnebnega sklada ter kohezijskih skladov EU, socialnega sklada EU in sklada za pravični prehod.

Poleg domačih javnih in evropskih sredstev je za doseg podnebno-energetskih ciljev treba vključiti tudi zasebni kapital, pri čemer javne spodbude zmanjšujejo tveganja in povečujejo privlačnost investicij. Projekcije Evropske investicijske banke (EIB, 2021) kažejo, da je v državah srednje in vzhodne Evrope še vedno velik delež investicij financiran iz javnih virov, medtem ko je v zahodnih in severnih državah EU vloga zasebnega kapitala večja, kar kaže na potrebo po dodatnih spodbudah. Analize McKinsey in IIF (2023) ocenjujejo, da je približno 40 % projektov za blažitev podnebnih sprememb privlačnih za zasebne vlagatelje, medtem ko je delež pri projektih prilaganja nanje manjši. Poleg drugih dejavnikov (npr. regulativni okvir, instrumenti, strategije) je z vidika interesa zasebnih vlagateljev za investiranje v zeleni prehod vedno bolj v ospredju razmerje med tveganjem in donosnostjo. Analize Polzin idr. (2021) kažejo, da so stroški kapitala za zelene investicije višji v državah južne in vzhodne Evrope, kar omejuje aktivnejšo udeležbo zasebnega kapitala. V tem okviru podnebni sklad omogoča usmerjanje javnih in evropskih sredstev ter njihovo kombiniranje z drugimi finančnimi instrumenti, s tem pa zmanjša finančna tveganja in krepi interes zasebnega kapitala za naložbe v zeleni prehod.

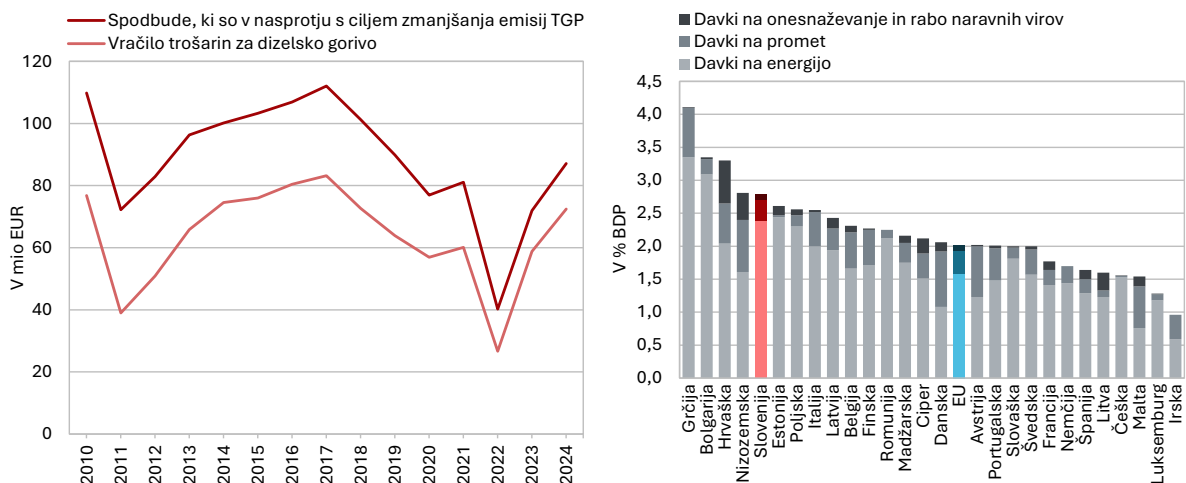
/ Slika 136: Zasebne naložbe v blaženje podnebnih sprememb v odstotku BDP so razmeroma nizke (levo) in se ne povečujejo (desno)

Vir: Eurostat (2026). Opomba: Kazalnik za skupine držav je izračunan kot netehtano povprečje.

Prihodki od okoljskih davkov²⁹⁶ so se leta 2024 nominalno povečali, prav tako njihov delež v BDP, ki je med večjimi v EU; hkrati so se okrepile spodbude, ki niso skladne s ciljem zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov (TGP). Po izrazitem upadu v času epidemije in energetske krize²⁹⁷ so se *prihodki od okoljskih davkov* v letih 2023 in 2024 ponovno okrepili. Leta 2023 je njihov delež v BDP znašal 2,78 %, kar je 0,8-odstotne točke več od povprečja EU, leta 2024 pa se je še povečal, na 2,83 % (SURs, 2026a). V strukturi prihodkov od okoljskih davkov večino sestavljajo davki na energijo, zlasti na pogonska goriva v cestnem prometu. Gospodinjstva so plačala več kot polovico (55 %) vseh okoljskih davkov, podjetniški sektor 42 %, preostalo pa nerezidenti (tranzit tujcev skozi Slovenijo). Hkrati so se drugo leto zapored povečale tudi *spodbude, ki niso skladne s ciljem zmanjševanja izpustov TGP*, in presegle raven pred energetske krize. Največji delež teh spodbud so bila tudi leta 2024 vračila trošarin za dizelsko gorivo (83 %) za katere so bila v obdobju 2010–2024 značilna precejšnja nihanja. Trošarine so se po letu 2016 postopoma zniževale in se leta 2022 približale minimalni ravni obdavčitve pogonskih goriv, določeni z direktivo (Svet EU, 2023), v zadnjih letih pa so se ponovno zvišale. Takšna nihanja trošarin na energente, zlasti njihovo zniževanje, ki pomembno vpliva na prihodke iz okoljskih davkov, niso skladna z učinkovito davčno politiko za doseganje podnebnih ciljev.

/ Slika 137: Spodbude, ki so v nasprotju s ciljem zmanjšanja TGP, so se v letu 2024 še zvišale (levo), prihodki od okoljskih davkov (2023) v odstotku BDP pa ostajajo med najvišjimi v EU (desno)

Vir: OECD (2026c); Eurostat (2026). Opomba: Podatki za EU so tehtano povprečje.

²⁹⁶ Okoljski davki vključujejo davke na energijo, davke na promet ter davke na onesnaževanje in rabo naravnih virov. Večina prihodkov iz okoljskih davkov ni namenjena financiranju za doseg podnebnih ciljev, kljub temu pa je njihova višina pomemben cenovni signal. Namenski so le nekateri okoljski davki, npr. prihodki iz prodaje emisijskih kuponov, ki so prek podnebnega sklada namenjeni za ukrepe za blaženje podnebnih sprememb.

²⁹⁷ Znižanje je bilo posledica znižanja trošarin na goriva, začasne ukinitve okoljskih dajatev za obremenjevanje zraka z izpusti CO₂ ter znižanja prispevka za OVE in SPTE (soprodukcija toplote in električne energije).

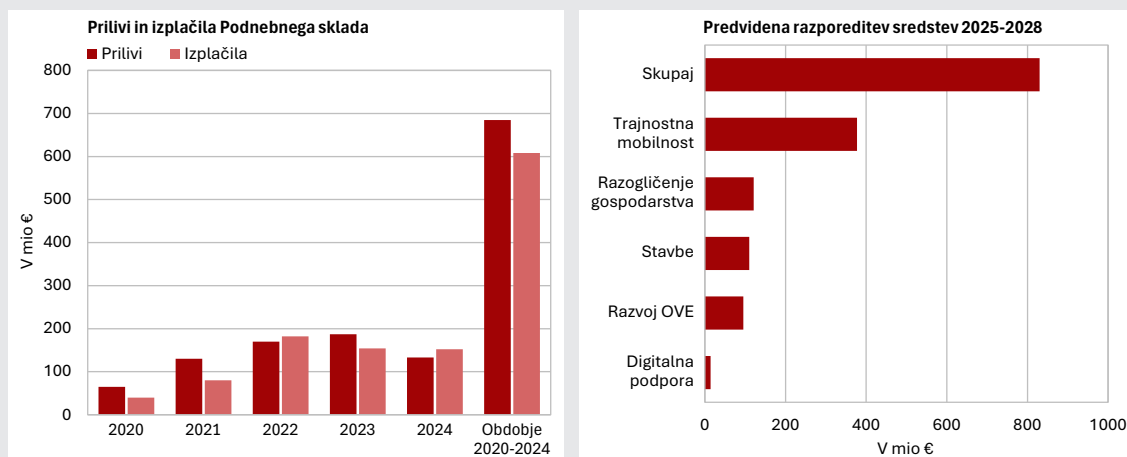
Okvir 4

Podnebni sklad – osrednji nacionalni finančni instrument za izvajanje podnebne politike

Podnebni sklad je zakonodajno in izvedbeno ključni instrument za uresničevanje ciljev podnebne politike v Sloveniji. Podnebni sklad je namenski proračunski sklad, financiran s prihodki od prodaje emisijskih kuponov v okviru EU ETS in glob za presežne izpuste. Namenjen je financiranju ukrepov za blažjenje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter prenosu dolgoročnih podnebnih ciljev v dejanske projekte. Njegova vloga je bila sistemsko okrepljena s Podnebnim zakonom (2025a),¹ ki sklad umešča kot glavni mehanizem za prenos dolgoročnih podnebnih ciljev v naložbe in projekte. Sklad omogoča izvajanje podnebnih ciljev prek ciljno usmerjenega financiranja projektov, pri čemer se sredstva dodeljujejo predvsem na podlagi javnih razpisov in pozivov. Upravičenci so lahko občine, podjetja, javni zavodi in drugi prijavitelji, pri čemer so podprti projekti, ki prispevajo k zmanjševanju izpustov toplogrednih plinov, izboljšanju energetske učinkovitosti, razogljičenju gospodarstva, povečanju rabe obnovljivih virov energije ter krepitvi odpornosti proti podnebnim spremembam (Vlada RS, 2025c).

Program porabe sredstev za obdobje 2025–2028 določa obseg in prednostna področja financiranja v srednjeročnem obdobju. V letih 2013–2024 se je v podnebnem skladu zbralo približno 917 milijonov evrov, izplačanih pa je bilo okoli 715 milijonov evrov. Večina sredstev je bila realizirana po letu 2022, kar kaže na izrazito okrepitev dinamike porabe v zadnjih letih. Za obdobje 2025–2028 je predvidenih približno 830 milijonov evrov, ki bodo razporejeni med ključna vsebinska področja: največ sredstev bo namenjenih trajnostni mobilnosti, sledijo razogljičenje gospodarstva, skoraj ničenergijske in brezemisijске stavbe, razvoj obnovljivih virov energije ter digitalna podpora podnebnemu preходу (Vlada RS, 2025c).

/ Slika 138: Prilivi v podnebni sklad in izplačila iz njega v obdobju 2020–2024 ter predvidena poraba sredstev v obdobju 2025–2028

Vir: Vlada RS (2025c). Opomba: Prilivi v podnebni sklad so del prihodkov, zbranih z dražbami emisijskih kuponov na ravni EU, pri čemer Sloveniji pripada 0,5 % skupnih prihodkov iz tega naslova.

Kljub okrepljeni vlogi sklada ostajajo nekateri izzivi, ki opozarjajo na potrebo po stalnem spremljanju in izboljšavah. Podnebni sklad prispeva k večji preglednosti in strateški usklajenosti podnebnega financiranja, saj omogoča sistematično načrtovanje, izvajanje in spremljanje ukrepov podnebne politike. Za krepitev povezave med dolgoročnimi podnebnimi cilji, razvojnimi prednostnimi nalogami države in proračunskim financiranjem pa bo posebno pozornost treba nameniti dostopnosti sredstev za različne upravičence ter izbiri projektov z največjim možnim podnebnim učinkom.²

¹ Finančni okvir podnebnega zakona temelji na nacionalnih in evropskih sredstvih, vključno s prihodki podnebnega sklada, mehanizmi za okrevanje in kohezijo, evropskim skladom za regionalni razvoj ter socialnim skladom za podnebje.

² Opozarja se, da je treba zagotoviti dostop do sredstev tudi manjšim upravičencem in da projekti neposredno in dosledno prispevajo k uresničevanju podnebnih ciljev, vključno z večjo preglednostjo in učinkovitostjo ukrepov ter odpravo spodbud, ki niso skladne z razogljčenjem.

6

Odgovorno in učinkovito institucionalno okolje

Odgovorno in učinkovito institucionalno okolje je temelj za uspešno delovanje družbe in gospodarstva, saj spodbuja podjetništvo in inovacije, ustvarja podjetjem prijazno okolje ter omogoča hitro in pravično reševanje sporov. Temelji na preglednem delovanju, odgovornosti in pravičnosti institucij, ki zagotavljajo pravične in enake pogoje za vse udeležence na trgu ter v družbi, s čimer podjetjem in posameznikom omogočajo konkurenčno delovanje brez nepotrebnih ovir. Učinkovitost institucij običajno merimo s kazalniki institucionalne konkurenčnosti (IMD), kazalniki kakovosti delovanja institucij (World Bank – Svetovna banka) ter kazalniki trajnostnega upravljanja (SGI – Bertelsmann).

Institucionalna konkurenčnost je nižja kot v povprečju EU in v vodilnih inovatorjih, zaostanek pa se je v zadnjih letih se je še povečal. V obdobju 2015–2019, ob ugodnih makroekonomskih razmerah in stabilnih javnih financah, se je institucionalna konkurenčnost Slovenije izboljševala hitreje kot v večini držav EU, kar je po podatkih IMD (2025) privedlo do napredovanja z 21. mesta leta 2015 na 16. mesto v letih 2022 in 2023. Z začetkom epidemije se je trend obrnil, institucionalna konkurenčnost pa se je poslabšala bolj kot v povprečju EU. V zadnjih dveh meritvah je tako Slovenija ponovno zdrsnila (22. mesto leta 2025),²⁹⁸ predvsem zaradi poslabšanja vrednosti anketnih kazalnikov,²⁹⁹ ki odražajo nižje ocene gospodarstvenikov, zlasti glede birokracije, prilagodljivosti in preglednosti vladnih politik. Kazalniki, ki temeljijo na statističnih podatkih,³⁰⁰ so se večinoma izboljšali, vendar to ni odtehtalo izrazitejšega padca zaznavnih ocen, ki so ključno vplivale na skupno uvrstitev. Hkrati se je poslabšala tudi uvrstitev po kazalnikih kakovosti delovanja institucij Svetovne banke, kjer se Slovenija uvršča v drugo polovico držav EU (World Bank, 2025).³⁰¹

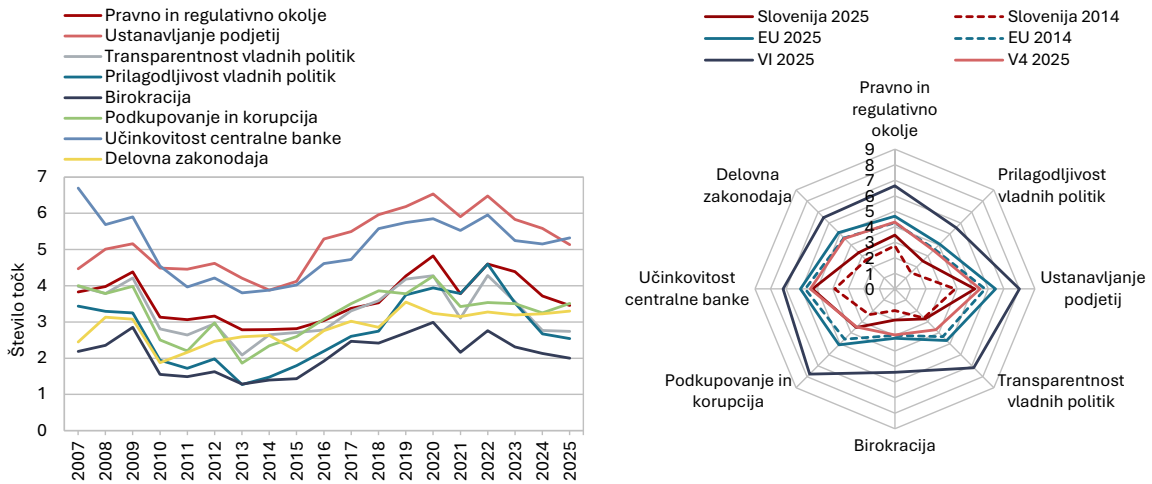
²⁹⁸ Med 69 državami v analizi se je Slovenija v letu 2024 uvrstila na 46. in v letu 2025 na 45. mesto.

²⁹⁹ Ankete med gospodarstveniki so običajno izvedene v prvi polovici tekočega leta.

³⁰⁰ To so kazalniki kreditne ocene države, razpona obrestnih mer, stabilnosti menjalnega tečaja, SDG kazalniki trajnostnega razvoja itd. Kazalniki, ki temeljijo na statističnih podatkih, so večinoma za leto 2024.

³⁰¹ Kazalniki kakovosti delovanja institucij so sestavljeni iz kazalnikov, ki združujejo več različnih virov podatkov. Združujejo okoli 30 različnih virov, kazalniki pa so oblikovani na podlagi anketnih podatkov, ekspertnih ocen in v manjšem deležu tudi statističnih podatkov.

/ Slika 139: Institucionalna konkurenčnost je nižja kot v povprečju EU in v vodilnih inovatorkah, izstopajo predvsem nizke ocene gospodarstvenikov glede birokracije ter prilagodljivosti in preglednosti vladnih politik

Vir: IMD (2025). Opomba: Višje število točk je boljše. Pri podrobnih kazalnikih je možnih največ 10 točk, vsi kazalniki so narejeni na podlagi anket. Anketiranje poteka na začetku drugega četrtletja leta, v katerem so objavljeni rezultati. Pri državah V4 po ocenah izstopa Češka, ki je pri vseh kazalnikih opazno bolje ocenjena od Slovenije. Za EU, vodilne inovatorke (VI) in višegrajske države (V4) je izračunano netehano povprečje.

6.1 Odgovornost, preglednost in socialni dialog

Odgovornost nosilcev javnih funkcij je med temeljnimi gradniki zaupanja v državo in njene institucije, saj pomeni pojasnjevanje odločitev in prevzemanje posledic ter krepi legitimnost oblasti in javnih storitev. Po anketi OECD (2024i, 2025g) v Sloveniji 15 % vprašanih meni, da politični sistem v državi omogoča posameznikom, kot so sami, da sodelujejo in vplivajo na odločitve vlade (EU 26 %, vodilne inovatorke 34 %), kar 73 % pa jih ocenjuje, da takšne možnosti nimajo. Za kakovost odločanja je pomembna transparentnost vladnih odločitev, saj javna dostopnost postopkov in rezultatov vodi k učinkovitejši rabi javnih sredstev ter k utemeljevanju izbir na podlagi podatkov in dokazov. Transparentnost s tem nadgrajuje odgovornost, saj omogoča stalno preverjanje delovanja institucij in dolgoročno krepi legitimnost odločitev ter zaupanje v državo in njene institucije. V zadnjih letih se je ocena transparentnosti sprejemanja vladnih odločitev znižala in je med gospodarstveniki precej nižje ocenjena kot v povprečju EU in vodilnih inovatork (Slika 139)(IMD, 2025).

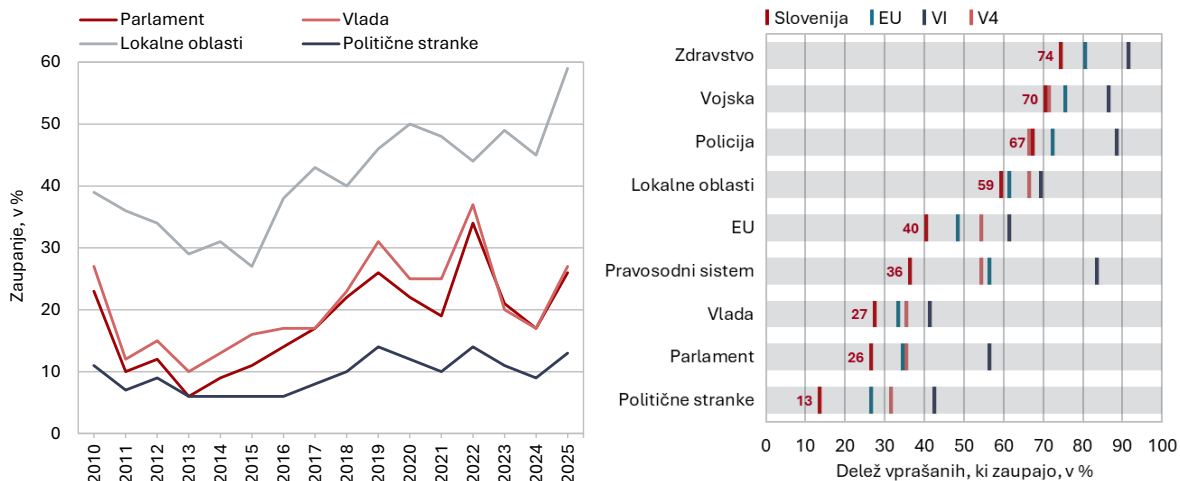
Zaupanje v institucije države je bilo v zadnjem desetletju razmeroma nizko in precej pod povprečjem EU; po zmanjšanju v predhodnih dveh letih se je leta 2025 znova povečalo, a pri večini institucij ostaja pod ciljem SRS.³⁰² Zaupanje v državne institucije pripomore k učinkovitejšemu upravljanju države.³⁰³ Na zaupanje v vlado najbolj vpliva prepričanje, da sprejema odločitve na podlagi dejstev in dokazov ter ob upoštevanju medgeneracijskih interesov, na zaupanje v parlament pa vplivata predvsem na dokazih temelječi proces odločanja in uravnoteženo upoštevanje potreb različnih družbenih skupin (OECD, 2024f). Zaupanje v institucije države, ki je bilo v povprečju zadnjega

³⁰² Cilj SRS je, da najmanj polovica prebivalstva zaupa javnim institucijam (povprečje zadnjih treh meritev). V lokalne oblasti je v povprečju zadnjih treh meritev zaupalo 53 % vprašanih, v povprečju zadnjih treh let pa 51 %.

³⁰³ Ljudje, ki zaupajo javnim institucijam, so bolj pripravljeni upoštevati državne organe in zakone, plačevati davke in sodelovati v kolektivnih ukrepih (Eurofound, 2018; Perry, 2021).

desetletja relativno nizko, je precej nihalo. Med epidemijo covid-19 se je zaupanje v institucije (zlasti politične) zmanjšalo, po političnih spremembah poleti 2022 izrazito povečalo (zlasti v vlado in parlament), v naslednjih dveh letih ponovno upadlo, leta 2025 pa se je znova okrepilo. Povečalo se je tudi zadovoljstvo z delovanjem demokracije, ki pa je še pod povprečjem EU.³⁰⁴ Med vsemi institucijami ostaja največje zaupanje v nacionalne javne sisteme in službe, na primer v zdravstvo, vojsko in policijo.

/ Slika 140: Zaupanje v politične institucije se je leta 2025 povečalo (levo); med nacionalnimi javnimi službami, vejami oblasti in mednarodnimi institucijami je prebivalstvo najbolj zaupalo zdravstvu, najmanj pa političnim strankam (desno)

Vir: Eurobarometer (2025h, 2025i). Opomba: Podatek za posamezno leto je zadnji razpoložljivi podatek v tistem letu (jesenske meritve, 2020–2022: poletna meritev, 2023: jesenska meritev in pomladna meritev za lokalne oblasti in politične stranke). Na desni sliki sta pri zdravstvu vrednosti za Slovenijo in V4 enaki, zato se prikaza prekrivata. Za EU, vodilne inovatorke (VI) in višegradske države (V4) je izračunano netehtano povprečje.

Politična participacija se je v zadnjih letih okrepila. Volilna udeležba na državnozborskih, predsedniških in evropskih volitvah se je povečala ter prekinila večletni trend upadanja (gl. UMAR, 2025a). Na državnozborskih volitvah leta 2022 in 2026 je bila med najvišjimi doslej (okoli 70-odstotna), kar Slovenijo uvršča v prvo polovico držav EU (DVK, 2026; IDEA, 2026), na volitvah v Evropski parlament leta 2024 pa je bila najvišja doslej (41,8-odstotna),³⁰⁵ a še vedno pod povprečjem EU (EP, 2025). Udeležba na referendumih kot ključni obliki neposredne demokracije se je v zadnjih letih povečala, vendar ostaja razmeroma nizka. Po indeksu demokracije se Slovenija uvršča na 16. mesto v EU in ne sodi med države s polno delujočo demokracijo.³⁰⁶ Najbolje je ocenjeno področje volilnega procesa in možnosti sodelovanja na volitvah, slabše politična participacija, najslabše pa politična kultura, kar se kaže tudi v šibkem zaupanju v politiko in politične stranke (EIU, 2025).

Vključevanje javnosti v oblikovanje in spremljanje politik in predpisov kaže, kje so pomanjkljivosti in neizkoriščene priložnosti za učinkovitejše usklajevanje razvojnih politik. Sodelovanje z zainteresiranimi stranmi je ključno za kakovostno oblikovanje ukrepov, zlasti ob veliki kompleksnosti

³⁰⁴ Jeseni leta 2025 je bilo z demokracijo zadovoljnih 51 % vprašanih (EU: 54 %), kar je 10 o. t. več kot leto prej in enako kot leta 2022.

³⁰⁵ Sočasno z evropskimi volitvami so potekali tudi trije posvetovalni referendumi, kar bi lahko vplivalo na volilno udeležbo.

³⁰⁶ Krovni indeks demokracije je aritmetična sredina petih podindeksov, možno število točk je od 0 do 10. Države s številom med 8 in 10 so polno delujoče demokracije, med 6 in 8 so države s pomanjkljivo demokracijo (Slovenija: 7,82), manjše število točk pa opredeljuje hibridne in avtoritarne režime. Podindekse sestavljajo področja volilnega procesa in možnosti sodelovanja na volitvah, delovanja vlade, politične participacije, politične kulture in državljskih svoboščin (EIU, 2025).

ukrepov pri prehodu v inovacijsko podprto rast.³⁰⁷ Vključevanje javnosti v pripravo predpisa je proces, ki zajema vse faze priprave predpisa, in ga bi bilo mogoče dodatno okrepiti s sistematičnim predhodnim obveščanjem javnosti o načrtovanih posvetovanjih in razširitvijo uporabe ex-post vrednotenja procesov (MJU, 2015; OECD, 2025b). V Sloveniji minimalni standardi sodelovanja³⁰⁸ pogosto niso dosledno upoštevani, saj so javna posvetovanja o predlogih zakonov večinoma krajša od priporočenih 30 dni (CNVOS, 2026; EK, 2024d). V zadnjih dveh letih se je zmanjšal delež zakonov, sprejetih po nujnem postopku, ko sodelovanje javnosti ni predvideno (DZ, 2026, 2025). Vključenost deležnikov v pripravo predpisov (predvsem primarnih) je v Sloveniji večja kot v povprečju EU, precej slabša pa je pri spremljanju izvajanja (OECD, 2025b). Okolje za delovanje civilne družbe se še naprej izboljšuje, več je tudi njenega sodelovanja v parlamentarnih postopkih (EK, 2025j, 2024d). Zainteresirana javnost lahko pri pripravi predpisov in drugih javnih politik sodeluje tudi prek spletnih portalov Predlagam.vladi.si, STOP Birokracija in eDemokracija. Na področju sodelovanja podjetij, raziskovalnih institucij in države horizontalni pristop ne zadošča več, temveč se zahteva usmerjeno povezovanje na prednostnih področjih. V tem kontekstu imajo pomembno vlogo strateška razvojno-inovacijska partnerstva (SRIP), zlasti pri izvajanju strategije pametne specializacije. Pri tem je ključna vloga države vzpostavitve dolgoročnega programa inovacijskih ukrepov ter nadaljnje (tudi finančne) spodbude inovacijski dejavnosti.

Socialni dialog v okviru Ekonomsko-socialnega sveta (ESS)³⁰⁹ je bil po enoletni prekinitvi delovanja ESS sredi leta 2024 ponovno vzpostavljen.

Indeks industrijske demokracije kaže razmeroma visoko vpetost deležnikov v Sloveniji v socialni dialog, vendar se je njegova vrednost v primerjavi s predhodnimi merjenji zmanjšala (Eurofound, 2023). Po enoletni prekinitvi delovanja je bila sredi leta 2024 med socialnimi partnerji podpisana deklaracija o spoštovanju in spodbujanju socialnega dialoga (ESS, 2024). Vlada je spremenila pristop in izhodišča nekaterih zakonov že pred sprejemanjem poslala ESS. V letu 2025 je do nesoglasij med socialnimi partnerji prišlo zlasti pri uvedbi zimskega regresa in dvigu minimalne plače, vendar socialni dialog ni bil popolnoma prekinjen.³¹⁰

³⁰⁷ Sodelovanje javnosti je lahko spontano (izhaja iz interesa posameznika) ali organizirano s pozivom ciljnim skupinam in strokovnjakom. Določene interesne organizacije imajo s posebnimi predpisi oziroma dogovori opredeljeno vlogo v postopkih priprave predpisov (ReNDej, 2009).

³⁰⁸ Sodelovanje javnosti pri pripravi predpisov naj traja praviloma od 30 do 60 dni, izjema so predlogi predpisov, pri katerih sodelovanje po naravi stvari ni mogoče, na primer nujni postopki, državni proračun (ReNDej, 2009).

³⁰⁹ Vključenost socialnih partnerjev v sprejemanje ukrepov ekonomske politike ima v Sloveniji dolgo tradicijo in večinoma poteka v okviru Ekonomsko-socialnega sveta (ESS), ki obravnava temeljna ekonomska in socialna vprašanja.

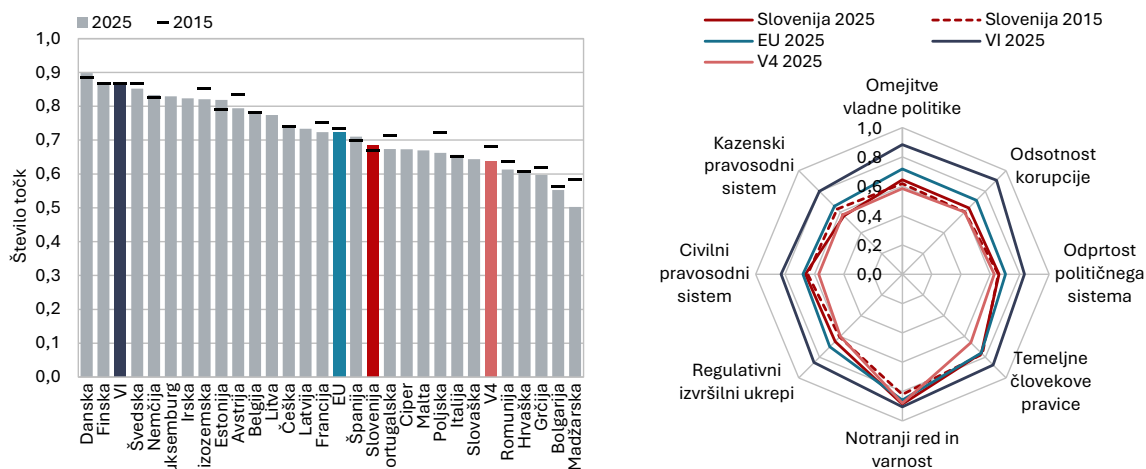
³¹⁰ Delodajalski predstavniki v ESS so zapustili seje ESS pri obravnavi Zakona o zimskem regresu.

6.2

Pravna država

Zaupanje v pravno državo in sodstvo se po izboljšanju leta 2023 v zadnjih dveh letih ni bistveno spremenilo, se pa ob uresničevanju priporočil EK zmanjšuje zaostanek za povprečjem EU in vodilnimi inovatorkami. Po izboljšanju v letu 2023 se uvrstitev Slovenije na lestvici indeksa vladavine prava³¹¹ v zadnjih dveh letih ni bistveno spremenila in ostaja nekoliko pod povprečjem EU. Zaostanek za povprečjem EU in vodilnimi inovatorkami se je nekoliko zmanjšal, prednost pred višegrajskimi državami pa se je povečala. Vodilne inovatorke dosegajo občutno višje vrednosti na področjih neodvisnosti sodstva, učinkovitosti izvrševanja prava, nizke zaznave stopnje korupcije ter preglednosti delovanja države (World Bank, 2025; World Justice Project, 2025), kar potrjuje, da je kakovost vladavine prava pomemben dejavnik dolgoročne inovacijske konkurenčnosti. EK (2025j) v Poročilu o stanju pravne države v Sloveniji za leto 2025 ugotavlja napredek pri krepitvi neodvisnosti sodstva, avtonomije tožilcev v parlamentarnih preiskavah in preprečevanju korupcije. Zaznana neodvisnost sodstva v javnosti se je znatno izboljšala in preseгла povprečje EU, saj je ob zadnjem merjenju leta 2025 56 % prebivalstva (+9 o. t. glede na leto 2021) in 55 % podjetij (+12 o. t.) menilo, da je stopnja neodvisnosti sodišč dobra. Kljub temu ostaja zaznava vpliva politike na odločitve sodišč razmeroma visoka, višja je le v višegrajskih državah in na Hrvaškem (Eurobarometer, 2025b, 2025c). Število pritožb pri Evropskem sodišču za človekove pravice (ESČP) se je leta 2025 po predhodni rasti znova zmanjšalo. V zadnjih letih je bil le manjši del pritožb upravičen in sprejet v nadaljnjo obravnavo, v zadnjih treh letih pa je bilo proti Sloveniji izrečenih sedem sodb z ugotovljenimi kršitvami, predvsem glede pravice do poštenega sojenja ter spoštovanja zasebnega in družinskega življenja (ESČP, 2025a, 2025b).

/ Slika 141: Slovenija se po indeksu vladavine prava uvršča pod povprečje EU (levo), najbolj zaostaja pri kazalnikih kazenskega pravosodja, omejitve vladnih politik in odsotnosti korupcije (desno)

Vir: World Justice Project (2025), preračuni UMAR. Opomba: Višje št. točk je boljše, najvišja možna vrednost je 1. Za EU, vodilne inovatorke (VI) in višegrajske države (V4) je izračunano netehtano povprečje.

³¹¹ Kljub razlikam (npr. v izvoru pojmov) sta pojma pravna država in vladavina prava v Sloveniji večinoma izenačena (Avbelj, 2016; Cerar, 2008a, 2008b).

Kakovost slovenskega sodstva se je v zadnjih letih izboljšala, kar krepi tudi zaupanje. Kazalniki kakovosti sodstva vključujejo predvsem stopnjo digitalizacije sodnih postopkov, dostopnost sodnega sistema (npr. pravna pomoč, dostop do informacij in sodnih odločb), usposobljenost sodnikov, obstoj standardov za upravljanje in kakovost sodnih postopkov ter finančne in kadrovske vire sodstva (EK, 2025o; Vrhovno sodišče RS, 2026a). Pomemben napredek je bil dosežen z digitalizacijo pravosodja, z vzpostavitvijo in nadgradnjo informacijskih sistemov za upravljanje sodnih postopkov in komunikacijo s strankami ter nadgradnjo poslovanja v okviru elektronskega portala eSodstvo.³¹² Leta 2025 so bila sprejeta merila za opredelitev kakovosti dela sodišč, kar bo omogočilo boljše spremljanje kakovosti sodstva in s tem boljše upravljanje procesov (EK, 2025j; Vrhovno sodišče RS, 2026a). Dostopnost in cenovna dosegljivost sodstva³¹³ ostajata primerljivi s povprečjem EU (EK, 2025o; World Justice Project, 2025). Pomemben dejavnik kakovosti so tudi kadri, z novim plačnim sistemom je bil leta 2024 izboljšan plačni položaj sodnikov in sodnega osebja. Število sodnikov na 100.000 prebivalcev se je od leta 2012 zmanjševalo, a se je leta 2025 ustalilo in ostaja med največjimi v EU (40,5; več jih ima le Hrvaška). Število sodnega osebja se je v zadnjih letih nekoliko povečalo, vendar ob novih pristojnostih sodišč njegovo pomanjkanje še vedno ovira razbremenitev sodnikov nesodniških opravil³¹⁴ (razmerje med sodniki in sodnim osebjem se je s 3,4 leta 2012 povečalo na 3,9 leta 2025). Po podatkih EK (2025o) ima Slovenija večje število sodišč na prebivalca,³¹⁵ kot jih je v povprečju držav EU, ob tem pa sodišča obravnavajo relativno veliko število zadev na prebivalca, zlasti na področju civilnih in izvršilnih postopkov (tudi pripad novih zadev na prebivalca je večji kot v povprečju EU).

Zaznava korupcije se je v zadnjem letu nekoliko povečala, povečal se je tudi zaostanek Slovenije za povprečjem EU. Po zadnjem merjenju Transparency International (2026) Slovenija po zaznavi korupcije³¹⁶ še naprej zaostaja za povprečjem EU in vodilnimi inovatorkami, zaostanek pa se je dodatno povečal.³¹⁷ Tudi po anketi Eurobarometra (2025d, 2025e) zaznava korupcije med prebivalci in gospodarstveniki ostaja močno razširjena in se je v zadnjem letu še povečala.³¹⁸ Po mnenju vprašanih je to predvsem posledica koruptivne³¹⁹ prepletenosti gospodarstva in politike ter pomanjkljivega

³¹² V letu 2025 sta bila nadgrajena tudi pomembna dela eSodstva – eVložništvo (elektronsko vlaganje in vročanje) ter eSpis.

³¹³ Dostopnost sodstva pomeni, da imajo posamezniki in podjetja dejansko možnost uveljavljati svoje pravice pred sodišči, kar vključuje razpoložljivost informacij o postopkih, geografsko in digitalno dostopnost sodišč, razumljivost postopkov ter razpoložljivost pravne pomoči. Cenovna dosegljivost sodstva pomeni, da stroški sodnih postopkov (sodne takse, stroški odvetnikov in drugi postopkovni stroški) niso tako visoki, da bi posameznikom ali podjetjem preprečevali dostop do sodnega varstva, pri čemer imajo pomembno vlogo tudi sistemi brezplačne pravne pomoči ali drugih oblik finančne podpore.

³¹⁴ Podporne, administrativne, tehnične in strokovne naloge, ki omogočajo potek postopka, vendar same po sebi ne pomenijo odločanja. Sodniška opravila so odločanje v zadevah, presoja dokazov, pravna argumentacija ter izdaja in obrazložitev sodb.

³¹⁵ Slovenija ima relativno gosto mrežo sodišč glede na velikost države in število prebivalcev, kar je povezano tudi z zgodovinsko organizacijo sodnega sistema,

³¹⁶ Na podlagi zaznave korupcije je raziskovalna služba Evropskega parlamenta (EPRS, 2016) leta 2016 ocenila, da bi morebitno zmanjšanje korupcije v Sloveniji lahko prineslo do približno 3,5 milijarde evrov letnih koristi (oz. 8,5 % BDP), s tem pa je bila Slovenija v skupini držav okoli povprečja EU. V raziskavi je bilo izračunano, kolikšno gospodarsko izgubo bi imela posamezna država EU, ker ne dosega ravni korupcije sedmih najboljših držav članic. Poudarjeno je bilo, da to ne pomeni, da je letno toliko korupcije v posamezni državi, ampak je to ocena zgornje meje korupcije (na podlagi zaznave korupcije), ki je v nekaterih primerih lahko tudi nerealna oz. previsoka.

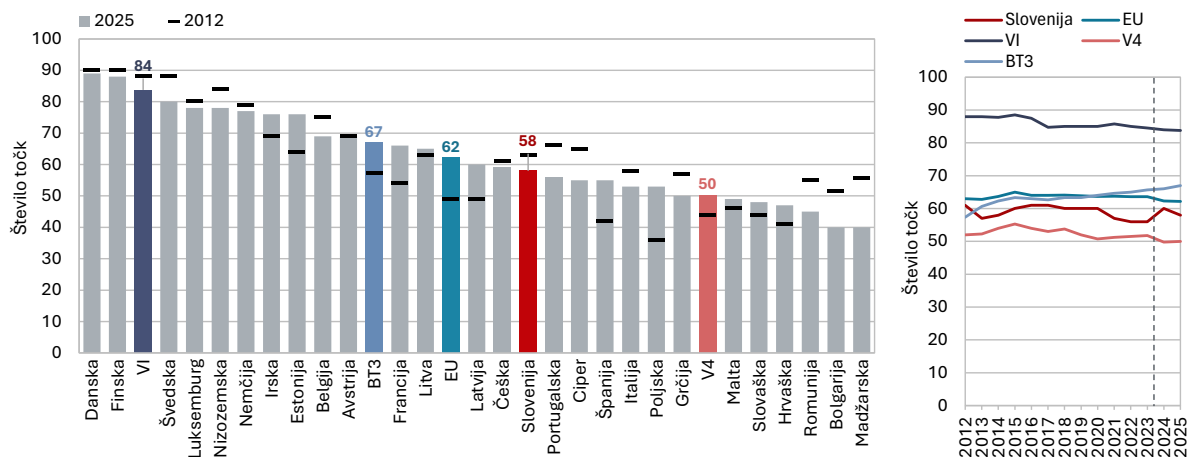
³¹⁷ Zaznava korupcije se je ob predhodni meritvi leta 2024 zmanjšala, a so k temu deloma prispevale metodološke prilagoditve izračuna indeksa in povečanje statistične napake. Primerljivost s preteklimi merjenji je posledično omejena.

³¹⁸ V Sloveniji 85 % vprašanih prebivalcev meni, da je korupcija težava (EU 69 %, vodilne inovatorke 39 %), pri čemer je imel relativno majhen del tudi lastne izkušnje z njo (Slovenija 4 %, EU 5 %) (Eurobarometer, 2025e).

³¹⁹ Prepletenost med gospodarstvom in politiko je pomembna, saj omogoča usklajevanje razvojnih politik

ustreznega sankcioniranja odmevnih primerov korupcije.³²⁰ Visoka zaznava korupcije je povezana tudi z majhnim zaupanjem v javne institucije in s pomanjkanjem preglednosti njihovega delovanja, v poslovnem okolju pa je bila zaznava korupcije največja pri javnih naročilih (Eurobarometer, 2025e; IMD, 2025). V letu 2025 sta bila sprejeta prenovljena Resolucija o preprečevanju korupcije v Republiki Sloveniji, ki je določila 77 strateških ciljev (MP, 2025; RePKRS-1, 2025), ter akcijski načrt za njeno uresničevanje (KPK, 2025). Pri tem KPK (2026) opozarja, da bo treba zavezanost boju proti korupciji dosledneje uresničevati v praksi, zlasti z večjo odgovornostjo najvišjih predstavnikov države, krepitvijo integritete funkcionarjev in javnih uslužbencev ter učinkovitim sankcioniranjem nepravilnosti, pri čemer imajo pomembno vlogo neodvisne nadzorne institucije (KPK, 2026; Transparency International Slovenia, 2026). GRECO (2026) je v pregledu ugotovil, da je Slovenija v zadnjih letih od 15 priporočil s področja preprečevanja korupcije in krepitve integritete zadovoljivo izvedla dvanajst priporočil, tri delno. V skladu s priporočili so bile od zadnjega pregleda leta 2024 posodobljene smernice glede lobiranja pri najvišjih nosilcih izvršilne oblasti ter obvladovanja navzkrižja interesov v okviru vlade in policije. Izvaja se več ukrepov za vzpostavitev načrta integritete in izboljšanje preprečevanja nasprotja interesov v vladi, čeprav GRECO ugotavlja, da se ti načrti v praksi še niso v celoti uresničili.

/ Slika 142: Indeks zaznave korupcije se je v zadnjem letu poslabšal (oziroma se je zaznava korupcije povečala), Slovenija opazno zaostaja zlasti za vodilnimi inovatorkami

Vir: Transparency International (2026). Opombe: Vrednost indeksa med 0 in 100, 0 pomeni visoko koruptivnost države, vrednost 100 pa državo, kjer ni bilo zaznane korupcije. V letu 2024 je prišlo do metodološke prilagoditve izračuna indeksa in povečanja statistične napake, kar je v Sloveniji povečalo vrednost indeksa (učinek na države EU je bil različen). Primerljivost s preteklimi merjenji je posledično omejena. Za EU, vodilne inovatorke (VI), višegradske države (V4) in baltske države (BT3) je izračunano netehtano povprečje.

in gospodarskih potreb, problematična pa je koruptivna prepletenost, ki vodi v klientelizem, korupcijo ali privilegirani vpliv posameznih interesov na politične odločitve.

³²⁰ 83 % anketirancev je menilo, da je v Sloveniji korupcija posledica pretesne povezanosti gospodarstva in politike, v povprečju EU (77 %) in vodilnih inovatorkah (66 %) pa je bil ta delež precej manjši. Podobno velja tudi glede pomanjkljivega sankcioniranja odmevnih primerov korupcije (Slovenija 76 %, EU 66 %, vodilne inovatorke 49 %) (Eurobarometer, 2025d, 2025e).

6.3 Poslovno okolje

Poslovno okolje v Sloveniji so v zadnjih letih zaznamovale večje krize (epidemija covid-19, energetska kriza) in povečana negotovost v mednarodnem okolju. V obdobju 2020–2022 je v času zdravstvene in energetske krize podjetja podprla fiskalna politika ter z obsežnimi pomočmi pomagala ohraniti gospodarske zmogljivosti. Negotove razmere v mednarodnem okolju – zlasti težave v predelovalnih dejavnostih glavnih trgovinskih partneric in trgovinske napetosti ob uvajanju carin ZDA – dodatno vplivajo na poslovanje podjetij v Sloveniji,³²¹ ki so močno vpeta v globalne verige vrednosti, predvsem evropske.

Za podjetja in investitorje sta, poleg ambiciozne in proaktivne razvojne politike, ključna zlasti stabilnost in predvidljivost poslovnega ter zakonodajnega okolja, saj vplivata na predvidljivost poslovanja in varnost naložb. Slovenija ima dobre razvojne temelje (človeški kapital, razvita infrastruktura), vendar slovensko poslovno okolje še vedno zaznamujejo institucionalne in regulativne omejitve, ki zmanjšujejo njegovo konkurenčnost in privlačnost za investicije (EK, 2025i, 2026c). Za njegovo trajnejše izboljšanje bodo potrebni večja predvidljivost politik in ukrepov, učinkovitejše delovanje institucij ter tudi spodbudnejši odnos do podjetništva, tveganja in inovacij. Konkurenčnost poslovnega okolja je v Sloveniji omejena tudi s stroški proizvodnje, ki so povezani z rastjo domačih stroškov dela in cen energetskih in neenergetskih surovin na mednarodnih trgih ter s pomanjkanjem/razpoložljivostjo usposobljene delovne sile.³²² Zaradi povečane negotovosti v mednarodnem okolju je aktivno ukrepanje za izboljšanje poslovnega okolja toliko pomembnejše, zlasti priprava novega programa spodbujanja investicij in internacionalizacije gospodarstva (obstoječi program se bo iztekel v letu 2026 (MGRT, 2021)), saj je strateški pristop k iskanju novih trgov, priložnosti in investitorjev, tudi z delnim državnim prevzemanjem tveganj, lahko odločilnega pomena za prihodnjo konkurenčnost Slovenije. V začetku leta 2026 je bila sprejeta slovenska startup strategija do leta 2030, ki predstavlja okvir za sistematično in dolgoročno podporo razvoju inovativnih zagonskih podjetij (MGTŠ, 2026b).

Prednosti poslovnega okolja v Sloveniji so povezane s človeškim kapitalom in dobro mednarodno infrastrukturno povezanostjo ... Ključne prednosti slovenskega poslovnega okolja so po ocenah gospodarstvenikov kakovostna in dobro usposobljena delovna sila, visoka raven izobrazbe ter infrastrukturna povezanost, ki podpira izvozne in proizvodne dejavnosti. Prednosti izhajajo tudi iz dobre tehnološke usposobljenosti podjetij ter močne izvozne usmerjenosti v industriji in nekaterih storitvah z višjo dodano vrednostjo (IMD, 2025). Podjetja tako kažejo relativno visoko prilagodljivost in inovativnost, zlasti v nišnih dejavnostih in v mednarodnih dobavnih verigah, kjer so prisiljena k stalnemu izboljševanju konkurenčnosti.

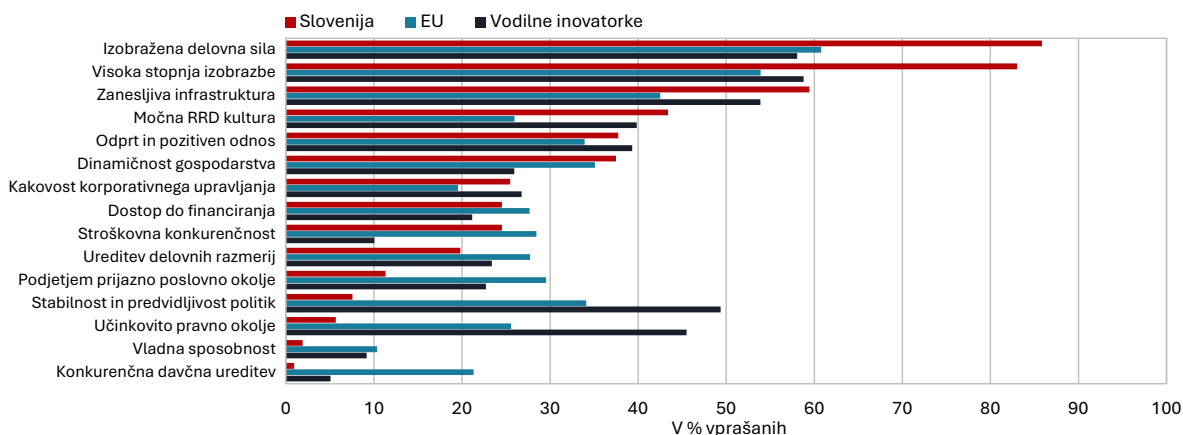
... glavne ovire pa predvsem z vlogo države in delovanjem institucij. Med slabostmi gospodarstveniki že dalj časa poudarjajo davčno politiko. Podjetja kot pomembno oviro za poslovanje navajajo tudi pretirano birokracijo, ki se kaže v številčnosti predpisov in dolgotrajnosti postopkov, povezanih z javnimi storitvami, ter sorazmerno togo delovnopravno zakonodajo (IMD, 2025; Jaklič in Koleša, 2024).

³²¹ V primerjavi z drugimi državami EU Slovenija v zadnjih letih ohranja visoko stopnjo mednarodne vpetosti. Delež vrednosti izvoza blaga in storitev v BDP se je v obdobju 2022–2025 zmanjšal in je lani dosegel 78,6 % BDP, uvoz pa 73,3 % BDP.

³²² Kazalnik poslovnih tendenc v predelovalnih dejavnostih (SURS, 2026a).

Dolgotrajni postopki so v veliki meri povezani s pridobivanjem gradbenih dovoljenj, so časovno zahtevni in zapleteni. Slovenija se je v preteklih letih uvrščala med države EU z najmanj učinkovitimi in najdaljšimi postopki umeščanja in dovoljevanja posegov v prostor (Cousin idr., 2025; EUnet4DBP, 2024; OECD, 2024h). V skladu z Gradbenim zakonom (2025) je rok za izdajo odločbe o zahtevi za gradbeno dovoljenje dva meseca, vendar ta rok začne teči šele po vložitvi popolne vloge. Povprečno trajanje postopka izdaje gradbenega dovoljenja (vključno s pridobivanjem dokumentov za popolno vlogo) za stanovanjske stavbe tako traja okoli 130 dni,³²³ za industrijske objekte pa bistveno dlje, od 1,5 leta do 2 let.³²⁴ Daljši roki za industrijske objekte so povezani z večjim številom vključenih deležnikov, morebitno oceno vplivov na okolje, posegi na varovanih območjih ter tehtanjem javnega interesa (MNVP, 2025).³²⁵ Ukrepi v zadnjih letih so bili usmerjeni predvsem v poenostavitev in digitalizacijo teh postopkov (npr. vzpostavitev portala eGraditev) (o ukrepih več v poglavju 6.5).

/ Slika 143: Glavna prednost slovenskega poslovnega okolja je po mnenju gospodarstvenikov kakovostna in izobražena delovna sila, pomanjkljivost pa davčna ureditev

Vir: IMD (2025). Opomba: Gospodarstveniki so med 15 dejavnikov izbrali pet dejavnikov, ki kažejo na privlačnost posamezne države. Za EU in vodilne inovatorke je izračunano netehtano povprečje.

Odnos do podjetništva v družbi je pozitiven, zaznavanje podjetniških priložnosti in kompetenc se izboljšuje. Po raziskavi GEM³²⁶ se je odnos do podjetništva v zadnjem desetletju izboljšal. Povečala sta se spoštovanje podjetnikov v družbi in zaželenost podjetniškega poklica kot karierni poti, kar je povezano tudi z večjim zaznavanjem pozitivnih podjetniških zgodb v medijih; vrednosti vseh treh kazalnikov so bile leta 2024 nad povprečjem držav EU, vključenih v raziskavo.³²⁷ Prebivalci bolje ocenjujejo tudi lastne podjetniške kompetence, zaznavanje poslovnih priložnosti in enostavnost ustanavljanja podjetij.³²⁸ Delež tistih, ki menijo, da imajo znanje, izkušnje in

³²³ Postopek se lahko bistveno podaljša v primeru nepopolnih vlog, pritožb in sprememb namenske rabe zemljišč. Zapleteno je lahko pridobivanje vseh dovoljenj pred vložitvijo vloge.

³²⁴ Primerljiv podatek za povprečje držav EU ni na voljo. V raziskavi BusinessEurope (2024) je 60 % podjetij v EU poročalo, da na izdajo dovoljenj čakajo več kot eno leto, pri čemer so se v nekaterih primerih zamude podaljšale celo do šest let. Primerljivega podatka za Slovenijo v tej raziskavi ni.

³²⁵ Eden izmed razlogov za dolgotrajnost postopkov je tudi v primeru spremembe namenske rabe zemljišč, saj lahko ta postopek prek sprememb občinskih prostorskih načrtov traja več let, kar bistveno podaljša izvedbo investicije (Zakon o urejanju prostora – ZUreP-3).

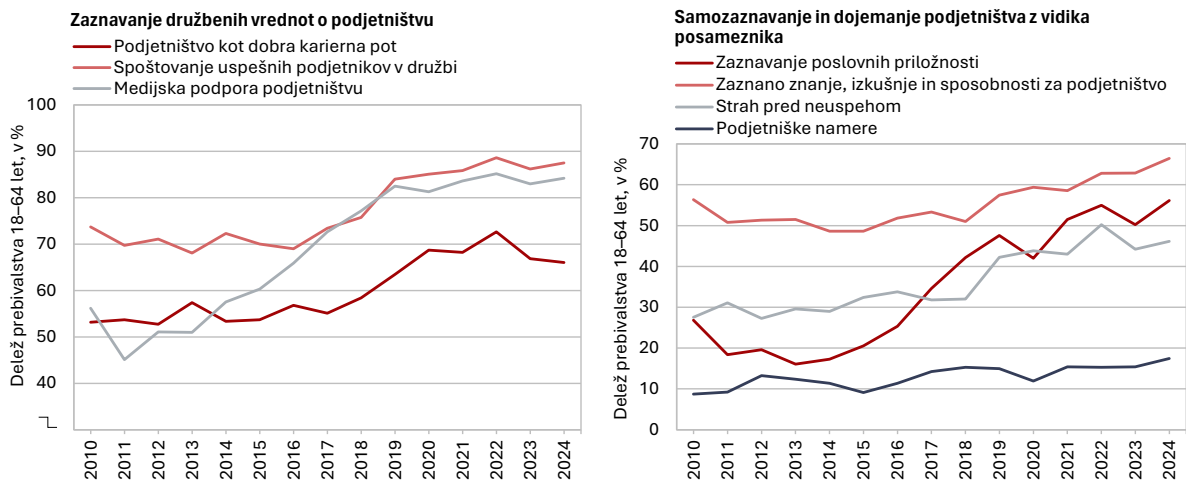
³²⁶ Globalni podjetniški monitor (GEM) je največja svetovna raziskava podjetništva. Slovenija v njej sodeluje od leta 2002.

³²⁷ Slovenija pa se je uvrstila na prvo mesto po kazalniku zaznana medijska podpora podjetništvu, na drugo mesto po kazalniku spoštovanje uspešnih podjetnikov v družbi ter na sedmo mesto po kazalniku podjetništvo kot dobra karierna pot (GEM, 2026a; Širec idr., 2025).

³²⁸ V letu 2024 je 71,56 % vprašanih menilo, da je v Sloveniji mogoče enostavno začeti poslovati (Širec idr., 2025).

sposobnosti za podjetništvo, je tudi leta 2024 ostal med največjimi v EU, delež vprašanih, ki v svojem okolju zaznavajo poslovne priložnosti, pa je bil največji doslej (56,2 %; EU-18: 47,4 %). Med vprašanimi jih je 17,5 % nameravalo ustanoviti podjetje, kar je več kot v povprečju EU-18 (13,6 %). Ključna ovira za podjetniško udejstvovanje je strah pred neuspehom, ki se je ob zadnjem merjenju povečal (46,1 %; EU-18: 47,3 %) (GEM, 2026a; Širec idr., 2025).

/ Slika 144: V zadnjem desetletju se je povečala družbena naklonjenost podjetništvu (levo), izboljšalo pa se je tudi zaznavanje podjetniških priložnosti in kompetenc (desno)

Vir: GEM (2026a). Opomba: V raziskavi GEM se naklonjenost družbe podjetništvu analizira s tremi razsežnostmi zaznavanja posameznikov: zaželenost podjetniškega poklica kot karierni poti, spoštovanje uspešnih podjetnikov v družbi in podpora podjetništvu v medijih.

Slovenija je kot družba manj naklonjena spremembam in novim idejam, hkrati pa prebivalci pozitivno vrednotijo vpliv znanosti in tehnologije na družbo. Po ocenah strokovnjakov je v Sloveniji družbena naklonjenost novim idejam, spremembam in sprejemanju tveganj manjša kot v povprečju držav EU, še izraziteje pa zaostaja za vodilnimi inovatorkami (IMD, 2025; Širec in Crnogaj, 2023). V slovenski kulturi so premalo poudarjene vrednote inovativnosti, ustvarjalnosti, avtonomnosti in odgovornosti posameznika pri upravljanju lastnega življenja (Širec in Crnogaj, 2023). Po raziskavi Eurobarometer (2025f) se je 76 % vprašanih strinjalo, da znanost prehitro spreminja način življenja,³²⁹ kar je več kot v povprečju EU (63 %) in precej več kot v vodilnih inovatorkah (46 %). Kljub temu velika večina prebivalcev pozitivno vrednoti splošni vpliv znanosti in tehnologije na družbo³³⁰ ter ocenjuje, da bo informacijsko-komunikacijska tehnologija v naslednjih dveh desetletjih izboljšala način življenja. Bolj zadržani pa so pri vrednotenju vpliva umetne inteligence: le približno polovica vprašanih meni, da bo imela pozitiven vpliv (51 %; EU: 55 %; VI: 61 %).

³²⁹ V obdobju 2021–2024 se je delež povečal za 12 o. t.

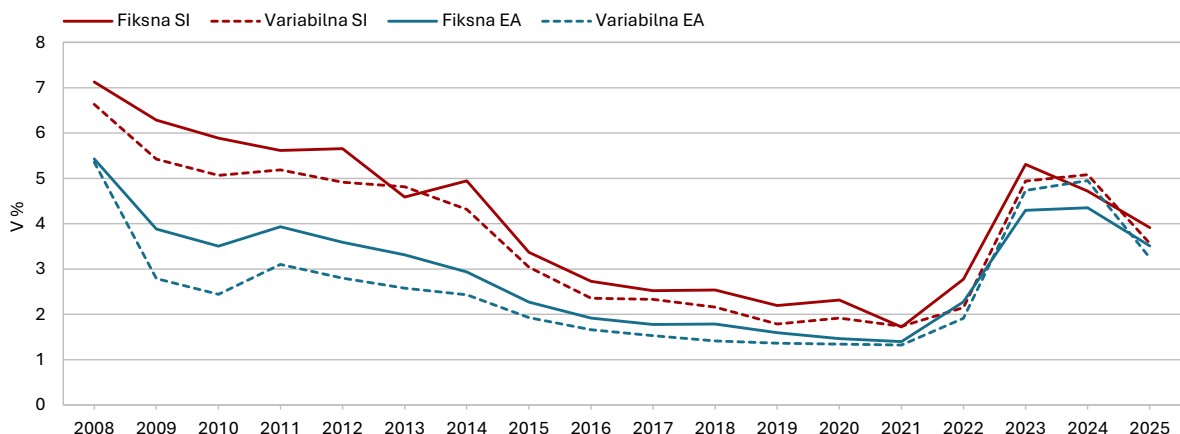
³³⁰ V Sloveniji je leta 2024 tako menilo 84 % vprašanih (EU: 83 %; VI: 91,5 %), 65 % (EU: 67 %; VI: 78,5 %) pa se jih je strinjalo, da znanost in tehnologija olajšujeta življenje ter ga naredita bolj zdravo in udobnejše (Eurobarometer, 2025f). Delež prebivalcev, ki meni, da digitalizacija javnih in zasebnih storitev olajšuje njihovo življenje, je leta 2025 znašal 78 %, kar je nad povprečjem EU (73 %), a pod povprečjem vodilnih inovatorok (82 %) (Eurobarometer, 2025g).

6.3.1

Dostop do financiranja

Dostopnost finančnih virov v Sloveniji se izboljšuje ob ohranjanju slabše razvitosti nebančnih virov financiranja. Bančni sistem ostaja stabilen, kazalniki likvidnosti in dobičkonosnosti ne kažejo večjih omejitev pri kreditiranju. Po ocenah podjetij se je dostopnost finančnih virov v letih 2023 in 2024 izboljšala (BS, 2025c), na kar je lahko deloma vplivala razmeroma nizka potreba po zunanjem financiranju zaradi zanašanja na lastne vire. Podobne ocene so podjetja podala tudi v letu 2025 (BS, 2026b; EK, 2026e), ko se je dostopnost virov financiranja za velika podjetja sicer še naprej izboljševala, pri MSP pa se je nekoliko poslabšala oziroma je ostala nespremenjena. Dostop do virov financiranja je ponovno eno izmed manj problematičnih področij, saj je dostop do virov financiranja kot glavno omejitev navedlo le 6 % anketiranih podjetij, medtem ko je pomanjkanje osebja in managerjev navedla skoraj tretjina podjetij. K izboljšanju pogojev zadolževanja je prispevala tudi denarna politika ECB, ki je lani ob umirjanju inflacije ključne obrestne mere znižala še za odstotno točko, to pa se je odrazilo tudi na nižjih obrestnih merah za podjetniška posojila. Razlike med obrestnimi merami za posojila podjetjem v Sloveniji in evrskem območju so se v zadnjih desetih letih znižale, a v Sloveniji ostajajo nekoliko višje, kar postavlja slovenska podjetja – kljub njihovi relativno manjši zadolženosti³³¹ – v slabši konkurenčni položaj. Delež nedonosnih terjatev se je nekoliko povečal, predvsem zaradi slabšanja razmer v predelovalnih dejavnostih, a ostaja nizek (1,6 % celotne izpostavljenosti bančnega sistema). Nebančni viri financiranja ostajajo slabo razviti, predvsem trg kapitala in tveganega kapitala. Obseg podjetniških vrednostnih papirjev je razmeroma nizek, pri novih izdajah prevladuje država z izdajo obveznic.

/ Slika 145: Obrestne mere za posojila podjetjem v Sloveniji so se znižale, a so še vedno nekoliko nad povprečjem evrskega območja

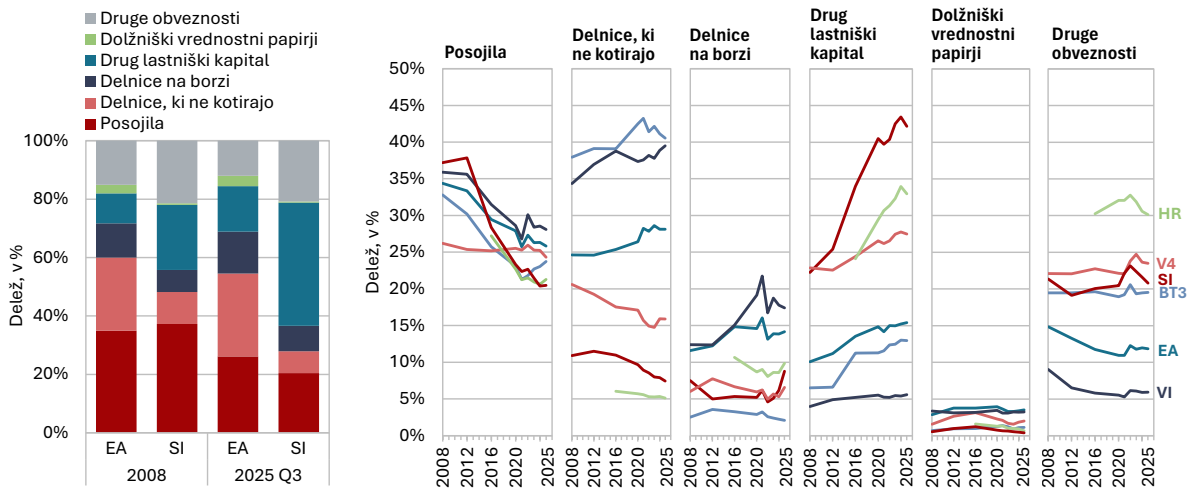
Vir: ECB (2026).

Finančna struktura podjetij ostaja zaznamovana s slabo razvitim trgom kapitala in posledicami svetovne finančne krize, kar se kaže v nizkem deležu dolžniških in kapitalsko-tržnih virov financiranja. Delež posojil v strukturi virov financiranja se je od vrha leta 2011 (med finančno krizo) skoraj preplopolovil in je v tretjem četrtletju 2025 dosegal dobro petino (v evrskem območju dobro četrtno) vseh virov financiranja. V prvih treh četrtletjih lani se je obseg posojil nefinančnim družbam povečal za 6,9 %, k temu

³³¹ Zadolženost nefinančnih družb, merjena kot razmerje med dolgom in kapitalom, v Sloveniji znaša 0,36 (ob nadpovprečnem obsegu kapitala in podpovprečnem deležu posojil in dolžniških vrednostnih papirjev), v evrskem območju pa je za skoraj polovico višja.

je v največji meri (približno tri petine) prispevalo zadolževanje doma, dve petini pa v tujini. Najpomembnejši vir financiranja podjetij ostaja kapital, ki obsega 57,5 % vseh virov financiranja nefinančnih družb, kar je primerljivo z evrskim območjem (57,1 %). Večje pa so razlike v strukturi kapitala: v evrskem območju delnice (ki kotirajo in ne kotirajo na borzi) zavzemajo skoraj tri četrtine, v Sloveniji pa le 28 %, kar odraža majhnost gospodarstva ter tudi plitvost in nizko likvidnost domačega kapitalskega trga. Pri kapitalu v Sloveniji tako prevladuje drugi lastniški kapital, ki zajema kapital podjetij, ki niso delniške družbe. Tudi financiranje z izdajo dolžniških vrednostnih papirjev je z 0,4 % zanemarljivo in dosega le približno desetino že tako nizke ravni v evrskem območju. Ocenjujemo, da slovenska podjetja primanjkljaj s trga kapitala delno nadomeščajo z medpodjetniškim financiranjem. Delež drugih finančnih obveznosti je bil namreč v tretjem četrtletju 2025 z 20,8 % ob kapitalu drugi najpomembnejši vir financiranja. Razvojni zaostanek je izrazit pri primerjavi skupnih finančnih obveznosti glede na BDP, kjer Slovenija s približno 185 % dosega le nekaj več kot polovico povprečja evrskega območja. Za zmanjševanje tega zaostanka bo treba povečati obseg virov financiranja, predvsem s hitrejšim razvojem in večjo vlogo trga kapitala, ki je še vedno slabo razvit, kar je delno povezano tudi z majhnostjo slovenskega gospodarstva in majhnim pomenom varčevanja za starost. Za njegov hitrejši razvoj je nujno treba okrepiti sodelovanje z institucijami kapitalskega trga v regiji in povečati vlogo domačih institucionalnih vlagateljev (npr. pokojninskih skladov).

/ Slika 146: V strukturi virov financiranja slovenskih podjetij izstopa predvsem velik delež drugega lastniškega kapitala

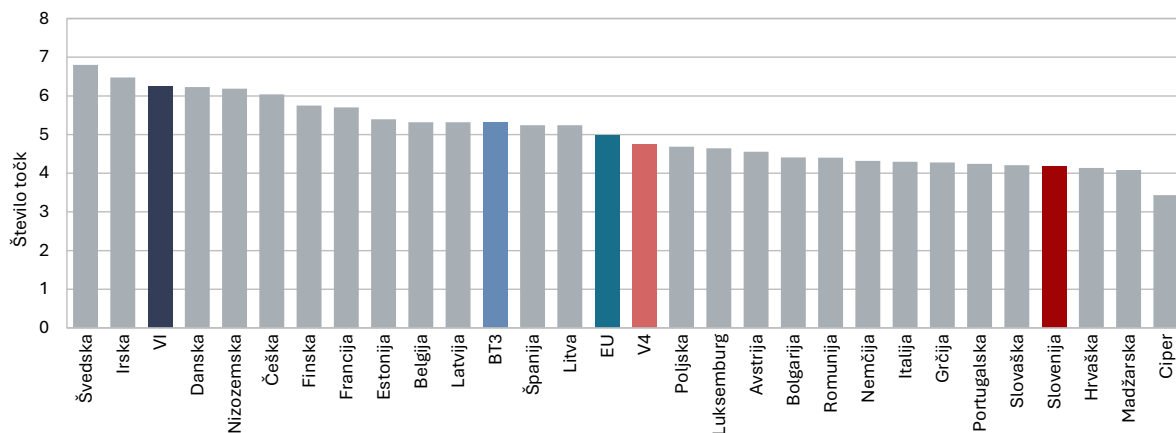
Vir: Eurostat (Eurostat, 2026). Za evrsko območje (EA), vodilne inovatorke (VI), višegradske države (V4) in baltske države (BT3) je izračunano netehtano povprečje.

Krepitev trga kapitala je ključna za dolgoročni gospodarski razvoj Slovenije, saj omogoča učinkovito mobilizacijo prihrankov ter njihovo usmerjanje v produktivne naložbe. V ta namen je bila sprejeta Strategija razvoja trga kapitala do leta 2030 (MF, 2023), ki predvideva večjo digitalizacijo, večjo vključenost malih in srednje velikih podjetij na trg kapitala, širitev ponudbe obveznic ter izboljšanje finančne pismenosti. Cilj strategije je doseči status razvijajočega se trga (angl. *Emerging Market Status*), kar bi povečalo likvidnost in obseg trgovanja na trgu kapitala. Država je za večjo mobilizacijo prihrankov gospodinjstev,³³² ki so še vedno pretežno v nizko obrestovanih

³³² Njihova vloga je predvsem v nadomeščanju oz. razpršitvi virov državnega dolžniškega financiranja in ne podlaga za dodatno zadolževanje. V večji meri bi lahko bili prihranki gospodinjstev namenjeni tudi za financiranje podjetij.

depozitih, izdala tri »ljudske« obveznice, namenjene fizičnim osebam.³³³ Leta 2025 je sprejela tudi Zakon o individualnih naložbenih računih (ZINR, 2025), ki od marca 2026 omogoča slovenskim davčnim rezidentom odprtje individualnega naložbenega računa pod ugodnejšimi davčnimi pogoji. Za večjo podporo mladim zagonskim podjetjem, ki imajo močno omejen dostop do večine tradicionalnih virov financiranja, pa bo treba okrepiti tudi ponudbo tveganega kapitala, ki je po IMD (2025) med najslabše dostopnimi v državah EU. Tvegani kapital ne prinaša le finančnih sredstev, temveč tudi znanje, upravljske izkušnje, mednarodne povezave in strateško usmerjanje (gl. poglavje 4.5.1). Razvitejši trg tveganega kapitala bi tako spodbudil nastajanje inovativnih podjetij, hitrejšo rast tehnološko zahtevnih panog z visoko dodano vrednostjo, okrepil prenos znanja iz raziskovalnega okolja v podjetja in tako povečal konkurenčnost slovenskega gospodarstva.

/ Slika 147: V Sloveniji je dostopnost do tveganega kapitala med najnižjimi v EU

Vir: IMD (2025). Opomba: Podatek za leto 2025. Več je bolje, največ možnih točk 10. Za EU, vodilne inovatorke (VI), višegradske države (V4) in baltske države (BT3) je izračunano netehtano povprečje.

³³³ Vplačila so v treh izdajah skupno presešla 690 mio. evrov.

6.4 Strateško upravljanje države

Slovenija s Strategijo odpornosti Republike Slovenije do leta 2030 vzpostavlja celovit in usklajen okvir za krepitev nacionalne odpornosti proti vse pogostejšim in prepletenim krizam in šokom. Odpornost pomeni sposobnost sistema in države, da prenese šoke, se prilagodi in se po njih tudi obnovi (NATO, 2024; OECD, 2025d). Strategija odpornosti Republike Slovenije do leta 2030 (MO, 2026b) temelji na usklajenosti s koncepti in mehanizmi NATO in EU ter obravnava 13 ključnih področij³³⁴ nacionalne odpornosti, za katera so opredeljeni strateški cilji. Njihovo uresničevanje bo potekalo prek akcijskega načrta, ki se bo redno posodabljal na podlagi dvoletnih nacionalnih vaj kriznega upravljanja (naslednja bo v drugi polovici 2026) ter vmesnih kratkoročnih ukrepov (vzpostavitev 13 delovnih skupin z oceno tveganj in načrtovanimi ukrepi in časovnicami po področjih). Sprejetje strategije odpornosti pomeni, da se strateško upravljanje države premika k celostnemu, prilagodljivemu in, s sodelovanjem države, lokalnih skupnosti, gospodarstva in drugih deležnikov, tudi medsektorsko usklajenemu upravljanju tveganj, kriz in kritične infrastrukture, pri čemer so v ospredje postavljeni odpornost, pripravljenost in sposobnost hitrega okrevanja. V javni razpravi je tudi osnutek zakona o vzpostavitvi okvira ukrepov glede izrednih razmer na notranjem trgu in njegovi odpornosti, katerega namen je zagotoviti podlage za pravočasno predvidevanje kriz, pripravo nanje in usklajen odziv (MGTŠ, 2026a).

6.4.1 Izvršna sposobnost in učinkovitost države

Strateško upravljanje javnih institucij, merjeno z indeksom upravljanja s predvidevanjem,³³⁵ je v Sloveniji bolje ocenjeno od povprečja EU. Na področju javne uprave je, po izteku predhodne strategije leta 2020, že dlje časa v pripravi nova strategija, katere osnutek poudarja javne storitve po meri uporabnikov, kompetentne javne uslužbenice ter odprto in inovativno upravo (MJU, 2024b). Primerjava kazalnikov trajnostnega upravljanja (Bertelsmann, 2024) kaže, da je institucionalni okvir v Sloveniji urejen, organizacijska struktura za koordinacijo vladnih politik med resornimi ministrstvi (z vzpostavljenimi mehanizmi horizontalnega in vertikalnega usklajevanja politik in ukrepov) pa v primerjavi z državami EU dobro razvita (osmo mesto med 21 državami EU). Kljub temu EK in OECD na več področjih opozarjata na krepitev strateške usklajenosti in sodelovanja med ministrstvi ter nekaterimi ključnimi deležniki (npr. na področju dolgoročnega načrtovanja javnih naložb (EK, 2025i) in inovacijskega sistema (OECD, 2024e)). K bolj uravnoteženemu in učinkovitemu strateškemu upravljanju bi prispevala tudi krepitev mehanizmov vertikalne koordinacije med državo, regijami, občinami in drugimi deležniki ter večje vključevanje regionalnih akterjev v pripravo razvojnih strategij in ukrepov države z neposrednimi posledicami na lokalni ravni (OECD, 2026a). V primerjavi z drugimi državami so relativno dobro ocenjeni tudi mehanizmi, ki omogočajo iskanje konsenza, sodelovanje deležnikov v pripravi politik ter odprtost podatkov (peto mesto). Slabša od povprečja je ocena pri

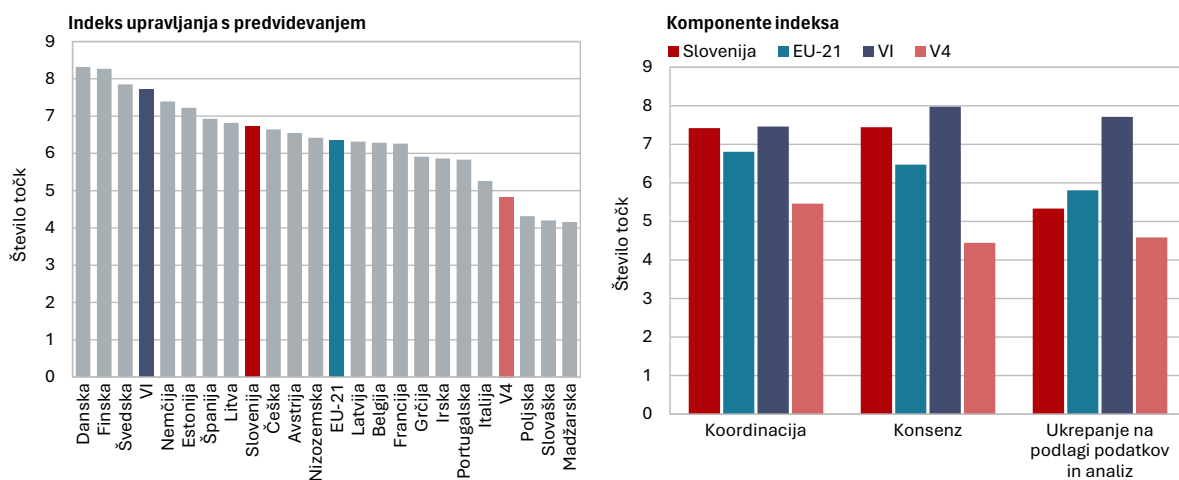
³³⁴ Področja nacionalne odpornosti so nacionalnovarnostni sistem in neprekinjeno delovanje države, energetika, pitna voda, preskrba s hrano, finančni sistem in bančništvo, gospodarstvo, zdravje, informacijsko-komunikacijski sistemi in omrežja, promet, družbena odpornost, okolje, prostor in naravni viri, strateško komuniciranje, vesolje ter nove tehnologije.

³³⁵ Indeks upravljanja s predvidevanjem (angl. *Governing with foresight*) je del širšega sistema trajnostnih kazalnikov upravljanja (SGI, angl. *Sustainable governance indicators*). Ti kazalniki omogočajo primerjavo med državami na področju demokratičnega nadzora in vladanja, sposobnosti upravljanja države s pogledom v prihodnost in trajnostnega oblikovanja politik. Ker je bil celotni sistem kazalnikov leta 2023 oblikovan na novo, primerjava za nazaj ni več možna. Prav tako ni več možna primerjava oz. spremljanje cilja SRS po kazalniku izvršne zmogljivosti, saj kazalnik zaradi spremembe metodologije ni več na voljo.

systematičnem vrednotenju rezultatov, evalvaciji politik ter uporabi podatkov in analiz pri oblikovanju ukrepov (11. mesto).

Učinkovito strateško upravljanje zahteva več kot zgolj koordinacijo politik in oblikovanje strategij, saj temelji na celovitem upravljanju države, učinkovitem medresorskem sodelovanju ter sistematičnem spremljanju napredka kot podlagi za oblikovanje ustreznih politik in ukrepov. Primerjava z vodilnimi inovatorkami kaže, da je ključno na dokazih temelječe oblikovanje politik, ki temelji na kakovostnih analitičnih podlagah, sistematičnem vrednotenju učinkov politik, vključevanju javnosti ter na močnih institucionalnih mehanizmi za koordinacijo, izvajanje in spremljanje politik (Bertelsmann, 2024). Med ključnimi cilji je poleg povečanja učinkovitosti in prilagodljivosti javne uprave tudi krepitev zaupanja v institucije, ki je v Sloveniji zelo nizko (MJU, 2024b) (gl. poglavje 6.1). K povečanju zaupanja javnosti v institucije pomembno prispevata kompetentno delovanje vlade (npr. zagotavljanje kakovostnih javnih storitev, učinkovito izvajanje politik, odzivanje na šoke) in sprejemanje odločitev na pregleden in pravičen način (OECD, 2024i).

/ Slika 148: Strateško upravljanje javnih institucij, merjeno z indeksom upravljanja s predvidevanjem, je bolj ocenjeno od povprečja EU, Slovenija zaostaja pri večji rabi analitike v odločanju

Vir: Bertelsmann (2024). Opomba: Ocena je za leto 2024. Število točk med 0 in 10, več je bolje. Podatki za EU so za 21 držav članic, ki so vključene v raziskavo SGI. Za EU-21, vodilne inovatorko (VI) in višegrajske države (V4) je izračunano netehtano povprečje.

Kakovost strateškega komuniciranja³³⁶ v Sloveniji pomembno vpliva na zaupanje v institucije in s tem tudi na učinkovitost upravljanja in izvajanja javnih politik. Izkušnje iz obdobja zdravstvene krize kažejo, da neenotna ali pogosto spreminjajoča se sporočila lahko zmanjšujejo zaupanje in otežujejo izvajanje ukrepov. OECD (2024i) ugotavlja, da so jasnost, konsistentnost in transparentnost komunikacije ključni dejavniki zaupanja v vlado, zlasti v kriznih razmerah.³³⁷ Kakovostno strateško komuniciranje tako neposredno vpliva na odpornost, zlasti institucionalno, saj večje zaupanje omogoča lažje izvajanje reform, zmanjšuje tveganje socialnih napetosti in krepi legitimnost javnega sektorja. V Sloveniji se v zadnjih letih krepi uporaba digitalnih kanalov

³³⁶ Strateško komuniciranje pomeni ciljno usmerjeno komuniciranje in bi ga lahko opredelili kot sistematično načrtovanje in izvajanje pretoka informacij, komuniciranja, ki dolgoročno krepi zaupanje in kredibilnost (Hallahan idr., 2007).

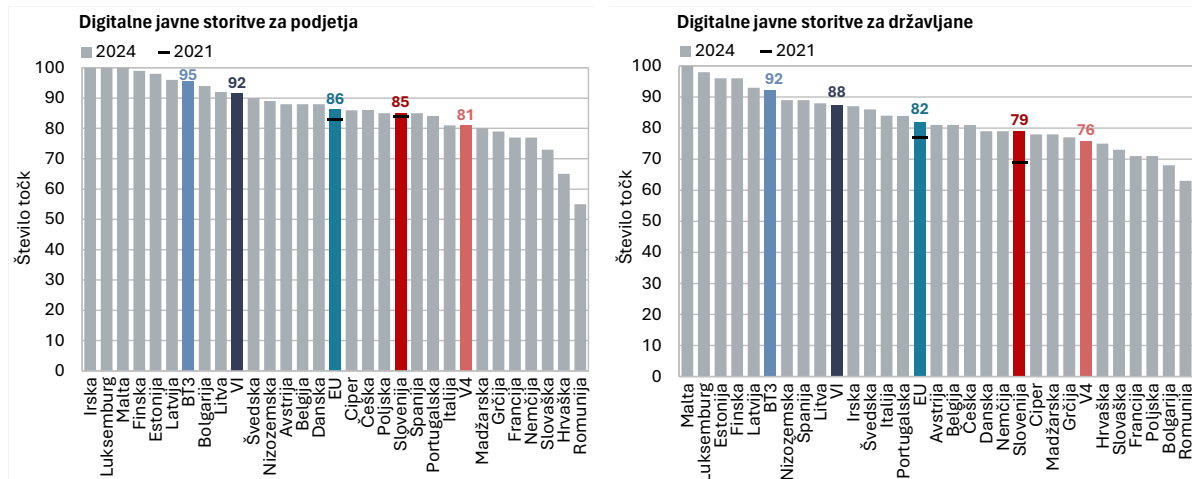
³³⁷ OECD (2022a) navaja, da je bila v času zdravstvene krize kakovost kriznega komuniciranja ključna za uspešno izvajanje ukrepov, saj so bile države z bolj enotno in podatkovno podprto komunikacijo uspešnejše pri zagotavljanju javne podpore. Objave Eurobarometra v obdobju zdravstvene krize kažejo, da se je takrat zaupanje v vlado in javne institucije (tudi policijo) v Sloveniji močno zmanjšalo.

in odprtih podatkov, vendar mednarodne primerjave opozarjajo na potrebo po boljši medresorski koordinaciji in večji konsistentnosti strateškega komuniciranja, zlasti v kontekstu zaupanja javnosti (Bertelsmann, 2024; OECD, 2025g).

Razvitost storitev e-uprave v Sloveniji se je v zadnjih letih izboljšala, a zaostaja za povprečjem EU, saj so druge države napredovale hitreje.

Država se je na področju delovanja javne uprave osredotočila na razvoj digitalnih javnih storitev in približanje delovanja javne uprave potrebam uporabnikov, temeljni dokument na tem področju pa je Strategija digitalnih javnih storitev 2030 (MDP, 2023).³³⁸ V zadnjih letih je bilo vzpostavljenih več digitalnih orodij, ki omogočajo poslovanje državljanov z državo (portali eUprava, eDavki, zVem, eZakonodaja, SLO4D, rešitve na področju pravosodja) in podjetij z državo (portal SPOT), tako da je na spletu dostopnih okoli 90 % vseh javnih storitev (EU 88 %). Podatki EK (2025b) kažejo, da je Slovenija v zadnjih letih napredovala pri več kazalnikih digitalnih javnih storitev, zlasti pri digitalnih storitvah za državljane, a tako pri storitvah za podjetja kot za državljane nekoliko zaostaja za povprečjem EU, opazno pa tako za vodilnimi inovatorkami kot tudi baltskimi državami. Bolje od EU je ocenjena zlasti pri naravnosti na uporabnika (razpoložljivost digitalnih storitev, uporabnost) in transparentnosti, izboljšave pa so potrebne na področju čezmejne mobilnosti.³³⁹ Postopno se izboljšuje tudi digitalna dostopnost javnih storitev, vendar ostajajo nekateri izzivi, zlasti pri zagotavljanju enakega dostopa za vse skupine prebivalstva. Uporaba digitalnih storitev ni enakomerno razširjena, saj na to vplivajo digitalne spretnosti (osnovne digitalne spretnosti ima v Sloveniji 47 % prebivalstva – EU 60 %). Pri tem je poseben izziv zlasti dostopnost za starejše, manj digitalno pismene ter ranljive skupine, kar se odraža tudi v manjši uporabi digitalnih javnih storitev v teh skupinah (Eurostat, 2026).

/ Slika 149: Slovenija po razvitosti digitalnih javnih storitev za podjetja (levo) in državljane (desno) zaostaja za povprečjem EU

Vir: EK (2025b). Opomba: Številni točk je med 0 in 100, več je bolje. Za EU, vodilne inovatorke (VI), višegrajske države (V4) in baltske države (BT3) je izračunano netehtano povprečje.

Slovenija je v zadnjih letih postopno izboljševala regulativno okolje in zmanjševala administrativna bremena, vendar ostajajo sistemski izzivi, zlasti na področju storitev. Po podatkih MJU (2026a) je bilo do konca leta

³³⁸ Strategija opredeljuje, da bodo do leta 2030 vse ključne javne storitve zagotovljene na spletu in dostopne vsem uporabnikom, vsaj 80 % ključnih javnih storitev, ki so dostopne digitalno, bo tudi opravljenih digitalno, in vsaj 80 % uporabnikov javnih storitev bo uporabljalo digitalno identiteto.

³³⁹ Kako preprosto lahko državljani iz tujine dostopajo do spletnih storitev in jih uporabljajo; kateri mehanizmi spletne podpore in povratnih informacij so vzpostavljeni za čezmejne uporabnike

2025 izvedenih več kot 396 ukrepov za izboljšanje zakonodajnega okvira in poslovnega okolja, kar je približno 90 % vseh načrtovanih aktivnosti. Največ ukrepov je bilo sprejetih na področju financ, statistike, pravosodja, kmetijstva in poslovnega okolja, poseben poudarek pa je bil namenjen digitalizaciji postopkov (nadgradnja elektronskih storitev za državljane in poslovnih portalov na področjih poslovnega okolja,³⁴⁰ državne uprave, sodstva, gradnje itd.). Napredek je bil dosežen tudi glede analize učinkov predpisov (RIA), ki je obvezna za vse primarne zakone³⁴¹ ter za nekatere podzakonske akte, sprejeta pa je bila tudi metodologija za oceno učinkov predpisov na različna družbena področja (MJU, 2023; OECD, 2025p). Zaostanek pa ostaja velik pri uporabi *ex-post* evalvacij, ki je pod povprečjem držav EU in OECD (EK, 2024b; OECD, 2025p). V obdobju 2016–2024 je bilo opravljenih 118 evalvacij ukrepov, v katerih je bilo ugotovljenih 172,8 milijona evrov prihrankov letno (MJU, 2026a). Poslovno okolje sicer še vedno zaznamujejo dolgotrajni postopki na nekaterih področjih (npr. gradbena dovoljenja, gl. poglavje 6.3) ter regulativne omejitve pri storitvah. Slovenija ima namreč visoko število reguliranih poklicev v primerjavi z državami EU³⁴² (EK, 2026b), po kazalnikih regulativnih omejitev v storitvenih dejavnostih (OECD, 2025q, 2025t) pa izkazuje nadpovprečne omejitve v nekaterih reguliranih poklicih in nekaterih poslovnih storitvah, kjer so postopki vstopa na trg, licenciranja in soglasij kompleksni ter časovno zahtevni. To omejuje konkurenco, zmanjšuje dinamiko podjetniškega vstopa ter upočasnjuje rast produktivnosti storitvenega sektorja, ki ima pomembno vlogo v gospodarstvu. Čeprav je po raziskavi OECD (2025t) regulativno okolje v Sloveniji ocenjeno bolje od povprečja držav EU (OECD, 2025t), gospodarstveniki opozarjajo na počasno zmanjševanje regulative in upravnih ovir ter le postopno zmanjševanje razkoraka do povprečja EU pri kakovosti zakonodajnega in pravnega okvira (IMD, 2025; World Bank, 2025).

Glavna izziva sistema javnih naročil v Sloveniji sta razdrobljenost in nizka stopnja konkurence med izvajalci. Obseg javnih naročil je v letu 2024 znašal 13,4 % BDP,³⁴³ kar je manj kot v predhodnih treh letih, a več kot pred desetletjem. Sistem je razdrobljen, saj naročila izvaja več kot 2.220 naročnikov, pri čemer je več kot polovica izvedenih postopkov naročil majhne vrednosti (51,7 % oz. 16,1 % skupne vrednosti), kar kaže na pogosto uporabo enostavnejših postopkov. Skupinskih javnih naročil, kjer bi bila lahko dosežena večja gospodarnost, je bilo le 4,9 % vseh naročil (7,1 % vrednosti). Zelo majhen je tudi delež elektronskih dražb, ki so bile uporabljene manj kot v odstotku vseh oddanih naročil, kljub možnostim za doseganje boljših cen in večje transparentnosti (MJU, 2025). V zadnjih letih so bili na področju javnega naročanja sprejeti številni ukrepi za posodobitev in digitalizacijo sistema (na primer informacijski sistem e-JN, eRevizija, e-Dosje), kar omogoča znižanje stroškov izvajalcev, skrajšanje postopkov in povečanje preglednosti. Konec leta 2024 je bil sprejet Načrt za dvig konkurenčnosti v javnem naročanju 2025–2030, ki vsebuje nabor ukrepov za povečanje konkurenčnosti javnih naročil, profesionalizacijo naročnikov in ponudnikov, standardizacijo in poenostavitev dokumentacije, spodbujanje dialoga med trgom in naročniki ter za uvajanje

³⁴⁰ Z namenom zmanjšanja administrativnih ovir za gospodarske subjekte in izboljšanja zanesljivosti, transparentnosti ter interoperabilnosti podatkov je bil v letu 2025 sprejet prenovljeni Zakon o Poslovnem registru Slovenije (2025). Zakon ureja vodenje in upravljanje Poslovnega registra Slovenije, opredeljuje subjekte vpisa in podatke, poenostavlja enotne postopke vpisa poslovnih subjektov, povečuje dostopnost in javno objavo podatkov o poslovnih subjektih in omogoča poenoteno elektronsko prijavo prek sistema SPOT.

³⁴¹ Razen za predloge po nujnem postopku in za ratifikacijo mednarodnih pogodb.

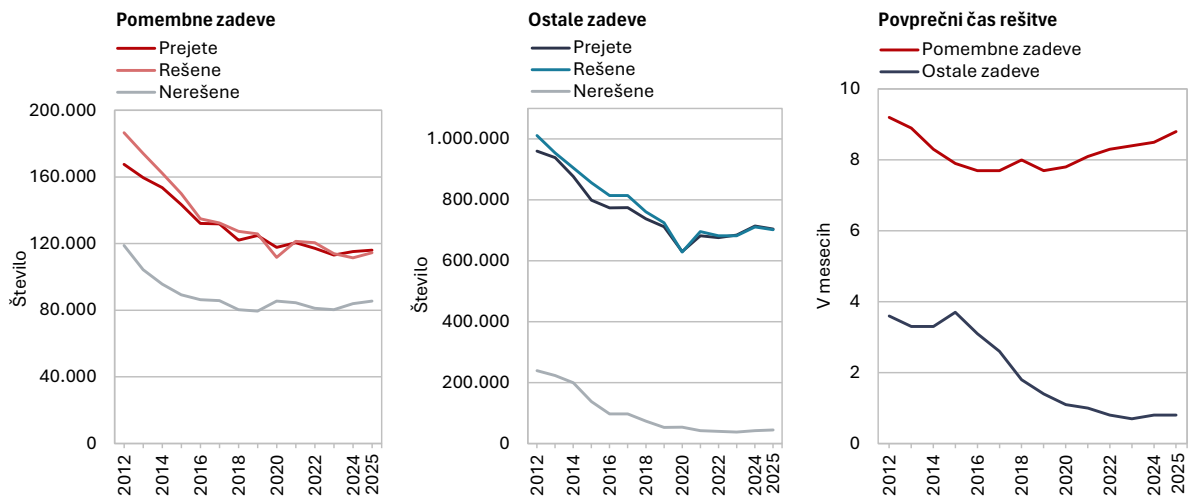
³⁴² 261 poklicev, povprečje v EU znaša 211 poklicev. Vodilne inovatorke imajo v povprečju precej manj reguliranih poklicev (190), v regulaciji pa močno izstopajo višegradske države (355). Najmanj reguliranih poklicev v povprečju je v baltskih državah (121) (EK, 2026b).

³⁴³ Javno naročanje ima pomemben delež odhodkov proračuna Republike Slovenije (37,66 % v letu 2024).

digitalnih orodij (MJU, 2024a). V letu 2026 je bilo vzpostavljeno tudi analitično orodje (Odprta skrinja), ki omogoča večjo preglednost in sprotni vpogled v podatke o oddanih javnih naročilih (MF, 2026). Kljub napredku ostaja ključna težava pomanjkanje konkurence pri javnih naročilih, saj je pri 47 % razpisov sodeloval le en ponudnik (47 %),³⁴⁴ to pa lahko povečuje stroške in korupcijsko tveganje (OECD, 2025l). Pozitivni premik pa je zmanjšanje deleža manj transparentnih postopkov (postopek s pogajanjem brez predhodne objave) s 13 % leta 2020 na 8,6 % leta 2024.

Izboljševanje učinkovitosti sodstva je v zadnjih letih zastalo, kar se kaže v daljšem trajanju postopkov in rasti števila nerešenih zadev. Podatki o poslovanju in organizaciji sodišč v Sloveniji (Vrhovno sodišče RS, 2026b, 2026a) kažejo, da je izboljševanje učinkovitosti sodišč, zlasti pri pomembnih zadevah, v zadnjih letih zastalo, kar je bilo povezano predvsem s prevzemanjem novih pristojnosti³⁴⁵ in pomanjkanjem sodnega osebja.³⁴⁶ V letu 2025 se je število prejetih pomembnih zadev ponovno nekoliko povečalo, obvladovanje pripada se je nekoliko zmanjšalo, število nerešenih pomembnejših zadev pa je bilo najvišje po letu 2017. S tem se je podaljšal tudi čas njihovega reševanja in nekoliko zvišala povprečna starost nerešenih zadev.³⁴⁷ Vrhovno sodišče ob tem opozarja, da v primerjavi s pravnimi sistemi v drugih državah sodišča v Sloveniji obravnavajo tudi številne zadeve, ki se drugje obravnavajo zunaj sodstva (npr. pred upravnimi organi, notarji) (Vrhovno sodišče RS, 2026a). V primerjavi z drugimi državami članicami EU je pričakovano trajanje postopkov na prvi stopnji daljše in se je v zadnjih letih še podaljšalo (na 344 dni leta 2023, EU 247 dni), s tem pa se je razkorak do cilja SRS (200 dni) še povečal (EK, 2025o). EK tudi navaja, da je dolgotrajno trajanje postopkov še naprej izziv, zlasti pri sojenjih v zvezi s pranjem denarja³⁴⁸ in korupcijo.

/ Slika 150: Povprečni čas reševanja vseh sodnih zadev, zlasti pomembnih, se je v zadnjih letih podaljšal

Vir: Vrhovno sodišče RS (2025).

³⁴⁴ Med državami EU imata večji delež razpisov samo z enim izvajalcem Grčija (55 %) in Poljska (56 %).

³⁴⁵ Na primer sprejeti Zakon o izvajanju Uredbe (EU) o enotnem trgu digitalnih storitev (ZIUETDS, 2025) in Zakon o izvajanju Uredbe (EU) o obravnavanju razširjanja terorističnih spletnih vsebin (ZIUORTSV, 2024), kjer so bile odločbe za odstranjevanje spletnih vsebin prenesene na sodišča. Za nove pristojnosti se štejejo tudi zadeve, ki so označene kot prednostne in tako prehitvejajo starejše zadeve.

³⁴⁶ Vrhovno sodišče opozarja tudi na pomanjkanje pravosodnih policistov, kar vpliva na privedbo priprtih in zaprtih oseb na sodišča ter posledično do preklica narokov in obravnave.

³⁴⁷ Povprečno trajanje postopka v pomembnejših zadevah je bilo 8,8 meseca, v preostalih zadevah pa manj kot en mesec.

³⁴⁸ Poleg kompleksnosti primerov na trajanje sojenja pomembno vplivajo tudi pravna sredstva obrambe (na primer pritožbe, ugovori).

Upravljanje podjetij v državni lasti se je v zadnjem desetletju konsolidiralo in formalno uskladilo z mednarodnimi smernicami, država pa v gospodarstvu ostaja zelo prisotna. Po podatkih OECD (2024j, 2025m) država neposredno ali posredno obvladuje pomemben del podjetniškega sektorja v Sloveniji (okoli 34 %, merjeno z deležem tržne kapitalizacije borzno kotiranih podjetij). Mednarodna primerjava kaže, da se Slovenija po kazalnikih kakovosti upravljanja podjetij v državni lasti uvršča med uspešnejše države EU, manj ugodno pa je ocenjena vloga države pri določanju cen (cenovna regulacija) in njeni vključenosti pri upravljanju mrežnih dejavnosti (OECD, 2025t). OECD (2024j) ugotavlja, da je Slovenija z ustanovitvijo SDH formalno vzpostavila centralizirani model upravljanja, ki je skladen s smernicami OECD za korporativno upravljanje podjetij v državni lasti. Konec leta 2024 je skupna vrednost portfelja SDH, ki je krovni upravljavec kapitalskih naložb države, znašala 13,1 milijarde evrov, v upravljanju pa je bilo 82 aktivnih kapitalskih naložb.³⁴⁹ Koncentracija naložb je visoka, saj deset največjih obsega 76,8 % vrednosti vseh naložb v upravljanju, največja stebra (promet in energetika) pa skoraj tri četrtine upravljalvskega portfelja. Zvišanje vrednosti portfelja v zadnjih dveh letih (za več kot 2 milijarde evrov) je bila predvsem posledica dobrih poslovnih rezultatov ter deloma sprememb računovodskih standardov pri zavarovalnicah. Dobičkonosnost v vseh stebrih je tudi v letu 2024 ostala visoka (ROE 9,6 %), najvišja v stebru energetike, kar se je odrazilo tudi v višjih dividendah (510,2 milijona evrov izplačanih za poslovno leto 2024), od katerih je več kot polovica izhajala iz energetskih družb (SDH, 2025).

6.4.2

Varnost in obramba

Prebivalci se v Sloveniji počutijo varno, vendar je bil občutek varnosti leta 2025 nekoliko nižji kot v prejšnjih letih. Delež oseb, ki so poročale o težavah s kriminalom, vandalizmom in nasiljem v svojem bivalnem okolju, je bil leta 2023 najmanjši doslej (6,8 %) ter pod povprečjem EU in v okviru cilja SRS 2030 (manj kot 10 %) (Eurostat, 2026). Rezultati Evropske družboslovne raziskave za leto 2025 kažejo, da so neposredne izkušnje s kriminaliteto ostale redke,³⁵⁰ občutek osebne ogroženosti prebivalcev v njihovem življenjskem okolju pa je bil nekoliko večji kot v prejšnjih letih.³⁵¹ Na občutek varnosti vpliva tudi zaupanje ljudi v policijo, ki je bilo v zadnjih letih večje kot pri večini drugih institucij v državi. V letu 2025 se je povečalo, a ostalo pod povprečjem EU (Slovenija: 67 %, EU: 72 %) (Eurobarometer, 2026).

Kriminaliteta se je po večletnem zmanjševanju po letu 2021 ponovno začela povečevati. Število kaznivih dejanj je bilo leta 2024 največje v zadnjih osmih letih in nad desetletnim povprečjem. Povečalo se je predvsem število kaznivih dejanj splošne kriminalitete, med katerimi je bilo največ premoženjske, več pa je bilo tudi gospodarske in mladoletniške kriminalitete (Policija, 2025a). Manj je bilo kaznivih dejanj organizirane kriminalitete, zlasti s področja drog in nedovoljenih snovi v športu, pa tudi kaznivih dejanj prepovedanega prehajanja meje ali ozemlja države.³⁵² Preprečevanje

³⁴⁹ Več kot tri četrtine portfelja sestavljajo strateške naložbe, drugo so pomembne in portfeljske naložbe. Naložbe države je na strateške, pomembne in portfeljske na podlagi vnaprej opredeljenih meril razvrstila Strategija upravljanja kapitalskih naložb države (OdSUKND, 2015).

³⁵⁰ Leta 2025 je o osebni izkušnji z vlomi ali fizičnim napadom poročalo 9 % vprašanih, kar je podobno kot v prejšnjih letih (CJMMK, 2025a).

³⁵¹ Delež vprašanih, ki se počutijo varne, kadar zvečer sami hodijo po svoji soseski, je znašal 89 % (CJMMK, 2025a). V obdobju 2010–2023 se je gibal med 92 in 95 % in bil precej večji od povprečja držav EU, ki so sodelovale v raziskavi (ESS ERIC, 2024).

³⁵² Med 591 kaznivimi dejanji organizirane kriminalitete je bilo leta 2024 največ kaznivih dejanj prepovedanega prehajanja državne meje ali ozemlja države (440; 2023: 515) ter kaznivih dejanj s področja drog in nedovoljenih snovi v športu (69; 2023: 307) (Policija, 2025a).

nedovoljenih prehodov državne meje ostaja med prednostnimi nalogami policije. Slovenija je oktobra 2023 ponovno uvedla začasni nadzor na notranjih mejah z Madžarsko in Hrvaško, ki ga je podaljšala do junija 2026. Po več kot 60.000 nedovoljenih vstopih v državo leta 2023³⁵³ se je v zadnjih dveh letih njihovo število zmanjšalo, v letu 2025 na 28.200 (Policija, 2026a). Tudi v prvi polovici leta 2025 se je število kaznivih dejanj (celotna kriminaliteta) povečalo (Policija, 2025b).³⁵⁴

Naravne in druge nesreče ostajajo stalni vir ogrožanja, pri čemer ima Slovenija dobro vzpostavljen sistem civilne zaščite.

Leta 2025 je bilo v Sloveniji 18.297 različnih dogodkov,³⁵⁵ kar je več kot leto prej, predvsem zaradi večjega števila požarov in eksplozij, nesreč v prometu in nesreč z nevarnimi snovmi (URSZR, 2026). Naravnih nesreč je bilo najmanj v zadnjih desetih letih, največ težav in intervencij so znova povzročali močan veter in poplave. Poplave in požari so naravne nesreče, katerih pogostost in intenzivnost povečujejo podnebne spremembe. Poplave so bile skupaj s pojavom nalezljive bolezni pri ljudeh pri ocenjevanju tveganj nesreč v obdobju 2015–2024 prepoznane kot največje tveganje v Sloveniji, sledijo potres, letalska nesreča, terorizem, žled in jedrska nesreča (URSZR, 2025). Sistem civilne zaščite v Sloveniji je dobro vzpostavljen in institucionalno jasno organiziran, z močno vlogo Uprave RS za zaščito in reševanje (URSZR) ter razvejano mrežo poklicnih in prostovoljnih enot (zlasti gasilcev), ki so ena ključnih operativnih prednosti države. Tudi mednarodne primerjave Slovenijo uvrščajo med države z učinkovitim operativnim odzivom na naravne nesreče, kar se je potrdilo tudi ob poplavah, žledolomu in drugih izrednih dogodkih v zadnjem desetletju. Posebnost slovenskega sistema je visoka stopnja vključenosti prostovoljnih struktur, kar krepi odzivno sposobnost na lokalni ravni (EK, 2026d).

Slovenija se je leta 2025 zavezala povečanju deleža izdatkov za obrambo v obdobju 2025–2035, z namenom krepitve varnostne odpornosti in zmogljivosti.

Delež izdatkov za obrambo, ki je med najmanjšimi v EU, se je v obdobju 2014–2025 povečal z 0,97 na 2,05 % BDP³⁵⁶ (MO, 2025a, 2026a). V zadnjem letu je bil velik del dodatnih sredstev namenjen za nakup vojaške opreme,³⁵⁷ pomemben del pa tudi za vlaganje v odpornost. Srednjeročni razvojni okvir na tem področju predstavljata srednjeročni obrambni program RS 2023–2028, ki je podlaga za vzpostavitev in razvoj vojaških in civilnih obrambnih zmogljivosti (MO, 2023), ter strategija razvoja obrambe industrije in tehnološke baze (MO, 2025b). V okviru zavezništva NATO je Slovenija leta 2025 podpisala dogovor o postopnem povečanju izdatkov za obrambo na 5 % BDP do leta 2035,³⁵⁸ zaveza pa temelji na vlaganjih v jedrne obrambne izdatke (npr. vojska, zaloge) in izdatke za širše z obrambo in varnostjo povezane investicije (dvojna raba – v ta del naj bi Slovenija in druge zaveznice namenile do 1,5 % BDP letno). Slovenija namerava povečana vlaganja v obrambo

³⁵³ Z vključitvijo Hrvaške v schengensko območje v začetku leta 2023 so se nedovoljeni prehodi zunanje kopenske schengenske meje s Hrvaško preoblikovali v nedovoljene vstopne v Slovenijo na notranjih mejah, zato podatki od leta 2023 niso primerljivi s podatki prejšnjih let (Policija, 2025a).

³⁵⁴ Podatki za prvo polletje 2025 se primerjajo s podatki za prvo polletje prejšnjih let.

³⁵⁵ To so: naravne in druge nesreče, nesreče v prometu, požari in eksplozije, onesnaženja, nesreče z nevarnimi snovmi, jedrski in drugi dogodki, najdbe NUS, motnje oskrbe in poškodbe objektov, tehnična in druga pomoč ter nepotrebne oziroma lažne intervencije.

³⁵⁶ Podatki Ministrstva za obrambo. V prvih letih po vstopu v organizacijo NATO je Slovenija namenjala za obrambo približno 1,5 % BDP, največ v letu 2010 (1,6 % BDP). Zaradi varčevalnih ukrepov v gospodarski in finančni krizi so se ti izdatki do leta 2014 zmanjšali na manj kot odstotek BDP.

³⁵⁷ Npr. letalo spartan, sistemi protizračne obrambe.

³⁵⁸ V skladu z Resolucijo o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2040 (2025) je bila določena ciljna raven obrambnih izdatkov in njihovo postopno zvišanje na 3 % BDP do leta 2030, od katerih bo vsaj 20 % obrambnih izdatkov namenjenih za investicije v osnovna sredstva, 2 % pa za raziskave in razvoj.

izkoristiti za večjo vključitev gospodarstva v dobavne verige EU in NATO na področju obrambe (npr. krepitev obrambne industrijske baze), za okrepitev vlaganj v zmogljivosti za dvojno rabo (na primer infrastruktura, ki se uporablja v civilne in vojaške namene), za izboljšanje zaščite kritične infrastrukture in omrežij ter zagotavljanje civilne pripravljenosti in odpornosti (MO, 2026a). Na ravni EU je bil v okviru načrta reArm vzpostavljen tudi finančni instrument, ki omogoča odstopanje od evropskih proračunskih pravil za obrambne naložbe (EK, 2025h).

6.4.3

Globalna odgovornost

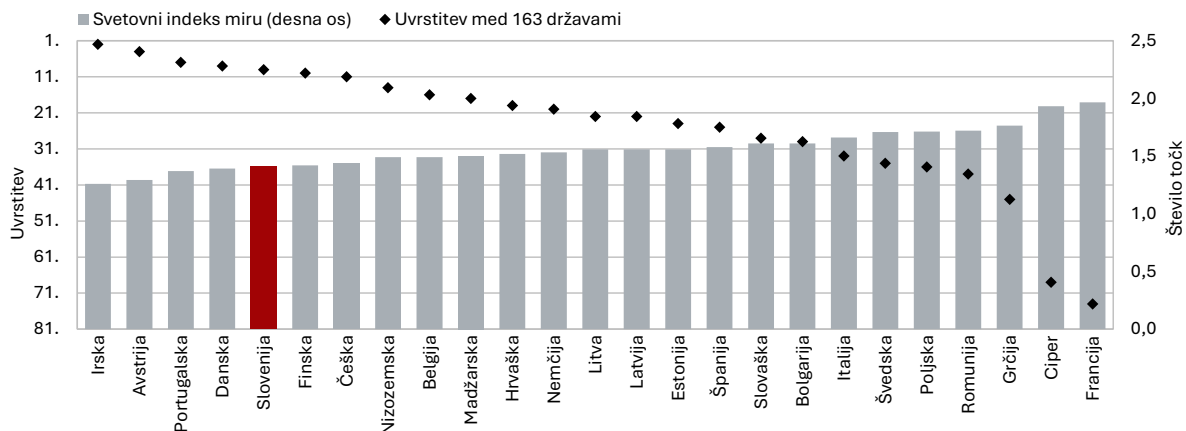
V svetovnem merilu je Slovenija ena najmirnejših držav, kar povečuje njeno mednarodno privlačnost. Svetovni indeks miru³⁵⁹ kaže, da se je v zadnjem desetletju uvrščala med najmirnejše države sveta,³⁶⁰ kar je tudi cilj iz SRS 2030. Med desetimi najmirnejšimi državami sveta je osem evropskih, od tega šest članic EU, a se je povprečna vrednost indeksa miru v Evropi poslabšala. Na to vplivajo številni dejavniki, v zadnjem obdobju predvsem vojni v Ukrajini in na Bližnjem vzhodu, ki imata zaradi geografske bližine in strateške lege humanitarne, varnostne in gospodarske posledice tudi v EU ter s tem v Sloveniji. IEP (2025) navaja, da se v Evropi kot odziv na poslabšane varnostne razmere povečujejo družbene napetosti in nezaupanje javnosti v institucije, preusmerjanje javnih sredstev s socialnih in razvojnih področij v obrambo, kar povečuje tveganje nadaljnjega zaostrovanja napetosti in nastanek konfliktov. K večji politični prepoznavnosti na svetovni ravni je prispevalo tudi aktivno sodelovanje v mednarodnih organizacijah, zlasti v OZN. V obdobju 2024–2025 je bila Slovenija nestalna članica Varnostnega sveta OZN,³⁶¹ v letu 2026 pa je postala članica Sveta OZN za človekove pravice, kjer bo nadaljevala prizadevanja za krepitev multilateralnega sistema in varstvo človekovega dostojanstva po vsem svetu.

³⁵⁹ Inštitut za ekonomijo in mir vsako leto pripravi svetovni indeks miru, ki ocenjuje raven miru v posamezni državi. Indeks sestavlja 23 kvalitativnih in kvantitativnih kazalnikov na lestvici 1–5, združenih v tri področja: militarizacija države, družbena varnost in zaščita, notranji in mednarodni konflikti. V izračun indeksa za leto 2025 so vključeni podatki od leta 2019 do marca 2025.

³⁶⁰ Leta 2025 se je uvrstila na deveto mesto med 163 državami sveta in na peto mesto med državami EU, kar je enako kot leto prej. Na področju militarizacije se je uvrstila na šesto mesto, na področju družbene varnosti in zaščite na 13. mesto, nižje pa se je uvrstila na področju notranjih in mednarodnih konfliktov (38. mesto). K temu sta prispevali še vedno nekoliko slabši oceni odnosov s sosednjimi državami in intenzivnosti organiziranih notranjih sporov, kar nakazuje na nekatere pomanjkljivosti, ki bistveno ne vplivajo na oceno miru v državi.

³⁶¹ Dvakrat je predsedovala Varnostnemu svetu OZN in predlagala pet resolucij. Štiri so se nanašale na razmere v Gazi, večina predlogov zaradi veta ni bilo potrjena. Posebej pomembna je bila leta 2025 resolucija o pregledu arhitekture OZN za izgradnjo miru 2805, ki je bila sprejeta soglasno in hkrati potrjena tudi v Generalni skupščini OZN.

/ Slika 151: Svetovni indeks miru kaže, da se Slovenija uvršča med najmirnejše države sveta

Vir: IEP (2025). Opomba: Podatki so za 25 držav članic EU (ni podatkov za Malto in Luksemburg); število točk od 1 do 5, manj je bolje.

Izdatki za uradno razvojno pomoč³⁶² so se v zadnjih desetih letih povečali, vendar ostajajo nižji od mednarodno sprejetih zavez. Delež izdatkov za uradno razvojno pomoč se je v obdobju 2015–2024 povečal z 0,15 na 0,23 % BND, nominalno pa za okoli 168 % na 152,8 milijona evrov. Za Slovenijo je v tem obdobju značilna zmerna in vztrajna rast uradne razvojne pomoči.³⁶³ Leta 2024 je ohranila hitro in prilagodljivo odzivanje na dodatne potrebe, ki so nastale zaradi novih kriz, predvsem povezanih z vojno v Ukrajini in posledično prehransko krizo, naravnimi nesrečami, konfliktom v Gazi ter zaostrovanjem humanitarnih kriz (MZEZ, 2025). Obseg pomoči se je leta 2024 nekoliko povečal, v deležu BND pa znižal za 0,01 odstotne točke. Zmanjšal se je obseg sredstev za razpoložljivo dvostransko pomoč,³⁶⁴ največ te pomoči pa je bilo namenjene oprostitev šolnin in štipendijam. Precej so se povečala sredstva, namenjena pomoči projektne narave, nekoliko pa tudi sredstva za dejavnosti ozaveščanja o pomenu mednarodnega razvojnega sodelovanja ter za humanitarno pomoč. V letu 2024 je Slovenija največ razpoložljive dvostranske pomoči namenila državam Zahodnega Balkana. Sedmo leto zapored se je povečal tudi obseg večstranske pomoči, predvsem prek razvojnega sodelovanja v okviru EU.

³⁶² Leta 2018 je bila sprejeta Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči do leta 2030, ki je vzpostavila okvir za krepitev dvostranskega razvojnega sodelovanja in opredelila usmeritve za aktivno delovanje na večstranski ravni ter bila tudi usklajena z uresničevanjem Agende 2030 (MZZ, 2018).

³⁶³ V obdobju po sprejetju Agende 2030 je bila rast uradne razvojne pomoči v posameznih letih izrazitejša, in sicer leta 2016 (povečani migracijski val iz Sirije), leta 2021 (donacije cepiv) in leta 2022 (stroški oskrbe beguncev iz Ukrajine, odpisi dolgov ter rast pripisanega deleža prispevkov EU za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč) (MZEZ, 2025).

³⁶⁴ Nižja so bila sredstva za oskrbo beguncev in migrantov, oprostitev šolnin ter posebne programe mednarodnih organizacij (MZEZ, 2025).

6.5

Regionalna politika in upravljanje prostora

Sprememba Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in sprejetje Strategije regionalnega razvoja Slovenije pomenita korak k bolj strateškemu in razvojno usmerjenemu modelu regionalne politike, ki temelji na gospodarski preobrazbi regij. Gre za odziv na enega ključnih izzivov doseganje regionalne politike – odsotnost dolgoročnega, strateškega in celovitega pristopa, kar je v preteklosti vodilo v razvojno in prostorsko razdrobljenost ter prevlado nepovezanih pretežno infrastrukturnih projektov lokalnega pomena brez večjih razvojnih učinkov na regionalni ravni (OECD, 2026a; Računsko sodišče RS, 2020). Strategija regionalnega razvoja Slovenije (MKRR, 2026b), ki jo uvaja sprememba Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2C, 2026), regionalno politiko srednjeročno osredotoča v gospodarsko preobrazbo regij skozi inovacijsko podprto rast. Ta naj bi ob upoštevanju celostnega pristopa vsem regijam in s tem celotni državi omogočila pospešen razvoj. Hkrati se še naprej ohranjajo obmejna območja in regije v prehodu (premogovni regiji) kot prednostna območja s posebnimi izzivi in ciljanimi ukrepi. Strategija kot enega ključnih razvojnih izzivov navaja centralizacijo delovnih mest v osrednjeslovenski regiji in z njo povezane velike regionalne razvojne razlike, merjene v BDP na prebivalca (gl. Okvir 1). Zato predlaga ukrepe za krepitev konkurenčnosti preostalih regij in ustvarjanje ustreznih razmer za razvoj delovnih mest z višjo dodano vrednostjo, zlasti s spodbujanjem dejavnosti, ki nimajo izrazite težnje po prostorski koncentraciji, ter s sočasnim prehodom v inovacijsko podprto rast. Ob tem upošteva neizkoriščene danosti in zmogljivosti tudi najbolj razvite osrednjeslovenske regije, ki v evropskem merilu ostaja med srednje razvitimi metropolitanskimi regijami z glavnimi mesti držav in s produktivnostjo pod povprečjem EU (gl. Okvir 1). Novi model je zato usmerjen v izkoriščanje razvojnih potencialov in krepitev rasti vseh regij ter tudi v spoprijemanje s teritorialno raznolikimi izzivi na področju kakovosti življenja s poudarkom na dostopu prebivalcev do storitev.

Ključna izziva za uspešno uresničevanje novega regionalnega razvojnega modela sta učinkovitejše povezovanje razvojnih politik in nadgrajeni sistem financiranja, ki bi ob boljši integraciji nacionalnih politik vodil tudi v preseganje lokalnih interesov. Dosedanje regionalno politiko so zaznamovali razdrobljenost, slaba povezanost z drugimi politikami in prevlada lokalnih interesov (OECD, 2026a). Strategija opozarja na nujnost nadgradnje sistema upravljanja za močnejše horizontalno (medresorsko) in vertikalno povezovanje med državno, regionalno in lokalno ravno. V ta namen predvideva delovno skupino za regionalni razvoj kot strateško posvetovalno telo Vlade RS, pri izvajanju strategije pa okrepljeno koordinacijo med resorji, razvojnimi regijami, občinami in drugimi deležniki. Uspešnost okrepljene koordinacije se bo pokazala že pri pripravi novega akcijskega programa za izvedbo strategije, predvideni za leto 2026. Strategija za okrepitev horizontalnega povezovanja opozarja tudi na pomen funkcionalnih regij, katerih obseg in meje se prilagajajo potrebam in izzivom na posameznih področjih. Funkcionalne regije so posebej pomembne z vidika gospodarske preobrazbe in krepitev konkurenčnosti območij zunaj osrednjeslovenske regije za doseganje potrebne kritične mase virov. To bo ob relativni majhnosti večine regij³⁶⁵ mogoče predvsem z medregijskim in čezmejnimi funkcionalnim povezovanjem, kar pa je lahko izziv v procesu izvajanja, ki še vedno primarno poteka prek povabil za pripravo dogovorov za razvoj posameznih razvojnih regij. Drugi ključni izziv

³⁶⁵ Osem regij od 12 ima manj kot 150.000 prebivalcev. Najmanjše število prebivalcev imata primorsko-notranjska (okoli 54.000) in zasavska regija (okoli 57.000).

je financiranje. Iz zakonodajnih sprememb in strategije ni jasno razvidna povezanost med strateškimi razvojnimi usmeritvami in sistemom financiranja projektov v sklopu izvajanja regionalne politike, kar lahko pomeni tveganje za gospodarsko preobrazbo regij in uspešnost celostnega teritorialnega pristopa na splošno. Tveganje je tudi močna odvisnost od sredstev evropske kohezijske politike, ki predvsem s teritorialno delitvijo sredstev na kohezijski regiji in z ozkimi vsebinskimi prednostnimi nalogami finančno, vsebinsko in teritorialno močno omejuje izvajanje regionalne politike (OECD, 2026a).

K celovitejšemu in skladnejšemu teritorialnemu razvoju lahko pomembno prispeva tudi sočasnost priprave regionalnih strateških dokumentov za različna področja, pri tem pa je ključen izziv zagotoviti njihovo čim večjo usklajenost in povezanost. V začetku leta 2025 se je v vseh regijah začela priprava prve generacije regionalnih prostorskih planov (RPP), ki naj bi bili skladno z Zakonom o urejanju prostora (ZUreP-3, 2025) pripravljene do začetka leta 2027. RPP-ji naj bi opredelili prostorske pogoje za razvoj regij, vključno s prednostnimi območji za gospodarske dejavnosti. Pri tem bo ključno zagotoviti tesno povezanost in dobro usklajenost RPP-jev z naslednjo generacijo regionalnih razvojnih programov (RRP), katerih priprava naj bi se začela v letu 2026. Leta 2025 so vse regije začele tudi pripravo regijskih celostnih prometnih strategij v skladu z Zakonom o celostnem prometnem načrtovanju (ZCPN, 2025), Podnebni zakon (PoZ, 2025b) pa je uvedel regionalne akcijske načrte prilagajanja podnebnim spremembam. Sočasni novi strateški pristopi na regionalni ravni na več področjih so odraz močnejšega zavedanja nosilcev razvojnih politik o pomenu vmesne regionalne ravni za uspešno usmerjanje razvoja, kar nova regionalna strategija tudi posebej poudarja. Priprava regijskih dokumentov je tako pomembna priložnost za premik od dosedanjega »silosnega« načrtovanja k celovitemu načrtovanju in izvajanju politik, prilagojenih danostim in zmožnostim ter potrebam posameznih območij. Pri tem izziv ostajajo različne časovnice njihove priprave, ki pa ga delno blaži dejstvo, da pripravo vseh dokumentov vodijo regionalne razvojne agencije (v sodelovanju z občinami in pristojnimi državnimi resorji). Nova regionalna strategija njihovo vlogo dodatno krepi s posebnimi ukrepi za izboljšanje njihove institucionalne sposobnosti.

Leta 2025 je bila posodobljena zakonodaja na področju urejanja prostora s ciljem rešiti eno ključnih strukturnih težav – dolgotrajnost in zapletenost postopkov. Z novelama prostorske in gradbene zakonodaje (GZ-1, 2025; ZUreP-3, 2025) so bile uvedene spremembe za večjo fleksibilnost in časovno omejenost postopkov priprave prostorskih aktov ter izdaje dovoljenj, med drugim z okrepitevijo medresorske koordinacije in uvedbo fikcije pozitivnega mnenja v primeru molka nosilcev urejanja prostora. Namen sprememb je bil skrajšati postopke, povečati pravno varnost in pospešiti umeščanje razvojnih projektov v prostor. Sočasno poteka digitalizacija procesov z vzpostavitvijo prostorskega informacijskega sistema PIS (<https://pis.eprorator.gov.si>), ki naj bi prispevala k večji transparentnosti in učinkovitosti urejanja prostora. Konec leta 2025 je bil zaključen projekt vzpostavitve sistema eGraditev, ki je v celoti digitaliziral postopek pridobivanja gradbenega dovoljenja (MJU, 2026b; MNVP, 2025), v letu 2026 pa se nadaljuje vzpostavitev sistema ePlan, ki bo digitaliziral procese tudi na področju prostorskega načrtovanja. Nadaljnje izboljšave bi lahko dosegli z uvajanjem novejših digitalnih orodij (npr. umetne inteligence) za dodatno optimizacijo postopkov.

Poskus povezanega strateškega razvojnega in prostorskega načrtovanja je vladni projekt umeščanja industrijsko-poslovnih območij nacionalnega in regionalnega pomena. V Sloveniji prevladuje relativno veliko število³⁶⁶ pretežno majhnih con (pod 10 ha) brez ustreznega upravljanja in razvojne usmeritve ter s pogosto omejenimi možnostmi za prostorsko širitev (Bizjak, 2019). Več poslovnih con nima dostopa do osnovne infrastrukture³⁶⁷ (SPIRIT Slovenija, 2026). Takšno stanje je posledica večletnega spodbujanja razvoja con³⁶⁸ brez celovite nacionalne politike, ki bi prednostno podpirala razvoj con z večjim regionalnim ali nacionalnim učinkom ter s tem prispevala k skladnejšemu teritorialnemu razvoju po načelu policentričnega urbanega sistema. Poleg tega je načrtovanje con v pristojnosti občin, ki pogosto nimajo ustreznih prostorskih, infrastrukturnih, poslovnih, organizacijskih in kadrovskega zmogljivosti za njihovo ustanavljanje (Bizjak, 2020). Odsotnost strateškega načrtovanja con, ki bi omogočila usklajeno in pravočasno pripravo ustreznih prostorskih razmer za njihov razvoj, je ustvarjala nepregledno in nepredvidljivo okolje za investitorje, zaznamovano tudi z dolgotrajnimi postopki pridobivanja dovoljenj, pomanjkanjem ustrezno pripravljenih zemljišč in visokimi stroški komunalne opreme. Zato so MGTŠ, MKRR in MNVP leta 2025 začeli izvajati strateški projekt umeščanja industrijsko-poslovnih območij nacionalnega in regionalnega pomena (MGTŠ idr., 2025).³⁶⁹ V njem je prek tematskega akcijskega programa predvidena prostorska opredelitev od treh do sedmih industrijsko-poslovnih območij državnega pomena ter prek priprave regionalnih prostorskih planov vsaj eno industrijsko-poslovno območje regionalnega pomena v vsaki razvojni regiji.

³⁶⁶ Portal Spirit navaja, da je v Sloveniji trenutno 648 poslovnih con, od tega okoli tretjina proizvodnih/industrijskih con (SPIRIT Slovenija, 2026).

³⁶⁷ 7 % poslovnih con nima dostopa do vodovoda, 15 % do elektrike in 20 % do kanalizacije. Le pet con je popolnoma opremljenih z možnostjo priklopa elektrike, vodovoda, kanalizacije, telefona, plinovoda, toplovoda, tehnološke vode in industrijskega ogrevanja (SPIRIT Slovenija, 2026).

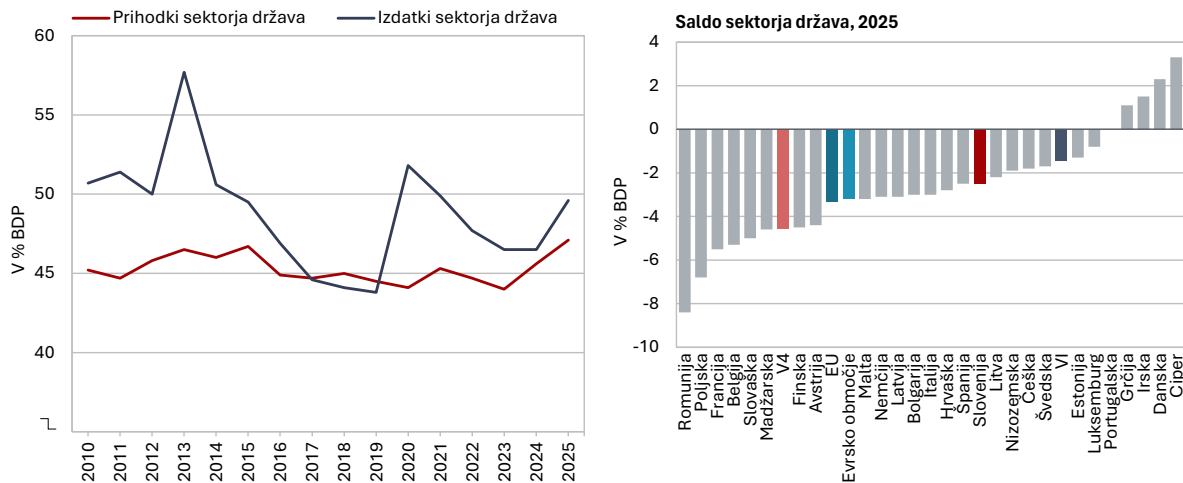
³⁶⁸ Predvsem v sklopu izvajanja ukrepov regionalne politike v programskih obdobjih 2007–2013 in 2014–2020.

³⁶⁹ Obstaja tveganje, da bo med izvedbo projekta prišlo do odstopanja od njegovih izhodišč in odnima od zastavljenih ciljev.

6.6 Razvojna vloga javnih financ

Javnofinančna politika s svojo razvojno vlogo vpliva na dolgoročni gospodarski potencial, odpornost proti šokom, na dolgoročno fiskalno vzdržnost in doseganje drugih ciljev, kratkoročno pa tudi na blažitev makroekonomskih šokov. Fiskalna politika je bila v času epidemije, energetske krize ter naravnih nesreč v zadnjih letih pomemben blažilec njihovih vplivov na gospodarstvo, kar je vplivalo na povišanje primanjkljaja po letu 2019. Primanjkljaj se je v obdobju 2021–2024 zniževal, v letu 2025 pa ponovno povečal (na 2,5 % BDP), dolg pa nadalje zmanjšal in dosegel raven (65,7 % BDP), ki je blizu tisti iz obdobja pred šoki (66,0 % v letu 2019). Na znižanje primanjkljaja je do leta 2023 vplivalo predvsem zniževanje deleža izdatkov (glede na BDP), v letu 2024 pa se je močneje povečal tudi delež prihodkov. Povečanje primanjkljaja v letu 2025 je izhajalo iz relativno močnega povečanja deleža izdatkov (Slika 152, levo). Vpogled v naravnost javnofinančnih politik v smeri doseganja ciljev (večji gospodarski potencial, odpornost proti šokom, dolgoročna fiskalna vzdržnost), ki jih povezujemo tudi s t. i. kakovostjo javnih financ, lahko dobimo s podrobnejšim pregledom javnofinančnih prihodkov in izdatkov ter njihovih sprememb v času.

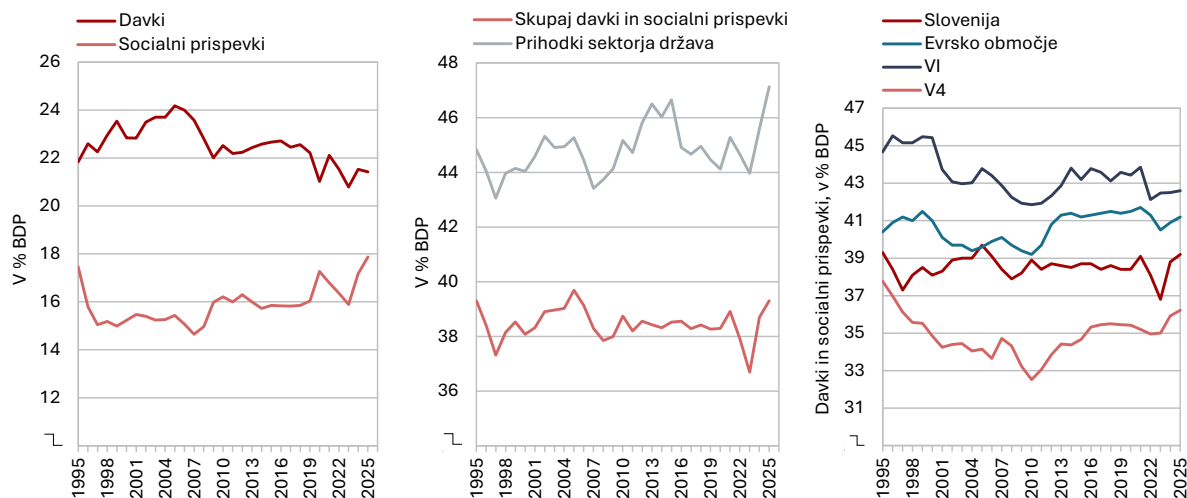
/ Slika 152: Javnofinančni primanjkljaj Slovenije (v % BDP) se je v letu 2025 ob povečanju deleža izdatkov povečal (levo), v primerjavi z državami EU pa je bil med manjšimi (desno)

Vir: SURS (2026a), EK (2025g). Opomba: Za Slovenijo leto 2025 po podatkih SURS, za države EU jesenska napoved EK.

Skupni delež davkov in socialnih prispevkov sektorja država glede na BDP se je po najnižji ravni v letu 2023 v letih 2024 in 2025 povečal. Na dinamiko deleža prihodkov iz davkov, ki je bil najnižji leta 2023 (Slika 153), so vplivale oprostitev oziroma znižanje številnih davkov za blažitev različnih šokov, zlasti v času epidemije in energetske krize, ter nato povečanje stopnje davka od dohodka pravnih oseb in uvedba davka na bilančno vsoto bank (skupaj v višini 0,5 % BDP v letu 2025) za sanacijo po poplavih avgusta 2023 za obdobje 2024–2028. V letu 2025 se je delež davkov ohranil na podobni ravni kot leto prej (21,4 % BDP) in nižje kot leta 2019. Delež prihodkov iz socialnih prispevkov glede na BDP se je povečal, leta 2024 predvsem zaradi preoblikovanja prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja v obvezni zdravstveni prispevek (zvišanje za 0,9 % BDP), leta 2025 pa zaradi uvedbe prispevka za dolgotrajno oskrbo (0,4 % BDP).

/ Slika 153: Delež prihodkov iz davkov sektorja država glede na BDP se je v Sloveniji v daljšem obdobju zmanjšal, delež prihodkov iz socialnih prispevkov pa povečal (levo); njun skupni delež se je v letu 2025 približal historično najvišjim vrednostim (sredina), ostaja pa manjši v primerjavi s povprečjem evrskega območja in večji kot v višegrajskih državah (desno)

Vir: SURS (2026a), EK (2025g). Opomba: Za Slovenijo leto 2025 po podatkih SURS, za države evrskega območja za leto 2025 jesenska napoved EK.

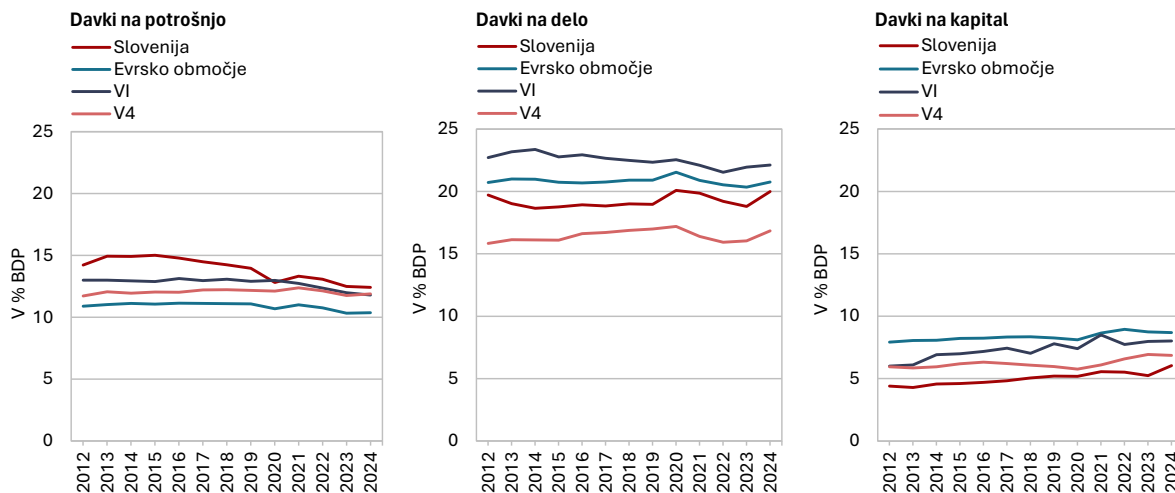
Struktura davkov se v daljšem obdobju ni spreminjala v smeri, ki jo empirične analize povezujejo z ugodnimi vplivi na gospodarski potencial (premiki v smeri krepitve davkov na potrošnje in drugih manj distorzijskih davkov) oziroma s krepitvijo spodbud za bolj trajnostni razvoj (okoljski davki). Po zadnjih mednarodno primerljivih podatkih za leto 2024 so davki na delo³⁷⁰ v Sloveniji in v evrskem območju sestavljali največji delež davčnih prihodkov glede na BDP (Slika 154, levo). V Sloveniji se je leta 2024 zaradi preoblikovanja obveznega zdravstvenega prispevka delež davkov na delo povečal na 20,0 % BDP, kar je blizu povprečja evrskega območja (20,5 % BDP), bil pa je večji kot v skupini višegrajskih držav. Pri tem kazalnik davčnega primeža, ki je kazalnik obremenitve stroškov dela z davki in prispevki, ostaja visok (Slika 156).³⁷¹ Delež prihodkov iz davkov na potrošnje se je v Sloveniji in evrskem območju v daljšem obdobju zmanjševal, je bil pa v Sloveniji višji (12,4 % glede na 10,4 % BDP). Zmanjševanje v Sloveniji je bilo povezano z zniževanjem okoljskih davkov (trošarin na energente, CO₂ takse idr.) za blažitev posledic energetske krize in s cikličnimi dejavniki. Okoljski davki so se z najvišjih ravni v letih 2015–2016 (4,4 % BDP) znižali na 2,8 % BDP v letih 2023 in 2024. Delež davkov na kapital v Sloveniji in evrskem območju se

³⁷⁰ Glede na ekonomsko funkcijo se davki razvrščajo med davke na delo, potrošnje in kapital. *Davki na potrošnje* so opredeljeni kot davki, ki se obračunavajo na transakcije med končnimi potrošniki in proizvajalci ter na končno potrošnje blaga. *Davki na delo* zajemajo vse davke, ki so neposredno povezani s plačami in večinoma zadržani pri viru, ki jih plačujejo delodajalci in delojemalci, vključno z obveznimi socialnimi prispevki. Kapital je opredeljen široko, vključno s fizičnim kapitalom, neopredmetenimi sredstvi in finančnimi naložbami ter prihranki. *Davki na kapital* vključujejo davke na dohodek podjetij v širšem smislu: ne samo davke na dobičke, temveč tudi davke in dajatve, ki bi jih bilo mogoče šteti za predpogoj za vstop v proizvodnjo ali ustvarjanje dobička, kot je davek na nepremičnine. Podrobneje glej Data on Taxation Trends (EK, 2026a).

³⁷¹ Davčni primež meri vsoto davkov (dohodnine) in socialnih prispevkov (delodajalca in delojemalca), zmanjšanih za socialne transferje v denarju, v skupnih stroških dela delodajalca. Izračunava se za različne tipe gospodinjstev. Izračun za samsko osebo brez otrok pri povprečni plači je za leto 2023 znašal 43,3 %, višji kot v Sloveniji je bil v Belgiji, Nemčiji, Avstriji, Franciji, Italiji in na Finskem (OECD, 2024m). Podobno visok je tudi za par z dvema otrokoma. Gre za izračune, ki upoštevajo enotno metodologijo. Vendar pa so plačni sistemi med državami zelo različni. Tako se v Sloveniji v bruto plačo, ki je izplačana zaposlenim za delo v okviru delovnega razmerja, ne všteta povračila stroškov prevoza na delo in z dela, za prehrano in regresa za letni dopust, zato v izračun davčnega primeža OECD niso vključeni. Informativni prilagojeni in teoretični izračun davčnega primeža, ki ga je pripravilo Ministrstvo za finance, kaže, da bi bil davčni primež pri samski osebi brez otrok s povprečno plačo v Sloveniji za 3 o. t. nižji, če bi se pri izračunu upoštevala povračila stroškov prevoza na delo in prehrane (MF, 2024).

je skozi daljše obdobje povečeval, v Sloveniji izraziteje leta 2024 predvsem zaradi povečanja davčnih obremenitev za financiranje škode po poplavih, s 6,0 % BDP pa so bili nižji kot v evrskem območju (8,7 % BDP)³⁷² in višegrajskih državah. Za večjo podporo konkurenčnosti gospodarstva in za zagotavljanje dolgoročne fiskalne vzdržnosti je v prihodnje potrebno celovitejše davčno prestrukturiranje. Empirične analize in priporočila za Slovenijo kažejo (EK (2020a, 2022b), IMF (2019, 2026a; 2026b), OECD (2022b)), da naj bi takšno prestrukturiranje izhajalo iz zmanjševanja obremenitve zaposlenih s prispevki za socialno varnost, pri čemer pa naj bi manko prihodkov pokrili s povečanjem manj distorzijških davkov (davki na potrošnjo), uvedbo davka na nepremičnine³⁷³ ter z razširitvijo davčnih osnov. Davčni paket, sprejet leta 2024,³⁷⁴ gre delno v tej smeri. Prestrukturiranje davčnih bremen bi lahko imelo tudi učinke z vidika povečanja spodbud za delo (oz. zmanjšanja pasti neaktivnosti in pasti nizkih plač), pri čemer pa bo treba upoštevati skupni vpliv davkov na delo in socialnih transferjev na dohodke gospodinjstev (MDDSZ, 2024). V okviru doseganja okoljskih ciljev je treba obrniti tudi trend zmanjševanja deleža iz okoljskih davkov. Prestrukturiranje v smeri povečanja pomena davkov in znižanja pomena socialnih prispevkov bi spremenilo tudi financiranje sistemov socialne zaščite, za njihovo dolgoročno vzdržnost pa so pomembni tudi kontinuirani ukrepi za omejevanje rasti izdatkov. Eden ključnih korakov v tej smeri je bila uveljavljena pokojninska reforma (gl. poglavje 3.1.5), ki bo dolgoročno znižala rast izdatkov, povezanih s staranjem, kontinuirani ukrepi za zmanjševanje fiskalnih tveganj pa so potrebni tudi na področju zdravstva in dolgotrajne oskrbe (gl. UMAR (2019a)).

/ Slika 154: V Sloveniji je bilo v letu 2024 v primerjavi s povprečjem evrskega območja zbranih relativno več davkov na potrošnjo (levo), manj pa davkov na delo (sredina) in kapital glede na BDP (desno)

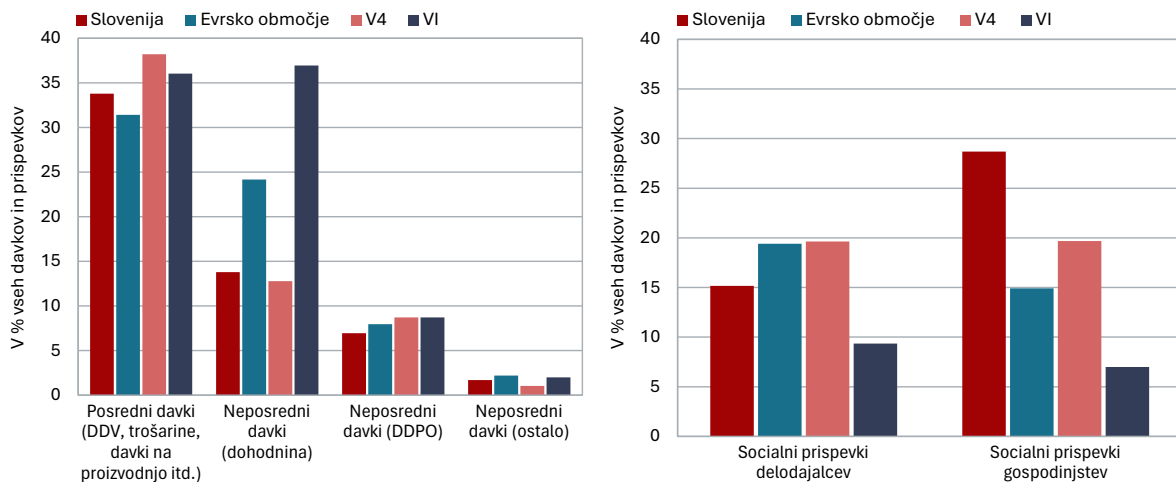
Vir: EK (2026a).

³⁷² Podatki poleg nižje obdavčitve v nekaterih segmentih (nižja obdavčitev nepremičnin) odražajo tudi manjši delež dobičkov glede na BDP v Sloveniji.

³⁷³ Ministrstvo za finance je pripravilo predlog izhodišč za obdavčitev premoženja ter ukrepe za prestrukturiranje in razbremenitev dela (MF, 2024).

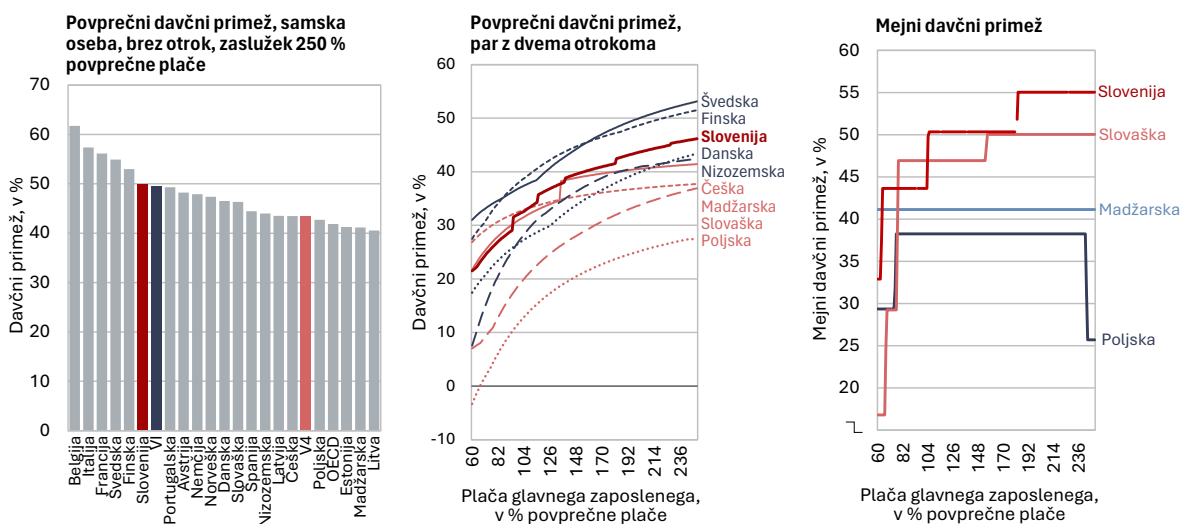
³⁷⁴ Več zakonodajnih sprememb (Zakon o dohodnini, DDPO, DDV idr.) na področjih privabljanja kadrov iz tujine, otajšav za vlaganje v zeleni in digitalni prehod, obdavčitve pijač z dodanim sladkorjem, pokrivanja davčnih izgub, normiranih odhodkov pri samostojnih podjetnikih idr.

/ Slika 155: V strukturi vseh davkov in prispevkov v Sloveniji so leta 2024 prevladovali socialni prispevki

Vir: EK (2026a).

/ Slika 156: Davčni prirakež je bil leta 2024 v Sloveniji visok

Vir: OECD (2025r).

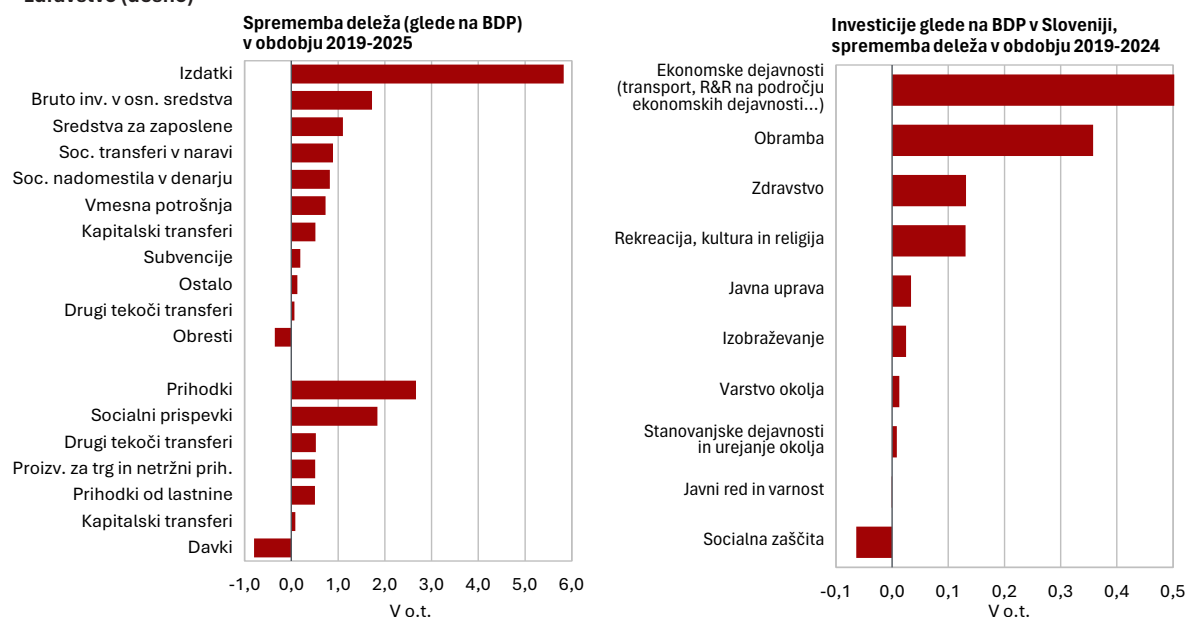
Delež javnofinančnih izdatkov glede na BDP se je leta 2025 povečal, glede na leto 2019 so višje predvsem investicije, sredstva za zaposlene in izdatki za zdravstvene storitve. Zaradi umika obsežnih fiskalnih podpor za blažitev posledic epidemije in energetske krize se je delež izdatkov sektorja država glede na BDP od vrha v letu 2020 do leta 2023 zmanjševal in v letu 2024 ohranil na tej ravni, v letu 2025 pa povečal in za 5,8 o. t. presegal delež iz leta 2019. Med izdatki, ki najbolj presegajo delež iz leta 2019 (Slika 157, levo), so investicije (za 1,7 o. t.), ki so v zadnjih letih povečane zaradi črpanja sredstev EU,³⁷⁵ pa tudi nacionalno financirane investicije.³⁷⁶ Povečal se je zlasti delež prometnih investicij (predvsem v železniško infrastrukturo), investicij v obrambo ter zdravstvo (Slika 157, desno). V epidemiji povečani delež sredstev

³⁷⁵ Zaključek večletnega finančnega okvira kohezijske politike 2014–2021, spodbude EU za okrevanje gospodarstev po epidemiji (ReactEU) in na podlagi načrta za okrevanje in odpornost, sredstva solidarnostnega sklada EU za obnovo po poplavih iz avgusta 2023.

³⁷⁶ Zaradi obnove po poplavih leta 2023 in pod vplivom sprejetja Zakona o zagotavljanju finančnih sredstev za investicije v zdravstvo v 2021–2031, Zakona o zagotavljanju investicij v Slovenski vojski v letih od 2021 do 2026 idr.

za zaposlene se je do leta 2024 zmanjšal na raven iz leta 2019, v letu 2025 pa zaradi izvajanja plačne reforme ponovno povečal (za 1,2 o. t., z 11,3 % BDP v letu 2024 na 12,5 % BDP v letu 2025). Večja kot leta 2019 sta bila v zadnjih dveh letih tudi deleža socialnih transferjev v naravi ter vmesne porabe, na kar je v letu 2024 v največji meri vplivalo preoblikovanje prostovoljnega zdravstvenega prispevka v obveznega, s čimer so doslej zasebni izdatki, financirani iz prostovoljnih zdravstvenih zavarovanj, postali javni, v letu 2025 pa tudi zaradi izvajanja Zakona o dolgotrajni oskrbi.³⁷⁷ Delež socialnih nadomestil v denarju je prav tako večji kot leta 2019, kar je skoraj v celoti povezano z višjimi izdatki za starost oziroma pokojnine (povečanje z 9,6 % BDP leta 2019 na 10,4 % BDP leta 2025). Subvencije podjetniškemu sektorju so se po umiku kriznih ukrepov do leta 2025 skoraj vrnile na predkrizne ravni (1,1 % BDP), delež izdatkov za obresti na javni dolg pa je bil nižji kot leta 2019. V primerjavi s povprečjem evrskega območja je bil skupni delež izdatkov glede na BDP v letu 2025 v Sloveniji nižji kot v povprečju evrskega območja (EK, 2025c) zaradi nižjih deležev za socialna nadomestila, subvencije in obresti, višji deleži izdatkov pa so bili pri investicijah, sredstvih za zaposlene in vmesni porabi.

/ Slika 157: Leta 2025 sta bila v Sloveniji glede na leto 2019 najbolj povečana deleža investicij in sredstev za zaposlene (levo), med investicijami pa so se med letoma 2019 in 2024 najbolj okrepili deleži za transportno infrastrukturo, obrambo in zdravstvo (desno)

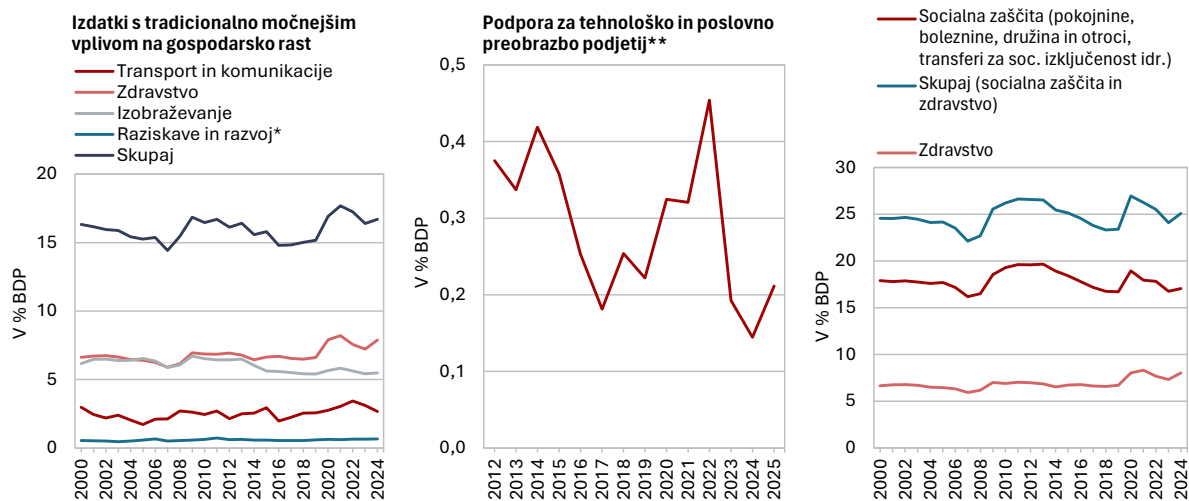
Vir: SURS (2026a).

Po letu 2019 so se povečali nekateri javnofinančni izdatki, ki jih tradicionalno povezujemo z močnejšim vplivom na gospodarsko rast (npr. prometna infrastruktura), v prihodnje pa dodatno pozornost zahtevajo izdatki z močnejšim učinkom na produktivnost ter prehod v inovacijsko podprto rast. Javnofinančni izdatki, ki jih literatura povezuje z močnejšimi vplivi na gospodarsko rast (ECB, 2024), vključujejo izdatke za transport in komunikacije, zdravstvo, izobraževanje ter raziskave in razvoj iz vseh 10 kategorij klasifikacije funkcij države–COFOG (podatki po tej klasifikaciji so na voljo do leta 2024). Ti izdatki so se od leta 2019, ko so znašali 15,2 % BDP, povečali na 17,0 % BDP v povprečju obdobja 2020–2024 (Slika 158, levo).

³⁷⁷ Na povečanje deleža vmesne porabe je v letu 2025 vplivala tudi prekategorizacija dveh družb v sektor država (TEŠ 6 in Premogovnik Velenje), kar je vplivalo tudi na druge agregate prihodkov in izdatkov sektorja država.

Podatki za obdobje 2019–2022, za katero je razpoložljiva tudi mednarodna primerjava (ECB, 2024), kažejo, da je bilo njihovo povečanje v Sloveniji med največjimi v evrskem območju. V Sloveniji so se v petletnem obdobju najbolj povečale investicije v prometno infrastrukturo in izdatki za zdravstvo, zlasti med epidemijo in po njej,³⁷⁸ pri tem so se povečale tudi investicije v zdravstvu, ki so pred letom 2019 daljše obdobje stagnirale. Povečanje deleža izdatkov za raziskave in razvoj je bilo v tem obdobju skromno (z 0,6 % na 0,7 % BDP v letu 2024), delež izdatkov za izobraževanje ter tehnološko, poslovno in digitalno preobrazbo podjetniškega sektorja³⁷⁹ pa se v daljšem obdobju zmanjšuje. Podpora izdatkom, ki jih povezujemo z močnejšimi vplivi na gospodarsko rast, ter še posebej okrepitev tistih za spodbujanje produktivnosti in prehoda v inovacijsko podprto rast (gl. poglavji 4.4 in 4.5) sta skladna tudi z nekaterimi že sprejetimi politikami, ključnimi tudi v prihodnje.³⁸⁰ Povečanje nekaterih izdatkov (zdravstvo, izobraževanje) bo v prihodnjih letih izhajalo tudi iz rasti plač zaradi plačne reforme, vendar pa bo dolgoročni vpliv na gospodarski potencial odvisen tudi od drugih ukrepov v teh sistemih (gl. poglavje 3).

/ Slika 158: Delež javnofinančnih izdatkov (glede na BDP) s tradicionalno močnejšim vplivom na gospodarsko rast se je po letu 2019 sicer povečal, delež izdatkov za izobraževanje in tehnološko preobrazbo podjetij pa zmanjšal (levo in sredina), med izdatki za socialno zaščito so predvsem izdatki za zdravstvo višji kot leta 2019 (desno)

Vir: preračun javnofinančnih izdatkov z močnejšimi vplivi na gospodarsko rast UMAR, po vzoru (ECB, 2024) po podatkih za izdatke sektorja država po namenih SURS (2026a). Opomba: * Vključuje izdatke za raziskave in razvoj iz vseh desetih kategorij klasifikacije funkcij države COFOG (npr. zdravstvo, izobraževanje, socialna zaščita). Področji transport in komunikacije sta del področja ekonomske dejavnosti, razmejitev izdatkov za raziskave in razvoj za ti dve področji ni na voljo. ** Izdatki državnega proračuna za: podporo tehnološko razvojnim projektom, poslovno okolje za podjetništvo in konkurenčnost, spodbude za rast in razvoj podjetij, spodbujanje tujih investicij in odprtosti gospodarstva.

³⁷⁸ Povečanje izdatkov za zdravstvo v letu 2024 je delno povezano z uvedbo obveznega zdravstvenega prispevka.

³⁷⁹ Realizacija programov državnega proračuna, ki podpirajo tehnološke razvojne projekte, poslovno okolje za podjetništvo in konkurenčnost, spodbude za rast in razvoj podjetij ter spodbujanje tujih investicij in odprtosti gospodarstva, je leta 2019 znašala 0,22 % BDP, leta 2025 pa 0,21 % BDP. Nazadovanje se kaže tudi v daljšem obdobju, saj je povprečje za te namene v obdobju 2012–2019 znašalo 0,3 % BDP, v povprečju obdobja 2020–2025 pa 0,27 % BDP. Za podatke o izdatkih na področju izobraževanja gl. poglavje 4.4.2.

³⁸⁰ Med spremembami politik v zadnjem obdobju, ki postopno povečujejo vire za te namene, so npr. povečana sredstva za raziskave in razvoj (ZZrID, 2021) in novi Zakon o visokem šolstvu, ki daje možnost za dvig proračunskih izdatkov za visoko šolstvo do 1,5 % BDP oz. več, če so za to zagotovljena sredstva (ZVIS-1, 2025). Med novostmi na podlagi sprememb Zakona o osnovni šoli je tudi uvedba predmeta informatika in digitalne tehnologije v osnovni šoli s septembrom 2028 (ZOsN-L, 2025).

Za zagotavljanje zadostnega fiskalnega prostora za ukrepanje v primeru kriz in z vidika razvojne vloge javnih financ bodo potrebne dodatne prilagoditve na strani izdatkov. Povečanje primanjkljaja sektorja država v letu 2025 je bilo deloma ciklične, deloma pa strukturne in s tem trajnejše narave. Upočasnjena gospodarska rast lani je omejila rast davčnih prihodkov in s tem skupnih prihodkov sektorja država, medtem ko so se izdatki povečali predvsem zaradi trajnejših ukrepov, najbolj zaradi plačne reforme in zimskega regresa, kar je povečalo sredstva za zaposlene za 1,2 o. t. (z 11,3 % BDP na 12,5 % BDP). Trajnejši so tudi nekateri drugi dvigi izdatkov – v povezavi z zelenim prehodom za TEŠ 6, za obrambo in zdravstvo.³⁸¹ Takšno povečanje primanjkljaja oži manevrski prostor za ohranjanje tempa konsolidacije v srednjeročnem fiskalno-strukturnem načrtu (Vlada RS, 2024b) ter ustvarja pritisk na fleksibilne izdatke, zlasti investicije, ki so v naslednjih letih načrtovane na visoki ravni, in druge razvojno usmerjene izdatke. To velja toliko bolj, ker naftni šok zaradi vojne v Iranu že letos zahteva ukrepanje,³⁸² ki ta fiskalni prostor še bolj krči, in tudi zato bodo morali biti ukrepi precej bolj ciljno usmerjeni kot v času energetske krize leta 2022. V prihodnje bodo tako nujni: določanje prednostnih področij javne porabe iz nacionalnih virov in virov EU, vključitev zasebnih virov za doseganje ciljev posameznih politik (npr. zelenega prehoda) ter sistematični pregledi izdatkov, ki omogočajo opredelitev nabora ukrepov za konsolidacijo. S tem se je mogoče izogniti linearnim ukrepom, ki so običajno manj vzdržni oziroma manj razvojno naravnani (Delakorda, 2025). Raziskave (IMF, 2023) kažejo tudi na številne možnosti za povečanje učinkovitosti investicijske porabe, zlasti z ukrepi pri načrtovanju in izbiri projektov v proračunskih načrtih ter z zmanjšanjem administrativnih omejitev.

³⁸¹ Povečanje izdatkov za zdravstvo je delno enkratne narave, povezano s sprejetim interventnim zakonom v zdravstvu (ZDIUPZ, 2025), v okviru katerega bodo sredstva namenjena tudi za pokrivanje obveznosti javnih zdravstvenih zavodov (pretežno bolnišnic), pa tudi trajnejše narave, povezano s preoblikovanjem prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja v obvezni zdravstveni prispevek, ki se v letu 2024 ni indeksiral kljub naraščanju zdravstvenih izdatkov ZZS (prispevek se je z rastjo plač predhodnega leta prvič uskladi v letu 2025). Posledično se je povečal transfer iz državnega proračuna v ZZS, ki je v letu 2025 znašal 509 mio. evrov oz. 0,7 % BDP.

³⁸² Zaradi visokih cen nafte so bile v marcu 2026 znižane trošarine na naftne derivate in začasno ukinjena taksa na CO₂, v pripravi pa so še drugi interventni ukrepi za zagotovitev energetske varnosti in zanesljivosti oskrbe na področju energentov, kmetijstva in na področju odpornosti na splošno.

7

Doseganje ciljnih vrednosti kazalnikov Strategije razvoja Slovenije 2030 (SRS 2030)

	Zadnji podatek		Ciljna vrednost za leto 2030	Viri
	Slovenija	Povprečje EU		

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 1:

Leta pričakovanega zdravega življenja ob rojstvu, število let	Moški: 64,6 leta; 81,6 % PTŽ ³⁸³ (2023)	Moški: 62,8 leta, 79,8 % PTŽ (2023)	Moški: 64,5 leta (80 % PTŽ)	Eurostat (2026)
	Ženske: 68,8 leta; 81,0 % PTŽ (2023)	Ženske: 63,3 leta, 75,4 % PTŽ (2023)	Ženske: 64,5 leta (75 % PTŽ)	
Indeks enakosti spolov, indeks	58,0 (0–100) (2025)	63,4 (0–100) (2025)	³⁸⁴	EIGE (2025a)

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 2:

Vključenost v vseživljenjsko učenje, v %	23,1 (2024)	13,3 (2024)	19	Eurostat (2026)
Delež prebivalcev s terciarno izobrazbo, ³⁸⁵ v %	34,6 (2024,3)	36,1 (2024)	35	Eurostat (2026)
PISA rezultati (v točkah), uvrstitev med državami EU	Matematična pismenost: 9. mesto Naravoslovna pismenost: 4. mesto Bralna pismenost: 19. mesto (2022)		Uvrstitev v zgornjo četrtno držav članic EU	OECD (2023c)

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 3:

Stopnja tveganja socialne izključenosti, ³⁸⁶ v %	15,5 (2025), 324.000 oseb	21,0 (2024)	< 270.000 oseb ³⁸⁷	Eurostat (2026), Slo: EU-SILC 2025 (na podlagi dohodkov iz leta 2024)
Neenakost porazdelitve dohodka, razmerje dohodkovnih kvintilnih razredov (80/20)	3,6 (2025)	4,7 (2024)	< 3,5	Eurostat (2026), Slo: EU-SILC 2025 (na podlagi dohodkov iz leta 2024)
Izkušnje diskriminacije, v %	13 (2023)	21 (2023)	< 10	Eurobarometer (2009, 2012, 2015, 2018, 2019, 2023)

³⁸³ PTŽ – pričakovano trajanje življenja.

³⁸⁴ Leta 2025 je bila prenovljena metodologija izračuna GEI, vrednosti indeksa niso več neposredno primerljive z rezultati iz preteklih let, zato cilja SRS do 2030 ni več mogoče meriti. Indeks z vrednostjo 1 pomeni popolno neenakost in z vrednostjo 100 popolno enakost. V izračunu za leto 2025 so večinoma podatki iz leta 2024.

³⁸⁵ Leta 2023 je SURS pri izračunavanju podatkov o izobrazbi, pridobljenih z anketo o aktivnem in neaktivnem prebivalstvu (ANP), spremenil uteževanje ravnih izobrazbe, saj jo kalibrira na izobrazbo iz zbirke podatkov o prebivalstvu (SURS, 2024).

³⁸⁶ Za spremljanje uresničevanja ciljev evropskega stebra socialnih pravic je bil leta 2021 določen nov cilj, spremenjena je bila tudi metodologija merjenja.

³⁸⁷ Od leta 2021 nacionalni statistični uradi, Eurostat in EK v okviru uresničevanja ciljev EU 2030 uporabljajo novo metodologijo izračunavanja stopenj tveganja za socialno izključenost, zato cilja SRS do 2030 ni več mogoče meriti. Nova metodologija se pri izvajanju EU-SILC uporablja že od leta 2015, rezultati pa so bili prvič objavljeni leta 2021. Nov nacionalni cilji, določen v ReNPSV22–30 (2022), je zmanjšanje tveganja socialne izključenosti za 9 tisoč oseb (od tega 3 tisoč otrok) glede na leto 2019, ko jih je bilo 279 tisoč.

	Zadnji podatek		Ciljna vrednost za leto 2030	Viri
	Slovenija	Povprečje EU		

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 4:

Obisk kulturnih prireditev , ³⁸⁸ število na prebivalca	4,0 (2024)	ni podatka	8	SURS (2026a) in SFC (2025), preračuni UMAR
Delež kulturnih prireditev, izvedenih na gostovanjih v tujini , ³⁸⁹ v %	2,7 (2024)	ni podatka	3,5	SURS (2026a)
Odprtodostopni jezikovni viri in orodja , število	685 (2025)	ni podatka	153	CLARIN (2025)

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 5:

BDP na prebivalca (v SKM) , indeks EU-27 = 100	91 (2025)	100 (2025) ³⁹⁰	100	Eurostat (2026); izračuni UMAR
Dolg državnega sektorja , v % BDP	65,7 (2025)	82,0 (2024)	60	SURS (2026a), Eurostat (2026)

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 6:

Produktivnost dela , indeks EU = 100	86 (2025)	100 (2025)	95	Eurostat (2026); preračun UMAR
Evropski inovacijski indeks , indeks EU 2018 = 100	106,6 (2025)	112,6 (2025)	> 125, tj. uvrstitev v skupino držav vodilnih inovatorok	EK (2025e), preračuni UMAR

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 7:

Stopnja delovne aktivnosti (20–64 let) , v %	78,3 (2024)	75,8 (2024)	> 75 (79,5) ³⁹¹	Eurostat (2026)
Stopnja tveganja revščine delovno aktivnih oseb (18 let in več) , v %	5,6 (2025)	8,2 (2024)	< 5	Eurostat (2026), Slo: EU-SILC 2025 (na podlagi dohodkov iz leta 2024)

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 8:

Snovna produktivnost , v SKM/kg	2,7 (2024)	3,0 (2024)	3,5	Eurostat (2026); preračuni UMAR
Delež OVE v končni rabi energije , v %	24,6 (2024)	25,2 (2024)	27,0	Eurostat (2026)
Emisijska produktivnost , v SKM/mio. kg CO ₂	5,0 (2023)	5,6 (2023)	Povprečje EU v letu 2030	Eurostat (2026); preračuni UMAR

³⁸⁸ Kazalnik vključuje obisk prireditev odrske dejavnosti, muzejev in galerij, ogledov filmov v kinematografiji in kulturnih prireditev kulturnih društev (ljubiteljska dejavnost).

³⁸⁹ Kazalnik delež prireditev, izvedenih na gostovanjih v tujini, od skupnega števila prireditev je razmerje med številom prireditev, izvedenih na gostovanjih v državah zunaj Slovenije, in med številom vseh prireditev v navedenih kulturnih ustanovah. Pri kulturnih prireditvah so vključeni: (i) muzeji in galerije, (ii) gledališča in operi (iii), glasbene ustanove, (iii) kulturni domovi in centri za kulturo.

³⁹⁰ Podatek za EU je napoved EK za leto 2023 (EK, 2023a).

³⁹¹ Cilj v višini 75-odstotne stopnje delovne aktivnosti je iz SRS 2030 in ga je Slovenija že preseгла. Cilj v višini 79,5-odstotne stopnje delovne aktivnosti je bil določen leta 2022 za uresničitev ciljev iz akcijskega načrta evropskega stebra socialnih pravic do leta 2030.

	Zadnji podatek		Ciljna vrednost za leto 2030	Viri
	Slovenija	Povprečje EU		

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 9:

Delež kmetijskih zemljišč v uporabi, v %	23,5 (2024)	38,7 (2024)	> 24	Eurostat (2026)
Kakovost vodotokov, v mg O₂/l	0,8 (2023)	2,7 (2023)	< 1	Eurostat (2026)
Ekološki odtis, v gha/osebo	5,2 (2024)	4,4 (2024)	3,8	Global Footprint Network (2025)

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 10:

Indeks vladavine prava, uvrstitev med državami članicami EU	16. mesto (2025)	–	Uvrstitev v prvo polovico med državami članicami EU	World Justice Project (2025)
Predvideni čas reševanja civilnih pravnih in gospodarskih zadev, v številu dni	344 (2023)	247 (2023)	200	EK (2025o)

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 11:

Delež oseb, ki so poročale o težavah s kriminalom, vandalizmom ali nasiljem v svojem bivalnem okolju, v %	6,8 (2023)	10,0 (2023)	< 10	Eurostat (2026)
Svetovni indeks miru, uvrstitev³⁹²	5. mesto (v EU) (2025) 9. mesto (163) (2025)	–	Uvrstitev med najboljših pet držav članic EU oziroma med deset na svetu	IEP (2025)

Kazalniki uspešnosti SRS 2030 za razvojni cilj 12:

Zaupanje v javne institucije, v %	Parlament: 26 Vlada: 27 Lokalne oblasti: 59 (2025, jesenska meritev)	Parlament: 34 Vlada: 33 Lokalne oblasti: 61 (2025, jesenska meritev)	Najmanj polovica prebivalstva zaupa javnim institucijam (povprečje zadnjih treh meritev)	Eurobarometer (2025i)
Izvršna zmogljivost,³⁹³ povprečna ocena od 1 do 10	ni podatka	ni podatka	Povprečje EU v letu 2030	Bertelsmann (2024)

³⁹² Število točk od 1 do 5, manj je bolje.³⁹³ Kazalnik zaradi spremembe metodologije ni več na voljo, zato spremljanje cilja po tem kazalniku ni možno. Slovenija je ob zadnjem merjenju leta 2022 imela oceno 5,33, EU pa 6,05 (Bertelsmann, 2022).

Literatura in viri

- ACEA. (2026). New car registrations: +1.8% in 2025; battery-electric 17.4% market share. Bruselj: ACEA. Pridobljeno s https://www.acea.auto/files/Press_release_car_registrations_December_2025.pdf
- ACS. (2025). Letni program izobraževanja odraslih LPIO 2024: poročilo o uresničevanju. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Pridobljeno s <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/letni-program-izobrazevanja-odraslih-2024-porocilo-o-uresnicivanju/>
- Ahlfeldt, G. M. in Pietrostefani, E. (2019). The economic effects of density: A synthesis. *Journal of Urban Economics*, 111, 93–107. <https://doi.org/10.1016/j.jue.2019.04.006>
- AJPES. (b. d.-a). Novo registrirani poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije [interni podatki]. Ljubljana: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve.
- AJPES. (b. d.-b). Objave v postopkih zaradi insolventnosti. Ljubljana: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve. Pridobljeno s https://www.ajpes.si/Uradne_objave/eObjave_v_postopkih_zaradi_insolventnosti/Splosno
- AJPES. (b. d.-c). Podatki o začelih stečajnih postopkih po dejavnostih (različni meseci) [interni podatki]. Ljubljana: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve.
- AJPES. (b. d.-d). Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida za gospodarske družbe. Ljubljana: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve.
- AJPES. (b. d.-e). Statistični podatki iz bilance stanja, izkaza poslovnega izida in izkaza bilančnega dobička ali bilančne izgube za gospodarske družbe. Ljubljana: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve.
- AKOS. (2026). Geoportal AKOS [podatkovna baza]. Ljubljana: Agencija za komunikacijska omrežja in storitve RS. Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si/sistat/sl>
- Aleksić, D., Černe, M. in Batistič, S. (2024). Understanding meaningful work in the context of technostress, COVID-19, frustration, and corporate social responsibility. *Human Relations*, 77(3), 426–451. <https://doi.org/10.1177/00187267221139776>
- Almqvist, E., Senior, J. in Bloch, N. (2016). The Elements of Value. *Harvard Business Review*.
- Amabile, T. M. (1988). A Model of Creativity and Innovation in Organizations. *Research in Organizational Behavior*, 10, 123–167.
- Andjelov, M. (2021). Količinsko obnavljanje podzemne vode. Ljubljana: ARSO. Pridobljeno s <https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/kolicinsko-obnavljanje-podzemne-vode-4>
- Andreoni, A., Chang, H.-J. in Labrunie, M. (2021). Natura Non Facit Saltus: Challenges and Opportunities for Digital Industrialisation Across Developing Countries. *The European Journal of Development Research*, 33(2), 330–370. <https://doi.org/10.1057/s41287-020-00355-z>
- ARIS. (2025). Analize in pregledi - Obseg in struktura financiranja. Ljubljana: Agencija RS za raziskovalno in inovacijsko dejavnost. Pridobljeno s <https://www.aris-rs.si/sl/analize/obseg01/>
- ARSO. (2024). Podnebne značilnosti leta 2023. Ljubljana. Pridobljeno s https://www.meteo.si/met/sl/climate/current/climate_year/
- ARSO. (2025a). Agencija za okolje objavila rezultate vzorčenj tal, izvedenih v letu 2025. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2025-12-18-agencija-za-okolje-objavila-rezultate-vzorcenj-tal-izvedenih-v-letu-2025/>
- ARSO. (2025b). Kazalci okolja v Sloveniji. Pridobljeno s <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/kazalci-okolja-v-sloveniji>
- ARSO. (2025c). Trajnostna oskrba s hrano v Sloveniji. Ljubljana.
- ARSO. (2026a). Državne evidence emisij onesnaževal zraka; interni vir. Ljubljana: ARSO.
- ARSO. (2026b). Izpostavljenost delcem in ozonu; interni vir. Ljubljana: ARSO.
- ARSO. (2026c). Izpusti toplogrednih plinov po kategorijah virov. Ljubljana.
- ASPI. (2025, 1. december). ASPI's Critical Technology Tracker: 2025 updates and 10 new technologies. Pridobljeno 24. 2. 2026 s <https://www.aspistrategist.org.au/aspis-critical-technology-tracker-2025-updates-and-10-new-technologies/>
- Avbelj, M. (2016). Zloraba referendumov: med pravno državo in vladavino prava. Pridobljeno s <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/kolumne/168597>
- Bele, S. in Dvoršak Hiti, A. (2025). Stopnja samooskrbe s hrano | Kazalci okolja. ARSO, KIS. Pridobljeno s <https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/stopnja-samooskrbe-s-hrano-2>
- Benczur, P., Giovannini, E., Pagano, A. in Sandor, A.-M. (2025). The EU sustainable and inclusive wellbeing dashboard: vintage 2025. Ispra: European Commission. Pridobljeno s <https://jeodpp.jrc.ec.europa.eu/ftp/jrc-opendata/SIWB/Autumn%202025%20Release/SIWB%20dashboard%20report.pdf>
- Bertelsmann. (2022). Sustainable governance indicators [podatkovna baza]. Gutersloh: Bertelsmann Stiftung. Pridobljeno s <https://www.sgi-network.org/2022/>
- Bertelsmann. (2024). Sustainable governance indicators 2024 [podatkovna baza]. Gutersloh: Bertelsmann Stiftung. Pridobljeno s <https://www.sgi-network.org/2024/>
- Bezak, N., Panagos, P., Liakos, L. in Mikoš, M. (2023). Brief communication: A first hydrological investigation of extreme August 2023 floods in Slovenia, Europe. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 23(12), 3885–3893.
- Bizjak, I. (2019). Metodologija za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije, izvedba terenskega popisa in vzpostavitev ažurne evidence. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije. Pridobljeno s https://www.urbanizziv.si/Portals/urbanizziv/Clanki/2020/uizziv-31-20201-strokovna_01.pdf
- Bizjak, I. (2020). Poslovne cone in subjekti inovativnega okolja v Sloveniji. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije. Pridobljeno s <https://www.urbanizziv.si/Portals/urbanizziv/Clanki/2020/uizziv-31-20202-S-20.pdf>
- Bizjak, I., Cotič, B., Gantar, D., Gulič, A., Gotičnik Marušič, B., Koblar, S., ... Drobne, S. (2025). Poročilo o prostorskem razvoju 2024.
- Blatnik, A., Gerčar, J., Kovač, M. in Rugelj, S. (2024). *Knjiga in bralci VII. Bralna kultura in nakupovanje knjig v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: UMco Ljubljana. Pridobljeno s https://www.jakrs.si/fileadmin/datoteka/Nova_spletna_stran/Zaloznistvo/Raziskave_in_analize/knjiga-in-bralci-vii-raziskava-2024.pdf
- Blenkuš, M. G., Grom, A. H., Bric, T. K. in Zaletel, M. (2025). Vpliv zdravstvenega sistema in fizičnega okolja na neenakosti v zdravju v Sloveniji : izzivi in priložnosti med nacionalnimi politikami in lokalnimi praksami. *NIJZ*.
- Bogardus, E. S. (1933). A social distance scale. *Sociology and Social Research*, 17, 265–271.

- Bogetoft, P., Kroman, L., Smilgins, A. in Sørensen, A. (2024). Innovation strategies and firm performance. *Journal of Productivity Analysis*, 62(2), 175–196. <https://doi.org/10.1007/s11123-024-00727-1>
- Brand Finance. (2025). GIFT 2025.
- Braunerhjelm, P., Ding, D. in Thulin, P. (2016). Does Innovation Lead to Firm Growth? Explorative versus Exploitative Innovations. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2995422>
- Brook, R. D. (2008). Cardiovascular effects of air pollution. Pridobljeno s <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18691154/>
- Brynjolfsson, E., Rock, D. in Syverson, C. (2021). The Productivity J-Curve: How Intangibles Complement General Purpose Technologies. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 13(1), 333–372. <https://doi.org/10.1257/mac.20180386>
- BS. (2015). Sporočilo za javnost - Objava nedonosnih izpostavljenosti bank in hranilnic po novi, enotni definiciji Evropskega bančnega organa (EBA). Ljubljana: Banka Slovenije. Pridobljeno s <https://www.bsi.si/mediji/128/sporocilo-za-javnost-objava-nedonosnih-izpostavljenosti-bank-in-hranilnic-po-novi-enotni-definiciji-evropskega-bancnega-organa-eba>
- BS. (2025a). Informacija o poslovanju bank s komentarjem, december 2025 | Banka Slovenije, December 2025. Ljubljana: Banka Slovenije. Pridobljeno s <https://www.bsi.si/sl/publikacije/p/informacija-o-poslovanju-bank-s-komentarjem-december-2025>
- BS. (2025b). Poročilo o finančni stabilnosti, oktober 2025 | Banka Slovenije, Oktober 2025. Ljubljana: Banka Slovenije. Pridobljeno s https://www.bsi.si/storage/uploads/8221a67e-55b8-4270-8acd-6f590c04cb30/FSR_2025_okt_-za-objavo.pdf
- BS. (2025c). Raziskava o dostopnosti finančnih virov za podjetja 2024 | Banka Slovenije. Ljubljana: Banka Slovenije. Pridobljeno s <https://www.bsi.si/sl/publikacije/p/raziskava-o-dostopnosti-financnih-virov-za-podjetja-2024>
- BS. (2026a). Mesečna informacija o poslovanju bank, Različne številke. Ljubljana: Banka Slovenije. Pridobljeno s <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/mesecna-informacija-o-poslovanju-bank>
- BS. (2026b). Raziskava o dostopnosti finančnih virov za podjetja 2025 | Banka Slovenije. Ljubljana: Banka Slovenije. Pridobljeno s <https://www.bsi.si/sl/publikacije/p/raziskava-o-dostopnosti-financnih-virov-za-podjetja-2024>
- Bunjak, A., Cerne, M., Philip, J. in Trkman, P. (2026). Comparing the roles of creativity and digital nativity in predicting general and IT innovativeness. *Information Technology & People*, 39(1), 303–324. <https://doi.org/10.1108/ITP-08-2023-0831>
- Burke, C. S., Stagl, K. C., Klein, C., Goodwin, G. F., Salas, E. in Halpin, S. M. (2006). What type of leadership behaviors are functional in teams? A meta-analysis. *The Leadership Quarterly*, 17(3), 288–307. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2006.02.007>
- BusinessEurope. (2024). Licence to transform: SWOT analysis of industrial permitting in Europe - Final report. Bruselj: BusinessEurope. Pridobljeno s <https://www.besnesseurope.eu/publications/licence-to-transform-swot-analysis-of-industrial-permitting-in-europe-a-besnesseurope-survey/>
- Calvino, F. in Fontanelli, L. (2023). A portrait of AI adopters across countries: Firm characteristics, assets' complementarities and productivity. Pariz: OECD.
- Cedefop. (2022). European skills and jobs survey. Solun: Cedefop. Pridobljeno s <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/european-skills-jobs-survey/data>
- Cerar, M. (2008a). Pravna država (1. del). Pridobljeno s <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/kolumne/10778>
- Cerar, M. (2008b). Pravna država (2. del). Pridobljeno s <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/kolumne/10788>
- Ciminelli, G., Schweltnus, C. in Stadler, B. (2021). Sticky floors or glass ceilings? The role of human capital, working time flexibility and discrimination in the gender wage gap. *OECD Economics Department Working Papers, No. 1668*. Pridobljeno s https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/05/sticky-floors-or-glass-ceilings-the-role-of-human-capital-working-time-flexibility-and-discrimination-in-the-gender-wage-gap_40ce7f9b/02ef3235-en.pdf
- CJMMK. (2025a). SJM 2025/2 - Evropska družboslovna raziskava (ESS) [preliminarni rezultati]. Ljubljana: Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.
- CJMMK. (2025b). Slovensko javno mnenje 2025/1, medletni sumarnik za interno uporabo. Ljubljana: Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani. Pridobljeno s https://www.cjm.si/wp-content/uploads/2025/07/SJM_2025_letni_web.pdf
- CLARIN. (2025). CLARIN Slovenija – Slovenska raziskovalna infrastruktura za jezikovne vire in tehnologije. Pridobljeno s <https://www.clarin.si/repository/xmlui/discover?advance>
- CNVOS. (2026). Števec kršitev resolucije o normativni dejavnosti. Pridobljeno 20. 1. 2025 s <https://www.cnvos.si/stevec-krsitev/>
- Copernicus Climate Change Service. (2024). European State of the Climate 2023. Pridobljeno s <https://climate.copernicus.eu/esotc/2023>
- Copernicus Climate Change Service. (2025a). Climate indicators - Temperature. Pridobljeno s <https://climate.copernicus.eu/climate-indicators/temperature>
- Copernicus Climate Change Service. (2025b). Global Climate Highlights 2024. Pridobljeno s <https://climate.copernicus.eu/global-climate-highlights-2024#:~:text=2024%20had%20a%20global%20average,exceed%201.5%20above%20that%20level.>
- Copernicus Climate Change Service in World Meteorological Organization. (2025). European state of the climate. Report 2024. Pridobljeno s <https://climate.copernicus.eu/esotc/2024>
- Corrado, C., Haskel, J., Jona-Lasinio, C. in Iommi, M. (2022). Intangible Capital and Modern Economies. *Journal of Economic Perspectives*, 36(3), 3–28. <https://doi.org/10.1257/jep.36.3.3>
- Cousin, G., Frayne, C., Dias, V. M., Vašiček, B., in European Commission Economic. (2025). Housing in the European Union: Market Developments, Underlying Drivers, and Policies.
- Cylus, J. in Al Tayara, L. (2021). Health, an ageing labour force, and the economy: Does health moderate the relationship between population age-structure and econom. *Social Science & Medicine*, 2021(Volume 287, 114353). Pridobljeno s <https://researchonline.lse.ac.uk/id/eprint/112421/>
- Čater, B., Čater, T., Černe, M., Koman, M. in Redek, T. (2019). Nove tehnologije industrije 4.0 v majhnih in srednjih podjetjih v Sloveniji. *Economic and Business Review*, 21(4). <https://doi.org/10.15458/2335-4216.1074>

- Černe, M. in Aleksić, D. (2024). Hidden work, frustration and multiple layers of occupational health in emergency situations: a longitudinal study during the COVID-19 pandemic. *Frontiers in Psychology*, 14, 1042397. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1042397>
- Černe, M., Bunjak, A., Wong, S. I., Aleksić, D. in Božič, K. (2025). (Techno)stress and subsequent burnout: how job autonomy enables working professionals to regulate demands with control. *International Journal of Electronic Business*, 20(4), 367–388. <https://doi.org/10.1504/IJEB.2025.149132>
- Černe, M., Čater, B., Čater, T., Koman, M. in Redek, T. (2024). Management innovation as an enabler of firm performance in the context of Industry 4.0: a longitudinal multi-source, multi-sector analysis. *Innovation*, 26(4), 559–584. <https://doi.org/10.1080/14479338.2023.2177858>
- Černe, M., Jaklič, M. in Škerlavaj, M. (2013). Authentic leadership, creativity, and innovation: A multilevel perspective. *Leadership*, 9(1), 63–85. <https://doi.org/10.1177/1742715012455130>
- Černe, M., Nerstad, C. G. L., Dysvik, A. in Škerlavaj, M. (2014). What Goes Around Comes Around: Knowledge Hiding, Perceived Motivational Climate, and Creativity. *Academy of Management Journal*, 57(1), 172–192. <https://doi.org/10.5465/amj.2012.0122>
- Delakorda, A. (2025). Pregledi javnih izdatkov: dobre prakse ter stanje v EU in v Sloveniji. Ljubljana: Fiskalni svet RS. Pridobljeno s https://www.fs-rs.si/wp-content/uploads/2025/06/Pregledi_javnih_izdatkov_junij2025.pdf
- Deloitte. (2025). 2025 Gen Z and Millennial Survey. Growth and the pursuit of money, meaning, and well-being. Pridobljeno s <https://www.deloitte.com/content/dam/assets-shared/docs/campaigns/2025/2025-genz-millennial-survey.pdf>
- Deveau, R., Griffin, S. J. in Reis, S. (2023). AI-powered marketing and sales reach new heights with generative AI. McKinsey Growth, Marketing & Sales. Pridobljeno s <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/business%20functions/marketing%20and%20sales/our%20insights/ai%20powered%20marketing%20and%20sales%20reach%20new%20heights%20with%20generative%20ai/ai-powered-marketing-and-sales-reach-new-heights-with-generative-ai.pdf>
- DIH. (2025). Analiza uvajanja umetne inteligence v Sloveniji: stanje, potrebe in priložnosti. Ljubljana: Digitalno inovacijsko stičišče Slovenije. Pridobljeno s https://dihslowenia.si/assets/images/Poro%C4%8Dilo_Analiza-uvajanja-UI-v-Slo.pdf
- Direktiva (EU) 2023/959 – Direktiva (EU) 2023/959 o spremembi Direktive 2003/87/ES o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Uniji ter Sklepa (EU) 2015/1814 o vzpostavitvi in delovanju rezerve za stabilnost trga za sistem Unije za trgovanje z emisijami toplogrednih plinov. (2023). Ur. l. RS, št. 2023/959. Pridobljeno s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023L0959>
- Direktiva (EU) 2025/2360 – DIREKTIVA (EU) 2025/2360 o monitoringu in odpornosti tal (pravna ureditev monitoringa tal). (2025). Ur. l. RS, št. 2025/2360. Pridobljeno s https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202502360
- DVK. (2026). Volitve in referendumi. Ljubljana: Državna volilna komisija. Pridobljeno s <https://www.dvk-rs.si/>
- DZ. (2025). Poročilo o delu DZ za leto 2024. Pridobljeno s https://fotogalerija.dz-rs.si/datoteke/Publikacije/PorocilaDZ/Mandat_2022-2026/Porocilo_o_delu_DZ_za_leto_2024.pdf
- DZ. (2026). Poročilo o delu Državnega zbora - kratko 2025. Pridobljeno s https://fotogalerija.dz-rs.si/datoteke/Publikacije/PorocilaDZ/Mandat_2022-2026/Porocilo_o_delu_Dr_zavnega_zbora_-_kratko_2025.pdf
- EAF0. (2026). Road: reports by country [interaktivna infografika in podatkovna baza]. Bruselj: Evropski observatorij za alternativna goriva. Pridobljeno s <https://alternative-fuels-observatory.ec.europa.eu/>
- EAPN. (2021). Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Sloveniji. Ljubljana: Evropska mreža za boj proti revščini. Pridobljeno s https://www.cnvos.si/media/filer_public/d3/df/d3dfeacb-7a31-4e78-a2e5-9704c34f3738/poverty_watch_slovenia_slo.pdf
- EAPN. (2024). EU 2024 Poverty watch report: Towards a systemic approach to social protection. Bruselj: European Anti-poverty Network. Pridobljeno s <https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2025/04/eapn-EU-2024-PovertyWatchReport-6131.pdf>
- ECB. (2024). Four years into the Next Generation EU: what impact on the euro area economy [occasional paper series, no.362]. Pridobljeno s <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a5bb8c25-b126-11ef-acb1-01aa75ed71a1/language-en>
- ECB. (2026). ECB Data portal [podatkovna baza]. Frankfurt: Evropska centralna banka. Pridobljeno s <https://data.ecb.europa.eu/data>
- ECRI. (2025). Poročilo Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti o Sloveniji. Strasbourg: Svet Evrope. Pridobljeno s <https://rm.coe.int/sixth-report-on-slovenia-translation-in-slovenian-/4880291aea>
- EEA. (2023). Trends and projections in Europe 2023. EEA Report 07/2023. Luxembourg: European Environment Agency. Pridobljeno s https://www.google.com/search?q=h&oq=h&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOTIGCAEQRRg8MgYIAhBFGDwyBggDEEUYPDIGCAQRRg8MgYIBRBFGDyoAgCwAgA&sourceid=chrome&ie=UTF-8
- EEA. (2024a). Accelerating the circular economy in Europe. Pridobljeno s <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/accelerating-the-circular-economy>
- EEA. (2024b). European Climate Risk Assessment. EEA Report 01/2024. Copenhagen: European Environment Agency. Pridobljeno s <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/european-climate-risk-assessment>
- EEA. (2025a). Air quality status report 2025 [web report]. Pridobljeno s <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/air-quality-status-report-2025>
- EEA. (2025b). Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe. Pridobljeno s <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/economic-losses-from-climate-related>
- EEA. (2025c). EU Emissions trading system (ETS) data viewer [podatkovna baza]. EEA. Pridobljeno s <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/emissions-trading-viewer-1-dashboards>
- EEA. (2025d). Europe's environment 2025. Pridobljeno s <https://www.eea.europa.eu/en/europe-environment-2025>
- EEA. (2025e). Monitoring report on progress towards the 8th EAP objectives 2025. Pridobljeno s <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/monitoring-report-on-progress-towards-the-8th-eap-objectives-2025>
- EEA. (2025f). Trends and projections in Europe 2025. Pridobljeno s <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/trends-and-projections-in-europe-2025>

- EIB. (2021). EIB investment report 2020/2021 – Building a smart and green Europe in the COVID-19 era. Pridobljeno s <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/32177fdd-643f-11eb-aeb5-01aa75ed71a1/language-en>
- EIB. (2025). EIB Investment Survey 2025. Luxembourg: Evropska investicijska banka. Pridobljeno s <https://data.eib.org/eibis/graph>
- EIGE. (2025a). Gender Equality Index 2025. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije. Pridobljeno s <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-index-2025-sharper-data-changing-world#>
- EIGE. (2025b). Gender Statistics Database. Vilna: European Institute for Gender Equality. Pridobljeno s <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>
- EIU. (2025). Democracy Index 2024: What's wrong with representative democracy? London: Economist Intelligence Unit. Pridobljeno s <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2024/>
- EK. Sporočilo komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Inovacije za trajnostno rast: biogospodarstvo za Evropo. (2012). Ur. l. RS, št. COM(2012) 60 final. Pridobljeno s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0060>
- EK. (2019). Evropski zeleni dogovor. COM (2019) 640 final. Evropska komisija. Pridobljeno s https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sl#documents
- EK. (2020a). Labour Tax Shift in Slovenia: Effects on Growth, Equality & Labour Supply. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/labour-tax-shift-slovenia-effects-growth-equality-and-labour-supply_en
- EK. (2020b). Strategija za trajnostno in pametno mobilnost. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0789&from=FR>
- EK. (2021). The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019-2070). Pridobljeno s https://ec.europa.eu/info/publications/2021-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2019-2070_en
- EK. (2022a). 2022 Report on Gender Equality in the EU. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije. Pridobljeno s <https://data.europa.eu/doi/10.2838/94579>
- EK. (2022b). PRIPOROČILO SVETA z dne 12. julija 2022 v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2022 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2022. EK. Pridobljeno s [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0901\(24\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0901(24))
- EK. (2023a). Autumn 2023 Economic Forecast: A modest recovery ahead after a challenging year. Evropska komisija. Pridobljeno s https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/economic-forecasts/autumn-2023-economic-forecast-modest-recovery-ahead-after-challenging-year_en
- EK. (2023b). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. EU wide assessment of the draft updated National Energy and Climate Plans An important step towards the more ambitious 2030 energy and climate objectives under the European Green Deal and RePowerEU. COM(2023) 796 final. Bruselj. Pridobljeno s https://commission.europa.eu/system/files/2023-12/EU-wide_assessment_draft_updated_National_Energy_Climate_Plans_2023.pdf
- EK. (2023c). European critical raw material act - Factsheet. Pridobljeno s https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/874736/Factsheet_GD_European%20Critical%20Raw%20Materials%20Act%20.pdf.pdf?utm_source=chatgpt.com
- EK. (2024a). 2024 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2022-2070). Pridobljeno s https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2022-2070_en
- EK. (2024b). 2024 Country Report - Slovenia. Pridobljeno s https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/237bde97-bc2e-4577-854d-f4c4c4ca5912_en?filename=SWD_2024_624_1_EN_Slovenia.pdf
- EK. (2024c). European Innovation Scoreboard 2024 - database. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije. Pridobljeno s https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en
- EK. (2024d). Poročilo o stanju pravne države za leto 2024. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/annual-rule-law-cycle/2024-rule-law-report_en
- EK. (2024e). Social Protection Committee Annual Report 2024. Bruselj: Publications Office of the European Union. Pridobljeno s https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/document/download/2521b202-93d6-4554-8a89-537f2194d197_en?filename=2024%20SPC%20Annual%20Report.pdf
- EK. UREDBA EU o obnovi narave – UREDBA (EU) 2024/1991 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 24. junija 2024 o obnovi narave in spremembi Uredbe (EU) 2022/869. (2024). Ur. l. RS, št. 2024/1991. Pridobljeno s https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401991
- EK. (2025a). Education and Training Monitor 2025. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor/en/>
- EK. (2025b). eGovernment Benchmark 2025. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2025-egovernment-benchmark-2025>
- EK. (2025c). European Economic Forecast, Autumn 2025, Institutional Paper 327. Bruselj. Pridobljeno s https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/european-economic-forecast-autumn-2025_en
- EK. (2025d). European Economic Forecast, Spring 2025. EK. Pridobljeno s https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/economic-forecasts/spring-2025-economic-forecast-moderate-growth-amid-global-economic-uncertainty_en
- EK. (2025e). European Innovation Scoreboard 2025. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske Unije. Pridobljeno s https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en#european-innovation-scoreboard-2025
- EK. (2025f). European Innovation Scoreboard 2025 - database. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije. Pridobljeno s https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en
- EK. (2025g). Jesenska napoved Evropske komisije 2025. Pridobljeno s https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/european-economic-forecast-autumn-2025_en

- EK. (2025h). Komisija predstavila belo knjigo o evropski obrambi in načrt ReArm Europe/Pripravljenost do leta 2030. Pridobljeno s https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/ip_25_793
- EK. (2025i). Poročilo o državi 2025 – Slovenija. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/a59ad1d6-780a-4292-b5bc-91ef2873f246_sl
- EK. (2025j). Poročilo o stanju pravne države za leto 2025. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/annual-rule-law-cycle/2025-rule-law-report_en
- EK. (2025k). Proposal for a Joint employment report from the Commission and the Council. Pridobljeno s [https://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2025/0958/COM_COM\(2025\)0958_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2025/0958/COM_COM(2025)0958_EN.pdf)
- EK. (2025l). Special Eurobarometer 562 – Europeans' attitudes towards culture. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3364>
- EK. Sporočilo komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Strateški okvir za konkurenčno in trajnostno biogospodarstvo EU. (2025). Ur. l. RS, št. COM(2025) 960. Pridobljeno s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0960>
- EK. (2025n). Sporočilo komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij. Vizija za kmetijstvo in prehrano. Skupno oblikovanje kmetijskega in živilskega sektorja, ki bo privlačen za prihodnje generacije. COM(2025) 75 final. Pridobljeno s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0075>
- EK. (2025o). *The 2025 EU justice scoreboard*. Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije. Pridobljeno s https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_en
- EK. (2025p). The 2025 Minimum Income Report. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/2025-minimum-income-report_en
- EK. (2025q). The EU Startup and Scaleup Strategy. Choose Europe to start and scale, COM(2025) 270 final. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/jobs-and-economy/eu-startup-and-scaleup-strategy_en
- EK. (2026a). Data on Taxation trends [podatkovna baza]. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/economic-analysis/data-taxation-trends_en
- EK. (2026b). Regulated Professions Database. Pridobljeno s <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/home>
- EK. (2026c). Single Market and Competitiveness Scoreboard. Pridobljeno s https://single-market-scoreboard.ec.europa.eu/home_en
- EK. (2026d). Slovenia - country factsheet. Pridobljeno s https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/national-disaster-management-system/slovenia_en
- EK. (2026e). Survey on the access to finance of enterprises. Pridobljeno s https://single-market-economy.ec.europa.eu/access-finance/data-and-surveys-safe_en#survey-on-the-access-to-finance-of-enterprises-safe
- EK in JRC. (2020). Who Owns the city? Exploratory Research Activity on the financialisation of housing in EU cities. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Pridobljeno s <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5a856622-bc0d-11ea-811c-01aa75ed71a1/language-en>
- EK JRC. (2024). The state of soils in Europe. Pridobljeno s <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC137600>
- Eko sklad. (2026). Seznam prejemnikov spodbud. Ljubljana: Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad. Pridobljeno s <https://ekosklad.si/informacije/informacije-javnega-znacaja/seznam-prejemnikov-spodbud>
- EP. (2021). Resolucija Evropskega parlamenta z dne 16. septembra 2021 s priporočili Komisiji o opredelitvi nasilja na podlagi spola kot novega področja kriminala, vključenega na seznam iz člena 83(1) PDEU (2021/2035(INL)). Pridobljeno s https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0388_SL.html
- EP. (2025). Rezultati evropskih volitev 2024. Pridobljeno 20. 1. 2025 s <https://results.election.europa.eu/sl/>
- EPRS. (2016). The Cost of Non Europe in the area of Organised Crime and Corruption. Annex II- Corruption. Bruselj: Raziskovalna služba evropskega parlamenta. Pridobljeno s https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/579319/EPRS_STU%282016%29579319_EN.pdf
- ERS. (2025). Ravnanje s komunalnimi odpadki - Kljub postopnemu izboljšanju se EU še vedno srečuje z izzivi pri doseganju krožnosti, 23/2025. Luksemburg: Evropsko računsko sodišče. Pridobljeno s https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2025-23/SR-2025-23_SL.pdf
- ESČP. (2025a). Analysis of statistics 2024. Strasbourg: Evropsko sodišče za človekove pravice. Pridobljeno s <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/stats-analysis-2024-eng>
- ESČP. (2025b). Violations by Article and by State. Strasbourg: Evropsko sodišče za človekove pravice. Pridobljeno s <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/stats-analysis-2024-eng>
- ESNA. (2025). EU Startup Nations Standards. Report 2024. ESNA. Pridobljeno s <https://backoffice.esnalliance.eu/multimedia/esna/sns-report-2024-5.pdf>
- ESNA. (2026). EU Startup Nations Standards. Report 2025. ESNA. Pridobljeno s <https://www.esnalliance.eu/sns-reports>
- ESS. (2024). Deklaracija o spoštovanju in spodbujanju socialnega dialoga. Ekonomsko socialni svet. Pridobljeno s [http://www.ess.si/ess/ess-si.nsf/c7c1db093afdbbffc12578020059cc52/12c1a8be9ec9e75dc1257808007481d3/\\$FILE/Deklaracija%20vlade%20RS%20in%20socialnih%20partnerjev%20o%20spo%20C5%A1tovanju%20in%20spodbujanju%20socialnega%20dialoga.pdf](http://www.ess.si/ess/ess-si.nsf/c7c1db093afdbbffc12578020059cc52/12c1a8be9ec9e75dc1257808007481d3/$FILE/Deklaracija%20vlade%20RS%20in%20socialnih%20partnerjev%20o%20spo%20C5%A1tovanju%20in%20spodbujanju%20socialnega%20dialoga.pdf)
- ESS ERIC. (2024). European Social Survey European Research Infrastructure ESS11 - integrated file, edition 2.0 [data set]. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research. Pridobljeno s https://doi.org/10.21338/ess11e02_0
- EUIPO. (2025). EUIPO Statistics for Community Designs. Alicante: European Union Intellectual Property Office. Pridobljeno s <https://www.euipo.europa.eu/en/the-office/about-us/what-we-do/statistics>
- EUKLEMS & INTANProd. (2025). Podatkovna baza. Pridobljeno s <https://euklems-intanprod-llee.luiss.it/>

- EUnet4DBP. (2024). Comparative study on building permit processes in Europe. European Network for Digital Building Permit. Pridobljeno s <https://zenodo.org/records/14178512>
- EU-OSHA. (2025). OSH pulse 2025: occupational safety and health in the era of climate and digital change. Luxembourg: Urad za publikacija Evropske unije. Pridobljeno s <https://data.europa.eu/doi/10.2802/0978422>
- Eurobarometer. (2009). Special Eurobarometer 317 – Discrimination in the EU in 2009. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/773>
- Eurobarometer. (2012). Special Eurobarometer 393 – Discrimination in the EU in 2012. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/1043>
- Eurobarometer. (2015). Special Eurobarometer 437 – Discrimination in the EU in 2015. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2077>
- Eurobarometer. (2018). Special Eurobarometer 471 – Fairness, inequality and inter-generational mobility. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2166>
- Eurobarometer. (2019). Special Eurobarometer 493 – Discrimination in the European Union. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2251>
- Eurobarometer. (2022). Standard Eurobarometer 97 – Summer 2022. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2693>
- Eurobarometer. (2023). Special Eurobarometer 535 – Discrimination in the European Union. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972>
- Eurobarometer. (2025a). Flash Eurobarometer 551 – Multimodal Digital Mobility Service. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3178>
- Eurobarometer. (2025b). Flash Eurobarometer 554: Perceived independence of the national justice systems in the EU among the general public. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3432>
- Eurobarometer. (2025c). Flash Eurobarometer 555: Perceived independence of the national justice systems in the EU among companies. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3412>
- Eurobarometer. (2025d). Flash Eurobarometer 557 – Businesses' attitudes towards corruption in the EU. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3382>
- Eurobarometer. (2025e). Flash Eurobarometer 561 – Citizens' attitudes towards corruption in the EU in 2025. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3361>
- Eurobarometer. (2025f). Special Eurobarometer 557 – European citizens' knowledge and attitudes towards science and technology. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3227>
- Eurobarometer. (2025g). Special Eurobarometer 566 – The Digital Decade 2025. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3362>
- Eurobarometer. (2025h). Standard Eurobarometer – raziskave v obdobju 2004–2024. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://data.europa.eu/data/datasets?query=standard%20eurobarometer&locale=en>
- Eurobarometer. (2025i). Standard Eurobarometer 104 – Autumn 2025. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3378>
- Eurobarometer. (2025j). Standard Eurobarometer 104 – October - November 2025. Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3378>
- Eurobarometer. (2025k). Standard Eurobarometer (več let). Bruselj: Evropska Komisija. Pridobljeno s <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>
- Eurobarometer. (2026). Standard Eurobarometer – raziskave v obdobju 2004–2025. Bruselj: Evropska komisija. Pridobljeno s <https://data.europa.eu/data/datasets?query=standard%20eurobarometer&locale=en>
- Eurofound. (2015). Access to social benefits: Reducing non-take-up. Pridobljeno s <https://assets.eurofound.europa.eu/f/279033/5e6a6282c7/ef1536en.pdf>
- Eurofound. (2018). Societal change and trust in institutions. Luxembourg: Urad za publikacije Evropski unije. Pridobljeno s https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef18036en.pdf
- Eurofound. (2019). Evropska raziskava podjetij-podatki in viri. Pridobljeno s <https://www.eurofound.europa.eu/sl/surveys/data-visualisation/european-company-survey-data-visualisation>
- Eurofound. (2023). Measuring key dimensions of industrial relations and industrial democracy. 2023 update. Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije. Pridobljeno s <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2023-12/ef23008en.pdf>
- Eurofound. (2024). European Working Conditions Survey 2024. Pridobljeno s <https://www.eurofound.europa.eu/en/surveys-and-data/surveys/european-working-conditions-survey/ewcs-2024>
- Eurofound. (2025a). European Working Conditions Survey 2024: First findings. Luxembourg: Urad za publikacija Evropske unije. <https://doi.org/10.2806/9436104>
- Eurofound. (2025b). Evropska raziskava o delovnih pogojih 2024. Pridobljeno s <https://www.eurofound.europa.eu/en/surveys-and-data/surveys/european-working-conditions-survey/ewcs-2024/>
- Eurofound. (2025c). Virtual Visit to Slovenia: First findings from the European Working Conditions Survey 2024 - key areas pertinent to Slovenia.
- EuroHealthNet in CHAIN. (2025). Social inequalities in health in the EU. Pridobljeno s <https://eurohealthnet.eu/publication/social-inequalities-in-health-in-the-eu/>
- Eurostat. (2024a). Eurostat [podatkovna baza]. Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno s <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Eurostat. (2024b). Territorial typologies manual. Pridobljeno 18. 3. 2026 s https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Territorial_typologies_manual
- Eurostat. (2025a). Eurostat [podatkovna baza]. Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno s <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Eurostat. (2025b februar). Innovation profiles of enterprises - methodology. Pridobljeno 25. 2. 2026 s https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Innovation_profiles_of_enterprises_-_methodology

- Eurostat. (2026). Eurostat [podatkovna baza]. Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno s <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Evropska komisija. (2025). The most competitive regions in Europe: capitals take it all. Pridobljeno 24. 12. 2025 s <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/The-most-competitive-regions-in-Europe-capitals-ta/yt77-f74u/>
- Evropski parlament in Svet. (2023). Direktiva (EU) 2023/970 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o krepitvi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje. Pridobljeno s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023L0970>
- Evropski parlament in Svet. (2024). Direktiva (EU) 2024/2881 z dne 23. oktobra 2024 o kakovosti zunanje zraka in čistejšem zraku za Evropo (prenovitev), Uradni list Evropske unije z dne 20. 11. 2024. Pridobljeno s https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202402881
- FAO. (2025). NSP - Soil ecosystems services. Pridobljeno s <https://www.fao.org/agriculture/crops/thematic-sitemap/theme/spi/soil-biodiversity/soil-ecosystems-services/en/>
- FDV. (2022). Safe.si raziskava SID 2022: Vpliv interneta na počutje in duševno dobrobit najstnikov. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Pridobljeno s <https://safe.si/raziskave-in-trendi/safesi-2022>
- FDV. (2023). Raziskava CDI 2023: Varna raba interneta in starši. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Pridobljeno s <https://safe.si/raziskave-in-trendi/raziskava-cdi-2023-varna-raba-interneta-in-starsi>
- FDV. (2025a). Raziskava 1ka panel 2024: Varna raba interneta in starši. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Pridobljeno s <https://safe.si/raziskave-in-trendi/raziskava-1ka-panel-2024-varna-raba-interneta-in-starsi>
- FDV. (2025b). Safe.si raziskava SID 2025: Najstniki in umetna inteligenca. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Pridobljeno s <https://safe.si/raziskave-in-trendi/safesi-raziskava-sid-2025-najstniki-in-umetna-inteligenca>
- FF. (2026). Evidenca funkcionalno razvrstjenih območij. Ljubljana: Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Filipovič Hrast, M., Rakar, T., Jež, S. S., Narat, T. in Hurtado Monarres, M. (2023). Brezdomstvo v Sloveniji: stanje in pogledi ljudi. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Pridobljeno s <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/view/555/918/9620>
- FRA. (2021). Crime, safety and victims' rights – Fundamental Rights Survey. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije. Pridobljeno s https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-crime-safety-victims-rights_en.pdf
- FŠ. (2025). Negativni trend telesnega in gibalnega razvoja ter njegove posledice. Ljubljana: Fakulteta za šport. Pridobljeno s https://www.slofit.org/Portals/0/Vsebina/SLOfit_2025.pdf?ver=2025-06-05-081004-990
- Gabrovec, M., Benčina, M., Bole, D., Goluža, M., Koblar, S., Pipan, P., ... Živčič, L. (2024). Prevozna revščina v Republiki Sloveniji. Ljubljana: GIAM, UIRS, Focus. Pridobljeno s <https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/Porocilo-CRP-MR-koncno-pop.pdf>
- Gartner. (2025). The future of sales 2030.
- GEM. (2025). Global Entrepreneurship Monitor 2024/2025 Global Report: Entrepreneurship Reality Check. London: GERA, London Business School. Pridobljeno s <https://www.gemconsortium.org/reports/latest-global-report>
- GEM. (2026a). GEM Global Entrepreneurship Monitor [podatkovna baza]. London: GERA, London Business School. Pridobljeno s <https://www.gemconsortium.org/data>
- GEM. (2026b). Global Entrepreneurship Monitor 2025/2026 Global Report: From Uncertainty To Opportunity. London: GERA, London Business School. Pridobljeno s <https://www.gemconsortium.org/reports/latest-global-report>
- Global Footprint Network. (2025). National Footprint and Biocapacity Accounts 2025. Open Data Platform, [Data set]. Pridobljeno s <https://data.footprintnetwork.org/#/>
- Gopinath, G. (2023, 27. oktober). The temptation to finance all spending through debt must be resisted. *Financial Times*. Pridobljeno s <https://www.ft.com/content/26f17a3f-2f64-45df-aff2-d0476dd53d42>
- Grant, A. M. (2007). Relational Job Design and the Motivation to Make a Prosocial Difference. *Academy of Management Review*, 32(2), 393–417. <https://doi.org/10.5465/amr.2007.24351328>
- GRECO. (2026). Peti krog ocenjevanja - Drugi dodatek k drugemu poročilu o izpolnjevanju priporočil. Strassburg: Group of States against Corruption. Pridobljeno s <https://rm.coe.int/grecorc5-2025-21-final-slo-2nd-add-to-the-2nd-compliance-report-sloven/48802ba7e0>
- Gregorčič, M. in Sodja, U. (v pripravi). Socialna distanca, politična toleranca in diskriminacija. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
- Gričnik, M. in Čevka, K. (2025). Sprememba rabe zemljišč in kmetijstvo I Kazalci okolja. ARSO. Pridobljeno s <https://kazalci.arslo.gov.si/sl/content/sprememba-rabe-zemljisc-kmetijstvo-4>
- GURS. (2026). JGP [zbirke podatkov]. Ljubljana: Geodetska uprava Republike Slovenije. Pridobljeno s <https://ipi.eprstor.gov.si/jgp/data>
- GZ-1 – Gradbeni zakon. (2025). Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO8244>
- Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Hafner Fink, M., Uhan, S., Filipovič Hrast, M., Gerdina, O., Jagodic, A., Kerbler, B., ... Koščak, R. (2024). Stanovanjska anketa 2024 – Vsebinsko poročilo o rezultatih analize. Ljubljana: Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani in Urbanistični inštitut RS. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MSP/Direktorat-za-stanovanje/Stanovanjska_anketa_2024_Rezultati_POROCILOCRP_V5-2337.pdf
- Hallahan, K., Holtzhausen, D., Van Ruler, B., Verčič, D. in Sriramesh, K. (2007). Defining Strategic Communication. *International Journal of Strategic Communication*, 1(1), 3–35. <https://doi.org/10.1080/15531180701285244>
- Hardy, S. in Schraepen, T. (2024). The state and effects of discrimination in the European Union, OECD Papers on Well-being and Inequalities No. 26. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/the-state-and-effects-of-discrimination-in-the-european-union_7fd921b9-en.html
- Helliwell, J. F., Layard, P. R. G., Sachs, J., De Neve, J. E., Aknin, L. B. in Wang, S. (ur.). (2025). *World Happiness Report 2025*. NY: Sustainable Development Solutions Network.
- Helliwell, J. F., Layard, R. in Sachs, J. (ur.). (2013). *World Happiness Report 2013*. NY: Sustainable Development Solutions Network.

- Hernaus, T., Černe, M. in Cianiš, M. C. J. (2024). The innovative power of actual–desired misfit in task identity: The mediating role of job crafting. *German Journal of Human Resource Management: Zeitschrift Für Personalforschung*, 38(3), 314–341. <https://doi.org/10.1177/23970022231197515>
- Hernaus, T., Černe, M. in Škerlavaj, M. (2021). The interplay between relational job design and cross-training in predicting employee job/task citizenship performance. *Human Resource Development Quarterly*, 32(4), 625–646. <https://doi.org/10.1002/hrdq.21427>
- Homburg, C. in Wielgos, D. M. (2022). The value relevance of digital marketing capabilities to firm performance. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 50(4), 666–688. <https://doi.org/10.1007/s11747-022-00858-7>
- Hotič, M. (2025). Stopnja recikliranja komunalnih odpadkov višja kot leto prej. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13970>
- IDEA. (2026). Voter Turnout Database. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance. Pridobljeno s <https://www.idea.int/data-tools/data/voter-turnout-database>
- IEA. (2025). Energy and Emissions per Value Added Database [podatkovni portal]. Pariz: Mednarodna agencija za energijo. Pridobljeno s <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-product/energy-and-emissions-per-value-added-database>
- IEA TIMSS in PIRLS. (2024). TIMSS 2023 International Results in Mathematics and Science. Boston: TIMSS in PIRLS International Study Center. Pridobljeno s <https://timss2023.org/results/>
- IEP. (2025). Global Peace Index 2025: Identifying and Measuring the Factors that Drive Peace. Sydney: Institute for Economics & Peace. Pridobljeno s <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2025/06/Global-Peace-Index-2025-web.pdf>
- IER. (2025a). Izračun minimalnih življenjskih stroškov. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Dokumenti/Javne-objave/Minimalni_zivljenjski_stroski_2025.pdf
- IER. (2025b). Podatki iz raziskave Future of jobs report 2025 za Slovenijo [neobjavljen]. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
- IFR. (2025). World Robotics. International Federation of Robotics. Pridobljeno s <https://ifr.org/>
- IMD. (2025). The IMD World Competitiveness Ranking [podatkovni portal]. Lozana: Mednarodni denarni sklad. Pridobljeno s <https://worldcompetitiveness.imd.org/rankings/wcy>
- IMF. (2019). Republic of Slovenia: Selected issues. IMF. Pridobljeno s <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2019/02/19/Republic-of-Slovenia-Selected-Issues-46621>
- IMF. (2023). Technical Assistance Report, Slovenia, Public Investment Management Assessment – PIMA. IMF. Pridobljeno s <https://infrastructuregovern.imf.org/content/PIMA/Home/Region-and-Country-Information/Countries/Slovenia.html#flowerchart-306738067-tab3>
- IMF. (2024). Boosting Productivity in Slovenia. Washington, DC.: International Monetary Fund.
- IMF. (2026a). Republic of Slovenia: 2025 Article IV Consultation-Press Release; and Staff Report; IMF Country Report No. 26/015; January 5, 2025. Pridobljeno s <https://www.imf.org/-/media/files/publications/cr/2026/english/1svnea2026001-source-pdf.pdf>
- IMF. (2026b). The Republic of Slovenia: Selected issue. Pridobljeno s <https://www.imf.org/-/media/files/publications/cr/2026/english/1svnea2026002-source-pdf.pdf>
- IRSD. (2025). Poročilo o delu Inšpektorata Republike Slovenije za delo za leto 2024. Ljubljana: Inšpektorat Republike Slovenije za delo. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/IRSD/LETNA-POROCILA-IRSD/Porocilo-o-delu-IRSD-za-leto-2024.pdf>
- IRSSV. (2024). Socialni položaj v Sloveniji 2022 – 2023. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo. Pridobljeno s https://irssv.si/wp-content/uploads/2024/04/Koncno-porocilo-Socialni-polozej-2022-2023_V2.pdf
- ISRIC. (2024). Annual Report 2022 - 2023. Wageningen. Pridobljeno s <https://www.isric.org/sites/default/files/assets/ISRIC-Annual-Report-2022-2023.pdf>
- Jaklič, A. in Koleša, I. (2024). Tuji investitorji o slovenskem poslovnem okolju 2024: povzetek ugotovitev raziskave o tujih neposrednih investicijah. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede Univerza v Ljubljani. Pridobljeno s https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/cmo/povzetek-raziskave-o-slovenskem-poslovnem-okolju-med-podjetji-s-tujim-kapitalom_jakli%C4%8D-in-kole%C5%A1a-2024.pdf
- JAKZ. (2025). Javna agencija Republike Slovenije za kakovost v zdravstvu. Pridobljeno s <https://www.jakz.si/>
- Kalin, K. in Žitnik, M. (2025). Nastalo malenkost več odpadne hrane kot leto prej. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13871>
- KIS in MKGP. (2025). Prva ocena stanja v kmetijstvu v letu 2025. Ljubljana. Pridobljeno s <https://www.kis.si/wp-content/uploads/2025/12/Jesensko-porocilo-2025.pdf>
- Kmecl, P. (2025). Indeks ptic kmetijske krajine I Kazalci okolja. Ljubljana: ARSO, DOPPS. Pridobljeno s <https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/indeks-ptic-kmetijske-krajine-10?tid=9>
- Koblar, S. in Gabrovec, M. (2026). Dostopnost javnega potniškega prometa v letu 2024. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije. Pridobljeno s <https://dirros.openscience.si/lzpisGradiva.php?lang=slv&id=27391>
- Kokalj, A. (2024). Vpliv razmer na trgu dela na zaposlovanje oseb z invalidnostmi in kakovost njihovega življenja. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/2024_9_Kokalj/Vpliv_razmer_na_trgu_dela_na_zaposlovanje_oseb_z_invalidnostmi_in_kakovost_njihovega_zivljenja_01.pdf
- Kontelj, M. (2022). Ženske pogosteje žrtve nasilja tako v partnerskem kot tudi v nepartnerskem odnosu. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10159>
- Korpič-Horvat, E., Leskošek, V., Senčur Peček, D., Antončič, V. A. in Orešek, N. (2022). Socialna država in revščina. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. Pridobljeno s <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/699>
- Koutsogeorgopoulou, V. in Morgavi, H. (2025). Ageing populations, their fiscal implications and policy responses [oecd economics department working papers]. <https://doi.org/10.1787/6aec03b3-en>
- Kovač, N. (ur.). (2024). *Zunanji stroški prometa: izračun za Slovenijo*. Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za okolje. Pridobljeno s <https://eionet.arso.gov.si/publications>

- KPK. (2025). Akcijski načrt za uresničevanje Resolucije o preprečevanju korupcije. Ljubljana: Komisija za preprečevanje korupcije. Pridobljeno s <https://www.kpk-rs.si/storage/uploads/f52db7b7-56fa-4d72-bbba-c214579a27da/Akcijski-na%C4%8Drt-2025.pdf>
- KPK. (2026). Rezultat CPI: Komisija opozarja na pomen neodvisnih institucij in prevzemanja odgovornosti. Pridobljeno s <https://www.kpk-rs.si/sl/novice/sporocila-za-javnost/rezultat-cpi-komisija-opozarja-na-pomen-neodvisnih-institucij-in-prevzemanja-odgovornosti>
- Krivograd Klemenčič, A. (2025). Hranila in biokemijska potreba po kisiku | Kazalci okolja. Ljubljana: ARSO. Pridobljeno s <https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/hranila-biokemijska-potreba-po-kisiku-v-rekah-7?tid=16>
- Kump, N., Majcen, B. in Rangus, A. (2025). Izračuni učinkov sprememb zakona ZPIZ-20 : izračuni učinkov Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-20) - sprejeti zakon v Državnem zboru RS, dne 18.9.2025: končno poročilo. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
- Kump, N. in Stropnik, N. (2022). Socialno-ekonomski položaj upokojencev, delovnih invalidov in starejšega prebivalstva [ekonomiera]. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja. Pridobljeno s https://ier.si/wp-content/uploads/2022/12/ekonomiera_04-2022.pdf
- Kušar, S., Bobovnik, N. in Lampič, B. (2023). Poročilo o regionalnem razvoju 2018-2022. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/DRR/Tema-spodbujanje-regionalnega-razvoja/Porocilo-o-regionalnem-razvoju-2018-2023_oblikovano.pdf
- Lamovšek, A., Radevič, I., Mohammed, S. S. in Černe, M. (2025). Beyond the office walls: Work design configurations for task performance across on-site, hybrid and remote forms of work. *Information Systems Journal*, 35(1), 279–321. <https://doi.org/10.1111/isj.12542>
- Lampič, B. in Rebernik, L. (2023). Potencialno onesnažena območja | Kazalci okolja. ARSO.
- Lampič, B. in Rebernik, L. (2024). Raba tal na vodovarstvenih območjih | Kazalci okolja. Ljubljana: ARSO. Pridobljeno s <https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/raba-tal-na-vodovarstvenih-obmocjih-0>
- Lavrič, M., Deželan, T., Klanjšek, R., Lahe, D., Naterer, A., Radovan, M., ... Prešeren, J. (2021). *Mladina 2020. Položaj mladih v Sloveniji*. Maribor: Ljubljana: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba : Založba Univerze v Ljubljani.
- Lešič, M. (2023). Splošni podatki o gozdarstvu, 2022. SURS. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/11364>
- Levskovšek, R. in Rovanišek, A. (2025). Poraba sredstev za varstvo rastlin | Kazalci okolja. Ljubljana: ARSO. Pridobljeno s <https://kazalci.arso.gov.si/index.php/sl/content/poraba-sredstev-za-varstvo-rastlin-7>
- Licardo, M., Kranjec, E., Lipovec, A., Dolenc, K., Arcet, B., Flogie, A., ... Laure, M. (2025). Generativna umetna inteligenca v izobraževanju: Analiza stanja v primarnem, sekundarnem in terciarnem izobraževanju. V: *Univerzitetna založba Univerze v Mariboru*. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. <https://doi.org/10.18690/um.pef.1.2025>
- López, L., Piotrowski, S., M'barek, R., Carus, M. in Tamošiūnas, S. (2025). Jobs and wealth in the EU bioeconomy / JRC - Bioeconomic. EK JRC. Pridobljeno s <https://data.jrc.ec.europa.eu/dataset/7d7d5481-2d02-4b36-8e79-697b04fa4278>
- Lukšič Hacin, Marijanca Ajš Vižintin, Rosulnik Kožsr, K. in Azhievskaja, I. (2024). Percepcije o učinkovitosti mobilnosti za znanstveno odličnost Evropskega raziskovalnega prostora: Primer Slovenije. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije. Pridobljeno s https://isim.zrc-sazu.si/sites/default/files/CRP_Porocilo_5.pdf
- Lušina, U. (2025a). Finančno stanje in plačilna sposobnost podjetniškega sektorja v Sloveniji. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/2025_11_Lusina/Financno_stanje_in_placilna_sposobnost_podjetniskega_sektorja_v_Sloveniji_01.pdf
- Lušina, U. (2025b). Finančno stanje podjetniškega sektorja in plačilna sposobnost poslovnih subjektov v Sloveniji. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/2025_4_Lusina/Financno_stanje_podjetniskega_sektorja_in_placilna_sposobnost.pdf
- Mattioli, A. Z. in Borowiecki, M. (2025). Product market regulation and services productivity in the European Union, 1850. Pariz: OECD.
- McKinsey in IIF. (2023). Financing the net-zero transition: From planning to practice. Pridobljeno s https://www.iif.com/portals/0/Files/content/32370132_mck-iif_report-v5.pdf
- MDDSZ. (2024). Pregled vpliva interakcije dohodnine, socialnih prispevkov in socialnih transferjev na razpoložljivi dohodek in prilagojeni razpoložljivi dohodek družin in samskih oseb ter na njihovo blaginjo: veljavna ureditev v letu 2023. Ljubljana. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Porocilo_Razpolozljivi-dohodek.pdf
- MDDSZ. (2025a). Analiza razmer na trgu dela in rezultati srednje in dolgoročnih napovedi potreb trga dela do leta 2039. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.
- MDDSZ. (2025b). Mesečno poročilo o socialnih transferjih. Ljubljana: MDDSZ, Služba za analize in razvoj. Pridobljeno s <https://www.gov.si/podrocja/socialna-varnost/pravice-iz-javnih-sredstev-socialnovarstveni-programi-in-ukrepi-na-podrocju-socialnega-varstva/>
- MDDSZ. (2025c). Predlog predpisa. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-20). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Pridobljeno s <https://e-uprava.gov.si/si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=17766&lang=si>
- MDDSZ. (2026a). Minimalna plača. Pridobljeno s <https://www.gov.si/teme/minimalna-placa/>
- MDDSZ. (2026b). Predlog Strategije za odpravo prekarnosti. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Pridobljeno s <https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/predlog-strategije-za-odpravo-prekarnosti/>
- MDDSZ. (2026c). Socialni transferji [interno gradivo]. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.
- MDDSZ. (2026d). Za najbolj ogrožene v prvi dobavi leta 2026 kar 1.180 ton hrane. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2026-02-11-za-najbolj-ogrozene-v-prvi-dobavi-leta-2026-kar-1-180-ton-hrane/>
- MDP. (2023). Digitalna Slovenija 2030: Krovna strategija digitalne preobrazbe Slovenije do leta 2030. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDP/Dokumenti/DSI2030-potrjena-na-Vladi-RS-marec-2023.pdf>

- MDS TZL. (2025). Akcijski načrt za boj proti trgovini z ljudmi za obdobje 2025–2026. Ljubljana: MNZ: Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNZ/SPBTL/POROCILA/Akcijski-nacrti/Akcijski-nacrt-2025-2026.docx>
- Medresorska delovna skupina za spremljanje izvajanja jezikovne politike Republike Slovenije. (2025). Poročilo o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 za leto 2024. Pridobljeno s <https://www.gov.si/zbirke/delovna-tesesa/medresorska-delovna-skupina-za-spremljanje-izvajanja-jezikovne-politike-republike-slovenije/>
- Melo, P. C., Graham, D. J. in Noland, R. B. (2009). A meta-analysis of estimates of urban agglomeration economies. *Regional Science and Urban Economics*, 39(3), 332–342. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2008.12.002>
- MF. (2023). Strategija razvoja trga kapitala v Sloveniji za obdobje 2023-2030. Ljubljana: Ministrstvo za finance. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/Glavno-urednistvo/Novice/DOKUMENTI/Strategija-razvoja-trga-kapitala-2023-2030.docx>
- MF. (2024). Predlog izhodišč za obdavčitev premoženja in ukrepe za prestrukturiranje in razbremenitev dela. Ljubljana: Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/Glavno-urednistvo/Novice/DOKUMENTI/Davek-na-nepremicnine/Predlog-izhodisc-za-obdavcitev-premozenja-in-razbremenitev-dela.pdf>
- MF. (2026). Aplikacijo Statist je nadomestila Odprta Skrinja, ki prinaša več transparentnosti v javnem naročanju. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2026-02-09-aplikacijo-statist-je-nadomestila-odprta-skrinja-ki-prinasa-vec-transparentnosti-v-javnem-narocanju/>
- MF. (b. d.-a). Odhodki državnega proračuna za energetske draginje (različni meseci) [interni podatki]. Ljubljana: Ministrstvo za finance.
- MF. (b. d.-b). Odhodki državnega proračuna za izdatke covid-19 (različni meseci) [interni podatki]. Ljubljana: Ministrstvo za finance.
- MF. (b. d.-c). Odhodki državnega proračuna za poplave (različni meseci) [interni podatki]. Ljubljana: Ministrstvo za finance.
- MGRT. (2021). Program spodbujanje investicij in internacionalizacije slovenskega gospodarstva. Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport. Pridobljeno s <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/kljudni-poudarki-programa-spodbujanja-investicij-in-internationalizacije-slovenskega-gospodarstva/>
- MGTŠ. (2026a). Javna razprava glede zakona o vzpostavitvi okvira ukrepov glede izrednih razmer na notranjem trgu. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2026-03-27-javna-razprava-glede-zakona-o-vzpostavitvi-okvira-ukrepov-glede-izrednih-razmer-na-notranjem-trgu/>
- MGTŠ. (2026b). Slovenska startup strategija. Ljubljana: MGTŠ. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MGTŠ/Dokumenti/DIPI/Slovenska-startup-strategija/Slovenska-startup-strategija.pdf>
- MGTŠ, MKRR in MNVP. (2025). Informacija o izvedbi strateškega projekta umeščanja industrijsko - poslovnih con nacionalnega in regionalnega pomena.
- Miklič, E. (2024). Svetovni dan bivalnega okolja: Slovenija med državami članicami EU z najnižjim številom stanovanj na 1.000 prebivalcev. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13106>
- MJU. (2015). Smernice za vključevanje javnosti v pripravo predpisov. Ministrstvo za javno upravo. Pridobljeno s https://www.stopbirokraciji.gov.si/fileadmin/user_upload/mju/Boljsi_predpisi/Vkljucevanje_javnosti/MJU-SMERNICE-FINAL_842015.pdf
- MJU. (2023). Vlada potrdila Metodologijo za oceno učinkov predpisov na različna družbena področja. Pridobljeno s <https://www.stopbirokraciji.gov.si/novice/vlada-je-potrdila-metodologijo-za-oceno-ucinkov-predpisov-na-razlicna-druzbena-podrocja>
- MJU. (2024a). Načrt za dvig konkurenčnosti v javnem naročanju 2025 – 2030. Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo. Pridobljeno s https://ejn.gov.si/dam/jcr:77c811dd-56fd-4a53-bd23-60f981c4544a/Nacrt_konkurencnosti.pdf
- MJU. (2024b). Strategija trajnostnega razvoja javne uprave do leta 2030 - osnutek za javno razpravo. Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MJU/DI/SDJS.pdf?utm_campaign=posredovanje-predlogov-osnutek-strategije-digitalnih-javnih-storitev-2030&utm_medium=email&utm_source=mail-marketing
- MJU. (2025). Statistično poročilo o javnih naročilih, oddanih v letu 2024. Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo. Pridobljeno s <https://ejn.gov.si/en/direktorat/porocila-in-analize.html>
- MJU. (2026a). 18. poročilo o realizaciji ukrepov iz enotne zbirke ukrepov za boljše zakonodajno in poslovno okolje ter dvig konkurenčnosti. Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo. Pridobljeno s <https://www.stopbirokraciji.gov.si/publikacije/porocila>
- MJU. (2026b). Postopek graditve objektov postopoma popolnoma digitaliziran. Pridobljeno s <https://www.stopbirokraciji.gov.si/novice/postopek-graditve-objektov-postopoma-popolnoma-digitaliziran>
- MK. (2023). Digitalizacija slovenščine. Pridobljeno s <https://www.gov.si/teme/digitalizacija-slovenscine/>
- MKRR. (2026a). Močne regije. Močna Slovenija. Strategija regionalnega razvoja Slovenije za obdobje 2026-2050. Ljubljana: Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/SRRS-2026-2050/STRATEGIJA_REGIONALNEGA_RAZVOJA_SLOVENIJE_ZA_OBDOBJE_2026-2050_KONCNA-ZA-SPLET.pdf
- MKRR. (2026b). Strategija regionalnega razvoja Slovenije za obdobje 2026-2050. Ljubljana. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/SRRS-2026-2050/STRATEGIJA_REGIONALNEGA_RAZVOJA_SLOVENIJE_ZA_OBDOBJE_2026-2050_KONCNA-ZA-SPLET.pdf
- MNVP. (2025). Povprečni čas za izdajo gradbenega dovoljenja za stanovanjski objekt je dobrih štiri do pet mesecev. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2025-03-05-povprečni-cas-za-izdajo-gradbenega-dovoljenja-za-stanovanjski-objekt-je-dobrih-stiri-do-pet-mesecev/>
- MNVP. (2026). Na Brdu potekalo oblikovanje nacionalnih izhodišč za obnovo narave v Sloveniji. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2026-01-14-na-brdu-oblikovanje-nacionalnih-izhodisc-za-obnovo-narave-v-sloveniji/>
- MO. (2023). Srednjeročni obrambni program Republike Slovenije 2023-2028. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/SOPR_2023-2028_sprejet.pdf
- MO. (2025a). Gibanje obrambnih izdatkov v Republiki Sloveniji od leta 1992 do 2024. Pridobljeno s <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-obrambo/o-ministrstvu/sluzba-za-stratesko-komuniciranje/realizirana-visina-obrambnih-izdatkov-v-obdobju-od-leta-1992-do-2024/>

- MO. (2025b). Strategija razvoja obrambe industrije in tehnološke baze v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/StratRazvoj.pdf>
- MO. (2026a). Gibanje obrambnih izdatkov v Republiki Sloveniji po letih. Pridobljeno s <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-obrambo-o-ministrstvu/sluzba-za-stratesko-komuniciranje/realizirana-visina-obrambnih-izdatkov-v-obdobju-od-leta-1992-do-2024/#:~:text=Ocenjeni%20izdatki%20za%20obrambo%20za%20leto%202025%20zna%C5%A1ajo-,za%20obrambo%2C%20ki%20zna%C5%A1ajo%20skupaj%20367%20milijonov%20evrov.>
- MO. (2026b). Vlada je sprejela Strategijo odpornosti Republike Slovenije do leta 2030. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2026-03-26-vlada-je-sprejela-strategijo-odpornosti-republike-slovenije-do-leta-2030/>
- MOPE. (2023). Predlog zakona o umeščanju naprav za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije. Interno gradivo.
- MOPE. (2024). Slovenija na poti k zmanjšanju odpadne hrane: Začenja se obsežna analiza bioloških odpadkov. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2024-11-11-slovenija-na-poti-k-zmanjšanju-odpadne-hrane-zacenja-se-obsezna-analiza-bioloskih-odpadkov/>
- MOPE. Predlog zakona o spodbujanju konkurenčnosti in razogličanja elektointenzivnih podjetij. (2026). 2025-2570-0061. Pridobljeno s <https://e-uprava.gov.si/si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=18345&lang=si>
- MOPE in ARSO. (2025). Trajnostna oskrba s hrano v Sloveniji. Pridobljeno s https://eionet.arso.gov.si/sites/default/files/2025-11/Trajnostna%20oskrba%20s%20hrano%20v%20Sloveniji_kon%C4%8Dna%20publikacija_20.11.2025.pdf
- MP. (2025). Poslanci Državnega zbora sprejeli Resolucijo o preprečevanju korupcije. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2025-03-27-poslanci-drzavnega-zbora-sprejeli-resolucijo-o-preprečevanju-korupcije/>
- MSP. (2025a). Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o financiranju in spodbujanju gradnje javnih najemnih stanovanj. Ljubljana: Ministrstvo za solidarno prihodnost. Pridobljeno s https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fgradiva.vlada.si%2Fmandat22%2FVLADNAGRADIVA.NSF%2F18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54%2F5fcb14bb67bf3bfc1258d4e00632c2e%2F%24FILE%2FVG_ZFSGJNS.docx&wdOrigin=BROWSELINK
- MSP. (2025b). Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu 2026–2035 (ReNSP 26-35). Pridobljeno s <https://e-uprava.gov.si/si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=18530&lang=si>
- Muthimi, J. K. in Kilika, J. M. (2018). Leadership Strategy, Behavioural Focus and Firm Performance: A Review of Literature. *International Business Research*, 11(11), 143. <https://doi.org/10.5539/ibr.v11n11p143>
- MZ. (2025a). Poročilo o izvajanju Načrta za okrevanje in odpornost [interno gradivo poslano ek].
- MZ. (2025b). Sprejeta novela Zakona o zdravstveni dejavnosti, ki krepi javne zdravstvene zavode. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2025-04-02-sprejeta-novela-zakona-o-zdravstveni-dejavnosti-ki-krepi-javne-zdravstvene-zavode/>
- MZ. (2026). Gradivo za obravnavo problematike absentizma na Ekonomsko-socialnem svetu.
- MZ in NIJZ. (2025). Nacionalna strategija zdravstvene pismenosti 2025–2035. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/DJZ-Preventiva-in-skrb-za-zdravje/zdravstvena-pismenost/Nacionalna-strategija-zdravstvene-pismenosti-2025-2035.pdf>
- MZEZ. (2025). Poročilo o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za leto 2024. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve. Pridobljeno s <https://www.gov.si teme/zakaj-mednarodno-razvojno-sodelovanje/>
- MZZ. (2018). Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Republike Slovenije do leta 2030. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
- Nared, J., Bole, D., Breg Valjavec, M., Ciglič, Černič Istenič, M., Goluža, M., ... Tiran. (2016). Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, končno poročilo. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Urbanirazvoj/policentricno_omrežje.pdf
- Nared, J., Pečar, J., Goluža, M., Logar, E., Pipan, P., Trobec, A., ... Del Castillo Mont, H. (2021). Atlas on Quality of Life in Slovenia. ESPON. Pridobljeno s <https://archive.espon.eu/quality-life-atlas>
- Nared, J., Repolusk, P., Lamovšek, A. Z., Foški, M. in Mrak, G. (2023). *Demografska analiza in projekcije za podeželska in urbana območja v Sloveniji*. Ljubljana: ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika. Pridobljeno s <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/2066/8456/2088>
- NATO. (2024). Resilience, civil preparedness and Article 3. Pridobljeno s <https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/resilience-civil-preparedness-and-article-3>
- NIJZ. (2019). Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji. Izsledki mednarodne raziskave HBSC, 2018. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.
- NIJZ. (2021). Neenakosti v zdravju – izziv prihodnosti v medsektorskem povezovanju. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. Pridobljeno s https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/neenakosti_e_verzija.pdf
- NIJZ. (2023). Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji. Izsledki mednarodne raziskave HBSC, 2022. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.
- NIJZ. (2025a). Neenakosti v zdravju (pred tiskom). Ljubljana. Pridobljeno s <https://nijz.si/zivljenjski-slog/neenakosti-v-zdravju/>
- NIJZ. (2025b). Podatki o čakajočih nad dopustno čakalno dobo po stopnjah nujnosti in tipu VZS 2018-2024, [Zdravstveni podatkovni center, Centrala baza podatkov eNaročanje].
- NIJZ. (2026a). 01: Umrlj po Osnovnem vzroku smrti (MKB-10, poglavja I-XIX), Slovenija, letno. Pridobljeno 10. 2. 2026 s https://podatki.nijz.si:443/pxweb/sl/NIJZ_podatkovni_portal/NIJZ_podatkovni_portal_1_Zdravstveno_stanje_prebivalstva__02_Umrli__2_Vzroki_smrti/10202001.px/
- NIJZ. (2026b). Antidepresivi in anksiolitiki, [Podatkovni center NIJZ].
- NIJZ. (2026c). NIJZ Podatkovni portal, [Data set]. Pridobljeno s https://podatki.nijz.si/pxweb/sl/NIJZ%20podatkovni%20portal/NIJZ%20podatkovni%20portal__1%20Zdravstveno%20stanje%20prebivalstva__07%20Bolni%20c5%a1ka%20odsotnost/BS_TB1.px/
- NIJZ. (2026d). NIJZ Podatkovni portal. Pridobljeno s <https://podatki.nijz.si/pxweb/sl/NIJZ%20podatkovni%20portal/>

- NIJZ. (2026e). Podatki o čakajočih nad dopustno čakalno dobo po stopnjah nujnosti in tipu VZS 2018-2025, [Podatkovni center NIJZ].
- NIJZ. (2026f). PREMS - Moja izkušnja, naše zdravstvo.
- Nogueira, J. (2009). Air pollution and cardiovascular disease. *Rev Port Cardiol*. Pridobljeno s <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19697799/>
- Oblak Črnič ur., T. (2025). *Mediji in mladi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV. Pridobljeno s <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/view/719/1097/11190>
- OdsUKND – Odlok o strategiji upravljanja kapitalskih naložb države. (2015). Ur. l. RS, št. 53/15. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=STRA66>
- OECD. (2013). Drivers of Female Labour Force Participation in the OECD. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2013/05/drivers-of-female-labour-force-participation-in-the-oecd_g17a22d5/5k46civrngms6-en.pdf
- OECD. (2017). What makes cities more productive? Agglomeration economies and the role of urban governance: evidence from 5 OECD countries, 06.
- OECD. (2018). *Productivity and Jobs in a Globalised World: (How) Can All Regions Benefit?* OECD. <https://doi.org/10.1787/9789264293137-en>
- OECD. (2020a). *Rural Well-being: Geography of Opportunities*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/d25cef80-en>
- OECD. (2020b). Should I stay or should I go? Housing and residential mobility across OECD countries?, OECD Economics Department Working Papers 1626. <https://doi.org/10.1787/d91329c2-en>
- OECD. (2022a). Building Trust to Reinforce Democracy: Main Findings from the 2021 OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/building-trust-to-reinforce-democracy_b407f99c-en.html
- OECD. (2022b). OECD Economic Surveys: Slovenia. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-slovenia-2022_d63f5a2f-en
- OECD. (2023a). Employment Outlook 2023: Artificial Intelligence and the Labour Market. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s <https://doi.org/10.1787/08785bba-en>
- OECD. (2023b). Health at a Glance: Europe 2022. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/health-at-a-glance-europe-2022_507433b0-en
- OECD. (2023c). PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=1235_1235421-gumq51fbgo&title=PISA-2022-Results-Volume-I
- OECD. (2023d). PISA 2022 Results (Volume II): Learning During – and From – Disruption. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/a97db61c-en/index.html?itemId=/content/publication/a97db61c-en>
- OECD. (2023e). Reporting Gender Pay Gaps in OECD Countries: Guidance for Pay Transparency Implementation, Monitoring and Reform. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/ea13aa68-en>
- OECD. (2023f). Using Digital Resources for Learning. OECD Publishing. Pridobljeno s <https://www.oecd.org/publication/using-digital-resources-for-learning/>
- OECD. (2024a). Air pollution and labour productivity: Large-scale micro evidence from Europe. Working Party on Industry Analysis, DSTI/CIIE/WPIA(2023)6/REV1. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s osebna knjižnica (pred objavo)
- OECD. (2024b). Education at a Glance 2024. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2024_c00cad36-en.html
- OECD. (2024c). Employment Outlook 2024: The Net-Zero Transition and the Labour Market. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s <https://doi.org/10.1787/ac8b3538-en>
- OECD. (2024d). *Fiscal Sustainability of Health Systems: How to Finance More Resilient Health Systems When Money Is Tight?* OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/880f3195-en>
- OECD. (2024e). Improving the Governance Model of the Research and Innovation System in Slovenia. OECD: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/culture,-creative-industries-and-sports/pdf/OECD-Project-Boosting-innovation-and-productivity-through-cultural-and-creative-sectors.pdf/_jcr_content/renditions/original./OECD-Project-Boosting-innovation-and-productivity-through-cultural-and-creative-sectors.pdf
- OECD. (2024f). Lessons from the 2023 OECD Trust Survey in Slovenia, Building Trust in Public Institutions. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s <https://doi.org/10.1787/261ac7b2-en>
- OECD. (2024g). Modernising Access to Social Protection: Strategies, Technologies and Data Advances in OECD Countries. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/modernising-access-to-social-protection_af31746d-en.html#:~:text=This%20report%20presents%20a%20stocktaking%20of%20OECD%20governments%E2%80%99,people%20in%20need%20of%20support%20in%20OECD%20countries.
- OECD. (2024h). *OECD Economic Surveys: Slovenia 2024*. OECD. <https://doi.org/10.1787/bc4a107b-en>
- OECD. (2024i). OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions – 2024 Results: Building Trust in a Complex Policy Environment. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s <https://doi.org/10.1787/9a20554b-en>
- OECD. (2024j). Ownership and Governance of State-Owned Enterprises 2024. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/ownership-and-governance-of-state-owned-enterprises-2024_395c9956-en.html
- OECD. (2024k). PISA 2022 Results (Volume III). Creative Minds, Creative Schools. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-iii_765ee8c2-en.html
- OECD. (2024l). PISA 2022 Results (Volume V): Learning Strategies and Attitudes for Life. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-v_c2e44201-en.html
- OECD. (2024m). Taxing wages 2024, Tax and Gender through the Lens of the Second Earner. Pariz. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/taxing-wages-2024_dbcbac85-en.html

- OECD. (2025a). A review of Slovenia's industrial strategy: Policies for a green, innovative, and smart economy. Pariz: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f10e4ef9-en>
- OECD. (2025b). Better Regulation Practices across the European Union 2025. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/better-regulation-practices-across-the-european-union-2025_6f007516-en/full-report.html
- OECD. (2025c). Does Healthcare Deliver?: Results from the Patient-Reported Indicator Surveys (PaRIS). Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/does-healthcare-deliver_c8af05a5-en.html
- OECD. (2025d). Economic Security in a Changing World. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/economic-security-in-a-changing-world_4eac89c7-en.html
- OECD. (2025e). Education at a Glance 2025. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. <https://doi.org/10.1787/1c0d9c79-en>
- OECD. (2025f). Gender Equality in a Changing World: Taking Stock and Moving Forward. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/gender-equality-in-a-changing-world_5a0af5ef/e808086f-en.pdf
- OECD. (2025g). Government at a glance 2025. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/2025/06/government-at-a-glance-2025_70e14c6c.html
- OECD. (2025h). Health at a Glance 2025: Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-2025_8f9e3f98-en.html
- OECD. (2025i). Health at a Glance 2025: OECD Indicators. *Health at a Glance, 2025*. <https://doi.org/10.1787/8f9e3f98-en>
- OECD. (2025j). How's Life for Children in the Digital Age? Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/how-s-life-for-children-in-the-digital-age_0854b900-en.html
- OECD. (2025k). International Migration Outlook 2025. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/international-migration-outlook-2025_ae26c893-en.html
- OECD. (2025l). Maximising the Benefits of Effective Competition in Public Procurement in Slovenia. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/maximising-the-benefits-of-effective-competition-in-public-procurement-in-slovenia_c1e5d31f-en.html
- OECD. (2025m). OECD Corporate Governance Factbook 2025. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/10/oecd-corporate-governance-factbook-2025_56febcd0/f4f43735-en.pdf
- OECD. (2025n). OECD Insights on productivity and business dynamics - Country notes: Slovenia. Pariz: OECD.
- OECD. (2025o). OECD regional Well-Being: A user's guide. Pariz: OECD. Pridobljeno s <https://www.oecdregionalwellbeing.org/assets/downloads/Regional-Well-Being-User-Guide.pdf>
- OECD. (2025p). OECD regulatory policy outlook 2025. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/oecd-regulatory-policy-outlook-2025_56b60e39-en.html
- OECD. (2025q). OECD Services Trade Restrictiveness Index: Policy Trends up to 2025. February 2025. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/02/oecd-services-trade-restrictiveness-index_6da4127e/9953845b-en.pdf
- OECD. (2025r). OECD, Taxing wages 2025. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/taxing-wages-2025_b3a95829-en.html
- OECD. (2025s). PISA 2025: Learning in the Digital World. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s <https://www.oecd.org/education/pisa-2025-learning-in-the-digital-world/>
- OECD. (2025t 2026). Product market regulation. Pridobljeno s <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/product-market-regulation.html>
- OECD. (2025u). Results from TALIS 2024: The State of Teaching. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/results-from-talis-2024_90df6235-en.html
- OECD. (2025v). The Economic Benefit of Promoting Healthy Ageing and Community Care. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s <https://doi.org/10.1787/0f7bc62b-en>.
- OECD. (2025w). To Have and Have Not – How to Bridge the Gap in Opportunities. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s https://www.oecd.org/en/publications/to-have-and-have-not-how-to-bridge-the-gap-in-opportunities_dec143ad-en.html
- OECD. (2025x). *To Have and Have Not – How to Bridge the Gap in Opportunities*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/dec143ad-en>
- OECD. (2025y). Trends Shaping Education 2025. Pariz: OECD Publishing. Pridobljeno s <https://www.oecd.org/publication/trends-shaping-education/>
- OECD. (2026a). *Building More Competitive Regions in Slovenia*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/7dd44220-en>
- OECD. (2026b). Foundations for growth and competitiveness 2025. Pariz: OECD.
- OECD. (2026c). OECD Data Explorer. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s <https://data-explorer.oecd.org/>
- OECD. (2026d). OECD Statistics. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pridobljeno s <https://stats.oecd.org/>
- OECD in EK. (2024). Health at a Glance. Europe 2024. State of Health in the EU Cycle. Pariz: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/82129230-en>
- Olimpijski komite. (2025). Zmigaj se do vadbe. Pridobljeno 14. 2. 2026 s <https://app.zmigajsedovadbe.olympic.si/>
- Ollivaud, P., Guillemette, Y. in Turner, D. (2016). Links between investment and the slowdown in productivity and potential output growth across OECD. OECD.
- O'Reilly III, C. A. in Tushman, M. L. (2004). The Ambidextrous Organization. *Harvard Business Review*.
- Pavlič, U. (2025). Hidrološka suša podzemnih voda. Pridobljeno s <https://kazalci.arso.gov.si/index.php/sl/content/hidroloska-susa-podzemnih-voda-1?tid=16>
- Perko, M. in Rogan, D. (2025). Minimalna plača – kdo jo prejema, kdo izplačuje in kako vpliva na ostale plače? Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/2025_8_Perko__Rogan/Minimalna_placa.pdf

- Perry, J. (2021). Trust in Public Institutions: Trends and Implications for Economic Security. Pridobljeno 20. 9. 2021 s https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2021/08/PB_108.pdf
- Petkovšek, M. (2020). Evropsko pomembni habitatni tipi | Kazalci okolja. ARSO. Pridobljeno s <https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/evropsko-pomembni-habitatni-tipi-1>
- PI. (2023a). Mednarodna raziskava bralne pismenosti (IEA PIRLS 2021). Nacionalno poročilo – prvi rezultati. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Pridobljeno s https://www.pei.si/wp-content/uploads/2023/06/PIRLS21_NacionalnoPorocilo_Splet.pdf
- PI. (2023b). Mednarodna raziskava državljske vzgoje in izobraževanja (IEA ICCS 2022): nacionalno poročilo - prvi rezultati. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Pridobljeno s https://www.pei.si/wp-content/uploads/2023/12/nacionalno_porocilo_ICCS22.pdf
- PI. (2024). Mednarodna raziskava računalniške in informacijske pismenosti (IEA ICILS 2023). Ljubljana: Pedagoški inštitut. Pridobljeno s <https://www.iea.nl/sites/default/files/2025-01/ICILS-2023-NacionalnoPorocilo%20Dilo-Splet.pdf>
- Policija. (2025a). Letno poročilo o delu policije za leto 2024. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija. Pridobljeno s <https://www.policija.si/o-slovenski-policiji/statistika>
- Policija. (2025b). Pregled dela policije za prvo polletje 2025. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija. Pridobljeno s <https://www.policija.si/o-slovenski-policiji/statistika>
- Policija. (2026a). Nedovoljene migracije na območju Republike Slovenije. Pridobljeno s <https://www.policija.si/images/stories/Statistika/MejnaProblematika/IlegalneMigracije/2025/December2025.pdf>
- Policija. (2026b). Statistični podatki o nasilju [interni podatki]. Ljubljana: Generalna policijska uprava, Uprava kriminalistične policije.
- Polzin idr. (2021). The effect of differentiating costs of capital by country and technology on the European energy transition. *Climatic Change*, 167(26). <https://doi.org/10.1007/s10584-021-03163-4>
- PoZ – Podnebni zakon. (2025). Ur. l. RS, št. 56/2025. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2025-01-2264>
- PoZ – Podnebni zakon (PoZ). (2025). Ur. l. RS, št. 56/25. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2025-01-2264>
- Prislan, K., Svetič, R., Mihelič, A. in Lobnikar, B. (2022). Kakovost in primernost odzivanja na nasilje v družini v Sloveniji: pogled žrtev. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 73(2). Pridobljeno s https://www.policija.si/images/stories/Publikacije/RKK/PDF/2022/02/RKK2022-02_KajaPrislan_KakovostInPrimerljivostOdzivanjaNaNasilje.pdf
- Računsko sodišče. (2021a). Revizijsko poročilo: Zagotavljanje prehranske varnosti s pomočjo prehranske samooskrbe. Ljubljana: Računsko sodišče Republike Slovenije. Pridobljeno s https://www.rs-rs.si/fileadmin/user_upload/Datoteke/Revizije/2021/Samooskrba/Samooskrba_RSP_RevizijskoP.pdf
- Računsko sodišče. (2021b). Zagotavljanje informacijske podpore delovanju centrov za socialno delo: revizijsko poročilo. Računsko sodišče RS. Pridobljeno s https://www.rs-rs.si/fileadmin/user_upload/Datoteke/Revizije/2021/IS_CSD/IS_CSD_RSP_RevizijskoP.pdf?utm_source=chatgpt.com
- Računsko sodišče RS. (2020). Revizijsko poročilo: Regionalni razvoj. Ljubljana: Računsko sodišče Republike Slovenije. Pridobljeno s https://www.rs-rs.si/fileadmin/user_upload/Datoteke/Revizije/2020/RRA/RRA_SP14-17.pdf
- Rawls, J. (1993). *Political Liberalism*. New York: Columbia University Press.
- ReNDej – Resolucija o normativni dejavnosti (ReNDej). (2009). Ur. l. RS, št. Ur. l. RS 95/09. Pridobljeno s <http://pisrs.si>
- ReNPIO22–30 – Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2022–2030. (2022). Ur. l. RS, št. 49/22.
- ReNPPND24–29 – Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami 2024-2029 (ReNPPND24–29). (2024). Ur. l. RS, št. 38/24. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV13506>
- ReNPSV22–30 – Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030. (2022). Ur. l. RS, št. 49/22. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO137>
- ReNPVO20–30 – Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030 (ReNPVO20–30). (2020). Ur. l. RS, št. 31/20.
- ReNPZV26–35. ReNPZV26–35 – Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva v Sloveniji 2026–2035 »Z odgovornostjo in sodelovanjem do boljših izidov zdravljenja« (ReNPZV26–35). (2026). Ur. l. RS, št. 13/26. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PLAN29>
- RePKRS-1 – Resolucija o preprečevanju korupcije v Republiki Sloveniji (RePKRS-1). (2025). Ur. l. RS, št. 22/2025. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2025-01-0775>
- Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja slovenske vojske do leta 2040. (2025). Ur. l. RS, št. 47/2025.
- ReSPR50 – Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050. (2023). Ur. l. RS, št. 72/23. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2023-01-2295/resolucija-o-strategiji-prostorskega-razvoja-slovenije-2050-respr50?h=Mestna%20občina%20Slovenj%20Gradec,%20poslovnik>
- ReSPR50 – Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050. (2023). Ur. l. RS, št. 72/23. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina>
- Sarsfield, W., Menukhin, O., Ortega-Argiles, R., Mckeogh, N., Watson, R. in Silva Ruiz, A. (2025). TPI UK ITL3 Scorecards 2025, str. 3869492 Bytes [Data set]. University of Manchester. <https://doi.org/10.48420/30030220>
- SDH. (2025). Letno poročilo o upravljanju naložb RS in SDH 2024 - Poročilo SDH Državnemu zboru RS. Ljubljana: Slovenski državni holding. Pridobljeno s https://www.sdh.si/Data/Documents/financna-porocila/2024/Letno_porocilo%20Dilo_o_upravljanju_nalo%20Beb_RS_in_SDH_2024_final.pdf
- SFC. (2025). Podatki o filmski dejavnosti [neobjavljeno]. Ljubljana: Slovenski filmski center.
- Social Progress Imperative. (2025). 2025 Social Progress Index. Pridobljeno 18. 1. 2024 s <https://www.socialprogress.org/alti-global-social-progress-index>
- SPIRIT Slovenija. (2026). Poslovne cone. Pridobljeno s <https://investslovenia.spiritslovenia.eu/poslovnecone>
- SRIP - KG. (2026). SRIP - Krožno gospodarstvo. Fokusna področja. Pridobljeno s <https://srip-krozno-gospodarstvo.fokusna-podrocja/>

- Stare, M., Inglič, R. T., Kebe, N., Pečan, P. in Intihar, S. (2026). Metodološko pojasnilo. Življenjski pogoji. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/8291/08-236-MP.pdf>
- StartupBlink. (2026). Innovators Business Environment Index 2026. Pridobljeno s <https://www.startupblink.com/blog/innovators-business-environment-index/>
- Strban, G. (2026). Ciljni raziskovalni projekti – Ukrepi za izboljšanje delovnih pogojev pri platformnem delu v Sloveniji: pravna analiza (PLATFOsi). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta. Pridobljeno s <https://www.pf.uni-lj.si/raziskovanje/raziskovalni-projekti/ukrepi-za-izboljšanje-delovnih-pogojev-pri-platformnem-delu-v-sloveniji-pravna-analiza-platfosi>
- Stritih, J., Piciga, D., Beltran, N., Langus, N., Stritih, J., Pogačnik, K., ... Galli, A. (2023). Ekološki odtis Slovenije in statističnih regij v povezavi z osmim okoljskim akcijskim programom. Priloga 3: Ekološki odtis Slovenije v letu 2020 in scenariji ter projekcije do leta 2030 [končno poročilo].
- Sullivan, J. L., Piereson, J. in Marcus, G. E. (1982). *Political tolerance and American democracy*. Chicago/London: University of Chicago Press.
- SURS. (2024). Pojasnilo glede spremembe metodologije pri Anketi o aktivnem in neaktivnem prebivalstvu v letu 2023 [neobjavljeni podatki]. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- SURS. (2025a). Aktivno in neaktivno prebivalstvo: metodološko pojasnilo. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno s <https://www.stat.si/dokument/7788/07-008-MP.pdf>
- SURS. (2025b). Dolgotrajna oskrba, 2023. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/14049>
- SURS. (2025c). Dostopnost do storitev, 2024. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/13643>
- SURS. (2025d). Izdatki in viri financiranja zdravstvenega varstva, 2023. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/13632>
- SURS. (2025e). Si-stat [podatkovna baza]. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si/sistat/sl>
- SURS. (2025f). Svetovni dan dostojnega dela. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/sl/News/Index/13888>
- SURS. (2026a). Si-stat [podatkovna baza]. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si/sistat/sl>
- SURS. (2026b). SURS mikropodatki [mikropodatki]. Ljubljana: Statistični urad RS.
- Svet EU. PRIPOROČILO SVETA z dne 20. septembra 2016 o vzpostavitvi nacionalnih odborov za produktivnost. (2016). 2016/C 349/01. Pridobljeno s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:349:FULL&from=EN>
- SVRK. (2017). Strategija razvoja Slovenije 2030. Ljubljana: Služba Vlade RS za razvoj in kohezijsko politiko.
- SZ-1 – Stanovanjski zakon. (2025). Ur. l. RS, št. 69/03, 18/04 – ZVKSES, 47/06 – ZEN, 45/08 – ZVETL, 57/08, 62/10 – ZUPJS, 56/11 – odl. US, 87/11, 40/12 – ZUJF, 14/17 – US, 27/17, 59/19, 189/20 – ZFRO, 90/21, 18/23 – ZDU-1O, 77/23 – US, 61/24 in 57/25. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO2008>
- Širec, K. in Crnogaj, K. (ur.). (2023). *Dve desetletji dinamike podjetniškega razvoja: GEM Slovenija 2022*. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. Pridobljeno s <https://doi.org/10.18690/um.epf.4.2023>
- Širec, K., Crnogaj, K., Bradač Hojnik, B., Rus, M. in Tominc, P. (2025). *Podjetništvo ob preboju digitalizacije in umetne inteligence: GEM Slovenija 2024*. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. Pridobljeno s <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/972>
- Škerlavaj, M., Černe, M., Dysvik, A., Nerstad, C. G. L. in Su, C. (2019). Riding two Horses at Once: The Combined Roles of Mastery and Performance Climates in Implementing Creative Ideas. *European Management Review*, 16(2), 285–302. <https://doi.org/10.1111/emre.12151>
- Šoltes, K. K., Strban, G. in Domadenik, P. (2020). *Prekarno delo: multidisciplinarna analiza*. Pravna fakulteta, Založba Pravne fakultete.
- Štemberger, G. (2025, november). Povečanje predelave odpadkov v koristne izdelke s pripravo okolja za krožno gospodarstvo - LIFE IP Restart. Predstavljeno na Okoljsko drečanje, Ljubljana. Pridobljeno s <https://life-restart.si/>; <https://akademija-finance.si/dogodki/okoljsko-srecanje/>
- Šter, D. (2024). Umrli. Metodološko pojasnilo. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno s <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/9513>
- Transparency International. (2026). Corruption Perceptions Index 2025. Berlin: Transparency International. Pridobljeno s <https://www.transparency.org/en/cpi/2025>
- Transparency International Slovenia. (2026). CPI 2025: Slovenija poslabšala uvrstitev. Pridobljeno s <https://www.transparency.si/novica/cpi-2025-slovenija-padec/>
- Udovič, B., Koleša, I., Koman, K., Murovec, N. in Bartolj, T. (2025). Stanje in razvoj kariernega sistema raziskovalcev in raziskovalcev v Sloveniji glede na priporočila Sveta Evropske unije in OECD. 1. poročilo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Inštitut za ekonomska raziskovanja. Pridobljeno s <https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/cmo/projekti/prvo-poro%C4%8Dilo-crp.pdf?sfvrsn=0>
- Uлага, F. (2025). Letna rečna bilanca. Kazalci okolja. Pridobljeno s <https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/letna-recna-bilanca-11>
- UMAR. (2019a). Ekonomski izzivi 2019. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
- UMAR. (2019b). Poročilo o produktivnosti 2019. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s <https://www.umar.gov.si/publikacije/porocilo-o-produktivnosti/>
- UMAR. (2021). Evropski steber socialnih pravic, Slovenija 2000–2020. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/ESSP/2021/ESSP_splet.pdf
- UMAR. (2022). Poročilo o produktivnosti 2022. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/sporocila_za_javnost/2022/Sporocila_za_javnost/Konferenca_PoP22/PoP_2022_s.pdf
- UMAR. (2023a). Poročilo o produktivnosti 2023. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/Porocilo_o_produkivnosti/2023/PoP2023.pdf
- UMAR. (2023b). Poročilo o razvoju 2023. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/razvoj-slovenije/2023/slovenski/POR2023-splet.pdf
- UMAR. (2024). Poročilo o razvoju 2024. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/razvoj-slovenije/2024/slovenski/POR2024_01.pdf

- UMAR. (2025a). Kakovost življenja v Sloveniji – Poročilo o razvoju 2025. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/razvoj_slovenije/2025/slovenski/POR_2025.pdf
- UMAR. (2025b). Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2025. Ljubljana. Pridobljeno s <https://umar.gov.si/napoved-gospodarskih-gibanj/publikacija/pomladanska-napoved-gospodarskih-gibanj-2025>
- UN. (2016). Report on the World Social Situation 2016: Leaving no one behind: the imperative of inclusive development. New York: United Nations. Pridobljeno s <https://desapublications.un.org/publications/report-world-social-situation-2016-leaving-no-one-behind-imperative-inclusive>
- UN. (2025). Human Development Report 2025. United Nations. Pridobljeno s <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2025>
- UN Comtrade. (2026). UN Comtrade Database [podatkovna baza]. New York: United Nations Statistics Division. Pridobljeno s <https://comtrade.un.org/data/>
- UNCTAD. (2026). UNCTADstat [podatkovna baza]. Ženeva: United Nations Conference on Trade and Development. Pridobljeno s <https://unctadstat.unctad.org/>
- UNICEF. (2025). Human papillomavirus (HPV) immunization coverage estimates [podatkovna zbirka]. Pridobljeno s https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2024/07/hpv2024rev_web-update.xlsx?client_id=1429322788.1774276184&session_id=1163149307
- Uradni list RS. Popravek Uredbe o plačilu za vodno pravico, ki je pridobljena na podlagi vodnega dovoljenja, in vodnem povračilu. (2025). Ur. l. RS, št. 109/2025. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2025-01-1750/uredba-o-placilu-za-vodno-pravico-ki-je-pridobljena-na-podlagi-vodnega-dovoljenja-in-vodnem-povracilu>
- Uradni list RS. Uredba o plačilu za vodno pravico, ki je pridobljena na podlagi vodnega dovoljenja, in vodnem povračilu. (2025). Ur. l. RS, št. 42/2025. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2025-01-1750/uredba-o-placilu-za-vodno-pravico-ki-je-pridobljena-na-podlagi-vodnega-dovoljenja-in-vodnem-povracilu>
- Uredba. Uredba o programih storitev obveznega zdravstvenega zavarovanja, zmogljivostih, potrebnih za njegovo izvajanje, in obsegu sredstev za leto 2024. (2024). Ur. l. RS, št. 14/24. Pridobljeno s <http://pisrs.si>
- Uredba. Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o programih storitev obveznega zdravstvenega zavarovanja, zmogljivostih, potrebnih za njegovo izvajanje, in obsegu sredstev za leto 2025. (2025). Ur. l. RS, št. 56/25. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED9421>
- Uredba 2023/1252 – Uredba EU o vzpostavitvi okvira za zagotavljanje zanesljive in trajnostne oskrbe s kritičnimi surovinami. (2024). Ur. l. RS, št. 2023/1252. 67. Pridobljeno s https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401252
- Uredba (EU) 2023/956 – Uredba (EU) 2023/956 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o vzpostavitvi mehanizma za ogljično prilagoditev na mejah. Uradni list EU L 130/52. (2023). Ur. l. RS, št. 2023/956. Pridobljeno s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32023R0956>
- Uredba o dokumentih razvojnega načrtovanja in postopkih za pripravo predloga državnega proračuna. (2010). Ur. l. RS, št. 54/10 in 35/18. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2010-01-3042> in <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2018-01-1754?sop=2018-01-1754>
- Uredba o določitvi modelov vrednotenja nepremičnin. (2025). Ur. l. RS, št. 31/25. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED9303>
- URSZR. (2025). Ocenjevanje tveganj nesreč. Pridobljeno s <https://www.gov.si/teme/ocenjevanje-tveganj-za-nesrece/>
- URSZR. (2026). Pregled števila dogodkov po letih. Pridobljeno 27. 1. 2026 s <https://spin3.sos112.si/javno/porocilo/pregleddogodkov>
- Vah Jevšnik, M. in Toplak, K. (2025). Posted workers from and to Slovenia. POSTING.STAT2.0 project. Pridobljeno s <https://hiva.kuleuven.be/en/research/theme/welfarestate/p/Docs/posting-stat-country-report-slovenia.pdf>
- Varuh človekovih pravic. (2025). Letno poročilo Varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2024. Ljubljana: Varuh človekovih pravic RS. Pridobljeno s <https://www.varuh-rs.si/assets/uploads/publications/2565/2025/letno-porocilo-vcp-rs-za-letno-2024.pdf>
- Vazquez, I. G., Macias, E. F. in Villani, D. (2025). Digital Monitoring, Algorithmic Management and the Platformisation of Work in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Pridobljeno s <https://data.europa.eu/doi/10.2760/9406086, JRC143072>
- Vlada RS. (2024a). Posodobljeni celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije. Pridobljeno s https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/nepn/dokumenti/nepn2024_final_dec2024.pdf
- Vlada RS. (2024b). Srednjeročni fiskalno-strukturni načrt Republike Slovenije 2025–2028. Pridobljeno s https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/c252d826-5130-4408-969e-c94fc1483008_st?filename=national_medium-term_fiscal_structural_plan_slovenia_sl.pdf
- Vlada RS. (2025a). Letno poročilo o napredku 2025. Ljubljana. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/ekonomska-in-fiskalna-politika/Letno-porocilo-o-napredku/LPN2025.pdf>
- Vlada RS. (2025b). Osnutek proračunskega načrta 2026. Ljubljana: Vlada RS. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/ekonomska-in-fiskalna-politika/Proracunski-nacrti/Osnutek-proracunskega-nacrta-2026.pdf>
- Vlada RS. (2025c). Podnebni sklad. Pridobljeno s https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/podnebnisklad/?utm_source=chatgpt.com
- Vlada RS. (2025d). Poplave 2023 niso bile le naravna nesreča, temveč prelomnica. Pridobljeno s https://www.gov.si/novice/2025-08-04-poplave-2023-niso-bile-le-naravna-nesreca-temvec-prelomnica/?utm_source=chatgpt.com
- Vlada RS. (2026). Strategija za upravljanje in razvoj zdravstvenih delavcev in zdravstvenih sodelavcev v sistemu zdravstvenega varstva 2026–2036. Ljubljana: Vlada RS. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/2-NOVICE/STRATEGIJA.pdf>
- Vlahovič, O., Aleksić, D., Černe, M., Hernaus, T. in Škerlavaj, M. (2025). “Chicken or the egg”: the interplay of non-technological and technological innovations in a high-tech high-growth context. *Journal of Innovation & Knowledge*, 10(5), 100767. <https://doi.org/10.1016/j.jik.2025.100767>

- Vrhovno sodišče RS. (2025). Podatki o poslovanju in organizaciji sodišč. Pridobljeno 17. 2. 2024 s <https://poslovanje-sodstva.sodisce.si/>
- Vrhovno sodišče RS. (2026a). *Otvoritev sodnega leta 2026*. Ljubljana: Vrhovno sodišče RS. Pridobljeno s <https://www.sodisce.si/okrate/objave/2026021213592185/>
- Vrhovno sodišče RS. (2026b). Podatki o poslovanju in organizaciji sodišč. Pridobljeno s <https://poslovanje-sodstva.sodisce.si/>
- Vrščaj, B. (2024). Tla kot nenadomestljiv in neobnovljivi naravni vir- koliko se tega zavedamo? 39. tradicionalni posvet javne službe kmetijskega svetovanja. Bled. Pridobljeno s https://www.kgzs.si/uploads/posvet2024/CV%20avtorji%202024/2_EIPposvet_TLA_NenadomestljivVir_BVrščaj.pdf
- Vrščaj, B., Bergant, J., Kastelic, P. in Gričnik, M. (2023). *Vodna erozija tal I Kazalci okolja*. Ljubljana: ARSO. Pridobljeno s <https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/vodna-erozija-tal>
- Vrščaj, B., Bergant, J., Kastelic, P. in Šinkovec, M. (2020). *Erozija v Sloveniji: Kratka predstavitev in ocena pomembne degradacije tal*. Kmetijski Inštitut Slovenije.
- Vrščaj, B., Gerlušnik, A. in Kastelic, P. (2023). Vsebnost glavnih rastlinskih hranil v tleh kmetijskih zemljišč | Kazalci okolja. Ljubljana: ARSO. Pridobljeno s <https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/vsebnost-glavnih-rastlinskih-hranil-v-tleh-kmetijskih-zemljisc-1#commentTitle>
- Walker, R. M., Chen, J. in Aravind, D. (2015). Management innovation and firm performance: An integration of research findings. *European Management Journal*, 33(5), 407–422. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2015.07.001>
- Walker, R. M., Damanpour, F. in Devece, C. A. (2011). Management Innovation and Organizational Performance: The Mediating Effect of Performance Management. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 21(2), 367–386. <https://doi.org/10.1093/jopart/muq043>
- WEF. (2025). *Future of Jobs Report 2025*. Ženeva: World Economic Forum. Pridobljeno s https://reports.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_Report_2025.pdf
- WHO. (2020). *Decade of healthy ageing: baseline report*. Pridobljeno s <https://www.who.int/publications/item/9789240017900>
- WHO. (2023). *Body mass index (BMI)*. Pridobljeno s <https://www.who.int/data/gho/data/themes/topics/topic-details/GHO/body-mass-index>
- WHO. (2024). *HBSC data*. Kopenhagen: Svetovna zdravstvena organizacija. Pridobljeno s <https://hbsc.org/data/>
- WHO. (2026). *Povzetek-prezentacije-WHO-EURO.docx*. Pridobljeno s https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.gov.si%2Fassets%2Fministrstva%2FMZ%2FFOTO%2FNovice%2F2026%2F30012026_Neenakost_Brdo%2FPovzetek-prezentacije-WHO-EURO.docx&wdOrigin=BROWSELINK
- WHO-EURO. (2026). *Healthy Prosperous Lives for All in the WHO European Region*. Pridobljeno s https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.gov.si%2Fassets%2Fministrstva%2FMZ%2FFOTO%2FNovice%2F2026%2F30012026_Neenakost_Brdo%2FPovzetek-prezentacije-WHO-EURO.docx&wdOrigin=BROWSELINK
- WIPO. (2025). *World Intangible Investment Highlights 2025*. World Intellectual Property Organization. Pridobljeno s <https://www.wipo.int/web-publications/world-intangible-investment-highlights-2025/en/world-intangible-investment-highlights-2025.html>
- World Bank. (2025). *Worldwide Governance Indicators, 2025 Revision* [podatkovni portal]. Washington, DC: World Bank Group. Pridobljeno s <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators>
- World Justice Project. (2025). *Rule of law index 2025*. Washington, DC: World Justice Project. Pridobljeno s <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/>
- Wostner, P., Burger, A., Palčič, I. in Šlander Wostner, S. (2026). *Unravelling Innovation Transition Traps The Imperative of Collective Action*. V: *Research Handbook on Regions and Transformative Innovation Policy*. Edward Elgar.
- WTO. (2025). *WTO Data* [podatkovna baza]. Ženeva: Svetovna trgovinska organizacija. Pridobljeno s <https://data.wto.org/>
- WVS. (2024). *Joint EVS/WVS 2017-2022 data-set raziskave za 7 val*. Pridobljeno s <https://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV7.jsp>
- Zagovornik načela enakosti. (2023a). *Ključni rezultati javnomnenjske raziskave »Raziskava o diskriminaciji 2022«*. [raziskovalno poročilo.]. Ljubljana: Zagovornik načela enakosti RS. Pridobljeno s <https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2023/09/Raziskovalno-porocilo-2022.pdf>
- Zagovornik načela enakosti. (2023b). *Spletna anketa »Soočimo se z diskriminacijo«* – povzetek rezultatov. Zagovornik načela enakosti. Pridobljeno s <https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2023/07/Spletna-anketa-Soočimo-se-z-diskriminacijo-povzetki-rezultatov.pdf>
- Zagovornik načela enakosti. (2025). *Izzivi pri vzgoji in izobraževanju romskih otrok in mladostnikov*. Ljubljana: Zagovornik načela enakosti. Pridobljeno s <https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2025/10/Izzivi-pri-vzgoji-in-izobrazevanju-romskih-otrok-in-mladostnikov-posebno-porocilo-1.pdf>
- Zakon o visokem šolstvu (ZViS-1). (2025). Ljubljana. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO172>
- ZCPN – Zakon o celostnem prometnem načrtovanju (ZCPN). (2025). Ur. l. RS, št. 130/22 in 22/25. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO8607>
- ZDIUPZ – Zakon o dodatnih interventnih ukrepih na področju zdravstva. (2025). Ur. l. RS, št. 111/25, 34/26 in 37/26 – popr. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO9338>
- ZDoh-2AB – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o dohodnini (ZDoh-2AB). (2024). Ur. l. RS, št. 104/2024. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2024-01-3309/zakon-o-spremembah-in-dopolnitvah-zakona-o-dohodnini-zdoh-2ab>
- ZDOsk – Zakon o dolgotrajni oskrbi. (2023). Ur. l. RS, št. 84/23 in 81/24. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8819>
- ZFSGJNS – Zakon o financiranju in spodbujanju gradnje javnih najemnih stanovanj. (2025). Ur. l. RS, št. 57/25. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO9242>
- ZGD-1M – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1M). (2024). Ur. l. RS, št. 102/24. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO8885>
- ZGos-1 – Zakon o gostinstvu. (2025). Ur. l. RS, št. 77/25. Pridobljeno s https://www.uradni-list.si/_pdf/2025/Uru2025077.pdf
- Zhang, W., Zeng, X., Liang, H., Xue, Y. in Cao, X. (2023). *Understanding How Organizational Culture Affects Innovation Performance: A Management Context Perspective*. *Sustainability*, 15(8), 6644. <https://doi.org/10.3390/su15086644>

- ZINR – Zakon o individualnih naložbenih računih (ZINR). (2025). Ur. l. RS, št. 40/25. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO9154>
- ZIUETDS. (2025). Zakon o izvajanju Uredbe (EU) o enotnem trgu digitalnih storitev. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO8805>
- ZIUORTSV. (2024). Zakon o izvajanju Uredbe (EU) o obravnavanju razširjanja terorističnih spletnih vsebin. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO9006>
- ZJRM-2 – Zakon o varstvu javnega reda in miru. (2026). Ur. l. RS, št. 112/25. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO9062>
- ZNUZJV – Zakon o nujnih ukrepih za zagotavljanje javne varnosti. (2025). Ur. l. RS, št. 93/25. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO9360>
- ZOsn-L. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli (ZOsn-L). (2025). Ur. l. RS, št. Ur. l. RS, št. 54/25. Pridobljeno s https://www.uradni-list.si/_pdf/2025/Ur/u2025054.pdf
- ZPIZ. (2025a). Sporočilo za javnost: Katere ugodnosti bodo z reformo ZPIZ-2O veljale že v letu 2026. ZPIZ. Pridobljeno s <https://www.zpiz.si/cms/content2019/sporoilo-za-javnost-katere-ugodnosti-bodo-z-refo>
- ZPIZ. (2025b). Sporočilo za javnost: Novosti in pogoji za pridobitev pravic na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja v letu 2026. ZPIZ. Pridobljeno s <https://www.zpiz.si/cms/content2019/novosti-in-pogoji-za-pridobitev-pravic-na-podroju2>
- ZPIZ. (2026). Mesečni statistični pregled. Januar 2026. Ljubljana: ZPIZ. Pridobljeno s <https://www.zpiz.si/cms/content2019/meseni-statistini-pregled-2026>
- ZPIZ-2O – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. (2025). Ur. l. RS, št. 90/25. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2025-01-3161>
- ZPRS-1 – Zakon o Poslovnem registru Slovenije. (2025). Ur. l. RS, št. 85/25. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO3726>
- ZRSZ. (2025). Napovednik zaposlovanja 2025/II. Ljubljana: Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno s <https://www.ess.gov.si/partnerji/trg-dela/napovednik-zaposlovanja>
- ZSRR-2C – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2C). (2026). Ur. l. RS, št. 14/2026. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2026-01-0562/zakon-o-spremembah-in-dopolnitvah-zakona-o-spodbujanju-skladnega-regionalnega-razvoja-zsrr-2c>
- ZUDDob-1 – Zakon o udeležbi delavcev pri dobičku (ZUDDob-1). (2026). Ur. l. RS, št. 14/2026. Pridobljeno s <https://zakonodaja.ulinfotok.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2026-01-0550/zakon-o-udelezbi-delavcev-pri-dobicku-zuddob-1>
- ZUreP-3 – Zakon o urejanju prostora (ZUreP-3). (2025). Ur. l. RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-1O, 78/23 – ZUNPEOVE, 95/23 – ZIUOPZP, 23/24, 109/24, 25/25 – odl. US in 75/25. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO8249>
- ZZrID – Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti. (2021). Ur. l. RS, št. 186/2021. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2021-01-3695?sop=2021-01-3695>
- ZZUKDPSS – Zakon o začasnih ukrepih za izboljšanje kadrovskih in delovnih pogojev ter zmogljivosti pri izvajalcih socialnovarstvenih storitev in dolgotrajne oskrbe. (2024). Ur. l. RS, št. 62/24. Pridobljeno s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO8926>
- ZZS. (2025). Skupščina ZZS sprejela finančni načrt za leto 2026. Pridobljeno s <https://www.zzs.si/novica/skupscina-zzs-potrdila-financni-na crt-za leto-2026/>
- ZZS. (2026). Letno poročilo ZZS 2025 (v pripravi). Ljubljana: ZZS. Pridobljeno s <https://www.zzs.si/o-zzs/letno-poslovno-porocilo/>
- Žitnik, M., Kalin, K., Ivančan, S. in Hotić, M. (2025). Skupno nastalo za skoraj desetino manj odpadkov. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13872>

Seznam uporabljenih kratic

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
AKOS	Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije
AOP	avtomatska obdelava podatkov
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
BDP	bruto domači proizvod
BND	bruto nacionalni dohodek
BS	Banka Slovenije
BT3	baltske države (Estonija, Latvija, Litva)
CBAM	mehanizem ogljičnega prilagajanja na meji (<i>angl. Carbon Border Adjustment Mechanism</i>)
Cedefop	Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja (<i>angl. European Centre for the Development of Vocational Training</i>)
CJMMK	Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij
CLARIN	Slovenska raziskovalna infrastruktura za jezikovne vire in tehnologije, ki je slovenski nacionalni konzorcij v mreži evropske raziskovalne infrastrukture CLARIN ERIC
CNVOS	Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij Slovenije
CO₂	ogljikov dioksid
COICOP	klasifikacija individualne potrošnje po namenu (<i>angl. Classification of Individual Consumption According to Purpose</i>)
CRM	upravljanje odnosov s strankami (<i>angl. Customer Relationship Management</i>)
CKZ	Centri za krepitev zdravja
DDPO	davek od dobička pravnih oseb
DEA	analiza ovojnice podatkov (<i>angl. Data Envelopment Analysis</i>)
DI	digitalna intenzivnost
DO	dolgotrajna oskrba
DSP	denarna socialna pomoč
DVK	Državna volilna komisija
DZZ	dopolnilno zdravstveno zavarovanje
EAPN	Evropska mreža za bolj proti revščini (<i>angl. European Anti-Poverty Network</i>)
EBA	Evropski bančni organ (<i>angl. European Banking Authority</i>)
EBITDA	prihodek pred obrestmi, davki in amortizacijo (<i>angl. Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization</i>)
ECB	Evropska centralna banka (<i>angl. European Central Bank</i>)
ECRI	Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (<i>angl. European Commission against Racism and Intolerance</i>)
EEA	Evropska agencija za okolje (<i>angl. European Environment Agency</i>)
EIB	Evropska investicijska banka (<i>angl. European Investment Bank</i>)
EIGE	Evropski inštitut za enakost (<i>angl. European Institute for Gender Equality</i>)
EII	evropski inovacijski indeks (<i>angl. European Innovation Index</i>)
EII	energetsko intenzivne predelovalne dejavnosti (<i>angl. Energy Intensive Industries</i>)
EK	Evropska komisija
EMU/EA	evropska monetarna unija
EPO	Evropski patentni urad (<i>angl. European Patent Office</i>)
ERS	Evropsko računsko sodišče
ESČP	Evropsko sodišče za človekove pravice

ESIR	Strokovna skupina za gospodarski in družbeni vpliv raziskav in inovacij (<i>angl. Expert Group on the Economic and Societal Impact of Research and Innovation</i>)
ESNA	Zavezništvo evropskih držav za zagonska podjetja (<i>angl. Europe Startup Nations Alliance</i>)
ESS	Ekonomsko-socialni svet
ESSPROS	evropski sistem integrirane statistike socialne zaščite (<i>angl. European System of integrated Social PROtection Statistics</i>)
ETS	sistem trgovanja z izpusti (<i>angl. Emission Trading System</i>)
EU	Evropska unija
EU13	države članice EU od leta 2004 (Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Češka, Slovaška, Madžarska, Slovenija, Malta, Ciper, Bolgarija, Romunija in Hrvaška)
EUIPO	Urad Evropske unije za intelektualno lastnino (<i>angl. European Union Intellectual Property Office</i>)
EUKLEMS	zbirka podatkov za EU glede vložnega kapitala, dela, energije, materiala in storitev (<i>angl. European Union levels of capital, labour, energy, material and service inputs</i>)
EUR	evro
Eurofound	Evropska agencija za izboljšanje kakovosti življenja in delovnih mest
EUROSTAT	Evropski statistični urad (<i>angl. The Statistical Office of the European Union</i>)
EU-SILC	anketa o življenjskih pogojih (<i>angl. The EU Statistics on Income and Living Conditions</i>)
FAO	Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (<i>angl. Food and Agriculture Organization of the United Nations</i>)
FF UL	Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
FRA	Agencija Evropske unije za temeljne pravice (<i>angl. European Union agency for fundamental rights</i>)
FRO	funkcionalno razvrednotena območja
FSDN (FADN)	Mreža knjigovodskih podatkov s kmetijskih gospodarstev (<i>angl. Farm Sustainability Data Network</i>)
FŠ	Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani
Gbit	gigabit
GD	gospodarska družba
GEI	indeks enakosti spolov (<i>angl. The Gender Equality Index</i>)
GEM	Globalni podjetniški monitor (<i>angl. Global Entrepreneurship Monitor</i>)
GFN	omrežje za globalni ekološki odtis (<i>angl. Global Footprint Network</i>)
GRECO	Skupina držav proti korupciji (<i>fran. Groupe d'Etats contre la corruption</i>)
gha	globalni hektar
H₂	vodik
ha	hektar
HDI	indeks človekovega razvoja (<i>angl. Human Development Index</i>)
HICP	harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (<i>angl. Harmonised Index of Consumer Prices</i>)
IDEA	Mednarodni inštitut za demokracijo in pomoč pri volitvah (<i>angl. International Institute for Democracy and Electoral Assistance</i>)
IEA	Mednarodna agencija za energijo (<i>angl. International Energy Agency</i>)
IER	Inštitut za ekonomska raziskovanja
IKT	informacijsko-komunikacijske tehnologije
INTANProd	zbirka podatkov o investicijah v neoprijemljivi kapital za analizo produktivnosti (<i>angl. Database for industry productivity accounts with intangibles</i>)
IMD	Inštitut za razvoj menedžmenta (<i>angl. Institute for Management Development</i>)
IMF	Mednarodni denarni sklad (<i>angl. Internatinal Monetary Fund</i>)
IRSSV	Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo

ISRIC	Mednarodni referenčni in informacijski center za tla (<i>angl. International Soil Reference and Information Centre</i>)
ITM	indeks telesne mase
JAK	Javna agencija za knjigo Republike Slovenije
JPP	javni potniški promet
JRC	Skupno raziskovalno središče (<i>angl. Joint Research Centre</i>)
KIS	Kmetijski inštitut Slovenije
KPK	Komisija za preprečevanje korupcije
KZU	kmetijska zemljišča v uporabi
LGBTIQ+	lezbijske, geji, biseksualne, transspolne in interspolne osebe ter osebe z drugimi spolno nenormativnimi identitetami
LULUCF	raba zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo (<i>angl. Land Use, Land-Use Change and Forestry</i>)
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije
MDP	Ministrstvo za digitalno preobrazbo Republike Slovenije
MF	Ministrstvo za finance Republike Slovenije
MGTS	Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport Republike Slovenije
MIRA	nacionalni program duševnega zdravja
MJU	Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije
MK	Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije
MKRR	Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj Republike Slovenije
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije
MNVP	Ministrstvo za naravne vire in prostor Republike Slovenije
MO	Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
MOPE	Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo Republike Slovenije
MP	Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
MSP	mala in srednje velika podjetja
MSP	Ministrstvo za solidarno prihodnost Republike Slovenije
MVI	Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije
MVZI	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije Republike Slovenije
MZ	Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije
MZEZ	Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije
Mzi	Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije
N₂O	didušikov oksid
NATO	Organizacija Severnoatlantske pogodbe (<i>angl. North Atlantic Treaty Organization</i>)
NEEIB	neenergetsko industrijsko blago
NEET	mladi, ki niso delovno aktivni ali v izobraževanju (<i>angl. neither in employment nor in education and training</i>)
NEPN	nacionalni energetsko-podnebni načrt
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
NNON	nacionalni načrt za obnovo narave
NPE	nedonosne terjatve (<i>angl. Non-performing exposure</i>)
NRP	Nacionalni raziskovalni program kritičnih mineralnih surovin in njihovih nosilcev za Slovenijo
NTI	neposredne tuje investicije
NULC	nominalni stroški dela na enoto proizvoda

NUTS	klasifikacija teritorialnih enot za statistiko (<i>angl. Nomenclature of Territorial Units for Statistics</i>)
o. t.	odstotna točka
OA	osebna asistenca
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (<i>angl. Organisation for Economic Cooperation in Development</i>)
OŠ	osnovna šola
OVE	obnovljivi viri energije
OZDO	obvezno zavarovanje za dolgotrajno oskrbo
OZMD	osnovni znesek minimalnega dohodka
OZN	Organizacija združenih narodov
OZZ	osnovno zdravstveno zavarovanje
PI	indeks blaginje (<i>angl. Prosperity Index</i>)
PIRLS	mednarodna raziskava bralne pismenosti (<i>angl. Progress in International Reading Literacy Study</i>)
PISA	Program mednarodne primerjave dosežkov učencev (<i>angl. Programme for international student assessment</i>)
PM-delci	trdni prašni delci (delci PM) (<i>angl. Particulate matter</i>)
PPS	pariteta kupne moči (<i>angl. Purchasing power standard</i>)
PTŽ	pričakovano trajanje življenja
REACT-EU	Program za pomoč pri okrevanju za kohezijo in območja Evrope (<i>angl. Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe</i>)
REER HICP	realni efektivni tečaj, deflacioniran s harmoniziranim indeksom življenjskih potrebščin (<i>angl. Real effective exchange rate based on harmonised Index of consumer prices</i>)
REER PPI	realni efektivni tečaj, deflacioniran s cenami industrijskih proizvodov pri proizvajalcih (<i>angl. Real effective exchange rate based on producer price index</i>)
REER ULC	realni efektivni tečaj, deflacioniran s stroški dela na enoto proizvoda (<i>angl. Real effective exchange rate based on unit labour cost</i>)
ReNPVO20–30	Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030
REPowerEU	Načrt Evropske unije za varčevanje z energijo, proizvodnjo čiste energije in diverzifikacijo oskrbe z energijo
ROA	donos na sredstva (<i>angl. Return on assets</i>)
ROE	donos na kapital (<i>angl. Return on equity</i>)
ROS	donos na prihodke od prodaje (<i>angl. Return on sales</i>)
RPP	regionalni prostorski plan
RRD	raziskovalno-razvojna dejavnost
RRP	regionalni razvojni program
RS	Republika Slovenija
RULC	realni stroški dela na enoto proizvoda (<i>angl. Real unit labour cost</i>)
SDH	Slovenski državni holding
SES	raziskovanja o strukturi plače (<i>angl. Structure of Earnings Survey</i>)
SFA	stohastična analiza meje učinkovitosti (<i>angl. Stochastic Frontier Analysis</i>)
SFSN	srednjeročni fiskalno-strukturni načrt
SHARE	raziskava o zdravju, procesu staranja in upokojevanju v Evropi (<i>angl. Survey on Health, Ageing and Retirement in Europe</i>)
SIWB	indeks trajnostne in vključujoče blaginje (<i>angl. Sustainable and Inclusive Wellbeing index</i>)
SKD	standardna klasifikacija dejavnosti
SKIS	standardna klasifikacija institucionalnih sektorjev
SKM	standard kupne moči

SKP	standardna klasifikacija poklicev
SP	samostojni podjetnik
SPI	indeks družbenega napredka
SPIRIT	Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije
SPOT	slovenska poslovna točka
SPTE	soproizvodnja toplote in električne energije
SRDAP	statistični register delovno aktivnega prebivalstva
SRIP	Strateško razvojno-inovacijsko partnerstvo
SRS	Strategija razvoja Slovenije
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SVRK	Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko
SZO	Svetovna zdravstvena organizacija
TALIS	mednarodna raziskava učenja in poučevanja (<i>angl. Teaching and Learning Survey</i>)
TEŠ	Termoelektrarna Šoštanj
TFP	skupna faktorska produktivnost (<i>angl. Total factor productivity</i>)
TGP	toplogredni plini
TIMSS	Mednarodna raziskava trendov v znanju matematike in naravoslovja (<i>angl. Trends in International Mathematics and Science Study</i>)
TPI UK ITL3	Inštitut za produktivnost – Združeno kraljestvo – mednarodna teritorialna raven 3 (ustreza NUTS 3) (<i>angl. The Productivity Institute – United Kingdom – International Territorial Level 3</i>)
UI	umetna inteligenca
UMAR	Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj
UN	Združeni narodi (<i>angl. United Nations</i>)
Ur. l. RS	Uradni list Republike Slovenije
USD	ameriški dolar (<i>angl. US Dollar</i>)
V4	višegrajska četverica (Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška)
VD	varstveni dodatek
VI	vodilne inovatorke (Danska, Finska, Nizozemska, Švedska)
VP	velika podjetja
WEF	Svetovni gospodarski forum (<i>angl. World Economic Forum</i>)
WEI+	indeks izkoriščanja vode (<i>angl. Water Exploitation Index</i>)
WHI	svetovni indeks sreče (<i>angl. World Happiness Index</i>)
WHO	Svetovna zdravstvena organizacija (<i>angl. World Health Organization</i>)
WHR	Svetovno poročilo o sreči (<i>angl. World Happiness Report</i>)
WIPO	Svetovna organizacija za intelektualno lastnino (<i>angl. World Intellectual Property Organization</i>)
WMO	Svetovna meteorološka organizacija (<i>angl. World meteorological Organisation</i>)
WTO	Svetovna trgovinska organizacija (<i>angl. World Trade Organization</i>)
ZDOsk	Zakon o dolgotrajni oskrbi
ZDR	Zakon o delovnih razmerjih
ZIUZDS	Zakon o interventnih ukrepih na področju zdravstva, dela in sociale ter z zdravstvom povezanih vsebin
ZJRM	Zakon o varstvu javnega reda in miru
ZNUZJV	Zakon o nujnih ukrepih za zagotavljanje javne varnosti
ZOA	Zakon o osebni asistenci

ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZUDDob	Zakon o udeležbi delavcev pri dobičku
ZUreP-3	Zakon o urejanju prostora
ZZZS	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

Oznake v okviru Standardne klasifikacije dejavnosti (SKD):

A – kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo, **B** – rudarstvo, **C** – predelovalne dejavnosti, **D** – oskrba z električno energijo, plinom in paro, **E** – oskrba z vodo; ravnanje z odpadki in odpadki; saniranje okolja, **F** – gradbeništvo, **G** – trgovina; vzdrževanje in popravila motornih vozil, **H** – promet in skladiščenje, **I** – gostinstvo, **J** – informacijske in komunikacijske dejavnosti, **K** – finančne in zavarovalniške dejavnosti, **L** – poslovanje z nepremičninami, **M** – strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, **N** – druge raznovrstne poslovne dejavnosti, **O** – dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti, **P** – izobraževanje, **Q** – zdravstvo in socialno varstvo, **R** – kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti, **S** – druge storitvene dejavnosti, **T** – dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem; proizvodnja za lastno rabo, **U** – dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles.

Kratice držav:

AT – Avstrija, **BE** – Belgija, **BG** – Bolgarija, **CZ** – Češka, **CY** – Ciper, **DK** – Danska, **DE** – Nemčija, **ES** – Španija, **EE** – Estonija, **GR** – Grčija, **FR** – Francija, **FI** – Finska, **HR** – Hrvaška, **HU** – Madžarska, **IE** – Irska, **IT** – Italija, **LU** – Luksemburg, **LT** – Litva, **LV** – Latvija, **MT** – Malta, **NL** – Nizozemska, **PL** – Poljska, **PT** – Portugalska, **RO** – Romunija, **SE** – Švedska, **SI** – Slovenija, **SK** – Slovaška, **ZDA** – Združene države Amerike, **CA** – Kanada, **CH** – Švica, **CN** – Kitajska, **KR** – Južna Koreja, **JP** – Japonska, **SG** – Singapur, **TW** – Tajvan.

**Kakovost življenja
v Sloveniji**
Poročilo o razvoju
2026

www.umar.gov.si